

**DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI
DİZİNİ VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ**

GAMZE ATEŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ORHAN KILIÇARSLAN**

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE
İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Gamze ATEŞ tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Orhan KILIÇARSLAN

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Orhan KILIÇARSLAN

Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Metin AKKUŞ

Düzce Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bilal GÜZEL

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 30.05.2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

30 Mayıs 2024

Gamze Ateş

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim süresince desteğini ve anlayışını esirgemeyen, tecrübeleriyle yol gösteren çok kıymetli hocam Doç. Dr. Orhan Kılıçarslan'a en içten dileklerimle teşekkür ederim.

Bilgilerinden faydalandığım Prof. Dr. Metin Akkuş ve Prof. Dr. İlhan Genç hocalarıma; Klasik Türk edebiyatına yönelmemde beni cesaretlendiren, lisans hocam Prof. Dr. Savaşkan Cem Bahadır'a da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteğini hissettiğim aileme de teşekkürü bir borç bilirim.

30 Mayıs 2024

Gamze ATEŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ.....	1
2. TASAVVUF VE TARİKATLAR	4
2.1. CELVETİYYE TARİKATI	4
3. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	8
3.1. HAYATI VE ESERLERİ	8
3.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ	8
4. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNİ	14
4.1. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNİ'NİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	14
4.1.1. Nazım Şekilleri	14
4.1.1.1. Gazel.....	15
4.1.1.2. Murabba.....	15
4.1.1.3. Tahmîs.....	15
4.1.1.4. Terkîb-bend.....	16
4.1.2. Nazım Türleri	16
4.1.3. Kafiye ve Redif	16
4.1.4. Vezin	17
5. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNİ'NİN SÖZ VARLIĞI	18

5.1. DEYİMLER.....	18
5.2. HADİS	21
5.3. AYET.....	22
5.4. DUA İFADELERİ.....	24
5.5. İKİLEMELER.....	25
5.6. KALIP İFADELER	26
6. SONUÇ	27
7. BAĞLAMLI DİZİNDEN KESİTLER.....	28
8. KAYNAKLAR.....	31
9. EKLER.....	34
9.1. EK 1: DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ	34

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Dîvân'da Tespit Edilen Deyimler	18

KISALTMALAR

G	Gazel
H	Süleymaniye Kütüphanesi Hüdayi Bölümü 1243 Nüshası
H _z	Hazreti
İ	İran Milli Meclis Kütüphanesi 1390/17959 Nüshası
M	Milli Kütüphane 06 Yz FB 473 Nüshası
Mrb	Murabba
T	Tahmîs
Tb	Terkîb-bend
TEBDÎZ	Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük
Vb	Ve benzeri
Y	Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-751 Nüshası
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

ÖZET

DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Gamze ATEŞ

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Orhan KILIÇARSLAN

Mayıs 2024, 500 sayfa

Klasik Türk edebiyatı, kendi kültür ve dil özelliklerinin yanında Arapça ve Farsça dil özelliklerinin ve kelimelerinin kullanıldığı dönemdir. Günümüzde bu etkilerle yazılmış eserlerin tam olarak anlaşılması için hazırlanan Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük (TEBDİZ) projesi ile pek çok eser incelenmektedir. Bu projenin kapsamı, kelimelerin içinde bulunduğu bağlama dikkat edilecek şekilde anlamlandırılmasıdır. Çalışmamızda da 18. yüzyıl şairi Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî'nin Dîvân'ı bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük açısından incelenmiştir. Bu incelemeyle şairin içinde bulunduğu tarikat ile şiirlerinin ilişkisi, şairin eserinde kullandığı deyim, atasözü, ayet ve hadis gibi pek çok ifade değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı daha iyi anlaşılacak ve çalışmamız araştırmacıları bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük üzerinde çalışmaya yönlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî, Dîvân, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük.

ABSTRACT

DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'S CONTEXTUAL INDEX AND FUNCTIONAL DICTIONARY

Gamze ATEŞ

Düzce University

Graduate School, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Orhan KILIÇARSLAN

May 2024, 500 pages

Classical Turkish literature is the period in which Arabic and Persian language features and words are used in addition to their own cultural and linguistic features. Today, many works are being examined with the Turkish Literature Contextual Index and Functional Dictionary (TEBDİZ) project, which is prepared to fully understand the works written with these influences. The scope of this project is to give meaning to words by paying attention to their context. In our study, the Dîvân of the 18th century poet Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî was examined in terms of contextual index and functional dictionary. With this analysis, many expressions such as the relationship between the poet's sect and his poems, the idioms, proverbs, verses and hadiths used by the poet in his work were evaluated. With this study, Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Divan will be better understood and our study will direct researchers to work on a contextual index and functional dictionary.

Keywords: Classical Turkish literature, Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî, Diwan, Contextual Index, Functional Dictionary.

1. GİRİŞ

Karahanlı döneminde İslamiyet'in kabulüyle beraber siyasi ve sosyal alanlarda pek çok değişme, dönüşme meydana gelmiştir. Bu değişme her dönemde olduğu gibi yazılı edebiyatta da şekil, dil ve içerik açısından yeni bir oluşmayı beraberinde getirmiştir. Klasik edebiyat da eserlerini bu etki içinde 13. ve 19. yüzyıl arasında meydana getirmiştir. Bu uzun dönem günümüzde Osmanlı Devleti'nin beylikten devlete, devletten imparatorluğa eriştiği süreçte manzum ve mensur eserleriyle o günlere tanıklık etmektedir. Klasik edebiyat oluşturulduğu dönem özelliklerine bakılarak pek çok isim ile anılmaktadır. Kullanılan tüm bu isimler dönemin içerdiği özellikler hakkında bilgi verebilmektedir. Bu konuda Beyhan Kesik şunları söylemektedir:

“Bunun sonucunda da havas edebiyatı, yüksek zümre edebiyatı, saray edebiyatı, Enderun edebiyatı, medrese edebiyatı, ümmet edebiyatı, ümmet çağı edebiyatı, Osmanlı edebiyatı, Osmanlı şiiri, İslâmî Türk edebiyatı, divan edebiyatı, klasik Türk edebiyatı ve eski Türk edebiyatı gibi adlandırmalar yapılmıştır.” (Kesik, 2016: 9)

Klasik edebiyat eserlerini oluştururken Arapça, Farsça dil ve şekil özelliklerini bünyesine dahil etmiştir. Böylece Türkçe, Arapça ve Farsça dil, şekil ve üslup özellikleri birleşerek kendine has bir dönem olan klasik edebiyatı oluşturmuştur.

Şairler, dönem yöneticilerinin destekleriyle Türk geleneklerini, düşünce ve duygu dünyalarını eserlerinde yansıtmışlardır. Halk arasında yetişen şairler yanında yönetici sınıfı da Osmanlı Devleti'nin kurulduğu ilk tarihlerden itibaren şiir ve edebiyat ile ilgilenmişler, divan ve divançeler vücuda getirmişlerdir. En bilinen padişah şairlerden II. Mehmed, Avnî, II. Bayezid, Adlî, Süleyman, Muhibbî mahlasını kullanmıştır.

Şiirlerde ahenk, şairler tarafından aruz ölçüsü, kafiye, redif gibi unsurlarla sağlanmaya çalışılmıştır. Ölçü olarak aruz vezninin kullanılmaya başlanması önemli bir yenilik olmuştur. Aruz vezninin nasıl doğduğuna dair İskender Pala şunları ifade etmektedir:

“Aruz vezni Arap edebiyatında doğup Fars edebiyatı üzerinden Türk edebiyatına ulaşır. Aruz Arap gramercisi İmam Halil tarafından bir ilim haline getirilmiştir. Aruzun develerin yürüyüşündeki edadan, demircilerin çekiç vuruşundan veya kadınların

çamaşır yıkarken kullandığı tokmak sesinden oluşturulduğuna dair görüşler vardır.”
(Pala, 2017:29)

Klasik Türk edebiyatı kaynağını Kur'an-ı Kerim, din- tasavvuf, mitoloji gündelik hayat, ilimler, kozmografya unsurları, atasözleri-deyimler, coğrafya gibi pek çok unsurdan alır. (Canım, 2018: 14) Varlığı yüzlerce yıl devam eden bir devletin ve pek çok farklı kültürden etki almış bir milletin oluşturduğu yazılı metinlerin kaynağı elbette çok fazladır. Şairler bu kaynaklardan yararlanarak kendi hayal dünyalarını eserlerine yansıtmışlardır.

Bu dönem özelliklerinden bir diğeri de önceki şairlerden daha iyi yazma arzusundaki şairlerin kendi anlam dünyalarını bulmaya yönelmeleridir. Her şair kelimelerini kendi anlam dünyasında birleştirirken belli bir bağlamda kullanmıştır. Şairin metin içinde birbirine uygun veya zıt kelimeleri kullanması anlam bütünlüğünü yakalamaya çalışmasındandır. Kullanılan bir kelime çok bilinen bir kelime olsa dahi şairin bakışında farklı bir anlam kazanabilmektedir. Farklı bir anlam kazanan kelimelerin anlaşılabilmesi bugün araştırmacıları için de doğru değerlendirilememesine neden olmaktadır.

Metinlerin anlaşılabilmesi adına yapılan ilk çalışmaların Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metnin neşri, metnin tenkidi, metnin şerhi ve metnin tahlili açısından değerlendirilmesi yönünde olduğu görülmektedir. Zaman geçtikçe eserlerin anlamı daha derinlerde anlaşılmasına çalışılmıştır.

Metinleri daha iyi anlamak, dil gelişimini gözlemlemek, dönemin siyasi veya sosyal yapısını takip edebilmek vb. pek çok özelliğin takibi için geliştirilen Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük (TEBDİZ) projesi ile metinler araştırmacılar tarafından şekil, dil ve içerik açısından değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Böylece eserlerin araştırma dünyasında farklı bakış açısıyla tanıtılması gerçekleştirilmektedir. Bu çalışma söz varlığını arttırmanın yanında gramer konularının tekrarını ve kelimelerin etimolojisine merak uyandırmayı sağlamaktadır. Aynı dönem eserlerinde ortak kelime hazinesinin ve dönemin sosyal durumunun tespitine de yardım etmektedir.

Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük çalışmalarının ilki, Furkan Öztürk tarafından 2007 yılında hazırlanan *Bâkî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)* adlı doktora tezidir. TEBDİZ projesiyle anlamlandırılan eser sayısı bugün YÖK Akademik sitesinde toplam 92 yüksek lisans ve doktora tez çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır.

18. yüzyıl şairlerinden Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı da TEBDİZ projesi kapsamında *Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü* başlığıyla tarafımızca çalışılmıştır. Şair Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî ile ilgili yapılan çalışmalar sayılıdır. *Dîvân*'ı ile ilgili ilk çalışma Müberra Dedehayır'ın *Hulûsî Dîvân'ının Tedkik ve Transkripsiyonu* başlıklı bitirme tezi çalışmasıdır.

Müslüm Yılmaz, Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî *Dîvânı*'nın nüshalarını karşılaştırarak kitap haline getirmiştir. Çalışmamızda da bu eserdeki metinler esas alınmıştır. YÖK Akademik taramasında şairle ilgili 1 yüksek lisans tez çalışması, 1 kitap ve 5 makale bulunmaktadır. Tez çalışması Nergül Küçükarıkan'ın 2006'da yapmış olduğu *Muhammed Hulûsî'nin Divançesi (Metin İnceleme Sözlük)* adlı çalışmadır. Makaleler Özgür Kıyçak'ın *Metin Neşri ve Divançe-i Muhammed Hulûsî*, Burçin Özdemir'in *Balkan Şairi Muhammed Hulusî Usturumcavî ve Divançesi ve Muhammed Hulûsî Usturumcavî'nin Dîvânçe'sinde Batı Rumeli Türkçesi'ne Dair İzler*, Emrah Özdemir'in *Muhammed Hulusî Usturumcavî'nin Bilinmeyen Bir Risalesi: Risâletü'l-Esmâi'l-İsnâ 'Aşere-Dâ'iretü'l Beyne'l-Celvetîyye ve Ömür Erbay*'ın *Deruni-zade Muhammed Hulusi'nin Divançesi'nin Yeni Bir Nüshası ve Bu Divançe'deki Tasavvufî Unsurlar* adlı çalışmalardır.

Çalışmamızda şairin şiirlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle tasavvuf ve tarikatlar daha sonra Celvetiyye tarikatı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Şairin Celvetiyye tarikatına mensup olması şiirlerine de yansımaktadır. Tasavvuf yolunu seçen şairin şiirlerinde seçtiği kelime kadrosu da içinde bulunduğu düşünce sistemine uygundur.

2. TASAVVUF VE TARİKATLAR

Tasavvufun kelime olarak nasıl türetildiği ile ilgili ayrı görüşler vardır. Temelinde vahdet-i vücud anlayışına dayalı Allah aşkı vardır. Vahdet-i vücud yaratılmış ve yaratılacak her şeyin kaynağının sadece Allah, varlıkların da Allah'ın bir yansıması olduğunu ifade eden düşünce sistemidir. (Demirli, 2012: 431) İnsan Allah'a ulaşmak için dünya zevkleriyle dolan nefsinin terbiye etmek zorundadır. Nefis terbiyesi çeşitli aşamalardan geçer. Bu aşamaların tamamlanmasıyla ulaşılan makamda insan, kendinde ve yaratılan her şeyde Allah'ın yansımasına şahit olur. Kenz-i Mahfi/ Küntü kenz sırrı anlaşıldıktan sonra insan yaşamın tüm sırlarına da ulaşmış olur.

İnsan Allah'ın yarattıklarındaki sırları anlamak ve öğrenmek için gönlünden faydalanmaktadır. Bu yolda gönüldeki aşk, Allah'a ulaşmada önemli bir unsurdur. Sadece aşk ile Allah'a ulaşma zor olacağından yol gösteren müridin veya şeyhin yardımı da insanın, insan-ı kâmil olma sürecinde oldukça yardımcıdır.

Türklerin İslamiyet öncesindeki kültürü ve inanışları İslamiyet'in kabulünü kolaylaştırır. Horasan, Mâverâünnehir, İran, Irak ve Suriye sahasında güçlenen tasavvuf anlayışının Anadolu'ya gelişi ise 11. yüzyılı bulur. Anadolu'nun söz konusu yüzyıldaki fetih hareketliliği bir yandan da tasavvufi etkinin coğrafya üzerinde dağılmasına neden olur. Çünkü bu bölgelerden gelen dervişler ve sûfiler Anadolu'da cihat görevini gerçekleştirmişlerdir. (Açıkgöz, 2018: 3)

Anadolu'da zaman içinde müşit-mürit ilişkisi ortaya koyulur. Müridin yol göstericiliği, müridin teslimi ile sistemleşen ibadet usulleri günümüzde varlığı hala devam eden tarikatları oluşturur. Böylece tasavvuf, klasik Türk edebiyatının da ana kaynaklarından biri haline gelir. Tarikat kelime anlamı olarak *Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol; tasavvufî meslek*. (Devellioğlu, 2020: 1207) anlamındadır. Kendine özgü bakış açısı ve kuralları ile Celvetiyye de tarikatlardan biridir.

2.1. CELVETİYYE TARİKATI

Celvet kelimesi sözlükte “*gurbete gitme, yerinden yurdundan ayrılış; kulun Tanrı'nın varlığında yok oluşu*” anlamına gelmektedir. (Kantar, 2011: 74) İnsan dünyevi zevklerden arınmak, nefis terbiyesi sağlamak, şeytandan uzaklaşıp Allah'a yakışan bir

kul haline gelebilmek için iç dünyasına döner. İç dünyasında yaşadığı bu arınma halvet, Allah’a kendini tamamen adadıktan sonra halka geri dönmesi ise celvettir. (Uludağ, 1993: 273) Celvetiyye ise sözlükte “*Azîz Mahmûd Hüdâyî’nin kurduğu tarikatın adı.*” (Devellioğlu, 2020: 148) anlamına gelmektedir.

Celvet ifadesi derin anlamlar kazanıp sistemleşerek bir tarikat haline gelmiştir. Temelinde *halk içinde Hak ile olma* anlayışı yatar. Celvetiyye, Halvetiyye’nin bir kolu olarak ortaya çıkmıştır. Celvetiyye’nin temelini tezkiye, tasfiye ve tecliye oluşturmaktadır. Tezkiye ile nefsin dünya arzularından arınması, tasfiye ile kalbin kötü ve pis olan her şeyden temizlenmesi; tecliye ile de ruhun tamamen Allah ile bütünleşmesi hedeflenmektedir. (Yılmaz, 2016: 250)

Tarikatlar, ibadetlerde farklılıklar gösterse de hedef Allah’a yakışan bir kul haline gelmek ve yaratılmış tüm varlıkların Allah’ın birer yansıması olduğunun farkına varmaktır. Bu farkındalıkta kulların mutlak kudretin her şeyi etkilediğini anlaması çok önemlidir. Bu gerçeğe ulaşmak isteyen kişiler için bir yol göstericinin varlığı şarttır. Tüm bunların mürşidin rehberliğinde sâlikin seyr ü sülûk yolundayken idrak ettiği bilinmektedir. Seyr ü sülûk, sâlikin hakikate ulaşması için yaptığı mânevî yolculuktur. Bu hakikat Allah’tan başkası değildir. (Devellioğlu, 2020: 1105) Tarikatlarda nefsin terbiyesi, insan-ı kâmil olma ve seyr ü sülûk yolu konusunda benzerlik ve farklılıklar vardır. Celvetiyye tarikatında ise seyr ü sülûkun esasları zikir ve mücahededir. (Yılmaz, 2016: 254)

Zikir, sözlükte *anma, anılma; dile getirme* anlamındadır. (Devellioğlu, 2020: 1383) Tasavvufî olarak da *Allah’ın isimlerini ibadet etme amacıyla söyleme* anlamına gelmektedir. (Kubbealtı Lugatı) Kalbi dünya hevesleriyle dolmuş insanoğlu bu arzular tarafından ele geçirildikten sonra gerçeği göremez hale gelmiştir. Hakikatten uzaklaşmış insanoğlunun kurtuluşu Allah’ı hatırlamakla olacaktır. Kur’an-ı Kerim’de bu konuyla ilgili “*Onlar, inananlar ve kalpleri Allah’ı anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, kalpler ancak Allah’ı anmakla huzur bulur.*” (Ra’d Suresi 28.ayet) ifadesi yer almaktadır. İnsanoğlunun hakikate nasıl ulaşabileceği bu ayette açıkça ifade edilmektedir.

Celvetiyye’de de zikir, sâlikin nefisten kurtulabilmesi, kalbini kötülüklerden arındırabilmesi, Allah’a ulaşabilmesi için önemli ibadetlerden biri haline gelmiştir. Zikir ile kalpte Allah’ın varlığını onaylama, sâliki Allah’a yaklaştırıp kötü amellerden

alıkoyma sağlanır. Bu tarikat için en önemli zikir tevhid zikridir. Sâlikin olduğu mertebe tevhid zikrinin icrasını da farklılaştırmaktadır. Başlangıçta olan sâlikin tevhid zikrini yüksek sesle; mertebesi yükselen sâlikin ise sessiz olarak icra etmesi daha uygundur. Zikir esnasında Lâ ilâhe (nefy) sağ tarafta, illallah (isbat) sol tarafta gerçekleştirilmektedir. (Yılmaz, 2016: 259)

Nefis 7 mertebeden oluşur. Mertebelerin sonunda sâlikin sırra ulaşarak Allah ile bir olduğu insan-ı kâmil makamı vardır. Bu mertebelerde sâlik, nefsindeki zorlayıcı etkilerden kurtulmak için zikirler çeker. Bu zikirlerle esmâ-i seb'a denir. Zikirler, mertebe yükseldikçe değişir. Mertebeler ve zikirleri ise şunlardır:

Nefs-i emmârede *La ilahe illallah*, nefis-i levvâmede *Allah*, nefis-i mülhîmede *Hû*, nefis-i mutmainede *Hakk*, nefis-i râzîyede *Hayy*, nefis-i marzîyyede *Kayyûm*, nefis-i kâmilede *Kahhâr*. (Yılmaz, 2016: 262) Celvetiyye tarikatında zikirlerle nefsin terbiyesi konusunda başarılı olunmaya çalışılır.

Dünya arzularıyla kuşatılmış sâlik için yol gösterici bir mürşidin varlığı önemlidir. Fakat herhangi birinin mürşit olması imkansızdır. Çünkü mürşidin kendine, dinine ve müridine karşı sorumlulukları vardır. Bir mürşit Hz. Peygamber'e varan bir silsileye sahip, hayal ile hakikati ayırt edebilen bir âlim olmalı, dünya arzularından, nefisten kurtulmalı, herkesin saygısını kazanmalı ve müridinin terbiyecisi olmalıdır. (Yılmaz, 2016: 270)

Her tarikatta olduğu gibi Celvetiyye tarikatının da kendine özgü bakış açısı, ibadet şekli, esas ve usulleri vardır. Celvetiyye tarikatına dahil olmadan önce ön hazırlıklar tamamlanmalı daha sonra günahlarının bağışlanması üzerinde dua edilmeli ve devamında da zikir, namaz ve oruç ibadetleri ile meşgul olunmalıdır. (Yılmaz, 2016: 271)

Sâlikin insan-ı kâmil olma yolculuğunda az yemek, az uyku, az konuşma; sünnete saygılı olma, daima zikir halinde olma, Allah'a ve mürşidine kalp ile bağlanma vb. konularda dikkatli olması gerekmektedir. Aynı dikkati nefsine, şeyhine, dostlarına ve diğer insanlara karşı sorumluluk sahibi olarak devam ettirmelidir. Sâlik kendisine karşı nefis mücadelesi, haram şeylerden sakınma, kötü duygulardan kaçınma; şeyhine karşı şeyhinin olduğu veya olmadığı her ortamda ona hürmette bulunma, onun eşyasına bile değer verme; dostlarına ve diğer insanlara karşı cömert ve alçakgönüllü olma, kardeşlerini de düşünme vb. durumlar ile sorumludur. (Yılmaz, 2016: 275) Bu

sorumluluklar diğ er tarikatlarla benzer özellikler göstermektedir. Tüm bu özellikler s l kin yolculuğ na yardımcı davranışları içermektedir.

Celvetiyye tarikatında s lık, seyr   s l kunu 4 mertebe ile gerçekleştirmektedir. Celvetiyye’de seyr   s l kun başlangıç aşaması olan tabiat mertebesi s l kin yemesine içmesine ve evlilik yapmasına müdahale ettiğ  bir aşamadır.       insanı Allah’a ulaşmaktan alıkoyan durumların başında bunlar gelmektedir. İkinci aşama nefis mertebesinde ise Allah’tan uzaklaştıran ve insanı rahatsız eden nefsin terbiyesi bu mertebededir.       aşama ruh mertebesi ilk iki aşamayı geçen s lık bu aşamada ruhu ile irtibat kurmuştur. Son aşamada ise sır mertebesi vardır. Bu mertebede s lık dünyevi her şeyden vazgeçmiştir. Artık Allah ile beraberdir. (Yılmaz, 2016:289)

Bu tarikata mensup pek çok önemli şair bulunmaktadır. Bu şairler içinde Az z Mahm d H d y ’nin şeyhi, mutasavvıf bir şair olan Mehmed Muhyiddin  ft de, özellikle tarikatın kurucusu olan Az z Mahm d H d y  ve İsm  l Hakk  Bursev  tarikata mensup önemli isimlerdir.

3. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ’NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

3.1. HAYATI VE ESERLERİ

Bugün Kuzey Makedonya sınırları içindeki Usturumca’da doğan Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî 18. Yüzyıl şairlerindendir. Hayatı hakkında detaylı bilgi bulunmayan Hulûsî’nin babası Usturumca müftüsü ve vaizi Derûnî-zâde Şeyh Mehmed Efendi’dir. Şairin ölüm tarihi hakkında net bilgi bulunmamaktadır İsmâîl Hakkı Bursevî ile tanışması sonucunda Celvetiyye tarikatına intisap etmiştir. (Yılmaz, 2022: 13) Celvetiyye tarikatına mensup bir şair olmasından dolayı şiirlerinde dini-tasavvufi etkiler bulunmaktadır. Onun Sultan Murad Han Camii’nde vaiz olduğu eserin başındaki dibaceden anlaşılmaktadır.

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî’nin *Kasîde-i Amâlî* ve *Kasîde-i Nûniyye* isimli iki şerhi ve bir de *Dîvân*’ı vardır.

3.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Usturumca’da hayatını sürdürmüştür. Bu yüzden bazı Batı Rumeli Türkçesi’nin ekler ve kelimeler üzerindeki etkilerini şiirlerinde görmek doğaldır. Burçin Özdemir bu konudaki tespitlerini Muhammed Hulûsî Ustrumcavî’nin *Dîvânçe*’sinde Batı Rumeli Türkçesine Dair İzler adlı makalesinde belirtmiştir.

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî şiirlerini sade ve anlaşılır bir üslupla yazmıştır. Daha çok ikili terkipleri kullanan şair, anlamı derinleştirmek için üçlü terkipler de kullanmıştır. Arapça, Farsça kelime ve ekleri kullanarak anlatımını güçlendirmiştir. Şiirlerinde işleyiş olarak Allah ve aşk ilişkisi, şairin bu ilişki içindeki durumu, Celvetiyye etkisi, nasihatler, arif insan olma şartları, ibadetler üzerinde durmuştur. Bu temaların yanında Hz. Muhammed’i övgü için yazdığı şiirleri de vardır.

Şairin şiirlerinde işlediği aşk, tasavvufî aşktır. Şair, Allah’ın övgüsünde her zaman eksik kaldığını ifade etmektedir. Her şeyin sahibi Allah’ın, kelimelerle ifade edilemeyecek kadar güzel olduğunu söyleyen şair, beyitlerinde buna sıkça değinmektedir. Şairin aşk ile bahsettiği her şey Allah’ı işaret etmektedir. Sadece Allah aşkına düşen gerçek aşkın

ne olduğunu bilmektedir. Şiirlerinde Allah'ı anarken Hak, Mevlâ, Cenâb-ı Hakk, Kibriyâ, Mennân, Hudâ, Fettâh, Vedûd, Sübhân, Hakîm, Gaffâr, Hallâk, Kerîm gibi pek çok sıfat ve esma-i hüsnâ da kullanmıştır. Hulûsî, Allah aşkı karşısında benliğini yitirmiş, perişan bir halde olduğunu ifade eder.

Hemîşe mihnet-i hicrinde oldum bî-nevâ yâ Rab
Kapuña gelmişem dermânde 'âciz bir gedâ yâ Rab (G9/1)

Meleklerden de bahseden şair, şiirinde cennet ve cehennemin idaresinden sorumlu meleklerin, cennetteki hurilerin de Allah aşkıyla sarhoş olduğunu söylemektedir.

Eger hûr u eger gilmân eger Mâlik eger Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (G8/3)

Şair gazellerinde halini pek çok yönden ifade etmektedir. Bazen kendini perişan, çaresiz, divane, aşk sarhoşu veya inci olarak ifade ederken bazen de tüm yaratılmışlar içinde mükemmel olan, Allah'ın seçkin kulu olduğu için meleklerin saygı göstermek üzere gökyüzünden indiği bir konumdadır.

Düş olalı 'aşkına bî-çâreyim yâ Rab meded
Yandı kül oldu tenim pervâneym yâ Rab meded (G24/1)

Kilk-i kudretle yazılmışdur cebînim üstine
Ben ki mahlûkât içinde cümleñüñ a'lâsıyım (G70/2)

Şair aslında bu âleme sonradan gelendir. Kim olduğunu aşağıdaki beyti ile sorguladığı anlaşılmaktadır.

Hulûsî 'âleme geldim mu'ahhar
Velî aslım bakılsa a neyim ben (G86/6)

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Celvetiyye tarikatına mensup bir şair olduğu için şiirlerine bulunduğu tarikata ait özellikleri yansıtmıştır. Hulûsî, Celvetî yoluna girenlerin dünyada ve maneviyattaki durumu ile ilgili tarîk-i Celvetî redifiyle gazel yazmıştır. Bu gazelde şaire göre Celvetî yolu gerçeğe ulaştıran, saadet ehlinin sığınağı, velilerin toplandığı yerdir. (G105)

Pây-ı himmetle Hulûsî bas kadem bu meclise
Mecma‘-ı ehl-i velâyetdür tarîk-i Celvetî (G105/5)

Şairin üzerinde durduğu bir diğer konu ise dünyanın geçiciliğidir. Şaire göre insanlar bu geçici dünyada kendilerini kaybetmişlerdir. Dünya arzusunda olan insanda hırs vardır. Böylece insan asıl gerçeğin ne olduğunu göremez, bilemez. Bu gelip geçici dünyada kimse sonsuza kadar yaşamamıştır. Öyle ki enbiyalar, evliyalar bile ölüme çare bulamamıştır.

Bir misâfir-hânedür dünyâ gelen geçer gider
Enbiyâ vü evliyâlar bulmadı mevte mecâl (G65/4)

Dünya, insanın nefsini zorlayacak pek çok şeyle doludur. İnsan nefsinin zorlayan şeyler yüzünden dininden uzaklaşabilmektedir. Nefis arzularından kurtulmak kolay değildir. Şair, nefsin kalbi zora sokan, dinden uzaklaştıran etkisinden kurtulmanın fenafillah yoluna dönerek ve bir mürşidin kapısında hizmet ile olabileceğini söylemektedir.

Kendi nefsün saña bildürmek içündür sâlikâ
Bir ‘azîzün kapısında bunca hizmetden garaz (G47/3)

Dünya arzusu ve nefisten kurtulmayı sağlayan bir diğer unsur zikirdir. Zikir insana daima Allah’ı hatırlama ve anma fırsatı verir. Her an Allah’ı anmada olan sâlik, kötü şeyleri yapmaktan uzaklaşır. Celvetiyye’de zikir önemli bir ibadettir. Şair, zikrin önemini beyitlerinde ifade etmiştir. Allah’tan başka her şeyi, kendini beğenmişliği ve ikiyüzlülüğü terk edip tevhid zikrinde bulunmayı istemektedir. Çünkü Allah’ın zikri yaratılmışlarda devam etmektedir. Şair, tüm yaratılmışların zikir halinde bulunmasından ders alınmasını söylemektedir.

Ey Hulûsî zikr-i Hak eşyâda cârî mutlak
Saña olsun bu sebak tevhîd edelim tevhîd (G23/5)

Şairin bir bütün olarak tevhid zikrinden ve faydasından bahsettiği şiirleri de vardır. Gönül aynasının cilasının tevhid meclisinde olduğunu, tevhid zikrinin Allah’a kavuşmada rehberlik yaptığını (G22), Allah yolunda olanların tevhidi aşk ile eylediğini,

Allah'ın rızasını kazanmayı uman kişinin de yolunun zikirden geçtiğini (G29), gönlün karışıklığını giderecek olanın yine zikir olduğunu (G101) şair şiirlerinde söylemiştir.

Hulûsî eyler-iseñ Hakk'a tevhîd

Dilinde zâhir olsun lâ'dan illâ (G103/5)

İnsanı doğru yolda tutan önemli bir diğer ibadet de namazdır. Muhammed Hulûsî de namazın önemine dikkat çekmiştir. İnsanı yüceltecek namazdır. Şair, ibadetlerin nasıl yapılacağı konusunda da yol gösterici olmuştur. Bir gazelinde gaflet uykusundan seher vaktinde uyanılarak şevk ile gerçekleştirilmesini tavsiye etmiştir. Böylece Allah ile kavuşma gerçekleşebilir.

Namâzdur mü'minûñ hâli n'idersin şol kurı kâlî

İdermiş menzilûñ 'âlî kişi beş vakt namâz-ile (G99/2)

Şair, şiirlerinde genel bir ifadeyle nasihat verme halindedir. Bu nasihatler kendisine yönelik gibi görünse de Allah yolundakiler için yol göstericidir. Manevî âlemde makam isteyenin hemen dünyadan vazgeçmesi öğüt verilmektedir. Yine Allah'a yakınlık da insanın varlığını Allah'ın uğrunda yok etmesine bağlıdır.

Ey Hulûsî 'âlem-i bâkîde isterseñ makâm

Bir gün evvel eyle bu fânî mekânı el-vedâ' (G50/5)

Allah tüm mevcudiyetiyle her şeyi etkilemiştir. Bu yüzden yaratılan her şeyde Allah'ın yansıması görülebilmektedir. Fakat bunu görmek herkesin başarabileceği bir şey değildir. Şaire göre Allah'ın varlığını her yerde görebilen kimseler özel kişilerdir. Bu kişilerin gözündeki perde kalkmıştır. Şair de insanlara gözlerindeki perdeyi kaldırıp hakikati görenlerden olunmasını tavsiye etmektedir.

Cümle eşyâda sıfât-ı Hak zâhir görünür

Perdeyi ref' it gözinden ehl-i dîdâr ol bugün (G73/3)

Şair, arif olan kişinin hangi vasıflara sahip olması gerektiğini şiirlerinde pek çok kez dile getirmiştir. Ona göre arif olan kişi dünya hayatına gönül vermez.

Eger 'ârif iseñ kalbini virme bu fenâ mülke

Hulûsî bu nasîhati dimiş bize geçenler hep (G11/5)

Kıyamet kopmaya yakın dünyanın yaşayacağı vakit, ahir zamandır. Bu zamanın diğer zamanlardan farkı vardır. Ahir zamanda insanların hareketleri dinden uzaklaşmış şekildedir. Şair, ahir zamanda görülebilecek durumlardan bahsetmiştir. Ona göre bu vakte erişenler kıyamet alametlerini görürler. Tarikat mensupları ise şeriattan uzaktır. Bir kuru görünüşten tarikat kurallarını uygularlar.

Haber bilmez hakikatden eser görmez şerî'atden
Tarikat kisvesin ancak giyer bir kuru sûretten (G83/6)

Bunun yanında Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî, şiirlerinde dini kişiliklerden Hz. Âdem, Hz. Havvâ, Hz. İdrîs, Hz. İlyâs, Hz. İsmâil, Hz. Mûsâ, Hz. Nûh, Hz. Süleymân, Hz. Yakûb, Hz. Yûsuf'u; mutasavvıf kişiliklerden Ebû Derdâ, Eyyûb, Hızır, İbrâhîm Edhem (İbn-i Edhem), Mansûr (Hallâc-ı Mansûr)'u; tarihi-efsanevi kişiliklerden Dârâ, Nemrûd, İskender/Sikender'i, şair İsmâil Hakkı Bursevî'yi; bilgin kişiliklerden Eflâtûn/Felâtûn, Fârâbî, Lokmân'ı ve hikâye kahramanı olarak da Ferhâd, Leylâ ve Mecnûn'u kullanmıştır. Bu kişilikleri pek çok hikâyesiyle, önemli dini olayları hatırlatmak, Allah'ı ve Hz. Muhammed'i övmek, Allah'ın hikmeti karşısında kulun acizliğini hatırlatmak, aşığın aşk karşısındaki halini anlatmak, dünya malından vazgeçerek hakikati aramanın önemini göstermek amacıyla kullanmıştır. Şair, Hz. Muhammed için yazdığı bir gazelinde (G6) henüz Hz. Âdem yaratılmamışken, yani Allah tarafından ruh üflenmemişken bile Allah'ın Hz. Muhammed'i halka örnek biri yaptığını ifade etmektedir.

Nefha-i rûh olmadan dahi tılısm-ı Âdem'e
Hak Te'âlâ eylemişdi seni halka muktedâ (G6/4)

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî, Allah uğrunda hem kendinden hem de dünya malından vazgeçilmesi konusuna pek çok beytinde yer vermiştir. Bu beyitlerde Hz. İdris, İbrahim Edhem, Ebu Derda gibi kişiliklerin hikayelerinden yararlanarak bu anlam ilgisini oluşturmuştur.

Çek ta'alluk dâmenini sen dahi İdrîs gibi
Geç bu fânî 'âleminde sohbet-i Rıdvân'a ir (G32/2)

Terk idersin taht u tâcuñ sen de İbrâhîm gibi

Mülk-i ma'nâda ulu sultân olursun 'âkıbet (G14/3)

Allah'ın hikmetinin büyüklüğünü Hızır ve İlyas'ın hikayesiyle ifade etmiştir. Allah'ın hikmetinin bir damlasını içen Hızır ve İlyas'ın tüm âlemi baştan başa gezerek Allah'ın kudretine şahit olduklarını söylemektedir. Öyle ki Allah'ın ilminden yararlananlar da ölümsüzlük suyunu bile istemezler.

İçüpdür havzınuñ bir katresinden Hızır ile İlyâs
Gezüp 'âlemi sertâser ider kudretlerüñ seyrân (G74/4)

Akıl ve hikmet sembolü olan Eflatun, Farabi ve Lokman'ın bile hakikat ilmi karşında aciz ve hayran kaldığı ifade edilmektedir.

Hikmetinde nice Farâbî kalur dem-beste
Kelâm u nutkını idrâkde 'âciz Lokmân (G87/3)

Şair, Allah aşkı karşısında Mansur, aşk derdinden kurtulamayıp bu derde müptela olmasıyla Eyyub gibidir.

Ey Hulûsî etmeyen Mansûr gibi cânını terk
Bilmedi hergiz cihânda vâsıl-ı dildâr nedür (G36/5)

Yohsa Eyyûb gibi misin derde olduñ mübtelâ
Yohsa Ya'kûb gibi zâyî' oldu Ken'ân'ın senüñ (G56/2)

Allah aşkının karşısındaki perişan hal ise Mecnûn'a benzetilmektedir. Allah'ın her şeyde var olduğunu görebildiği için şaşkınlık halindedir. Onun bu durumu Mecnun ile benzemektedir. Bu sıkıntılı durumda ise ancak Allah'tan yardım umar.

Vâdi-i hayretdeyim üftâdeyim **Mecnûn** gibi
'Aşk zencîrûñ sürür dîvâneyim yâ Rab meded (G24/2)

4. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ

Çalışmamızda Müslüm Yılmaz tarafından hazırlanan Derûnî-zâde Muahmmmed Hulûsî Dîvânî adlı çalışma kullanılmıştır. *Dîvân* metni, *Süleymaniye Kütüphanesi Hüdayi Bölümü 1243* (H Nüshası), *Milli Kütüphane 06 Yz FB 473* (M Nüshası), *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-751* (Y Nüshası), *İran Milli Meclis Kütüphanesi 1390/17959* (İ Nüshası) nüshalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. (Yılmaz, 2022; 56)

Dîvân, Yılmaz tarafından oluşturulurken imla sorunlarına dikkat çekilmiştir. Bu sorunlar genel olarak kelimelerin yazılışı üzerinde toplanmıştır. Özellikle ñ harfinin hatalı kullanımı ve atıf vavının olması gereken yerde kullanılmamasına dikkat çekilmektedir. Çalışmamızda bu konuda düzeltmeler yapılmıştır. Bu çalışmada H ve M nüshalarının imla olarak daha doğru olduğu yine bu nüshaların birkaç kelime hariç aynı olduğu, İ ve Y nüshalarının H ve M nüshalarında bulunmayan şiirleri içerdiği ifade edilmiştir. Naşir, vezin özelliğini koruma anlamında metne müdahale ettiğini de söylemektedir. Bu müdahaleler [] içinde gösterilmiştir. Yine aynı amaca yönelik uzun ünlü olan kelimelerde de değişiklikler yapılmıştır. (Yılmaz, 2022; 63) Çalışmada nüsha farkları dipnotlarda gösterilmiştir.

Konu olarak şiirlerinde Allah aşkının insan üzerindeki etkilerini, aşk derdine düşenlere tavsiyeler, gerçeğe ulaşmak için yapılması gerekenler, Celvetiyye tarikatının usullerini gerçekleştiren ibadetler, Hz. Muhammed'in övgüsü, Ramazan ayının gelmesiyle yaşanan sevinç üzerinde durmaktadır. Bu ifadelerde de peygamber kıssalarına telmihte bulunarak anlamı güçlendirmiştir.

4.1. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

4.1.1. Nazım Şekilleri

Dîvân dibace ile başlamaktadır. Bu dibace şairin babasının adından, Celveti tarikatından, eserin yazılış amacından ve dönemde meydana gelen bazı tarihi olaylardan bahsetmektedir. *Dîvân*'da metin numaralandırılması 107 olarak sonlanmıştır. Fakat 33. gazel sonrasında numaralandırma 35 olarak devam etmektedir. Bu durumda

numaralandırma hatalıdır. Metinlerin takibinde buna dikkat edilmiştir. Var olan bu durum sonucunda *Dîvân*'da nazım şekli olarak 101 gazel, 3 murabba, 2 tahmîs ve terkîb-bend ile yazılmış tarih mersiyesi vardır.

4.1.1.1. Gazel

Gazeller incelendiğinde genellikle 5-7 beyit arasında gazel yazıldığı görülmektedir. Bu beyit sayılarından daha az ve çok beyit ile yazılmış gazeller de vardır. G10'un 8, G61'in 10, G60 ve G78'in 4 beyit ile yazılması bu duruma örnek verilebilir. Dil ve üslup olarak açık ve anlaşılır bir anlatım vardır. Şairi önemli ölçüde etkileyen şairler Azîz Mahmûd Hüdâyî, İsmâîl Hakkı Bursevî ve Niyâzî-i Mısrî'dir. 24 gazelinde bu şairlere nazire yazdığı görülmektedir. Şair sadece 1 gazelinde mahlas kullanmamıştır. (G102) Kim olduğunu tespit edemediğimiz Ferhunde Beg adlı kişiye dualarda bulunduğu 1 gazel yazmıştır. (G61)

4.1.1.2. Murabba

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî'nin *Dîvânı*'nda 3 murabba yer almaktadır. İlk murabba Mrb25, diğeri Mrb84 ve sonuncusu ise Mrb85'tir. Mrb25 *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle dört bent olarak yazılmıştır. Mrb25'te “*Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedûd*” mısrası tekrar etmektedir. Bu murabbada konu olarak âşıkların kerem ve lütuf sahibi Allah'a karşı hissedilenler, Allah'ın tecellisinin görüldüğü her şey karşısında kararlılığın sona erdiği, O'na ulaşmak isteyenlerin madde aleminden ve kendinden vazgeçmesi gerektiği anlatılmaktadır.

Mrb84 *feilâtün feilâtün feilâtün fe'ilün* vezniyle 3 bent olarak yazılmış “*Geldi ol şehri-siyâm ya'nî mübârek Ramazân*” mısrasının tekrar ettiği diğer murabbadır. Şair bu murabbada Ramazan ayının günahkarlara Allah tarafından bir affetme ayı olduğunu, gelişle gönlü canlandırdığını söylemektedir. İsmâîl Hakkı Bursevî'ye nazire olarak yazdığı söylenebilir.

Mrb85 ise *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle 3 bent olarak yazılmıştır. Şair “*Var mıdur bir çâre aña söyleyin ey dostân*” mısrasını tekrar ederek dostlarından içinde bulunduğu aş derdine bir çare istemektedir. Çünkü dert ve gam gönlünde yer edinmiş haldedir. Bu yüzden perişan haldedir.

4.1.1.3. Tahmîs

Dîvân'da başlıklarıyla birlikte 2 tahmîs bulunmaktadır. Bunlardan ilki (T89) “*Güfte-i Şeyh Hakkî Tahmîs-i Şeyh Hulûsî kuddise sırruhumâ*” başlığı ve *fâ'ilâtün fâ'ilâtün*

fâ‘ilâtün fâ‘ilün vezni ile yazılmıştır. Dört bentten oluşmuştur. Bu tahmîs İsmâîl Hakkı Bursevî’nin 244. gazelinden oluşturulmuştur. Şair, İsmâîl Hakkı Bursevî’nin gazelinin konusu bağlamında ekleme yapmıştır. Bentlerde konu olarak aşk derdine düşenin çareyi önemsemediğini, manevî âlemde yer tutmak isteyen meleklerin yaptığı gibi Allah yolundan ayıran her türlü bağın kesmesi gerektiğini, Allah’ın verdiği nimetlere şükreden halinin iyi olacağını ve sadakatle Allah’a kul olanın kalbinde Allah’ın tecellisine yol açılacağını bu makama erebilmek için rehber bulmak gerektiğini anlatmaktadır.

Diğer tahmîs ise (T97) “*Gofte-i Hakkî Tahmîs-i Li-Müellifihî Kuddise Sırruhumâ*” başlığıyla ve *fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün* vezniyle yazılmıştır. Muhammed Hulûsî beş bentten oluşturduğu tahmîsini İsmâîl Hakkı Bursevî’nin 311. gazelini kullanarak oluşturmuştur.

4.1.1.4. *Terkîb-bend*

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî babasının vefatı üzerine *terkîb-bend* ile tarih mersiyesi yazmıştır. Bu *terkîb-bend* dört bend olarak yazılmıştır. İlk bend 11 beyit, ikinci bend 11 beyit, üçüncü bend 11 ve dördüncü bend ise 7 beyit olarak yazılmıştır. Aruz vezni ise *fe‘ilâtün feilâtün feilâtün fe‘ilün*’dür. Bu mersiyede şairin babasının ölümünün ardından hissettiği duyguları ve babasının özellikleri yer almaktadır.

4.1.2. Nazım Türleri

Klasik Türk edebiyatı, şekil ve içerik açısından çok uzun süre şekillenmiş bir dönemi kapsamaktadır. Şairlerin özellikle bazı konular üzerinde yazmasıyla bu konular türlere ayrılmış ve nazım türleri olarak sınıflandırılabilir hale gelmiştir. Hulûsî’nin Celvetiyye tarikatından olması sebebiyle şiirlerinin büyük çoğunluğunu din üzerine oluşturduğunu anlamak kolaydır. Genel olarak Allah’ın yüceliğinin ifadesi ve Allah’a yakarışını kapsayacak şekilde tevhid ve münacaat türü üzerinde yoğunlaşsa da bazı şiirlerinde Hz. Muhammed’in övgüsünü yaparak naat türünde yazdığı tespit edilmiştir. Babasının vefatının ardından duyduğu üzüntü için bir de mersiye yazmıştır. Azîz Mahmûd Hüdâyî, İsmâîl Hakkı Bursevî ve Niyâzî-i Mısırî’nin bazı şiirlerine de nazire yazdığı söylenebilir.

4.1.3. Kafiye ve Redif

Kafiye ve redif şiirde ahengi sağlayan unsurlardandır. *Dîvân*’da redif kullanımı daha çok isimler ile oluşturulmuştur. Bunun peşinden fiillerle oluşturulan redifler

gelmektedir. Şair, hâl ekleri, zamirler veya şahıs eklerini kullanarak da şiirinde ahengi yakalamıştır.

Şairin kafiye kullanımı mürdef kafiye üzerinde yoğunlaşmıştır. Şairin kullandığı bazı redifler ise onun şiirindeki tasavvufî etkiyi açıkça göstermektedir. Bu ilgiyi gösteren redifler *-dür tarîk-i Celvetî*, *-gel idelüm zikrullâh*, *-Hû*, *-tevhîd ile*, *-ile tevhîd ider*, *-senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ*, *-beş vakt namâz-ile*, *-meclis-i tevhîd*, *-senden kerem senden 'atâ*, *-tevhîd idelüm tevhîd*, *-yâ Fettâh*, *-yâ Rab*, *-yâ Rab meded* ve *-yâ Resûlallâh*'tır. Fiil olarak da bakmak, bulmak, eğlenmek, el çekmek, eylemek, görmek, göstermek, haber söylemek, içmek, demek, istemek, etmek, katılmak, kılmak, olmak, tutmak redif şeklinde kullanılmıştır.

4.1.4. Vezin

Dîvân'da toplamda 9 vezin kullanılmıştır. Şair 60 manzumesini *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle yazmıştır. *Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* vezniyle de 30 manzume yazmıştır. Şairin en çok kullandığı iki vezin bunlardır. Devamında *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün* vezniyle 3, *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* ve *mef'ûlü mefâ'ilün mef'ûlü mefâ'ilün* vezniyle 2; *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*, *mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*, *müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün* ve *müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün* vezniyle 1 manzume yazılmıştır.

Dîvân'da aruz vezninin yanında hece vezniyle yazılmış şiirler de bulunmaktadır. Hece başlığı ile gösterilen şiirler 23, 29, 87, 100 ve 101 olarak numaralandırılan şiirlerdir.

5. DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN SÖZ VARLIĞI

5.1. DEYİMLER

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî'nda tespit edebildiğimiz 80 deyim vardır. Deyimlerin çoğu Allah yolunda canını feda etme, dünyadan el çekme, rahata kavuşma, derde düşme, birinin kapısında hizmete hazır olma gibi pek çok anlamı verecek şekilde kullanılmıştır. Şairin deyim kullanımında dağ üstü bağ olmak, dem urmak, yüz urmak, sarpa sürmek gibi deyimler dikkat çekmektedir.

Dîvân'da tespit edilen deyimler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. Dîvân'da Tespit Edilen Deyimler

Deyimler	Kullanıldığı Yerler
Âh etmek	G55/1
Ayağını kesmek	G43/1
Baş eğmek	G38/2
Baş u cân terk eylemek	G52/4
Başına tâc eylemek	G55/2
Cân teslim eylemek	G42/3
Cân u başdan geçmek	G45/4
Cân u başı el-vedâ' etmek	G50/1
Cân vermek	G15/4, Tb4/1
Cân ile başını yoluna fedâ eylemek	G7/6
Cân fedâ olmak	G6/6, G9/2
Cârî olmak	G19/5
Cigeri kebâb olmak	G10/4
Cilâ vermek	G59/4
Dağ üstü bağ olmak	G51/1
Dağlara düşmek	G98/4

Tablo 1 (devamı). Dîvân'da Tespit Edilen Deyimler

Dâma düşmek	G83/4
Dâma düşürmek	G43/4
Dem urmak	G2/3
Derde düşmek	G28/2
El çekmek	G69/1
Elde fırsat var	G14/4
Elden koymak	G14/5
Emân bulmak	Tb2/1
Emek çekmek	G61/7
Esîr etmek	G19/2
Fedâ olmak	G6/6
Gönül vermek	G17/3
Gözünü açmak	G5/5
Gözyaşı dinmemek	G35/1
Güzer eylemek	Mrb25/4
Haber almak	Mrb25/4, G54/2, G90/2, G95/2
Hâk ile yeksân olmak	G14/4
Hayrân olmak	G74/3, G87/2
Hizmet etmek	G61/8, G64/4
İdrâk etmek	G76/5
İl tutmak	T89/2
Irah olmak	G20/1
Kadem basmak	G105/5
Kalp gözünü açmak	G31/5

Tablo 1 (devamı). Dîvân'da Tespit Edilen Deyimler

Kapıya yüz sürmek	G94/5
Kul etmek	G54/4, G64/3
Kul olmak	G3/6, G31/1
Kül olmak	G24/1
Kulağına girmek	T97/4
Kulak urmak	G49/2
Mât etmek	G96/4
Mazhar-ı sırr-ı Hudâ olmak	G20/5
Meclisden ayağını çekmek	G73/4
Mesken etmek	G73/6
Necât bulmak	G76/3
Rehber eylemek	G32/3, G72/4
Revâc bulmak	G17/1, G59/5
Revân olmak	G72/2
Re's kurtarmak	G43/2
Rûhunu teslîm-i Hudâ eylemek	Tb3/11
Safâ bulmak	Mrb84/2
Safâlar sürmek	G75/3
Safâsını sürmek	G67/1
Şân vermek	G3/2
Sarpa sürmek	G64/4
Sebak olmak	G23/5
Selâmet bulmak	G103/2
Var olmak	G73/5

Tablo 1 (devamı). Dîvân'da Tespit Edilen Deyimler

Yanıp yakılmak	G22/2
Yâr olmak	G104/5
Yerlere çalıp kırmak	G35/2
Yok etmek	G58/3
Yol açılmak	T89/4
Yol göstermek	G48/4
Yoluna baş koymak	G41/3
Yoluna baş ile cân fedâ olmak	G9/2
Yolunu bulmak	G92/5
Yüz urmak	T89/3
Yüz tutmak	G5/5
Yüz suyu dökmek	G78/2
Yüzüne bakmak	T97/5
Yüzünü yere sürmek	G51/2
Zindân olmak	G41/4
‘Ahde vefâ eylemek	G61/4

5.2. HADİS

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî'nin *Dîvânı*'nda 4 hadise yer verilmiştir. Şair “Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim.” hadisine telmihte bulunarak insanın yaratılıştaki amacını açıklamaktadır.

Ey Hulûsî “**küntü kenz**”üñ ma‘nâsını anlayan
Ol bilür ancak nedür insânı hilkatden garaz (G47/5)

“Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne mukarreb melekler ne de bir nebî o yakınlığı elde edebilmiştir.” hadisiyle gönlün insan için yeri belirtilmiştir. Gönül, aşk ehlinin evi ve aynı zamanda Allah ile beraber olunan yerdir.

Ehl-i ‘aşkuñ cilvegâhı hânesidür bu gönül

“**Lî-ma‘allâh**” bezmünüñ kâşânesidür bu gönül (G62/1)

Şair Hulusi salıkların kendi nefsinin Tanıdıktan sonra Allah’ı bulmaları gerektiğini “Men ‘arefe nefsehu” hadisine telmihte bulunarak ifade etmiştir. Çünkü bu hadiste kişi kendi nefsinin bilirse Rabbini de bileceği söylenmektedir.

“**Men ‘arefe nefsehu**” sırrını fehm it sâlikâ

Kendi nefsin aña evvel ba‘dehû Sübhân’ı bul (G66/3)

Dünya insanı Allah’tan alıkoyan pek çok şeyi barındırmaktadır. Öyle ki Hazreti Muhammed dünyayı müminin hapishanesi olarak görmektedir.

Nice olmaya bilâ-mecma‘ı bu dâr-ı belâ

Sicn-i mü’mîn dir idi aña Resûl-i müte‘âl (Tb1/10)

5.3. AYET

Şair, *Dîvân*’ında 9 kez ayet kullanmıştır. Bazı ayetleri birden fazla kullanarak anlatımını güçlendirmiştir. Şairin bazı beyitlerine göre Kuran’daki ayetlerin sırrının anlaşılması ile insanın halinin nedeni anlaşılmaktadır. Hulûsî “Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti.” (Necm suresi/10) ayetini kullanarak Hz. Muhammed’in Allah’ın sırlarının mahzeni olduğunun kanıtının Kur’an-ı Kerim’de yazdığını söylemektedir.

Mahzen-i esrâr-ı Hak olduğunun bürhânıdır

Nass-ı Kur’ân’da şu ma’nâ didi “**mâ evhâ**” Hudâ (G6/3)

Yine Hz. Muhammed’in övgüsü için yazdığı gazellerin birinde “Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiya/107) ayetine telmihte bulunarak Hz. Muhammed’e tabi olanların iki dünyada rahmet bulunduğunu ifade etmektedir.

‘Âleme oldu vücûduñ “**rahmeten li’l-‘âlemîn**”

Dü cihânda buldı rahmet saña iden iktidâ (G7/2)

Salik eğer Hz. Muhammed'in Miraç hadisesindeki kadar Allah'a manevi olarak yakın olmak istiyorsa tevhit meclisi ona kılavuzdur. (Necm/ 8-9)

Eger kurb-i “**ev ednâ'ya**” dilerseñ varmağa sâlik

Olupdur bu vusûlün reh-nümâsı meclis-i tevhîd (G22/4)

Hz. Musa'nın Tûr Dağı'nda Allah ile konuşması hadisesinde Allah'ın “Sen beni göremezsın.” (Araf/143) demesi gönlün özeti iken “Şüphesiz ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.” (Kasas/30) ayeti güzel bir açıklamadır.

Şol sadâ-yı “**lenteranî**” dilde bir mücmel idi

Âyet-i “**İnnî enallâh**” aña hûb tefsîr olur (G27/4)

Hz. Musa'nın Tûr Dağı'nda yaşadığı hadisenin amacı da “Muhakkak ki ben, yalnızca ben Allah'ım.” (Taha/14) gizli anlamını bilmekle ortaya çıkar.

Eger bildünse “**İnnenî enâllâh**” remzini sûfi

Saña zâhir olur maksûd nedür Tûr ile Mûsâ'dan (G76/4)

Şair Allah'tan uzaklaştıran her şeyi düşünenlerin kelime-i tevhid sırrının içindeki lâ ile illâ hecelerinin ne olduğunu bilmediğini ifade etmektedir.

Ey Hulûsî mâsivâ fikrin idenler bilmedi

Sırr-ı tevhîd içre hergiz **lâ ile illâ** nedür (G28/5)

Bezm-i elest Allah ve ruhlar arasında gerçekleşen, dünya hayatına başlamadan önce Allah'ın ruhlara “Ben sizin rabbiniz değil miyim?” sorusu üzerine ruhların “Evet.” dedikleri olaydır. (Araf Suresi/172) Şair Allah aşkına bezm-i elestten itibaren olduğunu, bu aşk sarhoşluğunun yine buradan beri sürdüğünü söylemektedir.

Kâse-i “**bezm-i elesti**” çünkü sundı dost aña

Ol sebebden rûz u şeb mestânesidür bu gönül (G62/2)

Sâki-i “**bezm-i elest**”den nûş idüpdür bâdeyi

Anuñ-içün gehi mest u gâhi hayrândur gönül (G63/2)

Hulusi insandaki gizli olanın “Ona ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen onun için secdeye kapanın” (Hicr/29-Sad/72) ayetindeki sırrı anlayan arifler tarafından bilineceğini ve yine maddi âlemi içinde aslında arayan kişinin bu ayette bulabileceğini söylemektedir.

Hulûsî sırr-ı “**nefahtü**” ki idrâk iden ‘ârifler

Bilürler n’olduğun insânda mestûr şol mu‘ammâdan (G76/5)

Aslını ger ararsan “**nefahtu fih-min rûhi**”

Fer‘ûñ ise zuhûrî kevn-i mekân içinde (G100/2)

Şair babası için yazdığı terkîb-bendde onun Allah’ın buyruğu olarak “Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!” (Fecr/28) ile ruhunu eziyetsiz bir şekilde Allah’a teslim ettiğini ifade etmiştir.

Geldi çün **irci**‘iden aña hitâb-ı ‘izzet

Eyledi rûhını teslîm-i Hudâ bî-minnet (Tb3/11)

5.4. DUA İFADELERİ

Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî 62. gazelde *Ferhunde Beg* adlı kişi için *sellemeka'llâhu ‘an müfteriyâti'l-felek* (Allah, seni bu zamanın iftiracılarından korusun!) duasında bulunmaktadır. Adı geçen kişinin kim olduğu bilinmemektedir. Gazelin devamında bu kişi için kıyamete kadar dünyada sıkıntı görmemesi, ömrünün uzun ve mutlu geçmesi yönünde dua etmektedir.

Ey şerîf-i muhterem v'ey âh-ı Ferhunde Beg

Sellemeka'llâhu ‘an müfteriyâti'l-felek (G61/1)

Bunun yanında şair, şiirlerinde genel bir yakarış halindedir. Allah aşkı yüzünden çeşitli hallerdedir. Allah’a duası da bu hallerden kurtulmaya yöneliktir. Nefis ve şeytanın elinde perişan olan şair Allah’tan yardım istemektedir.

Hevâ-yı nefis-ile şeytân beni esîr etdi
Meded-res ol bu demimde baña sen yâ Fettâh (G19/2)

Babası için yazdığı terkîb-bendde onun için dualarda bulunmuştur. Allah'tan onun için rahmet dilemektedir. Babasının makamının Hz. Muhammed'e yakın olmasını, onun derecelerinin yüksek olmasını da istemektedir.

Ben tefekkürde iken mısra'-ı târîhin anuñ
Dedi hâtif rûh-ı pâki pedere rahmet ola (Tb4/7)

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât
Vire Allâhu Te'âlâ [aña]'âlî derecât (1165) (Tb4/8)

5.5. İKİLEMELER

İkilemeler, biçim veya anlam olarak birbiriyle ilgili kelimelerin art arda gelmesidir. Anlatımı güçlendirir. Hulûsî, ikileme olarak daha çok Farsça *be* ve *ender* edatlarıyla ikilemeler kurmuştur.

'Aşk bir hûrşîd-i 'âlem-tâbdur kim şu'lesi
Cümle eşyâya virüpdür dembedem nûr-i ziyâ (G1/3)

Cilvegâh olalı dilde mihnet ü gam her zamân
Hayret-ender-hayret içre oldu ahvâlim yaman
Kaldum âzürde-göñül hâtır-perîşân nâ-tüvân
Var mıdur bir çâre aña söyleyin ey dostân (Mrb85/2)

Onun anlatımını güçlendiren önemli unsurlardan bir diğeri de atıf vavı ile birleştirdiği kelimelerdir. Şairin atıf vavı ile birleştirdiği kelimeler birbiriyle ilgili, yakın anlamlı veya zıt kelimelerdir. Yakın anlamlılara *nâm u nişân*, *âh u figân*, *taht u tâc*, *şehd ü şekker*, *cân u dil*, *mâl u mülk*, *belâ vü derd*, *enbiyâ vü evliyâ*, *'izz ü câh*, *nefs ü şeytân*, *cenk ü cidâl*, *zevk u safâ* vb. kelimeler örnek verilebilir. Zıt anlam ifade edecek kelimelere ise *sağ u sol*, *yaz u kış*, *mihr ü mâh*, *şeb u rûz*, *leyl ü nehâr*, *nîst ü hest*, *zâhir ü bâtın* vb. kelimeler örnek olabilir. Şairin kullanımlarından hareketle klasik üslupla

birleştirilen kelimelerin yanında Türkçe kelimeleri de atıf vavıyla birleştirdiği görülmektedir.

5.6. KALIP İFADELER

Kalıp ifadeler, yıllar içinde şiir diline yerleşmiş ifadelerdir. Şairler bu ifadeleri kullanarak geleneği sürdürebilmektedirler. Bu ifadeler bazen de kültür içinde kullanılan ifadelerdir. Eserde tespit ettiğimiz kalıp ifadeler tanık beyitlerle gösterilmektedir:

Hâne-i dilde olalı ‘aşk-ı Hak mihmânımız

Hamdülillâh küfr-i şekden oldı pâk îmânımız (G42/1)

İstikâmet üzre olursan olursın şübhe yok

İki ‘âlemde efendi **alın açık yüzü ağ** (G51/3)

Hây hûy ile olur sanma bu yoluñ sâliki

Âb-veş sâfi gönül kalbi dolu îmân gerek (G58/2)

Su gibi akup çağla hem **yüreğini dağla**

Derd-ile hemân ağla dermâna irem dirseñ (G60/3)

Vaz‘ olunan hizmeti hazrete etdüm kıyâm

İşiñüz **baş üzredir** demege çekdüm emek (G61/7)

6. SONUÇ

Klasik Türk edebiyatı içinde bulunduğu dönemin, ait olduğu sistemin, etkilendiği diğer kültür ve dillerin bir yansıtıcısı olmuştur. Bu dönemde meydana getirilen eserler için önce eserlerin tespiti, tamiri, Latin alfabesiyle yazılması ve anlamının anlaşılması için tahlili konusunda çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarla eserlerin dönem özellikleri belirlenebilmiş, klasik üslubun temelleri anlaşılmış ve klasik Türk edebiyatının hayal dünyası bir sınır içine alınmıştır. Günümüzde ise şiirlerin anlaşılması için yapılan çalışmaların sonucu olarak klasik üslubun çizdiği sınırın ardında daha derin anlamların olduğu anlaşılmıştır. Kelimelerin içinde bulunduğu bağlama göre yeni anlam alabildiği görülmüştür. Kelimelerin kendi bağlamı içinde aldığı yeni ve farklı anlamları bulmak için Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük (TEBDİZ) projesi hazırlanmıştır.

Çalışmamızda 18. yüzyıl şairlerinden Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî'nin Dîvân'ı Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük (TEBDİZ) projesi kapsamında çalışılmıştır.

Dîvân metni önce yazı şekli gentium plus, bütün harfleri ise doğru transkripsiyon olacak şekilde düzenlenmiştir. Şiirlerin kontrolü sağlandıktan sonra TEBDİZ sistemine yüklenip anlamlandırma yapılmıştır. Birleştirilmesi gereken kelimeler sistem üzerinden birleştirilip anlamlandırılmıştır. Metinler tamamlandıktan sonra şairin hayatı, edebi kişiliği, dil ve üslup özellikleri ve şiirinde kullandığı kelime kadrosu tespit edilmiştir.

Bu doğrultuda Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî'nin tarikat mensubu bir şair olması, onun içinde bulunduğu tarikat düşüncesinin şiir diline yansıdığını göstermektedir. En temelde dünyanın geçiciliği, bu geçicilikte tek gerçeğin Allah olduğu, kişi Allah'a ulaşmak için neler yapmalı, ibadetlerin nasıl yapılması gerektiği ve insana kazandırdıkları, Celvetiyye'nin övgüsü gibi konular üzerinde yoğunlaşan bir anlatımı vardır.

Çalışmamızla beraber tarikat mensubu şairimizin hayal dünyası tespit edilmiştir. Onun, kelimeleri kullandığı bağlam bu alana yönelecek araştırmacılara fayda sağlayacaktır. TEBDİZ projesi kapsamında kelimeler, bağlamları özelinde açıklandıkça anlamı bulunamayan bir kelime kalmayacaktır.

7. BAĞLAMLI DİZİNDEN KESİTLER

KESİT I

bezm-i ‘aşk-ı İlahī [2]

1. İlahi aşk meclisi

G18/2 **Bezm-i ‘aşk-ı İlahī** cāmını nūş eyledik / Zāhidi ‘uzlet gözet sen ister içme ister iç

G42/2 Nūş ideli **bezm-i ‘aşk-ı İlahī** cāmını / Bir nefes eyledi kaldı bezm-i mestānemiz

KESİT II

maḥzen-i esrār-ı ‘aşk [1]

1. Aşk sırlarının saklandığı yer

G63/5 Maḥzar-ı nūr-ı İlahī **maḥzen-i esrār-ı ‘aşk** / Ey Ḥulūṣī şübhesiz cümlesine kāndur gönül

KESİT III

sākin-i künc-i ḳanā‘at [1]

1. Kanaat köşesinin sakini

G38/1 **Sākin-i künc-i ḳanā‘at** köşk ü eyvān istemez / İrtifā‘-ı ḳadr için anlar daḥi şān istemez

KESİT IV

cigeri kebāb ol- [1] (deyim)

1. Yüreği yanmak II Gönlün Allah aşkıyla dolu olması.

G10/4 Evvelā ehl-i sülūkuñ sīnesi pūr-ḥūn gerek / Hem derūnunda gerekdür **cigeri ola kebāb**

KESİT V

māt it- [1] (deyim)

1. Yenmek II Üstün gelmek

G96/4 **Māt ider** bir cām-ıla begim nice ‘ākilleri / Gör felek nice ıatar ağıy her bir tasına

KESİT VI

jeng-i sivā [1]

1. Allah’tan uzaklaştıran her şeyin pası, küfü.

G10/3 Āyine-i hātırūñ **jeng-i sivādan** eyle pāk / Tā ki kalbūñ hānesine doğa nūr-ı āfītāb

KESİT VII

mecma‘-ı ehl-i velāyet [1]

1. Velilerin toplantı yeri II Velilerin kavuşma yeri.

G105/5 Pāy-ı himmetle Hülūşī baş ıadem bu meclise / **Mecma‘-ı ehl-i velāyetdür** tarīk-i Celvetī

KESİT VIII

ehl-i hicāb

1. Allah'tan uzaklaştıran maddi manevi şeylere gönül vermiş kimseler.

G9/5 İki bölmüş cihānuñ halkını bu hāme-i taıdır / Kimi **ehl-i hicāb** olmuş kimisi āşinā yā Rab

KESİT IX

mehekk-i i‘tibār

1. Saygınlık, itibar tartısı.

G38/5 **Meḥekk-i i‘tibāra** çek Hülūṣī bu dūr-i nazmı / Ki vezzān-ı güher atında dine tā
ki a‘lādur

KESİT X

sarpa sür-

1. Çözölmesi güç bir duruma gelmek.

G64/4 Virme dil her müdde‘īye yolını **sarpa sürer** / İderseñ hizmetini bir kāmīl insāna
ıl

8. KAYNAKLAR

- Abanus, Y. (2019). *Edebiyatımızda Hz. Âdem*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Açıkgöz, R. (2018). XI.-XIII. Yüzyıllarda Tasavvufun Anadolu'da Yayılmasını Kolaylaştıran Başlıca Faktörler. *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, 2 (5), 1-12.
- Ataseven, B. (2022). *Gümülcineli Dürri Dîvânı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Aydoğdu, E. (2018). *Süheyli Divanı'nda Tipler ve Kişilikler*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Ayış, M.Ş. (2015). Semennûdî'de Halvet Anlayışı. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 33(33), 36-56.
- Başarır, Y. (2023). *Mehmed Hâlis Dîvânı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Canım, R. (2018). *Divan Edebiyatının Kaynakları* (2. Basım). İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Dedehayır, M. (1972). *Hulûsî Dîvân'ının Tedkik ve Transkripsiyonu*. Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Derin, S. (2017). Erken Dönem Tasavvufu ve Türk Tasavvufunda Seyr ü Sülûk (Metin Merkezli Bir İnceleme). *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (81), 47-67.
- Devellioğlu, F. (2020). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat* (34. Basım). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Erbay, Ö. (2021). Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî'nin Divançesi'nin Yeni Bir Nüshası ve Bu Divançe'deki Tasavvufî Unsurlar. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 335-352.
- Eren, A. (2016). Klasik Türk Şiirinde Müddei. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 607-614.
- Erkal, A. (2018). *Divan Şiiri Poetikası (17. yüzyıl)* (3. Basım). Ankara: Altınordu Yayınları.
- Güzel, B. (2021). Celvetî Bir Şâir: Derûnîzâde Hulûsî ve Bilinmeyen Şiirleri. (Editör: Nagihan Gür). *İskender Pala Armağanı*. İstanbul: Kapı Yayınları, 572-590.

- Kaçar, M., Kesik, B., Selçuk, B., Tanyıldız, A., Yazar, S., Bahadır, S.C. ve Akdağ, A. (2016). *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu* (1. Basım). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* (2. Basım). İstanbul: Say Yayınları.
- Kaya, İ. (2020). *Subhîzâde Feyzî Dîvânı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Kıyçak, Ö. (2019). Metin Neşri ve Divançe-i Muhammed Hulûsî. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7 (17), 249-297.
- Kut, G. (2014). Payitaht İstanbul'un Sultan Şairleri (Seyf Ve'l Kalem Sahipleri). *İlmi Araştırmalar*, 9, 161-178.
- Küçükarıkan, N. (2006). *Muhammed Hulûsî'nin Divançesi (Metin-İnceleme-Sözlük)*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Özdemir, B. (2019). Balkan Şairi Muhammed Hulûsî Usturumcavî ve Dîvânçesi. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 4 (1), 78-93.
- Özdemir, B. (2022). Muhammed Hulûsî Ustrumcavî'nin Dîvânçe'sinde Batı Rumeli Türkçesine Dair İzler. *Dil Araştırmaları*, (31), 155-171.
- Özdemir, E. (2020). Muhammed Hulusî Usturumcavî'nin Bilinmeyen Bir Risalesi: Risâletü'l-Esmâü'l-İsnâ 'Aşere-Dâ'iretü'l Beyne'l-Celvetîyye. *Mukaddime*, 11 (1), 47-73.
- Öztürk, E. C. (2019). Divan Şiirinde Kulakla ilgili Deyimler ve Anlam Çerçevesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (66), 37-82.
- Öztürk, F. (2007). *Bakî Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]*. Yayınlanmış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pala, İ. (2017). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* (28. Basım). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Schimmel, A. (2018). *Tasavvuf Notları*. (Çev. Dilara Yabul) İstanbul: Sufi Kitap.
- Soysaldı, İ. (1998). Tasavvufta Aşk ve Marifet. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 186-216.
- Tanyeri, M. A. (2002). Örnekleriyle Türkçe Sözlük Üzerine. *İlmi Araştırmalar*, (13), 201-222.
- Tenik, A, Göktaş, V. (2014). Tasavvufi Düşüncede Zikir ve Zikrin Benlik İnşasına Etkisi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 8(15), 263-286.

- Uludağ, S. (1993). Celvet. *İslam Ansiklopedisi*, 7, 273. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Ünal, M. (2012). Tasavvuf Tarihi İçinde Celvetilik. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 91-104.
- Yılmaz, H.K. (2016). *Azîz Mahmûd Hüdâyî, Hayatı, Eserleri, Tarîkatı*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Yılmaz, M. (2022). *Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı* (1. Baskı). İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.
- Yurtsever, M. M. (1990), *İsmail Hakkı Divanı: İnceleme-Metin*. Yayımlanmış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

9. EKLER

9.1. EK 1: DERÛNÎ-ZÂDE MUHAMMED HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Sözlük Kullanım Kılavuzu

1. Sözlükte bulunan tüm kelimeler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Madde başları altı çizgili ve koyu renk olarak gösterilmiştir.
2. Anlam açısından birleştirilmesi gereken yapılar sitemde bir araya getirilmiş ve sözlüğe bu şekilde dahil edilmiştir.
3. Eser içindeki deyim, atasözü, hadis, ayet, dua ifadeleri gibi gruplar sistemde birleştirilmiş ve sözlüğe bu şekilde madde başı olarak eklenmiştir.
4. Madde başlarının altında tanık beyitler sıralanmıştır.
5. Madde başlarının anlamlandırılmasında ilk olarak baskın/birinci anlam verilmiş, II işaretinden sonra bağlam açısından uygun düşen anlamlar sıralanmıştır.
6. Bazı madde başlarında bağlamın daha iyi ortaya konulabilmesi açısından () işareti ile açıklamalar yapılmıştır.

A a

a: *Acaba.*

1. Hülûsî 'âleme geldim mu'ahhar
Velî aslım bakılsa **a** neyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 12*). [*a,]*

âb: *Su.*

1. Hây hüy ile olur sanma bu yoluñ sâliki
Âb-veş sâfî gönül kâlbi dolu îman gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4*). [*âb-veş,]*

âb ak-: *Su akmak (çeşme bağlamında).*

1. Hülûsî **âb akup** târîh için bu mışra'ı söyler
Gel iç bu çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7*). [*âb akup, -up]*

'abd-ı hâss: *Has, seçkin kul.*

1. Baña ta'zîm itmege iner semâdan kudsîyân
Ben bu îkrâma sezâ Hâlîk'ıñ 'abd-ı hâşşiyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6*). [*'abd-ı hâşşiyım, -ı, -y, -ım]*

âb-ı havât: *İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi su.*

1. Zihî **âb-ı hayât-ı** mâ-i şafâ kîm teşnegân için
Sañasın irş-ile menkûl-dürür Hızır u Sikender'den (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 5*). [*âb-ı hayât-ı, --ı]*

âb-ı havvân: *İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan hayat suyu.*

1. Feyz-i Hâk'dan bir kadeh nûş eyleyen dîvâneler
Hızır elinden de olursa **âb-ı hayvân** istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8*). [*âb-ı hayvân,]*
2. **Âb-ı hayvân** ister-iseñ zulmet-i şebde ara
Hızır u İlyâs gibi def' it sende hâb-ı râhatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3*). [*âb-ı hayvân,]*

âb-ı kevser: *Kevser suyu.*

1. Şüfiyâ ger ister-iseñ **âb-ı Kevser'den** lezîz
Şerbet-i 'îrfân olupdur şehd ü şekkerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 1*). [*âb-ı kevser'den, -'den]*

âb-ı lutf: *İhsan, iyilik suyu; iyilik.*

1. **Âb-ı lutfuñ** bahş ider her şubh-gâhda feyz-i Hâk
Nice 'aşîleri pâk ider şehirüñ rahmeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5*). [*âb-ı lutfuñ, -uñ]*

âb-ı tâb: *Güzellik; parlaklık, canlılık.*

1. Fikr-i la'l-i yâr-ile süfî demâdem Kevser iç
Cennet-i gülzârı **âb-ı tâbına** bak şekker iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2*). [*âb-ı tâbına, -ı, -n, -a]*

âb-ı tevbe: *Tövbe suyu.*

1. **Āb-ı tevbeyle** Hülûşî kendüni pāk ide gör
Tā olasin hâzretüñ ğarķ rahmeti deryāsına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9*).
[*āb-ı tevbeyle, -y, -le*]

‘ābid: İbadet eden takva sahibi kimseler.

1. Kimi **‘ābid** kimi fāsık kimi ‘āşık kimi ma‘şūk
Ki olmuş her birine ya‘ni bir dürlü ‘atā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7*).
[*‘ābid,]*
2. Şol iki ğurfeler kim kûbbetullāha olur nāzır
İki **‘ābide** beñzer kim salāt üzre olur her ğāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4*).
[*‘ābide, -e*]

āb-rû: Yüz suyu, şeref.

1. Olmadan vā‘iz efendi tek hāfîd **āb-rû**
Maķsaduñ var-ise izhār it Hülûşî nām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*).
[*āb-rû,]*

ac-: Açık hale getirmek II Oluşmak.

1. Yokluk yollarını **açan** fānî ‘alāyıkdan geçen
Cennet sarāyına uçan zevķ-ile tevħîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7*).
[*açan, -an*]
2. Tevħîd göñüller **açar** kalblere rahmet saçar
Şeytān zıkinden kaçar tevħîd idelim tevħîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7*).
[*açar, -ar*]

‘acāvib: Şaşırtıcı, ilginç, garip.

1. Dirîġā āhîri vakte irişenler bu ümmetden
‘Acāvib nesneler görse gerek eşrāt-ı sâ‘atden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 2*).
[*‘acāvib,]*

‘aceb: Öyle bir, şaşırtıcı; tuhaf; acayip, acaba?

1. Nakd-i ‘aşķuñ gerçi çoġ-idi **‘aceb** tālîbleri
Kalb-i insān düşdi lîkin işbu altuna mehek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 5*).
[*‘aceb,]*
2. Ey Hülûşî bâde-i ġam zevķidür ‘aşıkclaruñ
Ben o zevķi nüş ideli key **‘aceb** mestāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10*).
[*‘aceb,]*
3. Nihān olmaz **‘acebdür** gözlüden eķvārı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün ‘ālem seçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5*). [*‘acebdür, -dür*]
4. Bir **‘aceb** hıķmet-dürür ‘aşķuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ ola tā vāşıl-ı dîdār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5*).
[*‘aceb,]*
5. Bir **‘aceb** sevdā imiş ‘ālemde cānā derd-i ‘aşķ
Düşmeyen ol derde bilmez ġālibā sevdā nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3*). [*‘aceb,]*
6. Terk iden cānını cānāna irerse ne **‘aceb**
Ey Hülûşî derd-i ‘aşķa yine derd oldu ‘ilāc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9*).
[*‘aceb,]*
7. Kalmışım bu çarķ-ı nā-hemvār içinde bir ġarîb
Bir enîsim yok **‘aceb** bigāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6*). [*‘aceb,]*

8. 'Ākıbet-endiş iseñ yād eyle evvel hālını
Şoñra fehmi eyle 'aceb nedür bu dünyādan me'āl (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). ['aceb,]
9. Derd-i 'aşka mübtelā olmak 'aceb düşvār imiş
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hakk 'uşşāka müşkil kār imiş (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 1). ['aceb,]
10. Gel beru ey gāfil insān ne 'aceb kār eyledüñ
Kendü kendüne bu fānî dünyeyi yār eyledüñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1). ['aceb,]
11. Kemāl-i şevkūñ-ile dil 'aceb medhūş-ı ser-gerdān
Olup müstagrağ-ı hayret gezerim dāyimā sekrān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 1). ['aceb,]
12. Eyle endişe 'aceb n'olsa gerek 'ākıbetüñ
Tābekey gāflet ile kendüñe eylersin al (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 5). ['aceb,]
13. Göñül zevrākını deryāya şaldum 'aşk-ı yār-ile
'Aceb girdāba düşdüm bu muhālîf rüzigār ile (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2). ['aceb,]
14. 'Acebdür bāde-i 'aşkıñı ger nüş itse bir 'āşık
İki 'ālemi terk idüp olur bülbül gibi nālān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7). ['acebdür,]

acık: Kapalı olmayan.

1. İhsān-ı lutfuñ çok-durur dā'yim kapuñ **acık-durur**
Fazla nihāyet yok-durur senden kerem senden 'atā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5). [açık-durur, --durur]

acıl-: Açık hale gelmek, ulaşılabılır hale gelmek; bir şey yapmaya niyet etmek II Allah'ın nurunun kalpte zuhur olması.

1. **Açıl** ey yüzi gül hüsnünde olan ānı görsünler
Dökül ey hūn-ı çeşmim gözlerimde xanı görsünler (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [açıl,]
2. Ğarka-i mahv-ı fenā olmak erenler kārıdır
Sanma her bir müdde'īye **açıla** rāh-ı sedād (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 4). [açıla, -a]
3. Būy-ı maşşūda nice vāşıl olur ehl-i sülūk
Kānde bir gül **açıla** eṭrāfı cümle hār imiş (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4). [açıla, -a]
4. Hülüşî niceler daḥi olup ihlāş-ile derviş
Açılup kalbine nūr-ı tecellî kurb-ı hāzretten (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14). [açılup, -up]

'āciz: Güçsüz, zavallı, çaresiz.

1. Senüñ hıkmeterin fehminde şad Loḫmān olur 'āciz
Senüñ bir kaṭre 'ilminde Felātun-'akl olur hayrān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5). ['āciz,]
2. Hemişe miḥnet-i hicrinde oldum bî-nevā yā Rab
Kapuña gelmişem dermānde 'āciz bir gedā yā Rab (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2). ['āciz,]
3. Hıkmeterinde nice Farābî ḳalır dem-beste
Kelām u nuṭḳını idrākde 'āciz Loḫmān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6). ['āciz,]
4. N'ola Nāmūs-ı Ekber ola medhinde senüñ 'āciz
Ki zirā vaşfuñ iden Kibriyādur yā Resūlallāh (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7). ['āciz,]

‘acūze: Yaşlı kadır; huysuz, suratsız yaşlı kadın.

1. ‘Acūze olduğun bu dehr-i dūnuñ bildi erler hep
Anuñçün aña mā’il olmadı ‘ākil gelenler hep (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 11, Mısra 1).
[‘acūze,]

‘acūzī: Yaşlı II Aciz.

1. ‘Acūzī dehre baş egmez o kim mülk-i tecerrüdde
Kānā‘at tahtı üzre dāver-i hüküm-ile Dārā’dur (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 38, Mısra 3).
[‘acūzī,]

ad: İsim.

1. Biz yoğ-iken var eyledün san‘atı izhār eyledün
Adımız insān eyledün senden kerem senden ‘atā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 5, Mısra 4). [adımız, -ımız]

ādem: İnsan II Allah’ın yarattığı ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem.

1. Nefha-i rūh olmadan daḥi tılsım-ı Ādem’e
Haḳ Te‘ālā eylemişdi seni ḥalka muḳtedā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 6, Mısra 7).
[ādem’e, -’e]
2. N’ola Ādem’e kılursa secde cümle ḳudsiyān
Rūy-ı ‘arż üstine olmuşdur ḥalife ḥaşre dek (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 59, Mısra 3).
[ādem’e, -’e]
3. Nedür bil Ādem’e ta‘līm olunan ‘allemel-esmā
Ḥaberūñ var-ise bize bu ma‘nādan ḥaber söyle (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 95, Mısra 5). [ādem’e, -’e]
4. Ḥulūşī añladuñsa ‘ālem-i şuḡrānuñ etvārın
Nedür ḥikmet bize Ādem’le Havvā’dan ḥaber söyle (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 95, Mısra 10). [ādem’le, -’le]

āferīn: Takdir ve övgü sözü.

1. Āferīn zāhide teşhīr itmege maḥbūbını
Elde tesbīḥini ḥalka eylemekdür rām için (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 81, Mısra 5).
[āferīn,]

āfet: Güzel; sevgili.

1. Gördüğü gibi rakibi gitdi ol āfet dirīg
Uḡramış idi bize bugün biraz ārām için (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 80, Mısra 7). [āfet,]

‘aff: Bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama; hoşgörü ile karşılamak, mazur görmek.

1. Ḥulūşī cümleñüñ üftadesidür ümmetüñ içre
Ḳapuña yüz sürüp ‘affuñ recādūr yā Resūlallāh (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 94, Mısra 10). [‘affuñ, -uñ]

āfitāb: Güneş.

1. Bir ‘aziz idi ki mişlin bulamaz ‘ālemde
Āfitāb eyler-ise geşt-i eḳālīm-i cihān (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğeri 1, Mısra 38). [āfitāb,]

afv it-: Affetmek.

1. Ey Hülûşî kulluk eyle Rabbiñe ihlâş ile
Tâ ki **afv ide** senüñ cürmüñ Hüdâ-yı Zü'l-celâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12*). [*afv ide, -e*]
2. Her demde Hülûşî yâr zîkr-i Hâk'ı it izhâr
'**Afv ide** seni Ğaffâr inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10*). [*'afv ide, -e*]

ag: Bazı hayvanların yakalanmasında kullanılan tuzak II Şairin şiirdeki yeteneği.

1. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî itmege bu nev-zemîn üzre
Hülûşî hâme-i kudretle kurulmuş bir **agum** var (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10*). [*agum, -um*]

agâh: Haberi olan (kimseler) II Haberdar.

1. Âh idersem 'aşk-ı Hâk'ı kimsenüñ **agâhı** yok
Ney gibi bağrum delersem gönümün her âhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1*). [*agâhı, -ı*]
2. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde hüküm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre velî **agâhı** yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10*). [*agâhı, -ı*]

agla-: Gözyaşı dökmek, yakınmak, şikayet etmek.

1. İnle ey dil derd-ile nâlân olursun 'âkıbet
Ağla iki gözlerim giryân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 2*). [*agla,]*
2. Bir zamân **agla** gönül ma'sûka isterseñ vuşul
Âh-ı zâr-ı bülbul ile güllere te'sîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 3*). [*agla,]*
3. Su gibi akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemân **agla** dermâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 6*). [*agla,]*
4. Ey Hülûşî 'ârif-iseñ derd-i 'aşkdan **aglama**
'Âşıka derd-i eninden gayrisi yâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9*). [*aglama, -ma*]
5. Ağla ey didelerim kanlu yaş-ıla **agla**
Sineni âteş-i 'aşk-ıla demâdem dağla (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 43*). [*agla,]*
6. Ağla ey didelerim kanlu yaş-ıla **agla**
Sineni âteş-i 'aşk-ıla demâdem dağla (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 43*). [*agla,]*

agu: Zehir II Dert, keder.

1. Mât ider bir câm-ıla begim nice 'akilleri
Gör felek nice kaçtar **agu** her bir tasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8*). [*agu, -y, -ı*]

agyâr: Tanıdık olmayanlar, yabancı II Yaratılmışlar, mahlukat

1. Ey gönül olduñ ise didâr-ı Hâk'ı aşinâ
Kes ta'alluk dâmenüñ **agyâra** olma aşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2*). [*agyâra, -a*]
2. Çün oldum yâr ile **agyâr** kalup bigâneyim nâçar
Bakarsam güle olur hâr senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3*). [*agyâr,]*Eğerçi şüretâ **agyâre** yârim
Velâkin ma'nada bigâneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5*). [*agyâre, -e*]
3. Hâkîkatde yine tefrîk olunmaz yâr **agyârdan**
Raķibi 'aks-i dürbîn eyle bil kim dūr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 5*). [*agyârdan, -dan*]

āh: *İnleme, Ah! vah!.*

1. **Āh** idersem ‘aşk-ı Hakk’a kimsenüñ āgāhı yok
Ney gibi bağrum delersem gönümün her **āhı** yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2*). [*āhı, -ı*]
2. **Āh** kim yine esîr-i ğaflet-i cāndur gönül
Fırkat-ile dembedem işi perîşāndur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1*). [*āh,]*
3. Nice bu **āh** u enîni eylesün bî-çāregān
Var mıdur bir çāre āña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3*). [*āh,]*
4. Ey Hülûşî ‘āşıkun sermāyesidür **āh** u zār
Var mıdur bir çāre āña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9*). [*āh,]*

āh it-: *Feryat etmek; inlemek II Acı ile içini çekmek.*

1. **Āh** idersem ‘aşk-ı Hakk’a kimsenüñ āgāhı yok
Ney gibi bağrum delersem gönümün her āhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1*). [*āh idersem, -er, -se, -m*]

āh u efġān: *İnleme ve feryat.*

1. ‘Āşık oldur Hāk yolında terk ide baş-ile cān
‘Andelīb-āsā hemān bir **āh u efġān** istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 6*). [*āh u efġān,]*

āh u fiġān: *Ağlayıp inlemek.*

1. Hā’b u rāḥat uça gözinden mişāl-i ‘andelīb
Her seher **āh u fiġānı** nefis evin ide ḥarāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 12*). [*āh u fiġānı, -ı*]
2. Bāġçe’-i Celveti’de bülbül idi el-ḥāşıl
Her seher **āh u fiġānı** idi zıkr-i Mevlā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 62*). [*āh u fiġānı, -ı*]

āh u vāh: *İnleme ve sızlanma anlamında kullanılan ifade.*

1. Her seher bülbül gibi efġān u feryād eylegil
Olma sakın müdde’î-veş dilde **āh u vāhı** yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6*). [*āh u vāhı, -ı*]

‘ahde vefā evle-: *Sözüünde durmak.*

1. ‘**Ahde vefā eyleyüp** geldi emānet bize
Ḥayr-ı celîsim-dürür her gice tā şubḥa dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 7*). [*‘ahde vefā eyleyüp, -y, -üp*]

āh-ı Ferhunde Beg: *Ferhunde Bey’in(?) āhı.*

1. Ey şerîf-i muḥterem vey **āh-ı Ferhunde Beg**
Sellemeka’llāhu ‘an müfteriyāti’l-felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1*). [*āh-ı ferhunde beg,*]

āh-ı giryān: *Ağlayanın inlemesi.*

1. ‘Āndelībā tābekey bu zār-ı efġānuñ senüñ
Nice bir bağrın deler bu **āh-ı giryānuñ** senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2*). [*āh-ı giryānuñ, -uñ*]

āh-ı zār: *İnleme, inleyiş.*

1. 'Âşıkım rüz-ı ezelden kısmetümdür **āh-ı zār**
Dahı bundan özge n'eyler zāhidā efgān baña (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5*).
[āh-ı zār,]
2. Derd-i 'aşkuñla kaçan kim dilde **āh-ı zār** olur
Gözlerimün yaşı diñmez sanki bir piñar olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1*).
[āh-ı zār,]
3. Ne mihrinden ne mähından gönül kesb-i neşā eyler
Bu hengāmda şeb u rüz geçürüpdür **āh-ı zār** ile (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4*). [āh-ı zār,]
4. Niçün itmezsün karar bir yerde vir baña haber
N'oldu **āh-ı zāra** tebdil oldu hāndānuñ senün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6*).
[āh-ı zāra, -a]
5. Hāqīkat üzre 'aşk dolu gerekdür aşıkun kalbi
Mücerred dilde bî-hāşıl bu **āh-ı zārı** n'eylerler (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6*). [āh-ı zārı,]
6. Nāle vü **āh-ı zārım** n'ola tutsa cihānı
Bir ġarībim ki kaldum berr ü yabān içinde (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5*).
[āh-ı zārım, -ım]

āh-ı zār-ı bülbül: *Bülbülün inleyişinin ahi.*

1. Bir zamān aġla gönül ma'sūka isterseñ vuşul
Āh-ı zār-ı bülbül ile güllere te'sir olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 4*). [āh-ı zār-ı bülbül,]

āhir: *Sonunda, nihayet.*

1. Düşeli **āhir** Hulûsî 'aşk-ı Hākk'a āşinā
Hicr odına yanuban leyl ü nehār bīmār olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 9*).
[āhir,]

āhir: *Son zaman, dünyanın sonunun yaklaştığı, kıyametin kopmasının yakın olduğu kabul edilen zaman bölümü.*

1. Dirīġā **āhiri** vakte irişenler bu ümmetden
'Acāyib nesneler görse gerek eşrāt-ı sā'atden (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1*).
[āhiri, -i]

āhiret: *Öbür dünya, öldükten sonraki alem.*

1. Müheyyā it yaraġun **āhiret-çün** zīra ki 'ömrün
Akarsu gibi aslā hafta ile aya katılmaz (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 5*).
[āhiret-çün, --çün]
2. Çün fenādur ey Hulûsî bu cihānuñ varlığı
Yā niçün dünyā içün **āhiretün** tār eyledün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10*).
[āhiretün, -ün]
3. 'Ākile lāyık olan dünyeyi terk itmekdür
Āhiret yolcisıdır zādını cem' itmekdür (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 22*).
[āhiret,]

ahker-i tevhid: *Allah'ın birliğine inanmanın ateşi.*

1. Micmer-i 'ālemde yakmaġa enāniyyet özüñ
İster-iseñ sālīkā yak **ahker-i tevhid** ile (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4*).
[ahker-i tevhid,]

ahmak: *Akılsız.*

1. Zāhirūn bātınına uymaz senūn elḥaḳ dede
Ey ğam-ı dünyā vü 'uḳbāyı yiyen **aḥmaḳ** dede (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 4). [aḥmaḳ,]

ahşam: Akşam.

1. Eyledūn a'lā müheyyā bezmimiz **aḥşam** için
Ey dili nālede Mevlā da Kerīm'dür bām için (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1). [aḥşam,]
2. Etme dünyāya tekāpular gönül bir kām için
Sā'yim-āsā geçmesün bî-zevḳ günün **aḥşam** için (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2). [aḥşam,]

ahvāl: Haller, durumlar II Olup biten olaylar.

1. Firḳat-ı cehennemden işid nefsūn ise **aḥvālî** bed
Baña meded senden meded senden kerem senden 'atā (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7). [aḥvālî, -i]
2. Bu yolda nice merdān terk eyledi baş u cān
Aḥvālîni an her an inşāf ide gör inşāf (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [aḥvālîni, -i, -n, -i]
3. Bunuñda nicesi ey dil idüp **aḥvālîni** tebdil
Nice bî-çāre vü bî-dil düşer ol dāma ğafletden (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7). [aḥvālîni, -i, -n, -i]
4. Cilvegāh olalı dilde miḥnet ü ğam her zamān
Ḥayret-ender-ḥayret içre oldu **aḥvālîm** yaman (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6). [aḥvālîm, -im]
5. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla ḥaşr olırsaruñ
Ḳıyās it buña **aḥvālūñ** pes andan soñra meylūñ tut (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6). [aḥvālūñ, -üñ]

ahvāl-i perîşān: Perişan haller.

1. Diñle **aḥvāl-i perîşānımı** taḳrîr ideyim
Çekeyim silk-i beyāna yine bir tāze zebān (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 25). [aḥvāl-i perîşānımı, -im, -i]

ak-: Akmak, ilerlemek II Gözyaşı dökmek.

1. Su gibi **akup** çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemān ağla dermāna irem dirseñ (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5). [akup, -up]
2. Anı taḥrîr ideyim mecmū'a-i sîneme tā
Her nigāhında **aka** çeşm-i nemimden kara ḳan (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 32). [aka, -a]

akarsu: Nehir, dere, çay, ırmak gibi devamlı akıp giden su (ömür bağlamında).

1. Müheyyā it yarağūñ āḥiret-çün zîra ki 'ömrūñ
Akarsu gibi aslā hafta ile aya ḳatılmaz (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6). [akarsu,]

'akd-i irtibāt it-: Bağlamak, düğümlemek.

1. İtme cānā gönîlini dünyāya **'akd-i irtibāt**
Sanma kim bāḳî kalur bu köşḳ bu 'ālî ribāt (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1). ['akd-i irtibāt itme, --i-me]

'akıbet: Sonunda, nihayet II İnsanın başına gelebilecek hal.

1. İnle ey dil derd-ile nālān olursun ‘**ākıbet**
Ağla iki gözlerim giryān olursun ‘**ākıbet** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1).
[‘ākıbet,]
2. İnle ey dil derd-ile nālān olursun ‘**ākıbet**
Ağla iki gözlerim giryān olursun ‘**ākıbet** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 2).
[‘ākıbet,]
3. Bu gülistān içre yoktur çünkü ey bülbül karar
İtme beyhüde figān pişmān olursun ‘**ākıbet** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4).
[‘ākıbet,]
4. Terk idersin taht u tacıñ sen de İbrāhīm gibi
Mülk-i ma’ nāda ulu sulţān olursun ‘**ākıbet** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6).
[‘ākıbet,]
5. Elde fırsat var iken tahşil ide gör ma’ rifet
Yohsa bir gün hāk-ile yeksān olursun ‘**ākıbet** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8).
[‘ākıbet,]
6. Ey Hulûsî ‘arif iseñ ‘aşkı elden komagıl
Bāb-ı Hakk’a ‘aşk-ıla mihmān olursun ‘**ākıbet** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10). [‘ākıbet,]
7. Eyle endişe ‘aceb n’olsa gerek ‘**ākıbetüñ**
Tābekey gāflet ile kendüñe eylersin al (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 5).
[‘ākıbetüñ, -üñ]
8. Murādın üzre dünyāda turalum ‘ömr sürdin tut
Geçersin ‘**ākıbet** bir gün eger biñ yıl oturduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2). [‘ākıbet,]

‘ākıbet-endiş: İşin sonunu önceden düşünen.

1. ‘**Ākıbet-endiş** iseñ fikr eyle bir kez hālını
Nice bir seyr-i gülistān seyr-i gülzār eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7).
[‘ākıbet-endiş,]
2. ‘**Ākıbet-endiş** iseñ yād eyle evvel hālını
Şoñra fehm eyle ‘aceb nedür bu dünyādan me’āl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3). [‘ākıbet-endiş,]

‘ākıl: Akıllı kimse II Arif; olgun insan.

1. ‘Acüze olduğñ bu dehr-i dünüñ bildi erler hep
Anuñçün aña mā’il olmadı ‘**ākıl** gelenler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2).
[‘ākıl,]
2. Olmagıl cānā gāzūb hilmi şifāt it kendüñe
‘**Ākile** lāyık budur her sözi ola inbisāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 6). [‘ākile, -e]
3. Māt ider bir cām-ıla begim nice ‘**ākilleri**
Gör felek nice kaţār ağıy her bir tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7).
[‘ākilleri, -ler, -i]
4. ‘**Ākıl** iseñ bu fenāya şakın olma tālīb
Yok sebātı ki anuñla idesin kesb-i me’āl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 3). [‘ākıl,]
5. ‘**Ākile** lāyık olan dünyeyi terk itmekdür
Āhret yolcisıdır zādını cem’ itmekdür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 21).
[‘ākile, -e]
6. Nice bu fāniye meyl ide begim ‘**ākiller**
Ki makāmını yarın bulur-iken cennet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 69).
[‘ākiller, -ler]

‘akis: Yansıma, akis.

1. Felek kasdı değil ehl-i velî mesrûr göstereşün
Çü dü **'akis-dürür** ko 'âşıkı mehcûr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2*). [*'akis-dürür,]*

'akl: Akıl; düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi.

1. Vuşlat-ı cânân dilerseñ öz vücûdundan geçüp
Varlığın yağmaya vir hem **'aklım** dîvâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4*).
[*'aklını, -ın, -ı]*
2. Bu 'ilme dâ'ir olan fenni bilimez Eflâtûn
Tefekküründe nice **'akl** bu 'ilmi olur hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4*).
[*'akl,]*
3. Olmadı **'aklum** baña hem-râh Hakk'a varmağa
N'idem isti'dadımı baña vefâdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3*).
[*'aklum, -um]*

'aks it-: Yansımak II Etkilemek.

1. Cilve-i şem'-i tecellî nûr **'aks itdi** baña
Anuñ-içün nâr-ı 'aşka yanmada pervaneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 3*).
[*'aks itdi, -di]*

'aks-i dürbîn: Dürbinin yansıması.

1. Hâkîkatde yine tefrîk olunmaz yâr ağıyardan
Raķibi **'aks-i dürbîn** eyle bil kim dūr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6*). [*'aks-i dürbîn,]*

al-: Almak, elde etmek; kabul etmek II Koku almak.

1. Eger ilm-i ledünniden **alayım** dir iseñ behre
Sefer it 'âlem-i kalbe biraz da seyr-i etvâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3*).
[*alayım, -a, -yım]*
2. 'Arız-ı dildârdan ger reng ile bûy **alma**
Dostum şerbet-fürüşânlar dimezdi 'anber iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7*).
[*alma, -ma]*
3. Dilerseñ **alasıñ** bûy-ı muhabbetden eser sen de
Yûri bûlbûl gibi seyr-i gülistân eyle gülzâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*).
[*alasıñ, -a, -sın]*
4. Ey Hülûşî miñnet-i fakra taħammûl eyleyen
Verseler **almaz** aña mülk-i Süleymân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 12*). [*almaz, -maz]*
5. Bağçe-i gülzâr-ı Raħmân'dan **alanlar** şemme'i
Tâ ebed bâķi kalur anuñ dimâğında o bû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 7*).
[*alanlar, -an, -lar]*
6. N'ola mânend-i 'Attâr eyler-isem varlığım yağma
Maħabbeti olan gelsün metâ' **alsun** dükânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8*). [*alsun, -sun]*

al eyle-: Hile yapmak.

1. Eyle endişe 'aceb n'olsa gerek 'âķibetün
Tâbekey ğaflet ile kendüñe **eylersin al** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 6*). [*al eylersin, -r, -sin]*

a'lâ: Pek yüce, en yüce, şerefli

1. Mehekk-i i'tibāra çek Hülüşî bu dūr-i nazmı
Ki vezzān-ı güher katında dine tā ki a' **lādur** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10).
[a' lādur, -dur]
2. Kilk-i kudretle yazılmışdur cebnim üstine
Ben ki maḥlūkāt içinde cümleñün a' **lāsıyım** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4).
[a' lāsıyım, -sı, -y, -ım]
3. Eyledün a' **lā** müheyyā bezmimiz aḥşam için
Ey dili nālende Mevlā da Kerim'dür bām için (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1).
[a' lā,]

'alāvık: İnsanı meşgul eden, Hakk'a erişmekten alıkoyan ilişkiler, bağlar.

1. Yokluk yollarını açan fānî **'alāyıkdan** geçen
Cennet sarāyına uçan zevk-ile tevḥîd ider (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7).
['alāyıkdan, -dan]

ālāvis: Gösteriş II Aldatıcı güzellik.

1. Māsivā **ālāyışinden** kat' iderseñ kendüzin
Bilürem zāhid bulursun ol vakit ğamdan ḥalās (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 5).
[ālāyışinden, -i, -n, -den]

alçak: Alçak.

1. Sidre-i feyz-i Hudā'ya ırmeyen **alçak** dede
'Aşkuñ kalbinde evvel derd-i 'aşk miḥmān gerek (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 5). [alçak,]

aldan-: Kanmak II Dünya'nın güzelliklerine kanıp dinden uzaklaşmak.

1. Reng-i bñy- fāmına **aldanma** bāğ-ı 'ālemün
Kim murādın ḥāşılı itdi iş bu fānide bu dem (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 5).
[aldanma, -ma]
2. Hülüşî biñ kusūr ile olan a' māle **aldanma**
Qabûl olmasına anuñda Ḥazret'den rızā ister (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9).
[aldanma, -ma]

'ālem: Kāinat, yer ve gökte yaratılmış olan şeylerin tümü II Dünya; Dünya ve ahiret.

1. Nihān olmaz 'acebdür gözlüden eṭvārı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün **'ālem** seçerler hep (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 6). ['ālem,]
2. Gerçi ḥatmü'l-enbiyāsın **'āleme** teşrîfde
'Ālem-i ervāḥda sensin cümlesine ibtidā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 5).
['āleme, -e]
3. **'Āleme** oldu vücūduñ "raḥmeten li'l- 'ālemîn"
Dü cihānda buldı raḥmet saña iden iktidā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 3).
['āleme, -e]
4. Ehl-i 'aşkuñ degme **'ālem** añlamazdı ḥālını
Gülşen-i 'aşkuñda virmese ḥaber bād-ı şabā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7).
['ālem,]
5. Yā Resûlallāḥ vücūduñ **'āleme** maḥz-ı 'atā
Ḥāk-i pāyūñ tūtiyā-yı dide-i ehl-i şafā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1). ['āleme, -e]
6. Metā'-ı 'aşk olalı ey Hülüşî **'āleme** zāhir
Bu cem'iyet-dürür ḥalk içre bāzār olmağa bā'is (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 9). ['āleme, -e]

7. Bir 'aceb sevdā imiş '**ālemde** cānā derd-i 'aşk
Düşmeyen ol derde bilmez gālībā sevdā nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3). ['ālemde, -de]
8. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyāya Rab ismi
Ne şan 'at gösterüpdür '**āleme** Raḥmān'ı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6). ['āleme, -e]
9. Eyle İskender gibi bir Hızır rehber kendüne
Ba 'dehū seyr eyleyüp bu '**ālemi** seyrāna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 6). ['ālemi, -i]
10. Çek ta'alluk dāmenini sen daḥi İdrīs gibi
Geç bu fānī '**āleminden** şoḥbet-i Rıdvān'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4). ['āleminden, -i, -n, -den]
11. O şişe kim mey-i nāb-ı ḥaḳīḳatle mücellādur
Anı nūş eyleyen 'āşık dü '**ālemden** mu'arrādur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2). ['ālemden, -den]
12. Dağıdanlar varlığın '**ālemde** İbrāhīm gibi
Mülk-i ma'nāda olupdur cümlesi şāh-ı cihān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5). ['ālemde, -de]
13. İçüpdür ḥavzınūn bir kaṭresinden Hızır ile İlyās
Gezüp '**ālemi** sertāser ider kudretlerūn seyrān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 8). ['ālemi, -i]
14. İstikāmet üzre olursan olursın şübhe yok
İki '**ālemde** efendi alnı açık yüzü ağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6). ['ālemde, -de]
15. Dil şabā-veş '**ālemi** geşt eyledi itmez karar
Zıll-ı zülfünde biraz mekş eyledi ārām içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 7). ['ālemi, -i]
16. Ey Hülûşî Hū ile kāyim olur bu nūh felek
Kıplamışdur on sekiz biñ '**ālemi** etvār-ı Hū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 10). ['ālemi, -i]
17. Tulū'-ı pertev-i ḥüsnūn giderdi zulmet-i cehli
Anuñçün '**āleme** nūruñ cilādur yā Resūlallāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4). ['āleme, -e]
18. Hülûşî '**āleme** geldim mu'aḥḥar
Velī aşlīm bakılsa a neyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11). ['āleme, -e]
19. 'Acebdür bāde-i 'āşıkı ger nūş itse bir 'āşık
İki '**ālemi** terk idüp olur bülbül gibi nālān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8). ['ālemi, -i]
20. Bir 'azīz idi ki mişlin bulamaz '**ālemde**
Āfitāb eyler-ise geşt-i eḳālīm-i cihān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 37). ['ālemde, -de]
21. Ölmeden kendi fenā bulmuş-idi '**ālemde**
Vāşıl-ı Ḥaḳ oluben kaçdı idi mülk-i beḳā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 63). ['ālemde, -de]

'ālem-i bākī: Ebedi alem, ahiret.

1. Ey Hülûşî '**ālem-i bākīde** isterseñ maḳām
Bir gün evvel eyle bu fānī mekānı el-vedā' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9). ['ālem-i bākīde, -de]

'ālem-i ervāh: Ruhlar alemleri; ruhların toplandığı elest meclisi.

1. Gerçi ḥatmü'l-enbiyāsın 'āleme teşrifde
'**Ālem-i ervāḥda** sensin cümlesine ibtidā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 6). ['ālem-i ervāḥda, -da]

‘âlem-i kalb: Kalp alemi, diyarı.

1. Eger ilm-i ledünniden alayım dir iseñ behre
Sefer it **‘âlem-i kalbe** biraz da seyr-i etvâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 4*).
[‘âlem-i kalbe, -e]

‘âlem-i ma‘nâ: Anlam diyarı II Hakk'ın hakikatının gizlendiği manevi alem II Ahiret.

1. İhtiyâr-ıla kabûl iden bu gün fakruñ yoluñ
‘Âlem-i ma‘nâda yarın bir ulu sulţân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 6*).
[‘âlem-i ma‘nâda, -da]

‘âlem-i mülk: Görünen maddi alem; Dünya.

1. Enîs-i zât-ı Hakk olalıdan kalbi Hülûşî’nüñ
Anuñ-çün **‘âlem-i mülkde** denilür nâmına insân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10*). [‘âlem-i mülkde, -de]

‘âlem-i süflî: Aşağılık alem; Dünya.

1. ‘Âlem-i ‘ulvîde bulmuşdur maķâmuñ sâlikân
‘Âlem-i süflîde anuñ-çün efendi cāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8*).
[‘âlem-i süflîde, -de]

‘âlem-i şuğrâ: Küçük alem II İnsan.

1. Hülûşî añladuñsa **‘âlem-i şuğrānuñ** etvārın
Nedür hikmet bize Âdem’le Havvā’dan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9*). [‘âlem-i şuğrānuñ, -nuñ]

‘âlem-i ‘ulvî: Yüce alem, manevi alem II Allah katı.

1. Miñnet-i ‘aşk aña rāhatdur şafâyı n’eylesün
Ey gönül tutmak dilerseñ **‘âlem-i ‘ulvîde** il (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 6*).
[‘âlem-i ‘ulvîde, -de]
2. **‘Âlem-i ‘ulvîde** bulmuşdur maķâmuñ sâlikân
‘Âlem-i süflîde anuñ-çün efendi cāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 7*).
[‘âlem-i ‘ulvîde, -de]

‘ālî: Yüksek, yüce, ulu

1. Vire Allāhu Te‘ālā aña **‘ālî** derecāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1*). [‘ālî,]
2. Namāzdur mü‘minüñ hālî n’idersin şol kırı kālî
İdermüş menzilüñ **‘ālî** kişi beş vakt namāz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4*).
[‘ālî,]
3. Şabr iden fakra taħammül eyleyen miñnetlere
Bir ulu sulţân olur yarın ki **‘ālî** pāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 6*). [‘ālî,]
4. Etme cānā göñlini dünyāya ‘aķd-i irtibāt
Sanma kim bāķî kalur bu köşk bu **‘ālî** ribāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2*).
[‘ālî,]

ālî-tebār: Sülalesi temiz ve soyu yüce olan.

1. Kılma bu kışır içre sa‘y it olmağa **ālî-tebār**
Var mıdır bir çäre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11*).
[ālî-tebār,]

Allāh: Allah; yaratıcı.

1. Saña budur naşihatim şeb u rüz
Tevekkül üzre ol **Allāh** saña bes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6). [allāh,]

Allāhu te‘ālā: Yüce olan Allah.

1. Vire **Allāhu Te‘ālā** aña ‘ālî derecât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1). [allāhu te‘ālā,]

‘alleme’l-esmā: “Allah Adem’e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin, dedi.” Bakara Suresi 31. ayetinden iktibastır.

1. Nedür bil Ādem’e ta‘lîm olunan **‘alleme’l-esmā**
Haberüñ var-ise bize bu ma‘nadan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 5). [‘alleme’l-esmā,]

alnı açık yüzü ağ ol-: Çekinecek ve utanacak bir durumu olmayan.

1. İstikâmet üzre olursan **olursın** şübhe yok
İki ‘âlemde efendi **alnı açık yüzü ağ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6). [alnı açık yüzü ağ olursın, -ur, -sı, -n-ur, -sın]

alt: Taban; bir nesnenin yere temas eden tarafı, alt kısmı.

1. Bir gün olur götürür dünyâ metâ’ını felek
Kabr içinde **altına** döşer saña toprak bisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4). [altına, -ı, -n, -a]

altun: Altın.

1. Nakd-i ‘aşkuñ gerçi çoğ-idi ‘aceb tâlibleri
Kâlb-i insân düşdi lîkin işbu **altuna** mehek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6). [altuna, -a]

ālûde: Günahkar; suçlu.

1. Var-ise zehr ile **ālûde-dürür** bünyâduñ
Kim girerse içine çekmelüdü bunca kelâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 17). [ālûde-dürür, --dürür]

ālûde-i ‘isyân: İsyana bulanmış, günahlara bulaşmış.

1. Olma **ālûde-i ‘isyân** hâb-ı gâfletle gözüm
Gâflet uyhusuyla itdûñ kendi nefsuñ nekbeti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7). [ālûde-i ‘isyân,]

a‘mā: Kör, görmeyen.

1. Hülûşî kâlb gözin açmağa sa‘y eyle bu meydanda
Gözi **a‘mā** olanlar rü‘yet-i dîdârı n‘eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10). [a‘mā,]

a‘māl: Ameller II İşler.

1. Hülûşî biñ kusûr ile olan **a‘māle** aldanma
Kâbûl olmasına anuñda Hâzret’den rızâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9). [a‘māle, -e]

‘amel: Dînî emirleri yerine getirmek için yapılan iş, fiil, hareket. II Niyet ve iradeye bağlı olarak yapılan dünya ve ahirette ceza ve mükâfat konusu olan iş.

1. Yaraşur va 'z aña haqqā ki ola 'ilm-ile 'āmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler va 'dini vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8).
['ameli, -i]
2. Hülûşî yok 'amelimiz eger ki hâzrete lâyk
Hemân itme kapuñdan luţfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11). ['amelimiz, -imiz]

'āmil: Amel eden; ibadet ve diğer kulluk görevlerini eksiksiz yerine getiren.

1. Yaraşur va 'z aña haqqā ki ola 'ilm-ile 'āmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler va 'dini vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7).
['āmil,]

ammā: Ama, ancak.

1. Şüretâ bir kaṭre-i nâcîzem ammā ma'nide
Cümleyi cem' eylemiş deryâlaruñ deryâsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7).
[ammā,]
2. Egerçi çok-durur ammā velâkin birisi de bu
Külâh u hırka vü tacı giyerler resm ü şöhetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3). [ammā,]
3. Uşulüñ añlamadılar onu hadîşüñ ammā
Daḥî tefsîrini fehminde cümle ser-gerdân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 9).
[ammā,]

ân: Vakit, zaman.

1. Hülûşî kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senüñ 'aşkuña yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9). [ân,]
2. 'Aşıkâ gel vech-i maḥbûbda olan şol âna bak
Gör ne ḥûb şüret yaratmuş Şânî'-i Rahmân'a bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1). [âna, -a]
3. Senüñdür luţf-ile iḥsân neye kâdir za'if insân
Beni bu hicr-ile her an esirge koma sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6).
[an,]
4. Kendüye taqvâyı rehber eyler-iseñ şüfiyâ
Nûr-ı imân ile ḳalbüñ ḥânesi dolar her an (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8). [an,]
5. Bu yolda nice merdân terk eyledi baş u cân
Aḥvâlini an her ân inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [an,]
6. Bülbül gibi zâr eyle durmayup fiğân eyle
Bu virdi her ân eyle cânâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4). [ân,]
7. Hülûşî n'ola vüs'atli olursa ḳalbi 'uşşâkuñ
Ki sultân-ı maḥabbet anda olupdur her an miḥmân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10). [an,]

ân: Hatırlamak, akla gelmek.

1. Bu yolda nice merdân terk eyledi baş u cân
Aḥvâlini an her ân inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [an,]

aña: Ona, üçüncü tekil şahıs zamirinin yönelme eki almış hali.

1. Hediyye hem nazîre olmağa Ḳurrâ Efendi'ye
Hülûşî söyledi bu şî'ri aña i'tizâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10). [aña,]
2. Ey Hülûşî kimde kim olur nümâyân 'aşk-ı Hâḳ
Fetḥ olur aña tarîḳ içre nice envâr-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 10).
[aña, -ür]

3. 'Aşk bir sır-ı İlāhîdür 'ayān olmaz **aña**
Nice biñ vaşf eylesem resm ü beyān olmaz **aña** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2).
[aña,]
4. 'Âşıka olmaz tarîk-i 'aşkıdan rāh-ı şavāb
Hem dahi olmaz **aña** ğayrı cihetden feth-i bāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2).
[aña,]
5. Kalbine zāhir ola bûy-ı ma'ārifden eser
Döke hem feyz u ma'ārif rahmetin **aña** şehāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 14). [aña,]
6. 'Acûze olduĖuñ bu dehr-i dūnuñ bildi erler hep
Anuñçün **aña** mā'il olmadı 'ākil gelenler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2).
[aña,]
7. Hayıflar **aña** kim ömrüñ geçürdi hāb-ı ğafletle
Bu ihmāl-i tekāsüldür yeri nār olmağa bā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 5).
[aña,]
8. Nice biñ cān-ıla eylesün iķbāl **aña** 'āşık
Olur tesbîh-i Mevlā her şadāsı meclis-i tevhîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5).
[aña,]
9. Şol şadā-yı lenteranî dilde bir mücmel idi
Āyet-i İnnī enallāh **aña** hūb tefsîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8). [aña,]
10. Cennet-i ķalbe duğul itmezse bunda 'aşıkān
Va'd olan yarın **aña** hūrî u ğilmān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 10).
[aña,]
11. Ey Hülûşî miñnet-i fakra taħammül eyleyen
Verseler almaz **aña** mülk-i Süleymān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 12). [aña,]
12. Kurtulursa kayd-ı berzağdan bugün 'ārif olan
Aña her bir ķatre mürşid zerreler bir pîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6).
[aña,]
13. Kāse-i bezm-i elesti çünki sundı dost **aña**
Ol sebebden rûz u şeb mestānesidür bu göñül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3).
[aña,]
14. Cümle a'zā bil ra'ıyyet gibidür **aña** hemîn
TaĖt-ı dilde sākin olmış ulu sulţāndur göñül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7).
[aña,]
15. İdenler iķtibās-ı feyz-i vech-i zü'l-celālinden
Tecellî olur elbetde **aña** nūr-ı cemālinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 2).
[aña,]
16. Hülûşî añlamaya isteyen esrār-ı Mevlā'yı
Geçer nefsün **aña** emretdüği vehm u hayālinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10). [aña,]
17. Yaraşur va'z **aña** Ėakķā ki ola 'ilm-ile 'āmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler va'dini vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7).
[aña,]
18. N'eylesün n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşıkān
Var mıdur bir çāre **aña** söyleyin ey dostān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 2).
[aña,]
19. Vire Allāhu Te'ālā **aña** 'ālî derecāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1). [aña,]
20. Miñnet-i 'aşk **aña** rāᖓatdur şafāyî n'eylesün
Ey göñül tutmak dilerseñ 'ālem-i 'ulvîde il (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 5).
[aña,]
21. Hāne-i dilde kaçan kim 'aşk-ı Hak miħmān ola
Hān-ı eltāf-ı ilāhîden **aña** iᖓsān ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 2). [aña,]
22. ᖓak Te'ālā **aña** bizzāt idüpdür ta'zīm
Geldi ol şehr-i şıyām ya'nî mübārek Ramazān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11). [aña,]

23. Nice bu āh u enīni eylesün bī-çāregān
Var mıdır bir çāre **āña** söyleyin ey dostān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Murabba 3, Mısra 4*).
[āña,]
24. Kālma bu kısr içre sa'y it olmağa ālī-tebār
Var mıdır bir çāre **āña** söyleyin ey dostān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Murabba 3, Mısra 12*).
[āña,]
25. Ey Hülüşī 'āşıkūñ sermāyesidür āh u zār
Var mıdır bir çāre **āña** söyleyin ey dostān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Murabba 3, Mısra 10*).
[āña,]
26. Kaldum āzürde-göñül hātır-perişān nā-tüvān
Var mıdır bir çāre **āña** söyleyin ey dostān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Murabba 3, Mısra 8*).
[āña,]
27. Eger ārāyış-i nakşuñ dilā ehl-i behişt görse
Dir idi şübhesiz **āña** budur cāy-ı beķā billāh (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 102, Mısra 6*).
[āña,]
28. Nice olmaya bilā-mecma'ı bu dār-ı belā
Sicn-i mü'min dir idi **āña** Resūl-i müte'āl (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 20*).
[āña,]
29. Yazayım her satırın hāme-i müjgānımla
Çeşm-i hūn-ābımla olam **āña** rih-efşān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 28*). [āña,
]
30. İrdi encāma bu merşiyeye Hülüşī çünkim
Āña şayeste budur tārīhe himmet ola (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 78*). [āña,]
31. Hem-civār eyle Hābībūñe makām-ı pederi
'İzzet-i rif'at-ile **āña** bu devlet ola (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 76*). [āña,]
32. Nice cān virmeye da'vacısı çün Hāzret ola
Nice fırkatde kalur dil ki **āña** vuşlat ola (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 68*). [āña,
]
33. Geldi çün irci'iden **āña** hitāb-ı 'izzet
Eyledi rūhını teslim-i Hudā bī-minnet (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 65*). [āña,]
34. Zāhir ü bātın ile anuñ olup münkādı
Şeyhīm üstādım odur eyler idi **āña** senā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 60*). [āña,
]
35. Bir 'aziz idi ki hālk olmuş-idi **āña** mürīd
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi ğinā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 47*).
[āña,]

'anā: Zahmet, güçlük, zorluk.

1. Ni'metine şükr iden Hāķķ'uñ olur şāhib-ġinā
Ref' olur andan küdürāt u ġam u vehm **'anā** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Tahmis 1, Mısra 12*).
['anā,]

'anber: Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde; güzel koku.

1. 'Ārız-ı dildārdan ger reng ile büy alma
Dostum şerbet-fürüşānlar dimezdi **'anber** iç (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 18, Mısra 8*).
['anber,]

ancak: Sadece, yalnızca.

1. Nüş iden cām-ı muhabbet yār elünden her zamān
Oldı **ancak** ol Hülüşī 'aşk-ı zevķe āşinā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 4, Mısra 10*).
[ancak,]
2. Ashıma nisbet kılursam bu vücūdum varlıġuñ
Bir kurı nāmdur ki **ancak** söylenür insān baña (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 3, Mısra 10*).
[ancak,]

3. Ey Hülûşî küntü kenzüñ ma'nāsını añlayan
Ol bilür **ancak** nedür insānı hılkatden ğarāz (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10*).
[*ancak,]*
4. Haber bilmez hâkîkatden eğer görmez şerî'atden
Tarîkat kisvesin **ancak** giyer bir kırı şüretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12*). [*ancak,]*
5. Terk-i dünyâ terk-i 'uqbâ terk-i cism ü cân gerek
Çâr terk itmek degil tâcî hünere **ancağ** dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 10*).
[*ancağ,]*

anda: Onda, oradan.

1. Hülûşî n'ola vüs'atli olursa kalbi 'uşşâkuñ
Ki sulţân-ı mahabbet **anda** olupdur her an mihmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10*). [*anda,]*
2. Kânî ol meclis-i va'zî ki olurdu **anda**
Nice üftâde-i bî-çâre günâhkâra şifâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 51*). [*anda,]*

andan: Ondan, oradan.

1. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla haşr olırsuñ
Kıyâs it buña ahvâlûñ pes **andan** soñra meylûñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6*). [*andan,]*
2. Hülûşî çünki taqdîr-i Hudâ'ya şey'-i sâbıkdur
Muqadderler olur elbet sen **andañ** sa'y-i 'aksin tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10*). [*andañ,]*
3. Merd-i meydân-ı Hudâ olmak dilersen şüfiyâ
Nefsini mür eyle **andan** soñra Süleymân'a ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8*).
[*andan,]*
4. Ni'metine şükr iden Hâkîk'ün olur şâhib-ğınâ
Ref' olur **andan** küdürât u ğam u vehm 'anâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 12*).
[*andan,]*

'andelîb: Bülbül II Aşık

1. Bûy-ı mihrinden şemîm itmek olur ey **'andelîb**
Sad hezârân baña gelür ğonce-i terden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7*).
[*'andelîb,]*
2. 'Âşık oldur Hâk yolında terk ide baş-ile cân
'**Andelîb**-âsâ hemân bir âh u efğân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 6*).
[*'andelîb-âsâ, --âsâ]*
3. 'Ândelîbâ tâbekey bu zâr-ı efğânûñ senüñ
Nice bir bağrın deler bu âh-ı giryânûñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1*).
[*'ândelîbâ, -â]*
4. 'Andelîbüñ her şehir bâ'is nedür efğânına
Hem dañı pervânenüñ perrin yakıcı nâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*).
[*'andelîbüñ, -üñ]*
5. Bağrını pür-hûn ider 'aşk ğammı ile her şehir
'Andelîb-âsâ gülîstân içre nâlân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6*).
[*'andelîb-âsâ, --âsâ]*
6. Koğmaduñ bu gülîsitândan ey gönül bûy-ı murâd
'Andelîb gibi işüñ leyl u nehâr zâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*).
[*'andelîb,]*

and it-: Yemin etmek, söz vermek.

1. Kulak ur baş u cân-ıla ki sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerķ-ile dime ki **ider andını** vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 4).
[andını ider, -er]

anı: Onu.

1. **Anı** tahrîr ideyim mecmû'a-i sîneme tâ
Her nigâhında aka çeşm-i nemimden kıra kıra (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 31).
[anı,]
2. N'oldu ol pîr-i hâķîkat o 'azîz-i dānā
Kande iletduñ **anı** bu haberi söyle baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 46). [anı,]
3. Hülûşî 'âşık olanuñ yanup yakılmadır kârı
Nedür 'âşıkıların zevķ ü şafâsı **anı** görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12).
[anı,]
4. O şişe kim mey-i nâb-ı hâķîkatle mücellâdur
Anı nüş eyleyen 'âşık dü 'âlemde mu'arrâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2). [anı,]
5. Dest-i kudretle yazılmış her şeye âyât-ı Hâķ
Anı fehmi itmek dilerseñ gel beru insâna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6).
[anı,]
6. Açıl ey yüzi gül hüsnuñde olan **anı** görsünler
Dökül ey hün-ı çeşmim gözlerimde kanı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [anı,]

anııl-: Adı geçmek; zikredilmek.

1. Meclis-i 'aşķda **anıldıkda** hâķîkat sözleri
'Âşķuñ 'indinde bil yokdur o sözlerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 3).
[anıldıkda, -dık, -da]

anıla-: İdrak etmek, farkına varmak.

1. Câm-ı 'aşķuñ nüş idelden şöyle medhüş oldu dil
Sağ u solum **anılamaz** mestāneyim yâ Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8). [anılamaz, -maz]
2. Ey Hülûşî küntü kenzüñ ma'nāsını **anılayan**
Ol bilür ancak nedür insānı hilkatden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9).
[anılayan, -y, -an]
3. **Anladuñsa** şüfiyâ nedür bu bey'atden ğaraż
Fehm idersin n'olduğun pîr ile şohbetden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1). [anıladuñsa, -du, -ñ, -sa]
4. Luţf u kahrı **anılayan** bilür cihānuñ n'olduğın
Kimine zevķ-i sürür kimine miñnetden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7).
[anılayan, -y, -an]
5. Kalma kışr içinde it cânā ma'āniye güzer
Anıla tahşîl-i ma'ārifdür bu hilkatden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 4).
[anıla,]
6. Ey Hülûşî **anılamak** erbâb-ı 'aşķuñ sözlerin
Dilde şevķ-āmîz olur kand-i mükerrerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 9). [anılamak, -mak]
7. Ehl-i 'aşķuñ degme 'âlem **anılamazdı** hālîni
Gülşen-i 'aşķuñda virmese haber bād-ı şabā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7).
[anılamazdı, -maz, -dı]
8. Hülûşî enfüs-i âfākı **anıla**
Bu mevcûdâta gel 'ibret ile bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 9). [anıla,]

9. Sanma ki her biri **añlaya** bu gevheri
Añlaya biñde biri vâfir olur itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 11).
[añlaya, -ya]
10. Men ‘arefe nefsehu sırrını fehm it sâlikâ
Kendi nefsin **añla** evvel ba‘dehü Sübhân’ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6). [añla,]
11. Hudâ’yı **añlamakdur** bu vücûda girmeden maşşûd
Ğaraż Mevlâ’ya kullukdur bu insânun kemalinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7). [añlamakdur, -mak, -dur]
12. Hülûşî **añlamaya** isteyen esrâr-ı Mevlâ’yı
Geçer nefsün aña emretdügi vehm u hayâlinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9). [añlamaya, -ma, -y, -a]
13. Degüldür Hâk için **añla** Hülûşî şol kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle ki halk pesendünî vâ‘iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9).
[añla,]
14. Hülûşî **añlamadı** gitdi bu cândan esrârı
Ki kim olmadı kalbinde ‘aşk-ı Hâk pinhân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13).
[añlamadı, -ma, -dı]
15. Usûlün **añlamadılar** onu hadîsün ammâ
Dağı tefsîrini fehminde cümle ser-gerdân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 9).
[añlamadılar, -ma, -dı, -lar]
16. Ey Hülûşî ister-iseñ **anlamağa** kendünî
Bende ol bir mürşide kim ‘ârif-i devrân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 9).
[anlamağa, -ma, -ğa]
17. Hülûşî **añladuñsa** ‘âlem-i şuğrânun eţvârın
Nedür hikmet bize Âdem’le Havvâ’dan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9). [añladuñsa, -du, -ñ, -sa]
18. Kaţrede deryâyı bul deryâda **añla** kaţreyi
Kalma bu kışır içre tâ ki bildüğün ‘irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3).
[añla,]
19. Muşhaf-ı hatt-ı yâri ders ideli zâhidâ
Añlandı cümle esrâr nedür Kur’ân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8).
[añlandı, -n, -dı]
20. Bir iki gün seni besler ki olasıñ şâlih **añla**
Yoğsa bu çerh-i denî kimseyi eyler mi zevâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13).
[añla,]
21. Nice bir da‘vâ ile kendüñe urursun şişi
Bir zamâna kalmışuz **añla** sülûk-ı dervîşi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 18).
[añla,]
22. Sanma ki her biri añlaya bu gevheri
Añlaya biñde biri vâfir olur itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 12).
[añlaya, -y, -a]
23. Hâbbeza pâk nüşadur **añlayana** ma‘rifet
Lîkin mezâyâsını bilmege devlet gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 9).
[añlayana, -y, -an, -a]

anlar: Onlar.

1. Hâk yolında şıdk-ıla ‘âşıkı itmeñ kıyâs
Anlara kim râh-ı Hâk’ı gözlemez bigânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8).
[anlara, -a]
2. Ey Hülûşî sanma fehm ider bunu nâdân olan
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i ‘irfân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10). [añlar,]
3. Sâkin-i künc-i kanâ‘at köşk ü eyvân istemez
İrtifâ‘-ı kadr için **anlar** dağı şân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 2).
[anlar,]

anuñ: *Onun.*

1. Lîk taqdîr-i Hudâ böyle imiş çâre nedür
Esdî evrâk-ı vücûdına **anuñ** bād-ı hazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 42*).
[anuñ,]
2. ‘Âşıkun kâlbinde gizli ‘arş u kürsî hem melek
Dağı **anuñ** üstine durmaz döner bu nüh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2*).
[anuñ,]
3. Eyledüm çünkü ezelde hüsnine seyrân **anuñ**
Ol zamândan ‘âşıkam Mecnûn gibi dîvâneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7*). [anuñ,]
4. Açılur bâb-ı tecelliden **anuñ** kâlbine yol
Ey Hülûşî bu maķâmun rehberini ara bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 17*).
[anuñ,]
5. ‘Aşk bir sultân-ı ‘âlemdür ki **anuñ** hükminün
Bende-i efkendesidür hâşılı mîr ü gedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9*). [anuñ,]
6. Hülûşî zulmet-i ğamdan rehâ bulur ol kim
Ola cārî lisânı içre **anuñ** yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 10*). [anuñ,]
7. Ey Hülûşî kâlb-i ‘âşık zer gibi hâlis olur
Anuñ-içün naķd-i ‘aşkına **anuñ** gelmez kesâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 10*). [anuñ,]
8. Bâğçe-i gülzâr-ı Rahmân’dan alanlar şemme’i
Tâ ebed bâkî kalur **anuñ** dimâğında o bû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8*).
[anuñ,]
9. Neye meyl eyler-iseñ **anuñ-ıla** haşır olırsaruñ
Kıyâs it buña ahvâlün pes andan soñra meylün tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 5*). [anuñ-ıla, --ıla]
10. Gülşen-i Celveti’de bir gül idi zâtı **anuñ**
Büy-ı hüsnine **anuñ** olmuş idi halk hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 40*).
[anuñ,]
11. Ben tefekkürde iken mısra’-ı târîhin **anuñ**
Dedi hâtîf ruh-ı pâki pedere rahmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 79*).
[anuñ,]
12. Bir ‘azîz idi ki halk olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzî **anuñ** cümleyi eylerdi ğinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 48*).
[anuñ,]
13. Zâhir ü bâtın ile **anuñ** olup münkâdı
Şeyhim üstâdım odur eyler idi aña senâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 59*).
[anuñ,]
14. Kânı o hilm-ile ârâste olan zât-ı şerîf
Görmedi kimse zebânında **anuñ** zerre haţâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 56*).
[anuñ,]
15. Gülşen-i Celveti’de bir gül idi zâtı **anuñ**
Büy-ı hüsnine **anuñ** olmuş idi halk hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 39*).
[anuñ,]

anuñçün: *Onun için; bu nedenle*

1. Tecelliyle beni mest itdi Hâllâk
Anuñçün cân u dilim oldu müştâk (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2*). [anuñ-çün,]
2. ‘Âlem-i ‘ulvîde bulmuşdur maķâmun sâlikân
‘Âlem-i süflîde **anuñçün** efendi câhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8*).
[anuñ-çün,]

3. Enīs-i zāt-ı Hakk olalıdan kalbi Hülüşî'nün
Anuñçün 'âlem-i mülkde denilür nāmına insān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10*). [*anuñ-çün,]*
4. Tulu'-ı pertev-i hüsnün giderdi zulmet-i cehli
Anuñçün 'âleme nûruñ cilâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4*). [*anuñçün,]*
5. Yüzine bakmaz **anuñçün** Hakkı ey aylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 25*). [*anuñçün,]*
6. Yakdı çünkü mihr-i 'aşkuñ perrini pervānenün
Oldı **anuñçün** bu deñlü şem'-i 'aşka āşinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8*). [*anuñçün,]*
7. Güzergāhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür dünyā
Yol uğrağıdur **anuñçün** bir ikişer geçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4*). [*anuñçün,]*
8. 'Acûze olduğı bu dehr-i dūnuñ bildi erler hep
Anuñçün aña mā'il olmadı 'âkil gelenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2*). [*anuñçün,]*

anuñda: Onun da.

1. Hülüşî biñ kusūr ile olan a' māle aldanma
Kabûl olmasına **anuñda** Hāzret'den rızā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10*). [*anuñda,]*

anuñiçün: Onun için; bu yüzden

1. Kühl-i esrār-ı cevāhir gözine virdi cilā
Anuñ-içün oldu insānda başiret itme şek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8*). [*anuñ-içün,]*
2. Sāki-i bezm-i elestden nüş idüpdür bādeyi
Anuñ-içün gehi mest u gāhi hāyārandur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4*). [*anuñ-içün,]*
3. Cilve-i şem'-i tecellî nūr 'aks itdi baña
Anuñ-içün nār-ı 'aşka yanmada pervāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4*). [*anuñ-içün,]*
4. Ey Hülüşî hāzin-i 'ilm-i ledünnem ben bugün
Anuñ-içün besmele tahtında bā noktāsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10*). [*anuñ-içün,]*
5. Ey Hülüşî kalb-i 'āşık zer gibi hālis olur
Anuñ-içün naqd-i 'aşkına anuñ gelmez kesād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 10*). [*anuñ-içün,]*

anuñla: Onunla.

1. 'Âkil iseñ bu fenāya şaķın olma tālib
Yok sebāti ki **anuñla** idesin kesb-i me'āl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 4*). [*anuñla,]*

'ār: Utanma, haya

1. Düşeli Leylā-yı 'aşkına senün Mecnün gibi
Seyr-i deşt-i küh ider gönülünde neng u 'ār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8*). [*'ār,]*
2. 'Ār-ı nāmūs şışesin yerlere çalup kırılı
Kalb evinde zerre deñlü ne riyā ne 'ār olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4*). [*'ār,]*

ara-: (Bir şeyi) bulmaya çalışmak.

1. Āb-ı hayvān ister-iseñ zulmet-i şebde **ara**
Hızır u İlyās gibi def it sende hāb-ı rāḥatı (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3*).
[ara,]
2. Açılır bāb-ı tecelliden anuñ qalbine yol
Ey Hülûşî bu maḳāmuñ rehberini **ara** bul (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 18*).
[ara,]
3. Sıdk-ıla Hülûşî kul bir kāmili **ara** bul
Ol kāmile bende ol sulṭāna irem dirseñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7*). [ara,]
4. Naḥvet-i kibri ko bu yolda **ara** bir rehberi
Dil irādet virmege bir kāmil ol insānı bul (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7*).
[ara,]
5. Derdime dermān **aradum** derd imiş dermān baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş bürhān baña (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1*).
[aradum, -du, -m]
6. Aşlını ger **ararsan** nefahtu fih-min rūhi
Fer'ûñ ise zuhûrî kevn-i mekân içinde (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 3*).
[ararsan, -r, -sa, -n]

ārām: Huzur, rahatlık.

1. Gördüğü gibi raḳîbi gitdi ol āfet dirîğ
Uğramış idi bize bugün biraz **ārām** için (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8*).
[ārām,]
2. Dil şabā-veş 'ālemi geşt eyledi itmez qarār
Zıll-ı zülfünde biraz mekş eyledi **ārām** için (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8*).
[ārām,]

ārāste: Süslenmiş olan.

1. Kānı o ḥilm-ile **ārāste** olan zāt-ı şerîf
Görmedi kimse zebānında anuñ zerre ḥaṭā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 55*).
[ārāste,]

ārāyîş-i naks: Görünüştün süsü II Tecellinin süsü.

1. Eger **ārāyîş-i nakşuñ** dilā ehl-i behişt görse
Dir idi şühbesiz aña budur cāy-ı beḳā billāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5*).
[ārāyîş-i nakşuñ, -uñ]

'ār-ı nāmūs şîşesi: Utanma duygusunun kadehi.

1. 'Ār-ı nāmūs şîşesin yerlere çalup kırılı
Kalb evinde zerre deñlü ne riya ne 'ār olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 3*).
['ār-ı nāmūs şîşesin, -si, -n]

'arîf: Herkesin göremediği gerçekleri gören irfan sahibi kimseler.

1. Eger 'arîf iseñ qalbini virme bu fenā mülke
Hülûşî bu naşihati dimiş bize geçenler hep (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9*).
['arîf,]
2. Ey Hülûşî 'arîf iseñ 'aşkı elden komagıl
Bāb-ı Ḥaḳḳ'a 'aşk-ıla miḥmān olursun 'aḳıbet (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9*).
['arîf,]
3. Eger 'arîf iseñ ibretle bak ey dil bu ekvāna
Açılup kalb gözin tā ola bîdār olmağa bā'is (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7*).
['arîf,]
4. 'Arîf olan eylemezmiş işbu ekvāna nazar
'Aşıkun yanında bu dünyā ile 'uḳbā nedür (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*).
['arîf,]

5. Bende ol bir ‘**arife** var hizmet-i sultāna ir
Terk idüp ‘ırz u vakāruñ kıl olup sultāna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1).
[‘arife, -e]
6. Ey Hülûşî ‘**arîf** iseñ dāyimā zîkr it Hâk’ı
Hāne-yi dil çünki zîkr-i Hâk-ıla ta ‘mîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9).
[‘arîf,]
7. Kırtulursa kayd-ı berzağdan bugün ‘**arîf** olan
Aña her bir kaatre mürşid zerreler bir pîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5).
[‘arîf,]
8. Hülûşî sırr-ı nefahtü ki idrāk iden ‘**arîfler**
Bilürler n’olduğın insānda mestür şol mu ‘ammādan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 9). [‘arîfler, -ler]
9. Varlığı çünki hebādur bu cihānuñ şübhe yok
Pes nice ‘**arîf** olan düşer bunuñ sevdasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 4).
[‘arîf,]
10. Ey Hülûşî ‘**arîf-iseñ** derd-i ‘aşkdan ağlama
‘Aşıkda derd-i eninden gayrisi yâr olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9).
[‘arîf-iseñ, --ise, -ñ]
11. Es-şalā gelsün mi ‘aşk nüş iden ‘**arîflere**
Tā ebed medhûş olur bu meclisüñ mestānesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7).
[‘arîflere, -ler, -e]

‘arîf-i devrân: Zamanın arîfi.

1. Ey Hülûşî ister-iseñ anlamağa kendüñi
Bende ol bir mürşide kim ‘**arîf-i devrân** ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10).
[‘arîf-i devrân,]

‘arız-ı dildâr: Sevgilinin yanağı.

1. ‘**Arız-ı dildârdan** ger reng ile bûy alma
Dostum şerbet-fürüşânlar dimezdi ‘anber iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7).
[‘arız-ı dildârdan, -dan]

‘arş: Gökyüzü, göğün en yüksek katı; alem tasavvurunda en yüksek nokta.

1. Sāye saldı çün vücūduñ ‘arş-ı a ‘zam üstine
Şad-hezār ta ‘zīm ile ‘**arş** itdi saña merhabā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 10).
[‘arş,]
2. ‘Aşıkun kılbinde gizli ‘**arş** u kürsî hem melek
Dağî anuñ üstine durmaz döner bu nüh felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1).
[‘arş,]

‘arş-ı a ‘lā: Yüce arş; İslam inanışına göre göğün en yüksek katı II Gökyüzü.

1. Hâkikatden haber alduñ-ise bakma bu ekvāna
Geçüp Sidre’yle Tübā ‘**arş-ı a ‘lādan** haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4). [‘arş-ı a ‘lādan, -dan]

‘arş-ı a ‘zam: Allah’ın kudret ve saltanatının tecellî ettiği, tahtının bulunduğu en yüksek gök katı.

1. Sāye saldı çün vücūduñ ‘**arş-ı a ‘zam** üstine
Şad-hezār ta ‘zīm ile ‘arş itdi saña merhabā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9).
[‘arş-ı a ‘zam,]

‘arż: Göstermek; sunmak.

1. Kümâş-ı kisve-i 'irfânı niyyet var ise '**arza**
Kesâdı var satılmaz bey'-i bâzârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7). ['arza, -a]

'arz it-: Saygı ile sunmak.

1. Sen resûl-i Hâk **iden** ey mefhar-i halk-ı cihân
Hayme-i hadrâsını kûrmadan '**arz** üzere semâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4).
['arz iden, -en]

'arz-i dîdâr it-: Yüzünü göstermek, (mecliste) bulunmak.

1. Gel ey 'âşık bu bezm-i 'aşka bir kez '**arz-i dîdâr it**
Girüp bu halka-i zîkr içre kalbün feyz-i envâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1). ['arz-i dîdâr it,]

'arz-ı hâl: Halini arz etmek II Gönünün dileğini söylemek, içini açmak.

1. Recâ'-ı vaşl içün ol şâh-ı hüsne '**arz-ı hâl** itdüm
Mahalli yok didi meyve bulunmaz der-kenâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5). ['arz-ı hâl,]

'arz-ı ihtiyâc: İhtiyacın sunulması.

1. Kat' idersün ey gönül gayriden '**arz-ı ihtiyâc**
Mülk-i istignâda bir şâhîn bulur hükmin revâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1).
['arz-ı ihtiyâc,]

ârzü: İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dünyevi heves.

1. Tâbekey ey nefis olursun bu hevâya ibtilâ
Geçmedi mi dahî gönülden senün bu **ârzü** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4).
[ârzü,]

ârzü-yı dil: Gönül arzusu.

1. Bâde-i nahvet ile geçmededür eyyâmuñ
Ârzü-yı dil ise itmededür cenk u cidâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 8). [ârzü-yı dil,]

'âsî: İsyan eden kimse II Allah'ın emirlerine uymayan, günahkar kimse.

1. Âb-ı lutfuñ bahş ider her şubh-gâhda feyz-i Hâk
Nice '**âşîleri** pâk ider şehirün rahmeti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6).
['âşîleri, -ler, -i]

'âşık: Kalbi Allah sevgisiyle dolu kişi II Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, meftun.

1. Tarîk-i Hâk 'da olan **âşıklar**
İstemez menzîlini olsun kâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 5). [âşıklar, -lar]
2. Hâkikat üzere 'aşk dolu gerekdür **âşıkun** kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5).
[âşıkun, -un]
3. Cemâl-i Hâk' 'a **âşıkdur** gönül eglenmez eglenmez
Yolında bağı yanukdur gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1). [âşıkdur, -dur]
4. '**Âşıkım** rûz-ı ezelden kısmetümdür âh-ı zâr
Dahî bundan özge n'eyler zâhidâ efgân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5).
['âşıkım, -ım]

5. Kimi 'ābid kimi fāsık kimi 'āşık kimi ma'sūk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7*).
['āşık,]
6. 'Āşık olmaz tarîk-i aşkıdan rāh-ı şavāb
Hem dahi olmaz aña ğayrı cihetden feth-i bāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1*).
['āşık, -a]
7. Şem'-i aşka cân virür pervâne-veş 'āşık olan
Nār-ı Nemrūd'ı ider 'āşıklara gülzār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7*).
['āşık, -ur]
8. Bî-mezāk olur lebensiz şehd-i şeker 'āşık
Dest-i sākiden tualım şerbeti nîlüfer iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5*).
['āşık, -a]
9. Nice biñ cân-ıla eylesün içbāl aña 'āşık
Olur tesbîh-i Mevlā her şadāsı meclis-i tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5*).
['āşık,]
10. Zātuña 'āşık senüñ ehl-i şühüd
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3*). ['āşık,]
11. Bülbül 'āşık geçinür gülzārına
Hem dahi pervâne aşkuñ nārına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5*). ['āşık,]
12. Ey Hülûşî bu sıfatlar 'āşıkun evşafıdır
Her ki giyer bu libāsı süfidür bî-irtiyāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 15*).
['āşıkun, -uñ]
13. Şem'-i aşka cân virür pervâne-veş 'āşık olan
Nār-ı Nemrūd'ı ider 'āşıklara gülzār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 8*).
['āşıklara, -lar, -a]
14. Gel ey 'āşık bu bezm-i aşka bir kez arz-i didār it
Girüp bu halka-i zıkr içre kalbün feyz-i envār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1*). ['āşık,]
15. Ārif olan eylemezmiş işbu ekvāna nazar
'Āşıkun yanında bu dünyā ile uqḃā nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6*).
['āşıkun, -uñ]
16. Hāk yolında şıdk-ıla 'āşıkları itmeñ kıyās
Anlara kim rāh-ı Hāk'ı gözlemez bigānedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7*).
['āşıkları, -lar, -ı]
17. Hülûşî 'āşık olanuñ yanup yakılmadır kārı
Nedür 'āşıklaruñ zevk ü şafāsı anı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12*). ['āşıklaruñ, -lar, -uñ]
18. Hülûşî 'āşık olanuñ yanup yakılmadır kārı
Nedür 'āşıklaruñ zevk ü şafāsı anı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11*).
['āşık,]
19. O şişe kim mey-i nāb-ı ḥaḳıkatle mücellādur
Anı nüş eyleyen 'āşık dü 'ālemden mu'arrādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2*). ['āşık,]
20. Derd-i miḥnet hem-demi olsa revādur 'āşıkun
Ḥāne-i derd-i belāya ğayrı miḥmān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3*).
['āşıkun, -uñ]
21. 'Āşık oldur Hāk yolında terk ide baş-ile cân
'Āndelîb-āsā hemān bir āh u eḡān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5*).
['āşık,]
22. Cān u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Āşıkun öz menzili Mansūr gibi ol dār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8*).
['āşıkun, -uñ]
23. Meclis-i aşkıda añıldıkda ḥaḳıkat sözleri
'Āşıkun 'inde bil yoḡdur o sözlerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*).
['āşıkun, -uñ]

24. Bir onulmaz derd imiş cānā maḥabbet āteşi
'**Āşıkūñ** kimini öldürdi kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8).
['āşıkūñ, -uñ]
25. '**Āşıkā** gel vech-i maḥbûbda olan şol āna baķ
Gör ne ḥûb şüret yaratmuş Şānî '-i Raḥmān'a baķ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1). ['āşıkā, -ā]
26. Haķ yolında cān u başı '**āşıkūñ** kurbān gerek
Derd-i miḥnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken 'ān gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1). ['āşıkūñ, -uñ]
27. '**Āşıkūñ** kalbinde gizli 'arş u kürsî hem melek
Daḥi anuñ üstine durmaz döner bu nüh felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1).
['āşıkūñ, -uñ]
28. Eyledüm çünki ezelde ḥüsnine seyrān anuñ
Ol zamāndan '**āşıkam** Mecnûn gibi dîvāneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8). ['āşıkam, -am]
29. Ey Ḥulûşî bâde-i ğam zevkidür '**āşıklarūñ**
Ben o zevki nüş ideli key 'aceb mestāneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9).
['āşıklarūñ, -lar, -uñ]
30. '**Āşık** oldur kim vire ma'şûķ yolında baş u cān
Yanuban pervāne-veş kıla vücūduñ bî-nişān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1).
['āşık,]
31. 'Acebdür bâde-i 'aşkıñ ger nüş itse bir '**āşık**
İki 'ālemi terk idüp olur bûlbûl gibi nālān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7).
['āşık,]
32. Ey Ḥulûşî '**āşıkūñ** sermāyesidür āh u zār
Var mıdır bir çāre āña söyleyin ey dostān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9).
['āşıkūñ, -uñ]
33. Felek kaşdı degil ehl-i velî mesrûr göstereñ
Çü dü 'akîs-dürür ķo '**āşıkı** mehcûr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2).
['āşıkı, -ı]
34. 'Āşķ-ı Haķķ'a '**āşıklar** gel idelüm zikrullāh
Ey sînesi yanuķlar gel idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1).
['āşıklar, -lar]
35. '**Āşıkā** budur himmet eyleye Haķķ'a raḥmet
Resûle olan ümmet gel idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 7).
['āşıkā, -a]
36. Ey Ḥulûşî 'ārif-iseñ derd-i 'aşķdan ağlama
'**Āşıkā** derd-i eninden ğayrisi yār olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10).
['āşıkā, -a]
37. Sidre-i feyz-i Ḥudā'ya irmeyen alçaķ dede
'**Āşıkūñ** kalbinde evvel derd-i 'aşķ miḥmān gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 6). ['āşıkūñ, -uñ]

'āşıkān: *Āşıklar.*

1. N'eylesün n'itsün bugün 'aşķuñ ucından '**āşıkān**
Var mıdır bir çāre āña söyleyin ey dostān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1).
['āşıkān,]
2. Cennet-i kalbe duḥûl itmezse bunda '**āşıkān**
Va'd olan yarın āña ḥurî u ğilmān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9).
['āşıkān,]

'āşık-ı ḥüsn: *Güzelliĝin aşığı.*

1. Āşinā-yı Haķķ olan meyl-i sivāyî n'eylesün
'Āşık-ı ḥüsn ü cemāl ğayrı hevāyî n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 2).
['āşık-ı ḥüsn,]

‘aşık-ı şadık: Sadık aşıklar.

1. Ey ‘aşık-ı şadıklar tevhid idelüm tevhid
‘Aşk odına yanıklar tevhid idelüm tevhid (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1).
[‘aşık-ı şadıklar, -lar]

âşinâ: Allah yolunda olan kimseler II Tanıdık; dost.

1. İki bölmüş cihānuñ halkını bu hāme-i taqdîr
Kimi ehl-i hicāb olmuş kimisi **âşinā** yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10).
[âşinā,]
2. Cümle eşyâda vücūd-ı vâhidi seyr eyleyen
Var-ise oldur hemân tevhid-i Hakk ‘a **âşinā** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4).
[âşinā oldur, -dur]
3. Yüz urup maḥlûḳa ḡayrı **âşināyı** n’eylesün
Şıdk-ıla iḥlâş-ıla olan begim Mevlâ’ya kul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 15).
[âşināyı, -yı]

âşinâ düş-: Tanış olmak, tanınmak.

1. **Düşeli** âhir Hülûşî ‘aşk-ı Hakk’a **âşinâ**
Hicr odına yanuban leyl ü nehâr bîmâr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 9).
[âşinâ düşeli, -eli]

âşinâ ol-: Tanıdık, dost olma II Allah'a yakınlaşma sonucu onun varlığını hissetme, tanuma, bilme.

1. Kaṭ‘ ider meylüñ bu dünyâdan olan ehl-i fenâ
Kaşr-ı kurbā irişür Hakk ile **olan âşinâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 14).
[âşinâ olan, -an]
2. Yakdı çünkü mihr-i ‘aşkuñ perrini pervānenüñ
Oldı anuñcün bu deñlü şem‘-i ‘aşka **âşinâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8).
[âşinâ oldı, -dı]
3. Nüş iden cām-ı muḥabbet yâr elünden her zamân
Oldı ancak ol Hülûşî ‘aşk-ı zevke **âşinâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10).
[âşinâ oldı, -dı]
4. Ey gönül olduñ ise dîdâr-ı Hakk’a **âşinâ**
Kes ta‘alluk dāmenüñ aḡyāra **olma âşinâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1).
[âşinâ olduñ, -du, -ñ]
5. Ey gönül olduñ ise dîdâr-ı Hakk’a **âşinâ**
Kes ta‘alluk dāmenüñ aḡyāra **olma âşinâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2).
[âşinâ olma, -ma]
6. Olmayan Mansûr gibi berdâr ‘aşkuñ dārına
Olmamışdur zerre deñlü nâr-ı ‘aşka **âşinâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6).
[âşinâ olmamışdur, -ma, -mış, -dur]

âşinâ-yı hakk: Allah'ın tanıyanı, dostu.

1. **Âşinâ-yı Hakk** olaldan ḡalk-ıla bîḡāneyim
Baḡmazam bu kevne hergiz ṭālib-i cānāneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1).
[âşinâ-yı hakk,]
2. **Âşinâ-yı Hakk** olan meyl-i sivâyı n’eylesün
‘Aşık-ı ḡüsn ü cemāl ḡayrı hevâyı n’eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 1).
[âşinâ-yı hakk,]

‘aşk: Allah'a karşı duyulan sevgi II Birine veya bir şeye karşı hissedilen kuvvetli sevgi.

1. ‘**Aşk** bir ḡurşid-i ‘ālem-tābdur kim şu‘lesî
Cümle eşyāya virüpdür dembedem nûr-i ziyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5).
[‘aşk,]

2. 'Aşk bir sultân-ı âlemdür ki anuñ hükminüñ
Bende-i efkendesidür hâşılı mîr ü gedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9). ['aşk,]
3. Ey Hülûşî bulmak isterseñ eger gamdan rehâ
Kâlbînüñ âyînesini 'aşk-ıla eyle cilâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12). ['aşk-ıla, --ıla]
4. 'Aşk bir sırr-ı İlâhîdür 'ayân olmaz aña
Nice biñ vaşf eylesem resm ü beyân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1). ['aşk,]
5. Olmayan Mansûr gibi berdâr 'aşkuñ dârına
Olmamışdur zerre deñlü nâr-ı aşka âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5). ['aşkuñ, -uñ]
6. Dil ü cânım karar itmez senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ
Koyup kapuñ karar itmez senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1). ['aşkuñla, -uñ, -la]
7. Dil ü cânım karar itmez senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ
Koyup kapuñ karar itmez senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2). ['aşkuñla, -uñ, -la]
8. Çün oldum yâr ile agyâr kalup biganeyim nâçâr
Bakarsam güle olur hâr senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4). ['aşkuñla, -uñ, -la]
9. Eger hür u eger gilmân eger Mâlik eger Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6). ['aşkuñla, -uñ, -la]
10. Kapuña geldik âvâre ola derdimize çâre
Tutuşduk özge bir nâre senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8). ['aşkuñla, -uñ, -la]
11. Hülûşî kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10). ['aşkuñla, -uñ, -la]
12. Yitirdüm varlığıñ 'aşkuñla cümle eyledim yağma
Yolına baş-ile cânım dahi olsun fedâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3). ['aşkuñla, -uñ, -la]
13. Ey Hülûşî ârif iseñ 'aşkı elden komagıl
Bâb-ı Hakk'a 'aşk-ıla mihmân olursun âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9). ['aşkı, -ı]
14. Ey Hülûşî ârif iseñ 'aşkı elden komagıl
Bâb-ı Hakk'a 'aşk-ıla mihmân olursun âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10). ['aşk-ıla, --ıla]
15. 'Aşk bir sevdâ-yı sırdur kime olunsa beyân
İder İbrâhîm ü Edhem gibi terk-i taht u tâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3). ['aşk,]
16. Dem uranlar nükte-i sırr-ı "Ene'l- Hakk"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ dârına herkes emân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6). ['aşkuñ, -uñ]
17. Ey 'âşık-ı şâdıklar tevhid idelüm tevhid
'Aşk odına yanıklar tevhid idelüm tevhid (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2). ['aşk,]
18. Düş olalı 'aşkına bî-çâreyim yâ Rab meded
Yandı kül oldu tenim pervaneyim yâ Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1). ['aşkına, -ı, -n, -a]
19. Vâdi-i hayretdeyim üftâdeyim Mecnûn gibi
'Aşk zencîrûñ sürür dîvaneyim yâ Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 4). ['aşk,]
20. Bülbül 'âşık geçinür gülzârına
Hem dahi pervâne 'aşkuñ nârına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6). ['aşkuñ, -uñ]

21. Ne hikmetdür bu kim eşyâda cümle ‘aşk lisânı var
Velâkin oldu insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*).
[‘aşk,]
22. Senüñ Leylâ-yı zulfündür iden Mecnûn’ı âvâre
Senüñ ‘aşkuñ-durur Mansûr’ı berdâr olmağa bâ’is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4*). [‘aşkuñ-durur, -uñ, --durur]
23. Bir ‘aceb hikmet-dürür ‘aşkuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ ola tâ vâsıl-ı dîdâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5*).
[‘aşkuñ, -uñ]
24. Hâk yolına düş olanlar ‘aşk-ıla tevhid ider
Cân u dil bî-hûş olanlar zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1*).
[‘aşk-ıla, --ıla]
25. Hâkikat üzre ‘aşk dolu gerekdür âşikuñ kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı n’eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5*).
[‘aşk,]
26. Eger fâide isterseñ vücuduñ ‘aşka sarf eyle
Bu yolda naqd-i ‘aşkdan özge bâzârı n’eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7*). [‘aşka, -a]
27. Yoğ-ise mâl u mülküm gam degil ‘aşkuñ ile cânâ
Cihâna şu ‘le urunca körtlü bir çerâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3*).
[‘aşkuñ, -uñ]
28. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer ‘aşk ile âvâre
Yanar pervâne-veş nâre gönül eğlenmez eğlenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [‘aşk,]
29. Nedür Mansûr’ı gör kardaş çü koydu ‘aşk yolına baş
İdince sırrını tâ fâş gönül eğlenmez eğlenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5*).
[‘aşk,]
30. Hülûsî bendeyi yâ Hâk ‘aţâna eylegil mülhâk
Ki oldu ‘aşka müstağrak gönül eğlenmez eğlenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10*). [‘aşka, -a]
31. Ey Hülûsî sen dañi gel ‘aşka eyle iktidâ
‘Aşk zirâ cümle eşyâ üstine serdâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9*).
[‘aşka, -a]
32. Ey Hülûsî sen dañi gel ‘aşka eyle iktidâ
‘Aşk zirâ cümle eşyâ üstine serdâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*).
[‘aşk,]
33. Etmişem ‘aşkuñ yolında cân u başı el-vedâ’
Vermişim bir vuşlata iki cihâmı el-vedâ’ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 1*).
[‘aşkuñ, -uñ]
34. Zâhidâ gel ‘aşka girmekdür bu şüretten murâd
Terk idegör kıl ü kâli olasın ehl-i reşâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1*).
[‘aşka, -a]
35. N’oldu bâ’is kendini ‘aşk âteşine atmağa
Nûr-ı şem’ içre mi zâhir oldu cânânıñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7*).
[‘aşk,]
36. Ger hâkikat çarşusunda bulmak isterseñ revâc
Ey Hülûsî ibtidâ ‘aşk-ıla kıl ölmek gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10*).
[‘aşk-ıla, --ıla]
37. Su gibi durma ziyâde olmadadır neş’esi
Hâşılı bu ‘aşk-ıla deryâ-yı ‘ummândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6*).
[‘aşk-ıla, --ıla]
38. Kenz-i Hâk’ı ister-iseñ gönlini vîrâne kıl
Yanmada ‘aşk âteşine kendüñi pervâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2*).
[‘aşk,]

39. Ey gönül derd-i Hudā'dan sen haberdār ol bugün
Girme ki 'aşk' âteşine sen cigerdār ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2*).
['aşk,]
40. Şu diller kim senûñ 'aşkuñ ile cānā olur handān
Ebed Mısr'ı vücūd içre olur Yūsuf gibi sultān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1*).
['aşkuñ, -uñ]
41. Ey Hülûşî mürşid isterseñ bu yolda 'aşka uy
Mülk-i dilde 'aşk-ı Hāk'ı geç ulu sultāna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*).
['aşka, -a]
42. Bağrını pür-hûn ider 'aşk' gāmmı ile her şehir
'Andelîb-āsā gülîstān içre nālān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5*). ['aşk,]
43. N'eyesün n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşıkan
Var mıdır bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1*).
['aşkuñ, -uñ]
44. 'Aşk ile geldi gelenler bu cihān şahrāsına
Yine 'aşk ile irer kişi begim Mevlā'sına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1*).
['aşk,]
45. 'Aşk ile geldi gelenler bu cihān şahrāsına
Yine 'aşk ile irer kişi begim Mevlā'sına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2*).
['aşk,]
46. Ben dilerem 'aşk elinden bir kadeh nüş itmege
Lîk göñlüm uymadı baña hevādār olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5*).
['aşk,]
47. 'Aşk bir evc-i Hümā pervāzıdır kim zıllinûñ
Kime kim düşse olur dāreynde rif at sāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3*).
['aşk,]
48. Ezel cāmında 'aşkı nüş idenden
O günden beru tā mestāneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3*). ['aşkı, -ı]
49. Es-şalā gelsün mi 'aşk nüş iden 'ārîflere
Tā ebed medhûş olur bu meclisün mestānesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7*).
['aşk,]
50. Yaka 'aşk âteşi cümle varlığıñ pervāne-veş
Olmaya tã ki vücūdı rû'yet-i Hāk'ı'a hicāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 9*).
['aşk,]

'aşk u muhabbet: Kuvvetli sevgi ve sohbet.

1. Kimde kim zāhir olur 'aşk u muhabbetden eser
Öz vücūdun terk ider nām u nişān olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3*).
['aşk u muhabbetden, -den]

'aşka iktidā eyle-: Aşka tabii olmak.

1. Bu vücūdun zulmetidür māni'-i āb-ı hayāt
Bulmak isterseñ Hızır-veş eyle 'aşka iktidā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 4*).
['aşka iktidā eyle,]

'aşk-ı hak: Allah aşkı.

1. 'Aşk-ı Hāk geldi yitürdi benligüm nālān idüp
Kalmadı zerre vücūdum kim vire bir şān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3*).
['aşk-ı hak,]
2. Ey Hülûşî kimde kim olur nümāyān 'aşk-ı Hāk
Feth olur aña tarîk içre nice envār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9*).
['aşk-ı hak,]

3. Hâne-i dilde olalı ‘aşk-ı Hak mihmânımız
Hamdülillâh küfr-i şekden oldu pâk imânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 1).
[‘aşk-ı hak,]
4. ‘Aşk-ı Hak beni bu halk içinde destân eylemiş
Bir avuç toprak iken bu şeklim insân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1).
[‘aşk-ı hak,]
5. Gözlerüñ yaşını seyl-âb eyle ‘aşk-ı Hak ile
Ğafleti kaldur gönülden bâri bîdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3).
[‘aşk-ı hak,]
6. Hülûsî aňlamadı gitdi bu cândan esrârı
Ki kim olmadı kâlbinde ‘aşk-ı Hak pinhân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14).
[‘aşk-ı hak,]
7. Hâne-i dilde kaçan kim ‘aşk-ı Hak mihmân ola
Hân-ı elţâf-ı ilâhiden aña ihsân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 1). [‘aşk-ı hak,]
8. Olduñusa zerre deñlü ‘aşk-ı Hak’dan behre-yâb
Kâlbüñ evi dopdolu olur senüñ envâr-ı Hü (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 7).
[‘aşk-ı hak’dan, -‘dan]
9. Ey Hülûsî mürşid isterseñ bu yolda ‘aşka uy
Mülk-i dilde ‘aşk-ı Hak’ı geç ulu sultâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10).
[‘aşk-ı hak’t, -‘t]
10. Derd-i ‘aşka mübtelâ olmak ‘aceb düşvâr imiş
Şimdi bildüm ‘aşk-ı Hak’ı ‘uşşâka müşkil kâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2). [‘aşk-ı hak,]
11. ‘Aşk-ı Hak’a düş olalı bu gönül dîvânedür
Âteş-i şem’ içre tutuşmuş yanar pervânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1).
[‘aşk-ı hak’a, -‘a]
12. Düşeli âhir Hülûsî ‘aşk-ı Hak’a âşinâ
Hicr odına yanuban leyl ü nehâr bîmâr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 9).
[‘aşk-ı hak’a, -‘a]
13. Âh idersem ‘aşk-ı Hak’a kimsenüñ âğâhı yok
Ney gibi bağrum delersem gönlümün her âhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1). [‘aşk-ı hak’a, -‘a]
14. ‘Aşk-ı Hak’a ‘âşıklar gel idelüm zıkrullâh
Ey sînesi yanuklar gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1).
[‘aşk-ı hak’a, -‘a]
15. Ey Hülûsî ‘aşk-ı Hak’ı kendüye eyle refîk
Tâ ki yolını bulasın sāğar-ı tevîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9). [‘aşk-ı hak’t, -‘t]
16. Diler-iseñ ola saña her yerin dağ üsti bâğ
‘Aşk-ı Hak-ile yaka gör kâlbüñ evinde çerâğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2). [‘aşk-ı hak-ile, --ile]

‘aşk-ı mevlâ: Allah aşkı.

1. Gel ey divâne gönlüm ‘aşk-ı Mevlâ’dan haber söyle
Gel ey pervâne-veş yanmış bu ma’nâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1). [‘aşk-ı mevlâ’dan, -‘dan]

‘aşk-ı yâr: Sevgilinin aşkı II Allah aşkı.

1. Gönül zevrâkı deryâya şaldım ‘aşk-ı yâr-ile
‘Aceb girdâba düşdüm bu muhâlif rûzigâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1).
[‘aşk-ı yâr-ile, --ile]

‘aşk-ı zevk: Hazzın, eğlencenin aşkı. II İlâhi hazzın aşkı.

1. Nüş iden cām-ı muḥabbet yār elünden her zamān
Oldı ancak ol Ḥulūṣī ‘aşk-ı zevke āşinā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 4, Mısra 10).
[‘aşk-ı zevke, -e]
2. Bir ḥalkāda olalum ‘aşk-ı zevkle dolalum
Ḥaḳ rızāsın bulalum gel idelüm zıkrullāh (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 101, Mısra 3).
[‘aşk-ı zevkle, -le]

asl: Asıl, öz, kaynak II Yaratılış.

1. Aslı bir iken zemīnūñ hoş ğarīb ḥikmet-dürür
Ba‘zı yerde ḥār bitüp ba‘zen gülistān eylemiş (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 44, Mısra 7).
[aslı, -ı]
2. Aslıma nisbet kılursam bu vücūdum varlığıñ
Bir kurı nāmdur ki ancak söylenür insān baña (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 3, Mısra 9).
[aslıma, -ım, -a]
3. Derdime dermān aradum derd imiş dermān baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş bürhān baña (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 3, Mısra 2).
[aslım, -ım]
4. Ḥulūṣī ‘āleme geldim mu‘aḥḥar
Velī aslım bakılsa a neyim ben (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 86, Mısra 12). [aslım, -ım]
5. Aslımı ger ararsan nefahtu fīh-min rūhī
Fer‘ūñ ise zuhūri kevn-i mekān içinde (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 100, Mısra 3).
[aşlımı, -ım, -ı]

aslā: Hiç, hiçbir zaman.

1. İdemedüñ ḳalbini sen māsivādan aslā pāk
Ey gönül böyle kalursan işini nār eyledüñ (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 57, Mısra 5).
[aşlā,]
2. Olmasun aslā muḳayyed şāh-ı çarḥ dīvānına
Biz de ger bugün varırsak ḥālīmiz i‘lām için (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 80, Mısra 3).
[aşlā,]
3. Nazar itmez ḥaḳīḳat ehl-i zāhir kisvete aslā
Ḳabūl itmez çü çirk-āb-ı mecāzı ol ki deryādur (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 38, Mısra 5). [aşlā,]
4. Müheyyā it yarağıñ āḥiret-çün zīra ki ‘ömrüñ
Akarsu gibi aslā hafta ile aya ḳatılmaz (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 40, Mısra 6). [aşlā,]

at-: Atmak II Kendini bir durumun içine sokmak.

1. N’oldu bā‘ış kendini ‘aşk āteşine atmağa
Nūr-ı şem‘ içre mi zāhir oldu cānānuñ senüñ (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 56, Mısra 7).
[atmağa, -a]

‘atā: Bağışlama, ihsan.

1. Ey pādīşāh-ı lā-yezāl senden kerem senden ‘atā
V’ey şāḥib-i ‘izz ü celāl senden kerem senden ‘atā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 5, Mısra 1). [‘atā,]
2. Ey pādīşāh-ı lā-yezāl senden kerem senden ‘atā
V’ey şāḥib-i ‘izz ü celāl senden kerem senden ‘atā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 5, Mısra 2). [‘atā,]
3. Biz yoğ-iken var eyledüñ san‘atı izḥār eyledüñ
Adımız insān eyledüñ senden kerem senden ‘atā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūṣī Dīvānı, Gazel 5, Mısra 4). [‘atā,]

4. İhsân-ı lutfuñ çok-durur dâ'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6). ['atâ,]
5. Fırkat-ı cehennemden işid nefsün ise ahvâli bed
Baña meded senden meded senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8). ['atâ,]
6. Aç ey Hülûsî gözini tâ göresin Hağ yüzini
Şıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 10). ['atâ,]
7. Hülûsî bendeyi yâ Hağ 'aṭāna eylegil mülhāk
Ki oldu 'aşka müstağrak gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9). ['aṭāna, -na, -]
8. Egerçi kullaruñ cürmi efendi bî-nihâyetdür
Velâkin kapuña gelmiş-durur senden 'atâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4). ['atâ,]

'atâ ol-: Cömert, bağışlayan olma.

1. Kimi 'âbid kimi fâsık kimi 'âşık kimi ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8). ['atâ olmuş, -muş]

âtes: Ateş; aşk ateşi. II Allah aşkının ateşi.

1. Bir onulmaz derd imiş cânâ maḥabbet âteşi
'Âşıkun kimini öldürdi kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7). [âteşi, -i]
2. Cenâb-ı Hağğ'a kurbıyyet dilersen
Vücuduñ varlığını âteşe yak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 4). [âteşe, -e]
3. Yaka 'aşk âteşi cümle varlığıñ pervâne-veş
Olmaya tâ ki vücudı rû'yet-i Hağğ'a hicâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 9). [âteşi, -i]
4. N'oldu bâ'ış kendini 'aşk âteşine atmağa
Nûr-ı şem' içre mi zâhir oldu cânânun senün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7). [âteşine, -i, -n, -e]
5. Kenz-i Hağğ'ı ister-iseñ gönlini vîrâne kıl
Yanmada 'aşk âteşine kendüñi pervâne kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2). [âteşine, -i, -n, -e]
6. Ey gönül derd-i Hudâ'dan sen haberdâr ol bugün
Girme ki 'aşk âteşine sen cigerdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2). [âteşine, -i, -n, -e]
7. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yağar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [âteşdür, -dür]
8. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yağar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [âteşi, -i]

âtes-i 'aşk: Aşkın ateşi.

1. Yanupdur âtes-i 'aşk içre bugün cânı 'uşşâkuñ
Yarın düzağ içinde yanmak için nârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 3). [âtes-i 'aşk,]
2. Ağla ey didelerim kanlu yaş-ıla ağla
Sineni âtes-i 'aşk-ıla demâdem dâğla (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 44). [âtes-i 'aşk-ıla, --ıla]

âtes-i şem': Mumun ateşi.

1. ‘Aşk-ı Hakk’a düş olalı bu gönül dīvānedür
‘**Āteş-i şem**’ içre tutuşmuş yanar pervānedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2).
[āteş-i şem,]

āvāre: Perişan, zavallı. II Boş gezen, ötede beride dolaşan

1. Kapuña geldik **āvāre** ola derdimize çāre
Tutuşduk özge bir nāre senüñ ‘aşkuñla yā Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 7). [āvāre,]
2. Olan Mecnûn-ı bî-çāre gezer ‘aşk ile **āvāre**
Yanar pervāne-veş nāre gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3). [āvāre,]

āvāre it-: Perişan etmek. II Ne yapacağını bilmez hale getirmek.

1. Beni **āvāre itdi** ıztırārī ol saçı Leylā
Dimeñ Mecnûn’a düşdi dağlara ol ihtiyār-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7).
[āvāre itdi, -di]
2. Senüñ Leylā-yı zülfündür **iden** Mecnûn’ı **āvāre**
Senüñ ‘aşkuñ-durur Mansûr’ı berdar olmağa bā’is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3). [āvāre iden, -en]

‘avn: Yardım.

1. Ne mümkündür halāş olmak elinden nefis u şeytānuñ
Meger ‘**avn** u meded irişe bize Hakk Te‘ālā’dan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4). [‘avn,]

avuc: Elin iç kısmı (az miktarda anlamında).

1. ‘Aşk-ı Hakk beni bu halk içinde destān eylemiş
Bir **avuç** toprak iken bu şeklim insān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2).
[avuç,]

ay: Yaklaşık otuz günlük zaman parçası.

1. Müheyyā it yarağun āhîret-çün zîra ki ‘ömrüñ
Akarsu gibi aslā hafta ile **aya** katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6). [aya, -a]
2. Ey Hülûşî Ramazān **ayına** eyle tefhîm
Eyle hem şavm u şalāt-ıla kıyāmdan terkîm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9).
[ayına, -ı, -n, -a]

ayağını kes-: Birine karşı ilgilenmez hale gelmek, umursamamak II Bir yere gitmez olmak, uğramamak.

1. Dilersen olasın ‘irfāna dest- res
Bu fāniden begim **ayağını kes** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 2). [ayağını kes,]

‘avān: Apaçık, aşikar.

1. Gel ey şūfī idem saña kitāb-ı ‘aşkı beyān
Biline tā ki saña bu hāqîkat ‘ilmi ‘**ayān** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2).
[‘ayān,]

‘avān ol-: Görünür hāle gelmek, belli olmak.

1. ‘Aşk bir sırr-ı İlāhîdür ‘**ayān olmaz** aña
Nice biñ vaşf eylesem resm ü beyān olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1).
[‘ayān olmaz, -maz]

āyāt-ı hak: Allah'ın ayetleri.

1. Dest-i kudretle yazılmış her şeye **āyāt-ı Hak**
Anı fehmi itmek dilerseñ gel beru insāna baĥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5).
[āyāt-ı hak,]

āyet-i innî enallāh: "Şüphesiz ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım." ayetinden iktibastır. (Kasas Suresi 30. ayet).

1. Şol şadā-yı lenteranî dilde bir mücmel idi
Āyet-i İnnî enallāh aña hûb tefsîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8). [āyet-i innî enallāh,]

āyet-i kur'ân: Kuran ayeti.

1. Alayım dirseñ eger 'ilm-i ledünniden haber
Heykel-i insānda mestûr **āyet-i Kur'ân'a** baĥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4).
[āyet-i kur'ân'a, -'a]

āyet-i rahmān: Allah'ın ayeti.

1. Nîst ü hestûñ kaydını terk eyleyenler sâlikā
Gördüĥi Hak baĥduĥi hep **āyet-i Rahmān** ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8).
[āyet-i rahmān,]

āvine: Ayna II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

1. Ey Hülûşî bulmak isterseñ eger ģamdan rehā
Ķalbinüñ **āyînesini** 'aşĥ-ıla eyle cilā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12).
[āyînesini, -sini]
2. Cemāl-i Hāĥĥ'a **āvine** düşüpdür tal'at-i Ādem
Bu evşāf-ı şıfâtı Ķaplamuş insānı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 3).
[āvine,]
3. Göñül **āyînesin** iden muşaffā jeng-i sivādan
Rehā-yāb eyledi Ķalbini dünyā ile 'uĥbādan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 1).
[āyînesin, -sî, -n]

āvine-i hātır: Gönlün aynası.

1. Āvine-i hātırñ jeng-i sivādan eyle pāk
Tā ki Ķalbüñ hānesine doĥa nûr-ı āfîtab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 5).
[āvine-i hātırñ, -uñ]

aylak: Boş gezen, avare.

1. Yüzine baĥmaz anuñĥün Hāĥĥı ey **aylak** dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 25). [aylak,]
2. Bātınında yok teveccüh zerre ey **aylak** dede
Ey viren kendüzine şevĥ-i maĥabbet ĥünbişi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 15).
[aylak,]

'avn-ı ibret: İbret gözü; ibretle bakan göz.

1. Yapar ol kendüye vicdān murād üzre sürer devrān
O şeh meclisine ihvān baĥalar **'avn-ı ibretten** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10). ['avn-ı ibretten, -den]

a'zā: Uzun.

1. Cümle a‘zâ bil ra‘iyyet gibidür aña hemîn
Taht-ı dilde sâkin olmuş ulu sulţândur göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7*).
[a‘zâ,]

‘azâb: Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet.

1. Gehî cenneti vaşf eyler gehî dûzaḥ ‘azâbını
Gehî ḥalka ider tafşîl caḥîmüñ pendüñi vâ‘iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5*).
[‘azâbını, -ı, -n, -ı]

‘azâd: Kurtulmuş; serbest bırakılmış.

1. Bi-ḥamdillâh cihân kaydından ‘azâdım ferâğum var
Değişmem ḥâne-i çarḥa benüm bir hoş bucağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1*). [‘azâdım, -ım]

‘azîz: Saygın kişi II Dervîş; şeyh.

1. Kendi nefsüñ saña bildürmek içündür sâlikâ
Bir ‘azîzüñ kapısında bunca hizmetden ğaraḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6*).
[‘azîzüñ, -üñ]
2. Bir ‘azîz idi ki mişlin bulamaz ‘alemdede
Âfitâb eyler-ise geşt-i eḳâlîm-i cihân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 37*). [‘azîz,]
3. Rehberi kuṭb u zamân Ḥaḳḳı‘ya olmuşdı ḳarîn
Almış idi o ‘azîzden nice kez ḥayr du‘â (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 58*).
[‘azîzden, -den]
4. Bir ‘azîz idi ki ḥalk olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi ğinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 47*).
[‘azîz,]

‘azîz-i dānā: Alimin kıymetlisi, değerlisi.

1. N’oldu ol pîr-i ḥaḳîḳat o ‘azîz-i dānā
Ḳande iletdüñ anı bu ḥaberi söyle baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 45*). [‘azîz-i dānā,]

‘azl: Görevden uzaklaştırılmak.

1. Manşıb-ı dünyâ didüğüñ sanma olur pâyidâr
‘İzzeti naşbı yetişmez ‘azlî vâveylâsına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6*). [‘azlî, -i]

‘azm-ı ‘adem it-: Ölmek.

1. Nice bir zulmet-i nefis içinde ḳaldın nâ-tüvân
Aç gözin ğafletden uyan itmeden ‘azm-ı ‘adem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4*). [‘azm-ı ‘adem itmeden, -meden, -]

‘azürde-göñül: Gönlü kırık.

1. Ḳaldum ‘azürde-göñül ḥâṭır-perişân nâ-tüvân
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 7*).
[‘azürde-göñül,]

B b

bā noktâsı: (Bütün sırları) içeren nokta II Hz. Ali.

1. Ey Hülûşî hâzin-i 'ilm-i ledünnem ben bugün
Anuñ-içün besmele tahtında **bā noktâsıyım** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10).
[bā noktâsıyım, -y, -ım-yım]

bāb-ı hak: Allah'ın kapısı, huzuru, makamı.

1. **Bāb-ı Hak** meftûh velî bu 'd u huşûliyyet senüñ
Zâhirüñ vîrân idüp terk-i 'ubûdiyyet senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 13).
[bāb-ı hak,]
2. Ey Hülûşî 'ârif iseñ 'aşkı elden komagıl
Bāb-ı Hak'a 'aşk-ıla mihmân olursun 'âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10). [bāb-ı hak'a, -a]

bāb-ı kurbet: Allah'a yakınlık kapısı.

1. Hülûş eyle 'ibâdetde koma kendüyi gafletde
Oturur **bāb-ı kurbetde** kişi beş vaqt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6). [bāb-ı kurbetde, -de]

bāb-ı kurb-ı hażret: Allah'ın yakınının kapısı.

1. Bāb-ı kurb-ı hażrete uçurmağa cân murğını
İ'tikâd-ı pâkden per-i dilde hem 'irfân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7).
[bāb-ı kurb-ı hażrete, -e]

bāb-ı tecellî: Tecelli kapısı, Allah'ın gücünün ve sırrının görüldüğü kapı.

1. Açılır **bāb-ı tecellîden** anuñ kalbine yol
Ey Hülûşî bu maķâmuñ rehberini ara bul (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 17).
[bāb-ı tecellîden, -den]

bāde: Şarap II İlâhi aşk.

1. Sâki-i bezm-i elestden nûş idüpdür **bādeyi**
Anuñ-içün gehi mest u gâhi hayrândur göñül (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 3).
[bādeyi, -yi]
2. İçmedi bir kaçre bârî **bādemiz** söz geçmedi
Ol kadar ibrâm u iķdâm eyledük bir cām içün (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9).
[bādemiz, -miz]

ba 'dehu: Daha sonra.

1. Eyle İskender gibi bir Hızır rehber kendüne
Ba 'dehū seyr eyleyüp bu 'âlemi seyrâna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 6).
[ba 'dehū,]
2. Ey Hülûşî mâsivâ fikrinden evvel it hâzer
Ba 'dehū kalb-i hülûş üzre gelüp imâna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10).
[ba 'dehū,]
3. Men 'arefe nefsehu sırrını fehm it sâlikâ
Kendi nefsin aña evvel **ba 'dehū** Sübhân'ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6). [ba 'dehū,]

bāde-i 'aşk: Aşkın ilâhi şarabı II İnsanı kendinden geçiren ilâhi aşk.

1. ‘Acebdür **bāde-i ‘aşkı**nı ger nüş itse bir ‘aşık
İki ‘ālemi terk idüp olur bülbül gibi nālān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7*).
[bāde-i ‘aşkı, -ı, -n, -ı]

bāde-i ğam: *Gam şarabı II Dert.*

1. Ey Hülûsî **bāde-i ğam** zevkidür ‘aşıklaruñ
Ben o zevki nüş ideli key ‘aceb mestāneyim (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9*).
[bāde-i ğam,]

bāde-i hamrā: *Kırmızı şarap.*

1. Olanlar mübtelā la‘l-i leb-i meknūnuna yāruñ
Olur medhūş-ı ‘aşkuñ **bāde-i hamrāya** katılmaz (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4*). [bāde-i hamrāya, -ya]

bāde-i nahvet: *Kibir, gurur şarabı.*

1. Bāde-i nahvet ile geçmededür eyyāmuñ
Ārzu-yı dil ise itmededür cenk u cidāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 7*). [bāde-i nahvet,]

bād-ı hazān: *Sonbahar rüzgarı II Ölüm.*

1. Lîk taqdîr-i Hüdā böyle imiş çāre nedür
Esdî evrāk-ı vücūdına anuñ **bād-ı hazān** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 42*). [bād-ı hazān,]

bād-ı sabā: *Sevgiliden haber getiren sabah rüzgarı; sabah esen rüzgar.*

1. Ehl-i ‘aşkuñ degme ‘ālem añlamazdı hālîni
Gülşen-i ‘aşkuñda virmese haber **bād-ı sabā** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 8*).
[bād-ı sabā,]

bāğçe’-i celveti: *Celveti bahçesi II Celveti Tarikatı.*

1. Bāğçe’-i Celveti’de bülbül idi el-hāşıl
Her seher āh u fiğānı idi zîkr-i Mevlā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 61*).
[bāğçe’-i celveti’de, -’de]

bāğçe-i gülzār-ı rahmān: *Merhamet eden Allah’ın gül bahçesi.*

1. **Bāğçe-i gülzār-ı Rahmān’dan** alanlar şemme’i
Tā ebed bākî kalur anuñ dimāğında o bû (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 7*).
[bāğçe-i gülzār-ı rahmān’dan, -’dan]

bāğçe’-i nahl-i hidāvet: *Doğru yol, Müslümanlık ağacının bahçesi.*

1. Mîve’-i ‘irfāndan olmak diler-iseñ hişşe-mend
Bāğçe’-i nahl-i hidāyetdür tarîk-i Celvetî (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 4*).
[bāğçe’-i nahl-i hidāyetdür, -dür]

bāğ-ı ‘ālem: *Dünya bağı; Dünya.*

1. Reng-i bûy- fāmına aldanma **bāğ-ı ‘ālemüñ**
Kim murādın hāşılı itdi iş bu fānide bu dem (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 5*).
[bāğ-ı ‘ālemüñ, -üñ]

bāğ-ı gülzār: *Gül bahçesinin bağı.*

1. Şafâsızdur cihânun **bâğ-ı gülzârından** el çekdüm
Ümîd şâh-ı tecellî terk idüp yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1*). [*bâğ-ı gülzârından, -i, -n, -dan*]

bağır: Kalp, yürek; göğüs.

1. Âh idersem 'aşk-ı Hâkık'a kimsenün âgâhı yok
Ney gibi **bağrum** delersem gönlümün her âhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2*). [*bağrum, -um*]
2. 'Ândelîbâ tâbekey bu zâr-ı efğânun senün
Nice bir **bağrın** deler bu âh-ı giryânun senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2*). [*bağrın, -ın*]
3. Kanı pervâne-veş **bağrı** yanuk müstakîm-i 'âşık
Görüp bir kurı nâle bülbülün zârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [*bağrı, -ı*]
4. Ne âteşdür maḥabbet âteşi **bağrım** yakar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3*). [*bağrım, -ım*]
5. **Bağrını** pür-ḥûn ider 'aşk ğammı ile her şehir
'Ândelîb-âsâ gülîstân içre nâlân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5*). [*bağrını, -ı, -n, -ı*]
6. Cemâl-i Hâkık'a âşıkdur gönül eglenmez eglenmez
Yolında **bağrı** yanukdur gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2*). [*bağrı,*]

bahre gir-: Denize dalmak (hakikat incisi çıkarmak bağlamında).

1. Şol ki ğavvâş-ı ḥaḳîḳatdur bu deryâya dalar
Girmeden bu bahre ben nice diyem dürdâneym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6*). [*bahre girmeden, -meden*]

bahş it-: Vermek II Bağışlamak, ihsan etmek.

1. Âb-ı lutfun **bahş ider** her şubḥ-ğâhda feyz-i Hâk
Nice 'âşileri pâk ider şehirün rahmeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5*). [*bahş ider, -er*]

bahşâ-yı hudâ: Allah'ın ihsanı, lütfu.

1. Cemâlün feyz **bahşâ-yı Hudâ'dur** yâ Resûlallâh
Ḳapuñ üftâdegâna mültecâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 1*). [*bahşâ-yı hudâ'dur, --yı-'dur*]

bâ'-ı bismillâh: Bismelenin b harfî.

1. Nüşâ-i 'aşkı okumakdan ğaraz bir noktadur
Bâ'-ı bismillâh'ı şerḥa itdi gökden dört kitâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4*). [*bâ'-ı bismillâh'ı, -ı*]

bâ'is: Sebep.

1. Gel ey bülbül ḥaber vir n'oldı bu zâr olmağa **bâ'is**
Sebep ne hem-nişini ol gülün ḥâr olmağa **bâ'is** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1*). [*bâ'is,*]
2. 'Ândelîbün her şehir **bâ'is** nedür efğânına
Hem daḥi pervânenün perrin yakıcı nâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*). [*bâ'is,*]
3. Gel ey bülbül ḥaber vir n'oldı bu zâr olmağa **bâ'is**
Sebep ne hem-nişini ol gülün ḥâr olmağa **bâ'is** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [*bâ'is,*]

4. Senûn Leylâ-yı zülfündür iden Mecnûn'ı âvâre
Senûn 'aşkuñ-durur Mansûr'ı berdâr olmağa **bâ'is** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4). [bâ'is,]
5. Metâ'-ı 'aşk olalı ey Hülûşî 'âleme zâhir
Bu cem'iyet-dürür halk içre bâzâr olmağa **bâ'is** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 10). [bâ'is,]
6. Hayıflar aña kim ömrün geçürdi hâb-ı gafletle
Bu ihmâl-i tekâsüldür yeri nâr olmağa **bâ'is** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 6). [bâ'is,]
7. N'oldu **bâ'is** kendini 'aşk âteşine atmağa
Nûr-ı şem' içre mi zâhir oldu cânânun senûn (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7). [bâ'is,]

bâ'is ol-: Sebep olmak.

1. Eger 'ârif iseñ ibretle bak ey dil bu ekvâna
Açılup kalb gözin tâ ola bîdâr olmağa **bâ'is** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 8). [bâ'is ola, -a]

bak-: Bakışı bir şey üzerine çevirmek II Seyretmek II Bir şeyin üzerinde durmak II Bir şeyin üzerinde düşünmek.

1. Kande **bakarsam** görünür gözime esrâr-ı dost
Bir onulmaz derd imiş bu başıma sevdâ-yı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1). [bakarsam, -ar, -sa, -m]
2. Çün oldum yâr ile agyâr kalup bîgâneym nâçâr
Bakarsam güle olur hâr senûn 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4). [bakarsam, -ar, -sa, -m]
3. Fikr-i la'l-i yâr-ile sūfî demâdem Kevşer iç
Cennet-i gülzârı âb-ı tâbına **bak** şekker iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2). [bak,]
4. Eger 'ârif iseñ ibretle **bak** ey dil bu ekvâna
Açılup kalb gözin tâ ola bîdâr olmağa **bâ'is** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7). [bak,]
5. Ey Hülûşî saña sebak ekvâna 'ibretle **bak**
Zâhir olana sırr-ı Hâk zevk-ile tevhid ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9). [bak,]
6. Hülûşî enfûs-i âfâkı aña
Bu mevcûdâta gel 'ibret ile **bak** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 10). [bak,]
7. 'Âşıkâ gel vech-i maḥbûbda olan şol âna **bak**
Gör ne hûb şüret yaratmuş Şânî'-i Râḥmân'a **bak** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2). [bak,]
8. Alayım dirseñ eger 'ilm-i ledünniden haber
Heykel-i insânda meşûr âyet-i Qur'ân'a **bak** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4). [bak,]
9. 'İzzet-i rif'atine **bakma** cihânun şüfiyâ
Pâdişâhları kûl iden şol ulu sultâna **bak** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 7). [bakma, -ma]
10. Gâflet ile itmesün 'ömrün güzer cânâ senûn
Ey Hülûşî çeşm-i 'ibret eyle gel o yana **bak** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10). [bak,]
11. 'İzzet-i rif'atine **bakma** cihânun şüfiyâ
Pâdişâhları kûl iden şol ulu sultâna **bak** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [bak,]
12. Dest-i kudretle yazılmış her şeye âyât-ı Hâk
Anı fehmi itmek dilerseñ gel beru insâna **bak** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6). [bak,]

13. Āşinā-yı Hakk olaldan halk-ıla bigāneyim
Bakmazam bu kevne hergiz tālib-i cānāneyim (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 68, Mısra 2*). [*bakmazam, -maz, -am*]
14. ‘Āşıkā gel vech-i maḥbūbda olan şol āna **baḳ**
Gör ne ḥūb şüret yaratmuş Şānī ‘-i Raḥmān’a **baḳ** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 54, Mısra 1*). [*baḳ,]*
15. Nīst ü hestūn kaydını terk eyleyenler sālīkā
Gördügi Hakk **baḳduḡı** hep āyet-i Raḥmān ola (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 93, Mısra 8*). [*baḳduḡı, -duḡ, -ı*]
16. Haḳīkatden ḥaber alduñ-ise **baḳma** bu ekvāna
Geçüp Sidre’yle Tūbā ‘arş-ı a’lādan ḥaber söyle (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 95, Mısra 3*). [*baḳma, -ma*]
17. Hülūşī ‘āleme geldim mu’ aḥḥar
Velī aslım **baḳılsa** a neyim ben (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 86, Mısra 12*). [*baḳılsa, -ıl, -sa*]
18. Yapar ol kendüye vicdān murād üzre sürer devrān
O şeh meclisine iḥvān **baḳalar** ‘ayn-ı ibretten (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 83, Mısra 10*). [*baḳalar, -a, -lar*]
19. Tecellī şevḳūñ-ile bir kezin **baḳsam** bu ekvāna
Eger ma’ mūr eger vīrān görinür dīdeme yeksān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 75, Mısra 3*). [*baḳsam, -sa, -m*]

baḳī: Ebedi, sonsuz, daimi.

1. Kime **baḳīdür** cihān ey ḡāfil insān gözün aç
Nice bir ḡafletde yatarsun idüp fikr-i muḥāl (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 65, Mısra 5*). [*baḳīdür, -dür*]

baḳī kal-: Ebediyen devam etmek, sürüp gitmek; kalıcı olmak.

1. Etme cānā ḡōñlini dünyāya ‘aḳd-i irtibāt
Sanma kim **baḳī kalur** bu köşk bu ‘ālī ribāt (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 48, Mısra 2*). [*baḳī kalur, -ur*]
2. Etme cānā ḡōñlini dünyāya ‘aḳd-i irtibāt
Sanma kim **baḳī kalur** bu köşk bu ‘ālī ribāt (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 48, Mısra 2*). [*baḳī kalur, -ur*]
3. **Baḳī kalur** mı sanırsın saña bu çerḡ-i denī
Miḡnet u derd u belāyı kendüye yār eyledüñ (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 57, Mısra 3*). [*baḳī kalur, -ur*]
4. Bāḡçe-i ḡülzār-ı Raḥmān’dan alanlar şemme’i
Tā ebed **baḳī kalur** anuñ dimāḡında o bū (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 91, Mısra 8*). [*baḳī kalur, -ur*]

bām: Dünya II Çatı II Gökkubbe.

1. Eyledüñ a’lā müheyyā bezmimiz aḥşam içün
Ey dili nālende Mevlā da Kerīm’dür **bām** içün (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 80, Mısra 2*). [*bām,]*

bārī: Bari; hiç olmazsa.

1. Gözlerün yaşını seyl-āb eyle ‘aşḳ-ı Hakk ile
ḡafleti ḳaldur ḡōñliden **bārī** bīdār ol bugün (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 73, Mısra 4*). [*bārī,]*
2. İçmedi bir ḳatre **bārī** bādemiz söz geçmedi
Ol ḳadar ibrām u iḳdām eyledük bir cām içün (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 80, Mısra 9*). [*bārī,]*

baş: *Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa II Kişinin aklı, kendisi.*

1. Kande bakarsam görünür gözime esrâr-ı dost
Bir onulmaz derd imiş bu **başma** sevdâ-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [*başma, -ım, -a*]
2. Bir ‘aceb hikmet-dürür ‘aşkuñ yolında nicesi
Terk ider **başuñ** ola tâ vâşıl-ı dîdâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6*). [*başuñ, -uñ*]
3. Kulak ur **baş** u cân-ıla ki sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerğ-ile dime ki ider andımı vâ‘iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3*). [*baş,*]
4. Hağ yolında cân u **başı** ‘aşkuñ kurbân gerek
Derd-i miñnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken‘ân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1*). [*başı, -ı*]
5. Biline tâ ki vefât iden pederimden oldu
Kubbe-i heft semâ **başma** her dem zindân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 34*). [*başma, -ım, -a*]

baş eg-: *Güçlünün buyruğuna uymayı kabul etmek.*

1. ‘Acûzî dehre **baş egmez** o kim mülk-i tecerrüdde
Kânâ‘at tahtı üzre dâver-i hüküm-ile Dârâ‘dur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3*). [*baş egmez, -mez*]

baş u cân terk eyle-: *Bir şeyin uğrunda canından vazgeçmek.*

1. Bu yolda nice merdân terk eyledi baş u cân
Ahvâlini an her an inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 7*). [*baş u cân terk eyledi, -di*]

baş u cân vir-: *Bir şeyin uğrunda canından vazgeçmek.*

1. ‘Aşık oldur kim vire ma‘şûk yolında baş u cân
Yanuban pervâne-veş kıla vücûduñ bî-nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [*baş u cân vire, -e*]

baş üzre: *Belirtilen istekleri içtenlikle yapmayı kabul etmeyi anlatan bir söz.*

1. Vâz‘ olunan hizmeti hâzrete itdüm kıyâm
İşinüz **baş üzredir** demeye çekdüm emek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 14*). [*baş üzredir, -dir*]

başdan ayağa kara ‘abâyı giv-: *Dervişliğe soyunmak, derviş olmak.*

1. Sivâ fikri eger var-ısa kalbünde senûñ şüfî
Ne hâşıl **başdan ayağa kara ‘abâyı giydüñ** tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8*). [*başdan ayağa kara ‘abâyı giydüñ,*]

baş-ile cân terk it-: *Bir şeyin uğruna canından vazgeçmek.*

1. ‘Aşık oldur Hağ yolında terk ide baş-ile cân
‘Andelîb-âsâ hemân bir âh u efgân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5*). [*baş-ile cân terk ide,*]

başına tâc eyle-: *Çok değer vermek II İlgi göstermek.*

1. Başına tâc eyle evvel var şerî‘at meslegüñ
Kim şerî‘atsız giden sâliklerüñ bil râhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3*). [*başına tâc eyle,*]

başiret: Kalp gözüyle görme.

1. Kühl-i esrâr-ı cevâhir gözine virdi cilâ
Anuñ-içün oldu insânda **başiret** itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8).
[başiret oldu, -du]

bâtin: Bir şeyin görünmeyen tarafı, iç yüzü. II Görünmeyen, gizli olan alem.

1. Zâhir ü **bâtin** ile anuñ olup münkâdı
Şeyhîm üstâdım odur eyler idi aña senâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 59).
[bâtin,]
2. Zâhirüñ **bâtinına** uymaz senüñ elhâk dede
Ey gam-ı dünyâ vü 'uqbâyı yiyeñ ahmağ dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 3). [bâtinına, -ı, -n, -a]
3. **Bâtinında** yok teveccüh zerre ey aylak dede
Ey viren kendüzine şevk-i maḥabbet çünbişi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 15).
[bâtinında, -ı, -n, -da]

bayrâm: Bayram II Çok mutlu olunan gün ve zaman.

1. Ey Hülûsî hem nazîre hem hediye olmağa
Yolla bu şî'rini yârân okusun **bayram** içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12).
[bayram,]

bâz eyle-: Açmak.

1. Tutuldu Yûsuf-ı dîl çâh-ı hier içinde hemîn
Didi selâmeti **bâz eyleye** bize yâ Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6). [bâz eyleye, -ye]

bâzâr: Pazar II Aşk pazarı.

1. Eger fâide isterseñ vücûduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda naḳd-i 'aşkdan özge **bâzârı** n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8). [bâzârı, -ı]

bâzâr ol-: Alışveriş yerinde olmak.

1. Metâ'-ı 'aşk olalı ey Hülûsî 'âleme zâhir
Bu cem'iyet-dürür ḥalk içre **bâzâr olmağa** bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 10). [bâzâr olmağa, -mağ, -a]

ba'zen: Bazen.

1. Aslı bir iken zemînüñ hoş ḡarîb ḥikmet-dürür
Ba'zı yerde ḥâr bitüp **ba'zen** gülistân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8).
[ba'zen,]

ba'zı: Bazı.

1. Aslı bir iken zemînüñ hoş ḡarîb ḥikmet-dürür
Ba'zı yerde ḥâr bitüp ba'zen gülistân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8).
[ba'zı,]

bed: Kötü, fena.

1. Fırkat-ı cehennemden işid nefsüñ ise aḥvâli **bed**
Baña meded senden meded senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7). [bed,]

beg: Efendi (hitap sözü olarak kullanılmıştır.).

1. Dilersen olası 'irfāna dest- res
Bu fāniden **begim** ayağını kes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 2). [begim, -im]
2. Cümle eşyâda **begim** câri iken tevḥîd-i Ḥaḳ
Münkir ü kâfirlerün ḳalbindeki inkâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3).
[begim, -im]
3. Begim ḳānî' -dil olan iltifât itmez bu dünyâya
Ne ḥāşıl bu denînün bu tūṭalum māl u menâlinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5). [begim, -im]
4. Yüz urup maḥlûḳa ḡayrı âşinâyı n'eylesün
Şıḍḳ-ıla iḥlâş-ıla olan **begim** Mevlâ'ya ḳul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 16).
[begim, -im]
5. 'Âşḳ ile geldi gelenler bu cihân şahrâsına
Yine 'aşḳ ile irer kişi **begim** Mevlâ'sına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2).
[begim, -im]
6. Mât ider bir cām-ıla **begim** nice 'âkilleri
Gör felek nice ḳaṭar aḡuyı her bir tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7).
[begim, -im]
7. Nice bu fāniye meyl ide **begim** 'âkilleri
Ki maḳāmını yarın bulur-iken cennet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 69).
[begim, -im]
8. Bu ne ḳudret bu ne şān'atdur **begim** kim gösterir
Bir vücûda nice evşāf bunca elvān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3).
[begim, -im]

begāyet: Son derece II Fazlasıyla.

1. Virme gönül bu cihānuñ şüret-i zībāsına
Girmeyesin dām-ı şeyṭāna **begāyet** gözün ac (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6).
[begāyet,]

behre: Pay, hisse II Nasip.

1. Eger ilm-i ledünniden alayım dir iseñ **behre**
Sefer it 'ālem-i ḳalbe biraz da seyr-i etvār it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3).
[behre,]

behre-yāb: Pay alan, nasiplenen; faydalanmış.

1. Olduñusa zerre deñlü 'aşḳ-ı Ḥaḳ'dan **behre-yāb**
Ḳalbün evi dopdolu olur senün envār-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 7).
[behre-yāb,]

behr-mend: Hissedar, nasiplenmiş.

1. Şıḍḳ-ıla bu yola gir olmak dilerseñ **behr-mend**
Melce'-ı ehl-i sa'âdetdür ṭarîḳ-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7).
[behr-mend,]

belā: Musibet II Felaket.

1. Dünyâda çeker her ferd ḥālince **belā** vü derd
İsterseñ olası merd inşāf ide gör inşāf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3). [belā,]
2. Bāḳi ḳalır mı sanırsın saña bu çerḫ-i denî
Miḥnet u derd u **belāyı** kendüye yār eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 4).
[belāyı, -yı]

bellü: *Aşık, zahir; görünür, anlaşılır.*

1. Biñ bir ismüñ tecellisiyle döner bu ekvân
Bu ma'nâ hod nümâyan **bellü** 'irfân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12*).
[bellü,]

ben/baňa: *Birinci teklik şahıs zamiri.*

1. Ey Hülûşî ol şehensâh-ı cihānuñ yolına
Cism-ile cānum fedâ olsun dahi **ben** de fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12*).
[ben,]
2. Ümîd-i lutf-ile geldüm kapuna yâ Fettâh
İdesin merhâmeti **ben** kuluna yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2*). [ben,]
3. Hevâ-yı nefis-ile şeytân **beni** esir itdi
Meded-res ol bu demimde baňa sen yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3*).
[beni, -i]
4. Ben ne hâkim kim senüñ vaşfını tahrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşâfını kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*).
[ben,]
5. Ben ne hâkim kim senüñ vaşfını tahrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşâfını kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10*).
[ben,]
6. Tecelliyle **beni** mest itdi Hallâk
Anuñ-çün cān u dilim oldu müştâk (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 1*). [beni, -i]
7. Ey Hülûşî bâde-i ğam zevkidür 'aşıklaruñ
Ben o zevki nüş ideli key 'aceb mestāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10*).
[ben,]
8. Şol ki ğavvâş-ı hâkikatdur bu deryâya dalar
Girmeden bu bahre **ben** nice diyem dürdāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6*). [ben,]
9. Kilk-i kudretle yazılmışdur cebinim üstine
Ben ki maḥlûkât içinde cümleñüñ a'lāsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4*).
[ben,]
10. Baňa ta'zîm itmege iner semādan kudsiyân
Ben bu ikrāma sezâ Hâlık'ıñ 'abd-ı hâşşıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6*).
[ben,]
11. Ey Hülûşî hâzin-i 'ilm-i ledünnem **ben** bugün
Anuñ-içün besmele taḥtında bâ noktāsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9*).
[ben,]
12. Ciger hûn oldu firkatde gözüm giryân-ı miḥnetde
Beni bu dâr-ı hayretde esirge koma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*).
[beni, -i]
13. Senüñdür lutf-ile ihsân neye kâdir za'if insân
Beni bu hicr-ile her an esirge koma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6*).
[beni, -i]
14. Bi-hamdillâh cihân kaydından âzādım ferâğum var
Değişmem hâne-i çarḥa **benüm** bir hoş bucağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2*). [benüm, -üm]
15. Var ise gülsitân-i dehrüñ ey dil köhne evrâk
Benüm de sînem üzre şerḥa olmuş tâze dâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8*). [benüm, -üm]
16. 'Aşk-ı Hâk **beni** bu halk içinde destân eylemiş
Bir avuç toprak iken bu şeklim insân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1*).
[beni, -i]
17. Cemâlüñ şem'ine pervāneyim **ben**
O nâra yanmağa dîvāneyim **ben** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1*). [ben,]

18. Cemālũñ ŧem'ine pervāneyim **ben**
O nāra yanmağa dīvāneyim **ben** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 86, Mısra 2*). [*ben,]*
19. Ezel cāmında 'aşkı nũş idenden
O gũnden beru tā mestāneyim **ben** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 86, Mısra 4*). [*ben,]*
20. Hũlũşĩ 'āleme geldim mu'ahhār
Velĩ aslım bakılsa a neyim **ben** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 86, Mısra 12*). [*ben,]*
21. Revādũr sōzlerim olsa cevāhir
Yem-i 'irfānda bir dũrdāneyim **ben** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 86, Mısra 8*). [*ben,]*
22. Bũrũnũp bu nice esmā vũ şıfāt
Nazāda dũn velĩ ŧāhāneyim **ben** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 86, Mısra 10*). [*ben,]*
23. Egerçi ŧũretā āgyāre yārim
Velākin ma'nada bĩgāneyim **ben** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 86, Mısra 6*). [*ben,]*
24. Ey Hũlũşĩ ister-iseñ anlamağa kendũñĩ
Bende ol bir mũrşide kim 'ārif-i devrān ola (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 93, Mısra 10*). [*bende, -de]*
25. Ger ŧabĩb Loķmān imiş **ben** bĩ-nevāyĩ n'eylesũn
Derd-i 'aşķa mũbtelā olan devāyĩ n'eylesũn (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Tahmis 1, Mısra 3*). [*ben,]*
26. Ben dilerem 'aşķ elinden bir ķadeh nũş itmege
Lĩk gōñlũm uymadı baña hevādār olmadĩ (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 104, Mısra 5*). [*ben,]*
27. Ya'ķub-āsā yeridũr ben de ķılursam zārĩ
Pederimden **beni** yād eyledi bu devr-i zamān (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Diğer 1, Mısra 36*). [*beni, -i]*
28. Ya'ķub-āsā yeridũr **ben** de ķılursam zārĩ
Pederimden beni yād eyledi bu devr-i zamān (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Diğer 1, Mısra 35*). [*ben,]*
29. Ben tefekkũrde iken mĩřra'-ı tārĩhin anuñ
Dedi hātĩf rũh-ı pāki pedere raķmet ola (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Diğer 1, Mısra 79*). [*ben,]*
30. Feyz-i ķudsũñle beni eyle murāda vāřıl
Benĩ gũm-kerde-i rāh itme işim firķat ola (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Diğer 1, Mısra 74*). [*beni, -i]*
31. Feyz-i ķudsũñle **beni** eyle murāda vāřıl
Benĩ gũm-kerde-i rāh itme işim firķat ola (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Diğer 1, Mısra 73*). [*beni, -i]*
32. Benĩ āvāre itdi ıztırārĩ ol saçı Leylā
Dimeñ Mecnũn'a dũřdi dağlara ol iķtiyār-ile (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 98, Mısra 7*). [*beni, -i]*
33. 'Ařķım rũz-ı ezelden ķismetũmdũr āh-ı zār
Dahĩ bundan ŧzge n'eyler zāhidā efgān **baña** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 3, Mısra 6*). [*baña,]*
34. Derdime dermān aradum derd imiş dermān **baña**
Kendi ŧzũm bilmege aslım imiş bũrhān **baña** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 3, Mısra 1*). [*baña,]*
35. 'Ařķ-ı Hāķ geldi yitũrdi benligũm nālān idũp
Kalmadı zerre vũcũdum kim vire bir řān **baña** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 3, Mısra 4*). [*baña,]*
36. Ey Hũlũşĩ mĩr-i 'aşķa kul olan dīvāneler
Taķt-ı tecrĩd ŧzre oldu cũmlesĩ sũltān **baña** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 3, Mısra 12*). [*baña,]*
37. Aslıma nisbet ķılursam bu vũcũdum varlıđuñ
Bir kurĩ nāmdur ki ancak sōylenũr insān **baña** (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dīvānı, Gazel 3, Mısra 10*). [*baña,]*

38. Yūsuf-ı Mısır'am ki kaldum çāh-ı 'aşk içre garīb
Bir enīsim yok ki zindānda ola mihmān **baña** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 3, Mısra 8*).
[baña,]
39. Derdime dermān aradum derd imiş dermān **baña**
Kendi özüm bilmege aslīm imiş bürhān **baña** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 3, Mısra 2*).
[baña,]
40. Firkat-ı cehennemden işid nefsün ise aḥvālī bed
Baña meded senden meded senden kerem senden 'atā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 5, Mısra 8*). [baña,]
41. Hevā-yı nefis-ile şeytān beni esir itdi
Meded-res ol bu demimde **baña** sen yā Fettāḥ (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 19, Mısra 4*).
[baña,]
42. Baña her dem ider bu nefis-i küstāḥ
Biñ ḥile tā olsam Ḥudā'dan ırāḥ (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 20, Mısra 1*). [baña,]
43. Būy-ı mihrinden şemīm itmek olur ey 'andelīb
Şad hezārān **baña** gelür gönce-i terden leziz (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 26, Mısra 8*).
[baña,]
44. Eger cennet eger Rıdvān eger ḥūrī eger ḡilmān
Baña sensiz olur zindān gönül eglenmez eglenmez (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 41, Mısra 8*). [baña,]
45. Niçün itmezsün karar bir yerde vir **baña** haber
N'oldu āh-ı zāra tebdil oldu ḥandānuñ senūñ (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 56, Mısra 5*).
[baña,]
46. Cilve-i şem'-i tecellī nūr 'aks itdi **baña**
Anuñ-içün nār-ı 'aşka yanmada pervāneyim (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 68, Mısra 3*).
[baña,]
47. **Baña** ta'zīm itmege iner semādan kudsiyān
Ben bu ikrāma sezā Ḥālīk'uñ 'abd-ı ḥāşşıyım (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 70, Mısra 5*).
[baña,]
48. Olmadı 'aqlum **baña** hem-rāḥ Ḥaḳḳ'a varmağa
N'idem isti'dādımı **baña** vefādār olmadı (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 104, Mısra 3*).
[baña,]
49. Ben dilerem 'aşk elinden bir kadeḥ nūş itmege
Līk gönülüm uymadı **baña** hevādār olmadı (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 104, Mısra 6*).
[baña,]
50. Olmadı 'aqlum **baña** hem-rāḥ Ḥaḳḳ'a varmağa
N'idem isti'dādımı **baña** vefādār olmadı (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 104, Mısra 4*).
[baña,]
51. Yā İlāhī saña her ḥāl-ile budur dileğim
İki 'ālemde **baña** 'izzet-ile rif'at ola (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 72*). [baña,]
52. N'oldu ol pīr-i ḥaḳīḳat o 'aziz-i dānā
Ḳande iletdüñ anı bu haberi söyle **baña** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 46*).
[baña,]

bend kıl:- Bağlamak, zincire vurmak.

1. Ey Ḥulūşī-i derd-mend kendü kendüñe kıl bend
Geçmeden boyna kemend gel idelüm zıkrullāḥ (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 101, Mısra 9*). [bend kıl,]

bende: Kul II Aşık.

1. Ḥulūşī **bendeyi** yā Ḥaḳ 'atāna eylegil mülḥaḳ
Ki oldu 'aşka müstaḡraḳ gönül eglenmez eglenmez (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 41, Mısra 9*). [bendeyi, -yi]

bende ol-: Kul, köle olmak II Bağlanmak; gönül vermek.

1. **Bende ol** bir ‘ārife var hizmet-i sultāna ir
Terk idüp ‘ırz u vaķāruñ kul olup sultāna ir (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1).
[bende ol,]
2. Sıdk-ıla Hülûsî kul bir kāmili ara bul
Ol kāmile **bende ol** sultāna irem dirseñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8).
[bende ol,]

bende-i efkende: Çaresiz köle II Aşık.

1. ‘Aşk bir sultān-ı ‘ālemdür ki anuñ hükminüñ
Bende-i efkendesidür hāşılı mîr ü gedā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10).
[bende-i efkendesidür, -si, -dür]

bend-i şeytān: Şeytanın bağı.

1. Kulluk ider Rabb’isine sıdk-ile her rûz u şeb
Bend-i şeytāndan hālāş olmağa imkân isteyen (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4).
[bend-i şeytāndan, -dan]

benlik: Kişiliği, ferdiyeti meydana getiren şey, insanın öz varlığı.

1. ‘Aşk-ı Hāk geldi yitürdi **benligüm** nālān idüp
Kalmadı zerre vücūdum kim vire bir şān baña (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3).
[benligüm, -üm]

benze-: İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

1. Şol iki gurfeler kim kûbbetullāha olur nāzır
İki ‘ābide **beñzer** kim salāt üzre olur her gāh (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4).
[beñzer, -r]
2. Gönül bir tıfla **beñzer** gördüğine hep olur mā’il
Murād üzre velî emzürmege ol dāye katılmaz (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7).
[beñzer, -r]

ber-çide eyle-: Toplamak.

1. Ta’alluk dāmenüñ **ber-çide eyle** manzar-ı halkdan
Otur bir küşe-i vahdetde dā’im Hākķ’ı ezķār it (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 7). [ber-çide eyle,]

berdār ol-: Darağacına asılmak.

1. Senüñ Leylā-yı zülfündür iden Mecnün’ı āvāre
Senüñ ‘aşkuñ-durur Mansūr’ı **berdār olmağa** bā’is (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4). [berdār olmağa, -mağ, -a]
2. Olmayan Mansūr gibi berdār ‘aşkuñ dārına
Olmamışdur zerre deñlü nār-ı ‘aşka āşinā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5).
[berdār olmayan, -ma, -yan]
3. Her kime sevdā-yı zülfünden zuhūr itse eser
Ol dañi Mansūr gibi Hāk yoluna **berdār olur** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8).
[berdār olur, -ur]

berr: Toprak.

1. Nāle vü āh-ı zārım n’ola tıtsa cihānı
Bir ġarībim ki kıldum **berr** ü yabān içinde (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6).
[berr,]

beru: *Bu tarafa, bu yana.*

1. Dest-i kudretle yazılmış her şeye âyât-ı Hâk
Anı fehmi itmek dilerseñ gel **beru** insâna bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6*).
[beru,]
2. Gel **beru** ey gâfil insân ne ‘aceb kâr eyledüñ
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1*).
[beru,]
3. Şem‘-i bezm-i yâre ermek ister-iseñ gel **beru**
Pertev-i nûr-ı Hüdâ pervânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5*).
[beru,]
4. Ezel câmında ‘aşkı nûş idenden
O günden **beru** tâ mestâneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4*). [beru,]

bes: *Kafi, yeter II Yetişir.*

1. Saña budur naşihatim şeb u rûz
Tevekkül üzre ol Allâh saña **bes** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6*). [bes,]

beş: *Beş, sayı sıfatı.*

1. İder mi ‘râc-ı rûhânî kişi **beş** vâkt namâz-ile
Siler kalbindeki pâsı kişi **beş** vâkt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1*).
[beş,]
2. İder mi ‘râc-ı rûhânî kişi **beş** vâkt namâz-ile
Siler kalbindeki pâsı kişi **beş** vâkt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2*).
[beş,]
3. Hülûşî pâk iden özin açar kalbindeki gözün
Görür vuşlatda kendüzin kişi **beş** vâkt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10*). [beş,]
4. Hülûş eyle ‘ibâdetde koma kendüyi gâfletde
Oturur bâb-ı kurbetde kişi **beş** vâkt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6*).
[beş,]
5. Namâzın eyleme kâşır yüzün it Ka‘be‘ye nâzır
Bulurmuş cenneti hâzır kişi **beş** vâkt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8*). [beş,]
6. Namâzdur mü‘minüñ hâli n’idersin şol kırı kâlî
İdermiş menzilüñ ‘âlî kişi **beş** vâkt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4*).
[beş,]

besle-: *Büyütmek, yetiştirmek.*

1. Bir iki gün seni **besler** ki olasın şâlih aña
Yoħsa bu çerh-i denî kimseyi eyler mi zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13*).
[besler, -r]

besmele: *Besmele; Bismillâhirrahmanirrahim.*

1. Ey Hülûşî hâzin-i ‘ilm-i ledünnem ben bugün
Anuñ-içün **besmele** tahtında bâ noktâsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10*).
[besmele,]

be-tarîk-ı rahmân: *Rahman’ın, Allah’ın yolu.*

1. Bunuñ ma‘ânisi esrârını bilsem dirsın
Şarf idersin vücüdünü **be-tarîk-ı Rahmân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8*).
[be-tarîk-ı rahmân,]

bevābān: *Sahra, çöl II Dünya.*

1. Gezme gel cānā **beyābān** içre tenhā vü ğarīb
Cānuñ içinde senüñ gizlü-durur sultānı bul (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3*).
[beyābān,]

bevān it-: *Beyan etmek II Açıklamak, izah etmek.*

1. Gel ey şūfî idem saña kitāb-ı ‘aşkı beyān
Biline tā ki saña bu haķīkat ‘ilmi ‘ayān (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1*).
[beyān idem, -em]

bevān ol-: *Anlatmak, söylemek.*

1. ‘Aşk bir sırr-ı İlāhîdür ‘ayān olmaz aña
Nice biñ vaşf eylesem resm ü **beyān olmaz** aña (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2*). [beyān olmaz, -maz]

bevān olun-: *Anlatılmak, söylenmek.*

1. ‘Aşk bir sevdā-yı sırdur kime olursa beyān
İder İbrāhîm ü Edhem gibi terk-i taht u tāt (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3*).
[beyān olursa, -un, -sa]

bev‘at: *Beyitler.*

1. Añladuñsa şūfiyā nedür bu **bey‘atden** ğaraż
Fehm idersin n’olduĝuñ pîr ile şöhetden ğaraż (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1*). [bey‘atden, -den]

bevhūde: *Boş yere, boşuna.*

1. Bu gülistān içre yoktur çünki ey bülbul karar
İtme **bevhūde** figān pişmān olursun ‘ākıbet (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4*).
[bevhūde,]

bev‘-i bāzār: *Pazar alışverişi.*

1. Kūmāş-ı kisve-i ‘irfānı niyyet var ise ‘arza
Kesādı var satılmaz **bey‘-i bāzārından** el çekdüm (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8*). [bey‘-i bāzārından, -i, -n, -dan]

bezm: *Meclis (felek bağlamında) II Kat, huzur.*

1. Füzūn eyler ğamı sanma şafā var cām-ı ‘işretde
Şudā‘ı yok felek **bezmінде** bir maħmūr göstereñ (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8*). [bezmінде, -i, -n, -de]
2. Eyledüñ a‘lā müheyyā **bezmimiz** aħşam içün
Ey dili nālende Mevlā da Kerīm’dür bām içün (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1*).
[bezmimiz, -imiz]

bezm-i ‘ālem: *Alem meclisi II Dünya.*

1. Bu **bezm-i ‘āleme** geldi egerçi çok merdān
Nice merdān her birisi ki fāşıl-ı devrān (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11*).
[bezm-i ‘āleme, -e]

bezm-i ‘aşk: *Aşk meclisi.*

1. Gel ey 'âşık bu **bezm-i 'aşka** bir kez 'arz-i dîdâr it
Girtüp bu halka-i zîkr içre kalbün feyz-i envâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1*). [*bezm-i 'aşka, -a*]

bezm-i 'aşk-ı ilâhî: *İlahi aşkın meclisi.*

1. Bezm-i 'aşk-ı İlâhî cāmını nûş eyledik
Zâhidi 'uzlet gözet sen ister içme ister iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 3*). [*bezm-i 'aşk-ı ilâhî,]*
2. Nûş ideli **bezm-i 'aşk-ı İlâhî** cāmını
Bir nefes eyledi kaldı bezm-i mestānemiz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 3*). [*bezm-i 'aşk-ı ilâhî,]*

bezm-i maksûd: *İstek meclisi.*

1. Sen murād üzre dahî nâ'il-i kām olmazdan
Bezm-i maksûdına senün irişür nice zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 12*). [*bezm-i maksûdına, -i, -n, -a*]

bezm-i mestāne: *İlahi aşktan sarhoş olanların meclisi.*

1. Nûş ideli bezm-i 'aşk-ı İlâhî cāmını
Bir nefes eyledi kaldı **bezm-i mestānemiz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 4*). [*bezm-i mestānemiz, -miz*]

bî-çâre: *Çaresiz, zavallı.*

1. Nice efgân itmesün **bî-çâre** bûlbûl derd-ile
Her seher olur nümâyân gözine gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 3*). [*bî-çâre,]*
2. Düş olalı 'aşkına **bî-çāreyim** yâ Rab meded
Yandı kül oldı tenim pervāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1*). [*bî-çāreyim, -y, -im*]
3. Ey Hülûşî herkesün kalbinde bir sevdâsı var
Lîk ten **bî-çāre** ten cānānesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12*). [*bî-çāre,]*
4. Bununda nicesi ey dil idüp ahvālını tebdîl
Nice **bî-çāre** vü bî-dîl düşer ol dāma ğafletden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8*). [*bî-çāre,]*

bî-çāregân: *Çaresizler, zavallılar II Aşıklar.*

1. Nice bu âh u enîni eylesün **bî-çāregân**
Var mıdur bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3*). [*bî-çāregân,]*

bîdār ol-: *Uyanık olmak, farkında olmak II Kalp gözü açık olmak.*

1. Gözlerün yaşını seyl-âb eyle 'aşk-ı Hâk ile
Ğafleti kaldur gönülden bâri **bîdār ol** bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4*). [*bîdār ol,]*
2. Hâb-ı ğafletden gözüm bir demde **bîdār olmadı**
Nefs-i bed-hâh itdiği işlere **bîdār olmadı** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*). [*bîdār olmadı, -ma, -dı*]
3. Hâb-ı ğafletden gözüm bir demde **bîdār olmadı**
Nefs-i bed-hâh itdiği işlere **bîdār olmadı** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 2*). [*bîdār olmadı, -ma, -dı*]

4. Eger ‘arîf iseñ ibretle bak ey dil bu ekvāna
Açılup kalb gözin tā ola **bîdār olmağa** bā‘ış (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 8).
[bîdār olmağa, -mağ, -a]

bî-dîl: Gönlü ve iradesi elden gitmiş.

1. Bunuñda nicesi ey dil idüp aḥvālını tebdîl
Nice bî-çäre vü **bî-dîl** düşer ol dāma ğafletden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8). [bî-dîl,]

bîġāne: Yabancı, aşına olmayan.

1. Çün oldum yār ile agyār kalup **bîġāneyim** nāçār
Bakarsam güle olur ḥār senüñ ‘aşkuñla yā Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3). [bîġāneyim, -yim]
2. Kalmışım bu çarḥ-ı nā-hemvār içinde bir ġarîb
Bir enîsim yok ‘aceb **bîġāneyim** yā Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6). [bîġāneyim, -y, -im]
3. Ḥaḳ yolında şıdḳ-ıla ‘âşıkḳı itmeñ kıyās
Anlara kim rāh-ı Ḥaḳḳ’ı gözlemez **bîġānedür** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8).
[bîġānedür, -dür]
4. Āşinā-yı Ḥaḳḳ olaldan ḥaḳḳ-ıla **bîġāneyim**
Baḳmazam bu keвне herġiz ṭālib-i cānāneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1).
[bîġāneyim, -y, -im]
5. Egerçi şüretā aġyāre yārım
Velākin ma ‘nada **bîġāneyim** ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 6). [bîġāneyim, -y, -im]

bi-ḥamdillāh: Allah'a şükürler olsun.

1. Bi-ḥamdillāh cihān kaydından āzādım ferāġum var
Deġişmem ḥāne-i çarḥa benüm bir hoş bucaġum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1). [bi-ḥamdillāh,]
2. Bi-ḥamdillāh içenler bu zülāl-i āb-ı Kevşer‘den
Şafā-yı lezzetin terciḥ iderler şehd ü sükkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 1). [bi-ḥamdillāh,]

bî-hāşıl: Faydasız, neticesiz.

1. Ḥaḳıḳat üzere ‘aşḳ dolu gerekdür āşıkūñ ḳalbi
Mücerred dilde **bî-hāşıl** bu āh-ı zārı n‘eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6).
[bî-hāşıl,]

bî-hüş: Akli başından gitmiş, kendinden geçmiş.

1. Ḥaḳ yolına düş olanlar ‘aşḳ-ıla tevḥîd ider
Cān u dil **bî-hüş** olanlar zevḳ-ile tevḥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2).
[bî-hüş,]

bî-irtiyāb: Şüphesiz.

1. Ey Hulûşî bu sıfatlar ‘āşıkūñ evşāfıdır
Her ki giyer bu libāsı süfidür **bî-irtiyāb** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 16). [bî-irtiyāb,]

bil-: İdrak etmek, farkına varmak II Bilgi sahibi olmak, haberdar olmak

1. Ey Hülûşî mäsivâ fikrin idenler **bilmedi**
Sırr-ı tevhid içre hergiz lâ ile illâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9).
[bilmedi, -me, -di]
2. Bir 'aceb sevdâ imiş 'âlemde cânâ derd-i 'aşk
Düşmeyen ol derde **bilmez** gâlibâ sevdâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 4). [bilmez, -mez]
3. Kaatrede deryâyı bul deryâda aña kaçreyi
Kalma bu kışır içre tâ ki **bildüğün** 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4).
[bildüğün, -düg, -in]
4. Derdime dermân aradum derd imiş dermân baña
Kendi özüm **bilmege** aslım imiş bürhân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2).
[bilmege, -me, -ge]
5. 'Acûze olduğun bu dehr-i dünün **bildi** erler hep
Anuñçün aña mâ'il olmadı 'âkil gelenler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1).
[bildi, -di]
6. Ey Hülûşî itmeyen Manşür gibi cânını terk
Bilmedi hergiz cihânda vâşıl-ı dildâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 10).
[bilmedi, -me, -di]
7. Derd-i 'aşka mübtelâ olmak 'aceb düşvâr imiş
Şimdi **bildüm** 'aşk-ı Haqq 'uşşâka müşkil kâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2). [bildüm, -dü, -m]
8. Cân kuşu mânend-i tütî düşdi dâm-ı miñnete
Bilmezem kaçan olur cân bu kafeş tenden halâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8). [bilmezem, -mez, -em]
9. Luţf u kahrı aňlayan **bilür** cihânun n'olduğun
Kimine zevk-i sürür kimine miñnetden gâraş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7).
[bilür, -ür]
10. Ey Hülûşî küntü kenzün ma'nâsını aňlayan
Ol **bilür** ancak nedür insânı hilkatden gâraş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10).
[bilür, -ür]
11. Meclis-i 'aşkda añıldıkda haqîkat sözleri
'Âşıkun 'inde **bil** yokdur o sözlerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4).
[bil,]
12. Ganîmet **bilmeyen** kesb itmege 'irfân bu eyyâmı
Yarın maşşerde bu kez çekdügi hizlânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9). [bilmeyen, -me, -y, -en]
13. Başına tâc eyle evvel var şeri'at meslegün
Kim şeri'atsız giden sâliklerün **bil** râhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4).
[bil,]
14. Habbeza pāk nüşadur aňlayana ma'rifet
Lîkin mezâyâsını **bilmege** devlet gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 10).
[bilmege, -me, -ge]
15. Cümle a'zâ **bil** ra'yyet gibidür aña hemîn
Taht-ı dilde sâkin olmuş ulu sultândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7).
[bil,]
16. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihânda **bilmezem**
Bir gün olur sâlike oñsuz bu yolda irtihâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9).
[bilmezem, -mez, -em]
17. Eger **bildünse** Innenî enâllâh remzini şüfi
Saña zâhir olur maşşud nedür Tûr ile Mûşâ'dan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [bildünse, -dü, -ñ, -se]
18. Hülûşî sırr-ı nefahtü ki idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğun insânda mestür şol mu 'ammâdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10). [bilürler, -ür, -ler]

19. Māsivā ālāyışinden kat' iderseñ kendüzin
Bilürem zāhid bulursun ol vaķit ğamdan ğalāş (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6). [bilürem, -ür, -em]
20. Nedür **bil** Âdem'e ta'lîm olunan 'alleme'l-esmā
Ħaberüñ var-ise bize bu ma'nādan ğaber söyle (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 5). [bil,]
21. Gel ey şüfî idem saña kitāb-ı 'aşkı beyān
Biline tā ki saña bu ğaķıķat 'ilmi 'ayān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2). [biline, -in, -e]
22. Nāzar kılanlar eşyāya **bilürler**
Cem'îsi fānidür zātullah illā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 7). [bilürler, -ür, -ler]
23. Ħulûşî bu zebān-ı tāze şî'ri eylemek tanzîr
Bilür mümkün degil ehl-i suhān maĥzûr göstereñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 10). [bilür, -ür]
24. Bu 'ilme dā'ir olan fenni **bilimez** Eflātûn
Tefekküründe nice 'aķl bu 'ilmi olur ğayrān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 3). [bilimez, -i, -mez]
25. **Biline** tā ki vefāt iden pederimden oldu
Kubbe-i heft semā başıma her dem zindān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 33). [biline, -in, -e]
26. Ey Ħulûşî fāĥrdan maķşûd **bil** soymaķ seni
Daĥî çirk-āb-ı mecāziden hemîn yumaķ seni (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 21). [bil,]
27. Ħaķıķatde yine tefrîķ olunmaz yār aĥyārdan
Raķbî 'aks-i durbîn eyle **bil** kim dūr göstereñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6). [bil,]
28. Bunuñ ma'ānisi esrārını **bilsem** dersen
Şarf idersin vücūdını be-ťarîķ-ı Raĥmān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7). [bilsem, -se, -m]
29. Tābekey göñlün alur kayd-ı rüsūmiyyet senün
Sa'y-ı 'irfān itmede **bildüm** kuşūriyyet senün (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 12). [bildüm,]

bilā-mecma': Yersiz.

1. Nice olmaya **bilā-mecma'** bu dār-ı belā
Sicn-i mü'min dir idi aña Resûl-i müte'āl (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 19). [bilā-mecma', -ı]

bildür-: Bildirmek II Göstermek II Anlatmak.

1. Kendi nefsün saña **bildürmek** içündür sālîķā
Bir 'azîzün kapısında bunca ĥizmetden ğaraż (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5). [bildürmek, -mek]

bile: Bile.

1. Sanma kim ķābil ola bu derde dermān ey taķîb
Miĥnet-i 'aşķdan dirîĝ Loķmān **bile** bīmār imiş (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6). [bile,]

bīmār: Hasta II Dertli.

1. Sanma kim ķābil ola bu derde dermān ey taķîb
Miĥnet-i 'aşķdan dirîĝ Loķmān bile **bīmār** imiş (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6). [bīmār,]

bîmâr ol-: Hasta olmak II Dertli olmak.

1. Düşeli âhir Hülûşî 'aşk-ı Hakk'a âşinā
Hicr odına yanuban leyl ü nehâr **bîmâr olur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10).
[bîmâr olur, -ur]

bî-mezâk: Tatsız, lezzetsiz.

1. Bî-mezâk olur lebensiz şehd-i şeker 'âşika
Dest-i sâkiden tualım şerbeti nîlüfer iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5). [bî-mezâk,]

bî-minnet: Eziyetsiz, ihsan edici bir biçimde.

1. Geldi çün irci'iden aña hîtâb-ı 'izzet
Eyledi rûhını teslim-i Hudâ **bî-minnet** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 66). [bî-minnet,]

biñ: Binlerce, pek çok II Sayı sıfatı

1. 'Aşk bir sırr-ı İlâhidür 'ayân olmaz aña
Nice **biñ** vaşf eylesem resm ü beyân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2).
[biñ,]
2. Baña her dem ider bu nefis-i küstâh
Biñ hîle tâ olsam Hudâ'dan ırâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2). [biñ,]
3. Nice **biñ** cân-ıla eylesün içbâl aña 'âşık
Olur tesbîh-i Mevlâ her şadâsı meclis-i tevîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5).
[biñ,]
4. Ben ne hâkim kim senûñ vaşfını tahrîr eyleyim
Ben kimüm ki **biñde** bir evşâfını kılam edâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10).
[biñde, -de]
5. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-'akab **biñ** derd ü miñnetle saña virür elem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8). [biñ,]
6. Ey Hülûşî Hû ile kıyım olur bu nüh felek
Kıplamışdur on sekiz **biñ** 'âlemi etvâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 10).
[biñ,]
7. **Biñ** bir ismüñ tecellisiyle döner bu ekvân
Bu ma'nâ hod nümâyan bellü 'irfân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11).
[biñ,]
8. Sanma ki her biri aňlaya bu gevheri
Aňlaya **biñde** biri vâfir olur itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 12). [biñde, -de]
9. Hülûşî **biñ** kusûr ile olan a'mâle aldanma
Kâbûl olmasına anuñda Hâzret'den rızâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9).
[biñ,]
10. Murâdın üzre dünyâda tualum 'ömr sürdün tut
Geçersin 'âkıbet bir gün eger **biñ** yıl oturduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2). [biñ,]

bî-nâm-ı nişân: İzsis isimsiz.

1. Ey Hülûşî kes ta'alluk dâmenüñ bu fâniden
Geç otur bir küşe-i 'uzletde **bî-nâm-ı nişân** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10).
[bî-nâm-ı nişân,]

bî-nevâ: Sessiz sedasız (kimse) II Çaresiz, zavallı II Aşık.

1. Ger ʔabīb Loḡmān imiş ben **bī-nevāyī** n'eylesün
Derd-i 'aşka mübtelā olan devāyī n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 3*).
[bī-nevāyī, -yī]

bī-nevā ol-: Sessiz kalmak.

1. Hemîşe miḡnet-i hicrinde oldum bī-nevā yā Rab
Kapuña gelmişem dermānde 'āciz bir gedā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1*). [bī-nevā oldum, -du, -m]

bī-nihāvet: Sınırsız, sonsuz.

1. Egerçi ḡullaruñ cürmi efendi **bī-nihāyetdür**
Velākin kapuña gelmiş-durur senden 'atā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*).
[bī-nihāyetdür, -dür]

bī-nişān: Belirsiz II Görünmeyen.

1. 'Aşık oldur kim vire ma'sūḡ yolında baş u cān
Yanuban pervāne-veş kıla vücūduñ **bī-nişān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*).
[bī-nişān,]

bir: Bir, sayı sıfatı.

1. Ğarka-i maḡv-ı fenā olmak erenler kārındır
Sanma her **bir** müdde 'īye açıla rāh-ı sedād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 4*).
[bir,]
2. Hāşılı **bir** mürşid-i kāmīl ile şoḡbet gerek
Tā yakīnen rāh-ı Hāḡḡ 'ı eyleye saña küşād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7*).
[bir,]
3. Kalmışım bu çarḡ-ı nā-hemvār içinde bir ḡarīb
Bir enīsim yok 'aceb bīḡāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6*). [bir,]
4. Kalmışım bu çarḡ-ı nā-hemvār içinde **bir** ḡarīb
Bir enīsim yok 'aceb bīḡāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 5*). [bir,]
5. Aslıma nisbet kılursam bu vücūdum varlıḡuñ
Bir kurı nāmdu ki ancak söylenür insān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10*).
[bir,]
6. Ben ne ḡākim kim senūñ vaşfını taḡrīr eyleyim
Ben kimüm ki bīñde **bir** evşāfını kılam edā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10*).
[bir,]
7. Kimi 'ābid kimi fāsık kimi 'āşık kimi ma'sūḡ
Ki olmuş her birine ya'ni **bir** dürlü 'atā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8*).
[bir,]
8. Nüşā-i 'aşkı okumakdan ḡaraz **bir** noktadır
Bā' -ı bismillāh'ı şerḡa itdi gökden dört kitāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3*).
[bir,]
9. Ey Hulūşī ister-iseñ bulasın gamdan rehā
Himmet-ile şeyh elünden **bir** piyāle meyler iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 10*). [bir,]
10. Kat' idersūñ ey göñül ḡayriden 'arz-ı ihtiyāc
Mülk-i istiḡnāda **bir** şāḡīn bulur ḡükmin revāc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2*). [bir,]
11. 'Aşḡ **bir** sevdā-yı sırdur kime olunsa beyān
İder İbrāḡīm ü Edhem gibi terk-i taḡt u tāc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3*).
[bir,]

12. Gel ey 'âşık bu bezm-i 'aşka **bir** kez 'arz-i dîdâr it
Girtüp bu halka-i zîkr içre kalbün feyz-i envâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1*). [*bir,]*
13. **Bir** 'aceb sevdâ imiş 'âlemde cânâ derd-i 'aşk
Düşmeyen ol derde bilmez gâlibâ sevdâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3*). [*bir,]*
14. 'Âkıbet-endîş iseñ fikr eyle **bir** kez hâlini
Nice **bir** seyr-i gülîstân seyr-i gülzâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7*). [*bir,]*
15. Ey Hülûşî herkesün kalbinde **bir** sevdâsı var
Lîk ten bî-çâre ten cânânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11*). [*bir,]*
16. Hânde-revnâk şüretin gösterse **bir** kerre saña
Der-'aķab bîñ derd ü miñnetle saña virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7*). [*bir,]*
17. Şüretâ **bir** ķatre-i nâçîzem ammâ ma'nide
Cümleyi cem' eylemiş deryâlaruñ deryâsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7*). [*bir,]*
18. Güzergâhunda halkuñ **bir** kurulmuş köprüdür dünyâ
Yol uğrağıdır anuñçün **bir** ikişer geçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3*). [*bir,]*
19. Kande bakarsam görünür gözime esrâr-ı dost
Bir onulmaz derd imiş bu başıma sevdâ-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [*bir,]*
20. Güzergâhunda halkuñ **bir** kurulmuş köprüdür dünyâ
Yol uğrağıdır anuñçün **bir** ikişer geçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4*). [*bir,]*
21. Senüñ hîkmetlerin fehminde şad Loķmân olur 'âciz
Senüñ **bir** ķatre 'ilminde Felâtun-'akl olur hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 6*). [*bir,]*
22. İçüpdür havzınuñ **bir** ķatresinden Hızır ile İlyâs
Gezüp 'âlemi sertâser ider kudretlerüñ seyrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7*). [*bir,]*
23. 'Acebdür bâde-i 'aşkıñı ger nüş itse **bir** 'âşık
İki 'âlemi terk idüp olur bülbül gibi nâlân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7*). [*bir,]*
24. Eyle İskender gibi **bir** Hızır rehber kendüne
Ba'dehü seyr eyleyüp bu 'âlemi seyrâna ır (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*). [*bir,]*
25. Bi-hamdillâh cihân kaydından âzâdım ferâğum var
Değışmem hâne-i çarha benüm **bir** hoş bucağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2*). [*bir,]*
26. Yoğ-ise mâl u mülküm ğam degil 'aşķuñ ile cânâ
Cihâna şu'le urunca körüklü **bir** çerâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 4*). [*bir,]*
27. Ğaraż mülk-i beķâdur olmağ-ıçün râhi ol semte
Vücüd şehrine uğradum **bir** iki gün durağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6*). [*bir,]*
28. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî itmege bu nev-zemîn üzre
Hülûşî hâme-i kudretle kurulmuş **bir** ağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10*). [*bir,]*
29. Feyz-i Hâķ'dan **bir** ķadeh nüş eyleyen dîvâneler
Hızır elinden de olursa âb-ı hayvân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 7*). [*bir,]*

30. Nüş ideli bezm-i 'aşk-ı İlāhî cāmını
Bir nefes eyledi kaldı bezm-i mestānemiz (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 4*).
[bir,]
31. 'Aşk-ı Hâk beni bu hâlk içinde destān eylemiş
Bir avuç toprak iken bu şeklim insān eylemiş (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*).
[bir,]
32. Bu ne kudret bu ne şan 'atdur begim kim gösterir
Bir vücūda nice evşāf bunca elvān eylemiş (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*).
[bir,]
33. Aslı **bir** iken zemīnūn hoş gārīb hikmet-dürür
Ba 'zı yerde hār bitüp ba 'zen gülistān eylemiş (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7*).
[bir,]
34. Kendi nefstūn saña bildürmek içündür sâlikā
Bir 'azîzūn kâpusında bunca hizmetden gārağ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6*).
[bir,]
35. Ey Hülûsî cümle eşyā çünki hālîk şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör Hâk'ā'a isterseñ rücū (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10*). [bir,]
36. Şol şadā-yı lenteranî dilde **bir** mücmel idi
Āyet-i İnnî enallāh aña hūb tefsîr olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 7*). [bir,]
37. Kurtulursa kayd-ı berzağdan bugün 'ārif olan
Aña her **bir** katre mürşid zerreler **bir** pîr olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6*).
[bir,]
38. Kurtulursa kayd-ı berzağdan bugün 'ārif olan
Aña her **bir** katre mürşid zerreler **bir** pîr olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6*).
[bir,]
39. Bende ol **bir** 'ārif var hizmet-i sultāna ir
Terk idüp 'ırz u vağāruñ kıl olup sultāna ir (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1*).
[bir,]
40. Tecellî şevkūn-ile **bir** kezin bağsam bu ekvāna
Eger ma' mūr eger vîrān görinür dîdeme yeksān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3*). [bir,]
41. Biñ **bir** ismūn tecellîsiyle döner bu ekvān
Bu ma' nā hod nümāyan bellî 'irfān içinde (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11*).
[bir,]
42. Ben dilerem 'aşk elinden **bir** kadeh nüş itmege
Lîk gönlüm uymadı baña hevādār olmadı (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5*).
[bir,]
43. Sanma ki her **biri** añlaya bu gevheri
Añlaya biñde **biri** vāfir olur itme şek (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 12*). [biri, -i]
44. İçmedi **bir** katre bārī bādemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrām u ikdām eyledük **bir** cām içün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9*).
[bir,]
45. Bir iki gün seni besler ki olasıñ şālîh añla
Yohsa bu çerğ-i denî kimseyi eyler mi zevāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13*).
[bir,]
46. Görmedim gülşen-i 'ālemde hele **bir** gül kim
Olmaya hār-ı gām-ı miñnet elinden pāmāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 15*).
[bir,]
47. **Bir** 'azîz idi ki miğlin bulamaz 'ālemde
Āfitāb eyler-ise geşt-i ekālîm-i cihān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 37*). [bir,]
48. Bir 'azîz idi ki hâlk olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi ğinā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 47*).
[bir,]

49. Mât ider **bir** cām-ıla begim nice ‘ākilleri
Gör felek nice kaçtar ağıy her **bir** tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7). [bir,]

bir: Bir, belgisiz sıfat.

1. Bir ‘aceb hikmet-dürür ‘aşkuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ ola tâ vâşıl-ı dîdâr-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5). [bir,]
2. Elde fırsat var iken tahşil ide gör ma‘ rifet
Yohsa **bir** gün hâk-ile yeksân olursun ‘âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8). [bir,]
3. Ta‘alluk dâmenüñ ber-çide eyle manzar-ı halkdan
Otur **bir** küşe-i vahdetde dâ‘im Hakk‘ı ezkâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 8). [bir,]
4. Şoğbet-i kâmil gerekdür sâlike yol göstere
Sanma her **bir** müdde‘iyle câiz ola ihtilâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8). [bir,]
5. Bir gün olur götürür dünyâ metâ‘ını felek
Kabr içinde altına döşer saña toprak bisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3). [bir,]
6. Etmişem ‘aşkuñ yolında cân u başı el-vedâ‘
Vermişim **bir** vuşlata iki cihânı el-vedâ‘ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2). [bir,]
7. Ey Hülûşî ‘âlem-i bâkide isterseñ maqâm
Bir gün evvel eyle bu fânî mekânı el-vedâ‘ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 10). [bir,]
8. Cilve-i hüsnüñe cânâ mâ‘il evvelen gönül
Ederim **bir** rû‘yete hür-ı cinânı el-vedâ‘ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 4). [bir, -uñ]
9. Bir onulmaz derd imiş cânâ mahabbet âteşi
‘Aşkuñ kimini öldürdi kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7). [bir,]
10. ‘Âdelibâ tâbekey bu zâr-ı efgânıñ senüñ
Nice **bir** bağıñ deler bu âh-ı giryânıñ senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2). [bir,]
11. Niçün itmezün karar **bir** yerde vir baña haber
N’oldu âh-ı zâra tebdil oldu hândânıñ senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5). [bir,]
12. Sıdk-ıla Hülûşî kıl **bir** kâmilî ara bul
Ol kâmile bende ol sultâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7). [bir,]
13. Virme dil her müdde‘iye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini **bir** kâmil insâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8). [bir,]
14. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz bu yolda irtiğâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10). [bir,]
15. Bir misâfir-hânedür dünyâ gelen geçer gider
Enbiyâ vü evliyâlar bulmadı mevte mecâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7). [bir,]
16. Kime bâkîdür cihân ey gâfil insân gözün aç
Nice **bir** gâfletde yatursun idüp fikr-i muhâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6). [bir,]
17. Nağvet-i kibri ço bu yolda ara **bir** rehberi
Dil irâdet virmege **bir** kâmil ol insânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7). [bir,]
18. Nice **bir** zulmet-i nefis içinde kaldın nâ-tüvân
Aç gözün gâfletten uyan itmeden ‘azm-ı ‘adem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3). [bir,]

19. Ey Hülûşî kes ta'alluk dâmenün bu fâniden
Geç otur **bir** küşe-i 'uzletde bî-nâm-ı nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 72, Mısra 10).
[bir,]
20. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yaḳar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz **bir** nefes dermân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 4). [bir,]
21. Derd-i 'aşkuñla kaçan kim dilde âh-ı zâr olur
Gözlerimün yaşı dîñmez sanki **bir** pîñar olur (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 35, Mısra 2).
[bir,]
22. 'Âşık oldur Hâḳ yolında terk ide baş-ile cân
'Andelîb-âsâ hemân **bir** âh u efgân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 6).
[bir,]
23. Göñül **bir** tıfla beñzer gördüğine hep olur mâ'il
Murâd üzre velî emzürmege ol dâye ḳatılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 7).
[bir,]
24. Her biri **bir** dürlü mün'am eyledikde tâ ezel
Etdi i'tâ miḥnet-i 'aşḳı bize Sübhânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 7). [bir,]
25. Her birin **bir** tarz-ıla üslûba ḳoymuş ol Hâḳîm
Her birisün kendü varlığına bürhân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 5).
[bir,]
26. Bûy-ı maḳşûda nice vâsıl olur ehl-i sülûk
Ḳande **bir** gül açıla eṭrâfî cümle hâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 45, Mısra 4). [bir,]
27. Naḥvet-i kibri ḳo bu yolda ara **bir** rehberi
Dil irâdet virmege **bir** kâmil ol insânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 66, Mısra 8).
[bir,]
28. Ey Hülûşî **bir** ḳanâ'at küşesini mesken it
Gel ğınâ-yı ma'nevî taḥtında hünkâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 73, Mısra 11). [bir,]
29. Etme dünyâya tekâpûlar göñül **bir** kâm için
Sâ'yim-âsâ geçmesün bî-zevḳ günün aḥşam için (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 81, Mısra 1). [bir,]
30. N'eylesün n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşḳân
Var mıdır **bir** çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 2).
[bir,]
31. Ḳaldum âzürde-göñül ḥâtır-perişân nâ-tüvân
Var mıdır **bir** çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 8).
[bir,]
32. Ḳalma bu ḳışr içre sa'y it olmağa âlî-tebâr
Var mıdır **bir** çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 12).
[bir,]
33. Ey Hülûşî 'âşḳuñ sermâyesidür âh u zâr
Var mıdır **bir** çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 10).
[bir,]
34. Füzûn eyler ğamı sanma şafâ var câm-ı 'işretde
Şudâ'ı yok felek bezminde **bir** maḥmûr göstere (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 88, Mısra 8). [bir,]
35. İsteyen 'ilm-i ledünniden bugün almaḳ haber
İbtidâ **bir** mürşid öninde ḳılır iḳrâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 90, Mısra 4). [bir,]
36. Ey Hülûşî ister-iseñ anlamağa kendüñi
Bende ol **bir** mürşide kim 'ârif-i devrân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 93, Mısra 10).
[bir,]
37. Bir zamân ağla göñül ma'sûḳa isterseñ vuşûl
Âh-ı zâr-ı bülbül ile güllere te'sîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 3). [bir,]

38. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi gezer **bir** nâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4*).
[bir,]
39. Haber bilmez hakikatden eşer görmez şerî'atden
Tarikat kisvesin ancak giyer **bir** kuru şüretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12*). [bir,]
40. Nice bu âh u enîni eylesün bî-çâregân
Var mıdır **bir** çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4*).
[bir,]
41. Revâdur sözlerim olsa cevâhir
Yem-i 'irfânda **bir** dürdaneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 8*). [bir,]
42. İhtiyâr-ıla kabûl iden bu gün fakruñ yoluñ
'Âlem-i ma'nâda yarın **bir** ulu sulţân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 6*). [bir,]
43. 'Aşk **bir** evc-i Hümâ pervâzıdır kim zıllinûñ
Kime kim düşse olur dâreynde rif at sâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3*).
[bir,]
44. Nâle vü âh-ı zârım n'ola tıtsa cihânı
Bir ğarîbim ki kâldum berr ü yabân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6*).
[bir,]
45. Hâb-ı gafletden gözüm **bir** demde bîdâr olmadı
Nefs-i bed-hâh itdiği işlere bîdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*).
[bir,]
46. Şabr iden fakra tahammül eyleyen miñnetlere
Bir ulu sulţân olur yarın ki 'âlî pâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 6*). [bir,]
47. Kanı pervâne-veş bağı yanuk müstakîm-i 'âşık
Görüp **bir** kuru nâle bûlbûlûñ zârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6*). [bir,]
48. Dinle aḥvâl-i perîşânımı takrîr ideyim
Çekeyim silk-i beyâna yine **bir** tâze zebân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 26*).
[bir,]
49. Nice bir da'vâ ile kendüñe urursun şişi
Bir zamâna kalmışuz aña sülûk-ı dervîşi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 18*).
[bir,]
50. Nice **bir** da'vâ ile kendüñe urursun şişi
Bir zamâna kalmışuz aña sülûk-ı dervîşi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 17*).
[bir,]
51. Murâdın üzre dünyâda tutalum 'ömr sürdin tut
Geçersin 'âkıbet **bir** gün eger biñ yıl oturduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2*). [bir,]
52. Şeb-i ğamda nice **bir** vâlih olsun dîde-i 'âlem
Tulû' it mâhtâbım tâ cihânı nûr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*).
[bir,]
53. Bir nevâz şöyle ḥarâb göñlümi ihyâ eyledi
Şimdiden soñra ne minnet rakîbe bir cām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9*).
[bir,]
54. Bir nevâz şöyle ḥarâb göñlümi ihyâ eyledi
Şimdiden soñra ne minnet rakîbe **bir** cām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10*). [bir,]
55. Gülşen-i Celveti'de **bir** gül idi zâtı anuñ
Büy-ı ḥüsnine anuñ olmuş idi ḥalk ḥayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 39*).
[bir,]
56. Mât ider **bir** cām-ıla begim nice 'âkilleri
Gör felek nice kaṭar aḡuyı her **bir** tasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8*). [bir,]

57. İçmedi **bir** kaçre bārī bādemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrām u içdām eyledük **bir** cām için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10). [bir,]
58. Zûlmet-i cehl içre kalur ol kişi kim yakmadı
Hâne-i kalbine **bir** şem ‘-i ma’ârifden sirâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8). [bir,]
59. ‘Aşk **bir** hûrşîd-i ‘âlem-tâbdur kim şu’lesi
Cümle eşyâya virtüpdür dembedem nûr-i ziyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5). [bir,]
60. ‘Aşk **bir** sultân-ı ‘âlemdür ki anuñ hükminüñ
Bende-i efkendesidür hâşılı mîr ü gedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9). [bir,]
61. ‘Aşk **bir** sır-ı İlâhîdür ‘ayân olmaz aña
Nice biñ vaşf eyleşem resm ü beyân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1). [bir,]
62. ‘Aşk-ı Hâk geldi yitürdi benligüm nālân idüp
Kalmadı zerre vücûdum kim vîre **bir** şân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 4). [bir,]
63. Yûsuf-ı Mısr’am ki kaldum çâh-ı ‘aşk içre garîb
Bir enîsim yok ki zindânda ola mihmân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8). [bir,]
64. Hemîşe miñnet-i hicrinde oldum bî-nevâ yâ Rab
Kapuña gelmişem dermânde ‘âciz **bir** gedâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2). [bir,]
65. Kapuña geldik âvâre ola derdimize çâre
Tutuşduk özge **bir** nâre senüñ ‘aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8). [bir,]
66. **Bir** sözüm var diyeyim saña guş it
Zîkr-i Hâk’dan gayrıya tutma semâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 3). [bir,]

bir gün: Bir gün, bir zaman.

1. Tâbekey ey dil kılupsun halka sen ol kıl u kâl
Gelmedi mi hâtıra **bir gün** irer ‘ömre zevâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2). [bir gün,]

bir halkada ol-: Aynı halkada bulunmak, birlikte olmak.

1. Bir halkada olalum ‘aşk-ı zevkle dolalum
Hâk rızâsın bulalum gel idelüm zîkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 3). [bir halkada olalum, -alum]

biraz: Biraz, azıcık II Kısa süre

1. Dil şabâ-veş ‘âlemi geşt eyledi itmez qarâr
Zıll-ı zülfünde **biraz** mekş eyledi ârâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [biraz,]
2. Eger ilm-i ledünniden alayım dir iseñ behre
Sefer it ‘âlem-i kalbe **biraz** da seyr-i etvâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 4). [biraz,]
3. Gördüğü gibi rakîbi gitdi ol âfet dirîğ
Uğramış idi bize bugün **biraz** ârâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8). [biraz,]

biri: Biri, belgisiz zamir II Kıyamet alametlerinden birisi II Aşıklar II Kullar II Melekler II Dünya’ya gelmiş yiğitler.

1. Kimi ‘âbid kimi fâsık kimi ‘âşık kimi ma’şûk
Ki olmuş her **birine** ya’ni bir dürlü ‘atâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8). [birine, -ne]

2. Egerçi çok-durur ammā velākin **birisi** de bu
Külāh u hırka vü tacı giyerler resm ü şöhetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3*). [*birisi, -si*]
3. Her **biri** bir dürlü mün‘am eyledikde tā ezel
Etdi i‘tā miḥnet-i ‘aşkı bize Sübhānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 7*). [*biri,]*
4. Her **birin** bir tarz-ıla üslûba koymuş ol Hākīm
Her birisün kendü varlığına bürhān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5*). [*birin, -n*]
5. Her birin bir tarz-ıla üslûba koymuş ol Hākīm
Her **birisün** kendü varlığına bürhān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 6*). [*birisün, -sün, -*]
6. Eger hür u eger ğilmān eger Mālik eger Rıdvān
Olur her **biri** ser-gerdān senün ‘aşkuñla yā Mevlā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6*). [*biri,]*
7. Sanma ki her **biri** añlaya bu gevheri
Añlaya biñde **biri** vāfir olur itme şek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 11*). [*biri,]*
8. Bu bezm-i ‘āleme geldi egerçi çok merdān
Nice merdān her **birisi** ki fāşıl-ı devrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12*). [*birisi, -si*]
9. Müfte‘ilün Fā‘ilün müfte‘ilün Fā‘ilün
Her **birinün** ismini saña ne lâzım dimek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 20*). [*birinün, -nün*]

birkaç: Birkaç.

1. Ümîd-i vuşlatuñdur bizi **birkaç** gün iden mesrūr
Eger hicrāna kalursa yine miḥnet müheyyādūr (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7*). [*birkaç,]*

bisât: Kilim, halı, döşeme II Dünya

1. Bir gün olur götürür dünyā metā‘ını felek
Kabr içinde altına döşer saña toprak **bisât** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*). [*bisât,]*
2. Bir gün olur götürür dünyā metā‘ını felek
Kabr içinde altına döşer saña toprak **bisât** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*). [*bisât,]*

bit-: Büyümek II Yetişmek.

1. Aslı bir iken zemīnün hoş ğarīb hīkmet-dürür
Ba‘zı yerde hār **bitüp** ba‘zen gülistān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8*). [*bitüp, -üp*]

biz/bize: Birinci çoğul şahıs zamiri.

1. Cān teslim eyledük yolına İsmā‘il gibi
Tā **bizim** daḥi bugün maḳbūl ola kurbānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6*). [*bizim, -im*]
2. **Biz** yoğ-iken var eyledün san‘atı izhār eyledün
Adımız insān eyledün senden kerem senden ‘atā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3*). [*biz,]*
3. Ümîd-i vuşlatuñdur **bizi** birkaç gün iden mesrūr
Eger hicrāna kalursa yine miḥnet müheyyādūr (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7*). [*bizi, -i*]
4. Olmasun aslā muḳayyed şāh-ı çarḥ dîvānına
Biz de ger bugün varırsak hālımız i‘lām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4*). [*biz,]*

5. Süy-ı 'irfân ile hiç endiş-i beyhude itmesün
Biz huzûra gelmedük in 'âm içün ikrâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*).
[biz,]
6. Her biri bir dürlü mün 'am eyledikde tâ ezel
Etdi i 'tâ miñnet-i 'aşkı **bize** Sübhânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 8*).
[bize, -e]
7. Eger 'ârif iseñ kalbini virme bu fenâ mülke
Hulûsî bu naşihati dimiş **bize** geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10*).
[bize,]
8. Tutuldu Yûsuf-ı dil çâh-ı hicr içinde hemîn
Didi selâmeti bâz eyleye **bize** yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6*). [bize,]
9. 'Ahde vefâ eyleyüp geldi emânet **bize**
Hayr-ı celîsim-dürür her gice tâ şubha dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 7*).
[bize,]
10. Ne mümkündür halâş olmak elinden nefis u şeytânun
Meger 'avn u meded irişe **bize** Hâk Te 'âlâ'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4*). [bize,]
11. Gördüğü gibi rakîbi gitdi ol âfet dirîğ
Uğramış idi **bize** bugün biraz ârâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8*). [bize,]
12. Nedür bil Âdem'e ta 'lîm olunan 'alleme'l-esmâ
Haberün var-ise **bize** bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6*). [bize,]
13. Hulûsî anladuñsa 'âlem-i şugrânun etvârın
Nedür hikmet **bize** Âdem'le Havvâ'dan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10*). [bize,]
14. Yine elîf-i Hudâ'dan **bize** oldu ihsân
Geldi ol şehri-şiyâm ya'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 1*). [bize,]

bî-zevk: Zevksiz.

1. Etme dünyâya tekâpûlar gönül bir kâm içün
Sâ'yim-âsâ geçmesün **bî-zevk** günün aḥşam içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2*). [bî-zevk,]

bizzât: Kendisi II Doğrudan doğruya.

1. Hâk Te 'âlâ aña **bizzât** idüpdür ta'zîm
Geldi ol şehri-şiyâm ya'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11*). [bizzât,]

böl-: Bölmek, ayırmak.

1. İki **bölmüş** cihânun halkını bu hâme-i taḳdîr
Kimi ehl-i hicâb olmuş kimisi âşinâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 9*).
[bölmüş, -müş]

borısın çal-: (Birine) yaranmak için hoş davranmak.

1. Tekye-gâh-ı dünyede yok **borısın çalmaq** işi
Kimsenün kulağına girmez bugün laḳlaḳ dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 19*). [borısın çalmaq,]

böyle: Belgisiz zamir II Böyle, bu şekilde.

1. İdemedüñ kalbini sen mäsivâdan ašlâ pāk
Ey gönül **böyle** kalursan işini nār eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 6*).
[böyle,]
2. Mücerred dildedür el-ḥaḳḳ maḥabbet da‘vası ḥalkuñ
Bu dehrüñ **böyle** nâ-hemvar olan yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 69, Mısra 4*). [böyle,]
3. Ḥulûşî dâstân-ı ‘aşḳ-ı Ḥaḳḳ’ı **böyle** yazmışlar
Bu ma‘nâlar degıldür söyledigim kendi yanımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 79, Mısra 9*). [böyle,]
4. Lîk taḳdîr-i Ḥudâ **böyle** imiş çäre nedür
Esdî evrâḳ-ı vücûdına anuñ bād-ı ḥazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 41*).
[böyle,]

böyle: Böyle, işaret sıfatı.

1. Ḥulûşî **böyle** mażmûnı güzel elfâzına söz yok
İder mürde dili ihyâ dem-i ‘İsâ’ya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 9*).
[böyle,]
2. Güş kıl sözimi ey tâlib-i esrâr-ı maḳâl
Yârim ḥâtırıma geldi neden **böyle** melâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 2*).
[böyle,]

boyun: Boyun, baş.

1. Ey Ḥulûşî-i derd-mend kendü kendüñe kıl bend
Geçmeden **boyna** kemend gel idelüm zîkrullâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 101, Mısra 10*). [boyna, -a]

bu: Bu, işaret sıfatı.

1. Nihân olmaz ‘acebdür gözlüden eṭvârı **bu** halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün ‘âlem seçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 11, Mısra 5*). [bu,]
2. **Bu** vücûduñ zulmetidür mâni‘-i âb-ı ḥayât
Bulmak isterseñ Ḥızır-veş eyle ‘aşḳa iktidâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 3*).
[bu,]
3. Ḥulûşî âb akup târiḥ için **bu** mışra‘ı söyler
Gel iç **bu** çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 78, Mısra 7*). [bu,]
4. Ḥulûşî âb akup târiḥ için **bu** mışra‘ı söyler
Gel iç **bu** çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 78, Mısra 8*). [bu,]
5. Aşlıma nisbet kılursam **bu** vücûdum varlıḡuñ
Bir kurı nâmdur ki ancak söylenür insân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 9*).
[bu,]
6. Yakdı çünki mihr-i ‘aşḳuñ perrini pervânenüñ
Oldı anuñçün **bu** deñlü şem‘-i ‘aşḳa âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 4, Mısra 8*). [bu,]
7. Ne ḥikmetdür bu kim eşyâda cümle ‘aşḳ lisânı var
Velâkin oldı insân **bu** tecellîye sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 9, Mısra 6*).
[bu,]
8. İki bölmüş cihânüñ halkını **bu** hâme-i taḳdîr
Kimi ehl-i ḥicâb olmuş kimisi âşinâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 9, Mısra 9*).
[bu,]
9. ‘Acûze olduḡuñ **bu** dehr-i dünüñ bildi erler hep
Anuñçün aña mâ‘il olmadı ‘âkil gelenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 11, Mısra 1*).
[bu,]

10. Ne şāh ve ne gedāya kalısıdır çerh-i nā-hemvār
Bu dünyāya gelenler şerbet-i mevti içerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8*). [bu,]
11. Eger ‘arîf iseñ kalbini virme **bu** fenā mülke
Hulûsî **bu** naşihati dimiş bize geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9*). [bu,]
12. Eger ‘arîf iseñ kalbini virme **bu** fenā mülke
Hulûsî **bu** naşihati dimiş bize geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10*). [bu,]
13. Gel ey ‘âşık **bu** bezm-i ‘aşka bir kez ‘arz-i dîdār it
Girüp **bu** halka-i zîkr içre kalbün feyz-i envār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1*). [bu,]
14. Gel ey ‘âşık **bu** bezm-i ‘aşka bir kez ‘arz-i dîdār it
Girüp **bu** halka-i zîkr içre kalbün feyz-i envār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2*). [bu,]
15. Kande bakarsam görünür gözime esrār-ı dost
Bir onulmaz derd imiş **bu** başıma sevdâ-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [bu,]
16. Virme gönül **bu** cihānuñ şüret-i zîbāsına
Girmeyesin dām-ı şeytāna begāyet gözün ac (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 5*). [bu,]
17. Hevā-yı nefis-ile şeytān beni esîr itdi
Meded-res ol **bu** demimde baña sen yā Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4*). [bu,]
18. Baña her dem ider **bu** nefis-i küstāh
Biñ hile tā olsam Hudā’dan ırāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1*). [bu,]
19. Eger kurb-i "ev ednā'ya" dilerseñ varmağa sālîk
Olupdur **bu** vuşülün reh-nümāsı meclis-i tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 8*). [bu,]
20. Kalmışım **bu** çerh-i nā-hemvār içinde bir ğarîb
Bir enîsim yok ‘aceb bîġāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 5*). [bu,]
21. Ey Hulûsî **bu** sıfatlar ‘âşikuñ evşāfidır
Her ki giyer **bu** libāsı sūfidür bî-irtiyāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 15*). [bu,]
22. Ey Hulûsî **bu** sıfatlar ‘âşikuñ evşāfidır
Her ki giyer **bu** libāsı sūfidür bî-irtiyāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 16*). [bu,]
23. Gel ey bülbul ḥaber vir n’oldı **bu** zār olmağa bā’is
Sebeb ne hem-nişini ol gülün ḥār olmağa bā’is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1*). [bu,]
24. Ḥayıflar aña kim ömrün geçürdi ḥāb-ı ğafletle
Bu ihmāl-i tekāsüldür yeri nār olmağa bā’is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 6*). [bu,]
25. Eger ‘arîf iseñ ibretle bak ey dil **bu** ekvāna
Açılup kalb gözin tā ola bîdār olmağa bā’is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7*). [bu,]
26. **Bu** gülîstān içre yoktur çünki ey bülbul karar
İtme beyhüde figān pişmān olursun ‘ākıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3*). [bu,]
27. Hulûsî sālîk-i rāh-ı ḥaḳîkat olayım dirseñ
Gelüp **bu** mekteb-i ‘irfānda ders-i ‘aşkı tekrār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 10*). [bu,]
28. Ḥaḳîkat üzere ‘aşk dolu gerekdür âşikuñ kalbi
Mücerred dilde bî-ḥāşıl **bu** āh-ı zārı n’eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6*). [bu,]

29. Ey Hülûşî zıkr-i Hâk eşyâda cārî mutlak
Saña olsun **bu** sebak tevhid idelim tevhid (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 23, Mısra 10).
[bu,]
30. 'Aşk-ı Hâk' a düş olalı **bu** gönül dîvânedür
Âteş-i şem' içre tutuşmuş yanar pervânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 1).
[bu,]
31. 'Ârif olan eylemezmiş işbu ekvâna nazar
'Âşıkun yanında **bu** dünyâ ile 'uqbâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 6).
[bu,]
32. Cemâl-i Hâk' a âyine düşüpdür tal'at-i Âdem
Bu evşâf-ı şifâtı kaplamuş insânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 4).
[bu,]
33. Gânîmet bilmeyen kesb itmege 'irfân **bu** eyyâmı
Yarın mahşerde **bu** kez çekdüğü hızlânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 9).
[bu,]
34. Metâ'-ı 'aşk olalı ey Hülûşî 'âleme zâhir
Bu cem' iyyet-dürür halk içre bâzâr olmağa bâ' is (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 16, Mısra 10).
[bu,]
35. Eger fâide isterseñ vücûduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda nakd-i 'aşkdan özge bâzârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 8).
[bu,]
36. Çek ta'alluk dâmenini sen daği İdrîs gibi
Geç **bu** fânî 'âleminden şöhet-i Rıdvân'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 4).
[bu,]
37. Eyle İskender gibi bir Hızr rehber kendüne
Ba' dehû seyr eyleyüp **bu** 'âlemi seyrâna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 6).
[bu,]
38. Hülûşî kalb gözin açmağa sa'y eyle **bu** meydânda
Gözi a' mâ olanlar rû'yet-i didârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 9).
[bu, -dan]
39. Etme cânâ gönlini dünyâya 'ağd-i irtibât
Sanma kim bâkî kalur **bu** köşk **bu** 'âlî ribât (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 48, Mısra 2).
[bu,]
40. Etme cânâ gönlini dünyâya 'ağd-i irtibât
Sanma kim bâkî kalur **bu** köşk **bu** 'âlî ribât (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 48, Mısra 2).
[bu,]
41. Ey Hülûşî 'âlem-i bâkide isterseñ makâm
Bir gün evvel eyle **bu** fânî mekâmı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 10).
[bu,]
42. Müdde' iye lâf ile olmaz **bu** yolun sâlikî
Komayınca yolına rûh-ı revânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 5).
[bu,]
43. Bu yolda nice merdân terk eyledi baş u cân
Ahvâlini an her an inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 52, Mısra 7).
[bu,]
44. Hülûşî enfûs-i âfâkı aña
Bu mevcûdâta gel 'ibret ile bak (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 53, Mısra 10).
[bu,]
45. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde hüküm ideli **bu** gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre velî âgâhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 55, Mısra 9).
[bu,]
46. 'Ândelibâ tâbekey **bu** zâr-ı efğânun senün
Nice bir bağrın deler **bu** âh-ı giryânun senün (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 1).
[bu,]
47. 'Ândelibâ tâbekey **bu** zâr-ı efğânun senün
Nice bir bağrın deler **bu** âh-ı giryânun senün (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 2).
[bu,]

48. Gel beru ey gâfil insân ne ‘aceb kâr eyledüñ
Kendü kendüne **bu** fânî dünyeyi yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2*).
[bu,]
49. Bâkı kâlır mı sanırsın saña **bu** çerh-i denî
Mihnet u derd u belâyı kendüye yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3*).
[bu,]
50. Çün fenâdur ey Hülûşî **bu** cihânüñ varlığı
Yâ niçün dünyâ içün âhiretüñ târ eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [bu,
]
51. Hây hüy ile olur sanma **bu** yoluñ sâlikî
Âb-veş sâfî gönül kâlbî dolu imân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3*). [bu,
]
52. ‘Âşıküñ kâlbînde gizli ‘arş u kürsî hem melek
Dağı anuñ üstine durmaz döner **bu** nüh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2*).
[bu,]
53. Geç kayd-ı dil-i cândan cânâna irem dirseñ
Hem cism-ile **bu** tenden Sübhân’a irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2*). [bu, --ile]
54. Sanma ki her biri añlaya **bu** gevheri
Añlaya biñde biri vâfir olur itme şek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 11*). [bu,]
55. Ehl-i ‘aşkıñ cilvegâhı hânesidür **bu** gönül
Lî-ma‘allâh bezmünüñ kâşânesidür **bu** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1*).
[bu,]
56. Ehl-i ‘aşkıñ cilvegâhı hânesidür **bu** gönül
Lî-ma‘allâh bezmünüñ kâşânesidür **bu** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 2*).
[bu,]
57. Mısr-ı dilde Yûsuf-ı hüsnuñ bugün hayrânıdur
Ya ‘küb-ı hüznüde hemîn Ken‘ânesidür **bu** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 10*). [bu,]
58. Ey Hülûşî herkesüñ kâlbînde bir sevdâsı var
Lîk ten bî-çâre ten cânânesidür **bu** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12*).
[bu,]
59. İştîyâk-ı hasretüñ yakdı vücûdum mülkini
Derd-i firâkât şehrinüñ vîrânesidür **bu** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8*).
[bu,]
60. Şem‘-i bezm-i yâre ermek ister-iseñ gel beru
Pertev-i nûr-ı Hudâ pervânesidür **bu** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6*).
[bu,]
61. Kâse-i bezm-i elesti çünki sundı dost aña
Ol sebebdan rûz u şeb mestânesidür **bu** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4*).
[bu,]
62. Su gibi durma ziyâde olmadadır neş‘esi
Hâşılı **bu** ‘aşk-ıla deryâ-yı ‘ummândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6*).
[bu,]
63. Çünki yokdur **bu** fenânuñ ‘izzetine i‘tibâr
İder-iseñ kendüñi kul şol ulu sultâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5*). [bu,]
64. Ey Hülûşî mürşid isterseñ **bu** yolda ‘aşka uy
Mülk-i dilde ‘aşk-ı Hâk‘ı geç ulu sultâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*).
[bu,]
65. Sen niye mağrûrsun ey dil **bu** cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz **bu** yolda irtihâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9*). [bu,
]
66. Sen niye mağrûrsun ey dil **bu** cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz **bu** yolda irtihâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10*).
[bu,]

67. 'Âkıbet-endiş iseñ yād eyle evvel hālını
Şoñra fehñ eyle 'aceb nedür **bu** dünyādan me'āl (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). [bu,]
68. Bu gönüller derdine dermān iden cānānı bul
Hastalar kapısı dārü's-şifā-yı Lokmān'ı bul (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1). [bu,]
69. Naḥvet-i kibri қо **bu** yolda ara bir rehberi
Dil irādet virmege bir kāmīl ol insānı bul (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7). [bu,]
70. Ey ḥaḳīḳat meclisine eyleyen vaż'-ı kadem
Zevk-ı rûḥānī şafāsın sür **bu** yolda dembedem (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2). [bu,]
71. Reng-i bûy- fāmına aldanma bâğ-ı 'ālemüñ
Kim murādın ḥāşılı itdi iş **bu** fānide **bu** dem (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6). [bu,]
72. Reng-i bûy- fāmına aldanma bâğ-ı 'ālemüñ
Kim murādın ḥāşılı itdi iş **bu** fānide **bu** dem (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6). [bu,]
73. Ey Hülûşî zerre yokdur **bu** cihānuñ rāḥatı
Sa'y idegör tā ki yarın olasın sen muḥterem (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9). [bu,]
74. Āşinā-yı Ḥaḳḳ olaldan ḥalk-ıla bigāneyim
Baḳmazam **bu** kevne hergiz tālib-i cānāneyim (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 2). [bu,]
75. Şol ki ḡavvāş-ı ḥaḳīḳatdur **bu** deryāya dalar
Girmeden **bu** baḥre ben nice diyem dürdāneyim (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 5). [bu,]
76. Şol ki ḡavvāş-ı ḥaḳīḳatdur **bu** deryāya dalar
Girmeden **bu** baḥre ben nice diyem dürdāneyim (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6). [bu,]
77. Mücerred dildedür el-ḥaḳḳ maḥabbet da'vası ḥalkuñ
Bu dehrüñ böyle nā-hemvar olan yarından el çekdüm (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4). [bu,]
78. Baña ta'zīm itmege iner semādan ḳudsiyān
Ben **bu** ikrāma sezā Ḥālīk'uñ 'abd-ı ḥāşşıyım (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6). [bu,]
79. Ciger ḥün oldu fırkatde gözüm giryān-ı miḥnetde
Beni **bu** dār-ı ḥayretde esirge ḳoma sultānım (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4). [bu,]
80. Senüñdür luṭf-ile iḥsān neye ḳādir za'if insān
Beni **bu** hicr-ile her an esirge ḳoma sultānım (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6). [bu,]
81. 'İbāduñ yahşulu işi gidermek ḳalbde teşvīşi
İkilikten **bu** dervīşi esirge ḳoma sultānım (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8). [bu,]
82. Ey Hülûşî kes ta'alluḳ dāmenüñ **bu** fāniden
Geç otur bir kûşe-i 'uzletde bî-nām-ı nişān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9). [bu,]
83. Dām-ı şeytāndur hele **bu** 'izz u cāhı dünyanıñ
Geç buların şöhretinden faḳr-ıla var ol bugün (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9). [bu,]
84. Ne āteşdür maḥabbet āteşi baḡrım yaḳar dā'im
Ne özge derd imiş **bu** derd bulunmaz bir nefes dermān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4). [bu,]

85. Begim kâni' -dil olan iltifât itmez **bu** dünyâya
Ne hâşıl **bu** denînuñ **bu** tûtalum māl u menālinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5). [bu,]
86. Hüdâ'yı aňlamakdur **bu** vücûda girmeden maqşûd
Ġaraž Mevlâ'ya kulluğdur **bu** insānuñ kemalinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8). [bu,]
87. Hüdâ'yı aňlamakdur **bu** vücûda girmeden maqşûd
Ġaraž Mevlâ'ya kulluğdur **bu** insānuñ kemalinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7). [bu,]
88. Bi-hamdillāh içenler **bu** zülāl-i āb-ı Kevser'den
Şafâ-yı lezzetin terciħ iderler şehd ü sükkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 1). [bu,]
89. Nesīm-i cān-fezā çünküm erişür cāne cānımdan
Maħabbet gülleri zāhir olur **bu** gülsitānımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2). [bu,]
90. Hülûşî dāstān-ı 'aşk-ı Hāk'ı böyle yazmışlar
Bu ma'nalar değildür söyledigim kendi yanımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 10). [bu,]
91. Ey göñül mestāne kimdür zāhir-i huşyār nedür
Gāhi cem'iyet-i hātır gāhi **bu** efkār nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2). [bu,]
92. Şikār-ı şayd-ı ma'nî itmege **bu** nev-zemîn üzre
Hülûşî hāme-i kudretle kurulmuş bir ağıum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 9). [bu,]
93. Meħekk-i i'tibāra çek Hülûşî **bu** dūr-i nazmı
Ki vezzān-ı güher katında dine tā ki a'lādur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9). [bu,]
94. Umanlar naqd-i vaşluñ el-yevm ferdāya katılmaz
Gezer Mecnūn gibi hicr içre **bu** sevdāya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2). [bu,]
95. Ey Hülûşî tahtgāh-ı 'aşk olalı **bu** göñül
Dopdolu olmuş-durur 'irfān-ıla dîvānımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9). [bu,]
96. Dilersen olasın 'irfāna dest- res
Bu fāniden begim ayağını kes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 2). [bu,]
97. 'Aşk-ı Hāk beni **bu** hālķ içinde destān eylemiş
Bir avuç toprak iken **bu** şeklim insān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1). [bu,]
98. 'Aşk-ı Hāk beni **bu** hālķ içinde destān eylemiş
Bir avuç toprak iken **bu** şeklim insān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2). [bu,]
99. Sanma kim kâbil ola **bu** derde dermān ey tabīb
Miħnet-i 'aşkdan dirîğ Loķmān bile bīmār imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5). [bu,]
100. Cān u başdan geçmeyen bulmaz **bu** yolda mertebe
'Āşķuñ öz menzili Mansūr gibi ol dār imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7). [bu,]
101. Püte-i 'aşk içre hālîş olmadukça **bu** vücūd
Olamazsın şūfiyā çirk-āb ile gışdan hālāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3). [bu,]
102. Cān kuşı mānend-i tūtî düşdi dām-ı miħnete
Bilmezem kaçan olur cān **bu** kafeş tenden hālāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8). [bu,]
103. Ey Hülûşî terk idersen **bu** fenānuñ varlığını
İbn-i Edhem gibi olursın **bu** miħnetden hālāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9). [bu,]

104. Ey Hülûşî terk idersen **bu** fenânuñ varlğın
İbn-i Edhem gibi olursın **bu** miñnetden ħalâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 10). [bu,]
105. Añladuñsa şüfiyâ nedür **bu** bey' atden ħarâz
Fehm idersin n'olduğun pîr ile şoħbetden ħarâz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1). [bu,]
106. Kılma kışr içinde it cānā ma'āniye güzer
Añla taħşîl-i ma'ārifdür **bu** ħilkatden ħarâz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 4). [bu,]
107. Ey Hülûşî hem nazîre hem hediyye olmağā
Yolla **bu** şî'rini yārān okusun bayram içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12). [bu,]
108. Dirîğā āħiri vakte irişenler **bu** ümmetden
'Acāyib nesneler görse gerek eşrât-ı sâ'atden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1). [bu,]
109. Kılma **bu** kışr içre sa'y it olmağā ālî-tebār
Var mıdır bir çäre aña söyleyin ey dostān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11). [bu,]
110. Açılur bâb-ı tecelliden anuñ kılbine yol
Ey Hülûşî **bu** maħāmuñ rehberini ara bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 18). [bu,]
111. Lāmekān ilinde seyrān eyleyen erbāb-ı dil
Bu ħarāb-ābād u çerĥ-i bî-vefāyî n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 10). [bu,]
112. Kaṭ' ider meylün **bu** dünyādan olan ehl-i fenā
Kaşr-ı kurbā irişür Ḥaħħ ile olan āşinā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 13). [bu,]
113. Gel ey şüfî idem saña kitāb-ı 'aşkı beyān
Biline tā ki saña **bu** ħaħīħat 'ilmi 'ayān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2). [bu,]
114. Bu 'ilme dā'ir olan fenni bilimez Eflātūn
Tefekküründe nice 'aħl bu 'ilmi olur ħayrān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 3). [bu,]
115. Bu bezm-i 'āleme geldi egerçi çok merdān
Nice merdān her birisi ki fāşıl-ı devrān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11). [bu,]
116. Hülûşî añlamadı ħitdi **bu** cāndan esrārî
Ki kim olmadı kılbinde 'aşħ-ı Ḥaħ pinhān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13). [bu,]
117. Hülûşî **bu** zebān-ı tāze şî'ri eylemek tanzîr
Bilür mümkin degil ehl-i suhān maħzûr göstersün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 9). [bu,]
118. Ey Hülûşî Hû ile kâyim olur **bu** nüh felek
Ķaplamışdur on sekiz biñ 'ālemi eṭvār-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9). [bu,]
119. Tābekey ey nefis olursun **bu** hevāya ibtilā
Geçmedi mi daĥi göñülden senün **bu** ārzū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3). [bu,]
120. Tābekey ey nefis olursun **bu** hevāya ibtilā
Geçmedi mi daĥi göñülden senün **bu** ārzū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4). [bu,]
121. Cām-ı 'aşkı nüş idenler sāğar-ı tevĥîd ile
Oldular mest-i ebed **bu** dāver-i tevĥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 2). [bu,]
122. İḥtiyār-ıla ħabûl iden **bu** gün faħruñ yoluñ
'Ālem-i ma'nāda yarın bir ulu sulṭān ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5). [bu,]

123. Gel ey divâne gönlüm 'aşk-ı Mevlâ'dan haber söyle
Gel ey pervâne-veş yanmış **bu** ma'nadan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2). [bu,]
124. Haķikatden haber alduñ-ise bakma **bu** ekvâna
Geçüp Sidre'yle Tûbâ 'arş-ı a'lâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 3). [bu,]
125. Nedür bil Âdem'e ta'lîm olunan 'alleme'l-esmâ
Ĥaberûñ var-ise bize **bu** ma'nadan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6). [bu,]
126. 'Âşk ile geldi gelenler **bu** cihân şahrâsına
Yine 'aşk ile irer kişi begim Mevlâ'sına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1). [bu,]
127. Varlığı çünkü hebâdur **bu** cihânun şübhe yok
Pes nice 'ârif olan düşer bunuñ sevdasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3). [bu,]
128. Zâhidâ gel 'aşka girmekdür **bu** şüretten murâd
Terk idegôr ķıl ü ķâlî olasın ehl-i reşâd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1). [bu,]
129. Nice **bu** âh u enîni eylesün bî-çâregân
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3). [bu,]
130. Bürünüp **bu** nice esmâ vü şıfât
Nazarda dūn velî şâhâneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9). [bu,]
131. Bu 'ilme dâ'ir olan fenni bilimez Eflâtūn
Tefekküründe nice 'aķl **bu** 'ilmi olur ĥayrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4). [bu,]
132. Kaķrede deryâyı bul deryâda aña kaķreyi
Kalma **bu** kışr içre tâ ki bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4). [bu,]
133. Gönül zevrâķını deryâya şaldum 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba düşdüm **bu** muĥâlîf rûzigâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2). [bu,]
134. Hediyye hem nazîre olmağa Ķurrâ Efendi'ye
Ĥulûşî söyledi **bu** şî'ri aña i'tizâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10). [bu,]
135. Ne mihrinden ne mâhından gönül kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda şeb u rûz geçürüpdür âh-ı zâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4). [bu,]
136. Begim ķâni'-dil olan iltifât itmez **bu** dünyâya
Ne ĥâşıl **bu** denîñün **bu** tûtalum mâl u menâlinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6). [bu,]
137. Tecellî şevķûñ-ile bir kezin baķsam **bu** ekvâna
Eger ma'mûr eger vîrân görünür dîdeme yeksân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3). [bu,]
138. Biñ bir ismün tecellîsiyle döner bu ekvân
Bu ma'nâ hod nümâyan bellü 'irfân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12). [bu,]
139. Ey kendüzin yetüren cism-ile cân içinde
Dām oldu **bu** vücūduñ ķalduñ zindân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2). [bu,]
140. Biñ bir ismün tecellîsiyle döner **bu** ekvân
Bu ma'nâ hod nümâyan bellü 'irfân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11). [bu,]
141. İster-iseñ Ĥulûşî koķmağa bûy-ı 'irfân
Oķu ledünnî 'ilmün **bu** gûlsitân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14). [bu,]
142. Pây-ı himmetle Ĥulûşî baş ķadem **bu** meclise
Mecma'-ı ehl-i velâyetdür ĥarîķ-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9). [bu,]

143. Şıdk-ıla **bu** yola gir olmak dilerseñ behr-mend
Melce'-ı ehl-i sa'âdetdür tarîk-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7*). [bu,]
144. Kõkmađuñ **bu** gûlsitândan ey gönül büy-ı murâd
'Andelîb gibi işüñ leyl u nehâr zâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7*). [bu,]
145. **Bu** celvet-hâne ya 'nî mesken-i ehl-i fenâfillâh
Cilâ-yı kalb-i süllâk içün oldu hõş cây dil-hâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1*). [bu,]
146. Es-şalâ gelsün mi 'aşk nûş iden 'âriflere
Tâ ebed medhûş olur **bu** meclisüñ mestânesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8*). [bu,]
147. Nesîm-i feyz-i Rahmân olmağa büy-ı hâkîkatden
Bu yolda nefis-i bed-hâhe nice yıllar cefâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6*). [bu,]
148. Tefekkürde iken **bu** mısra'ı hâtif idüp ilhâm
Şafâ-bağş oldu ehl-i dil içün **bu** dil-rübâ dergâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9*). [bu,]
149. Tefekkürde iken **bu** mısra'ı hâtif idüp ilhâm
Şafâ-bağş oldu ehl-i dil içün **bu** dil-rübâ dergâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [bu,]
150. Çün itmâmı müyesser oldu **bu** zibâ dil-ârânuñ
'Înân-ı tab'ımı şarf eyledüm tâ târîh nâgâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*). [bu,]
151. 'Âkıl iseñ **bu** fenâya şakın olma tâlib
Yok gebâti ki anuñla idesin kesb-i me'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 3*). [bu,]
152. Bir iki gün seni besler ki olasın şâlih aña
Yohsa **bu** çerh-i denî kimseyi eyler mi zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 14*). [bu,]
153. Nice olmaya bilâ-mecma'ı **bu** dâr-ı belâ
Sicn-i mü'min dir idi aña Resûl-i müte'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 19*). [bu,]
154. Ya'kub-âsâ yeridür ben de kılursam zârı
Pederimden beni yâd eyledi **bu** devr-i zamân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 36*). [bu,]
155. N'oldu ol pîr-i hâkîkat o 'azîz-i dānā
Kānde iletdüñ anı **bu** haberi söyle baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 46*). [bu,]
156. İrdi encāma **bu** merşiyeye Hülûşî çünkim
Aña şâyeste budur târîhe himmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 77*). [bu,]
157. Hem-civār eyle Hâbîbüñe makām-ı pederi
'İzzet-i rif'at-ile aña **bu** devlet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 76*). [bu,]
158. Nice **bu** fāniye meyl ide begim 'ākiller
Ki makāmını yarın bulur-iken cennet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 69*). [bu,]
159. **Bunuñ** ma'ānisi esrārını bilsem dirsən
Şarf idersin vücūdını be-tarîk-ı Rahmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7*). [bunuñ, -nuñ]

bu/ bunı/buna/ budur/bu-durur: İşaret zamiri.

1. Ne hikmetdür **bu** kim eşyâda cümle 'aşk lisânı var
Velâkin oldu insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*). [bu,]
2. 'Aşıkım rûz-ı ezelden kısmetümdür âh-ı zâr
Dahı **bundan** özge n'eyler zâhidâ efgân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6*). [bundan, -n, -dan]

3. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla haşr olisarsuñ
 Kıyās it **buña** aḥvālūñ pes andan soñra meylūñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6*). [*buña,*]
4. Ğanîmet bilmeyen kesb itmege ‘irfân bu eyyâmı
 Yarın maḥşerde **bu** kez çekdügi ḥizlānı görñünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10*). [*bu,*]
5. Dām-ı şeytāndur hele bu ‘izz u cāhı dñnyanıñ
 Geç **buların** şöretinden fakr-ıla var ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10*). [*buların, -lar, -ın*]
6. Ey Hülûşî sanma fehîm ider **bunı** nādān olan
 Añlar ol kimse ki her dem kesb-i ‘irfân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9*). [*bunı,*]
7. **Bu** ne kudret bu ne şan‘atdur begim kim gösterir
 Bir vücûda nice evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3*). [*bu,*]
8. Bu ne kudret **bu** ne şan‘atdur begim kim gösterir
 Bir vücûda nice evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3*). [*bu,*]
9. Egerçi çok-durur ammā velâkin birisi de **bu**
 Kûlāh u ḥırka vü taci giyerler resm ü şöhetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3*). [*bu,*]
10. **Bunuñda** nicesi ey dil idüp aḥvālını tebdîl
 Nice bî-çäre vü bî-dil düşer ol dāma ğafletden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7*). [*bunuñda, -nuñ, -da*]
11. Varlığı çünki hebādur bu cihānuñ şübhe yok
 Pes nice ‘arîf olan düşer **bunuñ** sevdasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 4*). [*bunuñ, -nuñ*]
12. Bûlbûl gîbî zâr eyle durmayup figân eyle
Bu virdi her ân eyle cānāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4*). [*bu,*]
13. Olmagıl cānā ğazûb hilmî şıfât it kendüñe
 ‘Akile lâyıķ **budur** her sözi ola inbisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 6*). [*budur,*]
14. Saña **budur** naşîhatim şeb u rûz
 Tevekkül üzre ol Allāh saña bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [*budur,*]
15. ‘Aşîķa **budur** himmet eyleye Ḥaķķ’a raḥmet
 Resûle olan ümmet gel idelüm zıkrullāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 7*). [*budur,*]
16. Eger ārāyiş-i naķşuñ dilā ehl-i behişt görse
 Dir idi şübhesiz aña **budur** cāy-ı beķā billāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6*). [*budur,*]
17. İrdi encāma bu merşîyye Hülûşî çünkim
 Aña şâyeste **budur** târîḥe himmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğeri 1, Mısra 78*). [*budur,*]
18. Yâ İlāhî saña her ḥāl-ile **budur** dilegim
 İki ‘âlemde baña ‘izzet-ile rif‘at ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğeri 1, Mısra 71*). [*budur,*]
19. ‘Ömrüñüz efzûn ola ḥāneñüz ma‘mûr ola
 Qalbüñüz mesrûr ola **bu-durur** Ḥaķ‘dan dilek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6*). [*bu-durur,*]

bû: Koku II Dñnya zevklerinden vazgeçilmesi sonucu insandaki manevi zevk.

1. Bāğçe-i gülzâr-ı Raḥmān’dan alanlar şemme’i
 Tā ebed bâķî qalır anuñ dimāğında o **bû** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8*). [*bû,*]

bû al-: Koku almak.

1. Görenler vech-i dildârı meh-i tâbânı n'eylerler
Nesîminden alanlar bû gül-i gülzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2*).
[bû alanlar, -an, -lar]
2. Görenler vech-i dildârı meh-i tâbânı n'eylerler
Nesîminden alanlar bû gül-i gülzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2*).
[bû alanlar, -an, -lar]

bucağ: *Köşe II İnza yeri.*

1. Bi-hamdillâh cihân kaydından âzâdım ferâğum var
Değişmem hâne-i çarha benim bir hoş **bucağum** var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2*). [bucağum, -um]

bu'd u husûliyyet: *Uzaklık ve ortaya çıkma.*

1. Bâb-ı Hâk meftûh velî **bu'd u husûliyyet** senûñ
Zâhirûñ vîrân idüp terk-i 'ubûdiyyet senûñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 13*).
[bu'd u husûliyyet,]

bugün: *Bugün II Bu devirde, bu zamanda*

1. Şol gönüller kim **bugün** yâr-ile hâlvat oldılar
Keşret içre olsa da kayd-ı cihân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7*).
[bugün,]
2. Dem uranlar nükte-i sırr-ı "Ene'l- Hâk"dan **bugün**
Düşdi 'aşkuñ dârına herkes emân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 5*).
[bugün,]
3. Mısr-ı dilde Yûsuf-ı hüsnuñ **bugün** hayrânıdur
Ya'ķûb-ı hüznde hemîn Ken'ânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 9*). [bugün,]
4. Yanupdur âteş-i 'aşk içre **bugün** cânı 'uşşâkuñ
Yarın düzağ içinde yanmak için nârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 3*). [bugün,]
5. Cân teslim eyledük yolına İsmâ'il gibi
Tâ bizim dağ **bugün** maķbûl ola kurbânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6*).
[bugün,]
6. Kurtulursa kayd-ı berzağdan **bugün** 'ârif olan
Aña her bir kaçre mürşid zereler bir pîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5*).
[bugün,]
7. Dürr-i deryâ-yı haķikatüñ **bugün** ğavvâşıyım
Nükte-sencân-ı ma'ânî fehmi ider mollâşıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1*).
[bugün,]
8. Ey Hülûşî hâzin-i 'ilm-i ledünnem ben **bugün**
Anuñ-içün besmele tahtında bâ noktâşıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9*).
[bugün,]
9. Ey gönül derd-i Hudâ'dan sen haberdâr ol **bugün**
Girme ki 'aşk âteşine sen cigerdâr ol **bugün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1*).
[bugün,]
10. Ey gönül derd-i Hudâ'dan sen haberdâr ol **bugün**
Girme ki 'aşk âteşine sen cigerdâr ol **bugün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2*).
[bugün,]
11. Gözlerüñ yaşını seyl-âb eyle 'aşk-ı Hâk ile
Ĝafleti kaldur gönülden bâri bîdâr ol **bugün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4*).
[bugün,]
12. Cümle eşyâda şîfât-ı Hâk zâhir görinür
Perdeyi ref' it gözinden ehl-i didâr ol **bugün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6*).
[bugün,]

13. Dām-ı şeytāndur hele bu 'izz u cāhı dünyanıñ
Geç buların şöhetinden faqr-ıla var ol **bugün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10*). [*bugün,]*
14. Ey Hülûşî bir kanâ'at küşesini mesken it
Gel gınâ-yı ma'nevî tahtında hünkâr ol **bugün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12*). [*bugün,]*
15. Tâbekey mest-i mey-i cām-ı gurûrsun ey gönül
Ayağın çek öyle meclisden ki huşyâr ol **bugün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8*). [*bugün,]*
16. Olmasun aslâ muqayyed şâh-ı çarh dîvânına
Biz de ger **bugün** varırsak hâlimiz i'lâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4*). [*bugün,]*
17. N'eylesün n'itsün **bugün** 'aşkuñ ucından 'aşıkân
Var mıdır bir çäre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1*). [*bugün,]*
18. İsteyen 'ilm-i ledünniden **bugün** almak haber
İbtidâ bir mürşid öninde kılur ikrâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 3*). [*bugün,]*
19. Gördügi gibi rakîbi gitdi ol âfet dirîğ
Uğramış idi bize **bugün** biraz ârâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8*). [*bugün,]*
20. Tekye-gâh-ı dünyede yok borısın çalmak işi
Kimsenüñ kulağına girmez **bugün** laklak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 20*). [*bugün,]*

bul-: Ermek, ulaşmak; elde etmek II Arayarak bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak.

1. Kaçrede deryâyı **bul** deryâda aña kaçreyi
Kalma bu kısr içre tâ ki bildüğün 'irfân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3*). [*bul,]*
2. Bu vücûduñ zulmetidür mâni'-i âb-ı hayât
Bulmak isterseñ Hızır-veş eyle 'aşka iktidâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 4*). [*bulmak, -mak]*
3. 'Âlem-i 'ulvîde **bulmuşdur** maķâmuñ sâlikân
'Âlem-i süflîde anuñ-çün efendi cāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 7*). [*bulmuşdur, -mış, -dur]*
4. Şıdk-ıla Hülûşî kıl bir kāmili ara **bul**
Ol kāmile bende ol sultāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7*). [*bul,]*
5. Ey Hülûşî evvelâ terk eyle kendü varlığını
Mekteb-i 'aşk içre soñra gir oku 'irfânı **bul** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10*). [*bul,]*
6. Men 'arefe nefsehu sırrını fehm it sâlikâ
Kendi nefsin aña evvel ba'dehü Sübhân'ı **bul** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6*). [*bul,]*
7. Gezme gel cānā beyābān içre tenhā vü ğarîb
Cānuñ içinde senüñ gizlü-durur sultānı **bul** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4*). [*bul,]*
8. Bu gönüller derdine dermān iden cānānı **bul**
Hastalar kâpusı dârü's-şifa-yı Lokmān'ı **bul** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1*). [*bul,]*
9. Bu gönüller derdine dermān iden cānānı **bul**
Hastalar kâpusı dârü's-şifa-yı Lokmān'ı **bul** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2*). [*bul,]*
10. Naḥvet-i kibri ko bu yolda ara bir rehberi
Dil irâdet virmege bir kāmîl ol insānı **bul** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8*). [*bul,]*

11. Hayât-ı cāvidānī **bulmağa** ister-iseñ ey dil
İçe gör cür‘a-yı āb-ı hayâtı Hāk vişālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3*).
[bulmağa, -ma, -ğa]
12. Cān u başdan geçmeyen **bulmaz** bu yolda mertebe
‘Āşıkun öz menzili Mansūr gibi ol dār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7*).
[bulmaz, -maz]
13. Māsivā ālāyişinden kat‘ iderseñ kendüzin
Bilürem zāhid **bulursun** ol vakit gamdan hālās (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*). [bulursun, -ur, -sun]
14. Bir misāfir-hānedür dünyā gelen geçer gider
Enbiyā vü evliyālar **bulmadı** mevte mecāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8*).
[bulmadı, -ma, -dı]
15. Namāzın eyleme kāsır yüzün it Ka‘be‘ye nāzır
Bulurmuş cenneti hāzır kişi beş vakt namāz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8*). [bulurmuş, -ur, -muş]
16. Bir hālqada olalum ‘aşk-ı zevkle dolalum
Hāk rızāsın **bulalum** gel idelüm zıkrullāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4*).
[bulalum, -alu, -m]
17. Ey gönül kaldır şehir vaktinde hāb-ı gāfleti
Şevk-ile eyle ‘ibādet tā **bulasın** vuşlatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2*).
[bulasın, -a, -sın]
18. Açılır bāb-ı tecelliden anuñ kılbine yol
Ey Hülûşî bu maķāmuñ rehberini ara **bul** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 18*).
[bul,]
19. Bir ‘azîz idi ki mişlin **bulamaz** ‘alemdede
Āfitāb eyler-ise geşt-i eķālîm-i cihān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 37*).
[bulamaz, -a, -maz]
20. Nice bu fāniye meyl ide begim ‘ākiller
Ki maķāmını yarın **bulur-iken** cennet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 70*).
[bulur-iken, -ur, --iken]
21. Hemdem-i ‘İsā idi her nefesi cān-baḥşı
Mürde diller **bulur-idi** nefesinden ihyā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 50*).
[bulur-idi, -ur, --idi]
22. Kendü kendüni yitirmişsin ġaraz **bulmaḳ** seni
Pirüñüñ irşadı şimdi ḫalvete koymaḳ seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 23*).
[bulmaḳ, -maḳ]
23. Recā‘-ı vaşl içün ol şāh-ı ḫüsne ‘arz-ı ḫāl itdüm
Maḫalli yok didi meyve **bulunmaz** der-kenār ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6*). [bulunmaz, -un, -maz]
24. Günbegün **bulmadadur** cümle tenezzül a‘zā
Tül-i ‘ömr ise saña yapmadadur özge ḫayāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 9*).
[bulmadadur,]

bülbül: Güzel sesiyle bilinen kuş. II Aşık II Dost

1. Her şehir **bülbül** gibi efḡān u feryād eylegil
Olma sakın müdde‘î-veş dilde āh u vāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5*).
[bülbül,]
2. **Bülbül** gibi zār eyle durmayup fiḡān eyle
Bu virdi her ān eyle cānāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3*).
[bülbül,]
3. ‘Acebdür bāde-i ‘aşkını ger nüş itse bir ‘āşık
İki ‘ālemi terk idüp olur **bülbül** gibi nālān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8*).
[bülbül,]
4. Dilerseñ alasin bü-yı muḫabbetden eser sen de
Yüri **bülbül** gibi seyr-i gülîstān eyle gülzār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6*).
[bülbül,]

5. Bu gülistân içre yoktur çünkü ey **bülbül** karar
İtme beyhüde figân pişmân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3*).
[bülbül,]
6. Kanı pervâne-veş bağı yanuk müstakîm-i 'âşık
Görüp bir kurî nâle **bülbülün** zârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6*). [bülbülün, -ün]
7. Nice efğân itmesün bî-çâre **bülbül** derd-ile
Her seher olur nümâyân gözine gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 3*).
[bülbül,]
8. **Bülbül** 'âşık geçinür gülzârına
Hem dahi pervâne 'aşkuñ nârına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5*). [bülbül,]
9. Gel ey **bülbül** haber vir n'oldı bu zâr olmağa bâ'is
Sebeb ne hem-nişîni ol gülün hâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1*). [bülbül,]
10. Bağçe'-i Celveti'de **bülbül** idi el-hâşıl
Her seher âh u figânı idi zîkr-i Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 61*). [bülbül,]

bulun-: Elde etmek II Ulaşmak.

1. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağırm yaḫar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd **bulunmaz** bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4*). [bulunmaz, -maz]

bunca: Bu kadar, böylesi.

1. Var-ise zehr ile âlûde-dürür bünyâduñ
Kim girerse içine çekmelüdür **bunca** kelâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 18*).
[bunca,]
2. Bu ne kudret bu ne şân'atdur begim kim gösterir
Bir vücûda nice evşâf **bunca** elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*).
[bunca,]
3. Kendi nefsuñ saña bildürmek içündür sâlikâ
Bir 'azîzûñ kapısında **bunca** hizmetden ğaraḫ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6*).
[bunca,]

bunda: Burada.

1. Cennet-i ḳalbe duḫûl itmezse **bunda** 'âşıkân
Va'd olan yarın aña ḫurî u ğılmân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9*).
[bunda,]

bünyâd: Esas, temel, yapı. II Dünya.

1. Var-ise zehr ile âlûde-dürür **bünyâduñ**
Kim girerse içine çekmelüdür bunca kelâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 17*).
[bünyâduñ, -uñ]

bürhân: Delil, ispat.

1. Derdime dermân aradum derd imiş dermân baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş **bürhân** baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2*).
[bürhân,]
2. Maḫzen-i esrâr-ı Ḥaḳ olduğunuñ **bürhânıdur**
Naşş-ı Kur'ân'da şu ma'nâ didi mâ evhâ Ḥudâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 5*).
[bürhânıdur, -ı, -dur]
3. Her birin bir tarz-ıla üslûba koymuş ol Ḥakîm
Her birisün kendü varlığına **bürhân** eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 6*).
[bürhân,]

bürün-: Bir hale, bir şekle girmek II ... gibi görünmek.

1. Bürünüp bu nice esmā vü sıfāt
Nazarda dūn velī şāhāneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9). [bürünüp, -üp]

büryân: Kavrulmuş, yanmış II Acı içinde.

1. Tâb-ı aşkıyla demâdem cigeri **büryân** gerek
Çeşm-i hûnundan ola seyl-âb gibi yaşı revân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3). [büryân,]
2. Gözleri giryân her dem cigeri **büryân** gerek
Şem'-i aşkda yanmada pervâne-veş sūzân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 7). [büryân,]

bütün: Hep, tamamen.

1. Nihân olmaz 'acebdür gözlüden etvârı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur **bütün** 'âlem seçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 6). [bütün,]

büy: Koku.

1. Reng-i **büy-** fāmına aldanma bāğ-ı 'âlemüñ
Kim murâdın hâşılı itdi iş bu fânide bu dem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 5). [büy-, --]
2. 'Arız-ı dildârdan ger reng ile **büy** alma
Dostum şerbet-fürüşânlar dimezdi 'anber iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7). [büy,]

büy-ı hakikat: Hakikatin kokusu, gerçeğin kokusu.

1. Nesim-i feyz-i Rahmân olmağa **büy-ı hakikatden**
Bu yolda nefis-i bed-hâhe nice yıllar cefâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 5). [büy-ı hakikatden, -den]

büy-ı hüsn: Güzel koku.

1. Gülşen-i Celveti'de bir gül idi zâtı anuñ
Büy-ı hüsnine anuñ olmuş idi halk hayrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 40). [büy-ı hüsnine, -i, -n, -e]

büy-ı 'irfân: İrfanın kokusu.

1. İster-iseñ Hülûsî koçmağa **büy-ı 'irfân**
Oku ledünnî 'ilmüñ bu gülsitân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13). [büy-ı 'irfân,]

büy-ı ma'ârif: Bilimin kokusu.

1. Kalbine zâhir ola **büy-ı ma'ârifden** eser
Döke hem feyz u ma'ârif rahmetin aña şehâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 13). [büy-ı ma'ârifden, -den]

büy-ı maksûd: Maksadın kokusu.

1. Büy-ı maşşûda nice vâşıl olur ehl-i sülûk
Kande bir gül açıla etrâfı cümle hâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 3). [büy-ı maşşûda, -a]

būy-ı mihir: *Sevginin kokusu.*

1. Būy-ı mihrinden şemīm itmek olur ey ‘andelīb
Şad hezārān baña gelür gonçe-i terden lezīz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7*).
[būy-ı mihrinden, -i, -n, -den]

būy-ı muhabbet: *Muhabbetin, aşkın kokusu.*

1. Dilerseñ alasin **būy-ı muhabbetden** eser sen de
Yüri bülbul gibi seyr-i gülistān eyle gülzār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*).
[būy-ı muhabbetden, -den]

būy-ı murād: *İstek kokusu.*

1. Kõkmaduñ bu gülsitāndan ey gönñül **būy-ı murād**
‘Andelīb gibi işññ leyl u nehār zār olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7*).
[būy-ı murād,]

C c

cāh: Kuyu, çukur.

1. Ey Hülûsî Mısr-ı dilde hükm ideli bu gönül
Düşdi Yüsuf gibi **cāh** içre velî āgāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10).
[çāh,]

cāh: Makam, mevki.

1. 'Ālem-i 'ulvîde bulmuşdur makāmuñ sālîkân
'Ālem-i süflîde anuñ-çün efendi **cāhı** yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8).
[cāhı, -ı]

cahīm: Cehennem.

1. Gehî cenneti vaşf eyler gehî dūzağ 'azābını
Gehî hālka ider tafşıl **cahīmüñ** pendüñi vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6).
[cahīmüñ, -üñ]

cāiz ol-: Yapılmasında sakınca bulunmamak II Doğru ve yerinde olmak.

1. Şoḥbet-i kāmîl gerekdür sālîke yol göstere
Sanma her bir müdde'îyle **cāiz ola** ihtilāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8).
[cāiz ola, -a]

cām: Kadeh. II Şarap.

1. Bir nevāz şöyle ḥarāb göñlümi iḥyā eyledi
Şimdiden şöña ne minnet raḳîbe bir **cām** için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [cām,]
2. Bezm-i 'aşk-ı İlāhî **cāmını** nüş eyledik
Zāhidi 'uzlet gözet sen ister içme ister iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 3).
[cāmını, -ı, -nı]
3. Nüş ideli bezm-i 'aşk-ı İlāhî **cāmını**
Bir nefes eyledi ḳaldı bezm-i mestānemiz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 3).
[cāmını, -ı, -n, -ı]
4. Ezel **cāmında** 'aşkı nüş idenden
O günden beru tā mestāneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3). [cāmında, -ı, -n, -da]
5. Māt ider bir **cām-ıla** begim nice 'ākilleri
Gör felek nice ḳatar āğuyı her bir tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7).
[cām-ıla, --ıla]
6. İçmedi bir ḳatre bārî bādemiz söz geçmedi
Ol ḳadar ibrām u içdām eyledük bir **cām** için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10). [cām,]

cām-ı 'aşk: Aşk şarabı II İlāhî aşk.

1. **Cām-ı 'aşkı** nüş idenler sāğar-ı tevḥîd ile
Oldular mest-i ebed bu dāver-i tevḥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 1).
[cām-ı 'aşkı, -ı]
2. **Cām-ı 'aşkuñ** nüş idelden şöyle medhūş oldu dil
Sağ u solum añlamaz mestāneyim yā Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7). [cām-ı 'aşkuñ, -uñ]

cām-ı 'isret: İçki kadehi.

1. Füzûn eyler gamı sanma şafâ var **cām-ı 'işretde**
Şudâ' ı yok felek bezminde bir maḥmûr göstere (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7). [*cām-ı 'işretde, -de*]

cām-ı muhabbet: Sevgi kadehi II Sohbet kadehi.

1. Nûş iden **cām-ı muhabbet** yâr elünden her zamân
Oldı ancak ol Hülûşî 'aşk-ı zevke âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9). [*cām-ı muhabbet,]*

cân: Gönül II İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh, yaşamın özü.

1. Gönül mir'âtınun **cânâ** cilâsı meclis-i tevḥîd
Erenlerün maḥâmı hem şafâsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1). [*cânâ, -â*]
2. Hâk yolına düş olanlar 'aşk-ıla tevḥîd ider
Cân u dil bî-hûş olanlar zevk-ile tevḥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2). [*cân,]*
3. Yanupdur âteş-i 'aşk içre bugün **cânı** 'uşşâkuñ
Yarın düzaḥ içinde yanmak için nârî n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 3). [*cânı, -ı*]
4. Ey Hülûşî itmeyen Mansûr gibi **cânını** terk
Bilmedi hergiz cihânda vâsıl-ı dildâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9). [*cânını, -ı, -n, -ı*]
5. Yoğ-ise māl u mülküm gam degil 'aşkuñ ile **cânâ**
Cihâna şu 'le urunca körüklü bir çerâğum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3). [*cânâ, -â*]
6. Ey gönül ister-ise **cânun** ola oddan ḥalâş
İbtidâ nefsin eyle şer ile şûrdan ḥalâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1). [*cânun, -un*]
7. **Cân** kuşî mânend-i tûṭî düşdi dām-ı miḥnete
Bilmezem kaçan olur cân bu kafeş tenden ḥalâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8). [*cân,]*
8. Cân kuşî mânend-i tûṭî düşdi dām-ı miḥnete
Bilmezem kaçan olur **cân** bu kafeş tenden ḥalâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7). [*cân,]*
9. Kulak ur baş u **cân-ıla** ki sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerḳ-ile dime ki ider andını vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3). [*cân-ıla, --ıla*]
10. Cilve-i ḥüsnüne **cânâ** mâ'il evvelden gönül
Ederim bir rû'yete ḥür-ı cinânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [*cânâ, -â*]
11. Terk iden **cânını** cânâna irerse ne 'aceb
Ey Hülûşî derd-i 'aşka yine derd oldı 'ilâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9). [*cânını, -ı, -n, -ı*]
12. Nice biñ **cân-ıla** eylemesün iḳbâl âña 'aşık
Olur tesbîḥ-i Mevlâ her şadâsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5). [*cân-ıla, --ıla*]
13. Bir 'aceb sevdâ imiş 'âlemde **cânâ** derd-i 'aşk
Düşmeyen ol derde bilmez ḡalibâ sevdâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3). [*cânâ, -â*]
14. Olmagıl **cânâ** ḡazûb hilmî şifât it kendüne
'Âkile lâyiḳ budur her sözi ola inbisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5). [*cânâ, -â*]

15. Bir onulmaz derd imiş **cānā** maḥabbet āteşi
‘Aşıkun kimini öldürdi kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7). [cānā, -ā]
16. Tecelliyle beni mest itdi Ḥallāk
Anuñ-çün **cān** u dilim oldu müştāk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2). [cān,]
17. Ḥaḳ yolında **cān** u başı ‘aşıkuñ kurbān gerek
Derd-i miḥnet çekmede hem Yūsuf-ı Ken‘ān gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1). [cān,]
18. Bāb-ı kurb-ı ḥazrete uçurmağa **cān** murğını
İ‘tikād-ı pākden per-i dilde hem ‘irfān gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7). [cān,]
19. Gezme gel cānā beyābān içre tenhā vü ḡarīb
Cānuñ içinde senüñ gizlü-durur sultānı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4). [cānuñ, -uñ]
20. Gezme gel **cānā** beyābān içre tenhā vü ḡarīb
Cānuñ içinde senüñ gizlü-durur sultānı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3). [cānā, -ā]
21. İlāhî feyz-i nūruñla münevver it dil ü **cānım**
Sīva-yı ḥubbuñ çıkar ḳalbimde zerre ḳoma sultānım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1). [cānım, -ım]
22. Ḳalma ḳışr içinde it **cānā** ma‘āniye gūzer
Añla taḥşil-i ma‘ārifdūr bu ḥilḳatden ḡaraḫ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3). [cānā, -ā]
23. Ḡaḫlet ile itmesün ‘ömrüñ gūzer **cānā** senüñ
Ey Ḥulūşî çeşm-i ‘ibret eyle gel o yana baḳ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9). [cānā, -ā]
24. Derd ucından **cānını** terk eyledi cān isteyen
Māsivā zünnārını kat‘ ider imān isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1). [cānını, -i, -n, -ı]
25. Derd ucından cānını terk eyledi **cān** isteyen
Māsivā zünnārını kat‘ ider imān isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1). [cān,]
26. Dil ü **cān** mürde iken buldı ḳudümüyle şafā
Görilüp ḥāṭır-ı āzürdeden endüh-ı cefā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5). [cān,]
27. Ḥulūşî añlamadı gitdi bu **cāndan** esrārı
Ki kim olmadı ḳalbinde ‘aşḳ-ı Ḥaḳ pinḥān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13). [cāndan, -dan]
28. Sen de ḳudsiler gibi ḳayd-ı ‘alāyıkdan kesil
Eyleme dünyā için ḥalkıyla **cānā** ḳāl u ḳıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 8). [cānā, -ā]
29. Nesīm-i cān-fezā çünkim erişür cāne **cānımdan**
Maḥabbet gülleri ḳāhir olur bu gülsitānımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1). [cānımdan, -ım, -dan]
30. Nesīm-i cān-fezā çünkim erişür **cāne** cānımdan
Maḥabbet gülleri ḳāhir olur bu gülsitānımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1). [cāne, -e]
31. Ey kendüzin yetüren cism-ile **cān** içinde
Dām oldu bu vücuduñ ḳalduñ zindān içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1). [cān,]
32. Tecellî-i cemālūñle gönüllerde ziyā ister
Tesellî-i vişālūñle dil ü **cānda** şafā ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2). [cānda, -da]
33. Terk-i dünyā terk-i ‘uḳbā terk-i cism ü **cān** gerek
Çār terk itmek degil tācî hüner ancaḳ dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 9). [cān,]

cân teslim eyle-: Bir şeyin uğrunda canını feda etmek.

1. Cân teslim eyledük yolına İsmâ'îl gibi
Tâ bizim daîhi bugün maqbûl ola kurbânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5).
[cân teslim eyledük, -dü, -k]

cân u başdan geç-: Bir şeyin uğrunda canından vazgeçmek.

1. Cân u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Âşıkun' öz menzili Mansûr gibi ol dâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7).
[cân u başdan geçmeyen, -me, -y, -en]

cân u başı el-vedâ' it-: Bir şeyin uğrunda canından vazgeçmek.

1. Etmişem 'aşkuñ yolında cân u başı el-vedâ'
Vermişim bir vuşlata iki cihânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 1). [cân u başı el-vedâ' itmişem, -miş, -em]

cân vir-: Ölmek.

1. Nice cân virmeye da'vacısı çün Hâzret ola
Nice fırkatde kalur dîl ki aña vuşlat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 67). [cân virmeye, -me, -y, -e]
2. Şem'-i 'aşka cân virür pervâne-veş 'âşık olan
Nâr-ı Nemrûd'ı ider 'âşıklara gülzâr-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7).
[cân virür, -ür]

cânâ: Sevgilim, canım, ey dost.

1. Şu diller kim senûñ 'aşkuñ ile cânâ olur handân
Ebed Mısr'ı vücûd içre olur Yûsuf gibi sultân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1).
[cânâ,]
2. Etme cânâ gönîlini dünyâya 'ağd-i irtibât
Sanma kim bâkî kalur bu köşk bu 'âlî ribât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1).
[cânâ,]

cânân: Gönül verilen, aşık olunan II Allah.

1. Terk iden cânını cânâna irerse ne 'aceb
Ey Hülûşî derd-i 'aşka yine derd oldu 'ilâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9).
[cânâna, -a]
2. N'oldu bâ'îş kendini 'aşk âteşine atmağa
Nûr-ı şem' içre mi zâhir oldu cânânuñ senûñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 8).
[cânânuñ, -uñ]
3. Geç kayd-ı dîl-i cândan cânâna irem dirseñ
Hem cism-ile bu tenden Sübhân'a irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1).
[cânâna, -a]
4. Bülbül gibi zâr eyle durmayup fîgân eyle
Bu virdi her ân eyle cânâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4).
[cânâna, -a]
5. Bu gönüller derdine dermân iden cânânı bul
Hastalar kapısı dârü's-şifa-yı Lokmân'ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1).
[cânânı, -ı]

cânâne: Sevgili.

1. Ey Hülûşî herkesûñ kalbinde bir sevdâsı var
Lîk ten bî-çâre ten cânânesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12).
[cânânesidür, -si, -dür]

cân-bahs: Can veren.

1. Hemdem-i 'İsâ idi her nefesi **cân-bahşı**
Mürde diller bulur-idi nefesinden ihyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 49). [cân-bahşı, -ı]

cân-ile başın yoluna fedâ eyle-: Canın önemi olmadan bir şeyin uğrunda yok olmak.

1. Ey Hülûşî ümmet iseñ ol resûle sen dahi
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 7, Mısra 12).
[cân-ile başın yoluna fedâ eyle, --ile-ın-u, -na]

cânum fedâ olsun: Bir şeyin uğrunda canından vazgeçmek.

1. Ey Hülûşî ol şehensâh-ı cihânuñ yolına
Cism-ile **cânum fedâ olsun** dahi ben de fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 6, Mısra 12).
[cânum fedâ olsun, -sun]

cârî: Yürürlükte olan, geçerli olan.

1. Ey Hülûşî zîkr-i Hâk eşyâda **cârî** muṭlak
Saña olsun bu sebak tevḥîd idelim tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 23, Mısra 9).
[cârî,]
2. Cümle eşyâda begim **cârî** iken tevḥîd-i Hâk
Münkir ü kâfirlerüñ kalbindeki inkâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 36, Mısra 3).
[cârî,]
3. Hülûşî zulmet-i ğamdan rehâ bulur ol kim
Ola **cârî** lisânı içre anuñ yâ Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 19, Mısra 10). [cârî ola, -a]

cây-ı bekâ billâh: Allah'ta baki olma yeri, makamı.

1. Eger ârâyiş-i naḳşuñ dilâ ehl-i behişt görse
Dir idi şübhesiz aña budur **cây-ı bekâ billâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 102, Mısra 6).
[cây-ı bekâ billâh,]

cebîn: Alın.

1. Kilk-i kudretle yazılmışdur **cebînim** üstine
Ben ki maḥlûkât içinde cümleñüñ a'lâsıym (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 70, Mısra 3).
[cebînim, -im]

cedvel it-: El yazması kitap sayfalarının, yazıların, bir süsleme motifinin etrafına çizgi çekmek, çizgilerle çerçeve yapmak (ah dumanı bağlamında).

1. Dūd-ı âhım ile **cedvel ideyim** etrâfuñ
Tâ ki sūz-ı dilüme her varaḳı ola nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 29).
[cedvel ideyim, -e, -y, -im-eyim]

cefâ: Eziyet, sıkıntı.

1. Ey nefis-i hevâdârım inşâf ide gör inşâf
Ey **cefâsı** çok yârim inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 52, Mısra 2).
[cefâsı, -sı]
2. Nesîm-i feyz-i Rahmân olmağa bûy-ı haḳîkatden
Bu yolda nefis-i bed-ḥâhe nice yıllar **cefâ** ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 6).
[cefâ,]

cellâd-ı eccl: Eccl celladı II Ölüm.

1. ‘İlm ü hikmetle eger olsa Felâtûn-ı zamân
Yine **cellâd-ı ecelden** bulamaz zerre emân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 24).
[cellâd-ı ecelden, -den]

celvet-hâne: Celveti tarikatının evi.

1. Bu **celvet-hâne** ya’nî mesken-i ehl-i fenâfillâh
Cilâ-yı kalb-i süllâk için oldu hûş cây dil-hâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1). [celvet-hâne,]

cem’: Hepsi, tamamı.

1. Nazar kılanlar eşyâya bilürler
Cem’îsi fânîdür zâtullah illâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 8). [cem’îsi, -î, -si]

cem’ it-: Toplamak II Bir araya getirmek.

1. ‘Âkile lâıyk olan dünyeyi terk itmekdür
Âhîret yolcusıdır zâdını **cem’ itmekdür** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 22).
[cem’ itmekdür, -mek, -dür]

cemâl: Güzellik II Allah’ın güzelliğinin tecellisi.

1. Halkaya girmiş erenler mihr ü mâh gibi döner
Hakk’uñ **cemâlin** görenler zevk-ile tevhid ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4). [cemâlin, -in]
2. **Cemâlûñ** şem’ine pervaneyim ben
O nâra yanmağa divaneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1). [cemâlûñ, -iñ]
3. **Cemâlûñ** feyz bahşâ-yı Hudâ’dur yâ Resûlallâh
Kapuñ üftâdegâna mültecâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 1).
[cemâlûñ, -iñ]
4. Hakkıyâ Hakk’uñ **cemâlûñ** nûruna müstağrâk ol
Vâsıl olan ol makâma mâsivâyı n’eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 19).
[cemâlûñ, -iñ]
5. Âşinâ-yı Hakk olan meyl-i sivâyı n’eylesün
‘Âşık-ı hüsn ü **cemâl** ğayrı hevâyı n’eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 2).
[cemâl,]

cemâl-i hakk: Allah’ın güzelliği II Allah’ın tecellisi.

1. **Cemâl-i Hakk’a** âyine düşüpdür tal’at-i Âdem
Bu evşâf-ı şıfâtı kaplamuş insânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 3).
[cemâl-i hakk’a, -’a]
2. **Cemâl-i Hakk’a** âşıkdur gönül eğlenmez eğlenmez
Yolında bağı yanukdur gönül eğlenmez eğlenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1). [cemâl-i hakk’a, -’a]

cem’iyyet: Topluluk, toplum.

1. Metâ’-ı ‘aşk olalı ey Hulûsî ‘âleme zâhir
Bu **cem’iyyet-dürür** halk içre bâzâr olmağa bâ’iş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 10). [cem’iyyet-dürür, --dürür]

cem’iyyet-i hâtır: Gönül birliği.

1. Ey gönül mestâne kimdür zâhir-i huşyâr nedür
Gâhi **cem’iyyet-i hâtır** gâhi bu efkâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2).
[cem’iyyet-i hâtır,]

Cenāb-ı hak: Allah.

1. Cenāb-ı Hakk'a kurbiiyet dilersen
Vücūduñ varlığını âteşe yak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 3). [cenāb-ı hakk'a, -'a]

cenk u cidāl: Savaş ve kavga.

1. Bāde-i naḥvet ile geçmededür eyyāmuñ
Ârzu-yı dil ise itmededür **cenk u cidāl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 8). [cenk u cidāl,]

cennet: Gölgelek bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.

1. Yokluğ yollarını açan fânî 'alāyıkdan geçen
Cennet sarāyına uçan zevk-ile tevḥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 8). [cennet,]
2. Eger **cennet** eger Rıdvân eger ḥūrî eger ḡilmân
Baña sensiz olur zindân gönül eğlenmez eğlenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7). [cennet,]
3. Gehî **cenneti** vaşf eyler gehî düzaḥ 'azābını
Gehî ḥalka ider tafşîl caḥîmüñ pendüñi vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5). [cenneti, -i]
4. Namāzın eyleme kâşır yüzün it Ka'be'ye nāzır
Bulurmuş **cenneti** ḥāzır kişi beş vakt namāz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8). [cenneti, -i]
5. Nice bu fāniye meyl ide begim 'ākiller
Ki maḳāmını yarın bulur-iken **cennet** ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 70). [cennet,]

cennet-i gülzār: Gül bahçesinin cenneti.

1. Fikr-i la'l-i yār-ile sūfî demādem Kevşer iç
Cennet-i gülzārı āb-ı tābına bak şekker iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2). [cennet-i gülzārı, -ı]

cennet-i kalb: Kalbin cenneti.

1. Cennet-i ḳalbe duḥūl itmezse bunda 'aşîḳān
Va'd olan yarın aña ḥūrî u ḡilmân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9). [cennet-i ḳalbe, -e]

cevāhir: Cevherler II Güzel ve değerli söz.

1. Revādur sözlerim olsa **cevāhir**
Yem-i 'irfānda bir dūrdāneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 7). [cevāhir,]
2. Söz tamām oldu Ḥulūşî irdi encāma kelām
Oldu dīvāne şadef-veş **cevherüñ** dūrdānesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 10). [cevherüñ, -üñ]

cevher-i ma'nā: Anlam cevheri II Manevi anlamların cevheri.

1. Nedür şol **cevher-i ma'nā** ki deryāda olur mestūr
Nice gizlū olur deryāda deryādan ḥaber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7). [cevher-i ma'nā,]

Cevhūn: Ceyhun nehri II Aşığın gözyaşı dolu gözleri.

1. Gözi **ceyhün** cigeri pür-hündür
Hak için ol kişi kim ide surāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 7*). [*ceyhün,]*

cibāl: Dağlar.

1. Kat' ider varlık **cibālūn** dembedem efgān ile
Olmağa Ferhād gibi ma'sūka mihmān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7*). [*cibālūn, -ūn]*
2. Kat' ider varlık **cibālūn** dembedem efgān ile
Olmağa Ferhād gibi ma'sūka mihmān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7*). [*cibālūn, -ūn]*

ciger: Ciger, bağır, yürek II Acının hissedildiği yer.

1. Gözi ceyhün **cigeri** pür-hündür
Hak için ol kişi kim ide surāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 7*). [*cigeri, -i]*
2. Tāb-ı 'aşkıyla demādem **cigeri** büryān gerek
Çeşm-i hūnundan ola seyl-āb gibi yaşı revān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3*). [*cigeri, -i]*
3. Gözleri giryān her dem **cigeri** büryān gerek
Şem'-i 'aşkda yanmada pervāne-veş sūzān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 7*). [*cigeri, -i]*

ciger hūn ol-: Bağırı yanmak.

1. Ciger hūn oldu firkatde gözüm giryān-ı miñnetde
Beni bu dār-ı hayretde esirge koma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3*). [*ciger hūn oldu, -du]*

cigerdār ol-: Cesur olmak.

1. Ey gönül derd-i Hudā'dan sen haberdār ol bugün
Girme ki 'aşk āteşine sen **cigerdār ol** bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2*). [*cigerdār ol,]*

cigeri kebāb ol-: Yüreği yanmak II Gönün Allah aşkıyla dolu olması.

1. Evvelā ehl-i sülūkūn sinesī pür-hūn gerek
Hem derūnunda gerekdür cigeri ola kebāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 8*). [*cigeri kebāb ola, -a]*

cihān: Dünya II Alem.

1. 'Āleme oldu vücūduñ "rahmeten li'l-'ālemīn"
Dü **cihānda** buldı rahmet saña iden iktidā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 4*). [*cihānda, -da]*
2. İki bölmüş **cihānuñ** halkını bu hāme-i taqdīr
Kimi ehl-i hicāb olmuş kimisi āşinā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 9*). [*cihānuñ, -uñ]*
3. Virme gönül bu **cihānuñ** şüret-i zībāsına
Girmeyesin dām-ı şeytāna beğāyet gözün ac (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 5*). [*cihānuñ, -uñ]*
4. Ey Hülûşî itmeyen Manşūr gibi cānını terk
Bilmedi hergiz **cihānda** vāşıl-ı dildār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 10*). [*cihānda, -da]*
5. Bi-hamdillāh **cihān** kaydından āzādım ferāğum var
Değişmem hāne-i çarha benüm bir hoş bucağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1*). [*cihān,]*

6. Yoğ-ise māl u mülküm ğam degil ‘aşkuñ ile cānā
Cihāna şu ‘le urunca körüklü bir çerāğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 37, Mısra 4*).
[cihāna, -a]
7. Luṭf u kahrı aňlayan bilür **cihānuñ** n’olduğın
Kimine zevk-i sürür kimine miñnetden ğaraž (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 47, Mısra 7*).
[cihānuñ, -uñ]
8. Çünki şubḥ irüp žiyā ile **cihān** tenvîr olur
Vaḥdet-i zāt-ı Hudā’yı zerreler taḳdîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 1*).
[cihān,]
9. Ey Hulûşî kurbet-i Ḥaḳḳ’a idemezsin vuşul
İki **cihānı** gönülden eylemedikçe ferāğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 10*).
[cihānı, -ı]
10. ‘İzzet-i rif atine bakma **cihānuñ** şüfiyā
Pādişāhları kıl iden şol ulu sultāna baḳ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 54, Mısra 7*).
[cihānuñ, -uñ]
11. Çün fenādur ey Hulûşî bu **cihānuñ** varlığı
Yā niçün dünyā içün āhiretün tār eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 9*).
[cihānuñ, -uñ]
12. Sen niye mağrûrsun ey dil bu **cihānda** bilmezem
Bir gün olur sālîke oñsuz bu yolda irtihāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 9*).
[cihānda, -da]
13. Kime bāḳîdür **cihān** ey ğāfil insān gözün aç
Nice bir ğafletde yatarsun idüp fikr-i muḥāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 5*).
[cihān,]
14. Ey Hulûşî zerre yokdur bu **cihānuñ** rāḥatı
Sa’y ideğör tā ki yarın olasın sen muḥterem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 67, Mısra 9*).
[cihānuñ, -uñ]
15. Şafāsızdur **cihānuñ** bağ-ı gülzārından el çekdüm
Ümîd şāh-ı tecellî terk idüp yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 69, Mısra 1*). [cihānuñ, -uñ]
16. Sen ol sultān-ı server şāh-ı ‘ālemsin ki kapuñda
Cihān sultānları cümle gedādur yā Resûlallāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 6*).
[cihān,]
17. ‘Āşḳ ile geldi gelenler bu **cihān** şahrāsına
Yine ‘aşḳ ile irer kişi begim Mevlā’sına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 96, Mısra 1*).
[cihān,]
18. Varlığı çünki hebādur bu **cihānuñ** şübhe yok
Pes nice ‘ārif olan düşer bunuñ sevdasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 96, Mısra 3*).
[cihānuñ, -uñ]
19. Nāle vü āh-ı zārım n’ola tuṭsa **cihānı**
Bir ğarîbim ki kaldum berr ü yabān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 5*).
[cihānı, -ı]
20. Şeb-i ğamda nice bir vālih olsun dîde-i ‘ālem
Tulū’ it māhtābım tā **cihānı** nūr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 88, Mısra 4*).
[cihānı, -ı]

cilā: Parlaklık II Günah ve masivadan arınunca kalbe düşen ferahlık, aydınlık. Allah’ın Hz. Muhammed’de tecellisi.

1. Tulū’-ı pertev-i ḥüsnün giderdi zülmet-i cehli
Anuñçün ‘āleme nūruñ **cilādur** yā Resûlallāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 4*).
[cilādur, -dur]
2. Gönül mir’atnuñ cānā **cilāsı** meclis-i tevḥîd
Erenlerün maḳāmı hem şafāsı meclis-i tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 22, Mısra 1*).
[cilāsı, -sı]
3. Gönül **mir’atını** gerd-i sivādan eylemege pāk
Şeb u rûz zikr-i tesbîḥ-i Hudā ile **cilā** ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 8*).
[cilā,]

cilā eyle-: Parlatmak II Gönlü günah ve masivadan arındırıp kalbe ferahlık, aydınlık vermek.

1. Ey Hülûşî bulmak isterseñ eger ğamdan rehâ
Kâlbiniñ âyînesini ‘aşk-ıla eyle cilā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12). [cilā eyle, --ıla]

cilā ver-: Parlaklık vermek.

1. Kûhl-i esrâr-ı cevâhir gözine virdi cilā
Anuñ-içün oldu insânda başiret itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 7). [cilā virdi, -di]

cilā-yı kalb-i süllāk: Saliklerin kalbinin nuru.

1. Bu celvet-hâne ya’nî mesken-i ehl-i fenâfillâh
Cilā-yı kalb-i süllāk içün oldu hûş cây dil-hâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 2). [cilā-yı kalb-i süllāk,]

cilvegâh: Cilve yeri II Görünme yeri II Tecelli yeri.

1. Hülûşî ehl-i ‘aşkuñ **cilvegâh**dur şu şöhetler
Ki olur ‘ukde diller dil-güşâsı meclis-i tevhid (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9). [cilvegâh, -ı, -dur]
2. Ehl-i ‘aşkuñ **cilvegâh**ı hânesidür bu gönül
Lî-ma‘allâh bezmünñ kâşânesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1). [cilvegâhı, -ı]
3. Cilvegâh olalı dilde miñnet ü ğam her zamân
Hayret-ender-hayret içre oldu aḥvâlim yaman (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [cilvegâh,]

cilve-i hüsn: Güzelliğinin tecellisi.

1. Cilve-i hüsnüñ cânâ mâ’il evvelden gönül
Ederim bir rû’ yete hûr-ı cinânı el-vedâ’ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [cilve-i hüsnüñ, -üñe]

cilve-i şem’-i tecellî: Tecelli nurunun zuhuru.

1. Cilve-i şem’-i tecellî nûr ‘aks itdi baña
Anuñ-içün nâr-ı ‘aşka yanmada pervaneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 3). [cilve-i şem’-i tecellî,]

cism: Beden II Vücut.

1. Ey Hülûşî ol şehenşâh-ı cihânüñ yolına
Cism-ile cānum fedâ olsun dahi ben de fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12). [cism-ile, --ile]
2. Geç kayd-ı dil-i cāndan cānâna irem dirseñ
Hem **cism-ile** bu tenden Sübhân’a irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2). [cism-ile, --ile]
3. Ey kendüzin yetüren **cism-ile** cān içinde
Dām oldu bu vücūduñ kalduñ zindân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1). [cism-ile, --ile]

cüdā it-: Uzaklaştırmak II Mahrum bırakmak.

1. Hülûşî yok ‘amelimiz eger ki ḥazrete lāyık
Hemân itme kapuñdan luṭfuñ-ıla sen cüdā yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12). [cüdā itme, -me]

cümle: Bütün, hepsi, tamamı; herkes.

1. 'Aşk bir hürşid-i 'âlem-tâbdur kim şu'lesi
Cümle eşyâya virüpdür dembedem nûr-i ziyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6).
[cümle,]
2. **Cümle** eşyâda begim cārî iken tevḥîd-i Ḥaḳ
Münkir ü kâfirlerüñ ḳalbindeki inkâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3).
[cümle,]
3. Ey Ḥulûşî sen daḥî gel 'aşḳa eyle iktidâ
'Aşk zîrâ **cümle** eşyâ üstine serdâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10).
[cümle,]
4. N'ola Âdem'e kılsa secde **cümle** ḳudsiyân
Rûy-ı 'arz üstine olmuşdur ḥalîfe ḥaşre dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 3).
[cümle,]
5. **Cümle** a'zâ bil ra'yyet gibidür aña hemîn
Taḥt-ı dilde sâkin olmuş ulu sulṭândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7).
[cümle,]
6. **Cümle** eşyâda şîfât-ı Ḥaḳ zâhir görünür
Perdeyi ref' it gözinden ehl-i didâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5).
[cümle,]
7. Ḳaḡı dilde zâhir olur ey gönül esrâr-ı Hû
Mâsivâ ekdârını **cümle** sürer efkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 2).
[cümle,]
8. Ey Ḥulûşî **cümle** eşyâ çünki ḥâlik şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör Ḥaḳḳ'a isterseñ rücû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9).
[cümle,]
9. Muşḥaf-ı ḥaṭṭ-ı yâri ders ideli zâhidâ
Añlandı **cümle** esrâr nedür Ḳur'ân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8).
[cümle,]
10. Ey Ḥulûşî mîr-i 'aşḳa kul olan dîvâneler
Taḥt-ı tecrid üzre oldu **cümlesi** sulṭân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12).
[cümlesi, -si]
11. Cümle eşyâda vücûd-ı vâḥidi seyr eyleyen
Var-ise oldur hemân tevḥîd-i Ḥaḳḳ 'a âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 3).
[cümle,]
12. Gerçi ḥatmü'l-enbiyâsın 'âleme teşrîfde
'Âlem-i ervâḥda sensin **cümlesine** ibtidâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 6).
[cümlesine, -si, -ne]
13. Leyle-i mi'râcda çün kıldıñ semâvâtı 'ubûr
Cümle ervâḥ-ı melâ'ik itdi ta'zîm ü senâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 8).
[cümle,]
14. Yitirdüm varlığıñ 'aşḳuñla **cümle** eyledim yağma
Yolına baş-ile cânım dahi olsun fedâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3).
[cümle,]
15. Ne ḥikmetdür bu kim eşyâda **cümle** 'aşḳ lisânı var
Velâkin oldu insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5).
[cümle,]
16. Ey Ḥulûşî **cümle** eşyâdan güzër
Eyleyen alur ma'âniden haber (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13).
[cümle,]
17. Her kime kılsañ tecellî -i şîfât
Mahv olur **cümle** vücûdunda ḡebât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 10).
[cümle,]
18. Yaka 'aşḳ âteşi **cümle** varlığıñ pervâne-veş
Olmaya tâ ki vücûd-ı rû'yet-i Ḥaḳḳ'a ḥicâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 9).
[cümle,]

19. Mazhar-ı nūr-ı İlāhī maḥzen-i esrār-ı ‘aşk
Ey Ḥulūşī şübhesiz **cümlesine** kândur göñül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10).
[cümlesine, -si, -n, -e]
20. Dağıdanlar varlığın ‘âlemde İbrāhīm gibi
Mülk-i ma‘nâda olupdur **cümlesi** şâh-ı cihân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6).
[cümlesi, -si]
21. Büy-ı maḥşûda nice vâşıl olur ehl-i sülûk
Kânde bir gül açıla etrâfı **cümle** hâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4).
[cümle,]
22. Cümle eşyâ zâhidâ her dem lisân-ı hâl-ile
Ḥaḳḳ’a tevḥîd eyleyüp her sözleri ezkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5).
[cümle,]
23. Sen ol sulṭân-ı server şâh-ı ‘âlemsin ki kâpuṇda
Cihân sulṭânları **cümle** gedâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6).
[cümle,]
24. Ḥulûşî **cümleden** üftadesidür ümmetüñ içre
Kâpuña yüz sürüp ‘affuñ recâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 9). [cümleden, -nün]
25. Kilk-i kudretle yazılmışdur cebnim üstine
Ben ki maḥlûkât içinde **cümleden** a‘lâsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4).
[cümleden, -nün]
26. Günbegün bulmadadır **cümle** tenezzül a‘zâ
Tûl-i ‘ömr ise saña yapmadadır özge ḥayâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 9).
[cümle,]
27. Bir ‘azîz idi ki ḥalk olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzî anuñ **cümleyi** eylerdi ğinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 48).
[cümleyi, -y, -i]
28. Usûlüñ aḥlâmadılar onu ḥadîşüñ ammâ
Daḥî tefsîrini fehminde **cümle** ser-gerdân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10).
[cümle,]

cümle-i ehl-i sücûd: Secde edenlerin tamamı.

1. Senden umar **cümle-i ehl-i sücûd**
Sen kerem kıl sen ‘inâyet yâ Vedûd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1).
[cümle-i ehl-i sücûd,]

cümle-i eşyâ: Varlıkların hepsi.

1. Tecellî eylemişdür **cümle-i eşyâya** Rab ismi
Ne şân‘at gösterüpdür ‘âleme Raḥmân‘ı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 5). [cümle-i eşyâya, -ya]

cümleten: Bütünüyle, tamamen.

1. Ḥâne-i dînini ta‘mîr eylemekse niyyetüñ
Ey Ḥulûşî dünya evin **cümleten** vîrân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10).
[cümleten,]

cümlevi cem‘ eyle-: Mevcudatı, varlıkları bir araya getirmek.

1. Şüretâ bir kaṭre-i nâcîzem ammâ ma‘nide
Cümlevi cem‘ eylemiş deryâlaruñ deryâsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8).
[cümlevi cem‘ eylemiş, -miş]

cünbiş: Zevk, eğlence.

1. Şevk-i muhabbet **cünbişi** giderür kalbden teşvîşi
Hak rızâsın uman kişi zevk-ile tevhiid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 5*).
[cünbişi,]

cür'a-yı âb-ı havât: Ebedi hayat suyunun yudumu.

1. Hayât-ı cavidânî bulmağa ister-iseñ ey dil
İçe gör **cür'a-yı âb-ı hayâtı** Hak vişâlınden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 4*).
[cür'a-yı âb-ı hayâtı, -ı]

cürm: Günah, suç.

1. Ey Hülûşî kulluk eyle Rabbiñe ihlâş ile
Tâ ki afv ide senüñ **cürmüñ** Hudâ-yı Zü'l-celâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12*). [cürmüñ, -üñ]
2. Egerçi kullaruñ **cürmi** efendi bî-nihâyetdür
Velâkin kapuña gelmiş-durur senden 'atâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*).
[cürmi, -i]

cüş-ı hurûs: Coşmak II Duygu, düşünce ve fikirlerini kuvvetle ve heyecanla dışa vurmak II Aşırı derecede duygulanmak.

1. N'ola deryâ gibi **cüş-ı hurûş** eyler ise gönülüm
Şadef-veş dürr-i 'irfânım çıka tâ taşra kânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3*). [cüş-ı hurûş,]

Ç ç

çağla-: Çağlamak II Coşmak.

1. Su gibi akup **çağla** hem yüregini dağla
Derd-ile hemân ağla dermâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5*).
[çağla,]

çāh-ı ‘aşk: Aşkın kuyusu.

1. Yūsuf-ı Mısr'am ki kaldum **çāh-ı ‘aşk** içre garīb
Bir enîsim yok ki zindānda ola mihmān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7*).
[çāh-ı ‘aşk,]

çāh-ı hicr: Ayrılık kuyusu II Dünya.

1. Tutuldu Yūsuf-ı dîl **çāh-ı hicr** içinde hemîn
Didi selâmeti bâz eyleye bize yâ Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 5*). [çāh-ı hicr,]

çār: Çare II İlaç.

1. Terk-i dünyā terk-i ‘uqbā terk-i cism ü cān gerek
Çār terk itmek değil taci hünere ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 10*).
[çār,]

çāre: Deva, çözüm II Çıkar yol.

1. N’eylesün n’itsün bugün ‘aşkuñ ucından ‘aşkân
Var mıdur bir **çāre** aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 2*).
[çāre,]
2. Nice bu āh u enîni eylesün bî-çāregān
Var mıdur bir **çāre** aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4*).
[çāre,]
3. Kılma bu kısr içre sa’y it olmağa ālî-tebār
Var mıdur bir **çāre** aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12*).
[çāre,]
4. Ey Hülûsî ‘aşkuñ sermāyesidür āh u zār
Var mıdur bir **çāre** aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10*).
[çāre,]
5. Kaldum āzürde-gönül hâtır-perişān nâ-tüvān
Var mıdur bir **çāre** aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 8*).
[çāre,]
6. Lîk taqdîr-i Hüdā böyle imiş **çāre** nedür
Esdî evrāk-ı vücūdına anuñ bād-ı hāzān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 41*).
[çāre,]

çāre ol-: Bir derde deva olmak II Çözüm yolu bulmak.

1. Kapuña geldik āvāre ola derdimize çāre
Tutuşduk özge bir nāre senüñ ‘aşkuñla yâ Mevlā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 7*). [çāre ola, -a]

çarh-ı nā-hemvār: Düzgün olmayan dünya.

1. Kalmışım bu **çarh-ı nā-hemvār** içinde bir garīb
Bir enîsim yok ‘aceb bigāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 5*). [çarh-ı nā-hemvār,]

çarsu: Çarşı, pazar.

1. Ger hâkîkât **çarşusunda** bulmak isterseñ revâc
Ey Hülûşî ibtidâ 'aşk-ıla kûl ölmek gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 9).
[çarşusunda, -sı, -n, -da]

çaylak: Çaylak Dede.

1. Ey viren tâc u külâhî kendüye revnâk dede
Sanma tecrîdî hemân olmağ-durur **çaylak dede** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 2). [çaylak,]

çek-: Sıkıntı çekmek, katlanmak II Bir şeyle ilişkiyi kesmek II Getirmek II Yazmak

1. Ğanîmet bilmeyen kesb itmege 'irfân bu eyyâmı
Yarın maşherde bu kez **çekdüğü** hızlânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 10). [çekdüğü, -düg, -i]
2. Dünyâda **çeker** her ferd hâlince belâ vü derd
İsterseñ olasıñ merd inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 52, Mısra 3).
[çeker, -er]
3. Hâk yolında cân u başı 'aşıkun kurbân gerek
Derd-i miñnet **çekmede** hem Yûsuf-ı Ken'ân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 2). [çekmede, -me, -de]
4. Çek ta'alluk dâmenini sen dañı İdrîs gibi
Geç bu fânî 'âleminden şöhet-i Rıdvân'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 3).
[çek,]
5. Mehek-k-i i'tibâra **çek** Hülûşî bu dūr-i nazmı
Ki vezzân-ı güher katında dine tâ ki a'lâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 38, Mısra 9).
[çek,]
6. Diñle aḥvâl-i perîşânımı takrîr ideyim
Çekeyim silk-i beyâna yine bir tâze zebân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 26).
[çekeyim, -e, -y, -im]

çerâğ: Mum II Kandil.

1. Yoğ-ise māl u mülküm ğam degil 'aşkun ile cânâ
Cihâna şu 'le urunca körüklü bir **çerâğum** var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 37, Mısra 4).
[çerâğum, -um]
2. Diler-iseñ ola saña her yerin dağ üsti bağ
'Aşk-ı Hâk-ile yaka gör qalbün evinde **çerâğ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 2). [çerâğ,]

çerh-i bî-vefâ: Vefasız Dünya.

1. Lâmekân ilinde seyrân eyleyen erbâb-ı dil
Bu ḥarâb-âbâd u **çerh-i bî-vefâyı** n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 10).
[çerh-i bî-vefâyı, -yı]

çerh-i denî: Aşağılık dünya.

1. Bâki kalur mı sanırsın saña bu **çerh-i denî**
Miñnet u derd u belâyı kendüye yâr eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 3).
[çerh-i denî,]
2. Bir iki gün seni besler ki olasıñ şâlih aña
Yohsa bu **çerh-i denî** kimseyi eyler mi zevâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 14).
[çerh-i denî,]

çerh-i nâ-hemvâr: Düzgün olmayan felek, dünya.

1. Ne şāh ve ne gedāya kalısıdır **çerh-i nā-hemvār**
Bu dünyāya gelenler şerbet-i mevti içerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7*). [*çerh-i nā-hemvār,]*

çeşme-i āb-ı safā: Gönül huzuru (veren) çeşme.

1. Hülûşî āb akup târîh için bu mısra'ı söyler
Gel iç bu **çeşme-i āb-ı şafādan** mā-ı şekerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 8*). [*çeşme-i āb-ı şafādan, -dan]*

çeşm-i hûn-āb: Kanlı gözyaşları.

1. Yazayım her satırın hāme-i müjgānımla
Çeşm-i hûn-ābımla olam aña rîh-efşān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 28*). [*çeşm-i hûn-ābımla, -ım, -la]*

çeşm-i hûn: Kanlı göz II Ağlamaktan kan oturmuş göz.

1. Tāb-ı 'aşkıyla demādem cigeri büryān gerek
Çeşm-i hûnundan ola seyl-āb gibi yaşı revān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4*). [*çeşm-i hûnundan, -u, -n, -dan]*

çeşm-i 'ibret: İbret gözü.

1. Ğaflet ile itmesün 'ömrün güzer cānā senün
Ey Hülûşî **çeşm-i 'ibret** eyle gel o yana bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*). [*çeşm-i 'ibret,]*

çeşm-i nem: Nemli gözler, ağlayan gözler.

1. Anı tahrîr ideyim mecmū'a-i sîneme tā
Her nigāhında aka **çeşm-i nemimden** kara kan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 32*). [*çeşm-i nemimden, -im, -den]*

çık-: Ortaya çıkmak.

1. N'ola deryā gibi cüş-ı hurûş eyler ise gönülüm
Şadef-veş dürr-i 'irfānım **çika** tā taşra kânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 4*). [*çika, -a]*

çıkār-: Dışarı atmak.

1. Derd-i 'aşka ister-iseñ bulasın ey dil devā
Sür **çıkār** kâlbün evinden kalmasun zerre hevā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2*). [*çıkār, -ar]*
2. İlāhî feyz-i nûruñla münevver it dil ü cānım
Sîva-yı hubbuñ **çıkār** kâlbimde zerre koma sulţānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2*). [*çıkār,]*

cirk-āb: Çirkef; çer çöp; (bir unsurun) özünde bulunmayan şey.

1. Püte-i 'aşk içre hālîş olmadukça bu vücūd
Olamazsın şüfiyā **cirk-āb** ile gışdan hālāş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4*). [*çirk-āb,]*
2. Nazar itmez hâkîkat ehl-i zāhir kisvete aslā
Kābül itmez çü **cirk-āb-ı** mecāzî ol ki deryādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6*). [*çirk-āb-ı, --ı]*
3. Ey Hülûşî fāhrdan maşşūd bil soymak seni
Dañi **cirk-āb-ı** mecāziden hemîn yumağ seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 22*). [*çirk-āb-ı, --ı]*

cirk-âb-ı 'isvân: İsyanın kirli suyuna bulanmış (kimse) II İsyân ederek günaha giren.

1. Yumağa **cirk-âb-ı 'isvânı** gönülden sâlikâ
Gözlerinüñ kanlu yaşından gerek saña vuzû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 5).
[cirk-âb-ı 'isvânı, -ı]

çoğ: Çok, fazla.

1. Nakd-i aşkuñ gerçi **çoğ-idi** 'aceb tâlibleri
Kalb-i insân düşdi lîkin işbu altuna mehek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 5).
[çoğ-idi, --idi]

çok: Çok, fazla

1. İhsân-ı luţfuñ **çok-durur** dâ'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5). [çok-durur, --durur]
2. Ey Hülûşî Hakk'a gider râh gerçi **çok-durur**
Lîk sen eyle şerî'at yolu üzre ihtiyât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9). [çok-durur, --durur]
3. Ey nefis-i hevâdarım inşâf ide gör inşâf
Ey cefâsı **çok** yârim inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2). [çok,]
4. Egerçi **çok-durur** ammâ velâkin birisi de bu
Külâh u hırka vü tâcî giyerler resm ü şöhetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3). [çok-durur, --durur]
5. Bu bezm-i 'âleme geldi egerçi **çok** merdân
Nice merdân her birisi ki fâşıl-ı devrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11). [çok,]

çü: Çünkü II Şundan dolayı.

1. Felek kâsdı değil ehl-i velî mesrûr göstereşün
Çü dü 'akîs-dürür ço 'aşîkî mehcûr göstereşün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2).
[çü,]
2. Nedür Manşûr'ı gör kardaş **çü** koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını tâ fâş gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5).
[çü,]
3. Nazâr itmez hakîkat ehl-i zâhir kisvete aslâ
Kâbûl itmez **çü** cirk-âb-ı mecâzî ol ki deryâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6). [çü,]

çün: Çünkü, zira II ... nedeniyle.

1. Leyle-i mi'râcda **çün** kılduñ semâvâtı 'ubûr
Cümle ervâh-ı melâ'ik itdi ta'zîm ü senâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7). [çün,]
2. Sâye saldı **çün** vücûduñ 'arş-ı a'zam üstine
Şad-hezâr ta'zîm ile 'arş itdi saña merhabâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9).
[çün,]
3. **Çün** oldum yâr ile agyâr kalup bigâneym nâçâr
Bakarsam güle olur hâr senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3). [çün,]
4. **Çün** fenâdur ey Hülûşî bu cihânüñ varlığı
Yâ niçün dünyâ içün âhiretüñ târ eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9).
[çün,]
5. Geldi **çün** irci'id en aña hîtâb-ı 'izzet
Eyledi rûhını teslim-i Hudâ bî-minnet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 65). [çün,]

6. Nice cân virmeye da‘vacısı **çün** Hâzret ola
Nice fırkatde kalur dil ki aña vuşlat ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 67*). [*çün,*
]
7. **Çün** itmâmı müyesser oldu bu zibâ dil-ârânuñ
‘İnân-ı tab‘ımı şarf eyledüm tâ târîh nâgâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*).
[*çün,*]

çünbiş vir-: Harekete geçirmek.

1. Bâtnında yok teveccüh zerre ey aylak dede
Ey **viren** kendüzine şevk-i maḥabbet **çünbişi** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 16*). [*çünbişi viren,*]

çünkü: Çünkü, zira.

1. Eger şâh u gedânuñ menzili **çünkü** mezâr oldu
Ya faqr ile Ebû Derdâ ğinâda İskender olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3*). [*çünkü,*]
2. Yakdı **çünkü** mihr-i ‘aşkuñ perrini pervânenüñ
Oldı anuñçün bu deñlü şem‘-i ‘aşka âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7*).
[*çünkü,*]
3. Bu gülistân içre yoktur **çünkü** ey bülbül karar
İtme beyhûde figân pişmân olursun ‘âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3*).
[*çünkü,*]
4. Ey Hülûşî ‘ârif iseñ dâyimâ zikr it Hâk‘ı
Hâne-yi dil **çünkü** zikr-i Hâkḫ-ıla ta‘mîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10*).
[*çünkü,*]
5. **Çünkü** şubḥ irtûp ziyâ ile cihân tenvîr olur
Vaḥdet-i zât-ı Hudâ‘yı zerreler taḫdîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1*).
[*çünkü,*]
6. Kâse-i bezm-i elesti **çünkü** sundı dost aña
Ol sebebdan rûz u şeb mestânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3*).
[*çünkü,*]
7. Çünkü yokdur bu fenânuñ ‘izzetine i‘tibâr
İder-iseñ kendüñi kul şol ulu sultâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5*).
[*çünkü,*]
8. Eyledüm **çünkü** ezelde ḥüsnine seyrân anuñ
Ol zamândan ‘âşıkam Mecnûn gibi dîvâneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7*). [*çünkü,*]
9. Hülûşî **çünkü** maḫdûruñ senüñ elbet olur ḥâşıl
Hezârân minnet-ile dünyenüñ kârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9*). [*çünkü,*]
10. Ey Hülûşî cümle eşyâ **çünkü** ḥâlik şübhesiz
Bir gün evvel sa‘y ide gör Hâkḫ‘a isterseñ rücû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9*). [*çünkü,*]
11. Varlığı **çünkü** hebâdur bu cihânüñ şübhe yok
Pes nice ‘ârif olan düşer bunuñ sevdasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3*).
[*çünkü,*]
12. İrdi encâma bu merşîyye Hülûşî **çünküm**
Aña şâyeste budur târîḫe himmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 77*). [*çünküm,*
-m]
13. Hülûşî **çünkü** taḫdîr-i Hudâ‘ya şey‘-i sâbıkdur
Muḫadderler olur elbet sen andañ sa‘y-i ‘aksin tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 9*). [*çünkü,*]

çünküm: Çünkü, nedeniyle.

1. Nesīm-i cān-fezā **çünkü** erişür cāne cānımdan
Maḥabbet gülleri zāhir olur bu gülsitānımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1*).
[çünkü,]

D d

da: De, da bağlacı.

1. Eyledüñ a'lä müheyyâ bezmimiz aḥşam için
Ey dili nâlen de Mevlâ **da** Kerîm'dür bâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [da,]
2. Eger ilm-i ledünniden alayım dir iseñ behre
Sefer it 'âlem-i ḳalbe biraz **da** seyr-i etvâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 4). [da,]
3. Şol göñüller kim bugün yâr-ile ḥalvet oldılar
Keşret içre olsa **da** ḳayd-ı cihân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8). [da,]
4. Sâ'ir iḥvâna **da** eyle Ḥulûşî selâm
Tâ ki unudulmaya ortada nân u nemek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 17). [da,]

dağ: Yara.

1. Var ise gülsitân-i dehrüñ ey dil köhne evrâkı
Benüm de sinem üzre şerḥa olmuş tâze **dağum** var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8). [dağum, -um]

dağ üsti bağ ola: İyi bir duruma ulaşmak, erişmek.

1. Diler-iseñ **ola** saña her yerin **dağ üsti bağ**
'Aşk-ı Ḥaḳḳ-ile yaka gör ḳalbüñ evinde çerâğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1). [dağ üsti bağ ola, -a]

dağıt-: Dağıtmak II Elindekileri başkalarına vermek.

1. **Dağıdanlar** varlığın 'âlemde İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda olupdur cümlesi şâh-ı cihân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5). [dağıdanlar, -an, -lar]

dāğla-: Dağlamak; yaralamak.

1. Su gibi akup çağla hem yüregini **dağla**
Derd-ile hemân ağla dermâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5). [dağla,]
2. Ağla ey didelerim ḳanlı yaş-ıla ağla
Sineni âteş-i 'aşḳ-ıla demâdem **dāğla** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 44). [dāğla,]

dağlara düş-: Yerinden yurdundan ayırıp yabancısı olunan yerlerde kalmak, dağlara çıkmak (Mecnun misali).

1. Beni âvâre itdi ıztırârî ol saçı Leylâ
Dimeñ Mecnûn'a **düşdi dağlara** ol ihtiyâr-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8). [dağlara düşdi, -di]

dahi: Bile, da/de, hem

1. Nefḥa-i rûḥ olmadan **dahi** tılsım-ı Âdem'e
Ḥaḳ Te'âlâ eylemişdi seni ḥalka muḳtedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7). [dahi,]
2. Ey Ḥulûşî ol şehensâh-ı cihânuñ yolına
Cism-ile cânım fedâ olsun **dahi** ben de fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12). [dahi,]
3. 'Âşıkım rûz-ı ezelden kısmetümdür âh-ı zâr
Dahı bundan özge n'eyler zâhidâ efgân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6). [dahi,]

4. Ey Hülûşî ümmet iseñ ol resüle sen **dahi**
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11).
[dahi,]
5. Bülbül 'âşık geçinür güلزârına
Hem **dahi** pervâne 'aşkuñ nârına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6). [dahi,]
6. Yitirdüm varlığıñ 'aşkuñla cümle eyledim yağma
Yolına baş-ile cânım **dahi** olsun fedâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 4).
[dahi,]
7. 'Âşık olmaz tarîk-i 'aşkıdan rāh-ı şavāb
Hem **dahi** olmaz aña ğayrı cihetden feth-i bāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2).
[dahi,]
8. Cān teslim eyledük yolına İsmā'il gibi
Tā bizim **dahi** bugün maqbûl ola kurbānımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6).
[dahi,]
9. Ey Hülûşî sen **dahi** gel 'aşka eyle iktidā
'Aşk zirā cümle eşyā üstine serdār imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9). [dahi,]
10. 'Âşıkūñ kalbinde gizli 'arş u kürsî hem melek
Dahi anuñ üstine durmaz döner bu nüh felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2).
[dahi,]
11. Çek ta'alluk dāmenini sen **dahi** İdrîs gibi
Geç bu fānî 'āleminden şöhet-i Rıdvān'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 3).
[dahi,]
12. Her kime sevdā-yı zülfünden zuhūr itse eser
Ol **dahi** Manşūr gibi Hâk yoluna berdār olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8).
[dahi,]
13. 'Andelîbūñ her şehir bā'is nedür efgānına
Hem **dahi** pervānenūñ perrin yakıcı nār nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6).
[dahi,]
14. Sākin-i künc-i kanā'at köşk ü evvān istemez
İrtifā'-ı kadr içün anlar **dahi** şān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 2).
[dahi,]
15. Tābekey ey nefis olursun bu hevāya ibtilā
Geçmedi mi **dahi** gönülden senūñ bu ārzū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4).
[dahi,]
16. Hülûşî niceler **dahi** olup ihlāş-ile dervîş
Açılup kalbine nūr-ı tecellî kurb-ı hāzretiden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 13).
[dahi,]
17. Sen murād üzre **dahi** nā'il-i kām olmazdan
Bezm-i maqşūdına senūñ irişür nice zevāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 11).
[dahi,]
18. Ey Hülûşî fahrdan maqşūd bil soymak seni
Dahi çirk-āb-ı mecāziden hemîn yumağ seni (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 22).
[dahi,]
19. Usûlūñ anılamadılar onu hadîsūñ ammā
Dahi tefsîrini fehminde cümle ser-gerdān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10).
[dahi,]

dā'im: Daima, her zaman, sürekli.

1. Ta'alluk dāmenūñ ber-çide eyle manzar-ı hālkdan
Otur bir küşe-i vahdetde **dā'im** Hākk'ı ezkār it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 8). [dā'im,]
2. Ne āteşdür maḥabbet āteşi bağrım yağar **dā'im**
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [dā'im,]

dā'ir: Bir konuya ait, bir konu hakkında.

1. Bu 'ilme **dā'ir** olan fenni bilimez Eflātūn
Tefekküründe nice 'aql bu 'ilmi olur hayrān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 87, Mısra 3).
[dā'ir,]

dal-: Dalmak II Bir şeye kendini kaptırmak.

1. Gel halkaya girelüm edeb ile oturalım
Nūr-ı Hakk'a **dalalım** tevḥîd idelüm tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 23, Mısra 6).
[dalalım, -alım]
2. Şol ki gavvâş-ı ḥaḳîkatdur bu deryāya **dalar**
Girmeden bu bahre ben nice diyem dürdāneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 68, Mısra 5). [dalar, -ar]

dām: Tuzak, ağ II Birisini aldatmak için kurulmuş hile.

1. Ey kendüzin yetüren cism-ile cān içinde
Dām oldu bu vücūduñ ḳalduñ zindān içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 2).
[dām,]

dāma düş-: Tuzağa düşmek, oyuna gelmek II Kötü bir duruma gelmek.

1. Bunuñda nicesi ey dil idüp aḥvālını tebdîl
Nice bî-çāre vü bî-dil **düşer** ol **dāma** ḡafletden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 8). [dāma düşer, -er]

dāma düşür-: Tuzağa düşürmek, oyuna getirmek II Kötü bir duruma getirmek

1. Sakın uyma hevâ-yı nefse zinhār
Düşür murḡı **dāma** işbu heves (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 43, Mısra 8). [dāma düşürür, -ür]

dāmen: Etek II Bağ, ilişki.

1. Çek ta'alluḳ **dāmenini** sen daḡı İdrîs gibi
Geç bu fānî 'āleminden şoḡbet-i Rıdvān'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 3).
[dāmenini, -i, -n, -i]
2. Ey Hülûşî kes ta'alluḳ **dāmenüñ** bu fāniden
Geç otur bir kûşe-i 'uzletde bî-nām-ı nişān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 72, Mısra 9).
[dāmenüñ, -üñ]
3. Ey gönül olduñ ise didār-ı Hakk'a āşinā
Kes ta'alluk **dāmenüñ** aḡyāra olma āşinā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 4, Mısra 2).
[dāmenüñ, -üñ]
4. Ta'alluk **dāmenüñ** ber-çide eyle manzar-ı ḡalkdan
Otur bir kûşe-i vaḡdetde dā'im Hakk'ı ezḳār it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 12, Mısra 7). [dāmenüñ, -üñ]

dām-ı mihnet: Dünyanın tuzağı.

1. Cān kuşu mānend-i tūṭî düşdi **dām-ı miḡnete**
Bilmezem ḳaçan olur cān bu ḳafeş tenden ḡalāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 46, Mısra 7). [dām-ı miḡnete, -e]

dām-ı şeytān: Şeytanın tuzağı.

1. Virme gönül bu cihānuñ şüret-i zibāsına
Girmeyesin **dām-ı şeytāna** begāyet gözüñ ac (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 17, Mısra 6).
[dām-ı şeytāna, -a]

2. Dām-ı şeytāndur hele bu 'izz u cāhı dünyanıñ
Geç buların şöhetinden faqr-ıla var ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9*).
[dām-ı şeytāndur, -dur]

dār: İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk, ağaç

1. Dem uranlar nükte-i sırr-ı "Ene'l- Hâk"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ **dārına** herkes emān olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6*).
[dārına, -ına]
2. Cān u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Âşkuñ öz menzili Mansûr gibi ol **dār** imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8*).
[dār,]
3. Olmayan Mansûr gibi berdār 'aşkuñ **dārına**
Olmamışdur zerre deñlü nār-ı 'aşka āşinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5*).
[dārına, -ı, -na]

Dārā: İran'da Keyaniyan sülalesinin son hükümdarı, ihtişam, şöhet, yücelik sembolü olan Şehname kahramanı II Padişah.

1. 'Acûzî dehre baş egmez o kim mülk-i tecerrüdde
Kānā'at tahtı üzre dāver-i hüküm-ile **Dārā'dur** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 4*).
[dārā'dur, -'dur]

dāreyn: Dünya ve ahiret.

1. 'Aşk bir evc-i Hümā pervāzıdur kim zıllinüñ
Kime kim düşse olur **dāreynde** rif'at sāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4*).
[dāreynde, -de]

dār-ı belā: Bela evi, yurdu II Dünya.

1. Nice olmaya bilā-mecma'ı bu **dār-ı belā**
Sicn-i mü' min dir idi aña Resûl-i müte'āl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 19*).
[dār-ı belā,]

dār-ı hayret: Şaşılacak, hayret edilecek yer II Dünya.

1. Ciger hūn oldu fırkatde gözüm giryān-ı miñnetde
Beni bu **dār-ı hayretde** esirge kıma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*).
[dār-ı hayretde, -de]

dārü's-sifa-yı Lokmān: Lokman hekimin şifa kapısı.

1. Bu gönülller derdine dermān iden cānānı bul
Hastalar kapısı **dārü's-sifa-yı Lokmān'ı** bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2*).
[dārü's-sifa-yı lokmān'ı, -'ı]

dāstān-ı 'aşk-ı Hakk: Allah aşkının destanı.

1. Hülûşî **dāstān-ı 'aşk-ı Hakk'ı** böyle yazmışlar
Bu ma'nālar değıldür söyledigim kendi yanımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 9*). [dāstān-ı 'aşk-ı Hakk'ı, -'ı]

da'vā: Dava II Mesele, konu, iddia.

1. Mücerred diledür el-hakk maħabbet **da'vası** halkuñ
Bu dehrüñ böyle nā-hemvar olan yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3*). [da'vası, -sı]
2. Nice bir **da'vā** ile kendüñe urursun şişi
Bir zamāna kalmışuz aña sülük-ı dervîşi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 17*).
[da'vā,]

da'vâcî: Dava açan.

1. Nice cân virmeye **da'vacısı** çün Hâzret ola
Nice fırkatde kalur dil ki aña vuşlat ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 67*).
[da'vacısı, -sı]

dâver-i hüküm: Hükümün adil hükümdarı.

1. 'Acûzî dehre baş egmez o kim mülk-i tecerrüdde
Kânâ'at tahtı üzre **dâver-i hüküm-ile** Dârâ'dur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 4*).
[dâver-i hüküm-ile, --ile]

dâver-i tevhid: Bir olan Allah.

1. Câm-ı 'aşkı nûş idenler sâğar-ı tevhid ile
Oldular mest-i ebed bu **dâver-i tevhid** ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 2*).
[dâver-i tevhid,]

dâve: Süt anne II Dadı.

1. Göñül bir tıfla beñzer gördüğüne hep olur mâ'il
Murâd üzre velî emzürmege ol **dâve** katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 8*).
[dâve,]

dâ'yim: Daima, her zaman, sürekli

1. **Dâ'yim** Hâk'ı zîkr eyle in'âmını fikr eyle
İhsânına şükr eyle inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5*). [dâ'yim,]
2. İhsân-ı lutfuñ çok-durur **dâ'yim** kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5*). [dâ'yim,]

dâ'yimâ: Daima, her zaman, sürekli

1. Ey Hülûşî 'ârif iseñ **dâ'yimâ** zîkr it Hâk'ı
Hâne-yi dil çünki zîkr-i Hâk-ıla ta'mîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9*).
[dâ'yimâ,]
2. Kemâl-i şevküñ-ile dil 'aceb medhûş-ı ser-gerdân
Olup müstağrak-ı hayret gezerim **dâ'yimâ** sekrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 2*). [dâ'yimâ,]

de: De bağlacı II Dahi

1. Dilerseñ alasin büy-ı muhabbetden eser sen **de**
Yüri bülbül gibi seyr-i gülistân eyle gülzâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*).
[de,]
2. Terk idersin taht u tâcuñ sen **de** İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda ulu sulţân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*).
[de,]
3. Ey Hülûşî ol şehenşâh-ı cihânuñ yolına
Cism-ile cânım fedâ olsun dahi ben **de** fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12*).
[de,]
4. Sen **de** İbrâhîm-i Edhem gibi terk it varlıguñ
Hâk yolına nice itdi hânûmânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7*). [de,]
5. Olmasun aslâ muqayyed şâh-ı çarh dîvânına
Biz **de** ger bugün varırsak hâlimiz i'lâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4*).
[de,]

6. Var ise gülsitân-i dehrûn ey dil köhne evrâkı
Benüm **de** sînem üzre şerha olmuş tâze dâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8*). [*de,]*
7. Feyz-i Hâk‘dan bir kadeh nûş eyleyen dîvâneler
Hızr elinden **de** olursa âb-ı hayvân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8*). [*de,]*
8. Egerçi çok-durur ammâ velâkin birisi **de** bu
Külâh u hırka vü tâcı giyerler resm ü şöhetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3*). [*de,]*
9. Sen **de** kıdsiler gibi kayd-ı ‘alâyıkdan kesil
Eyleme dünyâ için halkıyla cânâ kâl u kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 7*). [*de,]*
10. Ya‘kub-âsâ yeridür ben **de** kılursam zârı
Pederimden beni yâd eyledi bu devr-i zamân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 35*). [*de,]*

de-: Söylemek.

1. Ben tefekkürde iken mısra‘-ı târîhin anuñ
Dedi hâtif rûh-ı pâki pedere rahmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 80*). [*dedi, -di]*
2. Vaz‘ olunan hizmeti hazrete itdüm kıyâm
İşñüz baş üzredir **demege** çekdüm emek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 14*). [*demege, -meg, -e]*

dede: Derviş.

1. Ey viren tâc u külâhı kendüye revnak **dede**
Sanma tecridi hemân olmak-durur çaylak **dede** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 1*). [*dede,]*
2. Ey viren tâc u külâhı kendüye revnak **dede**
Sanma tecridi hemân olmak-durur çaylak **dede** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 2*). [*dede,]*
3. Yüzine bakmaz anuñçün Hakkı ey aylak **dede** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 25*). [*dede,]*
4. Tekye-gâh-ı dünyede yok borısın çalmak işi
Kimsenüñ kulağına girmez bugün laklad **dede** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 20*). [*dede,]*
5. Terk-i dünyâ terk-i ‘uqbâ terk-i cism ü cân gerek
Çâr terk itmek degil tâcı hüner ancak **dede** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 10*). [*dede,]*
6. Zâhirüñ bātınına uymaz senüñ elhak **dede**
Ey gam-ı dünyâ vü ‘uqbâyı yiyen ahma **dede** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 4*). [*dede,]*
7. Sidre-i feyz-i Hudâ‘ya ırmeyen alçak **dede**
‘Âşıkun kılbinde evvel derd-i ‘aşk mihmân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 5*). [*dede,]*
8. Zâhirüñ bātınına uymaz senüñ elhak **dede**
Ey gam-ı dünyâ vü ‘uqbâyı yiyen ahma **dede** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 3*). [*dede,]*
9. Bātınında yok teveccüh zerre ey aylak **dede**
Ey viren kendüzine şevk-i maḥabbet çünbişi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 15*). [*dede,]*

def it-: Kovmak, uzaklaştırmak II Ortadan kaldırmak.

1. Āb-ı hayvân ister-iseñ zulmet-i şebde ara
Hızır u İlyās gibi **def** it sende hâb-ı rāhatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4*).
[def it,]

degil: Değil.

1. Felek kâsdı **degil** ehl-i velî mesrûr göstereşün
Çü dü 'akîs-dürür ço 'aşîkı mehcûr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 1*).
[degil,]
2. Yoğ-ise māl u mülküm gam **degil** 'aşkuñ ile cânâ
Cihâna şu 'le urunca körüklü bir çerâğüm var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3*).
[degil,]
3. Hülûşî bu zebân-ı tâze şî'ri eylemek tanzîr
Bilür mümkün **degil** ehl-i suhân mahzûr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 10*). [degil,]
4. Hülûşî dâstân-ı 'aşk-ı Hâkk'ı böyle yazmışlar
Bu ma'nâlar **degildür** söyledigim kendi yanımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 10*). [degildür, -dür]
5. Terk-i dünyâ terk-i 'ukbâ terk-i cism ü cân gerek
Çâr terk itmek **degil** tacî hüner ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 10*).
[degil,]
6. Ey Hülûşî tâlib-i didâr-ı Hâkk olan gönül
Tâlib-i hürî **degil** meyl-i cinân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 10*).
[degül,]
7. **Degildür** Hâk için aña Hülûşî şol kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle ki halk pesendüñi vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9*).
[degildür, -dür]

değis-: Bir şeyi başka bir şeye tercih etmek.

1. Bi-hamdillâh cihân kaydıdan âzâdım ferâğüm var
Değişmem hâne-i çarha benüm bir hoş bucağüm var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2*). [değişmem, -me, -m]

degme: Herhangi bir II Olur olmaz II Sıradan.

1. Ehl-i 'aşkuñ **degme** 'âlem añlamazdı hâlini
Gülşen-i 'aşkuñda virmese haber bād-ı şabâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7*).
[degme,]

dehr: Dünya II Zaman

1. 'Acûzî **dehre** baş egmez o kim mülk-i tecerrüdde
Kânâ'tat tahtı üzre dâver-i hükm-ile Dārâ'dur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3*).
[dehre, -e]
2. Mücerred dildedür el-hâkk mahabbet da'vası halkuñ
Bu **dehrüñ** böyle nâ-hemvar olan yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4*). [dehrüñ, -üñ]

dehr-i dün: Alçak dünya.

1. 'Acûze olduğıñ bu **dehr-i dünüñ** bildi erler hep
Anuñçün aña mâ'il olmadı 'âkil gelenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1*).
[dehr-i dünüñ, -uñ]

dek: Kadar, dek.

1. N'ola Âdem'e kılursa secde cümle kudsîyân
Rûy-ı 'arz üstine olmuşdur hâlifê haşre **dek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 4*).
[dek,]

2. Eyleye Mevlā nigāh gerd-i kederden seni
Görmeyesin rüy-ı saht dünyāda tā ḥaṣre **dek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4*).
[dek,]
3. 'Ahde vefâ eyleyüp geldi emānet bize
Ḥayr-ı celîsim-dürür her gice tā şubḥa **dek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 8*).
[dek,]

del-: *Delmek II Kalpte yara açmak.*

1. Âh idersem 'aşk-ı Ḥaḳḳ'a kimsenüñ âgâhı yok
Ney gibi bağrum **delersem** gönlümün her âhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2*). [delersem, -er, -se, -m]
2. 'Ândelibâ tâbekey bu zâr-ı efğānuñ senüñ
Nice bir bağrın **deler** bu âh-ı giryānuñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2*).
[deler, -er]

delâlet: *Delil, işaret.*

1. Ekşer-i ehl-i sülûki müttakî şâhib-şalâḥ
Ḥâşılı Ḥaḳḳ'a **delâletdür** tarîk-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 6*).
[delâletdür, -dür]

dem: *Zaman, an*

1. Baña her **dem** ider bu nefs-i küstâḥ
Bîñ hîle tā olsam Ḥudâ'dan ırâḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1*). [dem,]
2. Ḥulûşî göç yarağun it müheyyâ
Ki nefsi nefsi dir ol **demde** herkes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [demde, -de]
3. Ey Ḥulûşî sanma fehmi ider bunu nādān olan
Añlar ol kimse ki her **dem** kesb-i 'irfān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [dem,]
4. Reng-i bûy- fāmına aldanma bâğ-ı 'âlemün
Kim murâdın ḥâşılı itdi iş bu fânide bu **dem** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6*).
[dem,]
5. Hevâ-yı nefs-ile şeytân beni esîr itdi
Meded-res ol bu **demimde** baña sen yâ Fettâḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4*).
[demimde, -im, -de]
6. Her **demde** Ḥulûşî yâr zîkr-i Ḥaḳ'ı it izhâr
'Afv ide seni Ğaffâr inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9*).
[demde, -de]
7. Cümle eşyâ zâhidâ her **dem** lisân-ı ḥâl-ile
Ḥaḳḳ'a tevḥîd eyleyüp her sözleri ezkâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5*).
[dem,]
8. Ḥâb-ı ğafletden gözüm bir **demde** bîdâr olmadı
Nefs-i bed-ḥâḥ itdigi işlere bîdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*).
[demde, -de]
9. Biline tā ki vefât iden pederimden oldu
Ḳubbe-i heft semâ başıma her **dem** zindân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 34*).
[dem,]
10. Gözleri giryân her **dem** cigeri büryân gerek
Şem'-i 'aşkda yanmada pervâne-veş sūzân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 7*). [dem,]

dem ur-: *Söz etmek.*

1. **Dem uranlar** nükte-i sırr-ı "Ene'l- Hâk"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ dârına herkes emân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 5*).
[dem uranlar, -an, -lar]

demâdem/dembedem: Her zaman, daima.

1. Fikr-i la'îl-i yâr-ile sūfî **demâdem** Kevşer iç
Cennet-i gülzârî âb-ı tâbına bak şekker iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1*).
[demâdem,]
2. Hülûşî varlıguñ mahv it Hâk'ıñ kulluğuna şarf it
Demâdem Hâk'ı feryâd it esirge koma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10*). [demâdem,]
3. Tâb-ı 'aşkıyla **demâdem** cigeri büryân gerek
Çeşm-i hûnundan ola seyl-âb gibi yaşı revân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3*).
[demâdem,]
4. Ağla ey didelerim kanlı yaş-ıla ağla
Sineni âteş-i 'aşk-ıla **demâdem** dâğla (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 44*).
[demâdem,]
5. 'Aşk bir hürşîd-i 'âlem-tâbdur kim şu'lesi
Cümle eşyâya virüpdür **dembedem** nûr-i ziyâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6*).
[dembedem,]
6. Âh kim yine esîr-i gaflet-i cândur gönül
Fırkat-ile **dembedem** işi perîşândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2*).
[dembedem,]
7. Ey hâkikat meclisine eyleyen vaz'-ı kadem
Zevk-ı rûhânî şafâsın sür bu yolda **dembedem** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2*). [dembedem,]
8. Kat' ider varlık cibâlûñ **dembedem** efgân ile
Olmağa Ferhâd gibi ma'sûka mihmân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7*).
[dembedem,]

dem-beste: Suskun, sessiz II Bir şey karşısında donakalmış.

1. Hikmetinde nice Farâbî kalur **dem-beste**
Kelâm u nuṭṭını idrâkde 'âciz Loḡmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5*). [dem-beste,]

dem-i 'îsâ: Hz. İsa'nın hayat veren nefesi.

1. Hülûşî böyle maẓmûnı güzel elfâzına söz yok
İder mürde dili ihyâ **dem-i 'îsâ**'ya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10*).
[dem-i 'îsâ'ya, -'ya]

denî: Alçak, bayağı; değersiz (dünya bağlamında).

1. Begim kâni'-dil olan iltifât itmez bu dünyâya
Ne hâşıl bu **denîñüñ** bu tıtalum mâl u menâlınden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6*). [denîñüñ, -nüñ]

denil-: Denilmek, söylenmek II Anılmak.

1. Enîs-i zât-ı Hâk' olalıdan kalbi Hülûşî'nüñ
Anuñ-çün 'âlem-i mülkde **denilür** nâmına insân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10*). [denilür, -ür]

deñlü: Kadar

1. Olmayan Mansûr gibi berdâr 'aşkuñ dârına
Olmamışdur zerre **deñlü** nâr-ı 'aşka âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 4, Mısra 6*).
[deñlü,]
2. Yakdı çünkü mihr-i 'aşkuñ perrini pervânenüñ
Oldı anuñçün bu **deñlü** şem'-i 'aşka âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 4, Mısra 8*).
[deñlü,]
3. 'Âr-ı nâmûs şîşesin yerlere çalup kıralı
Kâlb evinde zerre **deñlü** ne riya ne 'âr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 35, Mısra 4*).
[deñlü,]
4. Olduñusa zerre **deñlü** 'aşk-ı Hâk'dan behre-yâb
Kâlbüñ evi dopdolu olur senüñ envâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 90, Mısra 7*).
[deñlü,]

der-'akab: Akabinde; hemen arkasından.

1. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-'akab biñ derd ü miñnetle saña virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 67, Mısra 8*). [der-'akab,]

derd: Dert, gam, keder.

1. **Derdime** dermân aradum derd imiş dermân baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş bürhân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 1*).
[derdime, -im, -e]
2. **Derdime** dermân aradum **derd** imiş dermân baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş bürhân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 1*).
[derd,]
3. Kapuña geldik âvâre ola **derdimize** çâre
Tutuşduk özge bir nâre senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 8, Mısra 7*). [derdimize, -imiz, -e]
4. İnle ey dil **derd-ile** nâlân olursun 'âkıbet
Ağla iki gözlerim giryân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 14, Mısra 1*).
[derd-ile, --ile]
5. Kande bakarsam görünür gözime esrâr-ı dost
Bir onulmaz **derd** imiş bu başıma sevdâ-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 15, Mısra 2*). [derd,]
6. Nice efğân itmesün bî-çâre bülbül **derd-ile**
Her seher olur nümâyân gözine gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 15, Mısra 3*).
[derd-ile, --ile]
7. Terk iden cânımı cânâna irerse ne 'aceb
Ey Hulûsî derd-i 'aşka yine **derd** oldu 'ilâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 17, Mısra 10*).
[derd,]
8. Sanma kim kâbil ola bu **derde** dermân ey tabîb
Miñnet-i 'aşkdan dirîğ Lokmân bile bîmâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 45, Mısra 5*). [derde, -e]
9. Bir onulmaz **derd** imiş cânâ maḥabbet âteşi
'Âşkuñ kimini öldürdi kimini itdi sağ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 7*). [derd,]
10. Dünyâda çeker her ferd ḥâlince belâ vü **derd**
İsterseñ olasın merd inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 52, Mısra 3*). [derd,]
11. Yoḥsa Eyyüb gibi misin **derde** olduñ mübtelâ
Yoḥsa Ya'kûb gibi zâyî' oldu Ken'ân'ıñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 3*). [derde, -e]
12. Bâki kâdur mı sanırsın saña bu çerḥ-i denî
Miñnet u **derd** u belâyı kendüye yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 4*).
[derd,]

13. Su gibi akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemân ağla dermāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 60, Mısra 6*).
[derd-ile, --ile]
14. Bu gönüller **derdine** dermân iden cânânı bul
Hastalar kapısı dârü's-şifa-yı Lokmân'ı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 66, Mısra 1*).
[derdine, -i, -n, -e]
15. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-'aķab biñ **derd** ü miñnetle saña virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 67, Mısra 8*). [derd,]
16. Ne âteşdür maħabbet âteşi bağrım yaķar dâ'im
Ne özge **derd** imiş bu **derd** bulunmaz bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 4*). [derd,]
17. Ne âteşdür maħabbet âteşi bağrım yaķar dâ'im
Ne özge **derd** imiş bu **derd** bulunmaz bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 4*). [derd,]
18. **Derd** ucından cânını terk eyledi cân isteyen
Mâsivâ zünnârını kat' ider imân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 82, Mısra 1*).
[derd,]
19. Tâlib-i şevķ-i Hudâ'nuñ **derd** olur sermâyesi
Miñnet u renc u te'abbüd kesb-i 'aşķuñ mâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 1*). [derd,]

derde düş-: Dert sahibi olmak.

1. Bir 'aceb sevdâ imiş 'âlemde cânâ derd-i 'aşķ
Düşmeyen ol derde bilmez ġâlibâ sevdâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 4*). [derde düşmeyen, -yen]

derd-i 'aşķ: Aşk derdi, aşķ.

1. Ey Hülûşî **derd-i 'aşķ** ideli ħalbimde karâr
Yıkılup varlık evi virāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 9*).
[derd-i 'aşķ,]
2. Ey Hülûşî **derd-i 'aşķ** ideli ħalbimde karâr
Yıkılup varlık evi virāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 9*).
[derd-i 'aşķ,]
3. Bir 'aceb sevdâ imiş 'âlemde cânâ **derd-i 'aşķ**
Düşmeyen ol derde bilmez ġâlibâ sevdâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 3*). [derd-i 'aşķ,]
4. Sidre-i feyz-i Hudâ'ya irmeyen alçaķ dede
'Aşķuñ ħalbinde evvel **derd-i 'aşķ** miħmân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 6*). [derd-i 'aşķ,]
5. **Derd-i 'aşķa** ister-iseñ bulasın ey dil devâ
Sür çıkar ħalbüñ evinden kalmasun zerre hevâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 1*).
[derd-i 'aşķa, -a]
6. Terk iden cânını cânāna irerse ne 'aceb
Ey Hülûşî **derd-i 'aşķa** yine derd oldu 'ilâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 17, Mısra 10*).
[derd-i 'aşķa, -a]
7. **Derd-i 'aşķa** mübtelâ olmak 'aceb düşvâr imiş
Şimdi bildüm 'aşķ-ı Hâķķ 'uşşâķa müşkil kâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 45, Mısra 1*). [derd-i 'aşķa, -a]
8. Ger şabîb Lokmân imiş ben bî-nevâyı n'eylesün
Derd-i 'aşķa mübtelâ olan devâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 4*).
[derd-i 'aşķa, -a]
9. Ey Hülûşî 'ârif-iseñ **derd-i 'aşķdan** ağlama
'Aşķa derd-i eninden ġayrisi yâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 104, Mısra 9*).
[derd-i 'aşķdan, -dan]

10. **Derd-i aşkuñla** kaçan kim dilde āh-ı zār olur
Gözlerimüñ yaşı diñmez sanki bir pıñar olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1*).
[derd-i 'aşkuñla, -uñ, -la]

derd-i enîn: *İnleme derdi.*

1. Ey Hülûsî 'ārif-iseñ derd-i 'aşkdan ağlama
'Āşıka **derd-i eninden** ğayrisi yār olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10*).
[derd-i eninden, -den]

derd-i firķāt: *Ayrılık derdi.*

1. İştivāk-ı hasretüñ yakdı vücūdum mülkini
Derd-i firķāt şehrinüñ virānesidür bu göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8*).
[derd-i firķāt,]

derd-i hudā: *Allah'ın derdi II Allah'a ulaşamamanın derdi.*

1. Ey göñül **derd-i Hudā'dan** sen haberdār ol bugün
Girme ki 'aşk āteşine sen cigerdār ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1*).
[derd-i hudā'dan, -'dan]

derd-i miñnet: *Mihnet derdi.*

1. **Derd-i miñnet** hem-demi olsa revādur 'āşıkuñ
Hāne-i derd-i belāya ğayrı mihmān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3*).
[derd-i miñnet,]
2. Hāk yolında cān u başı 'āşıkuñ kurbān gerek
Derd-i miñnet çekmede hem Yūsuf-ı Ken'ān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 2*). [derd-i miñnet,]

derecāt: *Dereceler II Manevi merteye yüksekliği.*

1. Vire Allāhu Te'ālā aña 'ālî **derecāt** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1*). [derecāt,]

dergāh: *Tarikatlarda dervişlerin zikir ve ibadet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke II Celveti tarikatı.*

1. Tefekkürde iken bu mısra'ı hātif idüp ilhām
Şafā-bağ oldu ehl-i dil için bu dil-rübā **dergāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [dergāh,]

der-kenār: *Kenarda, kenarında.*

1. Recā'-ı vaşl için ol şāh-ı hüsne 'arz-ı hāl itdüm
Mağalli yok didi meyve bulunmaz **der-kenār** ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6*). [der-kenār,]

dermān: *Çare, ilaç, deva.*

1. Derdime **dermān** aradum derd imiş **dermān** baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş bürhān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1*).
[dermān,]
2. Derdime **dermān** aradum derd imiş **dermān** baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş bürhān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1*).
[dermān,]
3. Hemişe miñnet-i hicrinde oldum bî-nevā yā Rab
Kapuña gelmişem **dermānde** 'āciz bir gedā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2*). [dermānda, -da]

4. Sanma kim kâbil ola bu derde **dermân** ey tabîb
Miḥnet-i 'aşqdan dirîğ Loḳmân bile bîmâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5*). [*dermân,]*
5. Su gibi akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemân ağla **dermāna** irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 6*). [*dermāna, -a]*
6. Bu gönüller derdine **dermân** iden cānânı bul
Ḥastalar ḳapısı dârtü'ş-şifa-yı Lokmân'ı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1*). [*dermân,]*
7. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağırim yaḳar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes **dermân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4*). [*dermân,]*

ders it-: Ders çıkarmak, ibret almak.

1. Muşhaf-ı ḥaṭṭ-ı yâri **ders ideli** zâhidā
Añlandı cümle esrâr nedür Ḳur'ân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7*). [*ders ideli, -eli]*

ders-i 'aşk: Aşkın dersi.

1. Ḥulûsî sâlik-i rāh-ı ḥaḳîḳat olayım dirseñ
Gelüp bu mekteb-i 'irfānda **ders-i 'aşḳı** tekrâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 10*). [*ders-i 'aşḳı,]*

ders-i sülûk: Sülûk dersi.

1. **Ders-i sülûk** olmasa mānî'-i taḥrîrimiz
Ḥizmet iderdüm size reşḳ ide gökde felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 15*). [*ders-i sülûk,]*

derûn: Kalp, yürek.

1. Evvelā ehl-i sülûkuñ sînesi pür-ḥûn gerek
Hem **derûnunda** gerekdür cigeri ola kebāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 8*). [*derûnunda, -un, -da]*

dervîş: Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsinı ıslah eden, varlık iddiasından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse.

1. Düşeli İbrâhim ü Edhem gibi **dervîşliğe**
Ḥubb-ı taḥt u saltanat gönümde târumâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5*). [*dervîşliğe, -liğ, -e]*
2. 'İbâduñ yahşulu işi gidermek ḳalbde teşvîşi
İkilikten bu **dervîşi** esirge ḳoma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*). [*dervîşi, -i]*
3. Ḥulûsî niceler daḫi olup iḥlâş-ile **dervîş**
Açılıp ḳalbine nûr-ı tecellî ḳurb-ı ḥazretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 13*). [*dervîş,]*
4. Ḥaḳ zikrini ey **dervîş** eyleyelüm yaz u ḳış
Gönülden gitsün teşvîş gel idelüm zıkrullāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5*). [*dervîş,]*

dervā: Deniz II Tasavvufî bilgiler II Gönül II Tasavvufî olarak vahdet-i vücüt makamına ermiş kimse II Dünya.

1. N'ola **deryā** gibi cûş-ı ḥurûş eyler ise gönüm
Şadef-veş dürr-i 'irfānım çıka tâ ṭaşra ḳanımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3*). [*deryā,]*

2. Şol ki gavvâş-ı hâkikatdur bu **deryâya** dalar
Girmeden bu bahre ben nice diyem dürdâneym (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 5). [deryâya, -ya]
3. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki **deryâda** olur mestür
Nice gizlü olur **deryâda** deryâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7). [deryâda, -da]
4. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki **deryâda** olur mestür
Nice gizlü olur **deryâda** deryâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8). [deryâda, -da]
5. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki deryâda olur mestür
Nice gizlü olur deryâda **deryâdan** haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8). [deryâdan, -dan]
6. Şüretâ bir kaatre-i nâcizem ammâ ma'nide
Cümleyi cem' eylemiş **deryâlaruñ** deryâsıym (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8). [deryâlaruñ, -lar, -uñ]
7. Şüretâ bir kaatre-i nâcizem ammâ ma'nide
Cümleyi cem' eylemiş deryâlaruñ **deryâsıym** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8). [deryâsıym, -sı, -y, -ım]
8. Kaatrede **deryâyı** bul deryâda aña kaatreyi
Kalma bu kışır içre tâ ki bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3). [deryâyı, -yı]
9. Kaatrede deryâyı bul **deryâda** aña kaatreyi
Kalma bu kışır içre tâ ki bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3). [deryâda, -da]
10. Gönül zevrâkıñı **deryâya** şaldum 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba düşdüm bu muhâlif rûzigâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1). [deryâya, -ya]

dervâ: Çok fazla (sayıca çokluğu ve yoğunluğu kuvvetlendirme bağlamındadır.).

1. Nazar itmez hâkikat ehl-i zâhir kisvete aslâ
Kabûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzı ol ki **deryâdur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6). [deryâdur, -dur]

dervâ-yı 'ummân: Çok büyük engin deniz II Umman Denizi (büyüklüğü bağlamında).

1. Su gibi durma ziyâde olmadadır neş'esi
Hâşılı bu 'aşk-ıla **deryâ-yı 'ummândur** gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6). [deryâ-yı 'ummândur, -dur]

destân: Hikaye, söylence; efsanevi anlatı.

1. 'Aşk-ı Hâk beni bu halk içinde **destân** eylemiş
Bir avuç toprak iken bu şeklim insân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1). [destân,]

dest-i kudret: Kudret eli II Allah.

1. **Dest-i kudretle** yazılmış her şeye âyât-ı Hâk
Anı fehm etmek dilerseñ gel beru insâna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5). [dest-i kudretle, -le]

dest-i sâkî: Saki'nin eli.

1. Bî-mezâk olur lebensiz şehd-i şekker 'âşika
Dest-i sâkiden turalım şerbeti nîlüfer iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6). [dest-i sâkiden, -den]

dest-res ol-: Erişmek; elde etmek, kazanmak II Nail olmak.

1. Dilersen **olasın** 'irfāna **dest- res**
Bu fāniden begim ayağını kes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 1*). [*dest-res*
olasın, -a, -sın]

devā: Çare, ilaç, deva..

1. Ger ṭabīb Loḳmān imiş ben bî-nevāyî n'eylesün
Derd-i 'aşka mübtelâ olan **devāyî** n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 4*).
[*devāyî, -yî*]

devā bul-: Bir derde çare bulmak.

1. Derd-i 'aşka ister-iseñ bulasın ey dil devā
Sür çıkar kalbün evinden kalmasun zerre hevā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 1*).
[*devā bulasın, -a, -sın*]

devlet: Mutluluk, talih II Makam, haşmet, şan.

1. Habbeza pāk nüşadur añlayana ma'rifet
Likin mezāyāsını bilmege **devlet** gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 10*).
[*devlet,]*
2. Hem-civār eyle Ḥabîbüñe maḳām-ı pederi
'İzzet-i rif' at-ile aña bu **devlet** ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 76*). [*devlet,]*

devlet bul-: Mutluluğa erişme, kavuşma.

1. Ey Ḥulûşî her şehër mehtāb gibi aç gözlerün
İster-iseñ **bulasın** iki cihānda **devleti** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10*).
[*devlet bulasın,]*

devrân sür-: Rahat ve bolluk içinde bir hayat geçirmek.

1. Yapar ol kendüye vicdān murād üzre sürer devrân
O şeh meclisine ihvān baḳalar 'ayn-ı ibretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 9*).
[*devrân sürer, -er*]

devr-i zamān: İçinde bulunulan zaman II Kader.

1. Ya'ḳub-āsā yeridür ben de kılursam zārî
Pederimden beni yād eyledi bu **devr-i zamān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 36*).
[*devr-i zamān,]*

di-: Demek, söylemek II ...diye düşünmek II ... diye vasıflandırmak.

1. Nice olmaya bilā-mecma'ı bu dār-ı belā
Sicn-i mü'min **dir** idi aña Resûl-i müte'āl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 20*).
[*dir, -r*]
2. Ḥulûşî göç yaraḡun it müheyyā
Ki nefsi nefsi **dir** ol demde herkes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [*dir, -r*]
3. Recā'-ı vaşl için ol şāh-ı hüsne 'arz-ı ḥāl itdüm
Maḡalli yok **didî** meyve bulunmaz der-kenār ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6*). [*didî, -di*]
4. Sa'adetle geçe 'ömrün dilerseñ
Dime Ḥaḳ sözi güş itdükde lâ lâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6*). [*dime, -me*]
5. Eger 'arif iseñ kalbini virme bu fenā mülke
Ḥulûşî bu naşihati **dimiş** bize geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10*).
[*dimiş, -miş*]

6. Eger ilm-i ledünniden alayım **dir** iseñ behre
Sefer it 'âlem-i kâlbe biraz da seyr-i etvâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3*).
[dir, -r]
7. 'Ârız-ı dildârdan ger reng ile bûy alma
Dostum şerbet-fürûşânlar **dimezdi** 'anber iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 8*).
[dimezdi, -mez, -di]
8. Tutuldu Yûsuf-ı dîl çâh-ı hicr içinde hemîn
Didi selâmeti bâz eyleye bize yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6*). [didi, -di]
9. Bir sözüüm var **diyeyim** saña guş it
Zîkr-i Hağ'dan ğayrıya tutma semâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 3*). [diyeyim, -y, -e, -y, -im]
10. Mağzen-i esrâr-ı Hağ olduğunun bürhânıdur
Naşş-ı Kur'an'da şu ma'nâ **didî** mâ evhâ Hüdâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6*).
[didi, -di]
11. Alayım **dirseñ** eger 'ilm-i ledünniden haber
Heykel-i insânda meşûr âyet-i Qur'an'a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 3*).
[dirseñ, -r, -se, -ñ]
12. Hulûsî sâlik-i râh-ı hağikat olayım **dirseñ**
Gelüp bu mekteb-i 'irfânda ders-i 'aşkı tekrâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9*). [dirseñ, -r, -se, -ñ]
13. Su gibi akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemân ağla dermâna irem **dirseñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 6*).
[dirseñ, -r, -se, -ñ]
14. Bülbül gibi zâr eyle durmayup figân eyle
Bu virdi her ân eyle cânâna irem **dirseñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4*).
[dirseñ, -r, -se, -ñ]
15. Geç kayd-ı dîl-i cândan cânâna irem **dirseñ**
Hem cism-ile bu tenden Sübhân'a irem **dirseñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2*). [dirseñ, -r, -se, -ñ]
16. Geç kayd-ı dîl-i cândan cânâna irem **dirseñ**
Hem cism-ile bu tenden Sübhân'a irem **dirseñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1*). [dirseñ, -r, -se, -ñ]
17. Şol ki ğavvâş-ı hağikatdur bu deryâya dalar
Girmeden bu bahre ben nice **diyem** dürdâneym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6*). [diyem, -y, -em]
18. Kulak ur baş u cân-ıla ki sözi dürr-i yâkütür
Riyâ u zerğ-ile **dime** ki ider andını vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 4*).
[dime, -me]
19. Manşib-ı dünyâ **didügün** sanma olur pâyidâr
'İzzeti naşbı yetişmez 'azli vâveylâsına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5*).
[didügün, -düg, -ün]
20. Eger ârâyış-ı nağşuñ dilâ ehl-i behişt görse
Dir idi şübhesiz aña budur cây-ı beğâ billâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6*).
[dir, -r]
21. Bunuñ ma'anîsi esrârını bilsem **dirsen**
Şarf idersin vücüdını be-tarîk-ı Rahmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7*).
[dirsen, -r, -se, -n]

dimek: Söylemek.

1. Beni âvâre itdi ıztırârî ol saçı Leylâ
Dimeñ Mecnûn'a düşdi dağlara ol ihtiyâr-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8*).
[dimek,]

didâr: Yüz II Allah'ın müminlere vadettiği görünüşü, tecellisi.

1. Kullaruñ şevki senüñ **dîdârına**
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā Vedūd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 7*).
[dîdârına, -ı, -n, -a]

dîdâr-ı hakk: Allah'ın tecellisi, görünüşü.

1. Ey gönül olduñ ise **dîdâr-ı Haqq'a** aşınā
Kes ta'alluk dāmenüñ ağıyāra olma aşınā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1*).
[dîdâr-ı haqq'a, -a]

dîde: Göz.

1. Tecellî şevkûñ-ile bir kezin bakşam bu ekvāna
Eger ma'mūr eger vîrān görünür **dîdeme** yeksān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4*). [dîdeme, -me]
2. Ağla ey **dîdelerim** kanlu yaş-ıla ağla
Sineni āteş-i 'aşk-ıla demādem dāğla (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 43*).
[dîdelerim, -ler, -im]

dîde-i 'ālem: Ālemin gözü.

1. Şeb-i gāmda nice bir vālih olsun **dîde-i 'ālem**
Tulū' it māhtābım tā cihānı nūr göstereñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*).
[dîde-i 'ālem,]

dîde-i hasret: Hasretin gözleri.

1. Nice gözleri nā-bīnā kılpudur **dîde-i hasret**
Nice Yūsuf'a olur mübtelā Ken 'ān'ı görñler (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7*). [dîde-i hasret,]

dil: (Āşığın) gönlü, kalbi.

1. Derd-i 'aşka ister-iseñ bulasın ey **dil** devā
Sür çıkar qalbūñ evinden kalmasun zerre hevā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 1*).
[dil,]
2. İnle ey **dil** derd-ile nālān olursun 'ākıbet
Ağla iki gözlerim giryān olursun 'ākıbet (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1*). [dil,]
3. Cām-ı 'aşkuñ nūş idelden şöyle medhūş oldu **dil**
Sağ u solum añlamaz mestāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7*). [dil,]
4. Eger 'ārif iseñ ibretle bak ey **dil** bu ekvāna
Açılup qalb gözin tā ola bîdār olmağa bā'is (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7*).
[dil,]
5. Haq yolına düş olanlar 'aşk-ıla tevḥîd ider
Cān u **dil** bî-hūş olanlar zevk-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*).
[dil,]
6. Haqıkat üzere 'aşk dolu gerekdür aşıkūñ kalbi
Mücerred **dilde** bî-hāşıl bu āh-ı zārı n'eylerler (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6*).
[dilde, -de]
7. Derd-i 'aşkuñla kaçan kim **dilde** āh-ı zār olur
Gözlerimüñ yaşı diñmez sanki bir piñar olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1*).
[dilde, -de]
8. Var ise gülsitān-i dehrüñ ey **dil** köhne evrākı
Benüm de sinem üzere şerḥa olmuş taze dāğum var (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7*). [dil,]

9. Hülûşî ehl-i 'aşkuñ cilvegâhıdır şu şöhetler
Ki olur 'ukde **diller** dil-güşâsı meclis-i tevhi'd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10). [diller, -ler]
10. Ey Hülûşî aňlamak erbâb-ı 'aşkuñ sözlerin
Dilde şevk-âmîz olur kând-i mükerrerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 10). [dilde, -de]
11. Şol şadâ-yı lenteranî **dilde** bir mücmel idi
Âyet-i İnnî enallâh aña hûb tefsîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 7). [dilde, -de]
12. Tecelliyle beni mest itdi Hâllâk
Anuñ-çün cân u **dilim** oldu müştâk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2). [dilim, -im]
13. Her şehir bülbül gibi efgân u feryâd eylegil
Olma sakın müdde-i veş **dilde** âh u vâhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6). [dilde, -de]
14. Virme **dil** her müdde-iye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kâmil insâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7). [dil,]
15. Tâbekey ey **dil** kılupsun halka sen ol kıl u kâl
Gelmedi mi hâtıra bir gün irer 'ömre zevâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1). [dil,]
16. Sen niye mağrûrsun ey **dil** bu cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz bu yolda irtihâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9). [dil,]
17. Nahvet-i kibri ko bu yolda ara bir rehberi
Dil irâdet virmege bir kâmil ol insânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8). [dil,]
18. İlâhî feyz-i nûruñla münevver it **dil** ü cânım
Sîva-yı hûbbuñ çıkar kalbimde zerre koma sulţânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1). [dil,]
19. Kemâl-i şevkûñ-ile **dil** 'aceb medhûş-ı ser-gerdân
Olup müstağrak-ı hayret gezerim dâyimâ sekrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 1). [dil,]
20. Şu **diller** kim senüñ 'aşkuñ ile cânâ olur hândân
Ebed Mısr'ı vücûd içre olur Yûsuf gibi sulţân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1). [diller, -ler]
21. Hayât-ı câvidânî bulmağa ister-iseñ ey **dil**
İçe gör cür'a-yı âb-ı hayâtı Hâk vişâlinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3). [dil,]
22. Eyledüñ a'lâ müheyyâ bezmimiz aştam içün
Ey **dili** nâlede Mevlâ da Kerîm'dür bâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [dili, -i]
23. Hülûşî böyle mazmûnı güzel elfâzına söz yok
İder mürde **dili** ihyâ dem-i 'İsâ'ya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10). [dili, -i]
24. **Dil** şabâ-veş 'âlemi geşt eyledi itmez karar
Zıll-ı zülfünde biraz mekş eyledi ârâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 7). [dil,]
25. Bunuñda nicesi ey **dil** idüp ahvâlini tebdîl
Nice bî-çâre vü bî-dil düşer ol dâma gâfletden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7). [dil,]
26. **Dil** ü cân mürde iken buldı kudümüyle şafâ
Görilüp hâtır-ı âzürdeden endüh-ı cefâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5). [dil,]
27. Cilvegâh olalı **dilde** miñnet ü gam her zamân
Hayret-ender-hayret içre oldu ahvâlim yaman (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [dilde, -de]

28. Kāngı **dilde** zāhir olur ey gönül esrār-ı Hū
Māsivā ekdārını cümle sürer efkār-ı Hū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 1).
[dilde, -de]
29. Eyleme dünyā içün nâkeslere ey **dil** tapu
İster-iseñ saña açılun haqîkatden kapu (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 1). [dil,]
30. Hülûşî eyler-iseñ Hakk’a tevîd
Dilinde zāhir olsun lâ’dan illā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 10). [diline, -i, -n, -de]
31. Mücerred **dildedür** el-hakk maḥabbet da’vası halkuñ
Bu dehrüñ böyle nâ-hemvar olan yarından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3). [dildedür, -de, -dür]
32. Eger ârâyiş-i nakşuñ **dilā** ehl-i behişt görse
Dir idi şübhesiz aña budur cāy-ı beḳā billāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5).
[dilā, -ā]
33. Nice cān virmeye da’vacısı çün Hāzret ola
Nice fırkatde kalur **dil** ki aña vuşlat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 68). [dil,]
34. Kānı ol halka-i zikrinde ḥalāvetle o feyz
Kānı ol şevk-ile **dillerde** olan zevk ü şafā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 54).
[dillerde, -ler, -de]
35. Hemdem-i ‘İsā idi her nefesi cān-baḥşı
Mürde **diller** bulur-idi nefesinden ihyā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 50).
[diller, -ler]

dil ü cān: Gönül ve can.

1. **Dil ü cānum** karar itmez senüñ ‘aşkuñla yā Mevlā
Koyup kapuñ karar itmez senüñ ‘aşkuñla yā Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1). [dil ü cānum, -um]
2. Tecellî-i cemālünle gönüllerde ziyā ister
Tesellî-i vişālünle **dil ü cānda** şafā ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2). [dil,]

dil-ārā: Gönül süsleyen, sevgili.

1. Çün itmāmı müyesser oldu bu zibā **dil-ārānuñ**
‘İnān-ı tab’ımı şarf eyledüm tā tārîḥ nāgāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7).
[dil-ārānuñ,]

dile-: İstemek II Arzulamak.

1. **Dilerseñ** alasin bûy-ı muḥabbetden eser sen de
Yüri bülbül gibi seyr-i gülistān eyle gülzār it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5).
[dilerseñ, -r, -señ]
2. Merd-i meydān-ı Hudā olmak **dilersen** şüfiyā
Nefsini mür eyle andan şoñra Süleymān’a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7).
[dilersen, -r, -se, -n]
3. **Dilersen** olasin ‘irfāna dest- res
Bu fāniden begim ayağını kes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 1). [dilersen, -r, -se, -n]
4. Eger kurb-i "ev ednā'ya" **dilerseñ** varmağa sālîk
Olupdur bu vuşulün reh-nümāsı meclis-i tevîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]
5. **Diler-iseñ** ola saña her yerin dağ üsti bağ
‘Aşk-ı Hakk-ile yaka gör kalbün evinde çerāğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1).
[diler-iseñ, -r-, -ise, -ñ]
6. Cenāb-ı Hakk’a kurbiyyet **dilersen**
Vücūdun varlığını āteşe yak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 3). [dilersen, -r, -se, -n]

7. Dest-i kudretle yazılmış her şeye âyât-ı Hâk
Anı fehmi itmek **dilerseñ** gel beru insâna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6).
[dilerseñ, -r, -se, -ñ]
8. Vuşlat-ı cânân **dilerseñ** öz vücûdundan geçüp
Varlıgıñ yağmaya vir hem 'aqlını dîvâne kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3).
[dilerseñ, -r, -se, -ñ]
9. Miñnet-i 'aşk aña râhatdur şafâyı n'eylesün
Ey gönül tutmak **dilerseñ** 'âlem-i 'ulvîde il (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 6).
[dilerseñ, -r, -se, -ñ]
10. Sa'âdetle geçe 'ömrüñ **dilerseñ**
Dime Hâk sözi güş itdükde lâ lâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]
11. Dört kitabıñ nüktesi Fâtîha'da gizlûdür
Tefsîrini **dilerseñ** okı Furkân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 10).
[dilerseñ, -r, -se, -ñ]
12. Mîve'-i 'irfândan olmak **diler-iseñ** hışse-mend
Bağçe'-i nañl-i hidâyetdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3).
[diler-iseñ, -r, --ise, -ñ]
13. Sıdk-ıla bu yola gir olmak **dilerseñ** behr-mend
Melce'-i ehl-i sa'âdetdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7).
[dilerseñ, -r, -se, -ñ]
14. Ben **dilerem** 'aşk elinden bir kadeh nüş itmege
Lîk gönülüm uymadı baña hevâdar olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5).
[dilerem, -r, -em]

dilek: İstek, arzu, medet.

1. Yâ İlâhî saña her hâl-ile budur **dilegim**
İki 'âlemde baña 'izzet-ile rif'at ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 71). [dilegim, -im]
2. 'Ömrüñüz efzûn ola hâneñüz ma'mûr ola
Kalbüñüz mesrûr ola bu-durur Hâk'dan **dilek** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6).
[dilek,]

dil-güşâ: Gönüle ferahlık veren, iç açıcı.

1. Hulûsî ehl-i 'aşkıñ cilvegâhıdır şu şöhetler
Ki olur 'ukde diller **dil-güşâsı** meclis-i tevîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10). [dil-güşâsı, -ursı]

dil-i uşşâk: Aşıkların gönlü.

1. Yanup yakılmada tâb-ı muhabbetde **dil-i uşşâk**
Gönül ikliminüñ nûr-ı ziyâsı meclis-i tevîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3).
[dil-i uşşâk,]

dil-rübâ: Gönül çalan II Herkesi kendine bağlayan.

1. Tefekkürde iken bu mısra'ı hâtif idüp ilhâm
Şafâ-bağ oldu ehl-i dil için bu **dil-rübâ** dergâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10). [dil-rübâ,]

dimâğ: Akıl, zihin, şuur II Burun.

1. Bağçe-i gülzâr-ı Rahmân'dan alanlar şemme'i
Tâ ebed bâkî kalur anuñ **dimâğında** o bû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8).
[dimâğında, -ı, -n, -da]

2. Su gibi sâfî-dil oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil olanların kalbinde gerekmez **dimâğ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 4*).
[dimâğ,]

diñle-: Dinlemek II Dikkat etmek.

1. Yaraşur va'z aña haqqā ki ola 'ilm-ile 'āmil
'Ameli olmayanın **diñlemezler** va' dini vā'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 49, Mısra 8*).
[dinlemezler, -mez, -ler]
2. **Diñle** aḥvāl-i perîşānımı takrîr ideyim
Çekeyim silk-i beyāna yine bir tâze zebān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 25*).
[diñle,]

dirîğ: Eyvah, yazık. II Yazıklar olsun.

1. Sanma kim kâbil ola bu derde dermān ey tabîb
Mihnet-i 'aşkdan **dirîğ** Lokmān bile bimār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 45, Mısra 6*). [dirîğ,]
2. Gördüğü gibi rakîbi gitdi ol âfet **dirîğ**
Uğramış idi bize bugün biraz ārām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 80, Mısra 7*).
[dirîğ,]
3. **Dirîğā** āhîri vakte irişenler bu ümmetden
'Acâyib nesneler görse gerek eşrât-ı sâ'atden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 1*).
[dirîğā, -ā]

dîvân: Divan edebiyatında şairlerin, belirli bir sıra ile şiirlerini topladıkları kitap. II Meclis

1. Ey Hülûşî taḥtgāh-ı 'aşk olalı bu gönül
Dopdolu olmuş-durur 'irfān-ıla **dîvānımız** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 10*).
[dîvānımız, -ımız]
2. Söz tamām oldu Hülûşî irdi encāma kelām
Oldu **dîvāne** şadef-veş cevherün dürdānesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 10*).
[dîvāne, -e]
3. Olmasun aslā muḳayyed şāh-ı çarḥ **dîvānına**
Biz de ger bugün varırsak ḥālımız i'lām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 80, Mısra 3*).
[dîvānına, -ı, -n, -a]

dîvāne: Aşk ile kendinden geçenler, aşıklar II Deli II Mecnun.

1. Ey Hülûşî mîr-i 'aşka kul olan **dîvāneler**
Taḥt-ı tecrîd üzre oldı cümlesi sultān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 11*).
[dîvāneler, -ler]
2. Vādi-i ḥayretdeyim üftādeyim Mecnūn gibi
'Aşk zencîrūn sürür **dîvāneyim** yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 4*). [dîvāneyim, -y, -im]
3. 'Aşk-ı Haqq'a düş olalı bu gönül **dîvānedür**
Āteş-i şem' içre tutuşmuş yanar pervānedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 1*).
[dîvānedür, -dür]
4. Feyz-i Haq'dan bir kadeḥ nūş eyleyen **dîvāneler**
Hızr elinden de olursa āb-ı ḥayvān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 7*).
[dîvāneler, -ler]
5. Vuşlat-ı cānān dilerseñ öz vücūdundan geçüp
Varlığıñ yağmaya vir hem 'aqlını **dîvāne** kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 64, Mısra 4*).
[dîvāne,]

6. Eyledüm çünkü ezelde hüsnine seyrân anuñ
Ol zamândan ‘âşıkam Mecnûn gibi **dîvāneyim** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 68, Mısra 8*). [*dîvāneyim, -y, -im*]
7. Cemâlûñ şem‘ine pervāneyim ben
O nâra yanmağa **dîvāneyim** ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 86, Mısra 2*). [*dîvāneyim, -y, -im*]
8. Gel ey **dîvāne** gönülüm ‘aşk-ı Mevlâ’dan haber söyle
Gel ey pervāne-veş yanmış bu ma’nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 1*). [*dîvāne,]*

doğ-: Doğmak II Ortaya çıkmak.

1. Âyine-i hâtırûñ jeng-i sivâdan eyle pāk
Tā ki kalbûñ hānesine **doğa** nūr-ı âfītāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 10, Mısra 6*). [*doğa, -a*]

doğrı: Bir şeye veya birine doğru yönelme anlamı katar, -e doğru edatı.

1. Şırât-ı müstakîme **doğrı** giderdi yolumuz
Eger ‘ināyet-i tevfiğ olursa yâ Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 19, Mısra 7*). [*doğrı,]*

doğrı: Doğru, dürüst (kişi).

1. Elif gibi eger **doğrı** olursan
Efendi kırtarursın dünyâda re’s (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 43, Mısra 3*). [*doğrı,]*

dök-: Saçmak; dağıtmak.

1. Kalbine zâhir ola bûy-ı ma‘ârifden eser
Döke hem feyz u ma‘ârif rahmetin aña şehāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 10, Mısra 14*). [*döke, -e*]

dökül-: Dökülmek.

1. Açıl ey yüzi gül hüsnünde olan ânı görsünler
Dökül ey hûn-ı çeşmim gözlerimde kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 2*). [*dökül,]*

dol-: Dolmak, kaplamak II Bir duyguyla dolmak.

1. Kendüye takvâyı rehber eyler-iseñ şüfiyâ
Nūr-ı imân ile kalbûñ hānesi **dolar** her an (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 72, Mısra 8*). [*dolar, -ar*]
2. Bir halkada olalum ‘aşk-ı zevkle **dolalum**
Hâk rızâsın bulalum gel idelüm zikrullāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 101, Mısra 3*). [*dolalum, -alu, -m*]

dolu: Dolmuş durumda olan.

1. Hâkikat üzre ‘aşk **dolu** gerekdür âşıkûñ kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı n’eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 5*). [*dolu,]*
2. Hây hüy ile olur sanma bu yoluñ sâliki
Âb-veş sâfi gönül kalbi **dolu** imân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 4*). [*dolu,]*

dön-: Dönmek, kendi etrafında hareket etmek.

1. 'Âşıkun kalbinde gizli 'arş u kürsî hem melek
Dağı anuñ üstine durmaz **döner** bu nüh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2*).
[döner, -er]
2. Biñ bir ismün tecellisiyle **döner** bu ekvân
Bu ma' nâ hod nümāyan bellü 'irfān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11*).
[döner, -er]
3. Halkaya girmiş erenler mihr ü mäh gibi **döner**
Haqq'ın cemālin görenler zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3*). [döner, -er]

dopdolu: *Tamamen dolu.*

1. Ey Hülûşî tahtgâh-ı 'aşk olalı bu gönül
Dopdolu olmuş-durur 'irfān-ıla dîvānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 10*).
[dopdolu,]
2. Olduñusa zerre deñlü 'aşk-ı Haq'dan behre-yāb
Kalbün evi **dopdolu** olur senün envār-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8*).
[dopdolu,]

dört: *Dört, sayı sıfatı.*

1. Nüşa-i 'aşkı okumakdan garaz bir noktadır
Bā'-ı bismillāh'ı şerha itdi gökden **dört** kitāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4*).
[dört,]
2. **Dört** kitābuñ nüktesi Fātiha'da gizlüdür
Tefsirini dilerseñ okı Furkân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9*). [dört,]

döşe-: *Yaymak, sermek II Bir şeyle kaplamak.*

1. Bir gün olur götürür dünyā metā'ını felek
Qabr içinde altına **döşer** saña toprak bisāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*).
[döşer, -r]

dost: *Arkadaş, dost*

1. 'Arız-ı dildardan ger reng ile bûy alma
Dostum şerbet-fürüşānlar dimezdi 'anber iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 8*).
[dostum, -um]
2. Kāse-i bezm-i elesti çünkü sundı **dost** aña
Ol sebebdan rûz u şeb mestānesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3*).
[dost,]

dostān: *Dostlar II Aşk ateşiyle yanan başka aşıklar.*

1. N'eylesün n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşkân
Var mıdur bir çäre aña söyleyin ey **dostān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 2*).
[dostān,]
2. Nice bu āh u enini eylesün bî-çāregān
Var mıdur bir çäre aña söyleyin ey **dostān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4*).
[dostān,]
3. Qalma bu kışır içre sa'y it olmağa ālî-tebār
Var mıdur bir çäre aña söyleyin ey **dostān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12*).
[dostān,]
4. Ey Hülûşî 'aşıkun sermāyesidür āh u zār
Var mıdur bir çäre aña söyleyin ey **dostān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10*).
[dostān,]
5. Qaldum āzürde-gönül hātır-perişān nā-tüvān
Var mıdur bir çäre aña söyleyin ey **dostān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 8*).
[dostān,]

dü: İki, sayı sıfatı.

1. O şîşe kim mey-i nâb-ı hâkîkatle mücellâdur
Anı nûş eyleyen 'âşîk **dü** 'âlemden mu'arrâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2). [dü,]
2. Felek kâsdı degil ehl-i velî mesrûr göstereün
Çü **dü** 'akis-dürür ko 'âşîkı mehcûr göstereün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2). [dü,]
3. 'Âleme oldu vücûduñ "rahmeten li'l- 'âlemîn"
Dü cihânda buldı rahmet saña iden iktidâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 4). [dü,]

du 'â-yı hayr: Hayır duası.

1. Yüzün suyun döküp güyâ lisân-ı hâl ile ola
İçenlere **du 'â-yı hayr** okur su gibi ezberden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4). [du 'â-yı hayr,]

düd-ı âh: Ah dumanı.

1. Düd-ı âhim ile cedvel ideyim eṭrâfuñ
Tâ ki süz-ı dilüme her varaķı ola nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 29). [düd-ı âhim, -ım]

duhûl it-: Girmek.

1. Cennet-i ḳalbe **duhûl itmezse** bunda 'âşîkân
Va'd olan yarın aña ḥürî u ḡilmân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9). [duhûl itmezse, -mez, -se]

dükân: Dükkan (ilim, irfan edinme bağlamında).

1. N'ola mânend-i 'Attâr eyler-i sem varlıḡım yağma
Maḥabbeti olan gelsün metâ' alsun **dükânımdan** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8). [dükânımdan, -ım, -dan]

dün: Aşağı, aşağılık.

1. Bürünüp bu nice esmâ vü şîfât
Nazarda **dün** velî şâhâneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 10). [dün,]

dünyâ/ dünýe: Dünya, yeryüzü II Dünyevi hevesler.

1. Güzergâhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür **dünyâ**
Yol uğrağıdır anuñçün bir ikişer geçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3). [dünyâ,]
2. Ne şâh ve ne gedâya kalısıdır çerḡ-i nâ-hemvâr
Bu **dünyâya** gelenler şerbet-i mevî içerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8). [dünyâya, -ya]
3. 'Ârif olan eylemezmiş işbu ekvâna nazar
'Âşîkuñ yanında bu **dünyâ** ile 'uḳbâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6). [dünyâ,]
4. Elif gibi eger doğru olursan
Efendi kırtarursın **dünyâda** re's (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 4). [dünyâda, -da]
5. Etme cânâ göñlini **dünyâya** 'aḳd-i irtibât
Sanma kim bâķî kalur bu köşḡ bu 'âlî ribât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1). [dünyâya, -ya]
6. Bir gün olur götürür **dünyâ** metâ' ını felek
Ḳabr içinde altına döşer saña toprak bisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3). [dünyâ,]

7. **Dünyāda** çeker her ferd hāline belā vü derd
İsterseñ olasıñ merd inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3*).
[dünyāda, -da]
8. Çün fenādur ey Hülûşî bu cihānuñ varlığı
Yā niçün **dünyā** için āhîretüñ tār eyledüñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10*).
[dünyā,]
9. Hāne-i dînini ta‘mîr eylemekse niyyetüñ
Ey Hülûşî **dünyā** evin cümleten vîrān gerek (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10*).
[dünyā,]
10. Eyleye Mevlā nigāh gerd-i kederden seni
Görmeyesin rûy-ı saht **dünyāda** tā haşre dek (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4*).
[dünyāda, -da]
11. Bir misâfir-hānedür **dünyā** gelen geçer gider
Enbiyā vü evliyālar bulmadı mevte mecāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7*).
[dünyā,]
12. ‘Ākıbet-endiş iseñ yād eyle evvel hālîni
Şoñra fehîm eyle ‘aceb nedür bu **dünyādan** me‘āl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4*). [dünyādan, -dan]
13. Dām-ı şeytāndur hele bu ‘izz u cāhî **dünyanıñ**
Geç buların şöhetinden fakr-ıla var ol bugün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9*).
[dünyanıñ, -nıñ]
14. Göñül āyînesin iden muşaffā jeng-i sivādan
Rehā-yāb eyledi kalbini **dünyā** ile ‘uqbādan (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2*).
[dünyā,]
15. Begîm kâni‘-dil olan iltifāt itmez bu **dünyāya**
Ne hāşıl bu denîñüñ bu tuṭalum māl u menālinden (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5*). [dünyāya, -ya]
16. Kaṭ‘ ider meylüñ bu **dünyādan** olan ehl-i fenā
Kaşr-ı kurbā irişür Hakk ile olan āşinā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmîs 1, Mısra 13*).
[dünyādan, -dan]
17. Sen de kudsîler gibi kayd-ı ‘alāyıkdan kesil
Eyleme **dünyā** için halkıyla cānā kāl u kıl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmîs 1, Mısra 8*).
[dünyā,]
18. Murādın üzre **dünyāda** turalum ‘ömr sürdün tut
Geçersin ‘ākıbet bir gün eger biñ yıl oturduñ tut (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 1*). [dünyāda, -da]
19. Gel beru ey gāfil insān ne ‘aceb kār eyledüñ
Kendü kendüne bu fānî **dünyeyi** yār eyledüñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2*).
[dünyeyi, -yi]
20. Hülûşî çünki maqdūruñ senüñ elbet olur hāşıl
Hezārān minnet-ile **dünyenüñ** kārından el çekdüm (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10*). [dünyenüñ, -nüñ]
21. ‘Ākile lāyık olan **dünyeyi** terk itmekdür
Āhîret yolcısıdır zādını cem‘ itmekdür (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 21*).
[dünyeyi, -yi]
22. Eyleme **dünyā** için nākeslere ey dil tapu
İster-iseñ saña açılson hāqîkatden kapu (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 1*).
[dünyā,]
23. Etme **dünyāya** tekāpūlar göñül bir kām için
Sā‘yim-āsā geçmesün bî-zevķ günün aḥşām için (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1*). [dünyāya, -ya]

dur-: Durmak, hareketsiz durumda olmak II Beklemek

1. ‘Āşıkūñ kalbinde gizli ‘arş u kürsî hem melek
Daḥî anuñ üstine **durmaz** döner bu nüh felek (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2*).
[durmaz, -maz]

2. Bülbul gibi zâr eyle **durmayup** figân eyle
Bu virdi her ân eyle cânâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3).
[durmayup, -ma, -y, -up]
3. Su gibi **durma** ziyâde olmadadır neş'esi
Hâşılı bu 'aşk-ıla deryâ-yı 'ummândur göñül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5).
[durma, -ma]

dür: *Uzak.*

1. Hâkikatde yine tefrîk olunmaz yâr ağyardan
Raķibi 'aks-i durbîn eyle bil kim **dür** göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6). [dür,]

durağ: *Durak; konak yeri.*

1. Ğarağ mülk-i beğâdur olmağ-içün râhi ol semte
Vücüd şehrine uğradum bir iki gün **durağum** var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6). [durağum, -um]

dürdâne: *İnci tanesi II Olgun (kimse).*

1. Revâdur sözlerim olsa cevâhir
Yem-i 'irfânda bir **dürdâneym** ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 8).
[dürdâneym, -y, -im]
2. Şol ki ğavvâş-ı hâkikatdur bu deryâya dalar
Girmeden bu bahre ben nice diyem **dürdâneym** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6). [dürdâneym, -yim]

dürdâne: *İnci tanesi (şairin şiiri bağlamında).*

1. Söz tamâm oldu Hülûşî irdi encâma kelâm
Oldu dîvâne şadef-veş cevherüñ **dürdânesi** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 10).
[dürdânesi, -si]

dür-i nazm: *Şiirin incisi.*

1. Mehek-k-i i 'tibâra çek Hülûşî bu **dür-i nazmı**
Ki vezzân-ı güher katında dine tâ ki a'lâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9).
[dür-i nazmı, -ı]

dürlü: *Türlü, çeşit.*

1. Her biri bir **dürlü** mün'am eyledikde tâ ezel
Etdi i 'tâ miñnet-i 'aşkı bize Sübhânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 7).
[dürlü,]
2. Kimi 'âbid kimi fâsık kimi 'âşık kimi ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir **dürlü** 'atâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8).
[dürlü,]

dürr-i dervâ-vı hakikat: *Hakikat denizinin incisi.*

1. Dürr-i deryâ-yı hâkikatüñ bugün ğavvâşımı
Nükte-sencân-ı ma'ânî fehm ider mollâsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1).
[dürr-i deryâ-yı hâkikatüñ, -üñ]

dürr-i 'irfân: *İrfanın incisi.*

1. N'ola deryâ gibi cüş-ı hürüş eyler ise göñlüm
Şadef-veş **dürr-i 'irfânım** çıka tâ taşra kânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 4). [dürr-i 'irfânım, -ım]

dürr-i yâkût: Yakut incisi.

1. Kulak ur baş u cân-ıla ki sözi **dürr-i yâkûtdur**
Riyâ u zerğ-ile dime ki ider andımı vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3).
[dürr-i yâkûtdur, -dur]

düş-: Yukarıdan aşağıya birdenbire inmek II Bir şeyin etkisinde kalmak, bir şeye kapılmak. II Yansımak.

1. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde hüküm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre velî âgâhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10).
[düşdi, -di]
2. Dem uranlar nükte-i sırr-ı "Ene'l- Hâk"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ dârına herkes emân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6).
[düşdi, -di]
3. **Düşeli** Leylâ-yı 'aşkına senüñ Mecnûn gibi
Seyr-i deşt-i küh ider gönülünde neng u 'âr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7). [düşeli, -eli]
4. **Düşeli** İbrâhim ü Edhem gibi dervîşliğe
Hıbb-ı taht u salţanat gönülümde târûmâr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5).
[düşeli, -eli]
5. Cân kuşu mânend-i tûfî **düşdi** dâm-ı miñnete
Bilmezem kaçan olur cân bu kafeş tenden hâlâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7). [düşdi, -di]
6. 'Aşk bir evc-i Hümâ pervâzıdır kim zıllınûñ
Kime kim **düşse** olur dâreynde rif'at sâyesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4).
[düşse, -se]
7. Cemâl-i Hâk'â âyine **düşüpdür** tal'at-i Âdem
Bu evşâf-ı şıfâtı kaplamuş insânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 3).
[düşüpdür, -üp, -dür]

düş-: (Kötü bir durum yüzünden) İstenmeyecek bir yerde ve durumda bulunmaya mecbur olmak.

1. Gönül zevrâkını deryâya şaldum 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba **düşdüm** bu muhâlif rûzigâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2).
[düşdüm, -dü, -m]

düş ol-: Düşmek II Bir şeye yakalanmak; etkisi altına girmek.

1. **Düş olalı** 'aşkına bî-çâreyim yâ Rab meded
Yandı kül oldu tenim pervâneym yâ Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1). [düş olalı, -alı]
2. 'Aşk-ı Hâk'â **düş olalı** bu gönül dîvânedür
Âteş-i şem' içre tutuşmuş yanar pervânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1).
[düş olalı, -alı]
3. Hâk yolına **düş olanlar** 'aşk-ıla tevîd ider
Cân u dil bî-hüş olanlar zevk-ile tevîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1).
[düş olanlar, -an, -lar]

düşvâr: Zor, güç; sıkıntılı.

1. Derd-i 'aşka mübtelâ olmak 'aceb **düşvâr** imiş
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hâk 'uşşâka müşkil kâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 1). [düşvâr,]

dut-: Tutmak II Yer almak.

1. Fenâ-ender-fenâda **dutalı** menzilinı gönülüm
Uçup vahdet sarâyına haber yokdur mekânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5). [dutalı, -alı]

düz-: *Yapmak II Bir davranışı sergilemek II Hazırlamak.*

1. İdüp taklîd-i etvâruñ **düzüp** zâhirde her kıaruñ
Nümâyân ider ezkâruñ sata halka kerâmetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5*).
[düzüp, -üp]

düzah: *Cehennem.*

1. Yanupdur âteş-i ‘aşk içre bugün cânı ‘uşşâkıñ
Yarın **düzah** içinde yanmak için nârı n’eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4*). [düzah,]
2. Gehî cenneti vaşf eyler gehî **düzah** ‘azâbını
Gehî halka ider tafşîl cahîmüñ pendüñi vâ ‘iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5*).
[düzah,]

E e

ebed: Sonsuza kadar.

1. Şu diller kim senüñ 'aşkuñ ile cānā olur ḥandān
Ebed Mısr'ı vüçüd içre olur Yūsuf gibi sultān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*).
[ebed,]
2. Es-şalā gelsün mi 'aşk nüş iden 'āriflere
Tā **ebed** medhüş olur bu meclisüñ mestānesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8*).
[ebed,]
3. Bāğçe-i gülzār-ı Rahmān'dan alanlar şemme'i
Tā **ebed** bākî ḳalır anuñ dimāğında o bû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8*).
[ebed,]

Ebû derdā: Hz. Muhammed'in sahabelerinden Uveymir bin Zeyd el-Ensârî el-Hazrecî'dir. Kur'an-ı Kerim'i ezberlemiş olmasıyla ve kıraat ilmini pek çok kimseye öğretmesiyle meşhurdur.

1. Eger şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldu
Ya faḳr ile **Ebû Derdā** ğınāda İskender olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [ebû derdā,]

edā kıl-: Anlatmak.

1. Ben ne ḥākim kim senüñ vaşfını taḥrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşāfını ḳılam edā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10*).
[edā ḳılam, -a, -m]

edeb: İnsanın utanacak şeyler yapmasını engelleyen şey, terbiye.

1. Gel halkaya girelüm **edeb** ile oturalım
Nûr-ı Hāḳḳ 'a dalalım tevḥîd idelüm tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5*).
[edeb,]

efendi: Efendi (hitap olarak kullanılmıştır).

1. Elif gibi eger doğru olursan
Efendi ḳurtarsın dünyāda re's (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 4*). [efendi,]
2. İstikāmet üzre olursan olursın şübhe yok
İki 'ālemde **efendi** alnı açık yüzü ağ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6*). [efendi,]
3. 'Ālem-i 'ulvîde bulmuşdur maḳāmuñ sālīkān
'Ālem-i süflîde anuñ-çün **efendi** cāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8*).
[efendi,]
4. Olmadan vā'iz **efendi** tek ḥafid āb-rū
Maḳşaduñ var-ise izḥār it Ḥulūşî nām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*).
[efendi,]
5. Egerçi ḳullaruñ cürmi **efendi** bî-nihāyetdür
Velākin ḳapuña gelmiş-durur senden 'atā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*).
[efendi,]

efgān: Feryat, inleyiş; ızdırap ile bağırma.

1. 'Andelībūñ her seḥer bā'is nedür **efgānına**
Hem daḥi pervānenüñ perrin yakıcı nār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*).
[efgānına, -ı, -n, -a]
2. 'Āşıkım rüz-ı ezelden ḳismetümdür āh-ı zār
Daḥi bundan özge n'eyler zāhidā **efgān** baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6*).
[efgān,]

3. Kat' ider varlık cibālūñ dembedem **efgān** ile
Olmağa Ferhād gibi ma'şūka mihmān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 82, Mısra 7*).
[efgān,]

efgān it-: Feryat etmek II Acı ile haykırmak.

1. Nice **efgān itmesün** bî-çāre bûlbûl derd-ile
Her seher olur nümāyān gözine gülzār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 15, Mısra 3*).
[efgān itmesün, -me, -sün]

efgān u feryād: Istırapla bağırma ve feryat.

1. Her seher bûlbûl gibi **efgān u feryād** eylegil
Olma sakın müdde'î-veş dilde āh u vāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 55, Mısra 5*).
[efgān u feryād,]

efkār: Düşünceler II Gönül darlığı.

1. Ey gönül mestāne kimdür zāhir-i huşyār nedür
Gāhi cem'iyet-i hātır gāhi bu **efkār** nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 36, Mısra 2*).
[efkār,]

efkār-ı hū: Allah'ı düşünmek.

1. Kangı dilde zāhir olur ey gönül esrār-ı Hū
Māsivā ekdārını cümle sürer **efkār-ı Hū** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 90, Mısra 2*).
[efkār-ı hū,]

Eflātūn: Akıl ve hikmet sahibi Yunanlı filozof.

1. Bu 'ilme dā'ir olan fenni bilimez **Eflātūn**
Tefekküründe nice 'aql bu 'ilmi olur hayrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 87, Mısra 3*).
[eflātūn,]

efzūn ol-: Fazla olmak, çok olmak; artmak.

1. 'Ömrünü **efzūn ola** hāneñüz ma'mūr ola
Kālbünü mesrūr ola bu-durur Hāk'dan dilek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 5*).
[efzūn ola, -a]

eger: Şart edatı, şayet.

1. 'İlm ü hikmetle **eger** olsa Felātūn-ı zamān
Yine cellād-ı ecelden bulamaz zerre emān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 23*).
[eger,]
2. Ey Hülûşî bulmak isterseñ **eger** gāmdan rehā
Kālbünü āyīnesini 'aşk-ıla eyle cilā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 11*). [eger,]
3. Sivā fikri **eger** var-ısa kālbünde senüñ şūfî
Ne hāşıl başdan ayağa kara 'abāyı giydüñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 7*).
[eger,]
4. **Eger** şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldu
Ya fakr ile Ebū Derdā ğināda İskender olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 3*). [eger,]
5. **Eger** fāide isterseñ vücūduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda naqd-i 'aşkdan özge bāzārı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 7*). [eger,]
6. Ümīd-i vūşlātūndur bizi birkaç gün iden mesrūr
Eger hicrāna kılursa yine miñnet müheyyādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 38, Mısra 8*). [eger,]

7. Elif gibi **eger** doğru olursan
Efendi kırtarursın dünyâda re's (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 3). [eger,]
8. Tecellî şevkûñ-ile bir kezin baksam bu ekvâna
Eger ma'mûr eger vîrân görünür dîdeme yeksân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [eger,]
9. **Eger** bildüñse İnnenî enâllâh remzini şüfî
Saña zâhir olur maşşûd nedür Tûr ile Müşâ'dan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [eger,]
10. **Eger** ârâyiş-i nakşuñ dilâ ehl-i behişt görse
Dir idi şübhesiz aña budur cây-ı beğâ billâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5). [eger,]
11. Hulûşî yok 'amelimiz **eger** ki hâzrete lâyık
Hemân itme kapuñdan lûtfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11). [eger,]
12. **Eger** 'ârif iseñ kâlbini virme bu fenâ mülke
Hulûşî bu naşîhati dimiş bize geçenler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9). [eger,]
13. **Eger** ilm-i ledünniden alayım dir iseñ behre
Sefer it 'âlem-i kâlbe biraz da seyr-i etvâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3). [eger,]
14. **Eger** 'ârif iseñ ibretle bak ey dil bu ekvâna
Açılup kâlb gözin tâ ola bîdâr olmağa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7). [eger,]
15. Şırât-ı müstaķime doğru giderdi yolumuz
Eger 'inâyet-i tevfiķ olursa yâ Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 8). [eger,]
16. **Eger** kurb-i "ev ednâ'ya" dilerseñ varmağa sâlik
Olupdur bu vuşûlûñ reh-nümâsı meclis-i tevhið (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7). [eger,]
17. Alayım dirseñ **eger** 'ilm-i ledünniden haber
Heykel-i insânda mestûr âyet-i Qur'ân'a bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 3). [eger,]
18. Murâdın üzre dünyâda tutalum 'ömr sürdin tut
Geçersin 'âķîbet bir gün **eger** biñ yıl oturduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2). [eger,]

eger: Hem II Ve.

1. Eger hûr u **eger** ğılmân **eger** Mâlik **eger** Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5). [eger,]
2. Eger hûr u **eger** ğılmân **eger** Mâlik **eger** Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5). [eger,]
3. Eger hûr u **eger** ğılmân **eger** Mâlik **eger** Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5). [eger,]
4. Eger hûr u **eger** ğılmân **eger** Mâlik **eger** Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5). [eger,]
5. Tecellî şevkûñ-ile bir kezin baksam bu ekvâna
Eger ma'mûr **eger** vîrân görünür dîdeme yeksân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [eger,]

eger: Gerek...

1. **Eger** cennet **eger** Rıdvân **eger** hürî **eger** gılmân
Baña sensiz olur zindân gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [eger,]
2. Eger cennet **eger** Rıdvân **eger** hürî **eger** gılmân
Baña sensiz olur zindân gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [eger,]
3. Eger cennet **eger** Rıdvân **eger** hürî **eger** gılmân
Baña sensiz olur zindân gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [eger,]
4. Eger cennet **eger** Rıdvân **eger** hürî **eger** gılmân
Baña sensiz olur zindân gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [eger,]

egerçi: Gerçi, her ne kadar; ...ise de

1. **Egerçi** çok-durur ammâ velâkin birisi de bu
Külâh u hırka vü tâcî giyerler resm ü şöhetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3*). [egerçi,]
2. **Egerçi** şüretâ ağıyâre yârim
Velâkin ma' nâda bigâneym ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5*). [egerçi,]
3. Bu bezm-i 'âleme geldi **egerçi** çok merdân
Nice merdân her birisi ki fâşıl-ı devrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11*). [egerçi,]
4. **Egerçi** kullaruñ cürmi efendi bî-nihâyetdür
Velâkin kapuñâ gelmiş-durur senden 'atâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*). [egerçi,]

eglen-: Eğlenmek; hoşça vakit geçirmek.

1. Cemâl-i Hakk'a âşıkdur gönül **eglenmez** eglenmez
Yolında bağı yanukdur gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1*). [eglenmez, -mez]
2. Cemâl-i Hakk'a âşıkdur gönül **eglenmez** eglenmez
Yolında bağı yanukdur gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1*). [eglenmez, -mez]
3. Hülûşî bendeyi yâ Hakk 'atâna eylegil mülhakk
Ki oldu 'aşka müstağrak gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10*). [eglenmez, -mez]
4. Hülûşî bendeyi yâ Hakk 'atâna eylegil mülhakk
Ki oldu 'aşka müstağrak gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10*). [eglenmez, -mez]
5. Eger cennet eger Rıdvân eger hürî eger gılmân
Baña sensiz olur zindân gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8*). [eglenmez, -mez]
6. Eger cennet eger Rıdvân eger hürî eger gılmân
Baña sensiz olur zindân gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8*). [eglenmez, -mez]
7. Nedür Manşûr'ı gör kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını tâ fâş gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*). [eglenmez, -mez]
8. Nedür Manşûr'ı gör kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını tâ fâş gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*). [eglenmez, -mez]
9. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer 'aşk ile âvâre
Yanar pervâne-veş nâre gönül **eglenmez** eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4*). [eglenmez, -mez]

10. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer 'aşk ile âvâre
Yanar pervâne-veş nâre gönül **eglenmez** eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4). [eglenmez, -mez]
11. Cemâl-i Hâkîk'a âşıkdur gönül **eglenmez** eglenmez
Yolında bağı yanıkdur gönül **eglenmez** eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2). [eglenmez, -mez]
12. Cemâl-i Hâkîk'a âşıkdur gönül **eglenmez** eglenmez
Yolında bağı yanıkdur gönül **eglenmez** eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2). [eglenmez, -mez]

ehl-i 'aşk: Aşk ehli II Kalbi Allah sevgisiyle dolu insanlar.

1. **Ehl-i 'aşkuñ** degme 'âlem aňlamazdı hâlini
Gülşen-i 'aşkuñda virmese haber bād-ı şabā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7). [ehl-i 'aşkuñ, -uñ]
2. Hülûsî **ehl-i 'aşkuñ** cilvegâhıdır şu şöhetler
Ki olur 'ukde diller dil-güşâsı meclis-i tevhid (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9). [ehl-i 'aşkuñ, -uñ]
3. **Ehl-i 'aşkuñ** cilvegâhı hânesidür bu gönül
Lî-ma'allâh bezmünün kâşânesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1). [ehl-i 'aşkuñ, -uñ]

ehl-i behîst: Cennet ehli; cennettekiler.

1. Eger ârâyiş-i nakşuñ dilā **ehl-i behîst** görse
Dir idi şübhesiz aña budur cāy-ı beķā billāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5). [ehl-i behîst,]

ehl-i dîdâr: Allah'ın tecellisini dünya üzerinde görebilenler.

1. Cümle eşyâda sıfât-ı Hâkîk zâhir görünür
Perdeyi ref' it gözinden **ehl-i dîdâr** ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6). [ehl-i dîdâr,]

ehl-i dil: Gönül ehli II İrfan sahibi kimseler.

1. Su gibi sâfî-dil oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil olanlaruñ kalbinde gerekmez dimāğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4). [ehl-i dil,]
2. Tefekkürde iken bu mısra 'ı hâtif idüp ilhâm
Safâ-bağş oldu **ehl-i dil** için bu dil-rübâ dergâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10). [ehl-i dil,]

ehl-i fenâ: Fenafillah ehli II Benliğini Allah'ın varlığında yok eden kimseler.

1. Kaţ' ider meylün bu dünyâdan olan **ehl-i fenâ**
Kaşr-ı kurbâ irişür Hâkîk ile olan âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 13). [ehl-i fenâ,]

ehl-i hicâb: Allah'tan uzaklaştıran maddî manevî şeylere gönül vermiş kimseler.

1. İki bölmüş cihānuñ halkını bu hâme-i takdîr
Kimi **ehl-i hicâb** olmuş kimisi âşinâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10). [ehl-i hicâb,]

ehl-i reşâd: Hak yolunda yürüyenler.

1. Zâhidâ gel 'aşka girmekdür bu şüretten murâd
Terk idegôr kıl ü kâli olasın **ehl-i reşâd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2). [ehl-i reşâd,]

ehl-i suhân: Söz sahipleri II Şiir erbabı, şairler.

1. Hülûşî bu zebân-ı tâze şî'ri eylemek tanzîr
Bilür mümkün degil **ehl-i suhân** mahzûr gösterün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 10). [ehl-i suhân,]

ehl-i şühûd: İlâhi tecellilere şahit olan kimseler.

1. Zātuña 'âşık senüñ **ehl-i şühûd**
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedûd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3). [ehl-i şühûd,]

ehl-i sülûk: Tarikat mensupları; dervişler.

1. Bûy-ı maşşûda nice vâşıl olur **ehl-i sülûk**
Çande bir gül açıla etrâfî cümle hâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 3). [ehl-i sülûk,]
2. Evvelâ **ehl-i sülûkuñ** sînesi pür-hûn gerek
Hem derûnunda gerekdür cigeri ola kebâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 7). [ehl-i sülûkuñ, -uñ]

ehl-i velî: Veliler.

1. Felek kâsdı degil **ehl-i velî** mesrûr göstereün
Çü dü 'akîs-dürür ço 'âşıkı mehcûr göstereün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 1). [ehl-i velî,]

ehl-i zâhir: Ayet ve hadislerin sadece kelimelerine, şekil olarak manalarına göre tefsir yapıp hüküm verenler.

1. Nâzar itmez hâkîkat **ehl-i zâhir** kisvete aslâ
Çabûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzî ol ki deryâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 5). [ehl-i zâhir,]

ekdâr: Kederler, gamlar.

1. Kâğı dilde zâhir olur ey gönül esrâr-ı Hû
Mâsivâ **ekdârını** cümle sürer efkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 2). [ekdârını, -ı, -n, -ı]

ekser-i ehl-i sülûk: Tarikat mensuplarının çoğu.

1. **Ekser-i ehl-i sülûki** müttakî şâhib-şalâh
Hâşılî Hâkk'a delâletdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 5). [ekser-i ehl-i sülûki, -i]

ekvân: Varlıklar; alemler II Allah'ın yarattığı her şey.

1. Eger 'ârif iseñ ibretle bak ey dil bu **ekvâna**
Açılup kalb gözin tâ ola bîdâr olmağa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7). [ekvâna, -a]
2. 'Ârif olan eylemezmiş işbu **ekvâna** nâzar
'Âşıkun yanında bu dünyâ ile 'uqbâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5). [ekvâna, -a]
3. Hâkîkatden haber alduñ-ise bakma bu **ekvâna**
Geçüp Sidre'yle Tübâ 'arş-ı a'lâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 3). [ekvâna, -a]
4. Tecellî şevkûñ-ile bir kezin baksam bu **ekvâna**
Eger ma'mûr eger vîrân görünür dîdeme yeksân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3). [ekvâna, -a]

5. Biñ bir ismüñ tecellisiyle döner bu **ekvân**
Bu ma' nâ hod nümāyan bellü 'irfân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11).
[ekvân,]
6. Ey Hülûşî saña sebak **ekvâna** 'ibretle bak
Zâhir olana sırr-ı Hâk zevk-ile tevhid ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9).
[ekvâna,]

el: *Avuç ve parmaklardan oluşan tutma uzvu II ... tarafından II sebebiyle.*

1. Âferin zâhîde teşhîr itmege maḥbûbını
Elde tesbîhîni ḥalka eylemekdür râm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6).
[elde, -de]
2. Nüş iden cām-ı muḥabbet yâr **elünden** her zamân
Oldı ancak ol Hülûşî 'aşk-ı zevke âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9).
[elünden, -ü, -n, -den]
3. Ey Hülûşî ister-iseñ bulasın gamdan rehâ
Himmet-ile şeyh **elünden** bir piyâle meylir iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 10). [elünden, -ü, -nden]
4. Feyz-i Hâk'dan bir kadeḥ nüş eyleyen dîvâneler
Hızr **elinden** de olursa âb-ı ḥayvân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8).
[elinden, -i, -n, -den]
5. Ben dilerem 'aşk **elinden** bir kadeḥ nüş itmege
Lîk göñlüm uymadı baña hevâdâr olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5).
[elinden, -i, -n, -den]
6. Görmedim gülşen-i 'âlemde hele bir gül kim
Olmaya ḥâr-ı ğam-ı miḥnet **elinden** pâmâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 16).
[elinden, -i, -n, -den]

el: *El II Hakimiyet.*

1. Ne mümkündür ḥalâş olmak **elinden** nefis u şeytânun
Meger 'avn u meded irişe bize Hâk Te'âlâ'dan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3). [elinden, -i, -n, -den]

el çek-: *Vazgeçmek II Bir şeye karışmamak.*

1. Şafâsızdur cihânun bağ-ı gülzârından **el çekdüm**
Ümid şâh-ı tecellî terk idüp yarından **el çekdüm** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1). [el çekdüm, -dü, -m]
2. Şafâsızdur cihânun bağ-ı gülzârından **el çekdüm**
Ümid şâh-ı tecellî terk idüp yarından **el çekdüm** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2). [el çekdüm, -dü, -m]
3. Mücerred dildedür el-ḥakḳ maḥabbet da'vası ḥalkuñ
Bu dehrün böyle nâ-hemvar olan yarından **el çekdüm** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4). [el çekdüm, -dü, -m]
4. Kanı pervâne-veş bağı yanuk müstakîm-i 'âşık
Görüp bir kırı nâle bülbülün zârından **el çekdüm** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [el çekdüm, -dü, -m]
5. Hülûşî çünki maḳdûrun senün elbet olur ḥâşıl
Hezârân minnet-ile dünyenün kârından **el çekdüm** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10). [el çekdüm, -dü, -m]
6. Kümâş-ı kisve-i 'irfânı niyyet var ise 'arza
Kesâdı var satılmaz bey'-i bâzârından **el çekdüm** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8). [el çekdüm, -dü, -m]

elbet/ elbetde: *Mutlaka, muhakkak; şüphesiz.*

1. Hülûşî çünkü maqdûruñ senüñ **elbet** olur hâşıl
Hezârân minnet-ile dünyenüñ kârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9*). [*elbet,]*
2. Hülûşî çünkü takdîr-i Hudâ'ya şey' -i sâbıkdur
Muqadderler olur **elbet** sen andañ sa'y-i 'aksin tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10*). [*elbet,]*
3. İdenler iktibâs-ı feyz-i vech-i zü'l-celâlınden
Tecellî olur **elbetde** aña nûr-ı cemâlınden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 2*). [*elbetde,]*

elde fırsat var: Bir şeyi yapmaya imkan bulmak.

1. **Elde fırsat var** iken tahşîl ide gör ma'rifet
Yohsa bir gün hâk-ile yeksân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7*). [*elde fırsat var,]*

elden ko-: Elden bırakmak, terk etmek II İhmal etmek.

1. Ey Hülûşî 'ârif iseñ 'aşkı **elden komagıl**
Bâb-ı Hâk'la 'aşk-ıla mihmân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9*). [*elden komagıl, -gıl]*

elem: Keder, ıstırap.

1. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-'âkab biñ derd ü miñnetle saña virür **elem** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8*). [*elem,]*

elfâz: Kelimeler, lafızlar.

1. Hülûşî böyle maẓmûnı güzel **elfâzına** söz yok
İder mürde dili ihyâ dem-i 'İsâ'ya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 9*). [*elfâzına, -i, -n, -a]*

elhak: Doğrusu, hakikaten.

1. Zâhirüñ bātınına uymaz senüñ **elhak** dede
Ey ğam-ı dünyâ vü 'uqbâyı yiyen aħmak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 3*). [*elhak,]*
2. Mücerred dildedür **el-hakḳ** maḥabbet da'vası halkuñ
Bu dehrüñ böyle nâ-hemvar olan yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3*). [*el-hakḳ,]*

el-hâşıl: Sözün kıyası; kısacası.

1. Bâğçe'-i Celveti'de bülbül idi **el-hâşıl**
Her şeh'r âh u fiğânı idi zikr-i Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 61*). [*el-hâşıl,]*

elif: Arap alfabesinin ilk harfi.

1. **Elif** gibi eger doğru olursan
Efendi kırtarursın dünyâda re's (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 3*). [*elif,]*

eltâf-ı hudâ: Allah'ın lütufları, iyilikleri.

1. Yine **eltâf-ı Hudâ'dan** bize oldu ihsân
Geldi ol şeh'r-i şıyâm ya'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 1*). [*eltâf-ı hudâ'dan, -'dan]*

elvān: Renkler.

1. Bu ne kudret bu ne şan'atdur begim kim gösterir
Bir vücûda nice evşâf bunca **elvān** eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 4).
[elvān,]

el-vedā': Veda ifadesi, güle güle.

1. Etmışem 'aşkuñ yolında cân u başı **el-vedā'**
Vermişim bir vuşlata iki cihānı **el-vedā'** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 2). [el-vedā',]
2. Müdde'îye lâf ile olmaz bu yoluñ sâliki
Komayınca yolına rûh-ı revânı **el-vedā'** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 6). [el-vedā',]

el-vedā' it-: Bırakmak, vazgeçmek II Bir şeyi başka bir şeyin uğruna feda etmek.

1. Cilve-i hüsnüñe cânā mā'il evvelden göñül
İderim bir rû'yete hûr-ı cinānı **el-vedā'** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 4). [el-vedā' iderim, -er, -im]
2. Sen de İbrâhîm-i Edhem gibi terk it varlığıñ
Haq yolına nice **itdi** hānumānı **el-vedā'** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 8). [el-vedā' itdi, -di]

el-vedā' eyle-: Bırakmak II Vazgeçmek.

1. Ey Hülûşî 'âlem-i bâkîde isterseñ maķām
Bir gün evvel **eyle** bu fānî mekânı **el-vedā'** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 10).
[el-vedā' eyle,]

el-yevm: Bugün; şimdi.

1. Umanlar nakd-i vaşluñ **el-yevm** ferdāya katılmaz
Gezer Mecnûn gibi hicr içre bu sevdāya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 1). [el-yevm,]

emān bul-: Kurtulmak.

1. 'İlm ü hikmetle eger olsa Felâtûn-ı zamān
Yine cellād-ı ecelden **bulamaz** zerre **emān** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 24).
[emān bulamaz, -a, -maz]

emān ol-: Emin olmak; korkusuz olmak.

1. Dem uranlar nükte-i sırr-ı "Ene'l- Haq"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ dārına herkes **emān olmaz** aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 2, Mısra 6).
[emān olmaz,]

emānet: Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.

1. 'Ahde vefā eyleyüp geldi **emānet** bize
Hayr-ı celîsim-dürür her gice tâ şubhā dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 7).
[emānet,]

emek çek-: Bir işte çok çalışarak yorulmak.

1. Vaz' olunan hizmeti hāzrete itdüm kıyām
İşinüz baş üzredir demege **çekdüm emek** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 14).
[emek çekdüm, -dü, -m]

emret-: Emir vermek, buyurmak.

1. Hülûşî aňlamaya isteyen esrâr-ı Mevlâ'yı
Geçer nefsüñ aña **emretdügi** vehm u hayâlinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10). [emretdügi, -düg, -i]

emzür-: Emzirmek.

1. Göñül bir tıfla beñzer gördüğüne hep olur mâ'il
Murâd üzre velî **emzürmege** ol dāye katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 8). [emzürmege, -e]

enānivvet: Benlik, kibir, gurur.

1. Micmer-i 'âlemde yakmağa **enāniyyet** özün
İster-iseñ sâlikâ yak ahker-i tevḥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3). [enāniyyet,]

enbiyâ vü evliyâ: Nebiler, peygamberler ve ermişler, veliler.

1. Bir misâfir-hânedür dünyâ gelen geçer gider
Enbiyâ vü evliyâlar bulmadı mevte mecâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8). [enbiyâ vü evliyâlar,]

encâma ir-: Sona ermek, nihayete ulaşmak; tamamlanmak.

1. Söz tamâm oldu Hülûşî **irdi encâma** kelâm
Oldu dîvâne şadef-veş cevherüñ dürdânesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9). [encâma irdi, -di]
2. **İrdi encâma** bu merşiyeye Hülûşî çünkim
Aña şâyeste budur târiḥe himmet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 77). [encâma irdi, -di]

endîşe evle-: Kaygılanmak.

1. **Eyle endîşe** 'aceb n'olsa gerek 'âkıbetüñ
Tâbekey gâflet ile kendüñe eylersin al (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 5). [endîşe eyle,]

endîş-i beyhude: Boş kuruntu, keder.

1. Süy-ı 'irfân ile hiç **endîş-i beyhude** itmesün
Biz huzûra gelmedük in 'âm içün ikrâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5). [endîş-i beyhude,]

endüh-ı cefâ: Sıkıntının, eziyetin kederi.

1. Dil ü cân mürde iken buldı kudümüyle şafâ
Görilüp ḥâtır-ı âzürdeden **endüh-ı cefâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 6). [endüh-ı cefâ,]

enfüs-i âfâk: Nefis ve nefis dışı şeyler.

1. Hülûşî **enfüs-i âfâkı** aňla
Bu mevcûdâta gel 'ibret ile bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 9). [enfüs-i âfâkı, -ı]

enîn: Feryat, inilti.

1. Nice bu āh u **enīni** eylesün bī-çāregān
Var mıdır bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Murabba 3, Mısra 3*).
[enīni, -i]

enīs: Dost, arkadaş.

1. Yūsuf-ı Mısır'am ki kaldum çāh-ı 'aşk içre garīb
Bir **enīsım** yok ki zindānda ola mihmān baña (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 3, Mısra 8*).
[enīsım, -im]
2. Kalmışım bu çarḥ-ı nā-hemvār içinde bir garīb
Bir **enīsım** yok 'aceb bigāneyim yā Rab meded (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 24, Mısra 6*).
[enīsım, -im]

enīs-i zāt-ı hakk: Allah'ın hakikatinin dostu.

1. **Enīs-i zāt-ı Hakk** olalıdan kalbi Hülüşī'nün
Anuñ-çün 'ālem-i mülkde denilür nāmına insān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 74, Mısra 9*).
[enīs-i zāt-ı hakk,]

envār-ı dost: Dostun nurları.

1. Ey Hülüşī kimde kim olur nümāyān 'aşk-ı Hakk
Feth olur aña tarīk içre nice **envār-ı dost** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 15, Mısra 10*).
[envār-ı dost,]

envār-ı hū: Allah'ın nurları.

1. Olduñusa zerre deñlü 'aşk-ı Hakk'dan behre-yāb
Qalbūñ evi dopdolu olur senūñ **envār-ı Hū** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 90, Mısra 8*).
[envār-ı hū,]

er: Veli, ermiş; Allah'a mânen yakın olan kişiler.

1. 'Acūze olduñuñ bu dehr-i dūnuñ bildi **erler** hep
Anuñçün aña mā'il olmadı 'ākil gelenler hep (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 11, Mısra 1*).
[erler, -ler]

er-: Ermek, ulaşmak.

1. Şem 'i bezm-i yāre **ermek** ister-iseñ gel beru
Pertev-i nūr-ı Hūdā pervānesidür bu gönül (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 62, Mısra 5*).
[ermek, -mek]

erbāb-ı 'aşk: Aşkın erbabı, ustası.

1. Ey Hülüşī añlamak **erbāb-ı 'aşkuñ** sözlerin
Dilde şevk-āmiz olur qand-i mükerrerden lezīz (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 26, Mısra 9*).
[erbāb-ı 'aşkuñ, -uñ]

erbāb-ı dil: Gönül erbabı; aşıklar.

1. Lāmekān ilinde seyrān eyleyen **erbāb-ı dil**
Bu ḥarāb-ābād u çerḥ-ı bī-vefāyı n'eylesün (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Tahmis 1, Mısra 9*).
[erbāb-ı dil,]

eren: Allah'a yakınlaşarak veli olmuş tasavvuf yolundaki kişiler.

1. Halkaya girmiş **erenler** mihr ü māh gibi döner
Hakk'ıñ cemālin görenler zevk-ile tevḥid ider (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 29, Mısra 3*).
[erenler, -ler]

2. Ğarka-i maḥv-ı fenā olmak **erenler** kārıdır
Sanma her bir müdde'îye açıla rāh-ı sedād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 3).
[erenler, -ler]
3. Göñül mir'âtınuñ cānā cilāsı meclis-i tevḥîd
Erenlerüñ maḳāmı hem şafāsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 2). [erenlerüñ, -ler, -üñ]

eriş-: Erişmek, ulaşmak; kavuşmak.

1. Nesīm-i cān-fezā çünkim **erişür** cāne cānımdan
Maḥabbet gülleri zāhir olur bu gülsitānımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1).
[erişür, -ür]

ervāh-ı melā'ik: Meleklerin ruhları.

1. Leyle-i mi'rāda çün kılduñ semāvātı 'ubūr
Cümle **ervāh-ı melā'ik** itdi ta'zīm ü senā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 8).
[ervāh-ı melā'ik,]

es-: Esmek, gelmek; uğramak.

1. Lîk taḳdîr-i Ḥudā böyle imiş çāre nedür
Esdi evrāk-ı vücūdına anuñ bād-ı ḥazān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 42). [esdi, -di]

eser: Eser, iz, nişan.

1. Dilerseñ alasin bûy-ı muḥabbetden **eser** sen de
Yûri bülbül gibi seyr-i gülistān eyle gülzār it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5).
[eser,]
2. Kimde kim zāhir olur 'aşḳ u muḥabbetden **eser**
Öz vücūdun terk ider nām u nişān olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3).
[eser,]
3. Kalbine zāhir ola bûy-ı ma'ārifden **eser**
Döke hem feyz u ma'ārif rahmetin aña şehāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 13). [eser,]
4. Her kime sevdā-yı zülfünden zuhūr itse **eser**
Ol daḫi Mañşūr gibi Ḥaḳ yoluna berdar olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7).
[eser,]
5. Haber bilmez ḥaḳīkatden **eser** görmez şerī'atden
Tarikat kisvesin ancak giyer bir qurı şüretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11). [eser,]

esir it-: Birini alıkoymak, zapt etmek.

1. Hevā-yı nefis-ile şeytān beni **esir itdi**
Meded-res ol bu demimde baña sen yā Fettāḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3).
[esir itdi, -di]

esirge-: Korumak, himaye etmek II Merhamet etmek.

1. Ciger ḥün oldu fırkatde gözüm giryān-ı miñnetde
Beni bu dār-ı ḥayretde **esirge** koma sultānım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4).
[esirge,]
2. Senüñdür luṭf-ile iḥsān neye kādir za'if insān
Beni bu hicr-ile her an **esirge** koma sultānım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6).
[esirge,]

3. 'İbāduñ yahşulu işi gidermek kalbde teşvîşi
İkilikten bu dervîşi **esirge** koma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*).
[esirge,]
4. Hülûşî varlıguñ mahv it Hâk'ıñ kulluğuna şarf it
Demâdem Hâk'ı'a feryâd it **esirge** koma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10*). [esirge,]

esîr-i ğaflet-i cân: Canın gafletinin esiri.

1. Âh kim yine **esîr-i ğaflet-i cāndur** gönül
Fırkat-ile dembedem işi perîşāndur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1*).
[esîr-i ğaflet-i cāndur, -dur]

esmā: İsimler, adlar.

1. Bürünüp bu nice **esmā** vü şîfât
Nazarda dūn velî şāhāneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9*). [esmā,]

esrār: Sırlar II Allah'ın yaratılıştaki sırları.

1. Hülûşî añlamadı gitdi bu cāndan **esrārı**
Ki kim olmadı kalbinde 'aşk-ı Hâk pinhān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13*).
[esrārı, -ı]
2. Muşhaf-ı haţ-ı yâri ders ideli zāhidā
Añlandı cümle **esrār** nedür Qur'ân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8*).
[esrār,]
3. Bunuñ ma'ānisi **esrārımı** bilsem dîrsen
Şarf idersin vücūdını be-îarîk-ı Rahmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7*).
[esrārını, -ı, -n, -ı]

esrār-ı dost: Dostun sırları.

1. Kande bakarsam görünür gözime **esrār-ı dost**
Bir onulmaz derd imiş bu başıma sevdā-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1*). [esrār-ı dost,]

esrār-ı hū: Allah'ın sırları II Hu zikrinin sırları.

1. Kağı dilde zāhir olur ey gönül **esrār-ı Hū**
Māsivā ekdārını cümle sürer efkār-ı Hū (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 1*).
[esrār-ı hū,]

esrār-ı mevlā: Allah'ın sırları.

1. Hülûşî añlamaya isteyen **esrār-ı Mevlā'yı**
Geçer nefsüñ aña emretdüğü vehm u hayālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9*). [esrār-ı mevlā'yı, -'yı]

esrār-ı zāt: Şahsının sırları II Gökyüzünün sırları.

1. Zāhir olunca aña **esrār-ı zāt**
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 11*).
[esrār-ı zāt,]

esrāt-ı sâ'at: Dünya'nın sonunun yaklaştığını, kıyametin kopacağını gösteren belirtiler, kıyamet alametleri.

1. Dirîğā âhîri vakte irişenler bu ümmetden
'Acâyib nesneler görse gerek **esrāt-ı sâ'atden** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 2*). [esrāt-ı sâ'atden, -den]

es-şalā: Sala; davet.

1. **Es-şalā** gelsün mi 'aşk nüş iden 'arîflere
Tâ ebed medhûş olur bu meclisün mestânesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7).
[es-şalā,]

eşyâ: Yaratılmış olan her şey, şeyler, nesneler.

1. 'Aşk bir hürşîd-i 'âlem-tâbdur kim şu'lesi
Cümle **eşyâya** virüpdür dembedem nûr-i ziyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6).
[eşyâya, -ya]
2. Cümle **eşyâda** vücûd-ı vâhîdi seyr eyleyen
Var-ise oldur hemân tevîd-i Hakk 'a âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 3).
[eşyâda, -da]
3. Ne hikmetdür bu kim **eşyâda** cümle 'aşk lisânı var
Velâkin oldı insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5).
[eşyâda, -da]
4. Ey Hülûşî zîkr-i Hakk **eşyâda** cârî muflak
Saña olsun bu sebak tevîd idelim tevîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 9).
[eşyâda, -da]
5. Ey Hülûşî cümle **eşyâdan** güzër
Eyleyen alur ma 'âniden haber (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13). [eşyâdan, -dan]
6. Cümle **eşyâda** begim cârî iken tevîd-i Hakk
Münkîr ü kâfirlerün kalbindeki inkâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3).
[eşyâda, -da]
7. Ey Hülûşî sen daî gel 'aşka eyle iktidâ
'Aşk zîrâ cümle **eşyâ** üstine serdâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10).
[eşyâ,]
8. Cümle **eşyâda** şîfât-ı Hakk zâhîr görinür
Perdeyi ref' it gözinden ehl-i didâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5).
[eşyâda, -da]
9. Cümle **eşyâ** zâhidâ her dem lisân-ı hâl-ile
Hakk'a tevîd eyleyüp her sözleri ezkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5).
[eşyâ,]
10. Ey Hülûşî cümle **eşyâ** çünkü hâlîk şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör Hakk'a isterseñ rücû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9). [eşyâ,]
11. Nazar kılanlar **eşyâyâ** bilürler
Cem'îsi fânîdür zâtullah illâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 7). [eşyâyâ, -ya]

et-: Etmek, yapmak II Yazmak.

1. Bir onulmaz derd imiş cânâ maḥabbet âteşi
'Aşkuñ kimini öldürdi kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8). [etti, -ti]
2. Süy-ı 'irfân ile hiç endiş-i beyhude **itmesün**
Biz hużûra gelmedük in'âm için ikrâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5).
[etmesün, -me, -sün]
3. Recâ'-ı vaşl için ol şâh-ı ḥüsne 'arz-ı hâl **itdüm**
Maḥalli yok didi meyve bulunmaz der-kenâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5). [etdüm, -dü, -m]
4. Feyz-i kudsünle benî eyle murâda vâşıl
Benî güm-kerde-i râh **itme** isim fırkat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 74).
[etme, -me]

5. Tâbekey gönlün alur kayd-ı rüsûmiyyet senün
Sa'y-ı 'irfân **itmede** bildüm kuşûriyyet senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 12*). [*etmede, -me, -de*]
6. **Etme** dünyâya tekâpûlar gönül bir kâm için
Sâ'yim-âsâ geçmesün bî-zevķ günün aḥşam için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1*). [*etme,*]
7. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî **itmege** bu nev-zemîn üzre
Ḥulûşî hâme-i kudretle kurulmuş bir aḡum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 9*). [*etmege, -me, -ge*]

etrâf: *Etraf, çevre.*

1. Büy-ı maḡşûda nice vâşıl olur ehl-i sülûk
Kânde bir gül açıla **etrâfı** cümle hâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4*). [*etrâfı, -ı*]
2. Dûd-ı âhim ile cedvel ideyim **etrâfuñ**
Tâ ki süz-ı dilûme her varaķı ola nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 29*). [*etrâfuñ, -uñ*]

etvâr: *Tavırlar, hareketler.*

1. Nihân olmaz 'acebdür gözlüden **etvârı** bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün 'âlem seçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5*). [*etvârı, -ı*]
2. Ḥulûşî añladuñsa 'âlem-i şuḡrânuñ **etvârın**
Nedür ḥikmet bize Âdem'le Havvâ'dan ḥaber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9*). [*etvârın, -ın*]

etvâr-ı hû: *Allah'ın varlığı, tecellisi.*

1. Ey Ḥulûşî Hû ile kâyim olur bu nüh felek
Kâplamışdur on sekiz biñ 'âlemi **etvâr-ı Hû** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 10*). [*etvâr-ı hû,*]

ev: *Hane II Gönül II Dünya.*

1. Hâ'b u rāḥat uça gözinden mişâl-i 'andelîb
Her seher âh u fiğânı nefis **evin** ide ḥarâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 12*). [*evin, -in*]
2. Diler-iseñ ola saña her yerin daḡ üsti bağ
'Aşk-ı Ḥakḡ-ile yaka gör ḡalbüñ **evinde** çerâḡ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2*). [*evinde, -i, -n, -de*]
3. Yoḡ ide kendi vücûduñ varlığında ḥazretüñ
Ḡalbi **evi** ḥâşılı manzar-geh-i Raḡmân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 6*). [*evi, -i*]
4. 'Âr-ı nāmûs şîşesin yerlere çalup kıralı
Ḡalb **evinde** zerre deñlü ne riya ne 'âr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4*). [*evinde, -i, -n, -de*]
5. Derd-i 'aşķa ister-iseñ bulasın ey dil devâ
Sür çıkar ḡalbüñ **evinden** kalmasun zerre hevâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2*). [*evinden, -i, -n, -den*]
6. Olduñusa zerre deñlü 'aşķ-ı Ḥak'dan behre-yâb
Ḡalbüñ **evi** dopdolı olur senün envâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8*). [*evi, -i*]
7. Neşve-i feyz-i ḥakîkatden olursun kām-yâb
Ḡalb **evini** nûr idersin ḥâver-i tevḥîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6*). [*evini, -i, -n, -i*]

8. Hâne-i dîninî ta'mîr eylemekse niyyetüñ
Ey Hülûşî dünya **evin** cümleten vîrân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 10*).
[evin, -in]

evc-i hü mâ: Talih kuşunun yücesi.

1. 'Aşk bir **evc-i Hü mâ** pervâzıdır kim zallinüñ
Kime kim düşse olur dâreynde rif at sâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 3*).
[evc-i hü mâ,]

evrāk: Yapraklar.

1. Var ise gülsitân-i dehrüñ ey dil köhne **evrākı**
Benüm de sinem üzre şerha olmuş tâze dâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 37, Mısra 7*). [evrākı, -ı]

evrāk-ı vücūd: Vücudun yaprakları II Can.

1. Lîk taqâdir-i Hudâ böyle imiş çâre nedür
Esdî **evrāk-ı vücūdına** anuñ bād-ı hâzân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 42*).
[evrāk-ı vücūdına, -ın, -a]

evşâf: Vasıflar, özellikler.

1. Ben ne hâkim kim senüñ vaşfını tahrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir **evşâfını** kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 6, Mısra 10*).
[evşâfını, -ın, -ı]
2. Ey Hülûşî bu sıfatlar 'aşıkun **evşâfıdır**
Her ki giyer bu libâsı süfidür bî-irtiyâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 10, Mısra 15*).
[evşâfıdır, -ı, -dır]
3. Bu ne kudret bu ne şân 'atdur begim kim gösterir
Bir vücūda nice **evşâf** bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 4*).
[evşâf,]

evşâf-ı şıfât: Özelliklerin vasıfları.

1. Cemâl-i Hâkk'â âyine düşüpdür tal'at-i Âdem
Bu **evşâf-ı şıfâtı** kaplamuş insânı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 4*).
[evşâf-ı şıfâtı, -ı]

evvel: Önce, önceden beri; ilk olarak.

1. Ey Hülûşî mâsivâ fikrinden **evvel** it hâzer
Ba'dehû kalb-i hülûş üzre gelüp imâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 9*).
[evvel,]
2. Ey Hülûşî 'âlem-i bâkîde istersen maķâm
Bir gün **evvel** eyle bu fânî meķanı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 10*).
[evvel,]
3. 'Âkıbet-endiş isen yâd eyle **evvel** hâlini
Şoñra fehmi eyle 'aceb nedür bu dünyâdan me'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 3*). [evvel,]
4. Men 'arefe nefsehu sırrını fehmi it sâlikâ
Kendi nefsin añla **evvel** ba'dehû Sübhân'ı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 66, Mısra 6*).
[evvel,]
5. Cilve-i hüsnüñe cânâ mâ'il **evvel**den göñül
Ederim bir rü'yete hür-ı cinânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 3*).
[evvel, -den]

6. Başına tãc eyle **evvel** var şeri‘at meslegün
Kim şeri‘atsız giden sâliklerün bil râhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3).
[evvel,]
7. Ey Hülûşî cümle eşyâ çünki hâlik şübhesiz
Bir gün **evvel** sa‘y ide gör Hakk‘a isterseñ rücû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10). [evvel,]
8. Sidre-i feyz-i Hudâ‘ya ırmeyen alçağ dede
‘Âşıkun kâlbinde **evvel** derd-i ‘aşk mihmân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 6). [evvel,]

evvelâ: İlk olarak, öncelikle.

1. **Evvelâ** ehl-i sülûkun sinesi pür-hûn gerek
Hem derûnunda gerekdür cigeri ola kebâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 7).
[evvelâ,]
2. Ey Hülûşî **evvelâ** terk eyle kendü varlığını
Mekteb-i ‘aşk içre şoñra gir oku ‘irfânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9).
[evvelâ,]

ey: Bir varlığa seslenme ünlemi.

1. Derd-i ‘aşka ister-iseñ bulasın **ey** dil devâ
Sür çıkar kâlbün evinden kalmasun zerre hevâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 1).
[ey,]
2. **Ey** Hülûşî bulmak isterseñ eger ğamdan rehâ
Kâlbünün âyinesini ‘aşk-ıla eyle cilâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 11). [ey,]
3. **Ey** Hülûşî tâlib-i didâr-ı Hakk olan gönül
Tâlib-i hürî değül meyl-i cinân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9). [ey,]
4. **Ey** gönül olduñ ise didâr-ı Hakk‘a âşinâ
Kes ta‘alluk dâmenün ağyâra olma âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1). [ey,]
5. **Ey** Hülûşî mîr-i ‘aşka kul olan divâneler
Taht-ı tecrid üzre oldu cümlesi sultân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11).
[ey,]
6. **Ey** pâdişâh-ı lâ-yezâl senden kerem senden ‘atâ
V‘ey şâhib-i ‘izz ü celâl senden kerem senden ‘atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 1). [ey,]
7. Aç **ey** Hülûşî gözini tâ göresin Hakk yüzini
Şıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden ‘atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9). [ey,]
8. **Ey** resûl-i müctebâ vü v‘ey habîb-i Muştafâ
Sensin ol sultân-ı kevneyn sensin ol nûr-ı Hudâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1).
[ey,]
9. **Ey** Hülûşî ümmet iseñ ol resûle sen dahi
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11). [ey,]
10. **Ey** Hülûşî bu sıfatlar ‘âşıkun evşâfidır
Her ki giyer bu libâsı süfidür bî-irtiyâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 15). [ey,]
11. Gel **ey** ‘âşık bu bezm-i ‘aşka bir kez ‘arz-i didâr it
Girtüp bu halka-i zıkr içre kâlbün feyz-i envâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1). [ey,]
12. **Ey** Hülûşî kimde kim olur nümâyân ‘aşk-ı Hakk
Feth olur aña tarîk içre nice envâr-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9). [ey,]
13. İnle **ey** dil derd-ile nâlân olursun ‘âkıbet
Ağla iki gözlerim giryân olursun ‘âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1). [ey,]

14. **Ey** Hülûşî 'ârif iseñ 'aşkı elden komagıl
Bâb-ı Hâkî'a 'aşk-ıla mihmân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9*).
[ey,]
15. Bu gülistân içre yoktur çünkü **ey** bülbül karâr
İtme beyhûde figân pişmân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3*).
[ey,]
16. Gel **ey** bülbül haber vir n'oldı bu zâr olmağa bâ'is
Sebeb ne hem-nişini ol gülün hâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1*). [ey,]
17. Kat' idersün **ey** gönül gayriden 'arz-ı ihtiyâc
Mülk-i istignâda bir şâhîn bulur hükmin revâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1*).
[ey,]
18. Terk iden cânını cânâna irerse ne 'aceb
Ey Hülûşî derd-i 'aşka yine derd oldı 'ilâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10*).
[ey,]
19. **Ey** Hülûşî ister-iseñ bulasın gamdan rehâ
Himmet-ile şeyh elünden bir piyâle meylet iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 9*).
[ey,]
20. Mazhar-ı sırr-ı Hüdâ olduñsa
Ey Hülûşî sakın olma küstâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10*). [ey,]
21. **Ey** Hülûşî kalb-i 'âşık zer gibi hâlis olur
Anuñ-içün nağd-i 'aşkına anuñ gelmez kesâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9*).
[ey,]
22. **Ey** 'âşık-ı şâdıklar tevhid idelüm tevhid
'Aşk odına yanıklar tevhid idelüm tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1*). [ey,]
23. **Ey** Hülûşî zikr-i Hâk eşyâda cârî mutlak
Saña olsun bu sebak tevhid idelim tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 9*). [ey,]
24. **Ey** Hülûşî derd-i 'aşk ideli kalbimde karâr
Yıkılup varlık evi virâneym yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9*).
[ey,]
25. **Ey** Hülûşî cümle eşyâdan güzeler
Eyleyen alur ma'âniden haber (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13*). [ey,]
26. Sen resûl-i Hâk iden **ey** mefhar-i halk-ı cihân
Hayme-i hâdrâsını kûrmadan 'arz üzre semâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3*).
[ey,]
27. **Ey** Hülûşî ol şehensâh-ı cihânuñ yolına
Cism-ile cânım fedâ olsun dahi ben de fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11*).
[ey,]
28. Metâ'-ı 'aşk olalı **ey** Hülûşî 'âleme zâhir
Bu cem'iyet-dürür halk içre bazar olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 9*). [ey,]
29. Eger 'ârif iseñ ibretle bak **ey** dil bu ekvâna
Açılup kalb gözin tâ ola bîdâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7*).
[ey,]
30. **Ey** Hülûşî anılamak erbâb-ı 'aşkuñ sözlerin
Dilde şevk-âmiz olur kâd-i mükerrerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 9*). [ey,]
31. **Ey** Hülûşî 'ârif iseñ dâyimâ zikr it Hâk'ı
Hâne-yi dil çünkü zikr-i Hâk-ıla ta'mir olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9*).
[ey,]
32. **Ey** Hülûşî mâsivâ fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhid içre hergiz lâ ile illâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9*). [ey, -dür]

33. **Ey Hülûşî** saña sebağ ekvāna ‘ibretle bak
Zāhir olana sırr-ı Hāk zevk-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9*). [ey,]
34. Açıl **ey** yüzi gül hüsnuñde olan âni görsünler
Dökül **ey** hün-ı çeşmim gözlerimde kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1*). [ey,]
35. Açıl **ey** yüzi gül hüsnuñde olan âni görsünler
Dökül **ey** hün-ı çeşmim gözlerimde kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2*). [ey,]
36. **Ey Hülûşî** mâsivâ fikrinden evvel it hâzer
Ba’dehû kalb-i hülûş üzre gelüp imāna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9*). [ey,]
37. **Ey** gönül mestâne kimdür zāhir-i huşyār nedür
Gāhi cem’iyyet-i ḥâtır gāhi bu efkār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*). [ey,]
38. **Ey Hülûşî** itmeyen Manşûr gibi cânını terk
Bilmedi hergiz cihānda vâsıl-ı dildār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9*). [ey,]
39. Var ise gülsitān-i dehrûñ **ey** dil köhne evrākı
Benüm de sînem üzre şerḥa olmuş tâze dāğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7*). [ey,]
40. **Ey Hülûşî** miḥnet-i fakra taḥammül eyleyen
Verseler almaz aña mülk-i Süleymān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 11*). [ey,]
41. **Ey Hülûşî** taḥtgāh-ı ‘aşk olalı bu gönül
Dopdolu olmuş-durur ‘irfān-ıla dîvānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9*). [ey,]
42. **Ey Hülûşî** sanma fehmi ider bunu nādān olan
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i ‘irfān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9*). [ey,]
43. **Ey Hülûşî** sen daḥi gel ‘aşka eyle iktidā
‘Aşk zirā cümle eşyā üstine serdār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9*). [ey,]
44. Sanma kim kābil ola bu derde dermān **ey** taḥib
Miḥnet-i ‘aşqdan dirîğ Loḳmān bile bîmār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5*). [ey,]
45. **Ey** gönül ister-ise cânıñ ola oddan ḥalāş
İbtidā nefsin eyle şer ile şürdan ḥalāş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1*). [ey,]
46. **Ey Hülûşî** terk idersen bu fenānuñ varlığını
İbn-i Edhem gibi olursın bu miḥnetden ḥalāş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*). [ey,]
47. **Ey Hülûşî** küntü kenzüñ ma’nāsını añlayan
Ol bilür ancak nedür insāni ḥilḳatden garāz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9*). [ey,]
48. **Ey Hülûşî** Hākḳ’a gider rāh gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şer’at yolu üzre ihtiyāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9*). [ey,]
49. **Ey Hülûşî** ‘ālem-i bâḳide isterseñ maḳām
Bir gün evvel eyle bu fānî mekāni el-vedā’ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9*). [ey,]
50. Büy-ı mihrinden şemim itmek olur **ey** ‘andelîb
Şad hezārān baña gelür gonce-i terden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7*). [ey,]
51. **Ey Hülûşî** Hākḳ’a gider rāh gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şer’at yolu üzre ihtiyāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9*). [ey, -, -]
52. **Ey Hülûşî** ḳurbet-i Hākḳ’a idemezsin vuşûl
İki cihāni gönülden eylemedikçe ferāğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulusî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9*). [ey,]

53. Ey nefis-i hevādārım inşāf ide gör inşāf
Ey cefāsı çok yārim inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 1*). [ey,]
54. Ey nefis-i hevādārım inşāf ide gör inşāf
Ey cefāsı çok yārim inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2*). [ey,]
55. Ğaflet ile itmesün ‘ömrün güzer cānā senün
Ey Hülûşî çeşm-i ‘ibret eyle gel o yana bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*).
[ey,]
56. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde hüküm ideli bu gönül
Düşdi Yūsuf gibi çāh içre velî āgāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*). [ey,
]
57. Ey Hülûşî sende İsmā‘il gibi teslimde ol
Tā ki maqbûl ola Hāk yolında kurbānuñ senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9*). [ey,]
58. Gel beru ey ğāfil insān ne ‘aceb kār eyledün
Kendü kendüne bu fānî dünyeyi yār eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1*).
[ey,]
59. Çün fenādur ey Hülûşî bu cihānuñ varlığı
Yā niçün dünyā için āhiretün tār eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [ey,
]
60. İdemedün kâlbini sen māsivādan aşlā pāk
Ey gönül böyle kalursan işini nār eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 6*).
[ey,]
61. Hāne-i dīnini ta‘mīr eylemekse niyyetün
Ey Hülûşî dünya evin cümleten vīrān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10*).
[ey,]
62. Ger hākīkat çarşısında bulmak isterseñ revāc
Ey Hülûşî ibtidā ‘aşk-ıla kûl ölmek gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10*).
[ey,]
63. Ey şerīf-i muhterem vey āh-ı Ferhunde Beg
Sellemekā‘illāhu ‘an müfteriyāti‘l-felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1*). [ey,]
64. Ey Hülûşî herkesün kâlbinde bir sevdāsı var
Līk ten bī-çāre ten cānānesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11*). [ey,
]
65. Mazhar-ı nūr-ı İlāhī mahzen-i esrār-ı ‘aşk
Ey Hülûşî şübhesiz cümlesine kândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*).
[ey,]
66. Ey Hülûşî mürşid isterseñ bu yolda ‘aşka uy
Mülk-i dilde ‘aşk-ı Hāk’ı geç ulu sultāna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*).
[ey,]
67. Tābekey ey dil kılupsun hālka sen ol kıl u kâl
Gelmedi mi hātıra bir gün irer ‘ömre zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1*).
[ey,]
68. Ey Hülûşî kulluk eyle Rabbiñe ihlās ile
Tā ki afv ide senün cürmün Hudā-yı Zü‘l-celāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11*). [ey,]
69. Sen niye mağrursun ey dil bu cihānda bilmezem
Bir gün olur sālīke oñsuz bu yolda irtihāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9*). [ey,
]
70. Kime bākīdür cihān ey ğāfil insān gözün aç
Nice bir ğafletde yatarsun idüp fikr-i muhāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5*).
[ey,]
71. Ey Hülûşî evvelā terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i ‘aşk içre şoñra gir oku ‘irfānı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9*).
[ey,]

72. **Ey** ḥaḳīḳat meclisine eyleyen vaż'-ı ḳadem
Zevḳ-ı rûḥānî şafâsın sür bu yolda dembedem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 1*).
[ey,]
73. **Ey** Ḥulûşî zerre yokdur bu cihānuñ rāḥatı
Sa'y idegör tâ ki yarın olasın sen muḥterem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9*).
[ey,]
74. **Ey** Ḥulûşî bâde-i ğam zevḳidür 'âşıḳlaruñ
Ben o zevḳî nûş ideli key 'aceb mestāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9*).
[ey,]
75. **Ey** Ḥulûşî ḥāzin-i 'ilm-i ledünnem ben bugün
Anuñ-içün besmele taḥtında bâ nokṭasıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9*).
[ey,]
76. **Ey** Ḥulûşî kes ta'alluḳ dāmenüñ bu fāniden
Geç otur bir kûşe-i 'uzletde bî-nām-ı nişān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9*).
[ey,]
77. **Ey** gönül derd-i Ḥudā'dan sen ḥaberdār ol bugün
Girme ki 'aşḳ âteşine sen cigerdār ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1*).
[ey,]
78. **Ey** Ḥulûşî bir ḳanā'at kûşesini mesken it
Gel ğinā-yı ma'nevî taḥtında ḥünkār ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11*). [ey,]
79. Tābekey mest-i mey-i cām-ı ğurûrsun **ey** gönül
Ayağın çek öyle meclisden ki huşyār ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7*). [ey,]
80. Ḥayāt-ı cāvidānî bulmağa ister-iseñ **ey** dil
İçe gör cür'a-yı āb-ı ḥayātı Ḥaḳ vişālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3*).
[ey,]
81. Eyledüñ a'lā müheyyā bezmimiz aḥşam içün
Ey dili nālende Mevlā da Kerīm'dür bām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2*). [ey,]
82. **Ey** Ḥulûşî hem nazîre hem hediyye olmağa
Yolla bu şî'rini yārān okusun bayram içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11*).
[ey,]
83. Terk ider İbrāhim-āsā **ey** Ḥulûşî varlığıñ
Olmağa mülk-i beḳā taḥtında sultān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*).
[ey,]
84. Bunuñda nicesi **ey** dil idüp aḥvālını tebdil
Nice bî-çāre vü bî-dil düşer ol dāma ğafletten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7*).
[ey,]
85. **Ey** Ḥulûşî Ramażān ayına eyle tefhīm
Eyle hem şavm u şalāt-ıla kıyāmdan terkīm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9*).
[ey,]
86. N'eylesün n'itsün bugün 'aşḳuñ ucından 'aşıḳān
Var mıdır bir çāre aña söyleyin **ey** dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 2*).
[ey,]
87. Ḳaldum āzürde-gönül ḥatır-perişān nā-tüvān
Var mıdır bir çāre aña söyleyin **ey** dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 8*).
[ey,]
88. Ḳalma bu kışr içre sa'y it olmağa ālî-tebār
Var mıdır bir çāre aña söyleyin **ey** dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12*).
[ey,]
89. **Ey** Ḥulûşî 'âşıḳuñ sermāyesidür āḥ u zār
Var mıdır bir çāre aña söyleyin **ey** dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10*).
[ey,]

90. Nice bu âh u enîni eylesün bî-çâregân
Var midur bir çâre aña söyleyin **ey** dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 4*).
[ey,]
91. **Ey** Hülûşî 'âşıkun sermâyesidür âh u zâr
Var midur bir çâre aña söyleyin **ey** dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 9*).
[ey,]
92. Açılur bâb-ı tecelliden anuñ kâlbine yol
Ey Hülûşî bu maķâmun rehberini ara bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 18*).
[ey,]
93. Mihnet-i 'aşk aña râhatdur şafâyı n'eylesün
Ey gönül tutmak dilerseñ 'âlem-i 'ulvîde il (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 6*).
[ey,]
94. Gel **ey** şûfî idem saña kitâb-ı 'aşkı beyân
Biline tâ ki saña bu haķîkat 'ilmi 'ayân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 87, Mısra 1*). [ey,]
95. Kangu dilde zâhir olur **ey** gönül esrâr-ı Hû
Mâsiyâ ekdârını cümle sürer efkâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 90, Mısra 1*). [ey,]
96. **Ey** Hülûşî Hû ile kâyim olur bu nüh felek
Kaplamaşdur on sekiz biñ 'âlemi eķvâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 90, Mısra 9*).
[ey,]
97. **Ey** Hülûşî cümle eşyâ çünki hâlik şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör Haķķ'a isterseñ rücû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 91, Mısra 9*). [ey,]
98. Eyleme dünyâ içün nâkeslere **ey** dil tapu
İster-iseñ saña açılun haķîkatden kapu (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 91, Mısra 1*). [ey,]
99. Tâbekey **ey** nefis olursun bu hevâyâ ibtilâ
Geçmedi mi daķi gönülden senün bu ârzû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 91, Mısra 3*). [ey,]
100. **Ey** Hülûşî 'aşk-ı Haķķ'ı kendüye eyle refîķ
Tâ ki yolını bulasın sāğar-ı tevḥîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 92, Mısra 9*). [ey,]
101. **Ey** Hülûşî ister-iseñ anlamağa kendüni
Bende ol bir mürşide kim 'ârif-i devrân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 93, Mısra 9*).
[ey,]
102. Gel **ey** dîvâne gönüm 'aşk-ı Mevlâ'dan haber söyle
Gel **ey** pervâne-veş yanmış bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 1*). [ey,]
103. Gel **ey** dîvâne gönüm 'aşk-ı Mevlâ'dan haber söyle
Gel **ey** pervâne-veş yanmış bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 2*). [ey,]
104. 'Aşk-ı Haķķ'a 'âşıklar gel idelüm zıkrullâh
Ey sinesi yanuklar gel idelüm zıkrullâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 101, Mısra 2*). [ey,]
105. **Ey** Hülûşî-i derd-mend kendü kendüne kıl bend
Geçmeden boyna kemend gel idelüm zıkrullâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 101, Mısra 9*). [ey,]
106. Haķ zıkrını **ey** dervîş eyleyelüm yaz u kış
Gönülden gitsün teşvîş gel idelüm zıkrullâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 101, Mısra 5*).
[ey,]
107. **Ey** Hülûşî 'ârif-iseñ derd-i 'aşkdan aēlama
'Aşka derd-i eninden ġayrisi yâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 104, Mısra 9*).
[ey,]
108. Koķmaduñ bu ġülsitândan **ey** gönül büy-ı murâd
'Andelîb gibi işün leyl u nehâr zâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 104, Mısra 7*).
[ey,]
109. **Ey** gönül kaldur seher vaktinde ḡâb-ı ġafleti
Şevķ-ile eyle 'ibâdet tâ bulasın vuşlatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 106, Mısra 1*). [ey,]

110. **Ey** Hülûşî her seher mehtâb gibi aç gözlerün
İster-iseñ bulasın iki cihânda devleti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9*). [ey,]
111. **Ey** kendüzin yetüren cism-ile cân içinde
Dâm oldu bu vücûduñ kalduñ zindân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1*). [ey,]
112. Güş kıl sözimi **ey** tâlib-i esrâr-ı makâl
Yârim hâtırına geldi neden böyle melâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 1*). [ey,]
113. Ağla **ey** didelerim kanlu yaş-ıla ağla
Sineni âteş-i 'aşk-ıla demâdem dâğla (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 43*). [ey,]
114. **Ey** viren tâc u külâhı kendüye revnâk dede
Sanma tecrîdî hemân olmağ-durur çaylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 1*). [ey,]
115. **Ey** Hülûşî fâhrdan maşşûd bil soymak seni
Dağı çirk-âb-ı mecâziden hemîn yumağ seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 21*). [ey,]
116. Zâhirün bâtınına uymaz senün elhâk dede
Ey gam-ı dünyâ vü 'ukbâyı yiyeñ ahmağ dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 4*). [ey,]
117. Bâtinında yok teveccüh zerre **ey** aylak dede
Ey viren kendüzine şevk-i mağabbet çünbişi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 16*). [ey,]
118. Yüzine bakmaz anuñçün Hakkı **ey** aylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 25*). [ey,]
119. Bâtinında yok teveccüh zerre **ey** aylak dede
Ey viren kendüzine şevk-i mağabbet çünbişi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 15*). [ey,]

eyle-: Eylemek, yapmak.

1. Merd-i meydân-ı Hudâ olmak dilersen şüfiyâ
Nefsini mür **eyle** andan soñra Süleymân'a ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8*). [eyle,]
2. 'Aşk-ı Hâk beni bu halk içinde destân **eylemiş**
Bir avuç toprak iken bu şeklim insân **eylemiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1*). [eylemiş, -miş]
3. 'Aşk-ı Hâk beni bu halk içinde destân **eylemiş**
Bir avuç toprak iken bu şeklim insân **eylemiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*). [eylemiş, -miş]
4. Her birin bir tarz-ıla üslûba koymuş ol Hakkım
Her birisün kendü varlığına bürhân **eylemiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 6*). [eylemiş, -miş]
5. Aslı bir iken zemînüñ hoş garîb hikmet-dürür
Ba'zı yerde hâr bitüp ba'zen gülistân **eylemiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8*). [eylemiş, -miş]
6. Ey Hülûşî sanma fehm ider bunı nâdân olan
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i 'irfân **eylemiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [eylemiş, -miş]
7. Nice biñ cân-ıla **eylemesün** iqbâl aña 'âşık
Olur tesbîh-i Mevlâ her şadâsı meclis-i tevâhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5*). [eylemesün, -me, -sün]
8. Ey Hülûşî kurbet-i Hakk'a idemezsin vuşul
İki cihânı gönülden **eylemedikçe** ferâğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 10*). [eylemedikçe, -me, -dikçe]
9. Gâflet ile itmesün 'ömrün güzer cânâ senün
Ey Hülûşî çeşm-i 'ibret **eyle** gel o yana bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*). [eyle,]

10. Her şehir bülbül gibi efgân u feryâd **eylegil**
Olma sakın müdde'î-veş dilde âh u vâhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5).
[eylegil, -gil]
11. Gel beru ey gâfil insân ne 'aceb kâr **eyledüñ**
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr **eyledüñ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1).
[eyledüñ, -dü, -ñ]
12. Gel beru ey gâfil insân ne 'aceb kâr **eyledüñ**
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr **eyledüñ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2).
[eyledüñ, -dü, -ñ]
13. Bâki kâdur mı sanırsın saña bu çerh-i denî
Mihnet u derd u belâyı kendüye yâr **eyledüñ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 4).
[eyledüñ, -dü, -ñ]
14. İdemedüñ kâlbini sen mâsivâdan aşlâ pâk
Ey gönül böyle kalursan işini nâr **eyledüñ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 6).
[eyledüñ, -dü, -ñ]
15. 'Âkıbet-endiş iseñ fikr eyle bir kez hâlini
Nice bir seyr-i gülîstân seyr-i gülzâr **eyledüñ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8).
[eyledüñ, -dü, -ñ]
16. Çün fenâdur ey Hülûsî bu cihânüñ varlığı
Yâ niçün dünyâ için âhiretüñ târ **eyledüñ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10).
[eyledüñ, -dü, -ñ]
17. Gözlerüñ yaşını seyl-âb **eyle** 'aşk-ı Hâk ile
Gâfleti kâdur gönülden bâri bîdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3).
[eyle,]
18. N'ola deryâ gibi cûş-ı hürûş **eyle** ise gönüm
Şâdef-veş dürr-i 'îrfânım çıka tâ taşra kânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3). [eyle, -r]
19. Her biri bir dürlü mün'am **eyledikde** tâ ezel
Etdi i 'tâ mihnet-i 'aşkı bize Sübhânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 7).
[eyledikde, -dik, -de]
20. Ey Hülûsî 'aşk-ı Hâk'ı kendüye **eyle** refik
Tâ ki yolını bulasın sâgar-ı tevhid ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9). [eyle,]
21. Namâzın **eyleme** kâşır yüzün it Ka'be'ye nâzır
Bulurmuş cenneti hâzır kişi beş vâkt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7). [eyleme, -me]
22. Ey gönül kâdur şehir vâktinde hâb-i gâfleti
Şevk-ile **eyle** 'ibâdet tâ bulasın vûşlatı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [eyle,]
23. Nice bu âh u enîni **eylesün** bî-çâregân
Var mıdır bir çâre âña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3).
[eylesün, -sün]
24. Sen de kudsîler gibi kayd-ı 'alâyıkdan kesil
Eyleme dünyâ için halkıyla cânâ kâl u kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 8).
[eyleme, -me]
25. Ne mihrinden ne mâhından gönül kesb-i neşât **eyle**
Bu hengâmda şeb u rûz geçirüpdür âh-ı zâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3). [eyle, -r]
26. Bülbül gibi zâr **eyle** durmayup fiğân **eyle**
Bu virdi her ân **eyle** cânâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4). [eyle,]
27. İçmedi bir katre bâri bâdemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrâm u ikdâm **eyledük** bir câm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10). [eyledük, -dük]
28. Bir 'azîz idi ki mişlin bulamaz 'alemde
Âfitâb **eyle-ise** geşt-i eķâlîm-i cihân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 38). [eyle-ise, -r, --ise]

29. Hem-civār **eyle** Ḥabībūne maḳām-ı pederi
‘İzzet-i rif’at-ile aña bu devlet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 75*). [*eyle,]*
30. Bir ‘azîz idi ki ḥalḳ olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzî anuñ cümleyi **eylerdi** ğinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 48*).
[*eylerdi, -r, -di]*
31. Ḥaḳîkatde yine tefrîḳ olunmaz yār aġyârdan
Raḳîbî ‘aks-i dürbîn **eyle** bil kim dūr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6*). [*eyle,]*
32. Âferîn zâhîde teşhîr itmege maḥbûbını
Elde tesbîhîni ḥalḳa **eylemekdür** rām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6*).
[*eylemekdür, -mek, -dür]*
33. Bu ne ḳudret bu ne şan ‘atdur begim kim gösterir
Bir vücûda nice evşâf bunca elvân **eylemiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*).
[*eylemiş,]*

evvām: Zaman, devir; günler.

1. Ğanîmet bilmeyen kesb itmege ‘îrfân bu **eyyāmı**
Yarın maḥşerde bu kez çekdüġi ḥızlânı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9*). [*eyyāmı, -ı]*
2. Bâde-i naḥvet ile geçmededür **eyyāmuñ**
Ârzu-yı dil ise itmededür cenk u cidāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 7*).
[*eyyāmuñ, -uñ]*

Eyyüb: Hastalıklara ve sıkıntılara tahammül ederek sabrın simgesi olan peygamber.

1. Yoḥsa **Eyyüb** ġibi misin derde olduñ mübtelā
Yoḥsa Ya ‘ḳûb ġibi zâyi’ oldu Ken ‘ân’uñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 3*). [*eyyüb,]*

ezber: Bir sözü, bir metni kitaba bakmadan aynen tekrar edebilecek şekilde zihinde tutma.

1. Muşḥaf-ı ḥüsnüñde yazılan şu rây-ı pāk-dil
Yüzine karşı okunmak gelir **ezberden** lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 6*).
[*ezberden, -den]*
2. Yüzün suyn döküp ġüyâ lisân-ı ḥâl ile ola
İçenlere du ‘â-yı ḥayr okur su ġibi **ezberden** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4*).
[*ezberden, -den]*

ezel: Ruhların yaratıldığı zaman II Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

1. Her biri bir dürlü mün ‘am eyledikde tâ **ezel**
Etdi i ‘tâ miḥnet-i ‘aşḳı bize Sübhānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 7*). [*ezel,]*
2. Eyledüm çünkü **ezelde** ḥüsnine seyrân anuñ
Ol zamāndan ‘âşîḳam Mecnûn ġibi dîvāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7*). [*ezelde, -de]*
3. **Ezel** cāmında ‘aşḳı nüş idenden
O ġünden beru tâ mestāneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3*). [*ezel,]*

ezkār: Zikirler.

1. İdüp taḳlîd-i eṭvāruñ düzüp zâhirde her ḳāruñ
Nümāyân ider **ezkāruñ** sata ḥalḳa kerāmetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 6*). [*ezkāruñ, -uñ]*

ezkār it: Zikirlerle anmak.

1. Ta'alluk dāmenüñ ber-çide eyle manzar-ı halkdan
Otur bir küşe-i vahdetde dā'im Hakk'ı **ezkār it** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 8*). [*ezkār it, -dan*]

ezkār-ı hū: *Allah'ın zikri.*

1. Cümle eşyā zāhidā her dem lisān-ı hāl-ile
Hakk'a tevhid eyleyüp her sözleri **ezkār-ı Hū** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 6*). [*ezkār-ı hū,]*

F f

fahr: Övünme.

1. Ey Hülûşî **fahrdan** maşşüd bil soymak seni
Dağı çirk-âb-ı mecâziden hemîn yumağ seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 21*).
[fahrdan, -dan]

fâide: Fayda, yarar.

1. Eger **fâide** isterseñ vücûduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda nağd-i 'aşkdan özge bâzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7*). [fâide,]

fakr: Fakirlik II Kişinin her zaman Allah'ın varlığı karşısında kendi varlığını yok sayması; fenafillah hali.

1. Dām-ı şeytândur hele bu 'izz u câhı dünyanıñ
Geç buların şöhetinden **fakr-ıla** var ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10*). [fakr-ıla, --ıla]
2. İhtiyâr-ıla kabûl iden bu gün **fakruñ** yoluñ
'Âlem-i ma'nâda yarın bir ulu sulţân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5*).
[fakruñ, -uñ]
3. Şabr iden **fakra** taħammûl eyleyen miñnetlere
Bir ulu sulţân olur yarın ki 'âlî pāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 5*).
[fakra, -a]
4. Eger şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldu
Ya **fakr** ile Ebû Derdā ğināda İskender olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [fakr,]

fām: Renk.

1. Reng-i bûy- **fāmına** aldanma bāğ-ı 'âlemüñ
Kim murādın hāşılı itdi iş bu fānide bu dem (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 5*).
[fāmına, -in, -a]

fānî: Gelip geçici II Ölümlü dünya.

1. Çek ta'alluğ dāmenini sen dağı İdris gibi
Geç bu **fānî** 'āleminden şöhet-i Rıdvān'a ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4*).
[fānî,]
2. Dilersen olasın 'irfāna dest- res
Bu **fāniden** begim ayağını kes (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 2*). [fāniden, -den]
3. Ey Hülûşî 'ālem-i bākide isterseñ maķām
Bir gün evvel eyle bu **fānî** mekânı el-vedā' (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 10*).
[fānî,]
4. Yokluğ yollarını açan **fānî** 'alāyıkdan geçen
Cennet sarāyına uçan zevk-ile tevḥid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7*).
[fānî,]
5. Gel beru ey ğāfil insān ne 'aceb kār eyledüñ
Kendü kendüne bu **fānî** dünyeyi yār eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2*).
[fānî,]
6. Reng-i bûy- fāmına aldanma bāğ-ı 'âlemüñ
Kim murādın hāşılı itdi iş bu **fānide** bu dem (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6*).
[fānide, -de]
7. Ey Hülûşî kes ta'alluğ dāmenüñ bu **fāniden**
Geç otur bir kûşe-i 'uzletde bî-nām-ı nişān (*Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9*).
[fāniden, -den]

8. Nazar kılanlar eşyâya bilürler
Cem 'îsi **fânidür** zâtullah illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 8*). [*fânidür, -dür*]
]
9. Nice bu **fâniye** meyl ide begim 'âkiller
Ki ma'kâmını yarın bulur-iken cennet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 69*).
[*fâniye, -y, -e*]

Farâbî: 870-950 yılları arasında yaşamış ve Aristo felsefesinin İslâm âleminde yayılmasına hizmet etmiş Türk filozof.

1. Hikmetinde nice **Farâbî** kalur dem-beste
Kelâm u nu'qını idrâkde 'âciz Loqmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5*).
[*farâbî,]*

fâş it-: Bir şeyi açığa çıkarmak.

1. Nedür Manşûr'ı gör kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını tâ **fâş** gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*).
[*fâş idince, -ince*]

fâsık: Günahkar kimseler.

1. Kimi 'âbid kimi **fâsık** kimi 'âşık kimi ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7*).
[*fâsık,]*

fâşıl-ı devrân: Zamani, devrani bölen.

1. Bu bezm-i 'âleme geldi egerçi çok merdân
Nice merdân her birisi ki **fâşıl-ı devrân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12*).
[*fâşıl-ı devrân,]*

fâtiha: Fatıha, Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi.

1. Dört kitâbuñ nüktesi **Fâtiha'da** gizlûdür
Tefsîrini dilerseñ okı Furkân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9*).
[*fâtiha'da, -'da*]

fazla: Çok.

1. İhsân-ı lutfuñ çok-durur dâ'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [*fazla, -du, -m*]

fedâ ol-: Bir şeyin uğrunda yok olmak.

1. Ey Hülûşî ol şehensâh-ı cihânuñ yolına
Cism-ile cânım **fedâ olsun** dahi ben de fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12*).
[*fedâ ol,]*

fehm: Anlama; idrak.

1. Senüñ hikmetlerin **fehminde** şad Loqmân olur 'âciz
Senüñ bir ka'tre 'ilminde Felâtun-'akl olur hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5*). [*fehminde, -in, -de*]
2. Usûlüñ anlamadılar onu hadîşüñ ammâ
Dağı tefsîrini **fehminde** cümle ser-gerdân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10*).
[*fehminde, -i, -n, -de*]

fehm it-: Anlamak; idrak etmek.

1. Dest-i kudretle yazılmış her şeye âyât-ı Hâk
Anı **fehm itmek** dilerseñ gel beru insâna bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6*).
[*fehm itmek, -mek*]

2. Ey Hülûşî sanma **fehm ider** bunı nādān olan
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i 'irfān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9*). [*fehm ider, -er*]
3. Dürr-i deryâ-yı hâkîkatüñ bugün gavvâşımı
Nükte-sencân-ı ma'ânî **fehm ider** mollâsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2*). [*fehm ider, -er*]
4. Añladuñsa şüfiyâ nedür bu bey' atden ğaraž
Fehm idersin n'olduğñ pîr ile şoħbetden ğaraž (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2*). [*fehm idersin, -er, -sin*]
5. Men 'arefe nefsehu sırrını **fehm it** sâlikâ
Kendi nefsin añla evvel ba'deñ Sübhān'ı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 5*). [*fehm it,]*

fehm eyle-: Anlamak; idrak etmek.

1. 'Âkıbet-endiş iseñ yād eyle evvel hālını
Soñra **fehm eyle** 'aceb nedür bu dünyādan me'āl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4*). [*fehm eyle,]*

Felātun-'akl: Eflatun akıllı.

1. Senüñ hîkmetlerin fehminde şad Loķmān olur 'âciz
Senüñ bir kaṭre 'ilminde **Felātun-'akl** olur hayrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 6*). [*felātun-'akl,]*

Felātun-ı zamān: Zamanın, devrin Eflatun'u II Zamanın akıl ve bilgelik sahibi.

1. 'İlm ü hîkmetle eger olsa **Felātun-ı zamān**
Yine cellād-ı ecelden bulamaz zerre emān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 23*). [*felātun-ı zamān,]*

felek: Gökyüzü II Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda).

1. Füzün eyler ğamı sanma şafâ var cām-ı 'işretde
Sudâ'ı yok **felek** bezminde bir maħmûr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8*). [*felek,]*
2. Bir gün olur götürür dünyâ metâ'ını **felek**
Ķabr içinde altına döşer saña toprak bisâṭ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3*). [*felek,]*
3. 'Âşıkñ Ķalbinde gizli 'arş u kürsî hem melek
Daħı anuñ üstine durmaz döner bu nüh **felek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2*). [*felek,]*
4. Ey Hülûşî Hû ile Ķâyim olur bu nüh **felek**
Ķaplamışdur on sekiz biñ 'âlemi eṭvār-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9*). [*felek,]*
5. Ders-i sülûk olmasa māni'-i taħrîrimiz
Ķizmet iderdüm size reşk ide gökde **felek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 16*). [*felek,]*
6. Māt ider bir cām-ıla begim nice 'âkilleri
Gör **felek** nice Ķaṭar ağıy her bir tasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8*). [*felek,]*
7. **Felek** Ķasdı degil ehl-i velî mesrûr göstereñ
Çü dü 'akis-dürür Ķo 'âşıkı mehcûr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 1*). [*felek Ķasdı,]*

fenâ: Geçici, sonu olan II Dünya

1. Eger 'ârif iseñ Ķalbini virme bu **fenâ** mülke
Hülûşî bu naşihati dimiş bize geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9*). [*fenâ,]*

2. Ey Hülûşî terk idersen bu **fenānuñ** varlığını
İbn-i Edhem gibi olursın bu miñnetden hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*).
[fenānuñ, -nuñ]
3. Çün **fenādur** ey Hülûşî bu cihānuñ varlığı
Yâ niçün dünyā içün âhîretüñ tār eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*).
[fenādur, -dur]
4. Çünkü yokdur bu **fenānuñ** 'izzetine i'tibār
İder-iseñ kendüñi kul şol ulu sultāna kııl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5*).
[fenānuñ, -nuñ]
5. 'Âkıl iseñ bu **fenāya** şakın olma tâlib
Yok gebâtı ki anuñla idesin kesb-i me'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 3*).
[fenāya, -ya]

fenā bul-: Allah'ta yok olmak II Fenafillah makamına ermek.

1. Ölmeden kendi **fenā bulmuş-idi** 'âlemde
Vâsıl-ı Hâk oluben kaçdı idi mülk-i beķā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 63*).
[fenā bulmuş-idi, -muş, --idi]

fenā-ender-fenā: Fena içinde fena (Allah'ın varlığında yok olma hali).

1. **Fenā-ender-fenāda** dutalı menzilinî göñlüm
Uçup vahdet sarâyına haber yokdur meķānımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5*).
[fenā-ender-fenāda,]

fenni: Herhangi bir konuya ait olan ilim, bir ilim kolu, hüner, marifet, sanat.

1. Bu 'ilme dā'ir olan **fenni** bilimez Eflâtûn
Tefekküründe nice 'aql bu 'ilmi olur hayrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 3*).
[fenni, -i]

fer': Madde aleminde var olanlar.

1. Aşlını ger ararsan nefahtu fih-min rūhi
Fer'üñ ise zuhûrî kevn-i meķān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 4*).
[fer'üñ, -üñ]

ferāğ: Vazgeçme, kurtulma II El çekme.

1. Bi-hamdillāh cihān kaydından āzādım **ferāğum** var
Değişmem hāne-i çarha benüm bir hoş bucağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1*). [ferāğum, -um]
2. Ey Hülûşî kurbet-i Hâk'ı'a idemezsin vuşûl
İki cihānı göñülünden eylemedikçe **ferāğ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 10*).
[ferāğ,]

ferd: Kişi, şahıs.

1. Dünyāda çeker her **ferd** hâlince belā vü derd
İsterseñ olasıñ merd inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3*). [ferd,]

ferdā: Yarın II Gelecek zaman.

1. Umanlar naķd-i vaşluñ el-yevm **ferdāya** katılmaz
Gezer Mecnûn gibi hicr içre bu sevdāya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 1*). [ferdāya, -ya]

Ferhād: Klasik edebiyatta mesnevîlere konu olan Fars kökenli Hüsrev ü Şirin ve Ferhad ü Şirin aşk hikayelerinde zorlukları aşmasıyla bilinen ünlü erkek kahraman.

1. Kat' ider varlık cibālūñ dembedem efgān ile
Olmağa **Ferhād** gibi ma'sūka mihmān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8*). [ferhād,]

fervād it-: *Feryat etmek II Şikayet etmek.*

1. Hülûsî varlığını mahv it Hâk'ın kulluğuna şarf it
Demâdem Hâk'a **fervād it** esirge koma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10*). [*fervād it,]*

feth ol-: *Açılma.*

1. Ey Hülûsî kimde kim olur nümâyân 'aşk-ı Hâk
Feth olur aña tārîk içre nice envâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 10*). [*feth olur, -ur]*

feth-i bâb: *Kapının açılması.*

1. 'Âşık olmaz tārîk-i 'aşkdan rāh-ı şavāb
Hem dahi olmaz aña gayrı cihetden **feth-i bâb** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2*). [*feth-i bâb,]*

fettāh: *Kapalı şeyleri, lütuf ve rahmet kapılarını açan anlamındaki esma-i hüsnâ.*

1. Ümîd-i lütf-ile geldüm kapuna yâ **Fettāh**
İdesin merhâmeti ben kuluna yâ **Fettāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1*). [*fettāh,]*
2. Ümîd-i lütf-ile geldüm kapuna yâ **Fettāh**
İdesin merhâmeti ben kuluna yâ **Fettāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2*). [*fettāh,]*
3. Hevâ-yı nefis-ile şeytân beni esîr itdi
Meded-res ol bu demimde baña sen yâ **Fettāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4*). [*fettāh,]*
4. Tutuldu Yûsuf-ı dil çāh-ı hicr içinde hemîn
Didi selâmeti bâz eyleye bize yâ **Fettāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6*). [*fettāh,]*
5. Sırât-ı müstakîme doğru giderdi yolumuz
Eger 'inâyet-i tevfiğ olursa yâ **Fettāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 8*). [*fettāh,]*
6. Hülûsî zulmet-i gamdan rehâ bulur ol kim
Ola cārî lisânı içre anuñ yâ **Fettāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 10*). [*fettāh,]*

fevz: *Bereket II İlîm.*

1. Kalbine zâhir ola bûy-ı ma'ârifden eser
Döke hem **fevz** u ma'ârif rahmetin aña şehâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 14*). [*fevz,]*
2. Cemâlün **fevz** bahşâ-yı Hudâ'dur yâ Resûlallâh
Kapuñ üftâdegâna mültecâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 1*). [*fevz,]*
3. Kânı ol halka-i zikrinde hâlâvetle o **fevz**
Kânı ol şevk-ile dillerde olan zevk ü şafâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 53*). [*fevz,]*

fevz-i envâr it-: *Nurların ihsanıyla doldurmak.*

1. Gel ey 'âşık bu bezm-i 'aşka bir kez 'arz-i dîdâr it
Girüp bu halka-i zikr içre kalbün **fevz-i envâr it** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2*). [*fevz-i envâr it,]*

fevz-i hak: *Allah'ın bereketi, lütfü II Allah'ın ilmi.*

1. Âb-ı lütfün bahş ider her şubh-gâhda **fevz-i Hak**
Nice 'âşileri pāk ider şehirün rahmeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5*). [*fevz-i hak,]*

2. **Feyz-i Hâk‘dan** bir kadeh nûş eyleyen dîvâneler
Hızr elinden de olursa âb-ı hayvân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 7*).
[feyz-i hâk‘dan, -‘dan]

fevz-i kuds: Allah tarafından verilmiş nimet.

1. Feyz-i kudsüñle beni eyle murâda vâsıl
Beni güm-kerde-i râh itme işim firkat ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 73*).
[feyz-i kudsüñle, -üñ, -le]

fevz-i nûr: İlâhi nurun fevzi, bereketi.

1. İlâhî fevz-i nûruñla münevver it dil ü cânım
Sîva-yı hubbuñ çıkar kalbimde zerre kırmızı sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1*). [fevz-i nûruñla, -uñ, -la]

figân evle-: Feryat etmek, ıstırapla haykırmak.

1. Bülbül gibi zâr eyle durmayup figân eyle
Bu virdi her ân eyle cânâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3*). [figân eyle,]

figân it-: Feryat etmek, ıstırapla haykırmak.

1. Bu gülistân içre yoktur çünkü ey bülbül karar
İtme beyhûde figân pişmân olursun ‘âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4*).
[figân itme, -me]

fikr: Düşünce.

1. Ey Hülûsî mâsivâ fikrinden evvel it hâzer
Ba‘dehü kalb-i hülûş üze gelüp imâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9*).
[fikrinden, -in, -den]
2. Sîvâ fikri eger var-ısa kalbünde senüñ şüfî
Ne hâşıl başdan ayağa kara ‘abâyı giydüñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7*).
[fikri, -i]

fikr eyle-: Düşünmek.

1. ‘Âkıbet-endiş iseñ fikr eyle bir kez hâlini
Nice bir seyr-i gülistân seyr-i gülsâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7*).
[fikr eyle,]
2. Dâyim Hâk‘ı zikr eyle in‘âmını fikr eyle
İhsânına şük eyle inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5*). [fikr eyle,]
3. Ey Hülûsî mâsivâ fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhid içre hergiz lâ ile illâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9*).
[fikrin,]

fikr-i la‘l-i yâr: Sevgilinin dudağının düşüncesi.

1. Fikr-i la‘l-i yâr-ile süfî demâdem Kevser iç
Cennet-i gülsârı âb-ı tâbına bak şekker iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1*).
[fikr-i la‘l-i yâr-ile, --ile]

fikr-i muhâl: Gerçekleşmesi imkansız fikir.

1. Kime bâkîdür cihân ey gâfil insân gözüñ aç
Nice bir gâfletde yatarsun idüp fikr-i muhâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6*).
[fikr-i muhâl,]

firkat: Ayrılık, ayrılış II Ruhun Elest meclisinden alınıp Dünya'ya gönderilmesi.

1. Āh kim yine esîr-i ğaflet-i cāndur göñül
Fırkat-ile dembedem işi perîşāndur göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2*).
[fırkat-ile, --ile]
2. Ciger hūn oldu **fırkatde** gözüm giryān-ı miḥnetde
Beni bu dār-ı ḥayretde esirge koma sulṭānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3*).
[fırkatde, -de]
3. Feyz-i kudsūñle beni eyle murāda vāşıl
Beni güm-kerde-i rāh itme işim **fırkat** ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 74*).
[fırkat,]
4. Nice cān virmeye da ‘vacısı çün Ḥazret ola
Nice **fırkatde** kalur dil ki aña vuşlat ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 68*).
[fırkatde, -de]

fırkat-ı cehennem: *Cehennemden ayrılış.*

1. **Fırkat-ı cehennemden** işid nefsūñ ise aḥvālî bed
Baña meded senden meded senden kerem senden ‘atā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7*). [fırkat-ı cehennemden, -den]

Furkân: *Kuran-ı Kerim.*

1. Dört kitābuñ nüktesi Fātiḥa’da gizlūdūr
Tefsîrini dilerseñ okı **Furkân** içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 10*).
[furkân,]

füzûn eyle-: *Arttırmak, çoğaltmak.*

1. **Füzûn eyler** ğamı sanma şafā var cām-ı ‘işretde
Şudā’ ı yok felek bezminde bir maḥmūr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7*). [füzûn eyler, -r]

G g

Ğaffâr: *Kullarının günahlarını affeden, Allah.*

1. Her demde Hülûsî yâr zîkr-i Hâk'ı it izhâr
'Afv ide seni **Ğaffâr** inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10*).
[ğaffâr,]

ğâfil: *Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan kimseler II Gaflette bulunan kimseler.*

1. Gel beru ey **ğâfil** insân ne 'aceb kâr eyledüñ
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1*).
[ğâfil,]
2. Kime bâkîdür cihân ey **ğâfil** insân gözüñ aç
Nice bir gâfletde yatarsun idüp fikr-i muhâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5*).
[ğâfil,]

gâflet: *Kalbin nefse uyarak Allah'ın emir ve yasaklarını unutma hali.*

1. **Ğaflet** ile itmesün 'ömrüñ güzer cânâ senüñ
Ey Hülûsî çeşm-i 'ibret eyle gel o yana bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9*).
[ğaflet,]
2. Kime bâkîdür cihân ey gâfil insân gözüñ aç
Nice bir **gâfletde** yatarsun idüp fikr-i muhâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6*).
[gâfletde, -de]
3. Nice bir zûlmet-i nefis içinde kaldın nâ-tüvân
Aç gözün **gâfletden** uyan itmeden 'azm-ı 'adem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4*).
[gâfletden, -den]
4. Gözlerüñ yaşını seyl-âb eyle 'aşk-ı Hâk ile
Ğafleti kaldur gönülden bâri bîdâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4*).
[ğafleti, -i]
5. Bunuñda nicesi ey dil idüp ahvâlini tebdîl
Nice bî-çâre vü bî-dil düşer ol dâma **gâfletden** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8*).
[gâfletden, -den]
6. Hülûş eyle 'ibâdetde koma kendüyi **gâfletde**
Oturur bâb-ı kurbetde kişi beş vakt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5*).
[gâfletde, -de]
7. Olma âlûde-i 'işyân hâb-ı gâfletle gözüm
Ğaflet uylusuyla itdüñ kendi nefsüñ nekbeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8*).
[ğaflet,]
8. Eyle endîşe 'aceb n'olsa gerek 'âkıbetüñ
Tâbekey **ğaflet** ile kendüñe eylersin al (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 6*). [ğaflet,]

gâh: *Zaman.*

1. Şol iki ğurfeler kim kûbbetullâha olur nâzır
İki 'âbide beñzer kim salât üzre olur her **gâh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4*).
[gâh,]

gâhi: *Bazen.....bazen, kimi.....kimi, kâh.....kâh.*

1. Ey gönül mestâne kimdür zâhir-i huşyâr nedür
Gahi cem 'iyyet-i hâtır gâhi bu efkâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2*).
[gâhi,]
2. Ey gönül mestâne kimdür zâhir-i huşyâr nedür
Gâhi cem 'iyyet-i hâtır **gâhi** bu efkâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2*).
[gâhi,]
3. Sâki-i bezm-i elestden nüş idüpdür bâdeyi
Anuñ-içün gehi mest u **gâhi** hayrândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4*).
[gâhi,]

ġalibā: Sanırım II İhtimal ki.

1. Bir 'aceb sevdā imiş 'ālemde cānā derd-i 'aşk
Düşmeyen ol derde bilmez **ġalibā** sevdā nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 4). [ġalibā,]

ġam: Dert, keder.

1. Ey Hülûşî bulmak isterseñ eger **ġamdan** rehā
Kālbînüñ āyînesini 'aşk-ıla eyle cilā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 11).
[ġamdan, -dan]
2. Ey Hülûşî ister-iseñ bulasın **gamdan** rehā
Himmet-ile şeyh elünden bir piyāle meyler iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 9).
[gamdan, -dan]
3. Yoğ-ise māl u mülküm **ġam** degil 'aşkuñ ile cānā
Cihāna şu 'le urunca körüklü bir çerāğum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3).
[ġam,]
4. Māsivā ālāyişinden kat' iderseñ kendüzin
Bilürem zāhid bulursun ol vaķit **gamdan** ħalāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6). [ġamdan, -dan]
5. Cilvegāh olalı dilde miñnet ü **ġam** her zamān
Ĥayret-ender-ĥayret içre oldu aĥvālim yaman (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [ġam,]
6. Ni 'metine şükr iden Ĥaķķ' uñ olur şāhib-ġinā
Ref' olur andan küdürāt u **ġam** u vehm 'anā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 12).
[ġam,]
7. Füzün eyler **ġamı** sanma şafā var cām-ı 'işretde
Şudā' ı yok felek bezminde bir maĥmūr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7). [ġamı, -ı]
8. Bağrını pür-ĥün ider 'aşk **ġammı** ile her seher
'Andelîb-āsā gülistān içre nālān isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5).
[ġammı, -ı]

ġam-ı dünyā: Dünyanın kederi, tasası.

1. Zāhirüñ bātınına uymaz senüñ elĥaķ dede
Ey **ġam-ı dünyā** vü 'uķbāyı yiyen aĥmaķ dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 4). [ġam-ı dünyā,]

ġanîmet: Ganimet, kazanç; ele geçen fırsat.

1. **Ġanîmet** bilmeyen kesb itmege 'irfān bu eyyāmı
Yarın maĥşerde bu kez çekdüġi ĥizlānı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9). [ġanîmet,]

ġaraz: Gaye, amaç.

1. Nüşā-i 'aşkı okumakdan **ġaraz** bir noktadur
Bā' -ı bismillāh'ı şerĥa itdi gökden dört kitāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3).
[ġaraz,]
2. **Ġaraz** mülk-i beķādur olmağ-ıçün rāhi ol semte
Vücūd şehrine uğradum bir iki gün durağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5). [ġaraz,]
3. Añladuñsa şüfiyā nedür bu bey'atden **ġaraz**
Fehm idersin n'olduğun pîr ile şöĥbetden **ġaraz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1). [ġaraz, -den]
4. Añladuñsa şüfiyā nedür bu bey'atden **ġaraz**
Fehm idersin n'olduğun pîr ile şöĥbetden **ġaraz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2). [ġaraz,]

5. Kılma kışır içinde it cānā ma'āniye güzer
Añla taḥşil-i ma'ārifdür bu ḥilkatden **ğaraż** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 4).
[ğaraż,]
6. Kendi nefstün saña bildürmek içündür sâlikā
Bir 'azîzün kapusunda bunca hizmetden **ğaraż** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6).
[ğaraż,]
7. Luṭf u ḳahrı añlayan bilür cihānuñ n'olduğın
Kimine zevk-i sürür kimine miḥnetden **ğaraż** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8).
[ğaraż,]
8. Ey Hülüşî küntü kenzün ma'nāsını añlayan
Ol bilür ancak nedür insānı ḥilkatden **ğaraż** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10).
[ğaraż,]
9. Hudā'yı añlamakdur bu vücūda girmeden maḳşūd
Ğaraż Mevlā'ya ḳulluḳdur bu insānuñ kemalinden (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8). [ğaraż,]
10. Kendü kendüni yitirmişsin **ğaraż** bulmaḳ seni
Pirüññüñ irşadı şimdi ḥalvete ḳoymaḳ seni (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 23).
[ğaraż,]

ğarīb: Garip, kimsesiz II Tuhaf, acayip.

1. Gezme gel cānā beyābān içre tenhā vü **ğarīb**
Cānuñ içinde senüñ gizlî-durur sultānı bul (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3).
[ğarīb,]
2. Nāle vü āh-ı zārım n'ola tuṭsa cihānı
Bir **ğarībim** ki ḳaldum berr ü yabān içinde (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6).
[ğarībim, -im]
3. Aslı bir iken zemīnün hoş **ğarīb** ḥikmet-dürür
Ba'zı yerde ḥār bitüp ba'zen gülistān eylemiş (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7).
[ğarīb,]

ğarīb kal-: Kimsesiz, zavallı kalmak.

1. Yūsuf-ı Mısra'm ki **kaldum** çāh-ı 'aşḳ içre **ğarīb**
Bir enīsim yok ki zindānda ola miḥmān baña (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7).
[ğarīb kaldum, -du, -m]
2. **Kalmışım** bu çarḥ-ı nā-hemvār içinde bir **ğarīb**
Bir enīsim yok 'aceb bîḡāneyim yā Rab meded (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 5). [ğarīb kalmışım, -mış, -ım]

ğark ol-: ...ile dolmak II ...ile boğulmak.

1. Āb-ı tevbeyle Hülüşî kendüñi pāk ide gör
Tā **olasın** ḥazretüñ **ğark** rahmeti deryāsına (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 10).
[ğark olasın, -a, -sın]

ğarka-i mahv-ı fenā: Fena (makamına) batma, boğulma.

1. **Ğarka-i mahv-ı fenā** olmak erenler kārıdır
Sanma her bir müdde'īye açıla rāh-ı sedād (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 3).
[ğarka-i mahv-ı fenā,]

ğavvās: Dalgıç II Aşık.

1. Dürr-i deryā-yı ḥaḳīkatün bugün **ğavvāşıyım**
Nükte-sencān-ı ma'ānī fehmi ider mollāşıyım (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1).
[ğavvāşıyım, -i, -y, -ım]

ğavvāş-ı ḥaḳīkat: Hakikatın dalgıcı II Aşık.

1. Şol ki **ğavvâş-ı haķķatdur** bu deryāya dalar
Girmeden bu bahre ben nice diyem dürdāneyim (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 5*). [*ğavvâş-ı haķķatdur, -dur*]

ğavr: Başka, başkası II Allah'tan başka her şey II Artık; bundan böyle.

1. Kat' idersün ey gönül **ğayriden** 'arz-ı ihtiyāc
Mülk-i istignāda bir şāhīn bulur hükmin revāc (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1*).
[*ğayriden, -i, -den*]
2. Bir sözüm var diyeyim saña guş it
Zikr-i Haķ'dan **ğayrıya** tutma semāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4*).
[*ğayrıya, -ya*]
3. Derd-i miñnet hem-demi olsa revādur 'āşīkuñ
Hāne-i derd-i belāya **ğayrı** mihmān istemez (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 4*).
[*ğayrı,]*
4. Āşinā-yı Haķķ olan meyl-i sivāyı n'eylesün
'Āşīk-ı hūsn ü cemāl **ğayrı** hevāyı n'eylesün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 2*).
[*ğayrı,]*
5. Ey Hülûşī 'ārif-iseñ derd-i 'aşķdan ağılama
'Āşīka derd-i eninden **ğayrisi** yār olmadı (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10*).
[*ğayrisi, -si*]
6. Yüz urup mañlūka **ğayrı** āşināyı n'eylesün
Sıdk-ıla iñlāş-ıla olan begim Mevlā'ya kıl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 15*).
[*ğayrı,]*

ğavr-ı cihet: Farklı yön, taraf.

1. 'Āşīka olmaz tarīķ-i 'aşķdan rāh-ı şavāb
Hem dahi olmaz aña **ğayrı cihetden** fetḥ-i bāb (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2*). [*ğayrı cihetden, -den*]

ğazūb: Öfkeli.

1. Olmagıl cānā **ğazūb** hilmi sıfāt it kendüñe
'Ākile lāyīķ budur her sözi ola inbisāt (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5*). [*ğazūb,]*

geç-: Vazgeçmek II Kabul edilmek.

1. Çek ta'alluķ dāmenini sen daḥi İdrīs gibi
Geç bu fānī 'āleminden şöḥbet-i Rıdvān'a ir (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4*).
[*geç,]*
2. **Geç** kayd-ı dil-i cāndan cānāna irem dirseñ
Hem cism-ile bu tenden Sübhān'a irem dirseñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1*).
[*geç,]*
3. Haķķ'ı isteyen vücūdundan **geçer**
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā Vedūd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 15*).
[*geçer, -er*]
4. Yokluķ yollarını açan fānī 'alāyīķdan **geçen**
Cennet sarāyına uçan zevķ-ile tevḥīd ider (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7*).
[*geçen, -en*]
5. Vuşlat-ı cānān dilerseñ öz vücūdundan **geçüp**
Varlıķuñ yağmaya vir hem 'aķlını dīvāne kıl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3*).
[*geçüp, -üp*]
6. Dām-ı şeytāndur hele bu 'izz u cāhı dünyanıñ
Geç buların şöḥretinden faķr-ıla var ol bugün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10*). [*geç,]*
7. Hülûşī añlamaya isteyen esrār-ı Mevlā'yı
Geçer nefsün aña emretdügi vehm u ḥayālinden (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10*). [*geçer, -er*]

8. İçmedi bir kaçre bâri bâdemiz söz **geçmedi**
Ol kadar ibrâm u içdâm eyledük bir câm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9).
[geçmedi, -me, -di]
9. Tâbekey ey nefis olursun bu hevâyâ ibtilâ
Geçmedi mi daği gönülden senüñ bu ârzü (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4).
[geçmedi, -me, -di]

geç: Yaşamak II Bir yerden başka bir yere geçmek.

1. Güzergâhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür dünyâ
Yol uğrağıdur anuñçün bir ikişer **geçerler** hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4). [geçerler, -er, -ler]
2. Bir misâfir-hânedür dünyâ gelen **geçer** gider
Enbiyâ vü evliyâlar bulmadı mevte mecâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7).
[geçer, -er]
3. Eger ‘ârif iseñ kalbini virme bu fenâ mülke
Hulûsî bu naşihati dimiş bize **geçenler** hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10).
[geçenler, -en, -ler]
4. Sa‘âdetle **geçe** ‘ömrüñ dilerseñ
Dime Hâk sözi güş itdükde lâ lâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5). [geçe, -e]

geç: Bir yere oturmak için ilerleme II Bir şeyi ardında bırakmak.

1. Ey Hulûsî kes ta ‘alluğ dâmenüñ bu fâniden
Geç otur bir küşe-i ‘uzletde bî-nâm-ı nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10).
[geç,]
2. Hâkîkatden haber alduñ-ise bakma bu ekvâna
Geçüp Sidre’yle Tübâ ‘arş-ı a‘lâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4). [geçüp, -üp]

geç: Geç ?

1. Ey Hulûsî mürşid isterseñ bu yolda ‘aşka uy
Mülk-i dilde ‘aşk-ı Hâk’ı **geç** ulu sultâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10).
[geç,]

geç: Takılmak.

1. Ey Hulûsî-i derd-mend kendü kendüñe kıl bend
Geçmeden boyna kemend gel idelüm zikrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10). [geçmeden, -meden]

geç: Vaktin ilerlemesi.

1. Etme dünyâyâ tekâpûlar gönül bir kâm için
Sâ‘yim-âsâ **geçmesün** bî-zevk günüñ ahşam için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2). [geçmesün, -me, -sün]
2. Bâde-i naḥvet ile **geçmededür** eyyâmuñ
Ârzu-yı dil ise itmededür cenk u cidâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 7).
[geçmededür, -me, -de, -dür]

geç: Geçip gitmek.

1. Murâdın üzre dünyâda tatalum ‘ömr sürdin tut
Geçersin ‘âkıbet bir gün eger biñ yıl oturduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2). [geçersin,]

geçin-: Yaşamak; hayatını devam ettirmek.

1. Bülbul ‘âşık **geçinür** gülzârına
Hem dahi pervâne ‘aşkuñ nârına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5). [geçinür, -ür]

geçür-: Hayat sürdürmek.

1. Ne mihrinden ne mähından gönül kesb-i neşâ eyler
Bu hengâmda şeb u rüz **geçürüpdür** âh-ı zâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4). [geçürüpdür, -üp, -dür]

gedâ: Allah'ın yardımına muhtaç kişi II Dilenci, yoksul.

1. Hemîşe miñnet-i hicrinde oldum bî-nevâ yâ Rab
Kapuña gelmişem dermânde 'âciz bir **gedâ** yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2). [gedâ,]
2. Ne şâh ve ne **gedâya** kalısıdır çerh-i nâ-hemvâr
Bu dünyâya gelenler şerbet-i mevti içerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7). [gedâya, -ya]
3. Sen ol sulţân-ı server şâh-ı 'âlemsin ki kapuñda
Cihân sulţânları cümle **gedâdur** yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6). [gedâdur, -dur]
4. Eger şâh u **gedânuñ** menzili çünki mezâr oldu
Ya fakr ile Ebû Derdâ ğınâda İskender olduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3). [gedânuñ, -nuñ]

gehi: Bazen.

1. Gehî cenneti vaşf eyler gehî düzağ 'azâbını
Gehî halka ider tafşil cañimûñ pendüñi vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5). [gehi,]
2. Gehî cenneti vaşf eyler **gehi** düzağ 'azâbını
Gehî halka ider tafşil cañimûñ pendüñi vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5). [gehi,]
3. Gehî cenneti vaşf eyler gehî düzağ 'azâbını
Gehî halka ider tafşil cañimûñ pendüñi vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6). [gehi,]
4. Sâki-i bezm-i elestden nûş idüpdür bâdeyi
Anuñ-içün **gehi** mest u gâhi hayrândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4). [gehi,]

gel-: Gelmek, buyurmak II Huzura varmak II Doğmak II (Meded umarak bir yere) ulaşmak, varmak. II Öyle düşünmek. II Bir ayın başlaması. II Ulaşmak

1. 'Aşk-ı Hâk **geldi** yitürdi benliğüm nâlân idüp
Kalmadı zerre vücudum kim vire bir şân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3). [geldi, -di]
2. Kapuña **geldik** âvâre ola derdimize çâre
Tutuşduk özge bir nâre senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 7). [geldik, -di, -k]
3. **Gel** ey 'âşik bu bezm-i 'aşka bir kez 'arz-i dîdâr it
Girüp bu halka-i zîkr içre kalbüñ feyz-i envâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1). [gel,]
4. Hülûşî sâlik-i râh-ı hâkikat olayım dirseñ
Gelüp bu mekteb-i 'irfânda ders-i 'aşkı tekrâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 10). [gelüp, -üp]
5. **Gel** ey bülbül haber vir n'oldı bu zâr olmağa bâ'is
Sebeb ne hem-nişini ol gülüñ hâr olmağa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1). [gel,]
6. **Gel** halkaya girelüm edeb ile oturalım
Nûr-ı Hâk 'a dalalım tevhid idelüm tevhid (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5). [gel,]
7. Ey Hülûşî sen dañi **gel** 'aşka eyle iktidâ
'Aşk zirâ cümle eşyâ üstine serdâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9). [gel,]

8. Zāhidā **gel** 'aşka girmekdür bu şüretten murād
Terk idegör kıl ü kālî olasın ehl-i reşād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1). [gel,]
9. Hülûşî enfûs-i âfâkı aıla
Bu mevcûdâta **gel** 'ibret ile bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 10). [gel,]
10. Dest-i kudretle yazılmış her şeye âyât-ı Hâk
Anı fehm itmek dilerseñ **gel** beru insāna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6).
[gel,]
11. Ğaflet ile itmesün 'ömrün güzer cānā senün
Ey Hülûşî çeşm-i 'ibret eyle **gel** o yana bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10).
[gel,]
12. **Gel** beru ey ğāfil insān ne 'aceb kār eyledün
Kendü kendüne bu fānî dünyeyi yār eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1).
[gel,]
13. Şem'-i bezm-i yāre ermek ister-iseñ **gel** beru
Pertev-i nūr-ı Hūdā pervānesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5).
[gel,]
14. Gezme **gel** cānā beyābān içre tenhā vü ğarīb
Cānuñ içinde senün gizlū-durur sultānı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3).
[gel,]
15. Ey Hülûşî bir kanā'at küşesini mesken it
Gel ğinā-yı ma'nevî tahtında hünkār ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [gel,]
16. Hülûşî āb akup târîh için bu mısra'ı söyler
Gel iç bu çeşme-i āb-ı şāfādan mā-ı şekkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 8). [gel,]
17. N'ola mānend-i 'Attār eyler-isem varlığım yağma
Mahabbeti olan **gelsün** metā' alsun dükānımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8). [gelsün, -sün]
18. 'Āşıkā **gel** vech-i maḥbūbda olan şol āna bak
Gör ne hūb şüret yaratmuş Şānî'-i Raḥmān'a bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1). [gel,]
19. **Gel** ey dīvāne gönüm 'aşk-ı Mevlā'dan haber söyle
Gel ey pervāne-veş yanmış bu ma'nādan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1). [gel,]
20. Gel ey dīvāne gönüm 'aşk-ı Mevlā'dan haber söyle
Gel ey pervāne-veş yanmış bu ma'nādan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2). [gel,]
21. 'Āşık-ı Hāḫḫ'a 'āşıklar **gel** idelüm zikrullāh
Ey sinesi yanuklar **gel** idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1). [gel,]
22. Ey Hülûşî-i derd-mend kendü kendüne kıl bend
Geçmeden boyna kemend **gel** idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10). [gel,]
23. 'Āşıkā budur himmet eyleye Hāḫḫ'a rahmet
Resūle olan ümmet **gel** idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 8).
[gel,]
24. Hāḫ zikrini ey derviş eyleyelüm yaz u kış
Gönülden gitsün teşvîş **gel** idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6).
[gel,]
25. Bir hāḫkâda olalum 'aşk-ı zevkle dolalum
Hāḫ rızāsın bulalum **gel** idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4).
[gel,]
26. 'Āşık-ı Hāḫḫ'a 'āşıklar **gel** idelüm zikrullāh
Ey sinesi yanuklar **gel** idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 2). [gel,]

27. Es-şalā **gelsün** mi ‘aşk nüş iden ‘ariflere
Tā ebed medhūş olur bu meclisün mestānesi (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7*).
[gelsün, -sün]
28. **Gel** ey şüfî idem saña kitāb-ı ‘aşkı beyān
Biline tā ki saña bu hāqīkat ‘ilmi ‘ayān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1*). [gel,]
29. Hemîşe miñnet-i hicrinde oldum bî-nevā yā Rab
Kapuña **gelmişem** dermānde ‘āciz bir gedā yā Rab (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2*). [gelmişem, -miş, -em]
30. Ne şāh ve ne gedāya kalıdır çerh-i nā-hemvār
Bu dünyāya **gelenler** şerbet-i mevti iherler hep (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8*). [gelenler, -en, -ler]
31. ‘Acūze olduĖuñ bu dehr-i dūnuñ bildi erler hep
Anuñçün aña mā’il olmadı ‘ākil **gelenler** hep (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2*).
[gelenler, -en, -ler]
32. Bir misāfir-hānedür dünyā **gelen** geher gider
Enbiyā vü evliyālar bulmadı mevte mecāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7*).
[gelen, -en]
33. Bu bezm-i ‘āleme **geldi** egerçi çok merdān
Nice merdān her birisi ki fāşıl-ı devrān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11*).
[geldi, -di]
34. ‘Aşk ile **geldi** gelenler bu cihān şahrāsına
Yine ‘aşk ile irer kişi begim Mevlā’sına (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1*).
[geldi, -di]
35. ‘Aşk ile geldi **gelenler** bu cihān şahrāsına
Yine ‘aşk ile irer kişi begim Mevlā’sına (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1*).
[gelenler, -en, -ler]
36. Hülûşî ‘āleme **geldim** mu’ahhar
Velî aslım bakılsa a neyim ben (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11*). [geldim, -di, -m]
37. Ümîd-i lutf-ile **geldüm** kapuna yā Fettāh
İdesin merhameti ben kuluna yā Fettāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1*).
[geldüm, -dü, -m]
38. Būy-ı mihrinden şemim itmek olur ey ‘andelib
Şad hezārān baña **gelür** gonce-i terden leziz (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8*).
[gelür, -ür]
39. Muşhaf-ı hüsnünde yazılan şu rāy-ı pāk-dil
Yüzine qarşı okunmak **gelir** ezberden leziz (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 6*).
[gelir, -ir]
40. Yine elāf-ı Hudā’dan bize oldu ihsān
Geldi ol şehri şiyām ya’nî mübārek Ramazān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2*). [geldi, -di]
41. Nice mücrimlere teşrif olupdur gufrān
Geldi ol şehri şiyām ya’nî mübārek Ramazān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [geldi, -di]
42. Rūz-ı eleste olan va’dimize ola vefā
Geldi ol şehri şiyām ya’nî mübārek Ramazān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8*). [geldi, -di]
43. Hāk Te‘ālā aña bizzāt idüpdür ta’zīm
Geldi ol şehri şiyām ya’nî mübārek Ramazān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12*). [geldi, -di]
44. Ey Hülûşî māsivā fikrinden evvel it hāzer
Ba’dehū kalb-i hülûş üzre **gelüp** imāna ir (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10*).
[gelüp, -üp]
45. ‘Ahde vefā eyleyüp **geldi** emānet bize
Hayr-ı celisim-dürür her gice tā şubha dek (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 7*).
[geldi, -di]

46. Egerçi kullaruñ cürmi efendi bî-nihâyetdür
Velâkin kapuña **gelmiş-durur** senden 'atâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 4*). [*gelmiş-durur, -miş, --durur*]
47. Süy-ı 'irfân ile hiç endîş-i beyhude itmesün
Biz huzûra **gelmedük** in 'âm içün ikrâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 80, Mısra 6*). [*gelmedük, -me, -dü, -k*]
48. Güş kıl sözimi ey tâlib-i esrâr-ı maķâl
Yârim hâtırına **geldi** neden böyle melâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 2*). [*geldi, -di*]
49. Geldi çün irci 'iden aña hîţâb-ı 'izzet
Eyledi rûhını teslim-i Hüdâ bî-minnet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 65*). [*geldi, -di*]

ger: Şart edatı, şayet.

1. Ger tábîb Loķmân imiş ben bî-nevâyı n'eylesün
Derd-i 'aşka mübtelâ olan devâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 3*). [*ger,]*
2. 'Arız-ı dildârdan **ger** reng ile büy alma
Dostum şerbet-fürüşânlar dimezdi 'anber iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 18, Mısra 7*). [*ger,]*
3. Şüfiyâ **ger** ister-iseñ âb-ı Kevşer'den lezîz
Şerbet-i 'irfân olupdur şehd ü şekkerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 1*). [*ger,]*
4. Ger hâķîķat çarşusunda bulmak isterseñ revâc
Ey Hülûşî ibtidâ 'aşk-ıla kûl ölmek gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 9*). [*ger,]*
5. 'Acebdür bâde-i 'aşkını **ger** nûş itse bir 'aşık
İki 'âlemi terk idüp olur bülbül gibi nâlân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 75, Mısra 7*). [*ger,]*
6. Olmasun aslâ muķayyed şâh-ı çarh dîvânına
Biz de **ger** bugün varırsak hâlimiz i'lâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 80, Mısra 4*). [*ger,]*
7. Şehâdetden zühûr eylerse **ger** lâ
Saña lâyiķ idesüz nefyi illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 103, Mısra 1*). [*ger,]*
8. Aşlını **ger** ararsan nefahtu fîh-min rûhi
Fer'ûñ ise zühûrî kevn-i meķân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 3*). [*ger,]*

gerçi: Aslında; işin doğrusu II Her ne kadar, ...ise de II Ama

1. Gerçi hâtmü'l-enbiyâsın 'âleme teşrîfde
'Âlem-i ervâhda sensin cümlesine ibtidâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 7, Mısra 5*). [*gerçi,]*
2. Ey Hülûşî Hâķķ'a gider râh **gerçi** çok-durur
Lîk sen eyle şerî'at yolu üzre ihtiyât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 48, Mısra 9*). [*gerçi,]*
3. Naķd-i 'aşkuñ **gerçi** çoğ-idi 'aceb tâlibleri
Kâlb-i insân düşdi lîkin işbu altuna meķek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 5*). [*gerçi,]*

gerd-i keder: Kederin hüznü.

1. Eyleye Mevlâ nigâh **gerd-i kederden** seni
Görmeyesin rûy-ı saht dünyâda tâ haşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 3*). [*gerd-i kederden, -den*]

gerd-i sivâ: Allah'tan uzaklaştıran her şeyin tozu II Dünya tozu.

1. Göñül mir'âtını **gerd-i sivâdan** eylemege pāk
Şeb u rûz zîkr-i tesbîh-i Hüdâ ile cilâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 7*).
[gerd-i sivâdan, -dan]

gerek: *Lazım, elzem. II Herhalde*

1. Hâşılı bir mürşid-i kâmil ile şöhet **gerek**
Tâ yakinen rāh-ı Hakk 'ı eyleye saña küşād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 21, Mısra 7*).
[gerek,]
2. Evvelâ ehl-i sülûkuñ sinesi pür-hûn **gerek**
Hem derûnunda gerekdür cigeri ola kebâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 10, Mısra 7*).
[gerek,]
3. Evvelâ ehl-i sülûkuñ sinesi pür-hûn **gerek**
Hem derûnunda **gerekdür** cigeri ola kebâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 10, Mısra 8*).
[gerekdür, -dür]
4. Hakkikat üzre 'aşk dolu **gerekdür** âşikuñ kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 5*).
[gerekdür, -dür]
5. Şöhet-i kâmil **gerekdür** sâlike yol göstere
Sanma her bir müdde' iyle câiz ola ihtilâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 48, Mısra 7*).
[gerekdür, -dür]
6. Su gibi sâfî-dil oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil olanlaruñ kalbinde **gerekmez** dimâğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 4*).
[gerekmez, -mez]
7. Hakk yolında cân u başı 'âşikuñ kurbân **gerek**
Derd-i mihnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken 'ân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 1*). [gerek,]
8. Hakk yolında cân u başı 'âşikuñ kurbân **gerek**
Derd-i mihnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken 'ân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 2*). [gerek,]
9. Hây hüy ile olur sanma bu yoluñ sâliki
Âb-veş sâfî göñül kalbi dolu imân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 4*).
[gerek,]
10. Bâb-ı kurb-ı hâzrete uçurmağa cân murğını
İ'tikâd-ı pākden per-i dilde hem 'irfân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 8*).
[gerek,]
11. Hâne-i dînini ta'mir eylemekse niyyetüñ
Ey Hülûşî dünya evin cümleten virân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 10*).
[gerek,]
12. Yoğ ide kendi vücûduñ varlığında hâzretüñ
Kalbi evi hâşılı manzar-geh-i Rahmân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 6*).
[gerek,]
13. Ger hakkikat çarşusunda bulmak isterseñ revâc
Ey Hülûşî ibtidâ 'aşk-ıla kul ölmek **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 10*).
[gerek,]
14. Habbeza pāk nüshadur anlayana ma'rifet
Lîkin mezâyâsını bilmege devlet **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 10*).
[gerek,]
15. Tâb-ı 'aşkıyla demâdem cigeri büryân **gerek**
Çeşm-i hûnundan ola seyl-âb gibi yaşı revân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 72, Mısra 3*).
[gerek,]
16. Dirîğâ âhîri vakte irişenler bu ümmetden
'Acâyib nesneler görse **gerek** eşrât-ı sâ'atden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 2*).
[gerek,]
17. Yumağa çirk-âb-ı 'işyânı göñülden sâlikâ
Gözlerinüñ kanlu yaşından **gerek** saña vuzû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 91, Mısra 6*).
[gerek,]

18. Eyle endîşe ‘aceb n’olsa **gerek** ‘âkıbetüñ
Tâbekey gafllet ile kendüñe eylersin al (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 5*). [gerek,]
19. Sidre-i feyz-i Hudâ’ya ırmeyen alçağ dede
‘Âşkuñ kâlbine evvel derd-i ‘aşk mihmân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 6*). [gerek,]
20. Gözleri giryân her dem cigeri büryân **gerek**
Şem’-i ‘aşkda yanmada pervâne-veş süzân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 7*). [gerek,]
21. Gözleri giryân her dem cigeri büryân **gerek**
Şem’-i ‘aşkda yanmada pervâne-veş süzân **gerek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 8*). [gerek,]
22. Terk-i dünyâ terk-i ‘uqbâ terk-i cism ü cân **gerek**
Çâr terk itmek degil tâcı hüner ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 9*). [gerek,]

geşt evle-: Dolaşmak, gezmek.

1. Dil şabâ-veş ‘âlemi **geşt eyledi** itmez karar
Zıll-ı zülfünde biraz mekû eyledi ârâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 7*). [geşt eyledi, -di]

geşt-i ekâlîm-i cihân: Dünyanın diyarlarını, iklimlerini gezme.

1. Bir ‘azîz idi ki mişlin bulamaz ‘alemd
Âfitâb eyler-ise **geşt-i ekâlîm-i cihân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 38*). [geşt-i ekâlîm-i cihân,]

gevher: Mücevher II Şairin şüiri II Hakikat.

1. Sanma ki her biri añlaya bu **gevheri**
Añlaya biñde biri vâfir olur itme şek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 11*). [gevheri, -i]

gez: Dolaşmak. II Yaşamak.

1. Umanlar nakd-i vaşluñ el-yevm ferdâya katılmaz
Gezer Mecnûn gibi hicr içre bu sevdâya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2*). [gezer, -er]
2. Olan Mecnûn-ı bî-çâre **gezer** ‘aşk ile âvâre
Yanar pervâne-veş nâre gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [gezer, -er]
3. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi **gezer** bir nâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4*). [gezer, -er]
4. Gezme gel cânâ beyâbân içre tenhâ vü garîb
Cânüñ içinde senüñ gizlü-durur sulţânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3*). [gezme, -me]
5. Kemâl-i şevküñ-ile dil ‘aceb medhûş-ı ser-gerdân
Olup müstağrak-ı hayret **gezerim** dâyimâ sekrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 2*). [gezerim, -er, -im]
6. İçüpdür havzıñ bir kaşresinden Hızır ile İlyâs
Gezüp ‘âlemi sertâser ider kudretlerüñ seyrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 8*). [gezüp, -üp]

gibi: Benzetme edatı.

1. Olmayan Mansûr **gibi** berdâr ‘aşkuñ dârına
Olmamışdur zerre deñlü nâr-ı ‘aşka âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5*). [gibi,]
2. ‘Aşk bir sevdâ-yı sırdur kime olunsa beyân
İder İbrâhîm ü Edhem **gibi** terk-i taht u tâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 4*). [gibi,]

3. Ey Hülûşî kalb-i 'âşık zer **gibi** hâlis olur
Anuñ-içün naqd-i 'aşkına anuñ gelmez kesâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9*).
[gibi,]
4. Vâdi-i hayretdeyim üftâdeyim Mecnûn **gibi**
'Aşk zencîrûñ sürür dîvâneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 3*).
[gibi,]
5. Terk idersin taht u tâcuñ sen de İbrâhîm **gibi**
Mülk-i ma' nâda ulu sultân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*).
[gibi,]
6. Dilerseñ alasin bü-yı muhabbetden eser sen de
Yüri bülbül **gibi** seyr-i gülistân eyle gülzâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6*).
[gibi,]
7. Halkaya girmiş erenler mihr ü mâh **gibi** döner
Hâk'ıñ cemâlin görenler zevk-ile tevhlîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3*). [gibi,]
8. Eyle İskender **gibi** bir Hızır rehber kendüne
Ba' dehû seyr eyleyüp bu 'âlemi seyrâna ır (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*).
[gibi,]
9. Çek ta'alluk dâmenini sen dañı İdrîs **gibi**
Geç bu fânî 'âleminden şöhet-i Rıdvân'a ır (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 3*).
[gibi, -yüp]
10. Her kime sevdâ-yı zülfünden zühûr itse eser
Ol dañı Manşûr **gibi** Hâk yoluna berdar olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8*).
[gibi,]
11. Düşeli İbrâhîm ü Edhem **gibi** dervîşliğe
Hubb-ı taht u saltanat gönlümde târûmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5*).
[gibi,]
12. Düşeli Leylâ-yı 'aşkına senüñ Mecnûn **gibi**
Seyr-i deşt-i küh ider gönlünde neng u 'âr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7*). [gibi,]
13. Ey Hülûşî itmeyen Manşûr **gibi** cânını terk
Bilmedi hergiz cihânda vâşıl-ı dildâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9*).
[gibi,]
14. Umanlar naqd-i vaşluñ el-yevm ferdâya katılmaz
Gezer Mecnûn **gibi** hicr içre bu sevdâya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2*). [gibi,]
15. Cân teslim eyledük yolına İsmâ'il **gibi**
Tâ bizim dañı bugün maqbûl ola kurbânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5*).
[gibi,]
16. Elif **gibi** eger doğru olursan
Efendi kırtarursın dünyâda re's (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 3*). [gibi,]
17. Cân u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Âşıkıñ öz menzili Mansûr **gibi** ol dâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8*).
[gibi,]
18. Ey Hülûşî terk idersen bu fenânuñ varlığını
İbn-i Edhem **gibi** olursın bu miñnetden hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 10*).
[gibi,]
19. Sen de İbrâhîm-i Edhem **gibi** terk it varlığını
Hâk yolına nice itdi hânûmânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7*). [gibi,]
20. Su **gibi** sâfî-dil oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil olanlaruñ kalbinde gerekmez dimâğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3*).
[gibi,]
21. Her şehir bülbül **gibi** efgân u feryâd eylegil
Olma sakın müdde'î-veş dilde âh u vâhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5*).
[gibi,]

22. Āh idersem ‘aşk-ı Hakk’a kimsenün āgāhı yok
Ney **gibi** bağrum delersem gönlümün her āhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2*). [gibi,]
23. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde hüküm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf **gibi** çâh içre velî āgāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10*). [gibi,]
24. Yoḥsa Eyyüb **gibi** misin derde olduñ mübtelâ
Yoḥsa Ya ‘kûb **gibi** zâyi‘ oldu Ken ‘ân’uñ senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 3*). [gibi,]
25. Yoḥsa Eyyüb **gibi** misin derde olduñ mübtelâ
Yoḥsa Ya ‘kûb **gibi** zâyi‘ oldu Ken ‘ân’uñ senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 4*). [gibi,]
26. Ey Hülûşî sende İsmâ‘îl **gibi** teslimde ol
Tâ ki maqbûl ola Hâk yolında kurbânun senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9*). [gibi,]
27. Bülbül **gibi** zâr eyle durmayup figân eyle
Bu virdi her ân eyle cânâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3*). [gibi,]
28. Su **gibi** akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemân ağla dermâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5*). [gibi,]
29. Su **gibi** durma ziyâde olmadadur neş’esi
Hâşılı bu ‘aşk-ıla deryâ-yı ‘ummândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5*). [gibi,]
30. Cümle a ‘zâ bil ra ‘iyyet **gibidür** aña hemîn
Taht-ı dilde sâkin olmuş ulu sulṭândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7*). [gibidür, -dür]
31. Eyledüm çünki ezelde ḥüsnine seyrân anuñ
Ol zamândan ‘âşıkam Mecnûn **gibi** divâneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8*). [gibi,]
32. Tâb-ı ‘aşkıyla demâdem cigeri büryân gerek
Çeşm-i ḥünundan ola seyl-âb **gibi** yaşı revân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4*). [gibi,]
33. Dağıdanlar varlığın ‘âlemde İbrâhîm **gibi**
Mülk-i ma‘nâda olupdur cümlesi şâh-ı cihân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5*). [gibi,]
34. Şu diller kim senün ‘aşkuñ ile cânâ olur ḥandân
Ebed Mısr’ı vücûd içre olur Yûsuf **gibi** sulṭân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*). [gibi,]
35. ‘Acebdür bâde-i ‘aşkıñı ger nûş itse bir ‘âşık
İki ‘âlemi terk idüp olur bülbül **gibi** nâlân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8*). [gibi,]
36. Şerî‘at keşisini eyleyenler kendüye melce’
Bulur ḥazret-i Nûh **gibi** necât tûfân-ı deryâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6*). [gibi,]
37. N’ola deryâ **gibi** cûş-ı ḥurûş eyler ise gönlüm
Şadef-veş dürr-i ‘irfânım çıka tâ taşra kânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3*). [gibi,]
38. Müheyyâ it yarağun āḥiret-çün zîra ki ‘ömrün
Akarsu **gibi** aslâ hafta ile aya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6*). [gibi,]
39. Kat’ ider varlık cibâlün dembedem efgân ile
Olmağa Ferhâd **gibi** ma‘şûka mihmân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8*). [gibi,]
40. Sen de kıdsiler **gibi** kayd-ı ‘alâyıkdan kesil
Eyleme dünyâ için ḥalkıyla cânâ kâl u kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 7*). [gibi,]

41. K okmadu  bu g lsit ndan ey g    l b y-ı mur d
'Andel b **gibi** i    n leyl u neh r z r olmadı (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 104, Mısra 8).
[gibi,]
42.  b-ı  ayv n ister-ise n z lmet-i  ebde ara
  zr u  ly s **gibi** def' it sende   b-ı r  hat  (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 106, Mısra 4).
[gibi,]
43. Ey H l    her seçer meht b **gibi** a  g zler  n
 ster-ise n bulasın iki cih nda devleti (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 106, Mısra 9). [gibi,]
44. G rd  i **gibi** rak bi gitdi ol  fet dir   
U ram   idi bize bugün biraz  r m i   n (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 80, Mısra 7). [gibi,]

gice: Gece.

1. 'Ahde vef  eyleyüp geldi em net bize
 ayr-ı cel sim-dürtür her **gice** t    b a dek (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 61, Mısra 8).
[gice,]

gider-: Ortadan kaldırmak II Yok etmek II Silmek.

1.  ev -i mu abbet c nbi i **giderür**  albden te v  i
 a  n z s n uman kişi zev -ile tev  id ider (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 29, Mısra 5).
[giderür, -erür]
2. ' b du  yah ulu i i **gidermek**  albd  te v  i
 kilikten bu derv  i esirge  oma s lt n m (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 71, Mısra 7).
[gidermek, -mek]
3. T l '-ı pertev-i   sn  n **giderdi** z lmet-i cehli
Anu    n ' leme n ru n cil dur y  Res lallah (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 94, Mısra 3).
[giderdi, -di]

gid-: G tmek II Bir yolda ilerlemek. II  lmek

1.  ir t-ı m st k me do rı **giderdi** yol muz
Eger ' n yet-i tev  k olursa y  Fett   (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 19, Mısra 7). [giderdi, -er, -di]
2. Ey H l     a  'a **gider** r   gerçi çok-durur
L k sen eyle  eri'at yolu üzre i tiy t (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 48, Mısra 9). [gider, -er]
3. Başına t c eyle evvel var  eri'at mesleg  n
Kim  eri'ats z **giden** s likler  n bil r  hi yok (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 55, Mısra 4).
[giden, -en]
4. Bir mis fir-  ned r d ny  gelen geçer **gider**
Enbiy  v  evliy lar bulmad  mevte mec l (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 65, Mısra 7).
[gider, -er]

 ilm n: Cennette hizmet eden delikanlılar.

1. Eger h r u eger ** ilm n** eger M lik eger R dv n
Olur her biri ser-gerd n sen  n '     la y  Mevl  (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 8, Mısra 5). [ ilm n,]
2. Cennet-i  albe du  l itmezse bunda '     n
Va'd olan yarın a  a h r  u ** ilm n** istemez (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 39, Mısra 10).
[ ilm n,]
3. Eger cennet eger R dv n eger h r  eger ** ilm n**
Ba  a sensiz olur zind n g    l eglenmez eglenmez (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 41, Mısra 7). [ ilm n,]
4.  af lar sürmege meclisde '     a yeter  ev   n
Ne seyr-i b    -i cennet ne meyl-i h r u ne ** ilm n** (Der  n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 75, Mısra 6). [ ilm n,]

 in : Zenginlik II Tokgözlülük.

1. Eger şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldı
Ya faqr ile Ebū Derdā **ġināda** İskender olduñ tut (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [*ġināda, -da*]
2. Bir ‘azîz idi ki halk olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi **ġinā** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 48*). [*ġinā,]*

ġinā-yı ma‘nevî: Manevi zenginlik.

1. Ey Hülûşî bir kanā‘at küşesini mesken it
Gel **ġinā-yı ma‘nevî** tahtında hünkār ol bugün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12*). [*ġinā-yı ma‘nevî,]*

ġir-: Girmek II Dahil olmak.

1. Gel ey ‘aşık bu bezm-i ‘aşka bir kez ‘arz-i dîdār it
Girüp bu halka-i zîkr içre kalbün feyz-i envār it (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2*). [*girüp, -üp*]
2. Vırme gönül bu cihānuñ şüret-i zibāsına
Girmeyesin dām-ı şeytāna beġāyet gözün ac (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6*). [*girmeyesin, -me, -ye, -sin*]
3. Gel halkaya **girelüm** edeb ile oturalım
Nūr-ı Haqq ‘a dalalım tevĥîd idelüm tevĥîd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5*). [*girelüm, -elüm*]
4. Halkaya **girmiş** erenler mihr ü māh gibi döner
Haqq’uñ cemālin görenler zevk-ile tevĥîd ider (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3*). [*girmiş, -miş*]
5. Ey Hülûşî evvelā terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i ‘aşk içre şöña **ġir** oku ‘irfānı bul (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10*). [*ġir,]*
6. Ey gönül derd-i Hudā’dan sen ħaberdār ol bugün
Girme ki ‘aşk āteşine sen cigerdār ol bugün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2*). [*girme, -me*]
7. Zāhidā gel ‘aşka **girmekdür** bu şüretten murād
Terk idegör kıl ü kālî olasın ehl-i reşād (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1*). [*girmekdür, -mek, -dür*]
8. Sıdk-ıla bu yola **ġir** olmak dilerseñ behr-mend
Melce’-ı ehl-i sa‘ādetdür tarîk-i Celveti (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7*). [*ġir,]*
9. Var-ise zehr ile ālûde-dürür bünyāduñ
Kim **girerse** içine çekmelüdür bunca kelāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 18*). [*girerse, -er, -se*]
10. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pāy-i felek
Mihri gör ne koylara **girdi** gezer bir nām içün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4*). [*girdi, -di*]

girdāb: Girdap II İçinden çıkılmaz tehlikeli veya zor durum.

1. Gönül zevrākını deryāya şaldum ‘aşk-ı yār-ile
‘Aceb **girdāba** düşdüm bu muĥālîf rûzigār ile (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2*). [*girdāba, -a*]

giryān: Ağlayan II Ağlamaklı.

1. Gözleri **giryān** her dem cigeri büryān gerek
Şem’-i ‘aşkda yanmada pervāne-veş sūzān gerek (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 7*). [*giryān,]*

giryān ol-: Ağlamak.

1. İnle ey dil derd-ile nālān olursun ‘ākıbet
Ağla iki gözlerim **giryān olursun** ‘ākıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 2).
[giryān olursun, -ur, -sun]

giryān-ı mihnet: Derdin, sıkıntının ağlayanı.

1. Ciger hūn oldu fırkatde gözüm **giryān-ı mihnetde**
Beni bu dār-ı hayretde esirge koma sultānım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3).
[giryān-ı mihnetde, -de]

ğış: Hile II Karışıklık.

1. Püte-i ‘aşk içre hālîş olmadukça bu vücūd
Olamazsın şüfiyā çirk-āb ile **ğışdan** hālāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4).
[ğışdan, -dan]

git-: Gitmek II Sona ermek; yok olmak II Bir durumu anlamadan yola devam etmek

1. Hāk zikrini ey dervîş eyleyelim yaz u kış
Göñülden **gitsün** teşvîş gel idelim zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6).
[gitsün, -sün]
2. Hülûşî anlamadı **gitdi** bu cāndan esrārı
Ki kim olmadı kâlbinde ‘aşk-ı Hāk pinhān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13).
[gitdi, -di]
3. Gördüğü gibi rakîbi **gitdi** ol âfet dirîğ
Uğramış idi bize bugün biraz ārām için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7).
[gitdi, -di]

giy-: Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek. II Bürünmek

1. Ey Hülûşî bu sıfatlar ‘âşıkun evşâfidır
Her ki **giyer** bu libâsı süfîdür bî-irtiyāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 16).
[giyer, -er]
2. Egerçi çok-durur ammā velâkin birisi de bu
Külāh u hırka vü tâcî **giyerler** resm ü şöhetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4). [giyerler, -er, -ler]
3. Haber bilmez hâkikatden eşer görmez şerî’atden
Tarikat kisvesin ancak **giyer** bir qurî şüretden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [giyer, -er]

gizli: Gizli II Saklı.

1. ‘Âşıkun kâlbinde **gizli** ‘arş u kürsî hem melek
Dağı anuñ üstine durmaz döner bu nüh felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1).
[gizli,]
2. Gezme gel cānā beyābān içre tenhā vü ğarîb
Cānuñ içinde senüñ **gizlü-durur** sultānı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4).
[gizlü-durur, --durur, -]
3. Nedür şol cevher-i ma’nā ki deryāda olur mestür
Nice **gizlü** olur deryāda deryādan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8).
[gizlü,]
4. Dört kitābuñ nüketi Fâtîha’da **gizlüdür**
Tefsîrini dilerseñ okı Furkân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9).
[gizlüdür, -dür]

göç: Ölme II Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitme.

1. Hülûşî **göç** yarağun it müheyyā
Ki nefsi nefsi dir ol demde herkes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9). [göç,]

gök: Gökyüzü II Sema.

1. Nüşa-i 'aşkı okumakdan garaz bir noktadır
Bâ'-ı bismillâh'ı şerha itdi **gökden** dört kitâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4*).
[gökden, -den]
2. Ders-i sülûk olmasa mâni'-i tahrîrimiz
Hizmet iderdüm size reşk ide **gökde** felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 16*).
[gökde, -de]

gonce-i ter: Taze gonca.

1. Bûy-ı mihrinden şemîm itmek olur ey 'andelîb
Şad hezârân baña gelür **gonce-i terden** lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8*).
[gonce-i terden, -den]

gönlü al-: Gönlünü almak. II Gönlünü çelmek, birini kendine âşık etmek; birini sevindirmek, memnun etmek; biriyle kurgunluğunu giderecek tarzda ilgilenmek.

1. Tâbekey **gönlün alur** kayd-ı rûsûmiyyet senûñ
Sa'y-ı 'irfân itmede bildüm kuşûriyyet senûñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 11*). [gönlün alur, -ün-ur]

gönlü: İnsanın duygu merkezi, yüreğin manevi yönü II Kalp.

1. Düşeli İbrâhim ü Edhem gibi dervîşliğe
Hubb-ı taht u saltanat **gönlümde** târûmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6*).
[gönlümde, -üm, -de]
2. Düşeli Leylâ-yı 'aşkına senûñ Mecnûn gibi
Seyr-i deşt-i küh ider **gönlünde** neng u 'âr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8*). [gönlünde, -ün, -de]
3. Etme cânâ **gönlini** dünyâya 'ağd-i irtibât
Sanma kim bâkî kalur bu köşk bu 'âlî ribât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1*).
[gönlini, -i, -n, -i]
4. Etme cânâ **gönlini** dünyâya 'ağd-i irtibât
Sanma kim bâkî kalur bu köşk bu 'âlî ribât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1*).
[gönlini, -in, -i]
5. Âh idersem 'aşk-ı Hâkîk'a kimsenûñ âgâhı yok
Ney gibi bağrum delersem **gönlümüñ** her âhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2*). [gönlümüñ, -üm, -ün]
6. Kenz-i Hâkîk'ı ister-iseñ **gönlini** vîrâne kııl
Yanmada 'aşk âteşine kendüñi pervâne kııl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1*).
[gönlini, -in, -i]
7. Fenâ-ender-fenâda dutalı menzîlini **gönlüm**
Uçup vahdet sarâyına haber yokdur mekânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5*). [gönlüm, -üm]
8. N'ola deryâ gibi cûş-ı hurûş eyler ise **gönlüm**
Şadef-veş dürr-i 'irfânım çıka tâ taşra kânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3*). [gönlüm, -üm]
9. Bir nevâz şöyle hârâb **gönlümü** ihyâ eyledi
Şimdiden şöñra ne minnet rakîbe bir câm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9*).
[gönlümü, -üm, -i]
10. Miñnet-i ekdâr-ı 'âlemden rehâ-yâb oldular
Eyleyen **gönlün** mücellâ yâver-i tevhîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 8*).
[gönlün, -ün]
11. Gel ey dîvâne **gönlüm** 'aşk-ı Mevlâ'dan haber söyle
Gel ey pervâne-veş yanmış bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1*). [gönlüm, -üm]
12. Ben dilerem 'aşk elinden bir kadeh nûş itmege
Lîk **gönlüm** uymadı baña hevâdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 6*).
[gönlüm, -üm]

13. Ey Hülûşî t̄alib-i dīdār-ı Hakk olan **göñül**
T̄alib-i hūrī deġül meyl-i cinān olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9*).
[göñül,]
14. Şol **göñüller** kim bugün yār-ile h̄alvet oldılar
Keşret içre olsa da kayd-ı cihān olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7*).
[göñüller, -ler]
15. Ey **göñül** olduñ ise dīdār-ı Hakk'a āşinā
Kes ta'alluk dāmenüñ aġyāra olma āşinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1*).
[göñül,]
16. **Göñül** mir'ātınuñ cānā cilāsı meclis-i tevḥīd
Erenlerüñ maķāmı hem şafāsı meclis-i tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1*).
[göñül,]
17. Yanup yakılmada t̄ab-ı muḥabbetde dīl-i uşşāk
Göñül ikliminüñ nūr-ı z̄iyāsı meclis-i tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4*).
[göñül,]
18. T̄evḥīd **göñüller** açar kalblere rah̄met saçar
Şeytān z̄ikirden kaçar tevḥīd idelim tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7*).
[göñüller, -ler]
19. Kat' idersüñ ey **göñül** ġayriden 'arz-ı ihtiyāc
Mülk-i istiġnāda bir şāhīn bulur ḥükmin revāc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1*).
[göñül,]
20. 'Aşk-ı Hakk'a düş olalı bu **göñül** dīvānedür
Āteş-i şem' içre tutuşmuş yanar pervānedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1*).
[göñül,]
21. Tecellî-i cemālünle **göñüllerde** z̄iyā ister
Tesellî-i vişālünle dīl ü cānda şafā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1*).
[göñüllerde, -ler, -de]
22. Ey **göñül** mestāne kimdür zāhir-i huşyār nedür
Ġāhi cem'iyet-i ḥātīr ġāhi bu efkār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*).
[göñül,]
23. **Göñül** bir t̄ıfla beñzer gördüġine hep olur mā'il
Murād üzre velī emzürmege ol dāye k̄atılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7*).
[göñül, -ur]
24. Cemāl-i Hakk'a āşıkdur **göñül** eglenmez eglenmez
Yolında baġrı yanukdur **göñül** eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1*). [göñül,]
25. Cemāl-i Hakk'a āşıkdur **göñül** eglenmez eglenmez
Yolında baġrı yanukdur **göñül** eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2*). [göñül,]
26. Olan Mecnūn-ı bī-çāre gezer 'aşk ile āvāre
Yanar pervāne-veş nāre **göñül** eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4*). [göñül,]
27. Eger cennet eger Rıdvān eger hūrī eger ġilmān
Baña sensiz olur zindān **göñül** eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8*). [göñül,]
28. Hülûşī bendeyi yā Hakk 'atāna eylegil mülḥāk
Ki oldu 'aşka müstaġrak **göñül** eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10*). [göñül,]
29. Nedür Manşūr'ı gör kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını t̄a fāş **göñül** eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*).
[göñül,]
30. Ey Hülûşī taḥtgāh-ı 'aşk olalı bu **göñül**
Dopdolu olmuş-durur 'irfān-ıla dīvānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9*).
[göñül,]

31. Ey **göñül** ister-ise cânıñ ola oddan ħalās
İbtidā nefsini eyle şer ile şûrdan ħalās (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1). [göñül,
]
32. Cilve-i ħüsnüñe cânā mā'il evvelden **göñül**
Ederim bir rü'yete ħûr-ı cinānı el-vedā' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3).
[göñül,]
33. Bir zamān ağla **göñül** ma'şûka isterseñ vuşul
Âh-ı zâr-ı bülbül ile güllere te'sîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 3). [göñül,]
34. Ey Ĥulûşî kurbet-i Ĥaĥĥ'a idemezsin vuşul
İki cihānı **göñülden** eylemedikçe ferāğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 10).
[göñülden, -den]
35. Ey Ĥulûşî Mısr-ı dilde ħükm ideli bu **göñül**
Düşdi Yûsuf gibi çāh içre velî āgāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9).
[göñül,]
36. İdemedüñ ħalbini sen mäsivâdan aślā pāk
Ey **göñül** böyle kalursan işini nār eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 6).
[göñül,]
37. Hây ħüy ile olur sanma bu yoluñ sālîki
Âb-veş sâfî **göñül** ħalbi dolu imān gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4).
[göñül,]
38. Ehl-i 'aşkuñ cilvegāhı ħānesidür bu **göñül**
Lî-ma'allāh bezmünüñ kâşānesidür bu **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1).
[göñül,]
39. Ey Ĥulûşî herkesüñ ħalbinde bir sevdāsı var
Lîk ten bî-çāre ten cānānesidür bu **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12).
[göñül,]
40. Mısr-ı dilde Yûsuf-ı ħüsnüñ bugün ħayrānıdır
Ya'ķûb-ı ħüznede hemîn Ken'ānesidür bu **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 10). [göñül,]
41. İştîyāk-ı ħasretüñ yakdı vücūdum mülkini
Derd-i firķāt şehrinüñ vîrānesidür bu **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8).
[göñül,]
42. Şem'-i bezm-i yāre ermek ister-iseñ gel beru
Pertev-i nûr-ı Ĥudā pervānesidür bu **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6).
[göñül,]
43. Kāse-i bezm-i elesti çünki sundı dost aña
Ol sebebdan rûz u şeb mestānesidür bu **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4).
[göñül,]
44. Ehl-i 'aşkuñ cilvegāhı ħānesidür bu **göñül**
Lî-ma'allāh bezmünüñ kâşānesidür bu **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 2).
[göñül,]
45. Âh kim yine esîr-i ħaflet-i cāndur **göñül**
Firķāt-ile dembedem işi perîşāndur **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1).
[göñül,]
46. Âh kim yine esîr-i ħaflet-i cāndur **göñül**
Firķāt-ile dembedem işi perîşāndur **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2).
[göñül,]
47. Mażhar-ı nûr-ı İlāhî mażzen-i esrār-ı 'aşĥ
Ey Ĥulûşî şübhesiz cümlesine ķāndur **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10).
[göñül,]
48. Cümle a'zā bil ra'ıyyet gibidür aña hemîn
Taĥt-ı dilde sākin olmış ulu sultāndur **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8).
[göñül,]
49. Su gibi durma ziyāde olmadadır neş'esi
Ĥāşılı bu 'aşĥ-ıla deryā-yı 'ummāndur **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6).
[göñül,]

50. Sāki-i bezm-i elestden nūş idüpdür bâdeyi
Anuñ-içün gehi mest u gâhi hayrândur **göñül** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4).
[göñül,]
51. Bu **göñüller** derdine dermân iden cânânı bul
Hastalar kapısı dârü's-şifa-yı Lokmân'ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1).
[göñüller, -ler]
52. Ey **göñül** derd-i Hudâ'dan sen haberdâr ol bugün
Girme ki 'aşk âteşine sen cigerdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1).
[göñül,]
53. Gözlerüñ yaşını seyl-âb eyle 'aşk-ı Hâk ile
Ėafleti kaldur **göñülden** bâri bîdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4).
[göñülden, -den]
54. Tâbekey mest-i mey-i cām-ı gurûrsun ey **göñül**
Ayağın çek öyle meclisden ki huşyâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7). [göñül,]
55. **Göñül** âyînesin iden muşaffâ jeng-i sivâdan
Rehâ-yâb eyledi kalbini dünyâ ile 'ukbâdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 1).
[göñül,]
56. Etme dünyâyâ tekâpûlar **göñül** bir kām içün
Sâ'yim-âsâ geçmesün bî-zevk günüñ aᖙşam içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1). [göñül,]
57. Miᖙnet-i 'aşk aña râᖙatdur şafâyı n'eylesün
Ey **göñül** tutmak dilerseñ 'âlem-i 'ulvîde il (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 6).
[göñül,]
58. Kāngı dilde zâhir olur ey **göñül** esrâr-ı Hû
Mâsivâ ekdârını cümle sürer efkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 1).
[göñül,]
59. Tâbekey ey nefis olursun bu hevâyâ ibtilâ
Geçmedi mi daᖙı **göñülden** senüñ bu ârzü (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4).
[göñülden, -den]
60. Yumağa çirk-âb-ı 'işyânı **göñülden** sâlikâ
Gözlerinüñ kanlu yaşından gerek saña vuzû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 5).
[göñülden, -den]
61. Hâk zikrini ey dervîş eyleyelüm yaz u kış
Göñülden gitsün teşvîş gel idelüm zikrullâᖙ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6).
[göñülden, -den]
62. Kõkmaᖙuñ bu gûlsitândan ey **göñül** bûy-ı murâd
'Andelib gibi işüñ leyl u nehâr zâr olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7).
[göñül,]
63. Ey **göñül** kaldur seᖙer vaktinde ᖙâb-ı Ėafleti
Şevk-ile eyle 'ibâdet tâ bulasın vuşlatı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1).
[göñül,]
64. **Göñül** zevrâkıñı deryâyâ şaldum 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba ᖙüşdüm bu muᖙâlif rûzigâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1).
[göñül,]
65. Ne mihrinden ne mâᖙından **göñül** kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda şeb u rûz geçürüpdür âᖙ-ı zâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3). [göñül,]
66. **Göñül** mir'âtını gerd-i sivâdan eylemege pāk
Şeb u rûz zikr-i tesbîᖙ-ı Hudâ ile cilâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7).
[göñül,]

göñül vir-: Bir şeyi sevmek, sevmeye başlamak.

1. Virme göñül bu cihānuñ şüret-i zibâsına
Girmeyesin dām-ı şeyᖙâna beğâyet gözüñ ac (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 5).
[göñül virme, -me]

gör-: Görmek II İdrak etmek II Tanık olmak II Düşünmek II Tecrübe etmek.

1. **Görenler** vech-i dildârı meh-i tâbânı n'eylerler
Nesîminden alanlar bû gül-i gülzârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1).
[görenler, -en, -ler]
2. Diler-iseñ ola saña her yerin dağ üsti bağ
'Aşk-ı Hakk-ile yaka **gör** kalbün evinde çerâğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2).
[gör,]
3. Aç ey Hülûsî gözini tâ **göresin** Haq yüzini
Şıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9). [göresin, -e, -sin]
4. Kande bakarsam **görünür** gözime esrâr-ı dost
Bir onulmaz derd imiş bu başıma sevdâ-yı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1). [görünür, -ün, -ür]
5. Elde fırsat var iken tahşil ide **gör** ma 'rifet
Yohsa bir gün hâk-ile yeksân olursun 'âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7).
[gör,]
6. Halkaya girmiş erenler mihr ü mâh gibi döner
Hakk'ın cemâlin **görenler** zevk-ile tevhid ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4). [görenler, -en, -ler]
7. Açıl ey yüzi gül hüsnuñde olan ânı **görsünler**
Dökül ey hün-ı çeşmim gözlerimde kanı **görsünler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [görsünler, -sün, -ler]
8. 'Âşıkâ gel vech-i mahbûbda olan şol âna bak
Gör ne hûb şüret yaratmış Şânî'-i Rahmân'a bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2). [gör,]
9. Açıl ey yüzi gül hüsnuñde olan ânı **görsünler**
Dökül ey hün-ı çeşmim gözlerimde kanı **görsünler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2). [görsünler, -sün, -ler]
10. Cemâl-i Hakk'a âyine düşüpdür tal'at-i Âdem
Bu evşâf-ı şıfatı kaplamış insânı **görsünler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4).
[görsünler, -sün, -ler]
11. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyâya Rab ismi
Ne şan'at gösterüpdür 'âleme Rahmân'ı **görsünler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6). [görsünler, -sün, -ler]
12. Nice gözleri nâ-bînâ kılupdur dide-i hasret
Nice Yûsuf'a olur mübtelâ Ken'ân'ı **görsünler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 8). [görsünler, -sün, -ler]
13. Ganîmet bilmeyen kesb itmege 'irfân bu eyyâmı
Yarın mahşerde bu kez çekdüğü hızlânı **görsünler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10). [görsünler, -sün, -ler]
14. Hülûsî 'âşık olanuñ yanup yakılmadır kârı
Nedür 'âşıkıların zevk ü şafâsı anı **görsünler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12).
[görsünler, -sün, -ler]
15. Göñül bir tıfla beñzer **gördüğüne** hep olur mâ'il
Murâd üzre velî emzürmege ol dâye katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7).
[gördüğüne, -düg, -i, -n, -e]
16. **Gördüğü** gibi rakîbi gitdi ol âfet dirîğ
Uğramış idi bize bugün biraz ârâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7).
[gördüğü, -düğü]
17. Mât ider bir cām-ıla begim nice 'akilleri
Gör felek nice kaşar âğuyı her bir tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8). [gör,]
18. Hülûsî pāk iden özin açar kalbindeki gözün
Görür vuşlatda kendüzün kişi beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10). [görür, -ür]

19. Dirîgâ âhîri vakte irişenler bu ümmetden
'Acâyib nesneler **görse** gerek eşrât-ı sâ'atden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 2).
[görse, -se]
20. Haber bilmez hâkikatden eğer **görmez** şerî'atden
Tarikat kisvesin ancak giyer bir kırı şüretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11). [görmez, -mez]
21. Nîst ü hestûn kaydını terk eyleyenler sâlikâ
Gördüğü Hâk bağıduğı hep âyet-i Rahmân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8).
[gördüğü, -dü, -gi]
22. Dil ü cân mürde iken buldı kudümüyle şafâ
Görilüp hâtır-ı âzürdeden endüh-ı cefâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 6).
[görilüp, -il, -üp]
23. Kanı pervâne-veş bağıri yanuk müstakîm-i 'âşık
Görüp bir kırı nâle bülbülüñ zârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [görüp, -üp]
24. Eger ârâyiş-i nakşuñ dilâ ehl-i behîşt **görse**
Dir idi şühbesiz aña budur cây-ı beka billâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5).
[görse, -se]
25. Görmedim gülşen-i 'âlemde hele bir gül kim
Olmaya hâr-ı ğam-ı mihnet elinden pâmâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 15).
[görmedim, -me, -di, -m]
26. Kanı o hilm-ile ârâste olan zât-ı şerîf
Görmedi kimse zebânında anuñ zerre haţâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 56).
[görmedi, -me, -di]
27. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pây-i felek
Mihri **gör** ne koylara girdi gezer bir nâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4).
[gör,]
28. Nedür Maşûr'ı **gör** kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını tâ fâş gönül eğlenmez eğlenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5).
[gör,]
29. Eyleye Mevlâ nigâh gerd-i kederden seni
Görmeyesin rûy-ı saht dünyâda tâ haşre dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4).
[görmeyesin, -me, -ye, -sin]

görin-: Görünmek. II -mış/-miş gibi gelmek.

1. Cümle eşyâda şıfât-ı Hâk zâhir **görinür**
Perdeyi ref' it gözinden ehl-i didâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5).
[görinür, -ür]
2. Tecellî şevküñ-ile bir kezin bakşam bu ekvâna
Eger ma' mür eger vîrân **görinür** dideme yeksân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [görinür, -ür]

göster-: Görülmesini sağlamak II Ortaya çıkarmak

1. Şeb-i ğamda nice bir vâlih olsun dide-i 'âlem
Tulû' it mâhtâbım tâ cihânı nûr **göstersizün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 4).
[göstersizün, -r, -sün]
2. Füzûn eyler ğamı sanma şafâ var câm-ı 'işretde
Şudâ'ı yok felek bezminde bir maşûmür **göstersizün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8). [göstersizün, -sün]
3. Bu ne kudret bu ne şan'atdur begim kim **gösterir**
Bir vücûda nice evşâf bunca elvân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3).
[gösterir, -ir]
4. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyâya Rab ismi
Ne şan'at **gösterüpdür** 'âleme Rahmân'ı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6). [gösterüpdür, -üp, -dür]

5. Hānde-revnāk şüretin **gösterse** bir kerre saña
Der-‘ākab bîn derd ü miñnetle saña virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7*).
[gösterse, -se]
6. Felek kâsdı degil ehl-i velî mesrûr **göstersün**
Çü dü ‘akis-dürür ko ‘âşıkı mehcûr **göstersün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 1*).
[göstersün, -sün]
7. Felek kâsdı degil ehl-i velî mesrûr **göstersün**
Çü dü ‘akis-dürür ko ‘âşıkı mehcûr **göstersün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2*).
[göstersün, -sün]
8. Hâkikatde yine tefrîk olunmaz yâr ağyardan
Râķibi ‘aks-i durbîn eyle bil kim dūr **göstersün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6*).
[göstersün, -sün]

götür: Götürmek II Almak.

1. Bir gün olur **götürür** dünyâ metâ‘ını felek
Kâbr içinde döşer saña toprak bisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3*).
[götürür, -ür]

göz: Görme organı II Bakış II Kalp gözü.

1. İñle ey dil derd-ile nālân olursun ‘ākıbet
Ağla iki **gözlerim** giryân olursun ‘ākıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 2*).
[gözlerim, -ler, -im]
2. Kande bakarsam görünür **gözime** esrâr-ı dost
Bir onulmaz derd imiş bu başıma sevdâ-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1*).
[gözime, -im, -e]
3. Nice efgân itmesün bî-çâre bülbül derd-ile
Her seher olur nümâyân **gözine** gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 4*).
[gözine, -in, -e]
4. **Gözi** ceyhûn cigeri pür-hündur
Hâķ için ol kişı kim ide surâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 7*). [gözi, -suni]
5. Hâ‘b u rāhāt uça **gözinden** mişâl-i ‘andelîb
Her seher âh u figânı nefis evin ide harâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 11*).
[gözinden, -i, -n, -den]
6. Açıl ey yüzi gül hüsnuñde olan ânı görsünler
Dökül ey hûn-ı çeşmim **gözlerimde** kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2*). [gözlerimde, -ler, -im, -de]
7. Nice **gözleri** nâ-bînâ kılpudur dide-i hâşret
Nice Yûsuf‘a olur mübtelâ Ken‘ân‘ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7*).
[gözleri, -ler, -i]
8. Hülûşî kalb gözin açmağa sa‘y eyle bu meydanda
Gözi a‘ mā olanlar rû‘yet-i didârı n‘eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10*).
[gözi, -i]
9. Ciger hûn oldu fırkatde **gözüm** giryân-ı miñnetde
Beni bu dâr-ı hayretde esirge koma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3*).
[gözüm, -üm]
10. **Gözlerün** yaşını seyl-âb eyle ‘aşķ-ı Hâķ ile
Ėafleti kaldur gönülden bâri bîdâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3*).
[gözlerün, -ler, -ün]
11. Cümle eşyâda sıfât-ı Hâķ zâhir görünür
Perdeyi ref‘ it **gözinden** ehl-i didâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6*).
[gözinden, -i, -n, -den]
12. Kühl-i esrâr-ı cevâhir **gözine** virdi cilâ
Anuñ-içün oldu insânda başîret itme şek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 7*).
[gözine, -i, -n, -e]

13. Yumağa çirk-âb-ı 'işyânı gönülden sâlikâ
Gözlerinüñ kanlu yaşından gerek saña vuzû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6).
[gözlerinüñ, -ler, -in, -üñ]
14. Hâb-ı ğafletden **gözüm** bir demde bîdâr olmadı
Nefs-i bed-hâh itdigi işlere bîdâr olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1).
[gözüm, -üm]
15. Gözleri giryân her dem cigeri büryân gerek
Şem'-i 'aşkda yanmada pervâne-veş süzân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 7). [gözleri, -ler, -i]

gözet-: Gözlemek II Kollamak.

1. Bezm-i 'aşk-ı İlahî cāmını nüş eyledik
Zâhidi 'uzlet **gözet** sen ister içme ister iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 4).
[gözet,]

gözin aç-: Uyanık olmak II Dikkatli olmak II Nefsin tehlikelerine karşı dikkatli olmak.

1. Nice bir zûlmet-i nefis içinde kaldın nâ-tüvân
Aç gözin ğafletten uyan itmeden 'azm-ı 'adem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4). [gözin aç,]
2. Hülûşî pāk iden özin açar kalbindeki gözin
Görür vuşlatda kendüzin kişi beş vaqt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9). [gözin aç, -ar]
3. **Aç** ey Hülûşî **gözini** tâ göresin Hâk yüzini
Şıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9). [gözini aç,]

gözle-: Gözetmek II Bir duruma tüm dikkatini sevk etmek.

1. Hâk yolında şıdk-ıla 'aşıkları itmeñ kıyâs
Anlara kim râh-ı Hâk'ı **gözlemez** bigânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8).
[gözlemez, -mez]

gözlerimüñ yaşı diñme-: Her zaman ağlamak, üzüntü içinde bulunmak.

1. Derd-i 'aşkuñla kaçan kim dilde âh-ı zâr olur
Gözlerimüñ yaşı diñmez sanki bir pıñar olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2).
[gözlerimüñ yaşı diñ, mez,]

gözlerüñ aç-: Uyanmak; farkında olmak.

1. Ey Hülûşî her şehir mehtâb gibi **aç gözlerüñ**
İster-iseñ bulasın iki cihânda devleti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9).
[gözlerüñ aç,]

gözlü: Gören II Hakikati gören.

1. Nihân olmaz 'acebdür **gözlüden** eṭvârı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün 'âlem seçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5). [gözlüden, -den]

gözüm: Göz (Şair kendisini kastetmiştir.)

1. Olma âlûde-i 'işyân hâb-ı ğafletle **gözüm**
Ğaflet uylusuyla itdüñ kendi nefsüñ nekbeti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7).
[gözüm,]

gözüñ ac: Bir durumun farkına varmak II Uyanık olmak.

1. Vırme gönül bu cihânuñ şüret-i zibâsına
Girmeyesin dâm-ı şeyṭâna beğâyet **gözüñ ac** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6).
[gözüñ ac,]

2. Kime bâkîdür cihân ey ğâfil insân **gözüñ aç**
Nice bir ğafletde yatarsun idüp fikr-i muhâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5*).
[gözüñ aç,]

ġufrân: *Bağışlama II Affetme.*

1. Nice mücrimlere teşrîf olupdur **ġufrân**
Geldi ol şehri-i şıyâm ya 'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 3*). [ġufrân,]

gül: *Güzel kokulu çiçek türlerinden biri II Allah'a yönelmeye karar verenler II Şiir II Sevgili II Şair Derunizade Muhammed Hulusi kastedilmiş.*

1. Çün oldum yâr ile agyâr kalup bîġaneyim nâçâr
Bakarsam **güle** olur hâr senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4*). [güle, -e]
2. Gel ey bülbül haber vir n'oldı bu zâr olmağa bâ'ış
Sebeb ne hem-nişini ol **gülün** hâr olmağa bâ'ış (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [gülün, -ün]
3. Açıl ey yüzi **gül** hüsnünde olan ânı görsünler
Dökül ey hûn-ı çeşmim gözlerimde kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1*). [gül,]
4. Büy-ı makşûda nice vâsıl olur ehl-i sülûk
Kande bir **gül** açıla etrâfı cümle hâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4*). [gül,]
5. Nesim-i cân-fezâ çünkim erişür cânımdan
Maḥabbet **gülleri** zâhir olur bu gülsitânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2*). [gülleri, -leri]
6. Bir zamân ağla gönül ma'sûka isterseñ vuşul
Âh-ı zâr-ı bülbül ile **güllere** te'sîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 4*). [güllere, -ler, -e]
7. Görmedim gülşen-i 'âlemde hele bir **gül** kim
Olmaya hâr-ı ğam-ı mihnet elinden pâmâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 15*). [gül,]
8. Gülşen-i Celveti'de bir **gül** idi zâtı anuñ
Büy-ı hüsnine anuñ olmuş idi halk hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 39*). [gül,]

gül-i gülzârı: *Gül bahçesinin gülü.*

1. Görenler vech-i dildârı meh-i tâbânı n'eylerler
Nesiminden alanlar bû **gül-i gülzârı** n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2*). [gül-i gülzârı, -ı]

gülistân: *Gül bahçesi II Dünya*

1. Bu **gülistân** içre yoktur çünki ey bülbül karar
İtme beyhûde figân pişmân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3*). [gülistân,]
2. Aslı bir iken zemînüñ hoş ğarib hikmet-dürür
Ba'zı yerde hâr bitüp ba'zen **gülistân** eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8*). [gülistân,]
3. Bağrını pür-hûn ider 'aşk ğammı ile her şehir
'Andelîb-âsâ **gülistân** içre nâlân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6*). [gülistân,]

gülşen-i 'âlem: *Dünyanın gül bahçesi II Dünya.*

1. Görmedim **gülşen-i 'âlemde** hele bir gül kim
Olmaya hâr-ı ğam-ı mihnet elinden pâmâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 15*). [gülşen-i 'âlemde, -de]

gölşen-i 'aşk: *Aşkın gül bahçesi.*

1. Ehl-i 'aşkuñ degme 'âlem añlamazdı hâlini
Gölşen-i 'aşkuñda virmese haber bād-ı şabā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 8).
[gölşen-i 'aşkuñda, -uñ, -da]

gölşen-i celveti: *Celveti bahçesi II Celveti Tarikatı.*

1. Gölşen-i Celveti'de bir gül idi zâtı anuñ
Büy-ı hüsnine anuñ olmuş idi halk hayrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 39).
[gölşen-i celveti'de, -'de]

gölşitân: *Gül bahçesi II Şairin gönlü II Dünya II Sevgilinin bulunduğu yer.*

1. Nesîm-i cân-fezâ çünküm erişür cânımdan
Maḥabbet gülleri zâhir olur bu **gölşitânımdan** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2). [gölşitânımdan, -ım, -dan]
2. İster-iseñ Hülûşî koḡmağa büy-ı 'irfân
Oku ledünni 'ilmüñ bu **gölşitân** içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14).
[gölşitân,]
3. Koḡmaduñ bu **gölşitândan** ey göñül büy-ı murād
'Andelîb gibi işüñ leyl u nehâr zâr olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7).
[gölşitândan, -dan]

gölşitân-i dehr: *Dünyanın gül bahçesi.*

1. Var ise **gölşitân-i dehrüñ** ey dil köhne evrâkı
Benüm de sinem üzre şerḥa olmuş tâze dâğum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7). [gölşitân-i dehrüñ, -üñ]

gülzâr: *Gül bahçesi.*

1. Bülbül 'aşık geçinür **gülzârına**
Hem dahi pervâne 'aşkuñ nârına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5).
[gülzârına, -ı, -n, -a]

gülzâr it-: *Gül bahçesi haline getirmek.*

1. Dilerseñ alasın büy-ı muḥabbetden eser sen de
Yüri bülbül gibi seyr-i gülîstân eyle **gülzâr it** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6).
[gülzâr it,]

gülzâr-ı dost: *Dostun gül bahçesi.*

1. Nice eḡḡân itmesün bî-çâre bülbül derd-ile
Her seher olur nümâyân gözine **gülzâr-ı dost** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 4).
[gülzâr-ı dost,]
2. Şem'-i 'aşka cân virür pervâne-veş 'aşık olan
Nâr-ı Nemrüd'ı ider 'aşıklara **gülzâr-ı dost** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 8).
[gülzâr-ı dost,]

güm-kerde-i rāh: *Yolunu kaybetmiş.*

1. Feyz-i ḡudsüñle beni eyle murāda vāşıl
Beni **güm-kerde-i rāh** itme işim firḡat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 74).
[güm-kerde-i rāh,]

gün: *Gün, zaman II Ezel*

1. Ğaraż mülk-i beḡādur olmağ-ıçün rāhi ol semte
Vücüd şehrine uğradum bir iki **gün** durağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6). [gün,]
2. Elde fırsat var iken taḡşîl ide gör ma'rifet
Yohsa bir **gün** ḡāk-ile yeksân olursun 'āḡibet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8).
[gün,]

3. Ümîd-i vuslatuñdur bizi birkaç **gün** iden mesrûr
Eger hicrâna kalursa yine miñnet müheyâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7*).
[gün,]
4. Revâdur söyler-ise hâlka her **gün** pendüñi vâ'iz
Murâdudur ki tañlîş ide yarın kendüñi vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1*).
[gün,]
5. Bir **gün** olur götürür dünyâ metâ'ını felek
Kabr içinde altına döşer saña toprak bisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3*).
[gün,]
6. Ey Hülûşî 'âlem-i bâkîde isterseñ maķâm
Bir **gün** evvel eyle bu fânî meķânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 10*).
[gün,]
7. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihânda bilmezem
Bir **gün** olur sâlike oñsuz bu yolda irtihâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10*).
[gün,]
8. Ey Hülûşî cümle eşyâ çünki hâlîķ şübhesiz
Bir **gün** evvel sa'y ide gör Hâķķ'a isterseñ rücû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10*).
[gün,]
9. İhtiyâr-ıla kabûl iden bu **gün** fakruñ yoluñ
'Âlem-i ma'nâda yarın bir ulu sultân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5*).
[gün,]
10. Ezel câmında 'aşķı nûş idenden
O **günden** beru tâ mestaneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4*). [günden, -den]
11. Bir iki **gün** seni besler ki olasin şâlih añla
Yohsa bu çerh-i denî kimseyi eyler mi zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13*).
[gün,]
12. Murâdın üzre dünyâda tutalum 'ömr sürdün tut
Geçersin 'âķîbet bir **gün** eger biñ yıl oturduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2*). [gün,]
13. Etme dünyâya tekâpûlar gönül bir kâm içün
Sâ'yim-âsâ geçmesün bî-zevķ **günüñ** aķşam içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2*). [günüñ,]

günâhkâr: Allah'ın emir ve yasaklarına uymayıp kötülüğe düşen kimse.

1. Kanı ol meclis-i va'zı ki olurdı anda
Nice üftâde-i bî-çâre **günâhkâra** şifâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 52*).
[günâhkâra, -a]

günbegün: Günden güne.

1. Günbegün bulmadadır cümle tenezzül a'zâ
Tül-i 'ömr ise saña yapmadadır özge hayâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 9*).
[günbegün,]

ğurfe: Köşk.

1. Şol iki **ğurfeler** kim kubbetullâha olur nâzır
İki 'âbide beñzer kim salât üzre olur her gâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3*).
[ğurfeler, -ler]

guş it-: Dinlemek; kulak vermek.

1. Bir sözüm var diyeyim saña **guş it**
Zıkr-i Hâķ'dan gayrıya tutma semâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 3*). [guş it,]
2. Sa'âdetle geçe 'ömrüñ dilerseñ
Dime Hâķ sözi **guş itdükde** lâ lâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6*). [guş itdükde, -dük, -de]

güş kıl-: Dinlemek; dikkate almak.

1. Güş kıl sözimi ey tãlib-i esrâr-ı makâl
Yârim hâtırına geldi neden böyle melâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 1). [güş kıl,]

güvâ: Sanki, faraza.

2. Yüzün suyn döküp **güyâ** lisân-ı hâl ile ola
İçenlere du‘â-yı hayr okur su gibi ezberden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 3). [güyâ,]

güzel: Güzel II Hoş.

1. Hülûşî böyle mazmûnı **güzel** elfâzına söz yok
İder mürde dili ihyâ dem-i ‘İsâ’ya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 9). [güzel,]

güzer it-: Geçmek.

1. Gaflet ile **itmesün** ‘ömrüñ **güzer** cânâ senüñ
Ey Hülûşî çeşm-i ‘ibret eyle gel o yana bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9). [güzer itmesün, -me, -sün]

güzer eyle-: Geçmek II Vazgeçmek II Bırakmak.

1. Ey Hülûşî cümle eşyâdan güzer
Eyleyen alur ma‘âniden haber (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14). [güzer eyleyen, -yen]

güzer it-: Geçmek II Vazgeçmek.

1. Kılma kısr içinde it cânâ ma‘ânîye güzer
Añla taḥşîl-i ma‘ârifdür bu ḥilkatden garaḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3). [güzer it,]
2. İzâfâtı kuyûdâtı **güzer it**
Ki sa‘y it olasın tâ vâşıl-ı Hâḡ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 5). [güzer it,]

güzergâh: Takip edilen yol boyu.

1. Güzergâhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür dünyâ
Yol uğrağıdur anuñçün bir ikişer geçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3). [güzergâhunda, -un, -da]

H h

hāb: Uyku.

1. Hā`b u rāḥat uça gözinden mişāl-i ‘andelīb
Her şeh̄r āh u fiğānı nef̄s evin ide ḥarāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 11*).
[hāb,]

habbeza: Ne güzel; ne hoş.

1. **Ḥabbeza** pāk nüşḥadur añlayana ma‘rifet
Lîkin mezāyāsını bilmege devlet gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 9*).
[ḥabbeza,]

haber: Haber; bilgi II Sır

1. Fenā-ender-fenāda dutalı menzilinı göñlüm
Uçup vahdet sarāyına **ḥaber** yokdur mekânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6*). [ḥaber,]
2. Gel ey dîvāne göñlüm ‘aşk-ı Mevlā’dan **ḥaber** söyle
Gel ey pervāne-veş yanmış bu ma‘nadan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1*). [ḥaber,]
3. Gel ey dîvāne göñlüm ‘aşk-ı Mevlā’dan **ḥaber** söyle
Gel ey pervāne-veş yanmış bu ma‘nadan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2*). [ḥaber,]
4. Nedür bil Ādem’e ta‘lîm olunan ‘alleme’l-esmā
Ḥaberüñ var-ise bize bu ma‘nadan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6*). [ḥaber,]
5. Ḥaḳîkatden **ḥaber** alduñ-ise bakma bu ekvāna
Geçüp Sidre’yle Tübā ‘arş-ı a‘lādan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4*). [ḥaber,]
6. Nedür bil Ādem’e ta‘lîm olunan ‘alleme’l-esmā
Ḥaberüñ var-ise bize bu ma‘nadan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6*). [ḥaberüñ, -üñ]
7. Nedür şol cevher-i ma‘nā ki deryāda olur mestür
Nice gizlî olur deryāda deryādan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8*).
[ḥaber,]
8. Ḥulûşî añladuñsa ‘ālem-i şuğrānuñ etvārın
Nedür ḥikmet bize Ādem’le Havvā’dan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10*). [ḥaber,]
9. N’oldu ol pîr-i ḥaḳîkat o ‘azîz-i dānā
Kande iletdüñ anı bu **ḥaberi** söyle baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 46*).
[ḥaberi, -i]

haber al-: Bir şeyi öğrenmek; bir şey hakkında bilgi edinmek.

1. **Alayım** dirseñ eger ‘ilm-i ledünniden **ḥaber**
Heykel-i insānda mestür āyet-i Qur’ān’a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 3*).
[ḥaber alayım, -a, -y, -ım]
2. Ḥaḳîkatden **ḥaber alduñ-ise** bakma bu ekvāna
Geçüp Sidre’yle Tübā ‘arş-ı a‘lādan **ḥaber** söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 3*). [ḥaber alduñ-ise, -du, -ñ, --ise]
3. İsteyen ‘ilm-i ledünniden bugün **almaḳ ḥaber**
İbtidā bir mürşid öninde kılar ikrār-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 3*).
[ḥaber almaḳ, -maḳ]
4. Ey Ḥulûşî cümle eşyādan güz̄er
Eyleyen **alur** ma‘āniden **haber** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14*). [haber alur, -ur]

haber bilme-: Bilgisi olmak; anlamak II Farkında olmak.

1. **Haber bilmez** haķıķatden eķer görmez Őer 'atden
Tarıķat kisvesin ancak giyer bir kurı Şüretten (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 83, Mısra 11*). [*haber bilmez, -mez*]

haber vir-: Bir Şey hakkında bilgi vermek.

1. Niĉ n itmezün kar r bir yerde **vir** ba a **haber**
N'oldu  h-ı z ra tebd l oldu  and nu  sen   (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 56, Mısra 5*).
[*haber vir,*]
2. Gel ey bülbül **haber vir** n'oldı bu z r olmaĉa b 'i 
Sebeb ne hem-ni ini ol g l    ar olmaĉa b 'i  (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 16, Mısra 1*). [*haber vir,*]
3. Ehl-i 'a  u  deĉme ' lem a lamazdı   lini
G l  en-i 'a  u nda **virme e haber** b d-ı Őab  (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 1, Mısra 8*).
[*haber virme e, -me, -se*]

haberd r ol-: Haber almak.

1. Ey g   l derd-i  ud 'dan sen **haberd r ol** bugün
Girme ki 'a    te ine sen ciĉerd r ol bugün (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 73, Mısra 1*).
[*haberd r ol,*]

h b-ı ğaflet:  aflet uykusu II Allah'tan habersizlik, Allah'ın zikrinden mahrum kalınması.

1.   b-ı  afletden gözüm bir demde b d r olmadı
Nefs-i bed-  h itdigi i lere b d r olmadı (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 104, Mısra 1*).
[*  b-ı  afletden, -den*]
2. Ey g   l k ldur Ő her v ktinde **  b-ı  afleti**
 ev -ile eyle 'ib det t  bulasın vu lat  (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 106, Mısra 1*). [*  b-ı  afleti, -i*]
3. Olma  l de-i 'i y n **  b-ı  afletle** gözüm
 aflet uyhusuyla itd   kendi nef  n nekbeti (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 106, Mısra 7*).
[*  b-ı  afletle, -le*]
4.  ay flar a a kim  mr   ge  rd  **  b-ı  afletle**
Bu ihm l-i tek   ld r yeri n r olmaĉa b 'i  (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 16, Mısra 5*).
[*  b-ı  afletle, -le*]

  b-ı r hat: Rahat uyku II  aflet uykusu, Allah'tan uzaklaştıran her Şey.

1.   b-ı  ayv n ister-ise  z lmet-i Şebde ara
 ızr u  ly s gibi def' it sende **  b-ı r hat ** (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 106, Mısra 4*).
[*  b-ı r hat , -ı*]

 ab b: Allah'ın sevgilisi (Hz. Muhammed).

1. Hem-civ r eyle ** ab b  ne** ma  m-ı pederi
' zzet-i rif' at-ile a a bu devlet ola (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Diĉer 1, Mısra 75*). [* ab b  ne, -   , -e*]

 ab b-i Mustaf : Hz. Muhammed.

1. Ey res l-i m cteb  v  v'ey ** ab b-i Mu tafa **
Sensin ol sult n-ı kevineyn sensin ol n r-ı  ud  (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 7, Mısra 1*).
[* ab b-i mu tafa ,*]

 ad s: Hazret-i Peyĉamberin kel m-ı Őerifi.

1. Us l   a lamadılar onu ** ad    ** amma
Da i tefs rini fehminde c ml  ser-gerd n (*Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 87, Mısra 9*).
[* ad    , -   *]

hafid: Erkek torun.

1. Olmadan vâ'iz efendi tek **hafid** âb-rû
Mağsaduñ var-ise izhâr it Hülûşî nâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*).
[hafid,]

hafta: Birbiri arkasına gelen yedi günden ibâret zaman bölümü.

1. Mûheyyâ it yarağūñ âhîret-çün zîra ki 'ömrūñ
Akarsu gibi aslâ **hafta** ile aya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6*).[hafta,]

hak: Allah.

1. Aç ey Hülûşî gözini tâ göresin **Hak** yüzini
Şıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9*). [hak,]
2. Gözi ceyhûn cigeri pür-hündür
Hak içün ol kişi kim ide surâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8*). [hak,]
3. Ey Hülûşî 'ârif iseñ dâyimâ zıkr it **Hak'ı**
Hâne-yi dil çünki zıkr-ı Hak-ıla ta 'mîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9*).
[hak'ı, -'ı]
4. **Hak** yolında şıdk-ıla 'aşıkları itmeñ kıyâs
Anlara kim râh-ı Hak-ı gözlemez bigânedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7*).
[hak,]
5. **Hak** yolına düş olanlar 'aşk-ıla tevhid ider
Cân u dil bî-hûş olanlar zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1*).
[hak,]
6. Şevk-i muhabbet cünbişi giderür kalbden teşvîşi
Hak rızâsın uman kişi zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*).
[hak,]
7. Her kime sevdâ-yı zülfünden zuhûr itse eser
Ol dañi Manşûr gibi **Hak** yoluna berdâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8*).
[hak,]
8. 'Âşık öldür **Hak** yolında terk ide baş-ile cân
'Andelîb-âsâ hemân bir âh u efgân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5*).
[hak,]
9. Hülûşî bendeyi yâ **Hak** 'atâna eylegil mülhak
Ki oldu 'aşka müstağrak gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9*). [hak,]
10. Degüldür **Hak** içün aña Hülûşî şol kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle ki halk pesendüñi vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9*).
[hak,]
11. Sen de İbrâhîm-i Edhem gibi terk it varlığıñ
Hak yolına nice itdi hânümânî el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*). [hak,]
12. Dâyim **Hak'ı** zıkr eyle in'âmını fikr eyle
İhsânına şükr eyle inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5*). [hak'ı, -'ı]
13. Ey Hülûşî sende İsmâ'îl gibi teslimde ol
Tâ ki maqbûl ola **Hak** yolında kurbânıñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 10*). [hak,]
14. **Hak** yolında cân u başı 'aşıkıñ kurbân gerek
Derd-i mihnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken'an gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1*). [hak,]
15. 'Ömrünüñ efzûn ola hâneñüz ma'mûr ola
Kalbünüñ mesrûr ola bu-durur **Hak'dan** dilek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6*).
[hak'dan, -'dan]

16. Hülûsî varlığıñ mahv it **Hak'ıñ** kulluğuna şarf it
Demâdem Hak'ı'a feryâd it esirge koma sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9). [hak'ıñ, -'ıñ]
17. Hayât-ı câvidânî bulmağa ister-iseñ ey dil
İçe gör cür'a-yı âb-ı hayâtı **Hak** vişâlınden (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 4). [hak,]
18. Nîst ü hestüñ kaydını terk eyleyenler sâlikâ
Gördüğü **Hak** bakduğı hep âyet-i Rahmân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8). [hak,]
19. Bir halkada olalum 'aşk-ı zevkle dolalum
Hak rızâsın bulalum gel idelüm zikrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4). [hak, -l]
20. **Hak** zikrini ey dervîş eyleyelüm yaz u kış
Gönülden gitsün teşvîş gel idelüm zikrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5). [hak,]
21. Sa'âdetle geçe 'ömrüñ dilerseñ
Dime **Hak** sözi güş itdükde lâ lâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6). [hak,]

Hak te'âlâ: Yüce Allah.

1. **Hak Te'âlâ** aña bizzât idüpdür ta'zîm
Geldi ol şehri-sıyâm ya'nî mübârek Ramazân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11). [hak te'âlâ,]
2. Nefha-i rûh olmadan dañi tılsım-ı Âdem'e
Hak Te'âlâ eylemişdi seni halka muhtedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 8). [hak te'âlâ,]
3. Ne mümkündür halâş olmak elinden nefis u şeytânüñ
Meger 'avn u meded irişe bize **Hak Te'âlâ'dan** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4). [hak te'âlâ'dan, -'dan]

hak-i pây: Ayak toprağı, tozu.

1. Yâ Resûlallâh vücûduñ 'âleme mahz-ı 'atâ
Hak-i pâyüñ tütüyâ-yı dide-i ehl-i şafâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 2). [hak-i pâyüñ, -üñ]

hakikat: Gerçek, asıl II İlahi gerçek; var olduğu kesin ve açık olan Allah II Allah'ın varlıklar üzerindeki tecellisi.

1. Meclis-i 'aşkda añıldıkda **hakikat** sözleri
'Âşıkun 'indinde bil yokdur o sözlerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 3). [hakikat,]
2. **Hakikat** üzre 'aşk dolu gerekdür âşıkun kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5). [hakikat,]
3. Nazar itmez **hakikat** ehl-i zâhir kisvete aslâ
Qabûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzı ol ki deryâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 5). [hakikat,]
4. Ger **hakikat** çarşusunda bulmak isterseñ revâc
Ey Hülûsî ibtidâ 'aşk-ıla kûl ölmek gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 9). [hakikat,]
5. Haber bilmez **hakikatden** eğer görmez şerî' atden
Tarikat kisvesin ancak giyer bir kurı şüretten (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11). [hakikatden, -den]
6. Eyleme dünyâ için nâkeslere ey dil tapu
İster-iseñ saña açılun **hakikatden** kapu (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2). [hakikatden, -den]

7. **Hakikatden** haber alduñ-ise bakma bu ekvāna
Geçüp Sidre'yle Tübā 'arş-ı a' lādan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 3). [hakikatden, -den]
8. **Hakikatde** yine tefrîk olunmaz yâr ağıyardan
Raķîbi 'aks-i dūrbîn eyle bil kim dūr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 5). [hakikatde, -de]

hakikat 'ilmi: Çalışarak elde edilemeyen marifet ilmi II Kuran-ı Kerim ilmi.

1. Gel ey şüfî idem saña kitāb-ı 'aşkı beyān
Biline tā ki saña bu **hakikat** 'ilmi 'ayān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2).
[hakikat 'ilmi, -i]

hakikat meclisi: Doğruluk, Hak meclisi.

1. Ey **hakikat meclisine** eyleyen vaż'-ı kadem
Zevk-ı rūhānî şafāsın sür bu yolda dembedem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 1).
[hakikat meclisine, -ne]

hak-ile yeksân ol-: Yerle bir olmak.

1. Elde fırsat var iken tahşil ide gör ma'rifet
Yohsa bir gün **hak-ile yeksân olursun** 'ākıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8). [hak-ile yeksân olursun, -ur, -sun]

hakim: Hakikatleri anlayabilen bilge kimseler.

1. Ben ne **hakim** kim senüñ vaşfını tahrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşāfımı kılam edā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9).
[hakim,]

hakim: Allah II Hikmet ve hüküm sahibi anlamındaki esma-i hüsnā.

- Her birin bir tarz-ıla üslūba koymuş ol **Hakim**
Her birisün kendü varlığına bürhān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5).
[hakim,]

hak: Allah.

1. Olmadı 'aqlum baña hem-rāh **Hakk'a** varmağa
N'idem isti'dādımı baña vefādār olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3).
[hakk'a, -'a]
2. Kaţ' ider meylüñ bu dünyādan olan ehl-i fenā
Kaşr-ı kurbā irişür **Hakk** ile olan āşinā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 14).
[hakk,]
3. Ta'alluk dāmenüñ ber-çide eyle manzar-ı halkdan
Otur bir küşe-i vahdetde dā'im **Hakk'ı** ezkar it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 8). [hakk'ı, -'ı]
4. **Hakk'ı** isteyen vücūdundan geçer
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā Vedūd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 15).
[hakk'ı, -'ı]
5. Halkaya girmiş erenler mihr ü māh gibi döner
Hakk'un cemālin görenler zevk-ile tevhiid ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4). [hakk'un, -'un]
6. Ey Hulûsî **Hakk'a** gider rāh gerçi çok-durur
Lik sen eyle şerī'at yolu üzre ihtiyāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9). [hakk'a, -'a]
7. Ey Hulûsî **Hakk'a** gider rāh gerçi çok-durur
Lik sen eyle şerī'at yolu üzre ihtiyāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9). [hakk'a, -'a]

8. Hülûsî varlığıñ mahv it Hakk'ıñ kulluğuna şarf it
Demâdem **Hakk'a** feryâd it esirge koma sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10). [hakk'a, -'a]
9. Ni'metine şükr iden **Hakk'ıñ** olur şâhib-ğınâ
Ref' olur andan küdürât u gam u vehm 'anâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 11). [hakk'ıñ, -'ıñ]
10. Cümle eşyâ zâhidâ her dem lisân-ı hâl-ile
Hakk'a tevhid eyleyüp her sözleri ezkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 6). [hakk'a, -'a]
11. Ey Hülûsî cümle eşyâ çünki hâlik şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör **Hakk'a** isterseñ rücû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10). [hakk'a, -'a]
12. 'Âşıkâ budur himmet eyleye **Hakk'a** rahmet
Resûle olan ümmet gel idelüm zikrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 7). [hakk'a, -'a]
13. Hülûsî eyler-iseñ **Hakk'a** tevhid
Dilinde zâhir olsun lâ'dan illâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 9). [hakk'a, -'a]
14. Hakkıyâ **Hakk'ıñ** cemâlûñ nûruna müstağrâk ol
Vâsıl olan ol maqâma mâsivâyı n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 19). [hakk'ıñ, -'ıñ]
15. Ekser-i ehl-i sülûki müttakî şâhib-şalâh
Hâşılı **Hakk'a** delâletdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 6). [hakk'a, -'a]
16. Rehberi kutb u zamân **Hakkı'ya** olmuşdı karîn
Almış idi o 'azîzden nice kez hayr du'â (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 57). [hakkı'ya, -i, -'y, -a]
17. Yüzine bakmaz anuñçün **Hakkı** ey aylak dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 25). [hakkı, -ı]

hakka ki: Gerçekten de, doğrusu.

1. Yaraşur va'z aña **hakka ki** ola 'ilm-ile 'âmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler va'dini vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7). [hakka ki,]

Hakkıyâ: Haklı (şair)!

1. **Hakkıyâ** Hakk'ıñ cemâlûñ nûruna müstağrâk ol
Vâsıl olan ol maqâma mâsivâyı n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 19). [hakkıyâ,]

hâl: Hal II Durum II Allah'ın bir lütfu olarak kalbe gelen feyiz, bunun dervişe geçici olarak verdiği coşkunluk ve cezbe.

1. Ehl-i 'aşkıñ degme 'âlem anlamazdı **hâlini**
Gülşen-i 'aşkıñda virmese haber bād-ı şabâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7). [hâlini, -i, -n, -i]
2. Dünyâda çeker her ferd **hâlince** belâ vü derd
İsterseñ olasıñ merd inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3). [hâlince, -ince]
3. 'Âkıbet-endiş iseñ fikr eyle bir kez **hâlini**
Nice bir seyr-i gülîstân seyr-i gülzâr eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7). [hâlini, -in, -i]
4. 'Âkıbet-endiş iseñ yâd eyle evvel **hâlini**
Şoñra fehmi eyle 'aceb nedür bu dünyâdan me'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3). [hâlini, -in, -i]
5. Olmasun aslâ muqayyed şâh-ı çarh dîvânına
Biz de ger bugün varırsak **hâlimiz** i'lâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4). [hâlimiz, -imiz]

6. Yâ İlâhî saña her **hâl-ile** budur dileğim
İki 'âlemde baña 'izzet-ile rif'at ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 71*). [*hâl-ile, -ile*]
7. Namâzdur mü' minûn **hâli** n'idersin şol kırı kâlî
İdermiş menzilûn 'âlî kişi beş vaqt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3*). [*hâli, -i*]

halâs: Kurtuluş.

1. Mâsivâ âlâyişinden kat' iderseñ kendüzin
Bilürem zâhid bulursun ol vaķit ğamdan **halâş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*). [*halâş,]*

halâs evle-: Kurtarmak.

1. Ey gönül ister-ise cânûñ ola oddan **halâş**
İbtidâ nefsini eyle şer ile şürdan **halâş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [*halâş eyle,]*

halâş ol-: Kurtulmak.

1. Ey gönül ister-ise cânûñ **ola** oddan **halâş**
İbtidâ nefsini eyle şer ile şürdan **halâş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1*). [*halâş ola, -a*]
2. Püte-i 'aşk içre hâliş olmadukça bu vücüd
Olamazsın şüfiyâ çirk-âb ile ğışdan **halâş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4*). [*halâş olamazsın, -a, -maz, -sın*]
3. Kulluk ider Rabb'isine şıdık-ile her rûz u şeb
Bend-i şeytândan **halâş olmağa** imkân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4*). [*halâş olmağa, -ma, -ğa*]
4. Ne mümkündür **halâş olmak** elinden nefis u şeytânûñ
Meger 'avn u meded irişe bize Hâk Te'âlâ'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3*). [*halâş olmak, -mak*]
5. Cân kuşu mânend-i tûñi düşdi dâm-ı miñnete
Bilmezem kaçan **olur** cân bu kafeş tenden **halâş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8*). [*halâş olur, -ur*]
6. Ey Hülûşî terk idersen bu fenânûñ varlığını
İbn-i Edhem gibi **olursın** bu miñnetden **halâş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 10*). [*halâş olursın, -ur, -sın*]

halâvet: Tatlılık II Hoşluk.

1. Kânı ol halka-i zikrinde **halâvetle** o feyz
Kânı ol şevk-ile dillerde olan zevk ü şafâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 53*). [*halâvetle, -le*]

halîfe ol-: Yeryüzünde Allah'ın emirlerini yerine getirerek Onun adına tasarrufta bulunmak II Varlıklar üzerinde Allah adına egemen olmak.

1. N'ola Âdem'e kılursa secde cümle kudsîyân
Rûy-ı 'arz üstine olmuşdur **halîfe** haşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 4*). [*halîfe olmuşdur, -muş, -dur*]

hâlik: Yaratıcı Allah.

1. Baña ta'zîm itmege iner semâdan kudsîyân
Ben bu ikrâma sezâ **Hâlik'uñ** 'abd-ı hâşşıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6*). [*hâlik'uñ, -'uñ*]
2. Ey Hülûşî cümle eşyâ çünki **hâlik** şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör Hâk'â isterseñ rücû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9*). [*hâlik,]*

hâlis ol-: Safî ve temiz halde bulunmak.

1. Püte-i ‘aşk içre **hâliş olmadukça** bu vücūd
Olamazsın şūfiyā çirk-āb ile gışdan hālāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3).
[hâliş olmadukça, -ma, -dukça]
2. Ey Hülûşî kâlb-i ‘âşık zer gibi **hâlis olur**
Anuñ-içün nağd-i ‘aşkına anuñ gelmez kesād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9).
[hâlis olur, -ur]

halk: Yarattılmış insanlar II Belli bir bölgede yaşayan kimseler.

1. İki bölmüş cihānuñ **halkını** bu hāme-i taqdîr
Kimi ehl-i hicāb olmuş kimisi āşinā yā Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 9).
[halkını, -i, -nı]
2. Nefha-i rūh olmadan dañı tılısm-ı Ādem’e
Hak Te‘ālā eylemişdi seni **halka** muqtedā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 8).
[halka, -a]
3. Güzergāhunda **halkuñ** bir kurulmuş köprüdür dünyā
Yol uğrağıdır anuñçün bir ikişer geçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3).
[halkuñ, -uñ]
4. Nihān olmaz ‘acebdür gözlüden etvārı bu **halkuñ**
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün ‘ālem seçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5). [halkuñ, -uñ]
5. Metā‘-ı ‘aşk olalı ey Hülûşî ‘āleme zāhir
Bu cem‘iyyet-dürür **halk** içre bāzār olmağa bā‘is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 10). [halk,]
6. ‘Aşk-ı Hak beni bu **halk** içinde destān eylemiş
Bir avuç toprak iken bu şeklim insān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1).
[halk,]
7. Revādūr söyler-ise **halka** her gün pendüñi vā‘iz
Murādıdır ki tañlîş ide yarın kendüñi vā‘iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1).
[halka, -a]
8. Gehî cenneti vaşf eyler gehî düzağ ‘azābını
Gehî **halka** ider tafşil cañimüñ pendüñi vā‘iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6).
[halka, -a]
9. Degüldür Hak için aña Hülûşî şol kelāmlar kim
Murād ider o sözlerle ki **halk** pesendüñi vā‘iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10). [halk,]
10. Āşinā-yı Hak olaldan **halk-ıla** bîgāneyim
Bakmazam bu kevne hergiz tālib-i cānāneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1).
[halk-ıla, --ıla]
11. Tābekey ey dil kılupsun **halka** sen ol kıl u kāl
Gelmedi mi hātıra bir gün irer ‘ömre zevāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1).
[halka, -a]
12. İdüp taqlîd-i etvāruñ düzüp zāhirde her kārūñ
Nümāyān ider ezkārūñ sata **halka** kerāmetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 6).
[halka, -a]
13. Sen de kudsiler gibi kayd-ı ‘alāyıkdan kesil
Eyleme dünyā için **halkıyla** cānā kāl u kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 8).
[halkıyla, -i, -y, -la]
14. Mücerred dildedür el-hakḥ maḥabbet da‘vası **halkuñ**
Bu dehrüñ böyle nā-hemvar olan yarından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3). [halkuñ, -uñ]
15. Gülşen-i Celveti’de bir gül idi zātı anuñ
Büy-ı hüsnine anuñ olmuş idi **halk** hayrān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 40).
[halk,]

16. Bir 'azîz idi ki **halk** olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzî anuñ cümleyi eylerdi ğinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 47).
[halk,]

halka: Daire şeklinde olan şey II Ders veya zikir için müritlerin, öğrencilerin daire şeklinde oturması.

1. Âferîn zâhîde teşhîr itmege maĥbûbını
Elde tesbîhîni **halka** eylemekdür râm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6).
[halka,]
2. Gel **halkaya** girelüm edeb ile oturalım
Nûr-ı Hakk'a dalalım tevĥîd idelüm tevĥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5).
[halkaya, -ya]
3. **Halkaya** girmiş erenler mihr ü mâh gibi döner
Hakk'ın cemâlin görenler zevk-ile tevĥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3).
[halkaya, -ya]

halka-i zikr: Zikir çemberi II Zikir yapmak için bir şeyhin çevresinde toplanan sufilerin oluşturdukları meclis.

1. Gel ey 'âşık bu bezm-i 'aşka bir kez 'arz-i dîdâr it
Girüp bu **halka-i zikr** içre kalbün feyz-i envâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2). [halka-i zikr,]
2. Kâm ol **halka-i zikrinde** ĥalâvetle o feyz
Kâm ol şevk-ile dillerde olan zevk ü şafâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 53).
[halka-i zikrinde, -i, -n, -de]

hallâk: Yaratma gücü sınırsız olan Allah.

1. Tecelliyle beni mest itdi **Hallâk**
Anuñ-çün cân u dilim oldu müştâk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 1). [hallâk,]

halvet: (Dervişler için) Şeyhinden emir veya izin alarak gönünü her türlü istek ve arzudan, masivadan temizleyip benliğinden sıyrılma ve Hakk'a erişme amacıyla tek başına bir hücreye kapanma.

1. Kendü kendüni yitirmişsin ġaraz bulmak seni
Pîrünün irşâdı şimdi **halvete** koymak seni (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 24).
[halvete, -e]

halvet ol-: Yalnız kalmak, tenhaya çekilmek.

1. Şol gönüller kim bugün yâr-ile **halvet oldılar**
Keşret içre olsa da kayd-ı cihân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7).
[halvet oldılar, -dı, -lar]

hamdülillâh: Allah'a hamdolsun.

1. Hâne-i dilde olalı 'aşk-ı Hakk mihmânımız
Hamdülillâh küfr-i şekden oldu pāk îmânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 2). [hamdülillâh,]

hâme-i kudret: Kudret kalemi.

1. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî itmege bu nev-zemîn üzre
Hulûşî **hâme-i kudretle** kurulmuş bir ağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10). [hâme-i kudretle, -le]

hâme-i müjgân: Kırpık kalemi.

1. Yazayım her satırın **hâme-i müjgânımla**
Çeşm-i ĥun-âbımla olam aña rîh-efşân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 27). [hâme-i müjgânımla, -ım, -la]

hâme-i takdîr: Takdîr kalemi.

1. İki bölmüş cihānuñ halkını bu **hāme-i taqdīr**
Kimi ehl-i hicāb olmuş kimisi āşinā yā Rab (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 9, Mısra 9*).
[hāme-i taqdīr,]

handān: Neşeli hal.

1. Niçün itmezsün karar bir yerde vir baña haber
N'oldu āh-ı zāra tebdil oldu **handānuñ** senüñ (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 56, Mısra 6*).
[handānuñ, -uñ]

handān ol-: Mutlu olmak; gülmek.

1. Şu diller kim senüñ 'aşkuñ ile cānā **olur handān**
Ebed Mısr'ı vüçüd içre olur Yūsuf gibi sulţān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 75, Mısra 1*).
[handān olur, -ur]

hande-revnāk: Göz alıcı gülüş.

1. Hande-revnāk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-'akab biñ derd ü miñnetle saña virür elem (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 67, Mısra 7*).
[hande-revnāk,]

hāne: Ev II Gönül evi.

1. Āyine-i hāturuñ jeng-i sivādan eyle pāk
Tā ki kalbūñ **hānesine** doğa nūr-ı āfitāb (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 10, Mısra 6*).
[hānesine, -si, -ne]
2. 'Ömrüñüz efzūn ola **hāneñüz** ma'mūr ola
Kalbūñüz mesrūr ola bu-durur Hāk'dan dilek (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 61, Mısra 5*).
[hāneñüz, -ñüz]
3. Ehl-i 'aşkuñ cilvegāhı **hānesidür** bu gönül
Lī-ma'allāh bezmünūñ kāsānesidür bu gönül (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 62, Mısra 1*).
[hānesidür, -si, -dür]
4. Kendüye takvāyı rehber eyler-iseñ şüfiyā
Nūr-ı imān ile kalbūñ **hānesi** dolar her an (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 72, Mısra 8*).
[hānesi, -si]

hāne-i çarh: Dünya evi.

1. Bi-hamdillāh cihān kaydından āzādım ferāğum var
Değişmem **hāne-i çarha** benüm bir hoş bucağum var (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 37, Mısra 2*). [hāne-i çarha, -a]

hāne-i derd-i belā: Bela derdinin evi II Dünya.

1. Derd-i miñnet hem-demi olsa revādur 'aşkuñ
Hāne-i derd-i belāya gayrı mihmān istemez (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 39, Mısra 4*).
[hāne-i derd-i belāya, -ya]

hāne-i dil: Gönlün evi.

1. **Hāne-i dilde** olalı 'aşk-ı Hāk mihmānımız
Hamdülillāh küfr-i şekden oldu pāk imānımız (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 42, Mısra 1*).
[hāne-i dilde, -de]
2. **Hāne-i dilde** kaçan kim 'aşk-ı Hak mihmān ola
Hān-ı elţāf-ı ilāhiden aña ihsān ola (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 93, Mısra 1*). [hāne-i dilde, -de]

hāne-i dīn: Dinin evi II Kalp.

1. **Hāne-i dīnini** ta'mir eylemekse niyyetüñ
Ey Hulūsī dünya evin cümleten virān gerek (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 58, Mısra 9*).
[hāne-i dīnini, -in, -i]

hāne-i kalb: *Gönlün evi.*

1. Zülmet-i cehl içre kalur ol kişi kim yakmadı
Hāne-i kalbine bir şem'-i ma'ārifden sirāc (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8*).
[hāne-i kalbine, -i, -n, -e]

hāne-yi dil: *Gönül evi.*

1. Ey Hülûsî 'ārif iseñ dāyimā zikr it Hāk'ı
Hāne-yi dil çünkü zikr-i Hāk-ıla ta'mir olur (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10*).
[hāne-yi dil,]

hān-ı eltāf-ı ilāhî: *Allah'ın lütuflarının evi.*

1. Hāne-i dilde kaçan kim 'aşk-ı Hak mihmān ola
Hān-ı eltāf-ı ilāhîden aña ihsān ola (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 2*). [hān-ı eltāf-ı ilāhîden, -den]

hānumān: *Ev, bark II Dünyalık nimetler.*

1. Sen de İbrāhîm-i Edhem gibi terk it varlığıñ
Hāk yolına nice itdi **hānumānı** el-vedā' (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*).
[hānumānı, -ı]

hār: *Diken II Nefsi duygular.*

1. Aslı bir iken zemînüñ hoş ğarîb hikmet-dürür
Ba'zı yerde **hār** bitüp ba'zen gülistān eylemiş (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8*).
[hār,]
2. Būy-ı maqşûda nice vâsıl olur ehl-i sülûk
Kānde bir gül açıla etrāfı cümle **hār** imiş (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4*).
[hār,]

hār ol-: *Diken olmak II Diken gibi can acıtıcı hale gelmek.*

1. Gel ey bülbül haber vir n'oldı bu zār olmağa bā'is
Sebeb ne hem-nişini ol gülüñ **hār olmağa** bā'is (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [hār olmağa, -mağ, -a]
2. Çün oldum yār ile agyār kalup bîġāneyim nāçār
Bakarsam güle **olur hār** senüñ 'aşkuñla yā Mevlā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4*).
[hār olur, -ur]

harāb: *Virane, yıkık II Perişan (Gönül için).*

1. Bir nevāz şöyle **harāb** gönlümi ihyā eyledi
Şimdiden şöñra ne minnet raķibe bir cām içün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9*).
[harāb,]

harāb it-: *Yıkmaq II Kötü duruma getirmek.*

1. Hā'b u rāhat uça gözinden mişāl-i 'andelîb
Her seher āh u fiġānı nefis evin **ide harāb** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 12*).
[harāb ide, -e]

harāb-ābād: *Harabe II Yıkık dökük yer II Dünya.*

1. Lāmekān ilinde seyrān eyleyen erbāb-ı dil
Bu **harāb-ābād** u çerh-i bî-vefāyı n'eylesün (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 10*).
[harāb-ābād,]

hār-ı ġam-ı miḥnet: *Eziyetin, cefanın gam dikenini.*

1. Görmedim gülşen-i 'ālemde hele bir gül kim
Olmaya **hār-ı ġam-ı miḥnet** elinden pāmāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 16*).
[hār-ı ġam-ı miḥnet,]

hâşıl: Meydana çıkan; netice.

1. Sivâ fikri eger var-ısa kâlbünde senüñ şüfî
Ne **hâşıl** başdan ayağa kara ‘abâyı giydüñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8).
[hâşıl,]

hâşıl ol-: Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

1. Hülûşî çünki maqdûruñ senüñ elbet **olur hâşıl**
Hezârân minnet-ile dünyenüñ kârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9). [hâşıl olur, -ur]

hâşılı: Doğrusu II Sözün kısıtı.

1. Su gibi durma ziyâde olmadadır neş’esi
Hâşılı bu ‘aşk-ıla deryâ-yı ‘ummândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6).
[hâşılı,]
2. Yoğ ide kendi vücûduñ varlığında hâzretüñ
Kâlbî evi **hâşılı** manzar-geh-i Rahmân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 6).
[hâşılı,]
3. ‘Aşk bir sultân-ı ‘âlemdür ki anuñ hükminüñ
Bende-i efkendesidür **hâşılı** mîr ü gedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10).
[hâşılı,]
4. **Hâşılı** bir mürşid-i kâmil ile şöhet gerek
Tâ yakînen râh-ı Hâkk ‘ı eyleye saña küşâd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7).
[hâşılı,]
5. Ekser-i ehl-i sülûki müttakî şâhib-şalâh
Hâşılı Hâkk’a delâletdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 6).
[hâşılı,]

hâşılı it-: Elde etmek.

1. Reng-i bûy- fâmına aldanma bâğ-ı ‘âlemüñ
Kim murâdın **hâşılı itdi** iş bu fânide bu dem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6).
[hâşılı itdi, -di]

haşr: Ölülerin diriltilip bir araya toplandığı zaman II Kıyamet.

1. N’ola Âdem’e kılursa secde cümle kudsîyân
Rûy-ı ‘arz üstine olmuşdur hâlifeye **haşre** dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 4).
[haşre, -e]
2. Eyleye Mevlâ nigâh gerd-i kederden seni
Görmeyesin rûy-ı saht dünyâda tâ **haşre** dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4).
[haşre, -e]

haşr ol-: Yeniden dirilmek.

1. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla **haşr olırsuñ**
Kıyâs it buña ahvâlüñ pes andan soñra meylüñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 5). [haşr olırsuñ, -ısar, -suñ]

hasta: Hasta II Aşk derdiyle hasta olmuş kimseler.

1. Bu gönülleri derdine dermân iden cânânı bul
Hastalar kapısı dârü’ş-şifa-yı Lokmân’ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2).
[hastalar, -lar]

hatâ: Kusur; yanlış.

1. Kânı o hilm-ile ârâste olan zât-ı şerîf
Görmedi kimse zebânında anuñ zerre **hatâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 56).
[hatâ,]

hâtif: Gaybdan haber veren melek II Seslenici.

1. Ben tefekkürde iken mısra' -ı târîhin anuñ
Dedi **hâtif** rûh-ı pâki pedere rahmet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 80). [hâtif,
]

hâtif it-: Gözle görünmeyen alemden seslenilmek.

1. Tefekkürde iken bu mısra' **hâtif idüp** ilhâm
Şafâ-balş oldu ehl-i dil için bu dil-rübâ dergâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9). [hâtif idüp, -üp]

hâtır: Akıl II Gönül.

1. Güş kııl sözimi ey tâlib-i esrâr-ı makâl
Yârim **hâtır**ıma geldi neden böyle melâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 2).
[hâtırma, -ım, -a]

hâtıra gel-: Akla gelmek, düşünmek.

1. Tâbekey ey dil kılupsun halka sen ol kıl u kâl
Gelmedi mi **hâtıra** bir gün irer 'ömre zevâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2).
[hâtıra gelmedi, -me, -di]

hâtır-ı âzürde: İncinmiş gönül.

1. Dil ü cân mürde iken buldı kudümüyle şafâ
Görilüp **hâtır-ı âzürdeden** endüh-i cefâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 6).
[hâtır-ı âzürdeden, -den]

hâtır-perişân: Gönlü perişan.

1. Kaldum âzürde-gönül **hâtır-perişân** nâ-tüvân
Var midur bir çäre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 7).
[hâtır-perişân,]

hatmü'l-enbiyâ: Son Peygamber II Hz. Muhammed.

1. Gerçi **hatmü'l-enbiyâsın** 'âleme teşrîfde
'Âlem-i ervâhda sensin cümlesine ibtidâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 5).
[hatmü'l-enbiyâsın, -sın]

hâver-i tevhid: Birlik, vahdet güneşi.

1. Neşve-i feyz-i haqîkatden olursun kâm-yâb
Kalb evini nûr idersin **hâver-i tevhid** ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6).
[hâver-i tevhid,]

Havvâ: Hz. Âdem'in eşi, ilk kadın ve insan neslinin annesi.

1. Hülûşî añladuñsa 'âlem-i şugrânun eţvârın
Nedür hikmet bize Âdem'le **Havvâ'dan** haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10). [havvâ'dan, -dan]

havz: Havuz II İlâhi sır.

1. İçüpdür **havzınun** bir kaşresinden Hızır ile İlyâs
Gezüp 'âlemi sertâser ider kudretlerün seyrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7).
[havzınun, -ın, -un]

hâv hüy: Gürültü, patırtı; (boş) meşgale.

1. **Hây hüy** ile olur sanma bu yoluñ sâliki
Âb-veş sâfî gönül kalbi dolu imân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3). [hây
hüy,]

havāl: *Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.*

1. Gönbegün bulmadadır cümle tenezzül a'zā
Tül-i 'ömr ise saña yapmadadır özge **hayāl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 10*).
[hayāl,]
2. Hülûsî aňlamaya isteyen esrâr-ı Mevlâ'yı
Geçer nefsün aña emretdüğü vehm u **hayâlin** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 77, Mısra 10*). [hayâlin, -i, -n, -den]

havât-ı cāvidānî: *Ebedi hayat, baki hayat.*

1. **Hayât-ı cāvidānî** bulmağa ister-iseñ ey dil
İçe gör cür'a-yı âb-ı hayâtı Hâk vişâlin (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 77, Mısra 3*).
[hayât-ı cāvidānî,]

havıflar: *Yazık olsun!*

1. **Havıflar** aña kim ömrün geçürdi hâb-ı gafletle
Bu ihmâl-i tekâsüldür yeri nâr olmağa bā'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 16, Mısra 5*).
[havıflar,]

hayme-i hadrâ: *Yeşil çadır II Gök kubbe.*

1. Sen resûl-i Hâk iden ey mefhar-i halk-ı cihân
Hayme-i hadrâsını kûrmadan 'arz üzre semâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 6, Mısra 4*).
[hayme-i hadrâsını, -sı, -n, -ı]

hayr du'â al-: *Hayır duası almak.*

1. Rehberi kûtb u zamân Hâk'ı'ya olmuşdı karîn
Almış idi o 'azîzden nice kez **hayr du'â** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 58*).
[hayr du'â almış, -mış]

hayrân: *Şaşırmış, kendinden geçmiş II Allah aşkıyla kendinden geçen kimseler.*

1. Hülûsî kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü **hayrân** senün 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 8, Mısra 10*). [hayrân,]
2. Mısr-ı dilde Yûsuf-ı hüsnün bugün **hayrânıdır**
Ya 'kûb-ı hüznede hemîn Ken'ânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 62, Mısra 9*). [hayrânıdır, -ı, -dur]
3. Sâki-i bezm-i elestden nûş idüpüdür bâdeyi
Anuñ-içün gehi mest u gâhi **hayrândur** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 63, Mısra 4*).
[hayrândur, -dur]

hayrân ol-: *Çok beğenmek II Gönül vermek.*

1. Gülşen-i Celveti'de bir gül idi zâtı anuñ
Büy-ı hüsnine anuñ **olmuş** idi halk **hayrân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 40*).
[hayrân olmuş, -muş]
2. Senün hikmetlerin fehminde şad Loqmân olur 'âciz
Senün bir kaatre 'ilminde Felâtun-'akl **olur hayrân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 6*). [hayrân olur, -ur]
3. Bu 'ilme dâ'ir olan fenni bilimez Eflâtun
Tefekküründe nice 'akl bu 'ilmi **olur hayrân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 87, Mısra 4*).
[hayrân olur, -ur]

hayret-ender-hayret: *Hayret içinde hayret II Hayretler içinde kalmak.*

1. Cilvegâh olalı dilde miñnet ü gam her zamân
Hayret-ender-hayret içre oldu aḥvâlim yaman (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 6*). [hayret-ender-hayret,]

havr-ı celîs: İyi, hayırlı arkadaş.

1. 'Ahde vefâ eyleyüp geldi emānet bize
Ḥayr-ı celîsim-dürür her gice tâ şubḥa dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 8).
[ḥayr-ı celîsim-dürür, -im, --dürür]

hazer it-: Çekinmek, sakınmak.

1. Ey Ḥulûşî mâsivâ fikrinden evvel **it hâzer**
Ba'dehû ḳalb-i ḥulûş üzre gelüp imāna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9).
[hâzer it,]

hâzin-i 'ilm-i ledün: Ledün ilminin saklayanı, muhafızı.

1. Ey Ḥulûşî **hâzin-i 'ilm-i ledünnem** ben bugün
Anuñ-içün besmele tahtında bâ noktâsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9).
[hâzin-i 'ilm-i ledünnem, -em]

hâzır: Hazır II Tamamlanmış halde olmak.

1. Namâzın eyleme kâşır yüzün it Ka'be'ye nâzır
Bulurmuş cenneti **hâzır** kişi beş vâkt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8). [hâzır,]

hâzret: Allah II Önemli kişilerden bahsederken saygı için kullanılan kelime.

1. Yoğ ide kendi vücudun varlığında **hâzretüñ**
Ḳalbi evi hâşılı manzar-geh-i Rahmân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 5).
[hâzretüñ, -üñ]
2. Ḥulûşî yok 'amelimiz eger ki **hâzrete** lâyık
Hemân itme kapuñdan luṭfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11). [hâzrete, -e]
3. Âb-ı tevbeyle Ḥulûşî kendüñi pâk ide gör
Tâ olasın **hâzretüñ ğarḳ rahmeti deryâsına** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 10). [hâzretüñ, -üñ]
4. Ḥulûşî biñ kusûr ile olan a' mâle aldanma
Ḳabûl olmasına anuñda **Hâzret'den** rızâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10). [hâzret'den, -den]
5. Nice cân virmeye da' vacısı çün **Hâzret** ola
Nice fırḳatde kalur dil ki aña vuşlat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 67).
[hâzret,]
6. Vâz' olunan hizmeti **hâzrete** itdüm kıyâm
İşñüz baş üzredir demege çekdüm emek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 13).
[hâzrete, -e]

hâzret-i Nüh: Bütün uyarılarına rağmen yoldan çıkan kavmine bedduasından sonra tufandan yaptığı gemiyle o ve ona inananlarla kurtulan peygamberdir.

1. Şerî' at keştisini eyleyenler kendüye melce'
Bulur **hâzret-i Nüh** gibi necât tûfân-ı deryâdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6). [hâzret-i nüh,]

hebâ: Zıyan olma II Boş, faydasız.

1. Varlığı çünki **hebâdur** bu cihânun şübhe yok
Pes nice 'ârif olan düşer bunuñ sevdasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3).
[hebâdur, -dur]

hediye: Armağan.

1. **Hediye** hem nazîre olmağa Ḳurrâ Efendi'ye
Ḥulûşî söyledi bu şî'ri aña i'tizâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9).[hediye,]

2. Ey Hülûşî hem nazîre hem **hediye** olmağa
Yolla bu şi'rini yârân okusun bayram için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11*).
[hediye,]

hele: *Hele II Özellikle.*

1. Dām-ı şeytândur **hele** bu 'izz u cāhı dünyanıñ
Geç buların şöhratından fakr-ıla var ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9*).
[hele,]
2. Görmedim gülşen-i 'âlemde **hele** bir gül kim
Olmaya hâr-ı gam-ı mihnet elinden pāmāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 15*).
[hele,]

hem: *Ayrıca, ilave olarak II Bir de; üstelik II Hem ... hem bağlacı.*

1. 'Âşık olmaz tarîk-i 'aşkıdan rāh-ı şavāb
Hem dahi olmaz aña gayrı cihetden feth-i bâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2*).
[hem,]
2. Evvelâ ehl-i sülûkuñ sinesi pür-hün gerek
Hem derûnunda gerekdür cigeri ola kebāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 8*).
[hem,]
3. Kalbine zâhir ola bûy-ı ma'ârifden eser
Döke **hem** feyz u ma'ârif rahmetin aña şehāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 14*). [hem,]
4. Hediye **hem** nazîre olmağa Qurra Efendi'ye
Hülûşî söyledi bu şi'ri aña i'tizâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9*). [hem,]
5. Ey Hülûşî Ramazân ayına eyle tefhîm
Eyle **hem** şavm u şalât-ıla kıyâmdan terkîm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10*). [hem,]
6. Nefy idelüm sivâyı **hem** 'ucb ile riyâyı
Zikr idelüm Mevlâ'yı tevhid idelüm tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3*).
[hem,]
7. Bülbül 'âşık geçinür gülzârına
Hem dahi pervâne 'aşkuñ nârına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6*). [hem,]
8. Gönül mir'âtınuñ cānā cilâsı meclis-i tevhid
Erenleruñ makâmı **hem** şafâsı meclis-i tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 2*).
[hem,]
9. 'Âşıkun kalbinde gizli 'arş u kürsî **hem** melek
Dağı anuñ üstine durmaz döner bu nüh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1*).
[hem,]
10. Su gibi akup çağla **hem** yûregini dağla
Derd-ile hemân ağla dermāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5*).
[hem,]
11. Geç kayd-ı dil-i cāndan cānāna irem dirseñ
Hem cism-ile bu tenden Sübhān'a irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2*).
[hem,]
12. Vuşlat-ı cānān dilerseñ öz vücûdundan geçüp
Varlıguñ yağmaya vir **hem** 'aqlını dîvāne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4*).
[hem,]
13. 'Andelübün her şehir bā'is nedür efğānına
Hem dağı pervānenüñ perrin yakıcı nār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6*).
[hem,]
14. Haq yolında cān u başı 'âşıkun kurbān gerek
Derd-i mihnet çekmede **hem** Yûsuf-ı Ken'ân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 2*). [hem,]
15. Bâb-ı kurb-ı hâzrete uçurmağa cān murğını
İ'tikād-ı pākden per-i dilde **hem** 'irfān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 8*).
[hem,]

16. Ey Hülûşî **hem** nazîre **hem** hediye olmağa
Yolla bu şi'rini yârân okusun bayram için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11*).
[hem,]
17. Ey Hülûşî **hem** nazîre **hem** hediye olmağa
Yolla bu şi'rini yârân okusun bayram için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11*).
[hem,]

hemân: *Hemen.*

1. Cümle eşyâda vücûd-ı vâhidi seyr eyleyen
Var-ise oldur **hemân** tevhid-i Hakk 'a âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*).
[hemân,]
2. Hülûşî yok 'amelimiz eger ki hâzrete lâyıık
Hemân itme kapuñdan luţfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12*). [hemân, -muş]
3. 'Âşık oldur Hakk yolında terk ide baş-ile cân
'Andelib-âsâ **hemân** bir âh u efgân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 6*).
[hemân,]
4. Su gibi akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile **hemân** ağla dermâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 6*).
[hemân,]
5. Selâmet bulmağa tûfân-ı şirkden
Sefinedür **hemân** işbât-ı illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 4*). [hemân,]
6. Ey viren tâc u külâhı kendüye revnağ dede
Sanma tecridi **hemân** olmağ-durur çaylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 2*). [hemân,]

hem-civâr: *Aynı civar II Komşu.*

1. **Hem-civâr** eyle Hâbibüñne makâm-ı pederi
'İzzet-i rif'at-ile aña bu devlet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 75*). [hem-civâr.]

hem-dem: *Dost, arkadaş.*

1. Derd-i miñnet **hem-demi** olsa revâdur 'âşıkun
Hâne-i derd-i belâya ğayrı mihmân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3*).
[hem-demi, -i]

hemdem-i 'İsâ: *Hz. İsa'nın dostu.*

1. **Hemdem-i 'İsâ** idi her nefesi cân-bağşı
Mürde diller bulur-idi nefesinden ihyâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 49*).
[hemdem-i 'İsâ,]

hemîn: *Tıpkı II Bütünüyle.*

1. Cümle a'zâ bil ra'yyet gibidür aña **hemîn**
Taht-ı dilde sâkin olmuş ulu sultândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7*).
[hemîn,]
2. Tutuldu Yûsuf-ı dil çâh-ı hier içinde **hemîn**
Didi selâmeti bâz eyleye bize yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 5*).
[hemîn,]
3. Mısr-ı dilde Yûsuf-ı hüsnüñ bugün hayrânıdır
Ya'kûb-ı hüznede **hemîn** Ken'ânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 10*). [hemîn,]
4. Ey Hülûşî fâhrdan mağşûd bil soymağ seni
Dağı çirk-âb-ı mecâziden **hemîn** yumağ seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 22*).
[hemîn,]

hemîse: *Her zaman II Daima.*

1. **Hemîşe** miñnet-i hicrinde oldum bî-nevâ yâ Rab
Kapuña gelmişem dermânde ‘âciz bir gedâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1*). [*hemîşe,]*

hem-nişîn: *Can dost, yakın arkadaş.*

1. Gel ey bülbül haber vir n’oldı bu zâr olmağa bā’îş
Sebeb ne **hem-nişîni** ol gülün hâr olmağa bā’îş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [*hem-nişîni, -i]*

hem-râh: *Yoldaş.*

1. Olmadı ‘aqlum baña **hem-râh** Hakk’a varmağa
N’idem isti’ dādımı baña vefâdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3*). [*hem-râh,]*

hengâm: *Zaman, çağ; devir.*

1. Ne mihrinden ne mâhından gönül kesb-i neşât eyler
Bu **hengâmda** şeb u rûz geçürüpdür âh-ı zâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4*). [*hengâmda, -da]*

hep: *Her zaman; daima.*

1. Güzergâhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür dünyâ
Yol uğrağıdır anuñçün bir ikişer geçerler **hep** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4*). [*hep,]*
2. Acûze olduğı bu dehr-i dūnuñ bildi erler **hep**
Anuñçün aña mā’il olmadı ‘âkil gelenler **hep** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2*). [*hep,]*
3. ‘Acûze olduğı bu dehr-i dūnuñ bildi erler **hep**
Anuñçün aña mā’il olmadı ‘âkil gelenler **hep** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1*). [*hep,]*
4. Nihân olmaz ‘acebdür gözlüden etvârı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün ‘âlem seçerler **hep** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 6*). [*hep,]*
5. Ne şâh ve ne gedâya kalısıdır çerh-i nâ-hemvâr
Bu dünyâya gelenler şerbet-i mevti içerler **hep** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8*). [*hep,]*
6. Eger ‘ârif iseñ kâlbini virme bu fenâ mülke
Hulûşî bu naşîhati dimiş bize geçenler **hep** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10*). [*hep,]*
7. Gönül bir tıfla beñzer gördüğine **hep** olur mā’il
Murâd üzre velî emzürmege ol dâye katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7*). [*hep,]*
8. Nîst ü hestüñ kaydını terk eyleyenler sâlikâ
Gördüğü Hakk’ı bakduğı **hep** âyet-i Rahmân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8*). [*hep,]*

her: *Hep, her zaman II Her biri, hepsi; bütün.*

1. Hulûşî kuluña **her** ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senüñ ‘aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9*). [*her,]*
2. Nice efgân itmesün bî-çâre bülbül derd-ile
Her seher olur nümâyân gözine gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 4*). [*her,]*
3. Baña **her** dem ider bu nefsi küstâh
Biñ hîle tâ olsam Hudâ’dan ırâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1*). [*her,]*

4. Ğarka-i maḥv-ı fenā olmak erenler kāındır
Sanma **her** bir müdde 'ıye açıla rāh-ı sedād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 4).
[her,]
5. Nice biñ cān-ıla eylemesün iḳbāl aña 'āşık
Olur tesbîḥ-i Mevlā **her** şadāsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 6).
[her,]
6. **Her** kime kılsañ tecellî -i şıfāt
Mahv olur cümle vücûdunda şebāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 9). [her,]
7. Hā'b u rāḥat uça gözinden mişāl-i 'andelîb
Her seḥer āh u fiğānı nefis evin ide ḥarāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 12).
[her,]
8. Ey Hülûşî bu sıfatlar 'āşıkuñ evşāfidır
Her ki giyer bu libāsı sūfidür bî-irtiyāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 16). [her,]
9. Ey Hülûşî sanma fehmi ider bunı nādān olan
Añlar ol kimse ki **her** dem kesb-i 'irfān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10). [her,]
10. Dünyāda çeker **her** ferd ḥālince belā vü derd
İsterseñ olasıñ merd inşāf ide gör inşāf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3). [her,]
11. Dest-i kudretle yazılmış **her** şeye āyāt-ı Hāk
Anı fehmi itmek dilerseñ gel beru insāna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5).
[her,]

her: Her, belgisiz sıfat.

1. Olmagıl cānā ğazûb hilmi şıfāt it kendüñe
'Ākile lāyık budur **her** sözi ola inbisāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 6). [her,]
2. Şoḥbet-i kāmîl gerekdür sālîke yol göstere
Sanma **her** bir müdde 'ıyle cāiz ola ihtilāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8).
[her,]
3. **Her** seḥer bülbul gibi efğān u feryād eylegil
Olma sakın müdde 'i-veş dilde āh u vāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5).
[her,]
4. Āh idersem 'aşk-ı Hākḫ'a kimsenüñ āğāhı yok
Ney gibi bağırum delersem gönölümün **her** āhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2). [her,]
5. 'Ahde vefā eyleyüp geldi emānet bize
Ḥayr-ı celisim-dürür **her** gice tā şubḥa dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 8).
[her,]
6. Virme dil **her** müdde 'ıye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kāmîl insāna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7). [her,]
7. Senüñdür luṭf-ile iḥsān neye kādir za'if insān
Beni bu hicr-ile **her** an esirge ḳoma sultānım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6).
[her,]
8. Kendüye taḳvāyı rehber eyler-iseñ şüfiyā
Nūr-ı imān ile ḳalbün ḥānesi dolar **her** an (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8).
[her,]
9. Hülûşî n'ola vüs'atli olursa ḳalbi 'uşşākuñ
Ki sultān-ı maḥabbet anda olupdur **her** an mihmān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10). [her,]
10. **Her** kime sevdā-yı zülfünden zuḥūr itse eser
Ol daḫi Mañşūr gibi Hāk yoluna berdar olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7).
[her,]
11. 'Andelîbün **her** seḥer bā'is nedür efğānına
Hem daḫi pervānenün perrin yakıcı nār nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5).
[her,]

12. Revâdur söyler-ise halka **her** gün pendüni vâ'iz
Murâdudur ki tahtlîş ide yarın kendüni vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1).
[her,]
13. Diler-iseñ ola saña **her** yerin dağ üsti bağ
'Aşk-ı Hakk-ile yaka gör kalbün evinde çerâğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1).
[her,]
14. **Her** demde Hülûsî yâr zîkr-i Hakk'ı it izhâr
'Afv ide seni Gaffâr inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9). [her,]
15. Bu yolda nice merdân terk eyledi baş u cân
Ahvâlini an **her** an inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [her,]
16. Bûlbül gibi zâr eyle durmayup figân eyle
Bu virdi **her** ân eyle cânâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4). [her,]
17. Kulluk ider Rabb'isine şıdk-ile **her** rûz u şeb
Bend-i şeytândan halâş olmağa imkân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3).
[her,]
18. Bağrını pür-hûn ider 'aşk ğammı ile **her** şehir
'Andelîb-âsâ gülîstân içre nâlân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5). [her,]
19. Cümle eşyâ zâhidâ **her** dem lisân-ı hâl-ile
Hakk'a tevhid eyleyüp **her** sözleri ezkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 6).
[her,]
20. Cümle eşyâ zâhidâ **her** dem lisân-ı hâl-ile
Hakk'a tevhid eyleyüp **her** sözleri ezkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5).
[her,]
21. Âb-ı lutfuñ baḥş ider **her** şubḥ-gâhda feyz-i Hakk
Nice 'âşîleri pāk ider şehirüñ rahmeti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5). [her,]
22. Ey Hülûsî **her** şehir mehtâb gibi aç gözlerüñ
İster-iseñ bulasın iki cihânda devleti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9). [her,]
23. Kurtulursa kayd-ı berzaḥdan bugün 'ârif olan
Aña **her** bir kaṭre mürşid zerreler bir pîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6).
[her,]
24. İdüp taḳlîd-i eṭvâruñ düzüp zâhirde **her** kâruñ
Nümâyân ider ezkâruñ sata halka kerâmetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5).
[her,]
25. Cılvegâh olalı dilde miḥnet ü ğam **her** zamân
Ḥayret-ender-ḥayret içre oldu ahvâlim yaman (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [her,]
26. Yazayım **her** satırın ḥâme-i müjgânımla
Çeşm-i ḥûn-âbımla olam aña rîḥ-efşân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 27). [her,]
27. Dûd-ı âhım ile cedvel ideyim eṭrâfuñ
Tâ ki sûz-ı dilüme **her** varaḳı ola nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 30). [her,]
28. Anı taḥrîr ideyim mecmû'a-i sîneme tâ
Her nigâhında aka çeşm-i nemimden kara kan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 32). [her,]
29. Biline tâ ki vefât iden pederimden oldu
Ḳubbe-i heft semâ başıma **her** dem zindân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 34).
[her,]
30. Yâ İlâhî saña **her** hâl-ile budur dileğim
İki 'âlemde baña 'izzet-ile rif'at ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 71). [her,]
31. Bağçe'-i Celveti'de bûlbül idi el-ḥâşıl
Her şehir âh u figâmı idi zîkr-i Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 62). [her,]
32. Hemdem-i 'İsâ idi **her** nefesi cân-baḥşı
Mürde diller bulur-idi nefesinden ihyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 49). [her,]

33. Gözleri giryân **her** dem cigeri büryân gerek
Şem'-i 'aşkda yanmada pervâne-veş sūzân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 7*). [*her,]*
34. Şol iki ğurfeler kim kûbetullâha olur nâzır
İki 'âbide beñzer kim salât üzre olur **her** gâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 102, Mısra 4*). [*her,]*
35. Mât ider bir cām-ıla begim nice 'âkilleri
Gör felek nice kaţar aġuyı **her** bir tasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 96, Mısra 8*). [*her,]*

her: Her, belgisiz zamir.

1. **Her** biri bir dürlü mün'am eyledikde tâ ezel
Etdi i'tâ miñnet-i 'aşkı bize Sübhânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 7*). [*her,]*
2. **Her** birin bir tarz-ıla üslûba koymuş ol Hâkîm
Her birisün kendü varlığına bürhân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 5*). [*her,]*
3. Her birin bir tarz-ıla üslûba koymuş ol Hâkîm
Her birisün kendü varlığına bürhân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 6*). [*her,]*
4. Eger hür u eger ğilmân eger Mâlik eger Rıdvân
Olur **her** biri ser-gerdân senün 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 8, Mısra 6*). [*her,]*
5. Kimi 'âbid kimi fâsık kimi 'âşık kimi ma'sûk
Ki olmuş **her** birine ya'ni bir dürlü 'atâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 9, Mısra 8*). [*her,]*
6. Sanma ki **her** biri añlaya bu gevheri
Añlaya biñde biri vâfir olur itme şek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 11*). [*her,]*
7. Müfte'ilün Fâ'ilün müfte'ilün Fâ'ilün
Her birinün ismini saña ne lâzım demek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 20*). [*her,]*
8. Bu bezm-i 'âleme geldi egerçi çok merdân
Nice merdân **her** birisi ki fâşıl-ı devrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 87, Mısra 12*). [*her,]*

her zamân: Her zaman.

1. Nüş iden cām-ı muhabbet yâr elünden **her zamân**
Oldı ancak ol Hülûşî 'aşk-ı zevke âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 4, Mısra 9*). [*her zamân,]*

hergiz: Asla; hiçbir zaman.

1. Ey Hülûşî mâsivâ fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhid içre **hergiz** lâ ile illâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 10*). [*hergiz,]*
2. Ey Hülûşî itmeyen Manşûr gibi cânını terk
Bilmedi **hergiz** cihânda vâşıl-ı dildâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 36, Mısra 10*). [*hergiz,]*
3. Âşinâ-yı Hâkk olaldan halk-ıla bigâneym
Bağmazam bu kevne **hergiz** tâlib-i cânâneym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 68, Mısra 2*). [*hergiz,]*

herkes: İnsanların tümü, cümle âlem.

1. Dem uranlar nûkte-i sırr-ı "Ene'l- Hâk"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ dârına **herkes** emân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 2, Mısra 6*). [*herkes,]*
2. Hülûşî göç yaraġun it müheyyâ
Ki nefsi nefsi dir ol demde **herkes** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 43, Mısra 10*). [*herkes, - dur]*

3. Ey Hülûşî **herkesün** kalbinde bir sevdâsı var
Lîk ten bî-çâre ten cânânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11*).
[herkesün, -ün]

hevâ: Arzu, istek II Maddî (dünya) unsurlara bağlılık, duyulan heves.

1. Derd-i 'aşka ister-iseñ bulasın ey dil devâ
Sür çıkar kalbün evinden kalmasun zerre **hevâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2*).
[hevâ,]
2. Âşinâ-yı Hakk olan meyl-i sivâyı n'eylesün
'Âşık-ı hüsün ü cemâl gayrî **hevâyı** n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 2*).
[hevâyı, -yı]
3. Tâbekey ey nefis olursun bu **hevâya** ibtilâ
Geçmedi mi dahî gönülden senün bu ârzü (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3*).
[hevâya, -ya]

hevâdâr: İstekli, meyilli II Dost, arkadaş.

1. Ben dilerem 'aşk elinden bir kadeh nûş itmege
Lîk gönülüm uymadı baña **hevâdâr** olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 6*).
[hevâdâr,]

hevâ-yı nefis: Nefsin isteği, arzusu.

1. Sakın uyma **hevâ-yı nefse** zinhâr
Düşürür murğî dâma işbu heves (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 7*). [hevâ-yı nefse, -e]
2. **Hevâ-yı nefis**-ile şeytân beni esir itdi
Meded-res ol bu demimde baña sen yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3*).
[hevâ-yı nefis-ile, --ile]

heves: Bir şeye karşı duyulan istek II Arzu, meyl.

1. Sakın uyma hevâ-yı nefse zinhâr
Düşürür murğî dâma işbu **heves** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 8*). [heves,]

heykel-i insân: İnsan bedeni.

1. Alayım dirseñ eger 'ilm-i ledünniden haber
Heykel-i insânda meşûr âyet-i Kur'ân'a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4*).
[heykel-i insânda, -da]

hezârân: Binlerce II Pek çok.

1. Büy-yı mihrinden şemim itmek olur ey 'andelîb
Sad **hezârân** baña gelür gönce-i terden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8*).
[hezârân,]
2. Hülûşî çünki maqdûruñ senün elbet olur hâşıl
Hezârân minnet-ile dünyenün kârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10*). [hezârân,]

hiç: Hiç, asla.

1. Süy-yı 'irfân ile **hiç** endiş-i beyhude itmesün
Biz huzûra gelmedük in 'âm içün ikrâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5*).
[hiç,]

hicâb ol-: Perde olmak II Engel olmak.

1. Yaka 'aşk âteşi cümle varlığıñ pervâne-veş
Olmaya tâ ki vücûdî rü'yet-i Hakk'a **hicâb** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 10*).
[hicâb olmaya, -ma, -ya]

hicr: Ayrılık.

1. Umanlar nakd-i vaşluñ el-yevm ferdāya katılmaz
Gezer Mecnūn gibi **hicr** içre bu sevdāya katılmaz (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2*). [*hicr,]*
2. Düşeli āhir Hülûşî 'aşk-ı Hakk'a āşinā
Hicr odına yanuban leyl ü nehār bīmār olur (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10*). [*hicr,]*
3. Senūñdür luṭf-ile ihsān neye kādır za'if insān
Beni bu **hicr-ile** her an esirge ḳoma sultānım (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6*). [*hicr-ile, --ile]*

hicrān: *Ayrılık II Ayrılık acısı.*

1. Ümîd-i vuşlatuñdur bizi birkaç gün iden mesrūr
Eger **hicrāna** ḳalursa yine miḥnet müheyyādur (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8*). [*hicrāna, -a]*

hikmet: *Allah'ın yarattıklarında sakladığı sır II Alemlerin yaratılışındaki gizli amaç.*

1. Ne **hikmetdür** bu kim eşyāda cümle 'aşk lisānı var
Velākin oldu insān bu tecellîye sezā yā Rab (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*). [*hikmetdür, -dür]*
2. Bir 'aceb **hikmet-dürür** 'aşkuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ ola tā vāşıl-ı dîdār-ı dost (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5*). [*hikmet-dürür, --dürür]*
3. Senūñ **hikmetlerin** fehminde şad Loḳmān olur 'āciz
Senūñ bir ḳatre 'ilminde Felātun-'akl olur ḥayrān (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5*). [*hikmetlerin, -ler, -in]*
4. Aslı bir iken zemīnūñ hoş ḡarīb **hikmet-dürür**
Ba'zı yerde ḥār bitüp ba'zen gülistān eylemiş (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7*). [*hikmet-dürür, --dürür]*
5. **Hikmetinde** nice Farābî ḳalır dem-beste
Kelām u nuṭḳını idrākde 'āciz Loḳmān (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5*). [*hikmetinde, -i, -n, -de]*
6. Hülûşî añladuñsa 'ālem-i şuḡrānuñ etvārın
Nedür **hikmet** bize Ādem'le Havvā'dan ḥaber söyle (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10*). [*hikmet,]*
7. 'İlm ü **hikmetle** eger olsa Felātun-ı zamān
Yine cellād-ı ecelden bulamaz zerre emān (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 23*). [*hikmetle, -le]*

hikmet-i mebde': *Allah'tan başka varlığın olmadığı alemin hikmeti.*

1. Rütbe-i 'irfāna vāşıl olamazsın şüfiyā
Olmayınca saña zāhir **hikmet-i mebde'** me'ād (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 6*). [*hikmet-i mebde',]*

hile it-: *Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla oyun yapmak.*

1. Baña her dem **ider** bu nefis-i küstāḥ
Biñ **hile** tā olsun Ḥudā'dan ırāh (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2*). [*hile ider, -er]*

hilkat: *Yaratılma, yaratılış II Yaratılıştan gelen mizaç.*

1. Ey Hülûşî küntü kenzūñ ma'nāsını añlayan
Ol bilür ancak nedür insānı **hilkatden** ḡaraż (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10*). [*hilkatden, -den]*
2. Kalma ḳışr içinde it cānā ma'āniye güzer
Añla taḥşil-i ma'ārifdür bu **hilkatden** ḡaraż (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 4*). [*hilkatden, -den]*

hilm: *Huy yumuşaklığı II Sakinlik.*

1. Olmagıl cānā ğazūb **hilmî** şıfât it kendüñe
‘Ākile lâyıķ budur her sözi ola inbisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5). [hilmî, -i]
2. Olmagıl cānā ğazūb **hilmî** şıfât it kendüñe
‘Ākile lâyıķ budur her sözi ola inbisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5). [hilmî, -i]
3. Kānı o **hilm-ile** ārāste olan zāt-ı şerîf
Görmedi kimse zebānında anuñ zerre ĥatā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 55). [hilm-ile, --ile]

himmet: *Lutf, kerem, ihsan.*

1. Ey Hülûşî ister-iseñ bulasın gamdan rehā
Himmet-ile şeyh elünden bir piyāle meylar iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 10). [himmet-ile, --ile]
2. ‘Āşıķa budur **himmet** eyleye Hakk’a rahmet
Resûle olan ümmet gel idelüm zikrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 7). [himmet,]

himmet ol-: *Yardımlı, ihsanlı, lütfu olmak.*

1. İrdi encāma bu merşiyeye Hülûşî çünkim
Aña şāyeste budur târîķe **himmet ola** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 78). [himmet ola, -a]

himmet-i feyz: *Manevi yardım.*

1. Bir ‘aziz idi ki ĥalk olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzî anuñ cümleyle eylerdi ğınā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 48). [himmet-i feyzî, -i]

hırka: *Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarikata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.*

1. Egerçi çok-durur ammā velākin birisi de bu
Külāh u **hırķa** vü taci giyerler resm ü şöhetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4). [hırķa,]

hişse-mend: *Hisse sahibi olmak.*

1. Mîve’-i ‘irfāndan olmaķ diler-iseñ **hişse-mend**
Bağçe’-i naħl-i hidāyetdür tarîķ-i Celveti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3). [hişse-mend,]

hiṭāb-ı ‘izzet: *Allah'ın buyruğu.*

1. Geldi çün irci’iden aña **hiṭāb-ı ‘izzet**
Eyledi rûhını teslîm-i Hüdā bî-minnet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 65). [hiṭāb-ı ‘izzet,]

hızır: *Hızır (a.s) gibi.*

1. Bu vücūduñ zulmetidür māni’-i āb-ı ĥayāt
Bulmak isterseñ **Hızır-veş** eyle ‘aşķa iktidā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 4). [hızır-veş, --veş]

hiṣlān: *İrādesini kötülüğe kullanıp küfre sapması sebebiyle Cenābıhakk'ın ihsan ve lutfundan mahrum kalan kulun durumu.*

1. Ğanîmet bilmeyen kesb itmege ‘irfān bu eyyāmı
Yarın maḥşerde bu kez çekdügi **hiṣlānı** görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10). [hiṣlānı, -ı]

hizmet: Görev, vazife II Bir şeyhe veya tekke'deki dervişlere yardım etme anlamında tasavvuf terimi.

1. Vaż' olunan **hizmeti** hażrete itdüm kıyām
İşñüz baş üzredir demege çekdüm emek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 13).
[hizmeti, -i]
2. Kendi nefsün saña bildürmek içündür sâlikā
Bir 'azîzün kapısında bunca **hizmetden** garaż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6).
[hizmetden, -den]

hizmet it-: Çalışmak, iş görmek II Bir şeyhe veya tekke'deki dervişlere yardım etme anlamında tasavvuf terimi.

1. Ders-i sülûk olmasa mâni' -i tahrîrimiz
Hizmet iderdüm size reşk ide gökde felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 16).
[hizmet iderdüm, -er, -dū, -m]
2. Vırme dil her müdde'ye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kâmil insāna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8).
[hizmetini iderseñ, -er, -se, -ñ]

hizmet-i sultân: Sultanın hizmeti II Allah'ın emirlerinin yerine getirilmesi.

1. Bende ol bir 'ârife var **hizmet-i sultāna** ir
Terk idüp 'ırz u vaķāruñ kıl olup sultāna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1).
[hizmet-i sultāna, -a]

Hızr: Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiği, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdādına yettiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat.

1. Feyz-i Hâķ'dan bir ķadeh nüş eyleyen dîvāneler
Hızr elinden de olursa āb-ı hayvān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8).
[hızr,]
2. Eyle İskender gibi bir **Hızr** rehber kendüne
Ba'dehū seyr eyleyüp bu 'ālemi seyrāna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5).
[hızr,]
3. İçüpdür havzınun bir ķaťresinden **Hızr** ile İlyās
Gezüp 'ālemi sertāser ider kudretlerün seyrān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7).
[hızr,]
4. Zihî āb-ı hayāt-ı mā-i şafā kim teşnegān için
Sañasın ırş-ile menķül-dürür **Hızr** u Sikender'den (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 6). [hızr,]
5. Āb-ı hayvān ister-iseñ zulmet-i şebde ara
Hızr u İlyās gibi def' it sende hāb-ı rāhatı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4).
[hızr, -de]

hod: Arık II Kendi.

1. Biñ bir ismün tecellisiyle döner bu ekvān
Bu ma'nā **hod** nümāyan bellü 'irfān içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12).
[hod,]

hos: Hoş, güzel.

1. Bi-hamdillāh cihān kaydından āzādım ferāğum var
Değişmem hāne-i ķarķa benüm bir **hos** bucağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2). [hos,]
2. Aslı bir iken zemīnün **hos** ğarīb hikmet-dürür
Ba'zı yerde hār bitüp ba'zen gūlistān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7).
[hos,]

hū: Allah.

1. Ey Hūlūşî **Hū** ile ķāyim olur bu nūh felek
Kaplamişdur on sekiz biñ 'ālemi eťvār-ı **Hū** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9).
[hū,]

hüb: Güzel II İyî.

1. Şol şadâ-yı lenteranî dilde bir mücmel idi
Âyet-i İnnî enallâh aña **hüb** tefsîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8*). [*hüb,]*
2. ‘Âşıkâ gel vech-i maḥbûbda olan şol âna bak
Gör ne **hüb** şüret yaratmış Şânî‘-i Raḥmân‘a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2*). [*hüb, -da]*

hubb-ı taht: Taht sevgisi.

1. Düşeli İbrâhim ü Edhem gibi dervîşliğe
Hubb-ı taht u saltanat gönlümde târumâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6*). [*hubb-ı taht,]*

Hudâ: Allah, Rab.

1. Maḥzen-i esrâr-ı Hâk olduğunun bürhânıdır
Naşş-ı Kur‘ân‘da şu ma‘nâ didi mâ evhâ **Hudâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6*). [*hudâ,]*
2. **Hudâ‘yı** aḥlamakdur bu vücûda girmeden maḥşûd
Ġaraż Mevlâ‘ya kulluḳdur bu insânun kemalinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7*). [*hudâ‘yı, -‘yı]*
3. Baña her dem ider bu nefs-i küstâḥ
Biñ hîle tâ olsam **Hudâ‘dan** ırâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2*). [*hudâ‘dan, -dan]*

Hudâ-yı zü‘l-celâl: Celal sahibi Allah.

1. Ey Hülûşî kulluḳ eyle Rabbiñe iḥlâş ile
Tâ ki afv ide senün cürmün **Hudâ-yı Zü‘l-celâl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12*). [*hudâ-yı zü‘l-celâl,]*

hük: Hüküm II Karar.

1. ‘Aşk bir sultân-ı ‘âlemdür ki anuñ **hükminün**
Bende-i efkendesidür ḥâşılı mîr ü gedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9*). [*hükminün, -i, -nün]*
2. Kat‘ idersün ey gönül gayriden ‘arz-ı ihtiyâc
Mülk-i istiğnâda bir şâhîn bulur **hükmin** revâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2*). [*hükmin, -in]*

hük it-: Bir şey üzerinde hakimiyet kurmak.

1. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde **hük ideli** bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre velî âgâhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*). [*hük ideli, -eli]*

hulûs eyle-: Samimi, içten davranmak II Her hayırlı işi ve ameli Allah rızasına niyet ederek yapmak.

1. Hülûş eyle ‘ibâdetde koma kendüyi ḡafletde
Oturur bâb-ı kurbetde kişi beş vaḳt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5*). [*hulûş eyle,]*

Hulûşî: Usturumcalı ve Celvetiyye tarikatına mensup 18. yüzyıl şairi Muhammed Hulusî.

1. Ey **Hulûşî** bulmak isterseñ eger ḡamdan rehâ
Ḳalbinün âyinesini ‘aşk-ıla eyle cilâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
2. Ey **Hulûşî** tâlib-i didâr-ı Hâḳḳ olan gönül
Tâlib-i hürî deḡül meyl-i cinân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
3. Ey **Hulûşî** mîr-i ‘aşka kul olan dîvâneler
Taḥt-ı tecrid üzre oldı cümlesi sultân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11*). [*hulûşî,]*

4. Aç ey **Hulûşî** gözini tâ göresin Haq yüzini
Şıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
5. Ey **Hulûşî** ümmet iseñ ol resûle sen dahi
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
6. Nüş iden cām-ı muhabbet yâr elünden her zamân
Oldı ancak ol **Hulûşî** 'aşk-ı zevke aşınâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10*). [*hulûşî,]*
7. **Hulûşî** kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senüñ 'aşkuña yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
8. **Hulûşî** yok 'amelimiz eger ki hâzrete lâyük
Hemân etme kapuñdan lutfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
9. Ey **Hulûşî** bu sıfatlar 'aşikuñ evşâfidır
Her ki giyer bu libâsı süfidür bî-irtiyâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 15*). [*hulûşî,]*
10. Eger 'arif iseñ kalbini virme bu fenâ mülke
Hulûşî bu naşihati dimiş bize geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10*). [*hulûşî,]*
11. **Hulûşî** sâlik-i rāh-ı haqîkat olayım dirseñ
Gelüp bu mekteb-i 'irfānda ders-i 'aşkı tekrār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
12. Ey **Hulûşî** kimde kim olur nümāyān 'aşk-ı Haq
Feth olur aña tarîk içre nice envār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
13. Ey **Hulûşî** 'arif iseñ 'aşkı elden komagıl
Bāb-ı Haqk'a 'aşk-ıla mihmān olursun 'ākîbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
14. Terk iden cânını cânāna irerse ne 'aceb
Ey **Hulûşî** derd-i 'aşka yine derd oldı 'ilāc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10*). [*hulûşî, -, -]*
15. Ey **Hulûşî** ister-iseñ bulasın gamdan rehā
Himmat-ile şeyh elünden bir piyāle meyler iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
16. **Hulûşî** zulmet-i ğamdan rehā bulur ol kim
Ola cārî lisānı içre anuñ yâ Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
17. Mazhar-ı sırr-ı Hudā olduñsa
Ey **Hulûşî** sakın olma küstāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10*). [*hulûşî,]*
18. Ey **Hulûşî** kalb-i 'aşık zer gibi hālis olur
Anuñ-içün naqd-i 'aşkına anuñ gelmez kesād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
19. **Hulûşî** ehl-i 'aşkuñ cilvegāhıdır şu şöhetler
Ki olur 'uqde diller dil-güşāsı meclis-i tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
20. Ey **Hulûşî** zikr-i Haq eşyāda cārî muṭlaq
Saña olsun bu sebaḳ tevḥîd idelim tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
21. Ey **Hulûşî** derd-i 'aşk ideli kalbimde karār
Yıkılup varlık evi virāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9*). [*hulûşî,]*

22. Ey **Hulûşî** cümle eşyâdan güzer
Eyleyen alur ma ‘âniden haber (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13*). [*hulûşî,]*
23. Ey **Hulûşî** ol şehenşâh-ı cihānuñ yolına
Cism-ile cānum fedâ olsun dahi ben de fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
24. Ey **Hulûşî** ol şehenşâh-ı cihānuñ yolına
Cism-ile cānum fedâ olsun dahi ben de fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
25. Metâ ‘-ı ‘aşk olalı ey **Hulûşî** ‘āleme zāhir
Bu cem ‘iyyet-dürtür hālk içre bāzār olmağa bā ‘iş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
26. Ey **Hulûşî** aňlamak erbāb-ı ‘aşkuñ sözlerin
Dilde şevk-āmiz olur kând-i mükerrerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
27. Ey **Hulûşî** ‘ārif iseñ dāyimā zikr it Hāk’ı
Hāne-yi dil çünki zikr-i Hāk-ı-ıla ta ‘mîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
28. Ey **Hulûşî** māsivā fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhid içre hergiz lâ ile illā nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
29. Ey **Hulûşî** saña sebak ekvāna ‘ibretle bak
Zāhir olana sırr-ı Hāk zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
30. **Hulûşî** ‘āşık olanuñ yanup yakılmadır kārı
Nedür ‘āşık-laruñ zevk ü şafası anı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
31. Ey **Hulûşî** māsivā fikrinden evvel it hāzer
Ba‘dehū kalb-i hulûş üzre gelüp imāna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
32. Düşeli āhir **Hulûşî** ‘aşk-ı Hāk-ı ‘āşinā
Hicr odına yanuban leyl ü nehār bīmār olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
33. Ey **Hulûşî** itmeyen Manşūr gibi cānını terk
Bilmedi hergiz cihānda vāşıl-ı dildār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
35. Mehekk-i i ‘tibāra çek **Hulûşî** bu dūr-i nazmı
Ki vezzān-ı güher katında dine tā ki a‘lādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
36. Ey **Hulûşî** miñnet-i fakra taħammül eyleyen
Verseler almaz aña mülk-i Süleymān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
37. **Hulûşî** böyle mazmūnı güzel elfāzına söz yok
İder mürde dili ihyā dem-i ‘İsā’ya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
38. Ey **Hulûşî** tahtgāh-ı ‘aşk olalı bu gönül
Dopdolu olmuş-durur ‘irfān-ıla dîvānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
39. **Hulûşî** göç yarağun it müheyyā
Ki nefsi nefsi dir ol demde herkes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
40. Ey **Hulûşî** sanma fehmi ider bunı nādān olan
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i ‘irfān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9*). [*hulûşî,]*

41. Ey **Hulûşî** sen daḥî gel ‘aşka eyle iktidā
‘Aşk zirā cümle eşyâ üstine serdâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
42. Ey **Hulûşî** terk idersen bu fenânun varlığın
İbn-i Edhem gibi olursın bu miḥnetden ḥalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
43. Ey **Hulûşî** küntü kenzün ma‘nâsını añlayan
Ol bilür ancak nedür insânî ḥilkâtden ğarâz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
44. Ey **Hulûşî** Ḥaḳḳ’a gider rāḥ gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şerî‘at yolu üzre ihtiyât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
45. Ey **Hulûşî** ‘âlem-i bâkîde isterseñ maḳâm
Bir gün evvel eyle bu fânî mekânı el-vedâ‘ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
46. **Hulûşî** kalb gözin açmağa sa‘y eyle bu meydânda
Gözi a‘mâ olanlar rû‘yet-i didârı n‘eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
47. Ey **Hulûşî** Ḥaḳḳ’a gider rāḥ gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şerî‘at yolu üzre ihtiyât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
48. Ey **Hulûşî** kurbet-i Ḥaḳḳ’a idemezsin vuşûl
İki cihânî gönülden eylemedikçe ferâğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
49. Her demde **Hulûşî** yâr zîkr-i Ḥaḳ’ı it izhâr
‘Afv ide seni Ğaffâr inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
50. **Hulûşî** enfûs-i âfâkı añla
Bu mevcûdâta gel ‘ibret ile bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
51. Ğaflet ile itmesün ‘ömrün güzer cânâ senün
Ey **Hulûşî** çeşm-i ‘ibret eyle gel o yana bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*).
[*hulûşî,]*
52. Ey **Hulûşî** Mısr-ı dilde ḥükm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre velî âġâhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
53. Ey **Hulûşî** sende İsmâ‘îl gibi teslimde ol
Tâ ki maḳbûl ola Ḥaḳ yolında kurbânun senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
54. Çün fenâdur ey **Hulûşî** bu cihânun varlığı
Yâ niçün dünyâ içün âḥiretün târ eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
55. Ḥâne-i dînini ta‘mîr eylemekse niyyetün
Ey **Hulûşî** dünya evin cümleten vîrân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10*).
[*hulûşî,]*
56. Ger ḥaḳîḳat çarşusunda bulmak isterseñ revâc
Ey **Hulûşî** ibtidâ ‘aşk-ıla kûl ölmek gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10*).
[*hulûşî,]*
57. Sıdk-ıla **Hulûşî** kûl bir kāmili ara bul
Ol kāmile bende ol sultâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7*).
[*hulûşî,]*
58. Sâ‘ir ihvâna da eyle **Hulûşî** selâm
Tâ ki unudulmaya ortada nân u nemek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 17*).
[*hulûşî,]*

59. Ey **Hulûşî** herkesün kalbinde bir sevdâsı var
Lîk ten bî-çâre ten cânânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11*).
[*hulûşî,]*
60. Maẓhar-ı nûr-ı İlâhî maḥzen-i esrâr-ı ‘aşk
Ey **Hulûşî** şübhesiz cümlesine kândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*).
[*hulûşî,]*
61. Ey **Hulûşî** mürşid isterseñ bu yolda ‘aşka uy
Mülk-i dilde ‘aşk-ı Hâk’ı geç ulu sultâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
62. Ey **Hulûşî** kulluk eyle Rabbiñe ihlâş ile
Tâ ki afv ide senün cürmün Hudâ-yı Zü’l-celâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
63. Ey **Hulûşî** evvelâ terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i ‘aşk içre şoñra gir oku ‘irfânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
64. Ey **Hulûşî** zerre yokdur bu cihânun râḥatı
Sa’y ideğör tâ ki yarın olasın sen muḥterem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
65. Ey **Hulûşî** bâde-i ğam zevkidür ‘âşıklaruñ
Ben o zevki nûş ideli key ‘aceb mestâneym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
66. **Hulûşî** çünkü maḥdûrun senün elbet olur hâşıl
Hezârân minnet-ile dünyenün kârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
67. Ey **Hulûşî** hâzin-i ‘ilm-i ledünnem ben bugün
Anuñ-içün besmele taḥtında bâ nokṭasıym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
68. **Hulûşî** varlığun maḥv it Hâk’uñ kulluğuna şarf it
Demâdem Hâk’a feryâd it esirge koma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
69. Ey **Hulûşî** kes ta ‘alluk dâmenün bu fâniden
Geç otur bir kûşe-i ‘uzletde bî-nâm-ı nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
70. Ey **Hulûşî** bir kanâ‘at kûşesini mesken it
Gel ğinâ-yı ma‘nevî taḥtında hünkâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
71. Enîs-i zât-ı Hâk olalıdan kalbi **Hulûşî’nün**
Anuñ-çün ‘âlem-i mülkde denilür nâmına insân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 9*). [*hulûşî’nün, -’nün]*
72. **Hulûşî** n’ola vüs‘atlı olursa kalbi ‘uşşâkuñ
Ki sultân-ı maḥabbet anda olupdur her an miḥmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
73. **Hulûşî** añlamaya isteyen esrâr-ı Mevlâ’yı
Geçer nefsün aña emretdüğü vehm u ḥayâlınden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
74. **Hulûşî** âb akup târîḥ içün bu mısra’yı söyler
Gel iç bu çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7*). [*hulûşî,]*
75. **Hulûşî** dâstân-ı ‘aşk-ı Hâk’ı böyle yazmışlar
Bu ma‘nâlar degıldür söyledigim kendi yanımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 9*). [*hulûşî,]*

76. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî itmege bu nev-zemîn üzre
Hulûşî hâme-i kudretle kurulmuş bir ağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10*). [*hulûşî,]*
77. **Hulûşî** bendeyi yâ Hâk 'atâna eylegil mülhâk
Ki oldu 'aşka müstağrak gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
78. Degüldür Hâk için aña **Hulûşî** şol kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle ki halk pesendüni vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
79. Olmadan vâ'iz efendi tek hafîd âb-rû
Mağsaduñ var-ise izhâr it **Hulûşî** nâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12*). [*hulûşî,]*
80. Ey **Hulûşî** hem nazîre hem hediye olmağa
Yolla bu şî'rini yârân okusun bayram için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
81. Terk ider İbrâhim-âsâ ey **Hulûşî** varlığıñ
Olmağa mülk-i beğâ tahtında sultân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
82. **Hulûşî** niceler daği olup ihlâş-ile dervîş
Açılup kalbine nûr-ı tecellî kurb-ı hażretiden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 13*). [*hulûşî,]*
83. Ey **Hulûşî** Ramażân ayına eyle tefhîm
Eyle hem şavm u şalât-ıla kıyımdan terkîm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
84. Ey **Hulûşî** 'âşıkun sermâyesidür âh u zâr
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
85. Açılır bâb-ı tecelliden anuñ kalbine yol
Ey **Hulûşî** bu mağâmuñ rehberini ara bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 18*). [*hulûşî,]*
86. **Hulûşî** añlamadı gitdi bu cândan esrârı
Ki kim olmadı kalbinde 'aşk-ı Hâk pinhân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13*). [*hulûşî,]*
87. **Hulûşî** bu zebân-ı tâze şî'ri eylemek tanzîr
Bilür mümkün degil ehl-i suhân mağzûr göstêrsün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
88. Ey **Hulûşî** Hû ile kâyim olur bu nûh felek
Kâplamışdur on sekiz biñ 'âlemi eţvâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
89. Ey **Hulûşî** cümle eşyâ çünki hâlik şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör Hâk'ı isterseñ rücû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
90. Ey **Hulûşî** 'aşk-ı Hâk'ı kendüye eyle refîk
Tâ ki yolını bulasın sāğar-ı tevhîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
91. Ey **Hulûşî** ister-iseñ anlamağa kendüni
Bende ol bir mürşide kim 'ârif-i devrân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
92. **Hulûşî** cümleñ üftadesidür ümmetüñ içre
Kapuña yüz sürüp 'affuñ recâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
93. **Hulûşî** añladuñsa 'âlem-i şuğrânun eţvârın
Nedür hikmet bize Âdem'le Havvâ'dan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9*). [*hulûşî,]*

94. Āb-ı tevbeyle **Hulûşî** kendüni pāk ide gör
Tā olasin hâzretüñ ġarķ rahmeti deryâsına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
95. **Hulûşî** pāk iden özin açar kâlbindeki gözün
Görür vuşlatda kendüzin kişi beş vakt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
96. **Hulûşî** eyler-iseñ Hakk'a tevhîd
Dilinde zâhir olsun lâ'dan illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
97. Ey **Hulûşî** 'ârif-iseñ derd-i 'aşkdan ağlama
'Âşıkda derd-i eninden ġayrisi yâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
98. Ey **Hulûşî** her seher mehtâb gibi aç gözlerüñ
İster-iseñ bulasın iki cihânda devleti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
99. Söz tamâm oldu **Hulûşî** irdi encâma kelâm
Oldu dîvâne şadef-veş cevherüñ dürdânesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
100. **Hulûşî** 'âleme geldim mu'ahhar
Velî aslım bakılsa a neyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11*). [*hulûşî,]*
101. Hediyye hem nazîre olmağa Kurrâ Efendi'ye
Hulûşî söyledi bu şi'ri aña i'tizâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10*). [*hulûşî,]*
102. **Hulûşî** sırr-ı nefahatü ki idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğın insânda mestür şol mu'ammâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
103. İster-iseñ **Hulûşî** kôkmağa bûy-ı 'irfân
Oku ledünni 'ilmüñ bu ġülsitân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13*).
[*hulûşî,]*
104. Pây-ı himmetle **Hulûşî** baş kâdem bu meclise
Mecma'-ı ehl-i velâyetdür tarîķ-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
105. **Hulûşî** biñ kusûr ile olan a'mâle aldanma
Kâbûl olmasına anuñda Hâzret'den rızâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9*).
[*hulûşî,]*
106. **Hulûşî** çünkü takdîr-i Hudâ'ya şey'-i sâbıkdur
Muķadderler olur elbet sen andañ sa'y-i 'aksin tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 9*). [*hulûşî,]*
107. İrdi encâma bu mersîyye **Hulûşî** çünkim
Aña şâyeste budur târiķe himmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 77*). [*hulûşî,]*
108. Ey **Hulûşî** fahrdan maķşûd bil soymaķ seni
Daķi çirk-âb-ı mecâziden hemîn yumaķ seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 21*).
[*hulûşî,]*

Hulûşî-i derd-mend: Dertli Hulusi (*Usturumcalı ve Celvetiyye tarikatına mensup 18. yüzyıl şairi Muhammed Hulusi.*).

1. Ey **Hulûşî-i derd-mend** kendü kendüñe kıl bend
Geçmeden boyna kemend gel idelüm zıkrullâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 9*). [*hulûşî-i derd-mend,]*

hüner: Marifet, yetenek.

1. Terk-i dünyâ terk-i 'ukbâ terk-i cism ü cân gerek
Çâr terk itmek deġil tâci **hüner** ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 10*).
[*hüner,]*

hün-ı çeşmim: Gözün kanı.

1. Açıl ey yüzi gül hüsniünde olan âni görsünler
Dökül ey **hün-ı çeşmim** gözlerimde kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2*). [*hün-ı çeşmim, -im*]

hünkâr: *Sultan; padişah.*

1. Ey Hülûsî bir kanâ‘at küşesini mesken it
Gel ğinâ-yı ma‘nevî tahtında **hünkâr** ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12*). [*hünkâr,]*

hür: *Huri II Cennet kızı.*

1. Eger **hür** u eger ğilmân eger Mâlik eger Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senüñ ‘aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5*). [*hür,]*
2. Cennet-i kalbe duhûl itmezse bunda ‘aşıkân
Va‘d olan yarın aña **hürî** u ğilmân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 10*). [*hürî,]*
3. Eger cennet eger Rıdvân eger **hürî** eger ğilmân
Baña sensiz olur zindân gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [*hürî,]*

hür-ı cinân: *Cennetlerin hurisi.*

1. Cilve-i hüsniüne cânâ mâ‘il evvelden gönül
Ederim bir rû‘yete **hür-ı cinânı** el-vedâ‘ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 4*). [*hür-ı cinânı, -ı]*

hürşîd-i ‘âlem-tâb: *Cihanı aydınlatan güneş II Sevgili.*

1. ‘Aşk bir **hürşîd-i ‘âlem-tâbdur** kim şu‘lesi
Cümle eşyâya virüpdür dembedem nûr-i ziyâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5*). [*hürşîd-i ‘âlem-tâbdur, -dur]*

hüsn: *Güzellik II Allah‘ın güzelliği.*

1. Açıl ey yüzi gül **hüsniünde** olan âni görsünler
Dökül ey hün-ı çeşmim gözlerimde kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1*). [*hüsniünde, -üñ, -de]*
2. Eyledüm çünkü ezelde **hüsnine** seyrân anuñ
Ol zamândan ‘aşıkam Mecnûn gibi dîvaneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7*). [*hüsnine, -i, -n, e]*

huşyâr ol-: *Aklı başında olmak II Ayık olmak.*

1. Tâbekey mest-i mey-i câm-ı ğurûrsun ey gönül
Ayağın çek öyle meclisden ki **huşyâr ol** bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8*). [*huşyâr ol,]*

huzûr: *Makam.*

1. Süy-ı ‘irfân ile hîç endîş-i beyhude itmesün
Biz **huzûra** gelmedük in‘âm için ikrâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*). [*huzûra, -a]*

I

ırah ol-: *Uzak olmak.*

1. Baña her dem ıder bu nefis-i küstâh
Biñ hile tâ olsam Hüdâ'dan ırah (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2*). [*ırah olsam, -sa, -m*]

'ırz: *Haysiyet II Namus.*

1. Bende ol bir 'ârife var hizmet-i sulţāna ır
Terk idüp 'ırz u vaķāruñ ķul olup sulţāna ır (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*). [*'ırz,*]

ıztırār: *Mecburi.*

1. Benî āvāre itdi ıztırārī ol saçı Leylā
Dimeñ Mecnūn'a dūşdı dađlara ol ihtiyār-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7*). [*ıztırārī,*]

İ

‘ibād: Kullar.

1. ‘**İbāduñ** yahşulu işi gidermek kalbde teşvîşi
İkilikten bu dervîşi esirge koma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 7*).
[‘ibāduñ, -uñ]

‘ibādet: Kulun Allah’ın rızasını kazanmak ve ona yakınlaşmak için yaptığı iş ve davranışlar.

1. Hülûş eyle ‘**ibādetde** koma kendüyi ğafletde
Oturur bâb-ı kurbetde kişi beş vakt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5*).
[‘ibādetde, -de]
2. Ey göñül kaldır şehir vaktinde hâb-ı ğafleti
Şevk-ile eyle ‘**ibādet** tâ bulasın vuşlatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2*).
[‘ibādet,]

İbn-i Edhem/ İbrāhîm/ İbrāhîm ü edhem/ ibrahîm-i edhem: Allah tarafından gelen bir ikazla bütün saltanatından vazgeçerek kendini tasavvuf yoluna adayan kişi.

1. Ey Hülûşî terk idersen bu fenānuñ varlığın
İbn-i Edhem gibi olursın bu miñnetden hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 10*). [ibn-i edhem,]
2. Terk idersin taht u tâcuñ sen de **İbrāhîm** gibi
Mülk-i ma‘nâda ulu sultān olursun ‘ākıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*).
[ibrāhîm,]
3. Dağıdınlar varlığın ‘ālemde **İbrāhîm** gibi
Mülk-i ma‘nâda olupdur cümlesi şāh-ı cihān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5*).
[ibrāhîm,]
4. Terk ider **İbrāhîm-āsā** ey Hülûşî varlığın
Olmağa mülk-i beķā tahtında sultān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*).
[ibrāhîm-āsā, --āsā]
5. ‘Aşk bir sevdā-yı sırdur kime olunsa beyān
İder **İbrāhîm ü Edhem** gibi terk-i taht u tāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 4*).
[ibrāhîm ü edhem,]
6. Düşeli **İbrāhîm ü Edhem** gibi dervîşliğe
Hıbb-ı taht u saltanat gönümde tārūmār olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5*).
[ibrāhîm ü edhem,]
7. Sen de **İbrāhîm-i Edhem** gibi terk it varlığın
Hak yolına nice itdi hānumānı el-vedā’ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7*).
[ibrāhîm-i edhem,]

ibrām: Çok ısrar etme.

1. İçmedi bir kıatre bārî bādemiz söz geçmedi
Ol kadar **ibrām** u içdām eyledük bir cām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10*). [ibrām,]

‘ibret: Yanlış veya kötü davranışlardan alması gereken sonuç, ders.

1. Hülûşî enfüs-i āfākı aña
Bu mevcūdāta gel ‘**ibret** ile bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 10*). [‘ibret,]
2. Eger ‘ārîf iseñ **ibretle** bak ey dil bu ekvāna
Açılıp kalb gözin tā ola bîdār olmağa bā’ış (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7*).
[ibretle, -le]
3. Ey Hülûşî saña sebak ekvāna ‘**ibretle** bak
Zāhir olana sırr-ı Hak zevk-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9*).
[‘ibretle, -le]

ibtidā: İlk önce, ilk olarak.

1. Ey gönül ister-ise cânun ola oddan halâş
İbtidâ nefsin eyle şer ile şurdan halâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2).[ibtidâ.]

ibtidâ kıl-: Başlamak.

1. İsteyen 'ilm-i ledünniden bugün almak haber
İbtidâ bir mürşid öninde **kılur** ikrâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 4).
[ibtidâ kılur, -ur]

ibtidâ: İlk önce, en önce; başta.

1. Gerçi hatmü'l-enbiyâsın 'âleme teşrîfde
'Âlem-i ervâhda sensin cümlesine **ibtidâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 6).
[ibtidâ,]
2. Ger hakikat çarşusunda bulmak isterseñ revâc
Ey Hülûşî **ibtidâ** 'aşk-ıla kıl ölmek gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10).
[ibtidâ,]

ibtîlâ ol-: Bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük II Kendini alamayacak kadar tutkun olma.

1. Tâbekey ey nefis **olursun** bu hevâya **ibtîlâ**
Geçmedi mi daği gönülden senün bu ârzü (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3).
[ibtîlâ olursun, -ur, -sun]

ic-: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

1. Hülûşî âb akup târîh için bu mısra'ı söyler
Gel **ic** bu çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 8). [ic,]
2. Ne şâh ve ne gedâya kalısıdır çerh-i nâ-hemvâr
Bu dünyâya gelenler şerbet-i mevti **icerler** hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8). [icerler, -er, -ler]
3. Bezm-i 'aşk-ı İlahî cāmını nüş eyledik
Zâhidi 'uzlet gözet sen ister **icme** ister iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 4).
[icme, -me]
4. Bezm-i 'aşk-ı İlahî cāmını nüş eyledik
Zâhidi 'uzlet gözet sen ister icme ister **ic** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 4). [ic,]
5. Bî-meżâk olur lebensiz şehd-i şekker 'âşika
Dest-i sâkiden tualım şerbeti nîlüfer **ic** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6). [ic,]
6. 'Arız-ı dildârdan ger reng ile bûy alma
Dostum şerbet-fürüşânlar dimezdi 'anber **ic** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 8).
[ic,]
7. Fikr-i la'l-i yâr-ile sūfî demâdem Kevşer **ic**
Cennet-i gülzârî âb-ı tâbına bak şekker **ic** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1). [ic,]
8. Ey Hülûşî ister-iseñ bulasın gamdan rehâ
Himmat-ile şeyh elünden bir piyâle meyley **ic** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 10). [ic,]
9. Fikr-i la'l-i yâr-ile sūfî demâdem Kevşer **ic**
Cennet-i gülzârî âb-ı tâbına bak şekker **ic** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2). [ic,]
10. Bî-hamdillâh **icerler** bu zülâl-i âb-ı Kevşer'den
Şafâ-yı lezzetin tercih iderler şehd ü sükkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 1). [icerler, -en, -ler]
11. **İçüpdür** havzınun bir kaşresinden Hızr ile İlyâs
Gezüp 'âlemi sertâser ider kudretlerün seyrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7).
[içüpdür, -üp, -dür]

12. Yüzün suyun döküp gūyā lisān-ı hāl ile ola
İçenlere du 'ā-yı hayr okur su gibi ezberden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4*).
[içenlere, -en, -ler, -e]
13. **İçmedi** bir kaçre bârî bâdemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrām u ikdām eyledük bir cām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9*).
[içmedi, -me, -di]

ic: Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

1. Tutuldu Yūsuf-ı dil çāh-ı hier **içinde** hemîn
Didi selāmeti bāz eyleye bize yā Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 5*).
[içinde, -i, -n, -de]
2. Var-ise zehr ile ālûde-dürtür bünyāduñ
Kim girerse **içine** çekmelüdü bu bunca kelāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 18*).
[içine, -i, -n, -e]

ice gör: İçmek, yudumlamak.

1. Hayāt-ı cāvidānî bulmağa ister-iseñ ey dil
İçe gör cür 'a-yı āb-ı hayātı Hāk vişālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 4*).
[içe gör,]

içinde: Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı; arasında

1. Kalmışım bu çarh-ı nā-hemvār **içinde** bir ğarīb
Bir enîsim yok 'aceb bigāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 5*). [içinde,]
2. Yanupdur âteş-i 'aşk içre bugün cānı 'uşşākuñ
Yarın düzah **içinde** yanmak için nārî n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4*). [içinde,]
3. 'Aşk-ı Hāk beni bu halk **içinde** destān eylemiş
Bir avuç toprak iken bu şeklim insān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1*). [içinde,]
4. Kalma kışr **içinde** it cānā ma'āniye güzer
Añla taḥşil-i ma'ārifdür bu ḥilkatden ğaraḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3*). [içinde,]
5. Bir gün olur götürür dünyā metā'ını felek
Ḳabr **içinde** altına döşer saña toprak bisāṭ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*). [içinde,]
6. Bir gün olur götürür dünyā metā'ını felek
Ḳabr **içinde** altına döşer saña toprak bisāṭ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*). [içinde,]
7. Gezme gel cānā beyābān içre tenhā vü ğarīb
Cānuñ **içinde** senüñ gizlü-durur sultānı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4*). [içinde,]
8. Nice bir zulmet-i nefis **içinde** kaldın nā-tüvān
Aç gözün ğafletten uyan itmeden 'azm-ı 'adem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3*). [içinde,]
9. Kilk-i kudretle yazılmışdır cebnim üstine
Ben ki maḥlūkāt **içinde** cümleñüñ a'lāsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4*). [içinde,]
10. Ey kendüzin yetüren cism-ile cān **içinde**
Dām oldu bu vücūduñ kalduñ zindān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1*). [içinde,]
11. Ey kendüzin yetüren cism-ile cān içinde
Dām oldu bu vücūduñ kalduñ zindān **içinde** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2*). [içinde,]

12. Aşlını ger ararsan nefahtu fîh-min rūhi
Fer'ûñ ise zühûrî kevn-i mekân **içinde** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 4).
[içinde,]
13. Nâle vü âh-ı zârım n'ola tûtsa cihânı
Bir garîbim ki kâldum berr ü yabân **içinde** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 6).
[içinde,]
14. Muşhaf-ı hatt-ı yâri ders ideli zâhidâ
Añlandı cümle esrâr nedür Qur'ân **içinde** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 8).
[içinde,]
15. Dört kitabı nüktesi Fâtîha'da gizlûdür
Tefsîrini dilersen okı Furkân **içinde** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 10).
[içinde,]
16. Bîñ bir ismüñ tecellîsiyle döner bu ekvân
Bu ma'nâ hod nümâyân bellü 'irfân **içinde** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 12).
[içinde,]
17. İster-iseñ Hülûşî koçmağa bü-y-ı 'irfân
Oku ledünni 'ilmüñ bu gûlsitân **içinde** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 14).
[içinde,]

içre: İçinde.

1. Şol gönüller kim bugün yâr-ile hâlvat oldılar
Keşret **içre** olsa da kayd-ı cihân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 2, Mısra 8).
[içre,]
2. Yûsuf-ı Mısır'am ki kaldum çâh-ı 'aşk **içre** garîb
Bir enîsim yok ki zindânda ola mihmân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 7).
[içre,]
3. Bu gülîstân **içre** yoktur çünkü ey bülbül qarâr
İtme beyhûde figân pişmân olursun 'âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 14, Mısra 3).
[içre,]
4. Zülmet-i cehl **içre** kalur ol kişi kim yakmadı
Hâne-i kalbine bir şem'-i ma'ârifden sirâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 17, Mısra 7).
[içre,]
5. Hülûşî zülmet-i gamdan rehâ bulur ol kim
Ola cârî lisânı **içre** anuñ yâ Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 19, Mısra 10). [içre,]
6. Metâ'-ı 'aşk olalı ey Hülûşî 'âleme zâhir
Bu cem'iyet-dürür halk **içre** bâzâr olmağa bâ'îş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 16, Mısra 10). [içre,]
7. Ey Hülûşî kimde kim olur nümâyân 'aşk-ı Hâk
Feth olur aña tarîk **içre** nice envâr-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 15, Mısra 10).
[içre,]
8. Gel ey 'âşık bu bezm-i 'aşka bir kez 'arz-i didâr it
Girüp bu halka-i zîkr **içre** kalbün feyz-i envâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 12, Mısra 2). [içre,]
9. 'Aşk-ı Hâkk'a düş olalı bu gönül dîvânedür
Âteş-i şem' **içre** tutuşmuş yanar pervânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 2).
[içre,]
10. Ey Hülûşî mâsivâ fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhid **içre** hergiz lâ ile illâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 10).
[içre,]
11. Yanupdur âteş-i 'aşk **içre** bugün cânı 'uşşâkuñ
Yarın düzağ içinde yanmak için nârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 3). [içre,]
12. Umanlar nakd-i vaşluñ el-yevm ferdâya katılmaz
Gezer Mecnûn gibi hier **içre** bu sevdâya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 2). [içre,]

13. Püte-i 'aşk **içre** hâliş olmadukça bu vücüd
Olamazsın şüfiyâ çirk-âb ile gışdan halâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3).
[içre,]
14. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde hüküm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh **içre** velî âgâhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10).
[içre,]
15. N'oldu bâ'is kendini 'aşk âteşine atmağa
Nûr-ı şem' **içre** mi zâhir oldu cânânunî senünî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 8).
[içre,]
16. Ey Hülûşî evvelâ terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i 'aşk **içre** soñra gir oku 'irfânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10).
[içre,]
17. Gezme gel cânâ beyâbân **içre** tenhâ vü ğarîb
Cânunî içinde senünî gizlü-durur sultânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3).
[içre,]
18. Bağrını pür-hûn ider 'aşk ğammı ile her seher
'Andelîb-âsâ gülistân **içre** nâlan isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6). [içre,]
19. Cilvegâh olalı dilde miñnet ü ğam her zamân
Hayret-ender-hayret **içre** oldu ahvâlim yaman (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6). [içre,]
20. Kalma bu kısr **içre** sa'y it olmağa âli-tebâr
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11).
[içre,]
21. Hülûşî cümleñün üftadesidür ümmetün **içre**
Kapuña yüz sürüp 'affunî recâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 9). [içre,]
22. Kañrede deryâyı bul deryâda aña kañreyi
Kalma bu kısr **içre** tâ ki bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4).
[içre,]
23. Şu diller kim senün 'aşkun ile cânâ olur ğandân
Ebed Mısr'ı vücüd **içre** olur Yûsuf gibi sultân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2).
[içre,]

içün: İçin, -e ayrılmış, -e özgü, -e has, -e mahsus anlamlarında kullanılan edat II Nedeniyle, yüziünden, maksadıyla anlamlarını karşılayan edat.

1. Zihî âb-ı hayât-ı mâ-i şafâ kim teşnegân **içün**
Sañasın irş-ile menkûl-dürür Hızr u Sikender'den (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 5). [içün,]
2. Hülûşî âb akup târîh **içün** bu mısra'ı söyler
Gel iç bu çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7). [içün,]
3. Gözi ceyhûn ciğeri pür-hündür
Hak **içün** ol kişi kim ide surâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8). [içün,]
4. Yanupdur âteş-i 'aşk içre bugün cânı 'uşşâkun
Yarın düzah içinde yanmak **içün** nârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4). [içün,]
5. Sâkin-i künc-i kanâ'at köşk ü evvân istemez
İrtifâ'-ı kadr **içün** anlar dañi şân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 2).
[içün,]
6. Çün fenâdur ey Hülûşî bu cihânun varlığı
Yâ niçün dünyâ **içün** âhîretün târ eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10).
[içün,]
7. Eyledün a'lâ müheyâ bezmimiz aħşam **içün**
Ey dili nâlede Mevlâ da Kerim'dür bâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1). [içün,]

8. Süy-ı 'irfân ile hîç endîş-i beyhude itmesün
Biz huzûra gelmedük in 'âm **içün** ikrâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6).
[içün,]
9. Olmadan vâ'iz efendi tek hafîd âb-rû
Mağsaduñ var-ise izhâr it Hülûşî nâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12).
[içün,]
10. İçmedi bir kaçre bârî bâdemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrâm u ikdâm eyledük bir câm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10). [içün,]
11. Gördügi gibi rakîbi gitdi ol âfet dirîg
Uğramış idi bize bugün biraz ârâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8).
[içün,]
12. Olmasun aslâ muḳayyed şâh-ı çarḫ dîvânına
Biz de ger bugün varırsak hâlimiz i' lām **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4).
[içün,]
13. Eyledüñ a' lā müheyyâ bezmimiz aḫşam **içün**
Ey dili nâlede Mevlâ da Kerîm' dür bâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [içün,]
14. Süy-ı 'irfân ile hîç endîş-i beyhude itmesün
Biz huzûra gelmedük in 'âm **içün** ikrâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6).
[içün,]
15. Kendi nefsüñ saña bildürmek **içündür** sâlikâ
Bir ' azîzûñ kapısında bunca hizmetden ğaraḫ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5).
[içündür, -dür]
16. Degüldür Hâḫ **içün** añla Hülûşî şol kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle ki ḫalk pesendüñi vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9).
[içün,]
17. Etme dünyâya tekâpûlar gönül bir kām **içün**
Sâ'yim-âsâ geçmesün bî-zevḫ günüñ aḫşam **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1). [içün,]
18. Ey Hülûşî hem nazîre hem hediyye olmağa
Yolla bu şî'rini yârân okusun bayram **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12).
[içün,]
19. Bir nevâz şöyle ḫarâb gönülümü ihyâ eyledi
Şimdiden soñra ne minnet rakîbe bir câm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [içün,]
20. Dil şabâ-veş ' âlemi geşt eyledi itmez karar
Zıll-ı zülfünde biraz meḫs eyledi ârâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8).
[içün,]
21. Âferîn zâhîde teşhîr itmege maḫbûbını
Elde tesbîhîni ḫalka eylemekdür râm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6).
[içün,]
22. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi gezer bir nâm **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4).
[içün,]
23. Etme dünyâya tekâpûlar gönül bir kām **içün**
Sâ'yim-âsâ geçmesün bî-zevḫ günüñ aḫşam **içün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2). [içün,]
24. Sen de ḫudsîler gibi kayd-ı ' alâyıḫdan kesil
Eyleme dünyâ **içün** ḫalkıyla cânâ ḫâl u ḫîl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 8).
[içün,]
25. Eyleme dünyâ **içün** nâkeslere ey dil tapu
İster-iseñ saña açılsun ḫaḫîkatden kapu (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 1). [içün,]

26. Recā'-ı vaşl **içün** ol şāh-ı hüsne 'arz-ı hāl itdüm
Maḥalli yok didi meyve bulunmaz der-kenār ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5*). [*içün,]*
27. Bu celvet-hâne ya'nî mesken-i ehl-i fenâfillāh
Cilā-yı kalb-i süllāk **içün** oldu hōş cāy dil-hāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 2*). [*içün,]*
28. Tefekkürde iken bu mısra 'ı hātif idüp ilhām
Şafā-baḥş oldu ehl-i dil **içün** bu dil-rübā dergāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [*içün,]*

id: Etmek, yapmak II ...hale getirmek.

1. Şem'-i 'aşka cān virür pervāne-veş 'āşık olan
Nār-ı Nemrūd'ı **ider** 'āşıklara gülzār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 8*). [*ider, -er]*
2. Düşeli Leylā-yı 'aşkına senüñ Mecnūn gibi
Seyr-i deşt-i küh **ider** gönülünde neng u 'ār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8*). [*ider, -er]*
3. Bu gönülller derdine dermān **iden** cānānı bul
Ḥastalar kapısı dārū's-şifa-yı Lokmān'ı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1*). [*iden, -en]*
4. Kime bākīdür cihān ey gāfil insān gözün aç
Nice bir gāfletde yatarsun **idüp** fikr-i muḥāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6*). [*idüp, -üp]*
5. Bağrını pür-hūn **ider** 'aşk gāmmı ile her şehir
'Andelīb-āsā gülistān içre nālān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5*). [*ider, -er]*
6. Neşve-i feyz-i ḥaḳīkatden olursun kām-yāb
Kalb evini nūr **idersin** hāver-i tevḥīd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6*). [*idersin, -er, -sin]*
7. 'Ākıl iseñ bu fenāya şakın olma tālīb
Yok gebātı ki anuñla **idesin** kesb-i me'āl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 4*). [*idesin, -e, -sin]*
8. Ümīd-i vūslatūñdur bizi birkaç gün **iden** mesrūr
Eger hicrāna kılursa yine miḥnet müheyyādūr (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7*). [*iden, -en]*
9. Ey Ḥulūşī māsivā fikrin **idenler** bilmedi
Sırr-ı tevḥīd içre hergiz lā ile illā nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9*). [*idenler, -en, -ler]*
10. **İdüp** taklīd-i etvāruñ düzüp zāhirde her kārūñ
Nümāyān ider ezkārūñ sata ḥālka kerāmetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5*). [*idüp, -üp]*
11. **İder** mi'rāc-ı rūḥānī kişi beş vakt namāz-ile
Siler kalbindeki pāsı kişi beş vakt namāz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1*). [*ider, -er]*
12. Namāzdur mü'minūñ ḥālī n'idersin şol kırı kālī
İdermüš menzilūñ 'ālī kişi beş vakt namāz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4*). [*idermüš, -er, -müš]*
13. **İdenler** iktibās-ı feyz-i vech-i zū'l-celālinden
Tecellī olur elbetde aña nūr-ı cemālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1*). [*idenler, -en, -ler]*

idi: Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki II İsim soylu kelimelerin cümlede yüklem olarak kullanılmasını sağlayan yardımcı fiil, ek fiil.

1. Eger ārāyış-i naḳşūñ dilā ehl-i behişt görse
Dir **idi** şübhesiz aña budur cāy-ı beḳā billāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6*). [*idi,]*

2. Şol şadā-yı lenteranî dilde bir mücmel **idi**
Āyet-i İnnî enallāh aña hūb tefsīr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 7*). [idi,]
3. Gördüğü gibi rakıbi gitdi ol âfet dirîğ
Uğramış **idi** bize bugün biraz ârām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8*). [idi,]
4. Nice olmaya bilā-mecma'ı bu dār-ı belā
Sicn-i mü'min dir **idi** aña Resûl-i müte'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 20*). [idi,]
5. Bir 'azîz **idi** ki mişlin bulamaz 'alemde
Āfitāb eyler-ise geşt-i eķālīm-i cihān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 37*). [idi,]
6. Gülşen-i Celveti'de bir gül **idi** zātı anuñ
Büy-ı hüsnine anuñ olmuş **idi** halk hayrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 39*). [idi,]
7. Bir 'azîz **idi** ki halk olmuş-idi aña mürîd
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi ğinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 47*). [idi,]
8. Hemdem-i 'İsā **idi** her nefesi cān-bağış
Mürde diller bulur-idi nefesinden ihyā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 49*). [idi,]
9. Ölmeden kendi fenā bulmuş-idi 'ālemde
Vāşıl-ı Hāk oluben kaşdı **idi** mülk-i beķā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 64*). [idi,]
10. Bāğçe'-i Celveti'de bülbul **idi** el-hāşıl
Her seher āh u figānı **idi** zikr-i Mevlā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 61*). [idi,]
11. Bāğçe'-i Celveti'de bülbul **idi** el-hāşıl
Her seher āh u figānı **idi** zikr-i Mevlā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 62*). [idi,]
12. Rehberi kuṭb u zamān Hākķı'ya olmuşdı karīn
Almış **idi** o 'azîzden nice kez hayr du'ā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 58*). [idi,]
13. Zāhir ü bāṭın ile anuñ olup münkādı
Şeyḥim üstādım odur eyler **idi** aña senā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 60*). [idi,]
14. Gülşen-i Celveti'de bir gül **idi** zātı anuñ
Büy-ı hüsnine anuñ olmuş **idi** halk hayrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 40*). [idi,]

idrāk: Anlama, algılama.

1. Hikmetinde nice Farābî kalur dem-beste
Kelām u nuṭķını **idrākde** 'āciz Lokmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6*). [idrākde, -de]

idrāk it-: Anlamak; farkına varmak.

1. Hülûşî sırr-ı nefahtü ki **idrāk iden** 'ārifler
Bilürler n'olduğın insānda mestür şol mu'ammādan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 9*). [idrāk iden, -en]

idrīs: Hz.Şit'in torunu, terzilerin ve katiplerin piri olan peygamber.

1. Çek ta'alluk dāmenini sen daḥi **idrīs** gibi
Geç bu fānī 'āleminden şöḥbet-i Rıdvān'a ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 3*). [idrīs,]

ihlās: Samimiyet II Kulun bütün amel, ibadet ve davranışlarının şirk ve riyadan uzak olarak sadece Allah için olması II İhlas suresi.

1. Hülûşî niceler daḥi olup **ihlās-ile** derviş
Açılıp kalbine nūr-ı tecellî kurb-ı ḥazretiden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 13*). [ihlās-ile, --ile]
2. Ey Hülûşî kulluk eyle Rabbiñe **ihlās** ile
Tā ki afv ide senüñ cürmüñ Hudā-yı Zü'l-celāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11*). [ihlās,]

3. Yüz urup mahlûka ğayrı âşinâyı n'eylesün
Şıdk-ıla **ihlâş-ıla** olan begim Mevlâ'ya kul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 16).
[ihlâş-ıla, --ıla]

ihmâl-i tekâsül: Tembelliğin ihmali.

1. Hayıflar aña kim ömrün geçürdi hâb-ı ğafletle
Bu **ihmâl-i tekâsüldür** yeri nâr olmağa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 6).
[ihmâl-i tekâsüldür, -dür]

ihsân: Bağışlama II İyilik.

1. Dāyim Hâk'ı zikr eyle in'âmını fikr eyle
ihsânına şükr eyle inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 6).
[ihsânına, -ı, -n, -a]
2. Senüñdür lutf-ile **ihsân** neye kâdir za'if insân
Beni bu hicr-ile her an esirge koma sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5).
[ihsân,]

ihsân ol-: Lütfedilmek II Bağışlanmak.

1. Hâne-i dilde kaçan kim 'aşk-ı Hak mihmân ola
Hân-ı eltfâf-ı ilâhiden aña **ihsân ola** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 2). [ihsân
ola, -a]
2. Yine eltfâf-ı Hudâ'dan bize **oldu ihsân**
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî mübârek Ramazân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 1). [ihsân oldu, -du]

ihsân-ı lutf: Lütfunun keremi.

1. **ihsân-ı lutfuñ** çok-durur dâ'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5). [ihsân-ı lutfuñ, -uñ]

ihtilâf: Karşılaşıp görüşme.

1. Şoĥbet-i kâmil gerekdür sâlike yol göstere
Sanma her bir müdde'yle câiz ola **ihtilâf** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8).
[ihtilâf,]

ihtiyâr: İstek, irade; tercih.

1. Beni âvâre itdi ıztırârî ol saçı Leylâ
Dimeñ Mecnûn'a düşdi daĥlara ol **ihtiyâr-ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8).
[ihtiyâr-ile, --ile]
2. **ihtiyâr**-ıla kabûl iden bu gün faĥruñ yoluñ
'Âlem-i ma'nâda yarın bir ulu sultân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5).
[ihtiyâr-ıla, --ıla]

ihtiyât evle-: Tedbirli olma; ölçülü davranma II Sakınma.

1. Ey Hülûşî Hâk'ı'a gider râh gerçi çok-durur
Lîk sen **eyle** şerî'at yolu üzre **ihtiyât** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10). [ihtiyât
eyle,]

ihvân: Dostlar II Aynı tarikata mensup kişiler.

1. Yapar ol kendüye vicdân murâd üzre sürer devrân
O şeh meclisine **ihvân** bakalar 'ayn-ı ibretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10). [ihvân,]
2. Sâ'ir **ihvâna** da eyle Hülûşî selâm
Tâ ki unudulmaya ortada nân u nemek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 17).
[Sâ'ir ihvâna, -a]

ihvâ: Diriltme II Canlandırma.

1. Hemdem-i 'İsā idi her nefesi cān-baḥşı
Mürde diller bulur-idi nefesinden **ihyā** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 50). [ihyā,]

ihyā eyle-: Canlandırmak; hayat vermek II Yenilemek.

1. Bir nevâz şöyle ḥarâb gönlümü **ihyā eyledi**
Şimdiden şöña ne minnet rakıbe bir cām için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9).
[ihyā eyledi, -di]

ihyā it-: Canlandırmak, hayat vermek.

1. Hülûsî böyle maẓmûnı güzel elfâzına söz yok
İder mürde dili ihyā dem-i 'İsā'ya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10).
[ihyā ider, -er]

ikbāl: Talih, baht; mutluluk.

1. Nice biñ cān-ıla eylemesün **ikbāl** aña 'âşık
Olur tesbîḥ-i Mevlâ her şadâsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5).
[ikbāl,]

ikdām: Bir şeyi elde etmek için gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

1. İçmedi bir kaçre bârî bâdemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrām u **ikdām** eyledük bir cām için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10). [ikdām,]

iken: ...durumdayken II Sonuna getirilen sözcüğe durum ve zaman anlamı katan ve "-kan / -ken" biçiminde ekleşebilen belirteç.

1. Elde fırsat var **iken** taḥşîl ide gör ma'rifet
Yohsa bir gün ḥāk-ile yeksân olursun 'âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7).
[iken, -ke]
2. Cümle eşyâda begim cārî **iken** tevḥîd-i Hâk
Münkîr ü kâfirlerüñ kalbindeki inkâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3).
[iken,]
3. 'Aşk-ı Hâk beni bu halk içinde destân eylemiş
Bir avuç toprak **iken** bu şeklim insân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2).
[iken,]
4. Aslı bir **iken** zemînüñ hoş ğarîb ḥikmet-dürtür
Ba'zı yerde ḥâr bitüp ba'zen gülistân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7).
[iken,]
5. Dil ü cān mürde **iken** buldı kudümüyle şafâ
Görilüp ḥâtır-ı âzürdeden endüh-ı cefâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5).
[iken,]
6. Tefekkürde **iken** bu mısra'ı hâtif idüp ilhâm
Şafâ-baḥş oldu ehl-i dil için bu dil-rübâ dergâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9). [iken,]
7. Ben tefekkürde **iken** mısra'-ı târîḥin anuñ
Dedi hâtif rûh-ı pâki pedere rahmet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 79). [iken,]

iki: İki, sayı sıfatı.

1. Güzergâhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür dünyâ
Yol uğrağıdur anuñçün bir **ikişer** geçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4).
[ikişer, -şer]
2. İnle ey dil derd-ile nālân olursun 'âkıbet
Ağla **iki** gözlerim giryân olursun 'âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 2). [iki,]
3. Ğaraż mülk-i beḳâdur olmağ-ıçün râhi ol semte
Vücüd şehrine uğradum bir **iki** gün durağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6). [iki,]

4. Şol **iki** gurfeler kim kûbbetullâha olur nâzır
İki 'âbide beñzer kim salât üzre olur her gâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3*).
[iki,]
5. Bir **iki** gün seni besler ki olasıñ şâlih añla
Yoğsa bu çerh-i denî kimseyi eyler mi zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13*).
[iki,]
6. **İki** bölmüş cihānuñ halkını bu hāme-i taqdîr
Kimi ehl-i hicāb olmuş kimisi āşinā yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 9*).
[iki,]
7. Ey Hülûşî kurbet-i Hakk'a idemezsin vuşul
İki cihānı göñülden eylemedikçe ferāğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 10*). [iki,]
8. İstikāmet üzre olursan olursın şübhe yok
İki 'ālemde efendi alnı açık yüzü ağ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6*). [iki,]
9. 'Acebdür bāde-i 'aşkıñı ger nüş itse bir 'āşık
İki 'ālemi terk idüp olur bûlbûl gibi nālān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8*).
[iki,]

iki 'ālem: *Dünya ve ahiret.*

1. Yâ İlāhî saña her hāl-ile budur dileğim
İki 'ālemde baña 'izzet-ile rif' at ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 72*). [iki 'ālemde, -de]

iki cihān: *Dünya ve ahiret.*

1. Ey Hülûşî her seher mehtāb gibi aç gözlerüñ
İster-iseñ bulasın **iki cihānda** devleti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10*). [iki cihānda, -da]
2. Etmişem 'aşkıñ yolında cān u başı el-vedā'
Vermişim bir vuşlata **iki cihānı** el-vedā' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2*). [iki cihānı, -ı]

ikilik: *Vahdet ve fena halinin dışındaki zaman.*

1. 'İbāduñ yahşulu işi gidermek kalbde teşvîşi
İkilikten bu dervîşi esirge koma sulţānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*).
[ikilikten, -ten]

iklîm: *Ülke; memleket.*

1. Yanup yakılmada tâb-ı muhabbetde dil-i uşşāk
Göñül **iklîminüñ** nûr-ı ziyâsı meclis-i tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4*).
[iklîminüñ, -i, -nüñ]

ikrām: *Hürmet; ihsan.*

1. Baña ta'zîm itmege iner semādan kudsîyān
Ben bu **ikrāma** sezā Hālîk'üñ 'abd-ı hāşşıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6*).
[ikrāma, -a]
2. Süy-ı 'irfān ile hiç endiş-i beyhude itmesün
Biz huzûra gelmedük in 'ām içün **ikrām** içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*).
[ikrām,]

ikrār-ı hû: *Allah'ı dil ve kalp ile kabul etme, tasdikleme.*

1. İsteyen 'ilm-i ledünniden bugün almak haber
İbtidā bir mürşid öninde kıılır **ikrār-ı Hû** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 4*).
[ikrār-ı hû.]

iktibās-ı fevz: *Allah'ın tecellisinin feyzini ödünç alma.*

1. İdenler **iktibās-ı feyz-i** vech-i zü'l-celālinden
Tecellî olur elbetde aña nūr-ı cemālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1*).
[iktibās-ı feyz-i, --i]

iktidā eyle-: Tabî olmak II Örnek almak.

1. Ey Hülûsî sen daği gel 'aşka **eyle iktidā**
'Aşk zîrā cümle eşyâ üstine serdâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9*).
[iktidā eyle,]

iktidā it-: Tabî olmak II Örnek almak.

1. 'Äleme oldu vücûduñ "rahmeten li'l- 'âlemîn"
Dü cihânda buldı rahmet saña **iden iktidā** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 4*).
[iktidā iden,]

il: Şehir, diyar II Manevî mertebeler.

1. Lâmekân **ilinde** seyrân eyleyen erbâb-ı dil
Bu hârâb-âbâd u çerh-i bî-vefâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 9*).
[ilinde, -i, -n, -de]

il tut-: Yer tutmak II Önemli olmak.

1. Miñnet-i 'aşk aña râhatdur şafâyı n'eylesün
Ey gönül **tutmak** dilerseñ 'âlem-i 'ulvîde **il** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 6*).
[il tutmak, -mak]

'ilâc ol-: Çare olmak.

1. Terk iden cânını cânâna irerse ne 'aceb
Ey Hülûsî derd-i 'aşka yine derd oldu 'ilâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10*).
['ilâc oldu, -dı]

ilâhî: Ey Allah'ım.

1. **İlâhî** feyz-i nûruñla münevver it dil ü cânım
Sîva-yı hubbuñ çıkar kalbimde zerre kıoma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1*). [ilâhî,]
2. Yâ **İlâhî** saña her hâl-ile budur dileğim
İki 'âlemde baña 'izzet-ile rif'at ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 71*). [ilâhî,]

i'lâm: Anlatmak, bildirmek; izah etmek.

1. Olmasun aslâ muqayyed şâh-ı çarh dîvânına
Biz de ger bugün varırsak hâlimiz **i'lâm** içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4*).
[i'lâm,]

ile: Birlikte, beraber anlamını veren bağlaç. II Ve.

1. Yüzün suyun döküp güyâ lisân-ı hâl **ile** ola
İçenlere du 'â-yı hayr okur su gibi ezberden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 3*).
[ile,]
2. Sâye saldı çün vücûduñ 'arş-ı a'zam üstine
Şad-hezâr ta'zîm **ile** 'arş itdi saña merhabâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 10*).
[ile,]
3. 'Arız-ı dildârdan ger reng **ile** bûy alma
Dostum şerbet-fürûşânlar dimezdi 'anber iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7*).
[ile,]
4. Hâşılı bir mürşid-i kâmil **ile** şohbet gerek
Tâ yakinen râh-ı Hakk 'ı eyleye saña küşâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7*).
[ile,]

5. Nefy idelüm sivâyı hem 'ucb **ile** riyâyı
Zıkr idelüm Mevlâ'yı tevḥîd idelüm tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3*).
[ile,]
6. Gel halkaya girelüm edeb **ile** oturalım
Nûr-ı Hâkḳ 'a dalalım tevḥîd idelüm tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5*).
[ile,]
7. Çün oldum yâr **ile** agyâr kalup bîgâneym nâçâr
Bakarsam güle olur ḥâr senüñ 'aşḳuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3*). [ile,]
8. Bir zamân ağla gönül ma'şûka isterseñ vuşûl
Âh-ı zâr-ı bûlbûl **ile** güllere te'sîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 4*). [ile,]
9. 'Ârif olan eylemezmiş işbu ekvâna nazar
'Âşḳuñ yanında bu dünyâ **ile** 'uqbâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6*).
[ile,]
10. Yoğ-ise māl u mülküm ğam degil 'aşḳuñ **ile** cānâ
Cihāna şu'le urunca körüklü bir çerāğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3*).
[ile,]
11. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer 'aşḳ **ile** âvâre
Yanar pervâne-veş gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [ile,]
12. Ey gönül ister-ise cānuñ ola oddan ḥalâş
İbtidâ nefsin eyle şer **ile** şûrdan ḥalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [ile,]
13. Ey gönül ister-ise cānuñ ola oddan ḥalâş
İbtidâ nefsin eyle şer **ile** şûrdan ḥalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [ile,]
14. Püte-i 'aşḳ içre ḥālîş olmadukça bu vücûd
Olamazsın şüfiyâ çirk-âb **ile** ğışdan ḥalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4*). [ile,]
15. Añladuñsa şüfiyâ nedür bu bey'atden ğaraż
Fehm idersin n'olduğuş pîr **ile** şoḥbetden ğaraż (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2*). [ile,]
16. Çünki şubḥ irüp ziyâ **ile** cihân tenvîr olur
Vaḥdet-i zât-ı Hudâ'yı zerreler taḳdîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1*).
[ile,]
17. Müdde'îye lâf **ile** olmaz bu yoluñ sâliki
Komayınca yolına rûḥ-ı revânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5*). [ile,]
18. Hülûşî enfûs-i âfâkı añla
Bu mevcûdâta gel 'ibret **ile** bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 10*). [ile,]
19. Ğaflet **ile** itmesün 'ömrüñ güzer cānâ senüñ
Ey Hülûşî çeşm-i 'ibret eyle gel o yana bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9*).
[ile,]
20. Hây hüy **ile** olur sanma bu yoluñ sâliki
Âb-veş sâfî gönül kalbi dolu imân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3*). [ile,]
21. Ey Hülûşî kulluḳ eyle Rabbiñe ihlâş **ile**
Tâ ki afv ide senüñ cürmüñ Hudâ-yı Zü'l-celâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11*). [ile,]
22. Kendüye taḳvâyı rehber eyler-iseñ şüfiyâ
Nûr-ı imân **ile** kalbün ḥānesi dolar her an (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8*). [ile,]
23. Gözlerüñ yaşını seyl-âb eyle 'aşḳ-ı Hâḳ **ile**
Ğafleti kaldur gönülden bâri bîdâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3*).
[ile,]
24. İçüpdür havzınuñ bir kaṭresinden Hızır **ile** İlyâs
Gezüp 'âlemi sertâser ider ḳudretlerüñ seyrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7*).
[ile,]

25. Süy-ı 'irfân **ile** hiç endiş-i beyhude itmesün
Biz huzûra gelmedük in 'âm için ikrâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5).
[ile,]
26. Müheyyâ it yarağun âhîret-çün zîra ki 'ömrün
Akarsu gibi aslâ hafta **ile** aya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6). [ile,]
27. Bağrını pür-hûn ider 'aşk ğammı **ile** her seher
'Andelîb-âsâ gülîstân içre nâlân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5). [ile,]
28. Kat' ider varlık cibâlün dembedem efgân **ile**
Olmağa Ferhâd gibi ma'sûka mihmân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7).
[ile,]
29. Kaţ' ider meylün bu dünyâdan olan ehl-i fenâ
Kaşr-ı kurbâ irişür Hakk **ile** olan âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 14). [ile,]
30. Ey Hülûşî Hû **ile** kayim olur bu nûh felek
Kaplamişdur on sekiz biñ 'âlemi eţvâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9).
[ile,]
31. Ey Hülûşî 'aşk-ı Hakk'ı kendüye eyle refîk
Tâ ki yolını bulasın sāğar-ı tevhid **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 10). [ile,]
32. Miñnet-i ekdâr-ı 'âlemden rehâ-yâb oldular
Eyleyen gönün mücellâ yâver-i tevhid **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 8).
[ile,]
33. Neşve-i feyz-i haķikatden olursun kām-yâb
Kalb evini nûr idersin hâver-i tevhid **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6). [ile,]
34. Micmer-i 'âlemde yakmağa enâniyyet özün
İster-iseñ sâlikâ yak ahker-i tevhid **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4). [ile,]
35. Câm-ı 'aşk nûş idenler sāğar-ı tevhid **ile**
Oldular mest-i ebed bu dâver-i tevhid **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 2). [ile,]
36. Câm-ı 'aşk nûş idenler sāğar-ı tevhid **ile**
Oldular mest-i ebed bu dâver-i tevhid **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 1). [ile,]
37. 'Aşk **ile** geldi gelenler bu cihân şahrâsına
Yine 'aşk **ile** irer kişi begim Mevlâ'sına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1). [ile,]
38. 'Aşk **ile** geldi gelenler bu cihân şahrâsına
Yine 'aşk **ile** irer kişi begim Mevlâ'sına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2). [ile,]
39. Gönül zevrâkını deryâya şaldum 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba düşdüm bu muhâlif rûzigâr **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2).
[ile,]
40. Hediyye hem nazîre olmağa Kurrâ Efendi'ye
Hülûşî söyledi bu şi'ri aña i'tizâr **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10). [ile,]
41. Recâ'-ı vaşl için ol şâh-ı hüsne 'arz-ı hâl itdüm
Maħalli yok didi meyve bulunmaz der-kenâr **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6). [ile,]
42. Ne mihrinden ne mähından gönül kesb-i neşâ eyler
Bu hengâmda şeb u rûz geçürüpdür âh-ı zâr **ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4). [ile,]
43. Şu diller kim senün 'aşkuñ **ile** cânâ olur ħandân
Ebed Mısr'ı vücüd içre olur Yûsuf gibi sultân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1).
[ile,]
44. Gönül mir'atını gerd-i sivâdan eylemege pāk
Şeb u rûz zikr-i tesbîh-i Hudâ **ile** cilâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8).
[ile,]
45. Hülûşî biñ kusûr **ile** olan a'mâle aldanma
Kâbul olmasına anuñda Ĥazret'den rızâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9).
[ile,]

46. Eger şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldı
Ya faqr **ile** Ebū Derdā ğınāda İskender olduñ tut (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [ile,]
47. Eyle endîşe ‘aceb n’olsa gerek ‘ākîbetüñ
Tābekey ğaflet **ile** kendüñe eylersin al (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 6*). [ile,]
48. Bāde-i naḥvet **ile** geçmededür eyyāmuñ
Ārzu-yı dil ise itmededür cenk u cidāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 7*). [ile,]
49. Var-ise zehr **ile** ālüde-dürür bünyāduñ
Kim girerse içine çekmelüdür bunca kelāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 17*).
[ile,]
50. Dūd-ı āhım **ile** cedvel ideyim eṭrāfuñ
Tā ki sūz-ı dilüme her varaķı ola nişān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 29*). [ile,]
51. Zāhir ü bāṭın **ile** anuñ olup münkādı
Şeyḥim üstādım odur eyler idi aña senā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 59*). [ile,]
52. Nice bir da ‘vā **ile** kendüñe urursun şişi
Bir zamāna ḳalmıṣuz aña sülük-ı dervîşi (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 17*).
[ile,]
53. Eger bildünse İnnenî enāllāh remzini şūfî
Saña zāhir olur maḳşūd nedür Tūr **ile** Mūsā’ dan (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [ile,]
54. Göñül āyînesin iden muşaffā jeng-i sivādan
Rehā-yāb eyledi ḳalbini dünyā **ile** ‘uḳbādan (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2*).
[ile,]

ilet-: Göttürmek; ulaştırmak.

1. N’oldu ol pîr-i ḥaḳīḳat o ‘azîz-i dānā
Ḳande **iletdüñ** anı bu ḥaberi söyle baña (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 46*).
[iletdüñ, -dü, -ñ]

ilhām: Allah tarafından kulun gönlünde doğan bilgi, sezgi.

1. Tefekkürde iken bu mısra ‘ı hātîf idüp **ilhām**
Şafā-baḥş oldu ehl-i dil içün bu dil-rübā dergāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9*). [ilhām,]

‘ilm: Bilim, bilgi II Allah’ın hikmeti.

1. Ledünnî ‘**ilmine** vāşıl olanlar
Tetebbu ‘ eylemezler naḳş-ı evrāk (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 7*). [‘ilmine, -i, -n, -e]
2. Yaraşur va ‘z aña ḥaḳḳā ki ola ‘**ilm-ile** ‘āmil
‘Ameli olmayanuñ dinlemezler va ‘dini vā ‘iz (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7*).
[‘ilm-ile, --ile]
3. Bu ‘**ilme** dā’ir olan fenni bilimez Eflātūn
Tefekküründe nice ‘aḳl bu ‘ilmi olur ḥayrān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 3*).
[‘ilme, -e]
4. Senüñ ḥikmetlerin fehminde şad Loḳmān olur ‘āciz
Senüñ bir ḳatre ‘**ilminde** Felātun-‘aḳl olur ḥayrān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 6*). [‘ilminde, -i, -n, -de]
5. İster-iseñ Ḥulūşî ḳoḳmağa bûy-ı ‘irfān
Oḳu ledünnî ‘**ilmüñ** bu gülsitān içinde (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*).
[‘ilmüñ, -üñ]
6. Bu ‘ilme dā’ir olan fenni bilimez Eflātūn
Tefekküründe nice ‘aḳl bu ‘**ilmi** olur ḥayrān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4*).
[‘ilmi, -i]
7. ‘**İlm** ü ḥikmetle eger olsa Felātūn-ı zamān
Yine cellād-ı ecelden bulamaz zerre emān (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 23*).
[‘ilm,]

ilm-i ledünnî: İlahi sırların Allah tarafından ilham ve keşif yoluyla peygamber ve velilere öğretildiği ilim II Batın ilmi.

1. Eger **ilm-i ledünnîden** alayım dir iseñ behre
Sefer it 'âlem-i kalbe biraz da seyr-i etvâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3).
[ilm-i ledünnîden, -den]
2. Alayım dirseñ eger '**ilm-i ledünnîden** haber
Heykel-i insânda mestûr âyet-i Qur'ân'a bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 3).
['ilm-i ledünnîden, -den]
3. İsteyen '**ilm-i ledünnîden** bugün almak haber
İbtidâ bir mürşid öninde kılur ikrâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 3).
['ilm-i ledünnîden, -den]

iltifat it-: Bir şeye ilgi ve rağbet göstermek.

1. Begim kâni '-dil olan **iltifat itmez** bu dünyâya
Ne hâşıl bu denîñün bu tuğalum mâl u menâinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5). [iltifat itmez, -mez]

ilyâs: Hızır ile ab-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe eren ve insanlara zor zamanlarında yetişen peygamber.

1. İçüpdür havzınıñ bir katresinden Hızır ile **ilyâs**
Gezüp 'âlemi sertâser ider kudretlerün seyrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7).
[ilyâs,]
2. Âb-ı hayvân ister-iseñ zulmet-i şebde ara
Hızır u **ilyâs** gibi def' it sende hâb-ı râhatı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4).
[ilyâs,]

imân: Allah'a kalp ve dil ile inanma II İslam dinini kabul etme.

1. Ey Hülûsî mâsivâ fikrinden evvel it hâzer
Ba'dehû kalb-i hülûş üzre gelüp **imâna** ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10).
[imâna, -a]
2. Hâne-i dilde olalı 'aşk-ı Hâk mihmânımız
Hamdülillâh küfr-i şekden oldu pāk **imânımız** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 2). [imânımız, -ımız]
3. Hây hüy ile olur sanma bu yoluñ sâliki
Âb-veş sâfi gönül kalbi dolu **imân** gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4).
[imân,]
4. Derd ucından cânını terk eyledi cân isteyen
Mâsivâ zünnârını kat' ider **imân** isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2).
[imân,]

imiş: Öğrenilen geçmiş zaman, miş.

1. Lîk taqdîr-i Hudâ böyle **imiş** çâre nedür
Esdî evrâk-ı vücûdına anuñ bād-ı hazân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 41). [imiş,]
2. Bir 'aceb sevdâ **imiş** 'âlemde cânâ derd-i 'aşk
Düşmeyen ol derde bilmez gâlibâ sevdâ nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3). [imiş,]
3. Derd-i 'aşka mübtelâ olmak 'aceb düşvâr **imiş**
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hâk 'uşşâka müşkil kâr **imiş** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 1). [imiş,]
4. Derd-i 'aşka mübtelâ olmak 'aceb düşvâr **imiş**
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hâk 'uşşâka müşkil kâr **imiş** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2). [imiş,]
5. Büy-ı maşşûda nice vâşıl olur ehl-i sülûk
Kânde bir gül açıla etrâfi cümle hâr **imiş** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4).
[imiş,]

6. Sanma kim kâbil ola bu derde dermân ey tabîb
Mihnet-i 'aşkdan dirîğ Loḳmân bile bîmâr **imiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6*). [imiş,]
7. Cân u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Âşîkuñ öz menzili Mansûr gibi ol dâr **imiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8*). [imiş,]
8. Ey Hülûsî sen daḥî gel 'aşka eyle iktidâ
'Aşk zîrâ cümle eşyâ üstine serdâr **imiş** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*). [imiş,]
9. Bir onulmaz derd **imiş** cânâ maḥabbet âteşi
'Âşîkuñ kimini öldürdi kimini itdi sağ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7*). [imiş,]
10. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yaḳar dâ'im
Ne özge derd **imiş** bu derd bulunmaz bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4*). [imiş,]
11. Ger tabîb Loḳmân **imiş** ben bî-nevâyı n'eylesün
Derd-i 'aşka mübtelâ olan devâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 3*). [imiş,]
12. Derdime dermân aradum derd **imiş** dermân baña
Kendi özüm bilmege aslım **imiş** bürhân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1*). [imiş,]
13. Derdime dermân aradum derd **imiş** dermân baña
Kendi özüm bilmege aslım **imiş** bürhân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2*). [imiş,]
14. Kande bakarsam görünür gözime esrâr-ı dost
Bir onulmaz derd **imiş** bu başıma sevdâ-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [imiş,]

imkân: *Mümkünlük; olabilirlik.*

1. Ḳulluḳ ider Rabb'isine şıḳ-ile her rûz u şeb
Bend-i şeytândan ḥalâş olmağa **imkân** isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4*). [imkân,]

in: *İnmek.*

1. Baña ta 'zîm itmege **iner** semâdan ḳudsiyân
Ben bu ikrâma sezâ Ḥâlîḳ'uñ 'abd-ı ḥâşşıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 5*). [iner, -er]

in'âm: *Lütuf, ihsan II Allah'ın kullarını nimetlendirmesi*

1. Süy-ı 'irfân ile hiç endîş-i beyhude itmesün
Biz ḥużûra gelmedük **in'âm** içün ikrâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*). [in'âm,]
2. Dâyim Ḥaḳ'ı zîkr eyle **in'âmını** fikr eyle
İḥsânına şükr eyle inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5*). [in'âmını, -ı, -n, -ı]

'inân-ı tab': *Yaratılışın imanı.*

1. Çün itmâmı müyesser oldu bu zibâ dil-ârânuñ
'Inân-ı tab'ımı şarf eyledüm tâ târîḳ nâgâḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8*). ['inân-ı tab'ımı, -ım, -ı]

'inâyet: *İyilik; ihsan, lütuf.*

1. Kullaruñ şevki senûñ didârına
Sen kerem kıl sen **'inâyet** yâ Vedûd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8*). ['inâyet,]

2. Zāhir olunca āña esrār-ı zāt
Sen kerem kıl sen **'ināyet** yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12*).
['ināyet,]
3. Hakk'ı isteyen vücūdundan geçer
Sen kerem kıl sen **'ināyet** yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16*).
['ināyet,]
4. Zātuña 'āşık senün ehl-i şühūd
Sen kerem kıl sen **'ināyet** yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4*).
['ināyet,]
5. Senden umar cümle-i ehl-i sücūd
Sen kerem kıl sen **'ināyet** yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2*).
['ināyet,]

ināyet eyle-: Lutfetmek; iyilik yapmak.

1. Hülûşî kuluña her ân **ināyet eyle** yā Mennân
Olupdur vālih ü hayrân senün 'aşkuñla yā Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9*). [ināyet eyle,]

'ināyet-i tevfiḳ: Allah'ın rızasına uygunluğun lütfü.

1. Şirât-ı müstakîme doğru giderdi yolumuz
Eger **'ināyet-i tevfiḳ** olursa yā Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 8*).
['ināyet-i tevfiḳ,]

inbisāt ol-: İç ferahlatan olmak II Gönül ferahlığı içinde olmak.

1. Olmagıl cānā ğazûb hilmi şifāt it kendüñe
'Ākile lâyiḳ budur her sözi **ola inbisāt** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 6*).
[inbisāt ola, -a]

'ind: Katında; nezdinde II ...e göre.

1. Meclis-i 'aşḳda añıldıkda ḥaḳîḳat sözleri
'Āşkuñ **'indinde** bil yokdur o sözlerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*).
['indinde, -i, -n, -de]

inkār: İslamiyet ve islami öğretileri reddetme II Kabul ve tasdik etmemek,.

1. Cümle eşyâda begim cārî iken tevḥîd-i Hakk
Münkir ü kāfirlerün ḳalbindeki **inkār** nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 4*).
[inkār,]

iñle-: Ah etmek II Aşk acısıyla içli içli sesler çıkarmak.

1. İñle ey dil derd-ile nālân olursun 'ākıbet
Ağla iki gözlerim giryân olursun 'ākıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1*).
[iñle,]

innenî enāllāh: "Ey Musa! Muhakkak ki ben yalnızca ben alemlerin rabbi olan Allah'ım" Kasas Suresi 30.ayetten iktibastır.

1. Eger bildünse **İnnenî enāllāh** remzini şüfi
Saña zāhir olur maḳşūd nedür Tūr ile Mūşā'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7*). [innenî enāllāh,]

inşāf: Vicdanlı ve merhametli olma.

1. Ey nefs-i hevādārım **inşāf** ide gör **inşāf**
Ey cefāsı çok yārim **inşāf** ide gör **inşāf** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra1*).[inşāf,]
2. Ey nefs-i hevādārım **inşāf** ide gör **inşāf**
Ey cefāsı çok yārim **inşāf** ide gör **inşāf** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra2*).[inşāf,]

3. Dünyâda çeker her ferd hâlince belâ vü derd
İsterseñ olasıñ merd **inşâf** ide gör **inşâf** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4*).
[inşâf,]
4. Dâyim Hâk'ı zıkr eyle in 'âmını fikr eyle
İhsânına şükr eyle **inşâf** ide gör **inşâf** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 6*). [inşâf,]
5. Bu yolda nice merdân terk eyledi baş u cân
Ahvâlini an her an **inşâf** ide gör **inşâf** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8*). [inşâf,]
6. Her demde Hülûşî yâr zıkr-i Hâk'ı it izhâr
'Afv ide seni Ğaffâr **inşâf** ide gör **inşâf** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10*).
[inşâf,]

inşâf ide gör: Adalet göstermek II Acıyıp merhamet etmek.

1. Ey nefis-i hevâdârım **inşâf ide gör** inşâf
Ey cefâsı çok yârim **inşâf ide gör** inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2*). [inşâf
ide gör, -e gör]
2. Her demde Hülûşî yâr zıkr-i Hâk'ı it izhâr
'Afv ide seni Ğaffâr **inşâf ide gör** inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10*).
[inşâf ide gör, -e gör]
3. Bu yolda nice merdân terk eyledi baş u cân
Ahvâlini an her an **inşâf ide gör** inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8*). [inşâf
ide gör, -e gör]
4. Dâyim Hâk'ı zıkr eyle in 'âmını fikr eyle
İhsânına şükr eyle **inşâf ide gör** inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 6*). [inşâf
ide gör, -e gör]
5. Dünyâda çeker her ferd hâlince belâ vü derd
İsterseñ olasıñ merd **inşâf ide gör** inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4*). [inşâf
ide gör, -e gör]

insân: Akıl, şuur ve iman ile diğer varlıklardan ayrılan canlı II Şahıs, fert.

1. Ashıma nisbet kılursam bu vücûdum varlığün
Bir kurı nâmdur ki ancak söylenür **insân** baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10*).
[insân,]
2. Ne hikmetdür bu kim eşyâda cümle 'aşk lisânı var
Velâkin oldu **insân** bu tecellîye sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*).
[insân,]
3. Cemâl-i Hâk'ı âyine düşüpdür tal'at-i Âdem
Bu evşâf-ı şıfâtı kaplamuş **insânı** görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4*).
[insânı, -ı]
4. 'Aşk-ı Hâk beni bu hâk içinde destân eylemiş
Bir avuç toprak iken bu şeklim **insân** eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*).
[insân,]
5. Ey Hülûşî küntü kenzün ma'nâsını anlayan
Ol bilür ancak nedür **insânı** hilâkden garaż (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10*).
[insânı, -ı]
6. Dest-i kudretle yazılmış her şeye âyât-ı Hâk
Anı fehm itmek dilerseñ gel beru **insâna** bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6*).
[insâna, -a]
7. Gel beru ey ğâfil **insân** ne 'aceb kâr eyledün
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1*).
[insân,]
8. Kühl-i esrâr-ı cevâhir gözine virdi cîlâ
Anuñ-içün oldu **insânda** başîret itme şek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8*).
[insânda, -da]
9. Kime bâkîdür cihân ey ğâfil **insân** gözüñ aç
Nice bir ğafletde yatursun idüp fikr-i muhâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5*).
[insân,]

10. Naḥvet-i kibri ʔo bu yolda ara bir rehberi
Dil irâdet virmege bir kâmil ol **insânı** bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8*).
[insânı, -ı]
11. Senüñdür luṭf-ile iḥsân neye kâdir ʔa'if **insân**
Beni bu hicr-ile her an esirge ʔoma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5*).
[insân,]
12. Enîs-i zât-ı Ḥaḳḳ olalıdan ʔalbi Ḥulûşî'nüñ
Anuñ-çün 'âlem-i mülkde denilür nâmına **insân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10*). [insân,]
13. Ḥulûşî sırr-ı nefahtü ki idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğın **insânda** mestür şol mu 'ammâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10*). [insânda, -da]
14. Ḥudâ'yı añlamakdur bu vücûda girmeden maḳşûd
Ġaraḫ Mevlâ'ya ʔulluḳdur bu **insânuñ** kemalinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8*). [insânuñ, -uñ]
15. Virme dil her müdde'îye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kâmil **insâna** ʔıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8*).
[insâna, -a]

insân eyle-: İnsan olarak adlandırma.

1. Biz yoğ-iken var eyledüñ san 'atı izhâr eyledüñ
Adımız **insân eyledüñ** senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4*). [insân eyledüñ, -dün]

ir-: Ulaşmak, varmak II Bir makama ulaşmak.

1. Sen murâd üzre daḫi nâ'il-i kâim olmazdan
Bezm-i maḳşûdına senüñ **irişür** nice zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 12*).
[irişür, -iş, -ür]
2. Terk iden cânını cânâna **irerse** ne 'aceb
Ey Ḥulûşî derd-i 'aşḳa yine derd oldu 'ilâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9*).
[irerse, -er, -se]
3. Çünki şubḫ **irüp** ziyâ ile cihân tenvîr olur
Vaḫdet-i zât-ı Ḥudâ'yı zerreler taḳdîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1*).
[irüp, -üp]
4. Bende ol bir 'ârif var hizmet-i sultâna **ir**
Terk idüp 'ırz u vaḳâruñ ʔul olup sultâna **ir** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1*).
[ir,]
5. Bende ol bir 'ârif var hizmet-i sultâna **ir**
Terk idüp 'ırz u vaḳâruñ ʔul olup sultâna **ir** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*).
[ir,]
6. Ey Ḥulûşî mâsivâ fikrinden evvel it ḫazer
Ba'deḫû ʔalb-i ḫulûş üzre gelüp imâna **ir** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10*).
[ir,]
7. Merd-i meydân-ı Ḥudâ olmak dilersen şüfiyâ
Nefsini mür eyle andan şoñra Süleymân'a **ir** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8*).
[ir,]
8. Eyle İskender gibi bir Ḥıẓr rehber kendüne
Ba'deḫû seyr eyleyüp bu 'âlemi seyrâna **ir** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 6*).
[ir,]
9. Çek ta'alluḳ dâmenini sen daḫi İdrîs gibi
Geç bu fânî 'âleminden şoḫbet-i Rıdvân'a **ir** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4*).
[ir,]
10. Sıdk-ıla Ḥulûşî ʔul bir kâmilî ara bul
Ol kâmile bende ol sultâna **irem** dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8*). [irem, -em]

11. Geç kayd-ı dil-i cāndan cānāna **irem** dirseñ
Hem cism-ile bu tenden Sübhān'a **irem** dirseñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 60, Mısra 1). [irem, -em]
12. Su gibi akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemān ağla dermāna **irem** dirseñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 60, Mısra 6). [irem, -em]
13. Bülbul gibi zār eyle durmayup fiğān eyle
Bu virdi her ān eyle cānāna **irem** dirseñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 60, Mısra 4). [irem, -em]
14. Geç kayd-ı dil-i cāndan cānāna **irem** dirseñ
Hem cism-ile bu tenden Sübhān'a **irem** dirseñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 60, Mısra 2). [irem, -em]
15. Dirîgā āhîri vakte **irişenler** bu ümmetden
'Acâyib nesneler görse gerek eşrât-ı sâ'atden (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 1). [irişenler, -iş, -en, -ler]
16. Ne mümkündür hālâş olmak elinden nefis u şeytānuñ
Meger 'avn u meded **irişe** bize Hâk Te'ālā'dan (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 4). [irişe, -iş, -e]
17. Kaţ' ider meylüñ bu dünyādan olan ehl-i fenā
Kaşr-ı kurbā **irişür** Hâk ile olan āşinā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 14). [irişür, -iş, -ür]
18. 'Âşk ile geldi gelenler bu cihān şahrāsına
Yine 'aşk ile **irer** kişi begim Mevlā'sına (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 96, Mısra 2). [irer, -er]
19. Sidre-i feyz-i Hudā'ya **irmeyen** alçaak dede
'Âşkuñ kalbinde evvel derd-i 'aşk mihmān gerek (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 5). [irmeyen, -me, -y, -en]

irādet: *İrade.*

1. Naḥvet-i kibri қо bu yolda ara bir rehberi
Dil **irādet** virmege bir kāmīl ol insānı bul (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 66, Mısra 8). [irādet,]

irci'i: Dön II "Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!" Fecr Suresi 28.ayetten iktibastır.

1. Geldi çün **irci'iden** aña ḥitāb-ı 'izzet
Eyledi rûhını teslim-i Hudā bî-minnet (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 65). [irci'iden, -den]

'irfān: Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel bilgi II Allah'ın gizli sırlarına ve eşyanın hakikatine tefekkür, keşif ve ilham yoluyla vakıf olma yeteneği.

1. Ey Hulûsî taḥtgāh-ı 'aşk olalı bu gönül
Dopdolu olmuş-durur **'irfān-ıla** dîvānımız (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 10). ['irfān-ıla, --ıla]
2. Gānīmet bilmeyen kesb itmege **'irfān** bu eyyāmı
Yarın mahşerde bu kez çekdüğü ḥizlānı görsünler (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 9). ['irfān,]
3. Bāb-ı kurb-ı ḥazrete uçurmağa cān murğını
İ'tikād-ı pākden per-i dilde hem **'irfān** gerek (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 8). ['irfān,]
4. Ey Hulûsî evvelā terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i 'aşk içre soñra gir oku **'irfānı** bul (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 66, Mısra 10). ['irfānı, -ı]
5. Dilersen olası **'irfāna** dest- res
Bu fāniden begim ayağını kes (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 43, Mısra 1). ['irfāna, -a]

6. Biñ bir ismüñ tecellisiyle döner bu ekvân
Bu ma' nâ hod nümâyan bellü ' **irfân** içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12).
['irfân,]

'irfân ol-: İrfan sahibi olmak.

1. Kaṭrede deryâyı bul deryâda aña kaṭreyi
Kalma bu kısr içre tâ ki bildüğün ' **irfân ola** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4).
['irfân ola, -a]

irs: Miras II Kalıtım.

1. Zihî âb-ı ḥayât-ı mâ-i şafâ kim teşnegân için
Sañasın **irs-ile** menkül-dürür Hızr u Sikender'den (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 6). [irs-ile, --ile]

irsâd: Doğru yolu gösterme; Hak yolunu gösterme II Manen aydınlatma

1. Kendü kendüni yitirmişsin ğaraz bulmak seni
Pîrühûñ **irsâdı** şimdi ḥalvete koymak seni (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 24).
[irsâdı, -ı]

irtifâ'-ı kadr: İtibar yükseklği.

1. Sâkin-i künc-i kanâ'at köşk ü evvân istemez
İrtifâ'-ı kadr için anlar daḥi şân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 2).
[irtifâ'-ı kadr,]

irtihâl: Ölmek.

1. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz bu yolda **irtihâl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10).
[irtihâl,]

isbât-ı illâ: Kelime-i tevhidi ispat etmek II Allah'tan başka ilah olmadığını ispat etmek.

1. Selâmet bulmağa tûfân-ı şirkden
Sefinedür hemân **isbât-ı illâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 4). [isbât-ı illâ,]

ise: Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

1. Günbegün bulmadadur cümle tenezzül a'zâ
Ṭül-i 'ömr **ise** saña yapmadadur özge ḥayâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 10).
[ise,]
2. Var **ise** gülsitân-i dehrüñ ey dil köhne evrâkı
Benüm de sinem üzre şerḥa olmuş tâze dağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7). [ise,]
3. Kumâş-ı kisve-i 'irfânı niyyet var **ise** 'arza
Kesâdı var satılmaz bey'-i bâzârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7). [ise,]
4. N'ola deryâ gibi cûş-ı ḥurûş eyler **ise** göñlüm
Şadef-veş dürr-i 'irfânım çıka tâ taşra kânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3). [ise,]
5. Aşlını ger ararsan nefahtu fîh-min rûhi
Fer'üh **ise** zuhûrî kevn-i mekân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 4). [ise,]
6. Ey göñül olduñ **ise** didâr-ı Hâkk'a âşinâ
Kes ta'alluk dâmenühüñ ağyâra olma âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1). [ise,]
7. Firkat-ı cehennemden işid nefsüh **ise** aḥvâli bed
Baña meded senden meded senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7). [ise,]
8. Ey Hülûşî ümmet **iseñ** ol resûle sen dahi
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11).
[iseñ, -ñ]

9. Eger 'arif **iseñ** kalbini virme bu fenā mülke
Hulūşî bu naşihati dimiş bize geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9*).
[iseñ, -ñ]
10. Eger ilm-i ledünniden alayım dir **iseñ** behre
Sefer it 'âlem-i kalbe biraz da seyr-i etvâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3*).
[iseñ, -ñ]
11. Ey Hulūşî 'arif **iseñ** 'aşkı elden komagıl
Bâb-ı Hakk'a 'aşk-ıla mihmân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9*).
[iseñ, -ñ]
12. Eger 'arif **iseñ** ibretle bak ey dil bu ekvâna
Açılup kalb gözin tâ ola bîdâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7*).
[iseñ, -ñ]
13. Ey Hulūşî 'arif **iseñ** dâyimâ zikr it Hakk'ı
Hâne-yi dil çünkü zikr-i Hakk-ıla ta'mir olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9*).
[iseñ, -ñ]
14. 'Âkıbet-endiş **iseñ** fikr eyle bir kez hâlini
Nice bir seyr-i gülîstân seyr-i gülzâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7*).
[iseñ, -ñ]
15. 'Âkıbet-endiş **iseñ** yâd eyle evvel hâlini
Şoñra fehm eyle 'aceb nedür bu dünyâdan me'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3*). [iseñ, -ñ]
16. 'Âkil **iseñ** bu fenâya şakın olma tâlib
Yok şebâti ki anuñla idesin kesb-i me'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 3*). [iseñ, -ñ]
17. Bâde-i nahvet ile geçmededür eyyâmuñ
Ârzu-yı dil **ise** itmededür cenk u cidâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 8*). [ise,]

İskender: İskender kahramanlığı, Hızır ile ab-ı hayat suyunu araması ve çok uzakları gören aynasıyla tarihi-efsanevi bir kişidir.

1. Eyle **İskender** gibi bir Hızır rehber kendüne
Ba'dehü seyr eyleyüp bu 'âlemi seyrâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*).
[iskender,]
2. Eger şâh u gedânuñ menzili çünkü mezâr oldı
Ya fakr ile Ebû Derdâ ğinâda **İskender** olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [iskender,]

İsm: Ad, nam II Allah kastedilmiş.

1. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyâya Rab **ismi**
Ne şan 'at gösterüpdür 'âleme Rahmân'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 5*). [ismi, -i]
2. Müfte'ilün Fâ'ilün müfte'ilün Fâ'ilün
Her birinün **ismini** saña ne lâzım demek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 20*).
[ismini, -i, -n, -i]
3. Biñ bir **ismün** tecellîsiyle döner bu ekvân
Bu ma'nâ hod nümâyan bellü 'irfân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11*).
[ismün, -ün]

İsmâ'il: Babası Hz. İbrahim tarafından kurban edilmemesi için kendisine koç gönderilen ve ayaklarını yere vurunca zemmey suyu çıkaran peygamber. II Şair İsmâil Hakkı Bursevî

1. Cân teslim eyledük yolına **İsmâ'il** gibi
Tâ bizim dañı bugün maqbûl ola kurbânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5*).
[ismâ'il,]
2. Ey Hulūşî sende **İsmâ'il** gibi teslimde ol
Tâ ki maqbûl ola Hakk yolında kurbânıñ senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9*). [ismâ'il,]

iste-: Talep etmek II (Bir şeyi) arzulamak, arzu etmek.

1. Ey Hülûşî bulmak **isterseñ** eger gamdan rehâ
Kâlbînüñ âyînesini 'aşk-ıla eyle cilâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 11). [isterseñ, -rseñ]
2. Derd-i miñnet hem-demi olsa revâdur 'âşıkun
Hâne-i derd-i belâya gayrı mihmân **istemez** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 4). [istemez, -mez]
3. Sâkin-i künc-i kanâ'at köşk ü eyvân **istemez**
İrtifâ'-ı kâdr için anlar dañi şân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 2). [istemez, -mez]
4. Sâkin-i künc-i kanâ'at köşk ü eyvân istemez
İrtifâ'-ı kâdr için anlar dañi şân **istemez** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 1). [istemez, -mez]
5. 'Âşık oldur Hağ yolında terk ide baş-ile cân
'Andelîb-âsâ hemân bir âh u efgân **istemez** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 6). [istemez, -mez]
6. Feyz-i Hağ'dan bir kadeh nûş eyleyen dîvâneler
Hızr elinden de olursa âb-ı hayvân **istemez** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 8). [istemez, -mez]
7. Cennet-i kâlbe duñul itmezse bunda 'âşıkân
Va'd olan yarın aña hürî u gilmân **istemez** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 10). [istemez, -mez]
8. Ey Hülûşî miñnet-i fakra taħammül eyleyen
Verseler almaz aña mülk-i Süleymân **istemez** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 12). [istemez, -mez]
9. Derd-i 'aşka **ister-iseñ** bulasın ey dil devâ
Sür çıkar kâlbün evinden kalmasun zerre hevâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 1). [ister-iseñ, -r-iseñ]
10. Bezm-i 'aşk-ı İlahî cāmını nûş eyledik
Zâhidi 'uzlet gözet sen **ister** içme **ister** iç (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 18, Mısra 4). [ister, -r]
11. Bezm-i 'aşk-ı İlahî cāmını nûş eyledik
Zâhidi 'uzlet gözet sen **ister** içme **ister** iç (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 18, Mısra 4). [ister, -r]
12. Ey Hülûşî **ister-iseñ** bulasın gamdan rehâ
Himmet-ile şeyh elünden bir piyâle meyler iç (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 18, Mısra 9). [ister-iseñ, -r-, -ise, -ñ]
13. Hağk'ı **isteyen** vücûdundan geçer
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedûd (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 15). [isteyen, -y, -en]
14. Eger fâide **isterseñ** vücûduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda nağd-i 'aşkdan özge bâzârı n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 7). [isterseñ, -r, -señ]
15. Ey gönül **ister-ise** cânun ola oddan ħalâş
İbtidâ nefsin eyle şer ile şûrdan ħalâş (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 46, Mısra 1). [ister-ise, -r, --ise]
16. Ey Hülûşî 'âlem-i bâkide **isterseñ** maķâm
Bir gün evvel eyle bu fânî mekânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 50, Mısra 9). [isterseñ, -r, -se, -ñ]
17. Bir zamân ağla gönül ma'sûka **isterseñ** vuşul
Âh-ı zâr-ı bülbül ile güllere te'sîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 3). [isterseñ, -r, -se, -ñ]
18. Bu vücûduñ zûlmetidür mâni'-i âb-ı hayât
Bulmak **isterseñ** Hızır-veş eyle 'aşka iktidâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 4). [isterseñ, -r, -se, -ñ]

19. Ger hākīkat çarşusunda bulmak **isterseñ** revāc
Ey Hülüşī ibtidā ‘aşk-ıla kıl ölmek gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 9*).
[isterseñ, -r, -se, -ñ]
20. Şem‘-i bezm-i yâre ermek **ister-iseñ** gel beru
Pertev-i nûr-ı Hudâ pervânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5*).
[ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]
21. Kenz-i Hakk‘ı **ister-iseñ** gönlini vîrâne kıl
Yanmada ‘aşk âteşine kendüni pervâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1*).
[ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]
22. Ey Hülüşī mürşid **isterseñ** bu yolda ‘aşka uy
Mülk-i dilde ‘aşk-ı Hakk‘ı geç ulu sulţāna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*).
[isterseñ, -r, -se, -ñ]
23. Hayât-ı cavidānī bulmağa **ister-iseñ** ey dil
İçe gör cür‘a-yı âb-ı hayâtı Hakk vişālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3*).
[ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]
24. Hülüşī anlamaya **isteyen** esrâr-ı Mevlâ’yı
Geçer nefsûnı aña emretdüğü vehm u hayālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9*). [isteyen, -y, -en]
25. Derd ucından cânını terk eyledi cân **isteyen**
Mâsivâ zünnârını kat‘ ider imān **isteyen** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2*).
[isteyen, -y, -en]
26. Kat‘ ider varlık cibālün dembedem efgân ile
Olmağa Ferhād gibi ma‘şûka mihmān **isteyen** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8*).
[isteyen, -y, -en]
27. Bağrını pür-hûn ider ‘aşk ğammı ile her şehir
‘Andelîb-âsâ gülîstān içre nālān **isteyen** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6*).
[isteyen, -y, -en]
28. Kulluk ider Rabb‘isine sıdk-ile her rûz u şeb
Bend-i şeytāndan halâş olmağa imkân **isteyen** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4*).
[isteyen, -y, -en]
29. Terk ider İbrāhim-âsâ ey Hülüşī varlığıñ
Olmağa mülk-i bekā tahtında sulţān **isteyen** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10*).
[isteyen, -y, -en]
30. Ey Hülüşī cümle eşyâ çünki hālîk şübhesiz
Bir gün evvel sa‘y ide gör Hakk‘a **isterseñ** rücû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10*). [isterseñ, -r, -se, -ñ]
31. Ey Hülüşī **ister-iseñ** anlamağa kendüni
Bende ol bir mürşide kim ‘ârif-i devrân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 9*).
[ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]
32. Âb-ı hayvân **ister-iseñ** zulmet-i şebde ara
Hızr u İlyās gibi def‘ it sende hâb-ı rāhatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3*).
[ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]
33. Derd ucından cânını terk eyledi cân **isteyen**
Mâsivâ zünnârını kat‘ ider imān **isteyen** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1*).
[isteyen, -y, -en]
34. Tecellî-i cemālünle gönüllerde ziyā **ister**
Tesellî-i vişālünle dil ü cānda şafā **ister** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1*). [ister, -r]
35. Gönül mir‘âtını gerd-i sivādan eylemege pāk
Şeb u rûz zikr-i tesbîh-i Hudâ ile cilā **ister** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8*).
[ister, -r]
36. Hülüşī bîn kusûr ile olan a‘mâle aldanma
Kâbûl olmasına anuñda Hazret‘den rızā **ister** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10*). [ister, -r]

37. Nesīm-i feyz-i Rahmān olmağa bŷy-ı hāḳīḳatden
Bu yolda nefs-i bed-hāhe nice yıllar cefā **ister** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6*).
[ister, -r]
38. Egerçi kullaruñ cürmi efendi bî-nihāyetdür
Velākin ḳapūña gelmiş-durur senden 'atā **ister** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4*).
[ister, -r]
39. Tecellî-i cemālûñle gönŷüllerde ziyā **ister**
Tesellî-i vişālûñle dil ü cānda şafā **ister** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2*). [ister, -r]
40. Şüfiyā ger **ister-iseñ** āb-ı Kevşer'den lezîz
Şerbet-i 'irfān olupdur şehd ü şekkerden lezîz (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 1*).
[ister-iseñ, --iseñ]
41. Ey Hŷlŷşî her şehir mehtāb gibi aç gözlerŷñ
İster-iseñ bulasın iki cihānda devleti (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10*).
[ister-iseñ, -r, --iseñ]
42. Tarîḳ-i Hāḳ 'da olan āşıklar
İstemez menziline olsun kālḥ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 6*). [istemez, -mez]
43. Dünyāda çeker her ferd hālince belā vŷ derd
İsterseñ olasın merd inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4*).
[isterseñ, -r, -se, -ñ]
44. **İsteyen** 'ilm-i ledŷnniden bugün almak ḥaber
İbtidā bir mürşid öninde ḳılır iḳrār-ı Hŷ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 3*).
[isteyen, -y, -en]
45. Eyleme dünyā içŷn nākeslere ey dil tapu
İster-iseñ saña açılsun ḥāḳīḳatden ḳapu (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2*). [ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]
46. Micmer-i 'ālemde yakmağa enāniyyet özŷn
İster-iseñ sālîkā yak ahker-i tevḥid ile (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4*). [ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]
47. **İster-iseñ** Hŷlŷşî ḳoḳmağa bŷy-ı 'irfān
Oku ledŷnnî 'ilmŷñ bu ḡŷlsitān içinde (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13*).
[ister-iseñ, -r, --ise, -ñ]

isti'dād: Yetenek; kabiliyet.

1. Olmadı 'aḳlum baña hem-rāh Hāḳḳ'a varmağa
N'idem **isti'dādımı** baña vefādār olmadı (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4*).
[isti'dādımı, -ım, -ı]

istikāmet: Doğruluk II Allah'ın emrettiḡi şekilde hareket etme.

1. İstikāmet ŷzre olursan olursın şŷbhe yok
İki 'ālemde efendi alnı açık yŷzŷ āḡ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5*).
[istikāmet, -de]

is: Uḡraş, meşgŷliyet. II Yapılan şey

1. Vaz' olunan ḥizmeti ḥāzrete itdŷm ḳıyām
İşinŷ baş ŷzredir demeye çekdŷm emek (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 14*).
[işinŷ, -inŷ]
2. Āh kim yine esîr-i ḡaflet-i cāndur gönŷŷl
Fırḳat-ile dembedem **iş**i perişāndur gönŷŷl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2*). [iş, -i]
3. 'İbādŷñ yahşulu **iş**i gidermek ḳalbde teşvîş
İkilikten bu dervîş esirge ḳoma sultānım (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 7*). [iş, -i]
4. İdemedŷñ ḳalbini sen māsivādan aşlā pāk
Ey gönŷŷl böyle kalursan **işini** nār eyledŷñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 6*).
[işini, -in, -i]

5. Hâb-ı gafletden gözüm bir demde bîdâr olmadı
Nefs-i bed-ḥâh itdiği **işlere** bîdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 2*).
[işlere, -ler, -e]
6. Korkmaduñ bu gülsitândan ey gönül bü-y-ı murâd
'Andelîb gibi **işüñ** leyl u nehâr zâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*).
[işüñ, -üñ]
7. Feyz-i kıdsüñle beni eyle murâda vâşıl
Beni güm-kerde-i râh itme **işim** fırkat ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 74*).
[işim, -im]
8. Tekye-gâh-ı dünyede yok borısın çalmağ **işi**
Kimsenüñ kulağına girmez bugün lağlak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 19*). [işi, -i]

İs/işbu: İşte bu.

1. Reng-i bü-y- fâmina aldanma bâğ-ı 'âlemüñ
Kim murâdın ḥâşılı itdi **iş** bu fânide bu dem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6*).
[iş,]
2. Sakın uyma hevâ-yı nefse zinhâr
Düşürür murğı dâma **işbu** heves (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 8*). [işbu,]
3. Nakd-i 'aşkuñ gerçi çoğ-ıdı 'aceb tâlîbleri
Kâlb-i insân düşdi likin **işbu** altuna mehek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6*).
[işbu,]
4. 'Ârif olan eylemezmiş **işbu** ekvâna nazar
'Âşkuñ yanında bu dünyâ ile 'uqbâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*).
[işbu,]

İsit-: Duymak; dinlemek.

1. Fırkat-ı cehennemden **işid** nefsüñ ise aḥvâli bed
Baña meded senden meded senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7*). [işid,]

İstiyâk-ı ḥasret: Hasretin arzusu.

1. İstiyâk-ı ḥasretüñ yakdı vücûdum mülkini
Derd-i fırkat şehrinüñ vîrânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7*).
[istiyâk-ı ḥasretüñ, -üñ]

İt-: Etmek II Yapmak.

1. Olma âlûde-i 'işyân ḥâb-ı gafletle gözüm
Gaflet uylusuyla **itdün** kendi nefsüñ nekbeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8*).
[itdün, -dü, -ñ]
2. Hâb-ı gafletden gözüm bir demde bîdâr olmadı
Nefs-i bed-ḥâh **itdigi** işlere bîdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 2*).
[itdigi, -dig, -i]
3. Bâde-i naḥvet ile geçmededür eyyâmuñ
Ârzu-yı dil ise **itmededür** cenk u cidâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 8*).
[itmededür, -me, -de, -dür]

i'tâ itdi: Vermek.

1. Her biri bir dürlü mün 'am eyledikde tâ ezel
İtdi i'tâ miñnet-i 'aşkı bize Sübhânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 8*). [i'tâ itdi, -di]

i'tibâr: Saygı gösterme; önem verme.

1. Çünkü yokdur bu fenânuñ 'izzetine **i'tibâr**
İder-iseñ kendüñi kul şol ulu sultâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5*).
[i'tibâr,]

i'tikād-ı pāk: Temiz inanç.

1. Bâb-ı kurb-ı hażrete uçurmağa cân murğını
İ'tikād-ı pākden per-i dilde hem 'irfân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 8).
[i'tikād-ı pākden, -den]

i'tizār: Özür dileme; affına sığınma.

1. Hediyye hem nazîre olmağa Kırrâ Efendi'ye
Hulûşî söyledi bu şi'ri aña i'tizār ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10). [i'tizār.]

itmām: Tamamlama; bitirme.

1. Çün itmāmı müyesser oldu bu zibâ dil-ârânun
'İnân-ı tab'ımı şarf eyledüm tâ târîh nâgâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7).
[itmâmı, -ı]

izâfât: Mutlak olan Hak varlığına nispetle var kabul edilen izafî varlıklar II Mahlukat II Mevcudat.

1. İzâfâtı kuyüdâtı güzër it
Ki sa'y it olasın tâ vâşıl-ı Hâk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 5). [izâfâtı, -ı]

izhâr evle-: Ortaya çıkarmak; aşikar etmek.

1. Biz yoğ-iken var eyledün san'atı izhâr eyledün
Adımız insân eyledün senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3). [izhâr eyledün, -dün]

izhâr it-: Açığa çıkarma; gösterme.

1. Her demde Hulûşî yâr zikr-i Hâk'ı it izhâr
'Afv ide seni Ğaffâr inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9). [izhâr it,]
2. Olmadan vâ'iz efendi tek hafîd âb-rû
Maşşaduñ var-ise izhâr it Hulûşî nâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12).
[izhâr it,]

'izz u câh: Yücelik ve makam.

1. Dâm-ı şeytândur hele bu 'izz u câhı dünyanıñ
Geç buların şöhetinden fakr-ıla var ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9).
['izz u câhı, -ı]

'izzet: Büyüklük II Mertebe.

1. Çünkü yokdur bu fenânun 'izzetine i'tibâr
İder-iseñ kendünî kıl şol ulu sultâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5).
['izzetine, -i, -n, -e]
2. Yâ İlâhî saña her hâl-ile budur dileğim
İki 'âlemde baña 'izzet-ile rif'at ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 72). ['izzet-ile, --ile]
3. Maşşab-ı dünyâ didüğün sanma olur pâyidâr
'İzzeti naşbı yetişmez 'azli vâveylâsına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6).
['izzeti, -i]

'izzet-i rif'at: Yüksek itibar, yüksek mertebe.

1. Hem-civâr eyle Habîbüñe makâm-ı pederi
'İzzet-i rif'at-ile aña bu devlet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 76). ['izzet-i rif'at-ile, --ile]
2. 'İzzet-i rif'atine bakma cihânun şüfiyâ
Pâdişâhları kıl iden şol ulu sultâna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 7).
['izzet-i rif'atine, -i, -n, -e]

Ji

jeng-i sivā: *Allah'tan uzaklaştıran her şeyin pası, küfü.*

1. Āyine-i hāturuñ jeng-i sivādan eyle pāk
Tā ki kalbūñ hānesine doğa nūr-ı āfitāb (*Derūnī-zāde Muhammed Hulûsî Dīvânı, Gazel 10, Mısra 5*). [jeng-sivādan, -dan]

K k

ka'be: *Bütün Müslümanların kiblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes bina II Beytullah.*

1. Namâzin eyleme kâşır yüzün it **Ka'be'ye** nâzır
Bulurmuş cenneti hâzır kişi beş vakt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7*). [*ka'be'ye, -'ye*]

kâbil ol-: *Mümkün olmak.*

1. Sanma kim **kâbil ola** bu derde dermân ey tabîb
Miḥnet-i 'aşkdan dirîğ Loḡmân bile bîmâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5*). [*kâbil ola, -a*]

kabr: *Mezar.*

1. Bir gün olur götürür dünyâ metâ'ını felek
Ḳabr içinde altına döşer saña toprak bisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*). [*kabr,]*
2. Bir gün olur götürür dünyâ metâ'ını felek
Ḳabr içinde altına döşer saña toprak bisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*). [*kabr,]*

kabûl it-: *Razı olmak; onaylamak.*

1. Nâzar itmez ḥaḳîkat ehl-i zâhir kisvete aslâ
Ḳabûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzî ol ki deryâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6*). [*kabûl itmez, -mez*]
2. İḥtiyâr-ıla **ḳabûl iden** bu gün faḳruñ yoluñ
'Âlem-i ma'nâda yarın bir ulu sulṭân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5*). [*ḳabûl iden, -en*]

kabûl ol-: *İsteği yerine gelmek; onaylanmak.*

1. Ḳulûşî biñ ḳusûr ile olan a'mâle aldanma
Ḳabûl olmasına anuñda Ḥazret'den rızâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10*). [*ḳabûl olmasına, -ma, -sı, -n, -a*]

kaç-: *Birinden veya bir şeyden kurtulmak için uzaklaşmak.*

1. Tevhîd göñüller açar ḳalblere rahmet saçar
Şeyṭân zikirde **kaçar** tevhîd idelim tevhîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 8*). [*kaçar, -ar*]
2. Cân kuşu mânend-i tûṭî düşdi dām-ı miḥnete
Bilmezem **kaçan** olur cân bu ḳafeş tenden ḥalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8*). [*kaçan, -an*]

kaçan kim: *Ne zaman ki.*

1. Derd-i 'aşkuñla **kaçan kim** dilde âh-ı zâr olur
Gözlerimüñ yaşı diñmez sanki bir piñar olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1*). [*kaçan kim,]*
2. Ḥâne-i dilde **kaçan kim** 'aşk-ı Hak mihmân ola
Hân-ı elṭâf-ı ilâhiden aña iḥsân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 1*). [*kaçan kim,]*

kadâr: *O kadar.*

1. İçmedi bir ḳatre bârî bâdemiz söz geçmedi
Ol **kadâr** ibrâm u iḳdâm eyledük bir cām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10*). [*kadâr,]*

kadeh: *Su ve benzeri içkileri içmeye yarayan bardak II İlahi aşk.*

1. Feyz-i Hâk'dan bir **ķadeh** nüş eyleyen dīvāneler
Hızr elinden de olursa āb-ı hayvān istemez (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 39, Mısra 7*).
[ķadeh,]
2. Ben dilerem 'aşk elinden bir **ķadeh** nüş itmege
Līk gönlüm uymadı baña hevādār olmadı (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 104, Mısra 5*).
[ķadeh,]

ķadem bas-: Ayak basmak, bir yere girmek II Bir topluluğa dahil olmak.

1. Pāy-ı himmetle Hülūsī **baş ķadem** bu meclise
Mecma'-ı ehl-i velāyetdür tarīķ-i Celvetī (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 105, Mısra 9*).
[ķadem baş,]

ķādir: Muktedir; gücü yetme.

1. Senüñdür luṭf-ile ihsān neye **ķādir** za'if insān
Beni bu hicr-ile her an esirge ķoma sultānım (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 71, Mısra 5*).
[ķādir,]

ķafes: Kafes II İçinde can bulunan göğüs kafesi; beden.

1. Cān kuşı mānend-i ṭūṭī düşdi dām-ı miḥnete
Bilmezem kaçan olur cān bu **ķafes** tenden ḥalāş (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 46, Mısra 8*). [ķafes,]

ķāh: Kōşk; kasr.

1. Tarīķ-i Hâk'da olan āşıklar
İstemez menzilinı olsun **ķāh** (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 20, Mısra 6*). [ķāh,]

ķahr: İnsanın içine işleyen derin üzüntü; sıkıntı; keder.

1. Luṭf u **ķahrı** aňlayan bilür cihānuñ n'olduğın
Kimine zevķ-i sūrūr kimine miḥnetden ğaraż (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 47, Mısra 7*).
[ķahrı, -ı]

ķal-: Bir durum oluşmak, bir hale girmek II Durmak, bulunmak II Bir şey üzerinde hak sahibi olmak

1. Nice cān virmeye da'vacısı çün Hāzret ola
Nice fırķatde **ķalur** dil ki aña vuşlat ola (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğer 1, Mısra 68*).
[ķalur, -ur]
2. Derd-i 'aşka ister-iseñ bulasın ey dil devā
Sūr çıkar ķalbūñ evinden **ķalmasun** zerre hevā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 1, Mısra 2*).
[ķalmasun, -ma, -sun]
3. Zülmet-i cehl içre **ķalur** ol kişi kim yakmadı
Hāne-i ķalbine bir şem'-i ma'ārifden sirāc (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 17, Mısra 7*).
[ķalur, -ur]
4. Çün oldum yār ile agyār **ķalup** bigāneyim nāçār
Bakarsam güle olur ḥār senüñ 'aşķuñla yā Mevlā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 8, Mısra 3*). [ķalup, -up]
5. Nice bir zülmet-i nefis içinde **ķaldın** nā-tüvān
Aç gözün ğafletten uyan itmeden 'azm-ı 'adem (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 67, Mısra 3*). [ķaldın, -dı, -n]
6. Ümīd-i vuşlatuñdur bizi birkaç gün iden mesrūr
Eger hicrāna **ķalursa** yine miḥnet müheyyādur (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 38, Mısra 8*). [ķalursa, -ur, -sa]
7. İdemedüñ ķalbini sen māsivādan aşlā pāk
Ey gönül böyle **ķalursan** işini nār eyledüñ (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 57, Mısra 6*).
[ķalursan, -ur, -sa, -n]
8. Kaldum āzürde-gönül ḥāṭır-perişān nā-tüvān
Var mıdır bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Murabba 3, Mısra 7*).
[ķaldum, -du, -m]

9. Hikmetinde nice Farābī **kalur** dem-beste
Kelām u nuṭqını idrākde ‘āciz Loḫmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5*).
[*kalur, -ur*]
10. Ne şāh ve ne gedāya **kalısdır** çerḫ-i nā-hemvār
Bu dünyāya gelenler şerbet-i mevti iḫcerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7*). [*kalısdır, -ısı, -dır*]
11. Kālma bu kışır içre sa‘y it olmağa ālî-tebār
Var mıdır bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11*).
[*kalma, -ma*]
12. Kālma kışır içinde it cānā ma‘āniye güzer
Aña taḫşil-i ma‘ārifdür bu ḫilḫatden ğaraḫ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3*).
[*kalma, -ma*]
13. Kaṭrede deryāyı bul deryāda aña kaṭreyi
Kālma bu kışır içre tā ki bildüğün ‘irfān ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4*).
[*kālma, -ma*]
14. Ey kendüzin yetüren cism-ile cān içinde
Dām oldu bu vücūdun **kalduñ** zindān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2*).
[*kalduñ, -du, -ñ*]
15. Nāle vü āh-ı zārım n’ola tuṭsa cihānı
Bir ğarībim ki **kalduñ** berr ü yabān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6*).
[*kalduñ, -du, -m*]
16. Nüş ideli bezm-i ‘aşk-ı İlāhî cāmını
Bir nefes eyledi **kalduñ** bezm-i mestānemiz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 4*).
[*kalduñ, -du, -m*]
17. Nice bir da‘vā ile kendüñe urursun şişi
Bir zamāna **kalduñ** aña sülūk-ı dervīşi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 18*).
[*kalduñ, -du, -m*]
18. ‘Aşk-ı Hāk geldi yitürdi benligüm nālān idüp
Kalduñ zerre vücūdum kim vire bir şān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 4*).
[*kalduñ, -du, -m*]

kāl: Söz, laf.

1. Namāzdur mü‘minün ḫālî n’idersin şol kūr **kālî**
İdermüñ menzilün ‘ālî kişi beş vaḫt namāz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3*).
[*kālî, -î*]

kāl u kıl: Dedikodu II Boş söz.

1. Sen de ḫudsiler gibi ḫayd-ı ‘alāyıkdan kesil
Eyleme dünyā için ḫalkıyla cānā **kāl u kıl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 8*).
[*kāl u kıl, -i*]

kalb: Kalp; gönül.

1. Ey Hülûşî bulmak isterseñ eger ğamdan rehā
Ḳalbinün āyinesini ‘aşk-ıla eyle cilā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12*).
[*Ḳalbinün, -inün*]
2. Derd-i ‘aşka ister-iseñ bulasın ey dil devā
Sür çıkar **Ḳalbün** evinden kalmasun zerre hevā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2*).
[*Ḳalbün, -ün*]
3. Eger ‘ārif iseñ **Ḳalbini** virme bu fenā mülke
Hülûşî bu naşihati dimiş bize geḫenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9*).
[*Ḳalbini, -in, -i*]
4. Tevhîd göñüller açar **Ḳalblere** rahmet saçar
Şeyṭān zikirden kaçır tevhîd idelim tevhîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7*).
[*Ḳalblere, -lere*]

5. Ey Hülûşî derd-i 'aşk ideli **kalbimde** karar
Yıkılıp varlık evi vîrāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9*).
[*kalbimde, -im, -de*]
6. Âyine-i hâtrun jeng-i sivâdan eyle pāk
Tā ki **kalbūn** hānesine doğa nūr-ı âfītāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6*).
[*kalbūn, -ūn*]
7. **Kalbine** zāhir ola bŷy-ı ma'ārifden eser
Dōke hem feyz u ma'ārif rahmetin aña şehāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 13*). [*kalbine, -i, -n, -e*]
8. Gel ey 'āşık bu bezm-i 'aşka bir kez 'arz-i dîdār it
Girüp bu halka-i zıkr içre **kalbūn** feyz-i envār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2*). [*kalbūn, -ūn*]
9. Şevk-i muḥabbet cünbişi giderür **kalbden** teşvîşi
Ḥaḳ rızāsın uman kişi zevk-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 5*).
[*kalbden, -den*]
10. Ḥaḳîkat ŷzre 'aşk dolu gerekdür āşıkun **kalbi**
Mücerred dilde bî-hāşıl bu āh-ı zārı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5*).
[*kalbi, -i*]
11. 'Ār-ı nāmūs şîşesin yerlere çalup kıralı
Kalb evinde zerre deñlü ne riya ne 'ār olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4*).
[*kalb,*]
12. Cümle eşyāda begim cārî iken tevḥîd-i Ḥaḳ
Münkir ü kāfirlerün **kalbindeki** inkār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 4*).
[*kalbindeki, -in, -de, -ki*]
13. Diler-iseñ ola saña her yerin dağ ŷsti bāğ
'Aşık-ı Ḥaḳ-ile yaka gör **kalbūn** evinde çerāğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2*). [*kalbūn, -ūn*]
14. Su gibi sāfi-dil oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil olanlarun **kalbinde** gerekmez dimāğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4*).
[*kalbinde, -i, -n, -de*]
15. İdemedün **kalbini** sen māsivādan aślā pāk
Ey gönül böyle kalursan işini nār eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 5*).
[*kalbini, -in, -i*]
16. Hāy hŷy ile olur sanma bu yoluñ sālîki
Āb-veş sāfi gönül **kalbi** dolu imān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4*).
[*kalbi, -i*]
17. Yoğ ide kendi vücūduñ varlığında ḥazretün
Kalbi evi ḥāşılı manzar-geh-i Raḥmān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 6*).
[*kalbi, -i*]
18. 'Āşıkun **kalbinde** gizli 'arş u kürsî hem melek
Daḫi anuñ ŷstine durmaz döner bu nŷh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1*).
[*kalbinde, -i, -n, -de*]
19. 'Ömrünŷz efzŷn ola ḥāneñŷz ma'mŷr ola
Kalbŷnŷz mesrŷr ola bu-durur Ḥaḳ'dan dilek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6*).
[*kalbŷnŷz, -ŷnŷz*]
20. Ey Hülûşî herkesün **kalbinde** bir sevdāsı var
Lîk ten bî-çāre ten cānānesidŷr bu gönŷl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11*).
[*kalbinde, -i, -n, -de*]
21. İlāhî feyz-i nŷruñla mŷnevver it dil ŷ cānım
Sîva-yı ḥubbuñ çıkar **kalbimde** zerre ḳoma sulṫānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2*). [*kalbimde, -im, -de*]
22. 'İbāduñ yahşulu işi gidermek **kalbde** teşvîşi
İkilikten bu dervîşi esirge ḳoma sulṫānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 7*).
[*kalbde, -de*]

23. Kendüye takvâyı rehber eyler-iseñ şüfiyâ
Nûr-ı îmân ile **kalbün** hânesi dolar her an (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8*).
[*kalbün, -ün*]
24. Enîs-i zât-ı Hâkık olalıdan **kalbi** Hülûşî'nün
Anuñ-çün 'âlem-i mülkde denilür nâmına insân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 9*). [*kalbi, -i*]
25. Hülûşî n'ola vüs'atlı olursa **kalbi** 'uşşâkuñ
Ki sulţân-ı maħabbet anda olupdur her an mihmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 9*). [*kalbi, -i*]
26. Göñül âyînesin iden muşaffâ jeng-i sivâdan
Rehâ-yâb eyledi **kalbini** dünyâ ile 'uqbâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2*).
[*kalbini, -i, -n, -i*]
27. Hülûşî niceler daħi olup ihlâş-ile dervîş
Açılup **kalbine** nûr-ı tecellî kurb-ı ħazretiden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14*).
[*kalbine, -i, -n, -e*]
28. Olduñusa zerre deñlü 'aşk-ı Hâk'dan behre-yâb
Kalbün evi dopdolu olur senün envâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8*).
[*kalbün, -ün*]
29. Neşve-i feyz-i ħaķîkatden olursun kâm-yâb
Kalb evini nûr idersin ħâver-i tevĥîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6*).
[*kalb,]*
30. İder mi'râc-ı rûĥânî kişi beş vaķt namâz-ile
Siler **kalbindeki** pâsı kişi beş vaķt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2*).
[*kalbindeki, -i, -n, -de, -ki*]
31. Hülûşî pâk iden özin açar **kalbindeki** gözin
Görür vuşlatda kendüzin kişi beş vaķt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9*). [*kalbindeki, -i, -n, -de, -ki*]
32. Hülûşî añlamadı gitdi bu cândan esrârı
Ki kim olmadı **kalbinde** 'aşk-ı Hâk pinhân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14*).
[*kalbinde, -i, -n, -de*]
33. Açılur bâb-ı tecelliden anuñ **kalbine** yol
Ey Hülûşî bu maķâmıñ rehberini ara bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 17*).
[*kalbine, -i, -n, -e*]
34. Sivâ fikri eger var-ısa **kalbünde** senün şüfi
Ne ħâşıl başdan ayaĝa kara 'abâyı giydün tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7*).
[*kalbünde, -ün, -de*]
35. Sidre-i feyz-i Ĥudâ'ya irmeyen alçaķ dede
'Aşıkıñ **kalbinde** evvel derd-i 'aşķ mihmân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 6*). [*kalbinde, -i, -n, -de*]

kalb gözin açıl-: Maddi ve manevi alemlerdeki şeylerin Allah'ın verdiĝi nur ile görülebilir hale gelmesi.

1. Eger 'ârif iseñ ibretle bak ey dil bu ekvâna
Açılup kalb gözin tâ ola bîdâr olmaĝa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 8*).
[*kalb gözin açılup, -up*]
2. Hülûşî **kalb gözin açmaĝa** sa'y eyle bu meydânda
Gözi a'mâ olanlar rü'yet-i didârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 9*).
[*kalb gözin açmaĝa, -ma, -ĝa*]

kalb-i 'aşık: Aşığın kalbi.

1. Ey Hülûşî **kalb-i 'aşık** zer gibi ħâlis olur
Anuñ-içün naķd-i 'aşķına anuñ gelmez kesâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9*).
[*kalb-i 'aşık,]*

kalb-i hulûs: Temiz kalp.

1. Ey Hülûşî mäsivâ fikrinden evvel it hâzer
Ba‘dehü **kalb-i hülûş** üzre gelüp imâna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10).
[kalb-i hülûş,]

kalb-i insân: İnsanun kalbi.

1. Nakd-i ‘aşkuñ gerçi çoğ-idi ‘aceb tälîbleri
Kalb-i insân düşdi likin işbu altuna mehek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6).
[kalb-i insân,]

kaldur-: Yok etmek; ortadan kaldırmak II Varlığına son vermek.

1. Gözlerün yaşını seyl-âb eyle ‘aşk-ı Hâk ile
Ğafleti **kaldur** gönülden bâri bîdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4).
[kaldur,]
2. Ey gönül **kaldur** seher vaktinde hâb-ı ğafleti
Şevk-ile eyle ‘ibâdet tâ bulasın vuşlatı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1).
[kaldur,]

kām: Arzu; meram; istek.

1. Etme dünyâya tekâpûlar gönül bir **kām** için
Sâ‘yim-âsâ geçmesün bî-zevk günüñ aḥşam için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1). [kām,]

kāmîl: İlim, fazilet ve hünere sahibi, manevi meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş (kimse).

1. Şıdk-ıla Hülûşî kûl bir **kāmîl** ara bul
Ol **kāmîle** bende ol sulṭāna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8).
[kāmîle, -e]
2. Şıdk-ıla Hülûşî kûl bir **kāmîli** ara bul
Ol **kāmîle** bende ol sulṭāna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7).
[kāmîli, -i]
3. Vırme dil her müdde‘îye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir **kāmîl** insāna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8). [kāmîl,]
4. Naḥvet-i kibri қо bu yolda ara bir rehberi
Dil irâdet vırmege bir **kāmîl** ol insānı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8).
[kāmîl,]

kām-yāb: İsteğine kavuşmuş; muradına ermiş.

1. Neşve-i feyz-i ḥaḳîkatden olursun **kām-yāb**
Kalb evini nûr idersin ḥāver-i tevḥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 5). [kām-yāb,]

kan: Vücuttaki hayati sıvı II Benlik II Maden, kaynak.

1. Anı tahrîr ideyim mecmû‘a-i sîneme tâ
Her nigâhında aka çeşm-i nemimden kara **kan** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 32). [kan,]
2. N’ola deryâ gibi cûş-ı ḥurûş eyler ise gönülüm
Şâdef-veş dürr-i ‘irfânım çıka tâ taşra **kānımdan** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 4). [kānımdan, -i, -m, -dan]
3. Açıl ey yüzi gül ḥüsnünde olan ânı görsünler
Dökül ey ḥün-ı çeşmim gözlerimde **kanı** görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2). [kanı, -ı]
4. Yumağa çirk-âb-ı ‘işyânı gönülden sâlikâ
Gözlerinün **kanlu** yaşından gerek saña vuzû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6).
[kanlu, -lu]

5. Mazhar-ı nūr-ı İlāhī maḥzen-i esrār-ı ‘aşk
Ey Hülûşî şübhesiz cümlesine **ḳāndur** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*).
[ḳāndur,]

ḳanā‘at: Azla yetinme II Tokgözlülük.

1. Ey Hülûşî bir **ḳanā‘at** küşesini mesken it
Gel ğinā-yı ma‘nevî tahtında hünkâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11*). [ḳanā‘at,]

ḳanā‘at tahtı: Tokgözlülük tahtı, tokgözlülük.

1. ‘Acûzî dehre baş egmez o kim mülk-i tecerrüdde
Ḳanā‘at tahtı üzere dâver-i hükm-ile Dārā’dur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 4*).
[ḳanā‘at-ı taht,]

ḳande: Nerede II Nereye

1. N’oldu ol pîr-i ḥaḳîḳat o ‘azîz-i dānā
Ḳande iletduñ anı bu ḥaberi söyle baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 46*).
[ḳande,]
2. **Ḳande** bakarsam görünür gözime esrār-ı dost
Bir onulmaz derd imiş bu başıma sevdā-yı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1*). [ḳande,]
3. Bûy-ı maḳşûda nice vâsıl olur ehl-i sülûk
Ḳande bir gül açıla etrâfı cümle ḥâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4*).
[ḳande,]

ḳand-i mükerrer: Büyük bir itina ile yapılmış kelle şeker.

1. Ey Hülûşî aḳlamak erbâb-ı ‘aşkuñ sözlerin
Dilde şevḳ-âmil olur **ḳand-i mükerrerden** lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 10*). [ḳand-i mükerrerden, -den]

ḳangı: Hangi.

1. **Ḳangı** dilde zâhir olur ey gönül esrār-ı Hû
Mâsivâ ekdârını cümle sürer efkâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 1*).
[ḳangı,]

ḳanı: Hani? II Nerede?

1. **Ḳanı** pervâne-veş bağı yanuk müstaḳîm-i ‘âşık
Görüp bir ḳurî nâle bûlbülüñ zârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [ḳanı,]
2. **Ḳanı** o ḥilm-ile ârâste olan zât-ı şerîf
Görmedi kimse zebânında anuñ zerre ḥatâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 55*).
[ḳanı,]
3. **Ḳanı** ol ḥalka-i zikrinde ḥalâvetle o feyz
Ḳanı ol şevḳ-ile dillerde olan zevḳ ü şafâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 54*).
[ḳanı,]
4. **Ḳanı** ol ḥalka-i zikrinde ḥalâvetle o feyz
Ḳanı ol şevḳ-ile dillerde olan zevḳ ü şafâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 53*).
[ḳanı,]
5. **Ḳanı** ol meclis-i va‘zı ki olurdu anda
Nice üftâde-i bî-çâre günâhkâra şifâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 51*). [ḳanı,]

ḳānî‘-dil: Elindekini yeterli bulup fazlasını istemeyen II Kanaat sahibi.

1. Begim **ḳānî‘-dil** olan iltifât itmez bu dünyāya
Ne ḥâşıl bu denîñün bu tuḫalum māl u menâlinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5*). [ḳānî‘-dil,]

kanlu: Kanlı.

1. Ağla ey dîdelerim **kanlu** yaş-ıla ağla
Sineni âteş-i 'aşk-ıla demâdem dâğla (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 43). [kanlu,]

kapla-: Yayılmak II Yayılıp her yeri doldurmak.

1. Cemâl-i Hakk'a âyine düşüpdür tal'at-i Âdem
Bu evşâf-ı şîfâtı **kaplamuş** insânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4).
[kaplamuş, -muş]
2. Ey Hülûşî Hû ile kâyim olur bu nüh felek
Kaplamışdur on sekiz biñ 'âlemi eţvâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 10).
[kaplamışdur, -muş, -dur]

kapu: Kapı II Makam; belli bir maksatla belli bir şey elde etmek için başvurulacak yer.

1. Kendi nefsün saña bildürmek içündür sâlikâ
Bir 'azîzün **kapusunda** bunca hizmetden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6). [kapusunda, -sı, -n, -da]
2. Bu göñüller derdine dermân iden cânânı bul
Hastalar **kapusu** dârü's-şîfâ-yı Lokmân'ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2).
[kapusu, -sı]
3. Cemâlün feyz baḡşâ-yı Hudâ'dur yâ Resûlallâh
Kapuñ üftâdegâna mültecâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2).
[kapuñ, -ñ]
4. Sen ol sulţân-ı server şâh-ı 'âlemsin ki **kapuñda**
Cihân sulţânları cümle gedâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5).
[kapuñda, -ñ, -da]
5. Ümîd-i lutf-ile geldüm **kapuna** yâ Fettâh
İdesin merḡameti ben kuluna yâ Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1).
[kapuna, -n, -a]
6. Hülûşî yok 'amelimiz eger ki ḡazrete lâyık
Hemân itme **kapuñdan** luţfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12). [kapuñdan, -ñ, -dan]
7. Dil ü cânım karar itmez senün 'aşkuñla yâ Mevlâ
Koyup **kapuñ** karar itmez senün 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2). [kapuñ, -ñ]
8. **Kapuña** geldik âvâre ola derdimize çâre
Tutuşduk özge bir nâre senün 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 7). [kapuña, -ñ, -a]
9. İhsân-ı luţfuñ çok-durur dâ'yim **kapuñ** açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5). [kapuñ, -ñ]
10. Egerçi kullaruñ cürmi efendi bî-nihâyetdür
Velâkin **kapuña** gelmiş-durur senden 'atâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4). [kapuña, -ñ, -a]
11. Hemîşe miḡnet-i hicrinde oldum bî-nevâ yâ Rab
Kapuña gelmişem dermânde 'âciz bir gedâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2). [kapuña, -a]

kapu açıl-: Allah'tan bir kapı açılması II Şans ve kısmet sahibi olmak.

1. Eyleme dünyâ içün nâkeslere ey dil tapu
İster-iseñ saña **açilsun** ḡaḡikatden **kapu** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2).
[kapu açilsun, -sun]

kapuña yüz sür-: Bir istekte bulunmak için makamca kendinden daha üstün birinin huzuruna gelip önünde eğilmek, büyüklüğünü kabul etmek II Allah'tan af için medet ummak.

1. Hülûşî cümleñüñ üftadesidür ümmetüñ içre
Ķapuña yüz sürüp 'affuñ recâdur yâ Resûlallah (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 10). [Ķapuña yüz sürüp, -üp]

kâr: Fayda II Kazanç.

1. Derd-i 'aşka mübtelâ olmak 'aceb düşvâr imiş
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hakk 'uşşâka müşkil **kâr** imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2). [kâr,]
2. Ķarka-i maĶv-ı fenâ olmak erenler **kârıdır**
Sanma her bir müdde'îye açıla râh-ı sedâd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 3). [kârıdır, -ı, -dır]
3. Hülûşî 'âşık olanuñ yanup yakılmadır **kârı**
Nedür 'âşıkıların zevĶ ü şafâsı anı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11). [kârı, -ı]
4. Gel beru ey Ķâfil insân ne 'aceb **kâr** eyledüñ
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1). [kâr,]
5. Hülûşî çünki maĶdûruñ senüñ elbet olur Ķâşıl
Hezârân minnet-ile dünyenüñ **kârından** el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10). [kârından, -ı, -n, -dan]
6. İdüp taĶlîd-i eĶvârüñ düzüp zâhirde her **Ķârüñ**
Nümâyân ider eĶkârüñ sata Ķalkâ kerâmetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5). [Ķârüñ, -uñ]

Ķara: Siyah.

1. Anı taĶrîr ideyim mecmû 'a-i sîneme tâ
Her nigâhında aka çeşm-i nemimden **Ķara** Ķan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, DiĶer 1, Mısra 32). [Ķara,]

Ķarâr: Rahat; huzur

1. Bu gülîstân içre yoktur çünki ey bülbul **Ķarâr**
İtme beyhûde figân pişmân olursun 'âķıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3). [Ķarâr,]

Ķarâr it-: Durmak II Karar vermek

1. Dil ü cânım **Ķarâr itmez** senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ
Koyup kapuñ **Ķarâr itmez** senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1). [Ķarâr itmez, -mez]
2. Dil ü cânım **Ķarâr itmez** senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ
Koyup kapuñ **Ķarâr itmez** senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2). [Ķarâr itmez, -mez]
3. Dil şabâ-veş 'âlemi geşt eyledi **itmez Ķarâr**
Zıll-ı zülfünde biraz meĶş eyledi ârâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 7). [Ķarâr itmez, -mez]
4. Niçün **itmezsün Ķarâr** bir yerde vir baña Ķaber
N'oldu âh-ı zâra tebdîl oldu Ķandânuñ senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5). [Ķarâr itmezsün, -mez, -sün]
5. Ey Hülûşî derd-i 'aşķ **ideli Ķarâr**
Yıkılup varlık evi vîrâneyim yâ Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9). [Ķarâr ideli, -eli]

Ķardaş: Kardeş.

1. Nedür Manşûr'ı gör **Ķardaş** çü koydu 'aşķ yolına baş
İdince sırrını tâ fâş gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5). [Ķardaş,]

karîn: Yakın.

1. Rehberi kûtb u zamân Hakkı'ya olmuşdı **karîn**
Almış idi o 'azîzden nice kez hayr du'â (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 57).
[karîn,]

kâşâne: Köşk, saray (gönül bağlamında).

1. Ehl-i 'aşkuñ cilvegâhı hânesidür bu gönül
Lî-ma'allâh bezmünñ **kâşânesidür** bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 2).
[kâşânesidür, -i, -dür]

kasd: Niyet; amaç

1. Ölmeden kendi fenâ bulmuş-idi 'âlemde
Vâsıl-ı Hâk oluben **kaşdı** idi mülk-i beķâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 64).
[kaşdı, -ı]

kâse-i bezm-i elest: Elest meclisinin kasesi.

1. **Kâse-i bezm-i elesti** çünkü sundı dost aña
Ol sebebden rûz u şeb mestânesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3).
[kâse-i bezm-i elesti, -i]

kâşır: Kusurlu.

1. Namâzın eyleme **kâşır** yüzün it Ka'be'ye nâzır
Bulurmuş cenneti hâzır kişi beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7). [kâşır,]

kasr-ı kurb: Yakınlık sarayı II Allah'ta varlığın yok olduğu fenafillah makamı.

1. Kaṭ' ider meylün bu dünyâdan olan ehl-i fenâ
Kaşr-ı kurb irişür Hakk ile olan âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 14).
[kaşr-ı kurb, -a]

kat: Huzurunda II Nezdinde.

1. Mehek-k-i i'tibâra çek Hülûşî bu dūr-i nazmı
Ki vezzân-ı güher **katında** dine tâ ki a'lâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10).
[katında, -ı, -n, -da]

kat: Ekleme II Arttırmak.

1. Mât ider bir cām-ıla begim nice 'âkilleri
Gör felek nice **kaṭar** ağuyı her bir tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8).
[kaṭar, -ar]

kat' it-: Kesmek; ilgiyi kesmek, bağı koparmak.

1. Derd ucından cānını terk eyledi cān isteyen
Māsivā zünnārını **kat' ider** imān isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2). [kat' ider, -er]
2. **Kaṭ' ider** meylün bu dünyâdan olan ehl-i fenâ
Kaşr-ı kurb irişür Hakk ile olan âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 13). [kaṭ' ider, -er]

kat' ider: İlerlemek II Yol almak.

1. **Kat' ider** varlık cibālün dembedem efgân ile
Olmağa Ferhād gibi ma'sûka mihmân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7).
[kat' ider, -er]
2. Māsivā âlāyişinden **kat' iderseñ** kendüzin
Bilürem zâhid bulursun ol vâkit gâmdan hâlâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 5).
[kat' iderseñ, -er, -señ]

3. **Kat** ' idersüñ ey gönül gayriden 'arz-ı ihtiyâc
Mülk-i istiğnâda bir şâhîn bulur hükmin revâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1).
[kat ' idersüñ, -er, -süñ]

katıl-: Dahil olmak; katılmak.

1. Umanlar nakd-i vaşluñ el-yevm ferdâya **katılmaz**
Gezer Mecnûn gibi hicr içre bu sevdâya **katılmaz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 1). [katılmaz, -maz]
2. Umanlar nakd-i vaşluñ el-yevm ferdâya **katılmaz**
Gezer Mecnûn gibi hicr içre bu sevdâya **katılmaz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2). [katılmaz, -maz]
3. Olanlar mübtelâ la'l-i leb-i meknûnuna yâruñ
Olur medhûş-ı 'aşkuñ bâde-i hamrâya **katılmaz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4). [katılmaz, -maz]
4. Müheyyâ it yarağun âhîret-çün zîra ki 'ömrüñ
Akarsu gibi aslâ hafta ile aya **katılmaz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6). [katılmaz, -maz]
5. Gönül bir tıfla beñzer gördüğüne hep olur mâ'il
Murâd üzre velî emzürmege ol dâye **katılmaz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 8). [katılmaz, -maz]
6. Hülûşî böyle mażmûnı güzel elfâzına söz yok
İder mürde dili ihyâ dem-i 'İsâ'ya **katılmaz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10). [katılmaz, -maz]

katre: Damla II Çok az miktar II Benlik (acizlik bağlamında).

1. İçmedi bir **kaître** bârî bâdemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrâm u ikdâm eyledük bir câm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9). [kaître,]
2. Kurtulursa kayd-ı berzağdan bugün 'ârif olan
Aña her bir **kaître** mürşid zerreler bir pîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6). [kaître,]
3. Senüñ hikmetlerin fehminde şad Loğmân olur 'âciz
Senüñ bir **kaître** 'ilminde Felâtun- 'akl olur hayrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 6). [kaître,]
4. İçüpdür havzınun bir **kaîtresinden** Hızr ile İlyâs
Gezüp 'âlemi sertâser ider kudretlerün seyrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7). [kaîtresinden, -si, -n, -den]
5. **Kaîtrede** deryâyı bul deryâda aña kaîtreyi
Kalma bu kışr içre tâ ki bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3). [kaîtrede, -de]
6. Kaîtrede deryâyı bul deryâda aña **kaîtreyi**
Kalma bu kışr içre tâ ki bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3). [kaîtreyi, -yi]

katre-i nâçiz: Önemsiz damla.

1. Şüretâ bir **kaître-i nâçizem** ammâ ma'nide
Cümleyi cem' eylemiş deryâlarun deryâsıym (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7). [kaître-i nâçizem, -em]

kayd: Bağ; zincir; ilişki

1. Bi-hamdillâh cihân **kaydından** âzâdım ferâğum var
Değişmem hâne-i çarha benüm bir hoş bucağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1). [kaydından, -ı, -n, -dan]
2. Nîst ü hestün **kaydını** terk eyleyenler sâlikâ
Gördüğü Hâk bakduğı hep âyet-i Rağmân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 7). [kaydını, -ı, -n, -ı]

kayd-ı 'alāyık: Hakk'a erişmekten alıkoyan dünyevi bağlar.

1. Sen de kıdsiler gibi **kayd-ı 'alāyıkdan** kesil
Eyleme dünyā için halkıyla cānā kāl u kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 7).
[kayd-ı 'alāyıkdan, -dan]

kayd-ı berzah: İki alemin arasının bağı II Dünya ile ahiret arasının bağı.

1. Kurtulursa **kayd-ı berzahdan** bugün 'arîf olan
Aña her bir kaçtre mürşid zereler bir pîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5).
[kayd-ı berzahdan, -dan]

kayd-ı cihân: Dünya endişesi, bağı.

1. Şol gönüller kim bugün yâr-ile hâlvet oldılar
Keşret içre olsa da **kayd-ı cihân** olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8).
[kayd-ı cihân,]

kayd-ı dil-i cān: Ruhun gönlünün bağı.

1. Geç **kayd-ı dil-i cāndan** cānāna irem dirseñ
Hem cism-ile bu tenden Sübhān'a irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1).
[kayd-ı dil-i cāndan, -dan]

kayd-ı ism ü resm ol-: Şan şöhrat peşinde olmak.

1. **Kayd-ı ism ü resm olan** olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi gezer bir nām için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3).
[kayd-ı ism-i resm,]

kayd-ı rüsūmiyyet: Resmîyyet, resmi olma bağı.

1. Tābekey gönlün alır **kayd-ı rüsūmiyyet** senün
Sa'y-ı 'irfān itmede bildüm kuşūriyyet senün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 11). [kayd-ı rüsūmiyyet,]

kāyim ol-: Varlığı sürüp gitmek; daim olmak.

1. Ey Hülûşî Hū ile **kāyim olur** bu nüh felek
Kıplamışdır on sekiz biñ 'ālemi eṭvār-ı Hū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9).
[kāyim olur, -ur]

kelāl çek-: Yorgunluk çekmek; bıkkınlık çekmek.

1. Var-ise zehr ile ālūde-dürür bünyāduñ
Kim girerse içine çekmelüdür bunca kelāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 18).
[kelāl çekmelüdür, -melü, -dür]

kelām: Söz II Burada eser kast edilmiştir. II İslam dininin inanç/akaid konularını irdeleyen ve tarihsel olarak bu çerçevede gelişen dini-felsefi kuram ve teorilerle ilgilenen ilim dalı.

1. Degüldür Hāk için aña Hülûşî şol **kelāmlar** kim
Murād ider o sözlerle ki halk pesendüñi vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9).
[kelāmlar, -lar]
2. Söz tamām oldu Hülûşî irdi encāma **kelām**
Oldu dîvāne şadef-veş cevherün dürdānesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9).
[kelām,]
3. Hikmetinde nice Farābî kalur dem-beste
Kelām u nuṭkını idrākde 'āciz Loḳmān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6).
[kelām,]

kemal: Olgunlaşma, olgunluk.

1. Hūdā'yı aňlamakdur bu vücūda girmeden maḳşūd
Ġarāz Mevlā'ya kulluḳdur bu insānuñ **kemalinden** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8). [kemalinden, -in, -den]

kemāl-i şevk: Çok büyük bir istek ve heyecan.

1. **Kemāl-i şevkūn-ile** dil ‘aceb medhūş-ı ser-gerdān
Olup müstağrak-ı hayret gezerim dāyimā sekrān (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 1). [kemāl-i şevkūn-ile, -üñ, --ile]

kemend: İp; bağ II Dünyevi zevklere ilgi.

1. Ey Hülûşî-i derd-mend kendü kendüne kıl bend
Geçmeden boyna **kemend** gel idelüm zikrullāh (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 101, Mısra 10). [kemend,]

Ken‘ān: Kenan’dan kasıt Hz.Yakub’un kendisidir. II Kenan şehri.

1. Nice gözleri nā-bînā kılupdur dide-i hasret
Nice Yūsuf’a olur mübtelā **Ken‘ān’ı** görsünler (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 8). [ken‘ān’t, -’t]
2. Yoḥsa Eyyüb gibi misin derde olduñ mübtelā
Yoḥsa Ya ‘kūb gibi zāyi’ oldu **Ken‘ān’uñ** senüñ (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 4). [ken‘ān’uñ, -’uñ]
3. Mısr-ı dilde Yūsuf-ı ḥüsnüñ bugün hayrānıdır
Ya ‘kūb-ı ḥüznde hemīn **Ken‘ānesidür** bu gönül (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 62, Mısra 10). [ken‘ānesidür, -e, -si, -dür]

kendi: Kendi, dönüşlülük zamiri.

1. Dermime dermān aradum derd imiş dermān baña
Kendi özüm bilmege aslım imiş bürhān baña (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 2). [kendi,]
2. **Kendi** nefsüñ saña bildürmek içündür sālīkā
Bir ‘azizüñ kapusunda bunca hizmetden ğaraḥ (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 47, Mısra 5).[kendi,]
3. N’oldu bā’iṣ **kendini** ‘aşk âteşine atmağa
Nūr-ı şem’ içre mi zāhir oldu cānānuñ senüñ (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 7). [kendini, -n, -i]
4. Yoğ ide **kendi** vücuduñ varlığında ḥazretüñ
Ḳalbi evi ḥāşılı manzar-geh-i Raḥmān gerek (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 5). [kendi,]
5. Men ‘arefe nefsehu sırrını fehm it sālīkā
Kendi nefsin aña evvel ba’dehū Sübhān’ı bul (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 66, Mısra 6). [kendi,]
6. Hülûşî dāstān-ı ‘aşk-ı Hakk’ı böyle yazmışlar
Bu ma’nalar değıldür söyledigim **kendi** yanımdan (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 79, Mısra 10). [kendi,]
7. Olma ālūde-i ‘iṣyān ḥāb-ı ğafletle gözüm
Ĝaflet uyhusuyla itdüñ **kendi** nefsüñ nekbeti (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 106, Mısra 8). [kendi,]
8. Ölmeden **kendi** fenā bulmuş-idi ‘ālemde
Vāşıl-ı Hakk oluben kaçdı idi mülk-i beḳā (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 63). [kendi,]
9. Her birin bir tarz-ıla üslūba koymuş ol Hakkīm
Her birisüñ **kendü** varlığına bürhān eylemiş (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 6). [kendü,]
10. Māsivā ālāyişinden kat’ iderseñ **kendüzin**
Bilürem zāhid bulursun ol vakit ğamdan ḥalāş (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 46, Mısra 5). [kendüzin, -zin]
11. Revādur söyler-ise ḥalka her gün pendüñi vā’iz
Murādıdır ki taḥlīş ide yarın **kendüñi** vā’iz (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 49, Mısra 2). [kendüñi, -ñ, -i]

12. Eyle İskender gibi bir Hızır rehber **kendüne**
Ba‘dehü seyr eyleyüp bu ‘âlemi seyrâna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5).
[kendüne, -n, -e]
13. Olmagıl cânâ gâzûb hilmi sıfât it **kendüne**
‘Âkile lâyıķ budur her sözi ola inbisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5).
[kendüne, -n, -e]
14. Gel beru ey gâfîl insân ne ‘aceb kâr eyledün
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2).
[kendü,]
15. Gel beru ey gâfîl insân ne ‘aceb kâr eyledün
Kendü **kendüne** bu fânî dünyeyi yâr eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2).
[kendüne, -n, -e]
16. Bâķi qalır mı sanırsın saña bu çerh-i denî
Miħnet u derd u belâyı **kendüye** yâr eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 4).
[kendüye, -ye]
17. Kenz-i Hâķķ’ı ister-iseñ göñlini vîrâne kıl
Yanmada ‘aşķ âteşine **kendüni** pervâne kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2).
[kendüni, -n, -i]
18. Çünkü yokdur bi‘izzetine i‘tibâr
İder-iseñ **kendüni** kıl şol ulu sulţâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6).
[kendüni, -n, -i]
19. Ey Hülüşî evvelâ terk eyle **kendü** varlığın
Mekteb-i ‘aşķ içre şoñra gir oķu ‘irfânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9).
[kendü,]
20. **Kendüye** takvâyı rehber eyler-iseñ şüfiyâ
Nür-i îmân ile kalbün hânesi dolar her an (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 7).
[kendüye, -ye]
21. Şerî‘at keştisini eyleyenler **kendüye** melce’
Bulur hâzret-i Nüh gibi necât tûfân-ı deryâdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 5). [kendüye, -ye]
22. Yapar ol **kendüye** vicdân murâd üzre sürer devrân
O şeh meclisine iħvân bakalar ‘ayn-ı ibretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 9).
[kendüye, -ye]
23. Ey Hülüşî ‘aşķ-ı Hâķķ’ı **kendüye** eyle refiķ
Tâ ki yolını bulasın sâğar-ı tevħîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9).
[kendüye, -ye]
24. Ey Hülüşî ister-iseñ anlamağa **kendüni**
Bende ol bir mürşide kim ‘ârif-i devrân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 9).
[kendüni, -n, -i]
25. Âb-ı tevbeyle Hülüşî **kendüni** pâķ ide gör
Tâ olasın hâzretün ġarķ rahmeti deryâsına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9).
[kendüni, -n, -i]
26. Hülüş eyle ‘ibâdetde koma **kendüyi** ġafletde
Oturur bâb-ı kurbetde kişi beş vaķt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5).
[kendüyi, -yi]
27. Hülüşî pâķ iden özin açar kalbindeki gözin
Görür vuşlatda **kendüzin** kişi beş vaķt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10). [kendüzin, -z, -in]
28. Ey Hülüşî-i derd-mend **kendü** kendüne kıl bend
Geçmeden boyna kemend gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 9). [kendü,]
29. Ey Hülüşî-i derd-mend kendü **kendüne** kıl bend
Geçmeden boyna kemend gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 9). [kendüne, -n, -e]

30. Ey **kendüzin** yetüren cism-ile cān içinde
Dām oldu bu vücūduñ kalduñ zindān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1*).
[kendüzin, -z, -in]
31. Eyle endîşe ‘aceb n’ olsa gerek ‘ākıbetüñ
Tābekey gâflet ile **kendüñe** eylersin al (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 6*).
[kendüñe, -ñ, -e]
32. Ey viren tâc u külâhı **kendüye** revnâk dede
Sanma tecrîdî hemân olmak-durur çaylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 1*). [kendüye, -ye]
33. **Kendü** kendüni yitirmişsin ğaraz bulmak seni
Pîrûñüñ irşadı şimdî ħalvete koymak seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 23*).
[kendü,]
34. Kendü **kendüni** yitirmişsin ğaraz bulmak seni
Pîrûñüñ irşadı şimdî ħalvete koymak seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 23*).
[kendüni, -n, -i]
35. Bâtinında yok teveccüh zerre ey aylak dede
Ey viren **kendüzine** şevk-i maĥabbet çünbişi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 16*). [kendüzine, -z, -i, -n, -e]

kendüñe şiş ur-: Kendini şişlemek, eziyet etmek (çile bağlamında).

1. Nice bir da‘vâ ile **kendüñe urursun şişi**
Bir zamāna ħalmışuz aña sülûk-ı dervîşi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 17*).
[kendüñe şişi urursun, -ur, -sun]

kenz-i Hakk: Allah'ın hazinesi.

1. **Kenz-i Hakk’ı** ister-iseñ göñlini virâne kıl
Yanmada ‘aşk âteşine kendüñi pervâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1*).
[kenz-i hakk’ı, -ı]

kerâmet: Allah'ın kendisine yakın kişilere lütfettiği olağanüstü şeyleri yapma gücü ile ortaya koyduğu hal veya iş.

1. İdüp taklîd-i etvâruñ düzüp zâhirde her kâruñ
Nümâyân ider ezkâruñ sata ħalka **kerâmetden** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 6*). [kerâmetden, -den]

kerem: Cömertlik; iyilik; ihsan.

1. Ey pâdişâh-ı lâ-yezâl senden **kerem** senden ‘atâ
V’ey şâhib-i ‘izz ü celâl senden **kerem** senden ‘atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 1*). [kerem,]
2. Ey pâdişâh-ı lâ-yezâl senden **kerem** senden ‘atâ
V’ey şâhib-i ‘izz ü celâl senden **kerem** senden ‘atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 2*). [kerem,]
3. Biz yoğ-iken var eyledüñ san‘atı izhâr eyledüñ
Adımız insân eyledüñ senden **kerem** senden ‘atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4*). [kerem,]
4. İhsân-ı luţfuñ çok-durur dâ‘yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden **kerem** senden ‘atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [kerem,]
5. Firkat-ı cehennemden işid nefsüñ ise aĥvâli bed
Baña meded senden meded senden **kerem** senden ‘atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [kerem,]
6. Aç ey Hulûşî gözini tâ göresin Hakk yüzini
Sıdk-ıla dutdum yüzimi senden **kerem** senden ‘atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 10*). [kerem,]

kerem kıl-: Lütüfta bulunmak.

1. Senden umar cümle-i ehl-i sücüd
Sen **kerem kıl** sen 'ināyet yā Vedūd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2).
[kerem kıl,]
2. Zâhir olunca aña esrâr-ı zât
Sen **kerem kıl** sen 'ināyet yā Vedūd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12).
[kerem kıl,]
3. Hâkķ'ı isteyen vücûdundan geçer
Sen **kerem kıl** sen 'ināyet yā Vedūd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16).
[kerem kıl,]
4. Kullaruñ şevki senüñ didârına
Sen **kerem kıl** sen 'ināyet yā Vedūd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8).
[kerem kıl,]
5. Zâtuña 'âşık senüñ ehl-i şühûd
Sen **kerem kıl** sen 'ināyet yā Vedūd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4).
[kerem kıl,]

kerîm: Kerem ve cömertlik sahibi Allah.

1. Eyledüñ a 'lâ müheyyâ bezmimiz aḥşam içün
Ey dili nâlede Mevlâ da **Kerîm'dür** bâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [kerîm'dür, -'dür]

kerre: Kere; defa.

1. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir **kerre** saña
Der-'akâb biñ derd ü miḥnetle saña virür elem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7). [kerre,]

kes-: Kesmek; ilişkiyi bitirmek; bir şeyle olan bağı koparmak.

1. Ey gönül olduñ ise didâr-ı Hâkķ'a âşinâ
Kes ta'alluk dâmenüñ ağıyâra olma âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2). [kes,]
2. Ey Hülûşî **kes** ta'alluk dâmenüñ bu fâniden
Geç otur bir kûşe-i 'uzletde bî-nâm-ı nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9).
[kes,]

kesâd: Kutluk; yokluk II Alışverişin az olması.

1. Kûmâş-ı kisve-i 'irfânı niyyet var ise 'arza
Kesâdı var satılmaz bey' -i bâzârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8). [kesâdı, -ı]

kesâd gel-: Alışverişte durgunluk olması II Alışverişin az olması.

1. Ey Hülûşî kalb-i 'âşık zer gibi hâlis olur
Anuñ-içün naḳd-i 'aşkına anuñ gelmez kesâd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 10). [kesâd gelmez, -mez]

kesb it-: Kazanmak.

1. Ğanîmet bilmeyen **kesb itmege** 'irfân bu eyyâmı
Yarın maḥşerde bu kez çekdüğü ḥizlânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9). [kesb itmege, -me, -ge]

kesb-i 'aşk: Aşkın kazancı.

1. Tâlib-i şevķ-i Hudâ'nuñ derd olur sermâyesi
Miḥnet u renc u te'abbüd **kesb-i 'aşkuñ** mâyesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2). [kesb-i 'aşkuñ, -uñ]

kesb-i 'irfân: İrfânın kazancı, faydası.

1. Ey Hülûşî sanma fehmi ider bunı nādān olan
Añlar ol kimse ki her dem **kesb-i 'irfān** eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 10*). [*kesb-i 'irfān,]*

kesb-i me'āl: Anlam kazanma. II Neticeye sahip olma.

1. 'Âkıl iseñ bu fenāya şakın olma tâlib
Yok şebâtı ki anuñla idesin **kesb-i me'āl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 4*). [*kesb-i me'āl,]*

kesb-i neşât: Mutluluk kazanmak.

1. Ne mihirinden ne mähından gönül **kesb-i neşât** eyler
Bu hengāmda şeb u rüz geçirüpdür âh-ı zâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 98, Mısra 3*). [*kesb-i neşât,]*

kesil-: İlgiyi kesmek; ayrılmak II Vazgeçmek.

1. Sen de kıdsiler gibi kayd-ı 'alāyıkdan **kesil**
Eyleme dünyā için halkıyla cānā kâl u kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 7*). [*kesil,]*

kesret: Bir olan Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli edip çokluk halinde görülmesi II Bolluk, zenginlik.

1. Şol gönüller kim bugün yâr-ile hâlvet oldılar
Kesret içre olsa da kayd-ı cihân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 2, Mısra 8*). [*kesret,]*

kest: Gemi II İslam dini.

1. Şerî'at **keştisini** eyleyenler kendüye melce'
Bulur hâzret-i Nüh gibi necât tûfân-ı deryâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 5*). [*keştisini, -i, -si, -n, -i]*

kevn: Varlık alemi; dünya.

1. Aşınā-yı Hakk olaldan halk-ıla bigāneyim
Bağmazam bu **kevn**e hergiz tâlib-i cānāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 68, Mısra 2*). [*kevn, -e]*

kevn-i mekân: Kainat ve varlıklar.

1. Aşlını ger ararsan nefahtu fîh-min rūhi
Fer'ûñ ise zühûrî **kevn-i mekân** içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 4*). [*kevn-i mekân,]*

kevser: Cennette bir nehir ismi.

1. Fikr-i la'îl-i yâr-ile sūfî demādem **Kevser** iç
Cennet-i gülzârî âb-ı tâbına bak şekker iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 18, Mısra 1*). [*kevser,]*

key: Ne zamandır? II Gayet II Pek çok.

1. Ey Hülûşî bâde-i ğam zevkîdür 'aşıklaruñ
Ben o zevkî nüş ideli **key** 'aceb mestāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 68, Mısra 10*). [*key,]*

keyfiyet: Hal; durum II Nitelik.

1. Nihān olmaz 'acebdür gözlüden eṭvārî bu halkuñ
Ne **keyfiyetde** olmuşdur bütün 'ālem seçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 11, Mısra 6*). [*keyfiyetde, -de]*

kez: Defa; kere.

1. Gel ey 'âşık bu bezm-i 'aşka bir **kez** 'arz-i dîdâr it
Girtüp bu halka-i zîkr içre kalbün feyz-i envâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1*). [*kez,]*
2. Ğanîmet bilmeyen kesb itmege 'irfân bu eyyâmı
Yarın maşşerde bu **kez** çekdügi hızlânı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10*). [*kez,]*
3. 'Âkıbet-endîş iseñ fikr eyle bir **kez** hâlini
Nice bir seyr-i gülîstân seyr-i gülzâr eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7*). [*kez,]*
4. Tecellî şevküñ-ile bir **kezin** bakşam bu ekvâna
Eger ma'mûr eger vîrân görinür dîdeme yeksân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3*). [*kezin, -in]*
5. Rehberi kûtb u zamân Hakkı'ya olmuşdı karîn
Almış idi o 'azîzden nice **kez** hayr du'â (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 58*). [*kez,]*

ki: Ki bağlacı.

1. 'Aşk bir sultân-ı 'âlemdür **ki** anuñ hükminün
Bende-i efkendesidür hâşılı mîr ü gedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9*). [*ki,]*
2. Ben ne hâkim kim senün vaşfını tahtır eyleyim
Ben kimüm **ki** biñde bir evşâfını kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10*). [*ki,]*
3. Yûsuf-ı Mısra'm **ki** kaldum çâh-ı 'aşk içre garîb
Bir enîsim yok **ki** zindânda ola mihmân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7*). [*ki,]*
4. Yûsuf-ı Mısra'm **ki** kaldum çâh-ı 'aşk içre garîb
Bir enîsim yok **ki** zindânda ola mihmân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8*). [*ki,]*
5. Hülûşî yok 'amelimiz eger **ki** hazrete lâyık
Hemân itme kapuñdan luţfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11*). [*ki,]*
6. Kimi 'âbid kimi fâşık kimi 'âşık kimi ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8*). [*ki,]*
7. Hülûşî ehl-i 'aşkuñ cilvegâhıdır şu şöhetler
Ki olur 'ukde diller dil-güşâsı meclis-i tevâhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10*). [*ki,]*
8. Aşlma nisbet kılursam bu vücûdum varlıguñ
Bir kurî nâmdur **ki** ancak söylenür insân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10*). [*ki,]*
9. Ey Hülûşî bu sıfatlar 'aşkuñ evşâfıdır
Her **ki** giyer bu libâsı süfîdür bî-irtiyâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 16*). [*ki,]*
10. Müheyyâ it yarağun âhîret-çün zîra **ki** 'ömrün
Akarsu gibi aslâ hafta ile aya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 5*). [*ki,]*
11. Hülûşî bendeyi yâ Hakk 'aţâna eylegil mülhak
Ki oldu 'aşka müstağrak gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10*). [*ki,]*
12. Hülûşî göç yarağun it müheyyâ
Ki nefsi nefsi dir ol demde herkes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [*ki,]*
13. Ey Hülûşî sanma fehm ider bunu nâdân olan
Añlar ol kimse **ki** her dem kesb-i 'irfân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [*ki,]*
14. Kulak ur baş u cân-ıla **ki** sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerğ-ile dime **ki** ider andını vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3*). [*ki,]*

15. Degüldür Hâk için aña Hülûsî şol kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle **ki** halk pesendüni vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10). [ki,]
16. Kulak ur baş u cân-ıla **ki** sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerğ-ile dime **ki** ider andımı vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 4). [ki,]
17. Revâdur söyler-ise halka her gün pendüni vâ'iz
Murâdidur **ki** tahtış ide yarın kendüni vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 2). [ki,]
18. İzâfâtı kuyûdâtı güzer it
Ki sa'y it olasın tâ vâsıl-ı Hâk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6). [ki,]
19. Sanma **ki** her biri aňlaya bu gevheri
Aňlaya biñde biri vâfir olur itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 11). [ki,]
20. Şol **ki** ğavvâş-ı hâkîkatdur bu deryâya dalar
Girmeden bu bahre ben nice diyem dürdâneym (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 5). [ki,]
21. Kilk-i kudretle yazılmışdur cebinim üstine
Ben **ki** mañlûkât içinde cümleñiñ a'lâsıym (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4). [ki,]
22. Ey göñül derd-i Hudâ'dan sen haberdâr ol bugün
Girme **ki** aşk âteşine sen ciğerdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2). [ki,]
23. Tâbekey mest-i mey-i cām-ı ğurûrsun ey göñül
Ayağın çek öyle meclisden **ki** huşyâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8). [ki,]
24. Hülûsî n'ola vüs'atli olursa kalbi 'uşşâkuñ
Ki sulţân-ı mañabbet anda olupdur her an mihmân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10). [ki,]
25. Hülûsî sırr-ı nefahtü **ki** idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğın insânda mestür şol mu'ammâdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 9). [ki,]
26. Nazar itmez hâkîkat ehl-i zâhir kisvete aslâ
Qabûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzı ol **ki** deryâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6). [ki,]
27. Mehekk-i i'tibâra çek Hülûsî bu dür-i nazmı
Ki vezzân-ı güher katında dine tâ **ki** a'lâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10). [ki,]
28. Mehekk-i i'tibâra çek Hülûsî bu dür-i nazmı
Ki vezzân-ı güher katında dine tâ **ki** a'lâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10). [ki,]
29. Sen ol sulţân-ı server şâh-ı 'âlemsin **ki** kapuñda
Cihân sulţânları cümle gedâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5). [ki,]
30. N'ola Nâmûs-ı Ekber ola medhinde senüñ 'âciz
Ki zirâ vaşfuñ iden Kibriyâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8). [ki,]
31. Nedür şol cevher-i ma'nâ **ki** deryâda olur mestür
Nice gizlü olur deryâda deryâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7). [ki,]
32. Şabr iden fağra tañammül eyleyen miñnetlere
Bir ulu sulţân olur yarın **ki** 'âlî pâyesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 6). [ki,]
33. Bu bezm-i 'âleme geldi egerçi çok merdân
Nice merdân her birisi **ki** fâşıl-ı devrân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12). [ki,]
34. Hülûsî aňlamadı gitdi bu cāndan esrârı
Ki kim olmadı kalbinde 'aşk-ı Hâk pinhân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14). [ki,]

35. Nāle vü āh-ı zārım n'ola tıtsa cihānı
Bir ġarībim **ki** ƣaldım berr ü yabān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6*).
[ki,]
36. 'Āƣıl iseñ bu fenāya şaƣın olma tâlib
Yok ġebâtı **ki** anuñla idesin kesb-i me'āl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 4*). [ki,]
37. Bir iki ġün seni besler **ki** olasın şālih āñla
Yoħsa bu çerħ-i denî kimseyi eyler mi zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13*).
[ki,]
38. Bir 'azîz idi **ki** mişlin bulamaz 'alemde
Āfitāb eyler-ise ġeşt-i eƣālîm-i cihān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 37*). [ki,]
39. Nice bu fāniye meyl ide begim 'ākiller
Ki maƣāmını yarın bulur-iken cennet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 70*). [ki,]
40. Nice cān virmeye da'vacısı çün Ĥazret ola
Nice fırƣatde kalur dîl **ki** āña vuşlat ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 68*). [ki,]
41. Bir 'azîz idi **ki** ģalk olmuş-idi āña mürîd
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi ġmā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 47*). [ki,]
42. Biline tā **ki** vefāt iden pederimden oldu
Ƣubbe-i heft semā başıma her dem zindān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 33*).
[ki,]
43. Ƣanı ol meclis-i va'zı **ki** olurdu anda
Nice üftāde-i bî-çāre ġünāhkāra şifā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 51*). [ki,]

ki: Kadar.

1. Āyine-i ģātruñ jeng-i sivādan eyle pāk
Tā **ki** kalbün ģānesine doġa nūr-ı āfitāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6*). [ki,]
2. Yaka 'aşƣ āteşi cümle varlıġuñ pervāne-veş
Olmaya tā **ki** vücûdı rü'yet-i Ĥaƣƣ'a ģicāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 10*).
[ki,]

kibriyā: Büyüklük, ululuk sahibi Allah.

1. N'ola Nāmûs-ı Ekber ola medħinde senün 'āciz
Ki zirā vaşfuñ iden **Kibriyādur** yā Resûlallāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8*).
[kibriyādur, -dur]

kıl: Yapmak; etmek II...eyle (Allah'a niyaz etme bağlamında).

1. Çünki yokdur bu fenānuñ 'izzetine i'tibār
İder-iseñ kendüñi ƣul şol ulu sultāna **ƣıl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6*). [ƣıl,]
2. Her kime **ƣılsañ** tecellî -i şifāt
Mahv olur cümle vücûdunda ġebāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 9*). [ƣılsañ, -sa, -ñ]
3. N'ola Ādem'e **ƣılursa** secde cümle ƣudsiyān
Rûy-ı 'arż üstine olmuşdur ģalîfe ģaşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 3*).
[ƣılursa, -ur, -sa]
4. Kenz-i Ĥaƣƣ'ı ister-iseñ ġöñlini vîrāne **ƣıl**
Yanmada 'aşƣ āteşine kendüñi pervāne **ƣıl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1*).
[ƣıl,]
5. Kenz-i Ĥaƣƣ'ı ister-iseñ ġöñlini vîrāne **ƣıl**
Yanmada 'aşƣ āteşine kendüñi pervāne **ƣıl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2*).
[ƣıl,]
6. Vuşlat-ı cānān dilerseñ öz vücûdundan ġeçüp
Varlıġuñ yağmaya vir hem 'aƣlını dîvāne **ƣıl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4*).
[ƣıl,]

7. 'Âşık oldur kim vire ma'sûk yolında baş u cân
Yanuban pervâne-veş **ķula** vücūduñ bî-nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2).
[ķula, -a]
8. Ey Hülûşî mürşid isterseñ bu yolda 'aşka uy
Mülk-i dilde 'aşk-ı Hâk'ı geç ulu sultāna **ķıl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10).
[ķıl,]
9. Virme dil her müdde'îye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kâmil insāna **ķıl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8). [ķıl,]
10. Tābekey ey dil **ķılupsun** hālka sen ol ķıl u ķāl
Gelmedi mi hātıra bir gün irer 'ömre zevāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1).
[ķılupsun, -up, -sun]
11. Ya'ķub-āsā yeridür ben de **ķılursam** zārı
Pederimden beni yād eyledi bu devr-i zamān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 35).
[ķılursam, -ur, -sa, -m]

ķıl u ķāl: Dedikodu, boş söz.

1. Tābekey ey dil ķılupsun hālka sen ol **ķıl u ķāl**
Gelmedi mi hātıra bir gün irer 'ömre zevāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1).
[ķıl u ķāl,]
2. Zāhidā gel 'aşka girmekdür bu şüretten murād
Terk ideğör **ķıl ü ķālî** olasin ehl-i reşād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2). [ķıl ü
ķālî, -î]

ķilk-i kudret: Kudret kalemi.

1. **ķilk-i ķudretle** yazılmışdur cebñnim üstine
Ben ki maḥlūkāt içinde cümleññ a'lāsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 3).
[ķilk-i ķudretle, -le]

ķim: "Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

1. Görmedim gülşen-i 'ālemdede hele bir gül **ķim**
Olmaya hār-ı ğam-ı miḥnet elinden pāmāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 15).
[ķim,]
2. 'Aşk bir hürşid-i 'ālem-tābdur **ķim** şu'lesi
Cümle eşyāya virüpdür dembedem nūr-i ziyā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5).
[ķim,]
3. Kimde **ķim** zāhir olur 'aşk u muḥabbetden eğer
Öz vücūduñ terk ider nām u nişān olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3).
[ķim,]
4. Şol gönüller **ķim** bugün yār-ile ḥalvet oldılar
Keşret içre olsa da kayd-ı cihān olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7).
[ķim,]
5. 'Aşk-ı Hâk geldi yitürdi benligüm nālān idüp
Kalmadı zerre vücūdum **ķim** vire bir şān baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 4).
[ķim,]
6. Ben ne ḥākim **ķim** senüñ vaşfını taḥrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşāfını kılam edā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9).
[ķim,]
7. Ey Hülûşî kimde **ķim** olur nümāyān 'aşk-ı Hâk
Feth olur aña ṭarîķ içre nice envār-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9). [ķim,
]
8. Hülûşî zulmet-i ğamdan rehā bulur ol **ķim**
Ola cārî lisānı içre anuñ yā Fettāḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 9). [ķim,]
10. Hâk yolında şıdķ-ıla 'āşıkları itmeñ kıyās
Anlara **ķim** rāh-ı Hâkķ'ı gözlemez bigānedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8).
[ķim,]

11. O şişe **kim** mey-i nāb-ı ḥaḳīkatle mücellādur
Anı nūş eyleyen ‘āşık dü ‘ālemden mu‘arrādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1*). [kim,]
12. ‘Acûzî dehre baş egmez o **kim** mülk-i tecerrüdde
Kanā‘at taḥtî üzre dāver-i ḥükm-ile Dārā’dur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3*). [kim,]
13. Bu ne kudret bu ne şan‘atdur begim **kim** gösterir
Bir vücûda nice evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3*). [kim,]
14. Sanma **kim** kābil ola bu derde dermān ey ṭabīb
Miḥnet-i ‘aşkdan dirîğ Loḳmān bile bīmār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5*). [kim,]
15. Etme cānā göñlini dünyāya ‘aḳd-i irtibāt
Sanma **kim** bākî kalur bu köşk bu ‘ālî ribāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2*). [kim,]
16. Degüldür Ḥaḳ için aḥla Ḥulûsî şol kelāmlar **kim**
Murād ider o sözlerle ki ḥalḳ pesendüñi vā‘iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9*). [kim,]
17. Başına tāt eyle evvel var şerī‘at meslegüñ
Kim şerī‘atsız giden sālīklerin bil rāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4*). [kim,]
18. Āh **kim** yine esīr-i ḡaflet-i cāndur göñül
Fırḳat-ile dembedem işi perişāndur göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1*). [kim,]
19. ‘Āşık oldur **kim** vire ma‘şūk yolında baş u cān
Yanuban pervāne-veş kıla vücûduñ bî-nişān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [kim,]
20. Şu diller **kim** senüñ ‘aşkuñ ile cānā olur ḥandān
Ebed Mısr’ı vücûd içre olur Yūsuf gibi sultān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1*). [kim,]
21. Zihī āb-ı ḥayāt-ı mā-i şafā **kim** teşnegān için
Saḥasın irş-ile menḳül-dürür Ḥızır u Sikender’dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 5*). [kim,]
22. Ḥaḳīkatde yine tefrīḳ olunmaz yār aḡyārdan
Raḳībi ‘aks-i dūrbīn eyle bil **kim** dūr gösterün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6*). [kim,]
23. Ey Ḥulûsî ister-iseñ anlamaḡa kendüñi
Bende ol bir mürşide **kim** ‘ārif-i devrān ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10*). [kim,]
24. Şol iki ḡurfeler **kim** ḳubbetullāha olur nāzır
İki ‘ābide beñzer **kim** salāt üzre olur her ḡāḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3*). [kim,]
25. Şol iki ḡurfeler **kim** ḳubbetullāha olur nāzır
İki ‘ābide beñzer **kim** salāt üzre olur her ḡāḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4*). [kim,]
26. ‘Āşḳ bir evc-i Hümā pervāzıdur **kim** zıllinüñ
Kime **kim** düşse olur dāreynde rif‘at sāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3*). [kim,]
27. ‘Āşḳ bir evc-i Hümā pervāzıdur **kim** zıllinüñ
Kime **kim** düşse olur dāreynde rif‘at sāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4*). [kim,]
28. Ne ḥikmetdür bu **kim** eşyāda cümle ‘aşḳ lisānı var
Velākin oldı insān bu tecellīye sezā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*). [kim,]
29. Gözi ceyhūn cigeri pūr-hündur
Ḥaḳ için ol kişi **kim** ide surāḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8*). [kim,]

30. Hayıflar aña **kim** ömrün geçürdi hâb-ı gâfletle
Bu ihmâl-i tekâsüldür yeri nâr olmağa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 5).
[kim,]
31. Zülmet-i cehl içre kalur ol kişi **kim** yakmadı
Hâne-i kalbine bir şem'-i ma'ârifden sirâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7).
[kim,]

kim: Bazısı, belgisiz zamir.

1. **Kimi** 'âbid **kimi** fâsık **kimi** 'âşık **kimi** ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7).
[kimi, -i]
2. **Kimi** 'âbid **kimi** fâsık **kimi** 'âşık **kimi** ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7).
[kimi, -i]
3. **Kimi** 'âbid **kimi** fâsık **kimi** 'âşık **kimi** ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7).
[kimi, -i]
4. İki bölmüş cihānuñ halkını bu hāme-i taqdîr
Kimi ehl-i hicāb olmuş kimisi āşinā yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10).
[kimi, -i]
5. İki bölmüş cihānuñ halkını bu hāme-i taqdîr
Kimi ehl-i hicāb olmuş **kimisi** āşinā yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10).
[kimisi, -i, -si]
6. 'Aşk bir sevdā-yı sırdur **kime** olunsa beyān
İder İbrāhīm ü Edhem gibi terk-i taht u tāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3).
[kime, -dure]
7. **Kimde** kim zāhir olur 'aşk u muhabbetden eser
Öz vücūduñ terk ider nām u nişān olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3).
[kimde, -de]
8. Her **kime** kılsañ tecellî -i şifāt
Mahv olur cümle vücūdunda şebāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 9). [kime, -e]
9. Ben ne hākim kim senüñ vaşfını taḥrîr eyleyim
Ben **kimüm** ki biñde bir evşāfını kılam edā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10).
[kimüm, -üm]
10. Ey Hülûşî **kimde** kim olur nümāyān 'aşk-ı Hāk
Feth olur aña ṭarîk içre nice envār-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9).
[kimde, -de]
11. Ey gönül mestāne **kimdür** zāhir-i huşyār nedür
Gāhi cem'iyet-i ḥātîr gāhi bu efkār nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1).
[kimdür, -dür]
12. Reng-i bûy- fāmına aldanma bāğ-ı 'ālemüñ
Kim murādın ḥāşılı itdi iş bu fānide bu dem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6).
[kim,]
13. Var-ise zehr ile ālūde-dürür bünyāduñ
Kim girerse içine çekmelüdür bunca kelāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 18).
[kim,]
14. Hülûşî añlamadı gitdi bu cāndan esrārı
Ki **kim** olmadı kalbinde 'aşk-ı Hāk pinhān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14).
[kim,]
15. **Kime** bāķidür cihān ey gāfil insān gözün aç
Nice bir gâfletde yatarsun idüp fikr-i muḥāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5).
[kime,]
16. Her **kime** sevdā-yı zulfünden zühür itse eser
Ol daḥi Mansūr gibi Hāk yoluna berdar olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7).
[kime,]

17. 'Aşk bir evc-i Hümā pervāzıdır kim zıllinūñ
Kime kim düşse olur dāreynde rif at sāyesi (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4*).
[kime,]
18. **Kimi** 'ābid kimi fāsık kimi 'āşık kimi ma'sūk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atā yā Rab (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7*).
[kimi,]

kimine: *Bazısına.*

1. Luṭf u kahrı aňlayan bilür cihānuñ n'olduğın
Kimine zevk-i sürür kimine miñnetden ğaraż (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*).
[kimine,]

kimini: *Bazılarını.*

1. Bir onulmaz derd imiş cānā maħabbet āteşi
'Aşıkūñ **kimini** öldürdi **kimini** itdi sağ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8*).
[kimini,]
2. Bir onulmaz derd imiş cānā maħabbet āteşi
'Aşıkūñ **kimini** öldürdi **kimini** itdi sağ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8*).
[kimini,]

kimse: *Kimse, belgisiz zamir.*

1. Ey Hülûşî sanma fehmi ider bunu nādān olan
Aňlar ol **kimse** ki her dem kesb-i 'irfān eylemiş (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [kimse,]
2. Āh idersem 'aşk-ı Hāḳḳ'a **kimsenüñ** āġāhı yok
Ney gibi bağrum delersem gönlümün her āhı yok (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1*). [kimsenüñ, -nüñ]
3. Bir iki gün seni besler ki olasıñ şālîḥ aňla
Yohsa bu çerḥ-i deni **kimseyi** eyler mi zevāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 14*).
[kimseyi, -yi]
4. Kānı o ḥilm-ile ārāste olan zāt-ı şerîf
Görmedi **kimse** zebānında anuñ zerre ḥaṭā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 56*).
[kimse,]
5. Tekye-gāh-ı dünyede yok borısın çalmak işi
Kimsenüñ kulağına girmez bugün laḳlaḳ dede (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 20*). [kimsenüñ, -nüñ]

kış: *Kış mevsimi.*

1. Hāḳ zikrini ey derviş eyleyelüm yaz u **kış**
Göñülden gitsün teşvîş gel idelüm zikrullāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5*).
[kış,]

kişi: *İnsan, şahıs.*

1. Zulmet-i cehl içre kalur ol **kişi** kim yakmadı
Ḥāne-i ḳālbine bir şem'-i ma'ārifden sirāc (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7*).
[kişi,]
2. Gözi ceyhün ciğeri pür-hündur
Hāḳ için ol **kişi** kim ide surāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8*). [kişi,]
3. Şevḳ-i muħabbet cünbişi giderür ḳālbden teşvîş
Hāḳ rızāsın uman **kişi** zevḳ-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*).
[kişi,]
4. 'Aşk ile geldi gelenler bu cihān şāḥrāsına
Yine 'aşk ile irer **kişi** begim Mevlā'sına (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2*). [kişi,]
5. İder mi 'rāc-ı rūḥānī **kişi** beş vāḳt namāz-ile
Siler ḳalbindeki pāsı **kişi** beş vāḳt namāz-ile (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1*).
[kişi,]

6. İder mi 'râc-ı rûhânî **kişi** beş vakt namâz-ile
Siler kalbindeki pâsî **kişi** beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2).
[kişi,]
7. Namâzdur mü' minûn hâli n'idersin şol qurî kâlî
İdermiş menzilûn 'âlî **kişi** beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4).
[kişi,]
8. Hülûş eyle 'ibâdetde koma kendüyi gâfletde
Oturur bâb-ı kurbetde **kişi** beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6).
[kişi,]
9. Hülûşî pâk iden özin açar kalbindeki gözün
Görür vuşlatda kendüzin **kişi** beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10). [kişi,]
10. Namâzin eyleme kâşır yüzün it Ka'be'ye nâzır
Bulurmuş cenneti hâzır **kişi** beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8). [kişi,]

kismet: Nasip, kader, mukadder olan şey.

1. 'Aşkıım rûz-ı ezelden **kismetümdür** âh-ı zâr
Dahı bundan özge n'eyler zâhidâ efgân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5).
[kismetümdür, -ümdür]

kışr: Kabuk II Görünen alem.

1. Kılma **kışr** içinde it cânâ ma'ânîye güzër
Añla taşşıl-i ma'ârifdûr bu hilkâtden ğaraz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3).
[kışr,]
2. Kılma bu **kışr** içre sa'y it olmağa âlî-tebâr
Var mıdır bir çäre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11).
[kışr,]
3. Kaşrede deryâyı bul deryâda aña kaşreyi
Kılma bu **kışr** içre tâ ki bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4).
[kışr,]

kisve: Kıyafet II Tarikat elbisesi, tarikat kurallarına uyma.

1. Haber bilmez hâkîkatden eşer görmez şerî'atden
Tarîkat **kisvesin** ancak giyer bir qurî şüretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [kisvesin, -si, -n]

kisvet: Görüntü II Kılık kıyafet.

1. Nâzar itmez hâkîkat ehl-i zâhir **kisvete** aslâ
Kâbûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzî ol ki deryâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 5). [kisvete, -e]

kitâb: Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim II Yazılmış ve basılmış eser.

1. Nüşa-i 'aşkı okumakdan ğaraz bir noktadur
Bâ'-ı bismillâh'ı şerha itdi gökden dört **kitâb** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4).
[kitâb,]
2. Dört **kitâbuñ** nüktesi Fâtîha'da gizlûdür
Tefsîrini dilerseñ okı Furkân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9).
[kitâbuñ, -uñ]

kitâb-ı 'aşk: Aşk kitabı II Kur'an-ı Kerim.

1. Gel ey şüfî idem saña **kitâb-ı 'aşkı** beyân
Biline tâ ki saña bu hâkîkat 'ilmi 'ayân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1).
[kitâb-ı 'aşkı, -ı]

kıvâm: (Namazda) ayakta durma.

1. Ey Hülûşî Ramazân ayına eyle tefhîm
Eyle hem şavm u şalât-ıla **kıyâmdan** terkîm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10). [kıyâmdan, -dan]

kıyâm it-: Bir işe kalkışmak, teşebbüs etmek II Saygıdan ayakta beklemek.

1. Vaz' olunan hizmeti hâzrete **itdüm kıyâm**
İşinüz baş üzredir demeye çekdüm emek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 13).
[kıyâm itdüm, -dü, -m]

kıyâs it-: Karşılaştırmak.

1. Hâk yolında şıdık-ıla 'âşıkları **itmeñ kıyâs**
Anlara kim râh-ı Hâk'ı gözlemez bigânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7).
[kıyâs itmeñ, -meñ]
2. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla haşr olırsaruñ
Kıyâs it buña ahlûlûñ pes andan soñra meylûñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6). [kıyâs it,]

ko-: Bırakmak II Vazgeçmek; terk etmek.

1. Felek kâsdı değil ehl-i velî mesrûr göstereñ
Çü dü 'akis-dürür **ko** 'âşıkı mehcûr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2).
[ko,]
2. Nâhvet-i kibri **ko** bu yolda ara bir rehberi
Dil irâdet virmege bir kâmil ol insânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7). [ko,]
3. İlâhî feyz-i nûruñla mûnevver it dil ü cânım
Sîva-yı hubbuñ çıkar kalbimde zerre **koma** sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2). [koma, -ma]
4. Ciger hûn oldu fırkatde gözüm giryân-ı miñnetde
Beni bu dâr-ı hayretde esirge **koma** sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4).
[koma, -ma]
5. Senûndür lutf-ile ihsân neye kâdir za'if insân
Beni bu hicr-ile her an esirge **koma** sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6).
[koma, -ma]
6. 'İbâduñ yahşulu işi gidermek kalbde teşvîşi
İkilikten bu dervîşi esirge **koma** sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8).
[koma, -ma]
7. Hülûşî varlıguñ mahv it Hâk'ıñ kulluğuna şarf it
Demâdem Hâk'a feryâd it esirge **koma** sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10). [koma, -ma]
8. Hülûş eyle 'ibâdetde **koma** kendüyi ğafletde
Oturur bâb-ı kurbetde kişi beş vâkt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5).
[koma, -ma]
9. Müdde' iye lâf ile olmaz bu yoluñ sâliki
Komayınca yolına rûh-ı revânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6).
[komayınca, -y, -ınca]

köhne: Eski, eskimiş.

1. Var ise gülsitân-i dehrûñ ey dil **köhne** evrâkı
Benüm de sinem üzre şerha olmuş tâze dâğum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7). [köhne,]

kok-: Manen zevk etmek, tatmak II Koklamak II Faydalanmak

1. İster-iseñ Hülûşî **koğmağa** büy-ı 'irfân
Oku ledünni 'ilmûñ bu gülsitân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13).
[koğmağa, -mağ, -a]

2. **Ƙoƙmaduñ** bu gũlsitāndan ey gũñũl bũy-ı murād
'Andelĩb gibi işũñ leyl u nehār zār olmadı (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 104, Mısra 7*).
[ƙoƙmaduñ, -ma, -du, -ñ]

köprü: İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey.

1. Güzergāhunda halkuñ bir kurulmuş **köprüdür** dünyā
Yol uğrağıdur anuñçün bir ikişer geçerler hep (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 11, Mısra 3*).
[köprüdür,]

körük: Ateşi havalandırmak için yapılmış bir âlet.

1. Yoğ-ise māl u mülküm gam degil 'aşkuñ ile cānā
Cihāna şu 'le urunca **körüklü** bir çerāğum var (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 37, Mısra 4*).
[körüklü, -lü]

köşk: Dünya II Köşk.

1. Etme cānā gũñlini dünyāya 'aƙd-i irtibāt
Sanma kim bākĩ kalur bu **köşk** bu 'ālĩ ribāt (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 48, Mısra 2*).
[köşk,]

köşk ü evvān: Saray ve köşk (değerli şeyler bağlamında).

1. Sākin-i künc-i kanā 'at **köşk ü evvān** istemez
İrtifā 'ı ƙadr içün anlar daħı şān istemez (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 39, Mısra 1*).
[köşk-i evvān,]

koy-: Bırakmak II Koymak II Yerleştirmek.

1. Dil ü cānum ƙarār itmez senũñ 'aşkuñla yā Mevlā
Koyup kapuñ ƙarār itmez senũñ 'aşkuñla yā Mevlā (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 8, Mısra 2*). [koyup, -up]
2. Her birin bir tarz-ıla üslūba **koymuş** ol Hākim
Her birisũñ kendũ varlığına bũrhān eylemiş (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 44, Mısra 5*).
[koymuş, -muş]
3. Kendũ kendũni yitirmişsin ğaraz bulmak seni
Pirũñũñ irşādı şimdi ħalvete **koymak** seni (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Tahmis 2, Mısra 24*).
[koymak, -mak]

kubbe-i heft: Yedi gökyüzü II Yedi kat gökyüzü.

1. Biline tā ki vefāt iden pederimden oldu
Ƙubbe-i heft semā başıma her dem zindān (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Diğer 1, Mısra 34*).
[ƙubbe-i heft,]

kubbetullāh: Allah 'ın kubbeleri.

1. Şol iki ğurfeler kim **ƙubbetullāha** olur nāzır
İki 'ābide beñzer kim salāt üzre olur her gāħ (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 102, Mısra 3*).
[ƙubbetullāha, -a]

kudret: Güç II Allah 'ın her şeye kadir olması.

1. Bu ne **ƙudret** bu ne şān 'atdur begim kim gösterir
Bir vücūda nice evşāf bunca elvān eylemiş (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 44, Mısra 3*).
[ƙudret,]
2. İçüpdür ħavzınuñ bir ƙatresinden Hızır ile İlyās
Gezüp 'ālemi sertāser ider **ƙudretlerũñ** seyrān (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Gazel 74, Mısra 8*). [ƙudretlerũñ, -lerũ, -ñ]

kudsĩ: Melekler II Mukaddes insanlar.

1. Sen de **ƙudsĩler** gibi ƙayd-ı 'alāyıkdan kesil
Eyleme dünyā içün ħālkıyyla cānā ƙāl u ƙıl (*Derũnĩ-zāde Muhammed Hulũsĩ Dĩvānı, Tahmis 1, Mısra 7*).
[ƙudsĩler, -ler]

kudsiyân: Melekler.

1. N'ola Âdem'e kılursa secde cümle **ḳudsiyân**
Rûy-i 'arz üstine olmuşdur ḫalife ḫaṣre dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 3).
[ḳudsiyân,]
2. Baña ta 'zîm itmege iner semâdan **ḳudsiyân**
Ben bu ikrâma sezâ Ḥâlîḳ'ın 'abd-ı ḫâşşıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 70, Mısra 5).
[ḳudsiyân,]

kudûm: (Bir şeyin zamanının) gelişi, başlaması II Ramazan ayının başlaması.

1. Dil ü cân mürde iken buldı **ḳudûmüyle** şafâ
Görilüp ḫâtır-ı âzürdeden endüh-ı cefâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 2, Mısra 5).
[ḳudûmüyle, -ü, -y, -le]

küdürât: Gamlar, kederler.

1. Ni'metine şükr iden Ḥaḳḳ'ın olur şâhib-ğınâ
Ref' olur andan **küdürât** u ğam u vehm 'anâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 12). [küdürât,]

küfr-i sek: Şüphe küfrü.

1. Ḥâne-i dilde olalı 'aşḳ-ı Ḥaḳ mihmânımız
Ḥamdülillâh **küfr-i şekden** oldu pâk imânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 2). [küfr-i şekden, -den]

kühl-i esrâr-ı cevâhir: Cevherlerin sırlarının sürmesi.

1. **Kühl-i esrâr-ı cevâhir** gözine virdi cilâ
Anuñ-içün oldu insânda başiret itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 7).
[kühl-i esrâr-ı cevâhir,]

kul: Allah'a itaat ve ibadet eden kimseler II Köle.

1. Ḥulûşî **kuluña** her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü ḫayrân senüñ 'aşḳuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 8, Mısra 9). [kuluña, -uñ, -a]
2. Ümîd-i luṭf-ile geldüm kapuna yâ Fettâḫ
İdesin merḫameti ben **kuluna** yâ Fettâḫ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 19, Mısra 2).
[kuluna, -un, -a]
3. Kullaruñ şevki senüñ didârına
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedûd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 7).
[kullaruñ, -lar, -uñ]
4. Ger ḫaḳîḳat çarşısında bulmak isterseñ revâc
Ey Ḥulûşî ibtidâ 'aşḳ-ıla **ḳul** ölmek gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 10).
[ḳul,]
5. Şıdḳ-ıla Ḥulûşî **ḳul** bir kâmile ara bul
Ol kâmile bende ol sulṭâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 60, Mısra 7). [ḳul,]
6. Ḥudâ'yı añlamakdur bu vücûda girmeden maḳşûd
Garaż Mevlâ'ya **ḳulluḳdur** bu insânuñ kemalinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 77, Mısra 8). [ḳulluḳdur, -luḳ, -dur]
7. Egerçi **ḳullaruñ** cürmi efendi bî-nihâyetdür
Velâkin ḳapuña gelmiş-durur senden 'atâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 3).
[ḳullaruñ, -lar, -uñ]

kul it-: Birini kendine kayıtsız şartsız bağlamak.

1. 'İzzet-i rif'atine bakma cihânüñ şüfiyâ
Pâdişâhları **ḳul iden** şol ulu sulṭâna baḳ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 54, Mısra 8). [ḳul iden, -en]

2. Çünkü yokdur bu fenānuñ 'izzetine i'tibār
İder-iseñ kendüñi **kul** şol ulu sultāna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6). [kul ider-iseñ, -er, --ise, -ñ]

kul ol-: Kulluk etmek II Allah'ın hükmüne girip bağlanmak.

1. Ey Hülûşî mîr-i 'aşka **kul olan** dîvāneler
Taht-ı tecrîd üzre oldı cümlesi sultān baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11).
[kul olan, -an]
2. Yüz urup mahlûka ğayrı âşinâyı n'eylesün
Şıdķ-ıla ihlâş-ıla **olan** begim Mevlâ'ya **kul** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 16).
[kul olan, -an]
3. Bende ol bir 'ârife var hizmet-i sultāna ir
Terk idüp 'ırz u vaķârũñ **kul olup** sultāna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2).
[kul olup, -up]

kül ol-: Bütünüyle yanmak II Her şeyini kaybetmek.

1. Düş olalı 'aşķına bî-çāreyim yā Rab meded
Yandı **kül oldı** tenim pervāneyim yā Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 2). [kül oldı, -dı]

kulaķına gir-: Söylenen sözlere önem vermek II Söylenenleri benimsemek.

1. Tekye-ġāh-ı dünyede yok borısın çalmak işi
Kimsenüñ **kulaķına girmez** bugün laķlaķ dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 20). [kulaķına girmez, -mez]

külāh: Tarikat ve tasavvuf erbabının kullandıkları başlık.

1. Egerçi çok-durur ammā velākin birisi de bu
Külāh u hırķa vü tacı giyerler resm ü şöhetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4). [külāh,]

kulak ur-: Değer vermek II Önemsemek.

1. **Kulak ur** baş u cān-ıla ki sözi dürr-i yāķütdur
Riyā u zerķ-ile dime ki ider andımı vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3).
[kulak ur,]

kulluk: Kul olma durumu.

1. Hülûşî varlıķuñ maħv it Haķ'ũñ **kulluķuna** şarf it
Demādem Haķķ'a feryād it esirge ķoma sultānım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9). [kulluķuna, -u, -n, -a]

kulluk eyle-: Allah'a karşı yükümlü olduķu görevlerini, ibadetini yerine getirmek.

1. Ey Hülûşî **kulluķ eyle** Rabbiñe ihlâş ile
Tā ki afv ide senüñ cürmüñ Hüdā-yı Zü'l-celāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11). [kulluķ eyle,]

kulluk it-: Allah'a karşı yükümlü olduķu görevlerini, ibadetini yerine getirmek.

1. **Kulluķ ider** Rabb'isine şıdķ-ile her rüz u şeb
Bend-i şeytāndan ħalāş olmaķa imķān isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3).
[kulluķ ider, -er]

kumās-ı kisve-i 'irfān: İrfan elbisesinin kumaşı.

1. **Kumās-ı kisve-i 'irfānı** niyyet var ise 'arza
Kesādı var satılmaz bey'-i bāzārından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7). [kumās-ı kisve-i 'irfānı, -ı]

küntü kenz: Ben gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi yarattım." hadisinden iktibastır.

1. Ey Hülûşî **küntü kenzüñ** ma'nasını aňlayan
Ol bilür ancak nedür insānı hilkatden ğaraž (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9).
[küntü kenzüñ, -üñ]

kur-: Kurmak II Hazır hale getirmek II Yerleştirmek.

1. Sen resûl-i Hâk iden ey mefhar-i halk-ı cihân
Hayme-i hađrāsını **kurmadan** 'arz üzre semâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4).
[kurmadan, -madan]

Kur'an: Hz. Muhammed'e gönderilen, Allah'ın buyruklarını içeren, Müslümanlığın temeli olan kitap.

1. Muşhaf-ı haţt-ı yâri ders ideli zâhidâ
Añlandı cümle esrâr nedür **Kur'an** içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8).
[kur'an,]

kurbân: Allah rızası için kesilen büyük ve küçükbaş hayvanlar II Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek. II Aşık

1. Cân teslim eyledük yolına İsmâ'il gibi
Tâ bizim daği bugün maķbûl ola **kurbânımız** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6).
[kurbânımız, -ımız]
2. Ey Hülûşî sende İsmâ'il gibi teslimde ol
Tâ ki maķbûl ola Hâk yolında **kurbânıñ** senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 10). [kurbânıñ, -uñ]
3. Hâk yolında cân u başı 'âşıkıñ **kurbân** gerek
Derd-i miñnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken'an gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1). [kurbân,]

kurbet-i Hakk: Allah'a yakınlık.

1. Ey Hülûşî **kurbet-i Hakk'a** idemezsin vuşûl
İki cihânı göñülden eylemedikçe ferâğ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9).
[kurbet-i hakk'a, -'a]

kurb: "Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar , hatta daha da yakın oldu." (Necm 53/9) ayetinden iktibastır. II Hz. Muhammed'in Miraç hadisesindeki Allah ile yakınlığını ifade eder.

1. Eger **kurb-i** ev ednâ'ya dilerseñ varmağa sâlik
Olupdur bu vuşûlüñ reh-nümâsı meclis-i tevhîd (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7). [kurb-i,]

kurb-ı hażret: Allah'ın makamının yakınlığı.

1. Hülûşî niceler daği olup ihlâş-ile dervîş
Açılıp kâlbine nûr-ı tecellî **kurb-ı hażret**den (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14). [kurb-ı hażret, -den]

kurbivvet: Yakınlık.

1. Cenâb-ı Hakk'a **kurbivvet** dilerseñ
Vücûduñ varlığını âteşe yak (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 3). [kurbivvet,]

kuri: Boş, faydasız II Samimiyeti olmayan; göstermelik.

1. Aslıma nisbet kılursam bu vücûdum varlığıñ
Bir **kuri** nâmdur ki ancak söylenür insân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10).
[kuri,]
2. Kani pervâne-veş bağrı yanuk müstakîm-i 'âşık
Görüp bir **kuri** nâle bûlbûlüñ zârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [kuri,]

3. Namāzdur mü'minūn hālî n'idersin şol **ķuri** kālî
İdermüſ menzilüñ 'ālî kiſi beſ vaķt namāz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3*).
[ķuri,]
4. Haber bilmez haķıķatden eſer görmez ſerî'atden
Ŧarîķat kisvesin ancak ğiyer bir **ķuri** ſüretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12*). [ķuri,]

ķurrâ Efendi: *ķurrâ Efendi ?.*

1. Hediyye hem nazîre olmaĝa **ķurrâ Efendi'**ye
Ħulûſî söyledi bu ſi'ri aña i'tizâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9*). [ķurrâ efendi'ye,]

ķürsî: *Levh-i Mahfûz'un bulunduĝu yer.*

1. 'Âſıķuñ ħalbinde gizli 'arſ u **ķürsî** hem melek
Daĝı anuñ üstine durmaz döner bu nüh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1*).
[ķürsî,]

ķurtul-: *ķurtulmak; özgür kalmak.*

1. **ķurtulursa** kayd-ı berzaĝdan bugün 'ârif olan
Aña her bir ħatre mürſid zerreler bir pîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5*).
[ķurtulursa, -ur, -sa]

ķurul-: *İnſa edilmiſ II Oluſturulmuſ II Allah tarafından yaratılmıſ.*

1. Güzergāhunda halkuñ bir **ķurulmuſ** köprüdür dünyā
Yol uğraĝıdır anuñĉün bir ikiſer geķerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3*).
[ķurulmuſ, -muſ]
2. Ŗikār-ı ſayd-ı ma'nî itmege bu nev-zemîn üzre
Ħulûſî hāme-i ħudretle **ķurulmuſ** bir āĝum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10*). [ķurulmuſ, -muſ]

ķuſ: *ķuſ II Ruh.*

1. Cān **ķuſı** mānend-i tūĝı düſdi dām-ı miĝnete
Bilmezem kaçan olur cān bu ħafeſ tenden ħalāſ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7*). [ķuſı, -ı]

ķüşād evle-: *Aķmak.*

1. Ħāſılı bir mürſid-i kāmîl ile ſoĝbet gerek
Tā yakīnen rāh-ı Ħaķķ 'ı **eyleye** saña **ķüşād** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 8*).
[ķüşād eyleye, -ye]

ķüşe: *Köſe.*

1. Ey Ħulûſî bir ħanā'at **ķüşesini** mesken it
Gel ĝinā-yı ma'nevî taĝtında ħünkār ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11*). [ķüşesini, -si, -n, -i]

ķüşe-i 'uzlet: *Uzlet köſesi II Allah'tan uzaklaſtıran her ſeyden ayrı kalmak için iķe kapanma.*

1. Ey Ħulûſî kes ta'alluķ dāmenüñ bu fāniden
Geķ otur bir **ķüşe-i 'uzletde** bî-nām-ı niſān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10*).
[ķüşe-i 'uzletde, -de]

ķüşe-i vahdet: *Yalnızlık köſesi.*

1. Ta'alluk dāmenüñ ber-ķide eyle manzar-ı ħaķķdan
Otur bir **ķüşe-i vahdetde** dā'im Ħaķķ'ı eĝkār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 8*). [ķüşe-i vahdetde, -de]

ķüstāh ol-: *Haddini bilmez olmak; saygısız olmak.*

1. Mazhar-ı sırr-ı Hudâ olduñsa
Ey Hülûşî sakın **olma küstâh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10*). [*küstâh olma, -ma*]

kusûr: Hata; eksiklik.

1. Hülûşî biñ **kusûr** ile olan a‘mâle aldanma
Kabûl olmasına anuñda Hâzret’den rızâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9*). [*kusûr,*]

kuşûriyyet: Eksiklik.

1. Tâbekey göñlüñ alur kayd-ı rûsûmiyyet senüñ
Sa‘y-ı ‘irfân itmede bildüm **kuşûriyyet** senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 12*). [*kuşûriyyet,*]

kutb: Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse; zahir ve batın alemlerinin idarecisi.

1. Rehberi **kuṭb** u zamân Hakkı‘ya olmuşdı karîn
Almış idi o ‘azîzden nice kez hayr du‘â (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 57*). [*kuṭb,*]

kuvûdât: İnsanı Dünya’ya bağlayan bağlar II Kayıtlar.

1. İzâfâtı **kuyûdâtı** güzer it
Ki sa‘y it olasın tâ vâşıl-ı Hâk (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 5*). [*kuyûdâtı, -ı*]

L I

lā ile illā: Kelime-i tevhid'in başı (Lā ilahe illallah, Muhammedün Resullullah).

1. Ey Hülûşî mäsivâ fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhîd içre hergiz **lā ile illā** nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 10). [lā ile illā,]

lāf: Söz.

1. Müdde'îye **lāf** ile olmaz bu yoluñ sâliki
Komayınca yolına rûh-ı revânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5). [lāf,]

laqlak: Gevezelik, laf söz.

1. Tekye-gâh-ı dünyede yok borısın çalmak işi
Kimsenüñ kulağına girmez bugün **laqlak** dede (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 20). [laqlak,]

la'l-i leb-i meknûn: Saklanmış, korunmuş dudağının kırmızısı.

1. Olanlar mübtelâ **la'l-i leb-i meknûnuna** yâruñ
Olur medhûş-ı 'aşkuñ bâde-i hamrâya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3). [la'l-i leb-i meknûnuna, -u, -n, -a]

lâmekân: Mekansızlık âlemi II Allah katı.

1. **Lâmekân** ilinde seyrân eyleyen erbâb-ı dil
Bu harâb-âbâd u çerh-i bî-vefâyı n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 9). [lâmekân,]

lâyık: Yakışır; münasip.

1. Hülûşî yok 'amelimiz eger ki hazrete **lâyık**
Hemân itme kapuñdan luţfuñ-ıla sen cüdâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11). [lâyık,]
2. Olmagıl cânâ ğazûb hilmi şîfât it kendüñe
'Âkile **lâyık** budur her sözi ola inbisât (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 6). [lâyık,]

lâyık it-: Yakışır, yaraşır hale getirmek.

1. Şehâdetden zühür eylerse ger lâ
Saña **lâyık idesüz** nefyi illâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 2). [lâyık idesüz, - esüz]

lâyık ol-: Uygun olmak; yakışmak.

1. 'Âkile **lâyık olan** dünyeyi terk itmekdür
Âhîret yolcusıdır zâdını cem' itmekdür (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 21). [lâyık olan, -an]

lâzım: Gerekli.

1. Müfte'ilün Fâ'ilün müfte'ilün Fâ'ilün
Her birinüñ ismini saña ne **lâzım** demek (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 20). [lâzım,]

leben: Süt.

1. Bî-mezâk olur **lebensiz** şehd-i şekker 'âşika
Dest-i sâkiden tualım şerbeti nilüfer iç (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5). [lebensiz, -siz]

ledünnî: İlahi sırların Allah tarafından ilham ve keşif yoluyla peygamber ve velilere öğretildiği ilim II Batın ilmi.

1. **Ledünnî** 'ilmine vâsıl olanlar
Tetebbu' eylemezler nakş-ı evrâk (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 7*). [*ledünnî,]*
2. İster-iseñ Hülûsî koçmağa bûy-ı 'irfân
Oku **ledünnî** 'ilmün bu gülsitân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*).
[*ledünnî,]*

leged-pây-i felek: *Feleğin ayağının tekmesi.*

1. Kayd-ı ism ü resm olan olur **leged-pây-i felek**
Mihri gör ne koylara girdi gezer bir nâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3*).
[*leged-pây-i felek, --i]*

leyl: *Gece.*

1. Düşeli âhir Hülûsî 'aşk-ı Hakk'a âşinâ
Hicr odına yanuban **leyl** ü nehâr bîmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10*).
[*leyl,]*
2. Koçmaduñ bu gülsitândan ey gönül bûy-ı murâd
'Andelîb gibi işün **leyl** u nehâr zâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*).
[*leyl,]*

Leylâ: *Gece II Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.*

1. Beni âvâre itdi ıztırârî ol saçı **Leylâ**
Dimeñ Mecnûn'a düşdi dağlara ol ihtiyâr-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7*).
[*leylâ,]*

Leylâ-yı 'aşk: *Aşkın Leyla'sı.*

1. Düşeli **Leylâ-yı 'aşkına** senün Mecnûn gibi
Seyr-i deşt-i küh ider gönlünde neng u 'âr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7*).
[*leylâ-yı 'aşkına, -ı, -n, -a]*

Leylâ-yı zülf: *Zülfünün gecesi, karanlığı.*

1. Senün **Leylâ-yı zülfündür** iden Mecnûn'ı âvâre
Senün 'aşkuñ-durur Mansûr'ı berdâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3*).
[*leylâ-yı zülfündür, -ün, -dür]*

leyle-i mi' râc: *Miraç gecesi II Hz. Muhammed'in 7 kat semayı geçerek göğe yükseldiği ve orada Allah ile görüştüğü gece.*

1. **Leyle-i mi' râcda** çün kıldıñ semâvâtı 'ubûr
Cümle ervâh-ı melâ'ik itdi ta'zîm ü senâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7*).
[*leyle-i mi' râcda, -da]*

leziz: *Lezzetli, tatlı, hoş.*

1. Şüfiyâ ger ister-iseñ âb-ı Kevşer'den **leziz**
Şerbet-i 'irfân olupdur şehd ü şekerden **leziz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 1*).
[*leziz,]*
2. Şüfiyâ ger ister-iseñ âb-ı Kevşer'den **leziz**
Şerbet-i 'irfân olupdur şehd ü şekerden **leziz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2*).
[*leziz,]*
3. Meclis-i 'aşkda añıldıkda hâkîkat sözleri
'Âşıkun' indinde bil yokdur o sözlerden **leziz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*).
[*leziz,]*
4. Muşhaf-ı hüsnünde yazılan şu rây-ı pâk-dil
Yüzine karşı okunmak gelir ezberden **leziz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 6*).
[*leziz,]*

5. Būy-ı mihrinden şemīm itmek olur ey ‘andelīb
Şad hezārān baña gelür gonce-i terden **leziz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8*).
[leziz,]
6. Ey Hülûşî aňlamak erbâb-ı ‘aşkuñ sözlerin
Dilde şevk-âmiz olur kând-i mükerrerden **leziz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 10*). [leziz,]

libas: *Elbise, giysi II Özellik.*

1. Ey Hülûşî bu sıfatlar ‘aşkuñ evşâfidır
Her ki giyer bu **libası** süfidür bî-irtiyâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 16*).
[libası, -ı]

lîk: *Lakin, ama.*

1. Ey Hülûşî Hakk’a gider rāh gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şer’at yolu üzre ihtiyât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10*). [lîk,]
2. Ey Hülûşî herkesün kalbinde bir sevdâsı var
Lîk ten bî-çâre ten cânânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12*).
[lîk,]
3. Ben dilerem ‘aşk elinden bir kadeh nûş itmege
Lîk gönülüm uymadı baña hevâdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 6*).
[lîk,]
4. Lîk taqdîr-i Hudâ böyle imiş çâre nedür
Esdî evrâk-ı vücûdına anuñ bād-ı hâzân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 41*). [lîk,]

lîkin: *Lakin, ama.*

1. Nakd-i ‘aşkuñ gerçi çoğ-idi ‘aceb tâlîbleri
Kalb-i insân düşdi **lîkin** işbu altuna mehek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6*).
[lîkin,]
2. Hâbbeza pāk nûşadur aňlayana ma‘rifet
Lîkin mezâyâsını bilmege devlet gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 10*).
[lîkin,]

lî-ma ‘allāh bezmî: *Allah ile birlikte (olma) meclisi.*

1. Ehl-i ‘aşkuñ cilvegāhı hânesidür bu gönül
Lî-ma ‘allāh bezmünün kâşânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 2*). [lî-ma ‘allāh bezmünün, -ü, -nün]

lisân: *Dil.*

1. Hülûşî zulmet-i gamdan rehâ bulur ol kim
Ola cārî **lisânı** içre anuñ yâ Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 10*). [lisânı, -ı]
2. Ne hikmetdür bu kim eşyâda cümle ‘aşk **lisânı** var
Velâkin oldı insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*).
[lisânı, -ı]

lisân-ı hâl: *Hal dili (sözle değil hal ve davranışla anlatma) II Gönül dili.*

1. Yüzün suyn döküp güyâ **lisân-ı hâl** ile ola
İçenlere du‘â-yı hayr okur su gibi ezberden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 3*).
[lisân-ı hâl,]
2. Cümle eşyâ zâhidâ her dem **lisân-ı hâl-ile**
Hakk’a tevâhid eyleyüp her sözleri ezkâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5*).
[lisân-ı hâl-ile, --ile]

Lokmān: Kuran-ı Kerim'de adıyla sure bulunan, her derdin devasını bilen ve hikmetin sembolü olan peygamber veya veli.

1. Sanma kim kâbil ola bu derde dermān ey tabīb
Miḥnet-i 'aşqdan dirîğ **Loḳmān** bile bīmār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6*). [*loḳmān,]*
2. Senüñ ḥikmetlerin fehminde şad **Loḳmān** olur 'âciz
Senüñ bir kaṭre 'ilminde Felātun-'akl olur ḥayrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5*). [*loḳmān,]*
3. Ger ṭabīb **Loḳmān** imiş ben bî-nevāyî n'eylesün
Derd-i 'aşka mübtelâ olan devāyî n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 3*). [*loḳmān,]*
4. Ḥikmetinde nice Farābî ḳalur dem-beste
Kelām u nuṭḳını idrākde 'âciz **Loḳmān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6*). [*loḳmān,]*

lutf: İyilik, cömertlik; ihsan.

1. Hülûsî yok 'amelimiz eger ki ḥazrete lâyıḳ
Hemān itme kapuñdan **luṭfuñ-ıla** sen cüdā yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12*). [*luṭfuñ-ıla, -uñ, --ıla]*
2. **Luṭf** u ḳahrı añlayan bilür cihānuñ n'olduğın
Kimine zevḳ-i sūrūr kimine miḥnetden ğaraż (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7*). [*lutf,]*
3. Senüñdür **luṭf-ile** iḥsān neye ḳādir za'if insān
Beni bu hicr-ile her an esirge ḳoma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5*). [*lutf-ile, --ile]*

M m

mā evhā: "Derken (Allah'ın) kuluna vahyettiğini vahyetti" ayetinden iktibastır. (Necm suresi 10. ayet).

1. Maḥzen-i esrār-ı Hâk olduğunun bürhânıdur
Naşş-ı Kur'ân'da şu ma'nâ didi **mā evhā** Hudâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6).
[mā evhā,]

ma'ânî: Anlamlar.

1. Ey Hülûsî cümle eşyâdan güzër
Eyleyen alur **ma'âniden** haber (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14).
[ma'âniden, -den]
2. Kâlmâ kısr içinde it cânâ **ma'ânîye** güzër
Añla taḥşîl-i ma'ârifdûr bu ḥilkâtden ğaraḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3).
[ma'ânîye, -y, -e]
3. Bunuñ **ma'ânîsi** esrârını bilsem dîrsen
Sarf idersin vücûdını be-tarîk-ı Rahmân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7).
[ma'ânîsi, si]

ma'ârif: Bilim; irfan.

1. Kalbine zâhir ola büy-ı ma'ârifden eser
Döke hem feyz u **ma'ârif** rahmetin aña şehâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 14). [ma'ârif,]

mağrûr: Gururlanmış; kibirli.

1. Sen niye **mağrûrsun** ey dil bu cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz bu yolda irtihâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9).
[mağrûrsun, -sun]

māh: Ay, kamer.

1. Ne mihrinden ne **māhından** gönül kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda şeb u rûz geçürüpdür âh-ı zâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3). [māhından, -ından]

mahabbet: Aşk, sevgi II Allah aşkı.

1. Bir onulmaz derd imiş cânâ **maḥabbet** âteşi
'Aşıkun kimini öldürdi kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7).
[maḥabbet,]
2. Ne âteşdür **maḥabbet** âteşi bağrım yaḳar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [maḥabbet,]
3. N'ola mânend-i 'Attâr eyler-isem varlığım yağma
Maḥabbeti olan gelsün metâ' alsun dükânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8). [maḥabbeti, -i]
4. Nesîm-i cân-fezâ çünkim erişür câne cânımdan
Maḥabbet gülleri zâhir olur bu gülsitânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2). [maḥabbet,]
5. Mücerred dildedür el-ḥaḳḳ **maḥabbet** da'vası ḥalkun
Bu dehrün böyle nâ-hemvar olan yarından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3). [maḥabbet,]

mahal: Yer, mahal.

1. Recâ'-ı vaşl için ol şâh-ı ḥüsne 'arz-ı ḥâl itdüm
Maḥalli yok didi meyve bulunmaz der-kenâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6). [maḥalli, -i]

mahbûbını: Sevgili, maşuk.

1. Âferîn zâhîde teşhîr itmege **maḥbûbını**
Elde tesbîhîni ḥalka eylemekdür râm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 5).
[maḥbûbını,]

mahlûk: Yaratılmışlar.

1. Yüz urup **maḥlûka** ğayrı âşinâyı n'eylesün
Şıdk-ıla iḥlâş-ıla olan begim Mevlâ'ya kûl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 15).
[maḥlûka, -a]

mahlûkât: Yaratılmış bütün varlıklar.

1. Kilk-i kudretle yazılmışdur cebinim üstine
Ben ki **maḥlûkât** içinde cümleñüñ a'lâsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4).
[maḥlûkât,]

mahmûr: Sarhoş, kendinden geçmiş.

1. Füzûn eyler ğamı sanma şafâ var cām-ı 'işretde
Şudâ'ı yok felek bezminde bir **maḥmûr** göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8). [maḥmûr,]

maḥşer: Toplanma yeri II Bütün canlı varlıkların ölümden sonra Allah'ın emriyle dirilip toplanacakları yer.

1. Ğanîmet bilmeyen kesb itmege 'irfân bu eyyâmı
Yarın **maḥşerde** bu kez çekdügi ḥizlânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10). [maḥşerde, -de]

māhtāb: Ay ışığı; dolunay.

1. Şeb-i ğamda nice bir vâlih olsun dîde-i 'âlem
Tulû' it **māhtābım** tâ cihânı nûr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 4).
[māhtābım, -ım]

maḥv it-: Yok etmek; varlığını ortadan kaldırmak.

1. Ḥulûsî varlığıñ **maḥv it** Ḥaḳ'ıñ kulluğuna şarf it
Demâdem Ḥaḳḳ'a feryâd it esirge koma sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9). [maḥv it,]

maḥv ol-: Beşeri noksanlıklardan kurtulup Allah'ın iradesine teslim olma.

1. Her kime kılsañ tecellî -i şifât
Maḥv olur cümle vücûdunda şebât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 10). [maḥv olur, -ur]

maḥzen-i esrâr-ı 'aşk: Aşk sırlarının saklandığı yer.

1. Mazḥar-ı nûr-ı İlâhî **maḥzen-i esrâr-ı 'aşk**
Ey Ḥulûsî şübhesiz cümlesine kândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 9).
[maḥzen-i esrâr-ı 'aşk,]

maḥzen-i esrâr-ı Ḥaḳ: Allah'ın sırlarının mahzeni.

1. **Maḥzen-i esrâr-ı Ḥaḳ** olduğunun bürhânıdır
Naşş-ı Kur'an'da şu ma'nâ didi mâ evhâ Ḥudâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 5).
[maḥzen-i esrâr-ı ḥaḳ,]

maḥz-ı 'atâ: Cömertliğin aslı, kendisi.

1. Yâ Resûlallâh vücûduñ 'âleme **maḥz-ı 'atâ**
Ḥâk-i pâyûñ tûtiyâ-yı dîde-i ehl-i şafâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1). [maḥz-ı 'atâ,]

mahzûr göster-: Sakıncalı bulmak.

1. Hülûşî bu zebân-ı tâze şî'ri eylemek tanzîr
Bilür mümkün degil ehl-i suhân **maḥzûr göstere** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 10). [maḥzûr göstere, -sün]

mâ-i şafâ: Gönül huzuru suyu, gönül huzuru.

1. Zihî âb-ı ḥayât-ı **mâ-i şafâ** kim teşnegân için
Saḥasın ırş-ile menkûl-dürür Hızır u Sikender'den (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 5). [mâ-i şafâ, --i]

mâ-ı şeker: Şeker suyu (tatlılık bağlamında).

1. Hülûşî âb akup târîḥ için bu mısra'ı söyler
Gel iç bu çeşme-i âb-ı şafâdan **mâ-ı şekerden** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 8). [mâ-ı şekerden, -den]

mâ'il: Meyilli.

1. Cilve-i ḥüsnüñe cânâ **mâ'il** evvelden gönül
Ederim bir rû'yete ḥür-ı cinânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [mâ'il,]

mâ'il ol-: Meyletmek; yönelmek II Gönlünü kaptırmak.

1. 'Acûze olduḡuñ bu dehr-i dünüñ bildi erler hep
Anuñçün aña **mâ'il olmadı** 'âkil gelenler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2). [mâ'il olmadı, -madı]
2. Gönül bir tıfla beñzer gördüḡine hep **olur mâ'il**
Murâd üzre velî emzürmeḡe ol dâye ıktılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7). [mâ'il olur, -ur]

makâm: Makam, mevki; mertebe

1. Ey Hülûşî 'âlem-i bâkide istersen **makâm**
Bir gün evvel eyle bu fânî mekânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9). [makâm,]
2. Gönül mir'âtıñ cânâ cilâsı meclis-i tevḥîd
Erenlerüñ **makâmı** hem şafâsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 2). [makâmı, -ı]
3. 'Âlem-i 'ulvîde bulmuşdur **makâmıñ** sâlikân
'Âlem-i süflîde anuñ-çün efendi cāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 7). [makâmıñ, -uñ]
4. Ḥaḳkıyâ Ḥaḳk'ıñ cemâlüñ nûruna müstaḡrâḳ ol
Vâşıl olan ol **makâma** mâsivâyı n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 20). [makâma, -a]
5. Açılır bâb-ı tecelliden anuñ ḳalbine yol
Ey Hülûşî bu **makâmıñ** rehberini ara bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 18). [makâmıñ, -uñ]
6. Nice bu fâniye meyl ide begim 'âkiller
Ki **makâmını** yarın bulur-iken cennet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 70). [makâmını, -ı, -n, -ı]

makâm-ı peder: Babasının, atasının makamı II Şair Muhammed Hulusi'nin makamı.

1. Hem-civâr eyle Ḥabîbüñe **makâm-ı pederi**
'İzzet-i rif'at-ile aña bu devlet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 75). [makâm-ı pederi, -i]

makbûl ol-: Kabul edilmek II Beğenilmek.

1. Cān teslim eyledük yolına İsmā‘il gibi
Tā bizim daḥi bugün **maḳbūl ola** ḳurbānımız (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 42, Mısra 6).
[maḳbūl ola, -a]
2. Ey Hülūşī sende İsmā‘il gibi teslimde ol
Tā ki **maḳbūl ola** Hāḳ yolında ḳurbānuñ senüñ (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 56, Mısra 10). [maḳbūl ola, -a]

maḳdūr: Allah'ın takdiri.

1. Hülūşī ḳünki **maḳdūruñ** senüñ elbet olur ḥāşıl
Hezārān minnet-ile dünyenüñ kārından el çekdüm (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 69, Mısra 9). [maḳdūruñ, -uñ]

maḳsad: Amaç, gaye.

1. Olmadan vā‘iz efendi tek ḥafid āb-rū
Maḳsaduñ var-ise izḥār it Hülūşī nām içün (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 80, Mısra 12).
[maḳsaduñ, -uñ]

maḳşūd: Maksat, amaç, niyet.

1. Eger bildünse İnnenī enāllāh remzini şūfī
Saña zāhir olur **maḳşūd** nedür Tūr ile Mūsā’dan (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 76, Mısra 8). [maḳşūd,]
2. Hudā’yı añlamakdur bu vücūda girmeden **maḳşūd**
Ġaraż Mevlā’ya ḳulluḳdur bu insānuñ kemalinden (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 77, Mısra 7). [maḳşūd,]
3. Ey Hülūşī fāḥrdan **maḳşūd** bil soymaḳ seni
Daḥi çirk-āb-ı mecāziden hemīn yumaḳ seni (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Tahmis 2, Mısra 21).
[maḳşūd,]

māl u menāl: Mal, mülk, servet.

1. Begim ḳānī‘-dīl olan iltifāt itmez bu dünyāya
Ne ḥāşıl bu denīnūñ bu tuḫalum **māl u menālinden** (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 77, Mısra 6). [māl u menālinden, -in, -den]

māl u mülk: Mal ve mülk, servet.

1. Yoḡ-ise **māl u mülküm** ḡam degil ‘aşḳuñ ile cānā
Cihāna şu‘le urunca körüklü bir çerāḡum var (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 37, Mısra 3).
[māl u mülküm, -üm]

mālik: Cehennemî idare eden meleklerden biri.

1. Eger ḥūr u eger ḡilmān eger **Mālik** eger Rıdvān
Olur her biri ser-gerdān senüñ ‘aşḳuñla yā Mevlā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 8, Mısra 5). [mālik,]

ma‘mūr: Gelişip güzelleşmiş II Bayındır duruma gelmiş.

1. Tecellī şevḳüñ-ile bir kezin baḳsam bu ekvāna
Eger **ma‘mūr** eger vīrān görinür dīdeme yeksān (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 75, Mısra 4). [ma‘mūr,]

ma‘mūr ol-: Gelişip güzelleşmiş halde olma II Şenlikli olma.

1. ‘Ömrüñüz efzūn ola ḥāneñüz **ma‘mūr ola**
Ḳalbüñüz mesrūr ola bu-durur Hāḳ’dan dilek (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 61, Mısra 5).
[ma‘mūr ola, -a]

ma‘nā: Anlam II Gaybi hakikat ve sır.

1. Hülûşî dâstân-ı 'aşk-ı Hâk'ı böyle yazmışlar
Bu **ma'nâlar** değildir söyledigim kendi yanımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 10*). [*ma'nâlar, -lar*]
2. Gel ey dîvâne gönlüm 'aşk-ı Mevlâ'dan haber söyle
Gel ey pervâne-veş yanmış bu **ma'nâdan** haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2*). [*ma'nâdan, -dan*]
3. Nedür bil Âdem'e ta'lîm olunan 'alleme'l-esmâ
Haberûn var-ise bize bu **ma'nâdan** haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6*). [*ma'nâdan, -dan*]
4. Egerçi şüretâ ağıyâre yârim
Velâkin **ma'nâda** bigâneym ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 6*). [*ma'nâda, -da*]
5. Ey Hülûşî küntü kenzûn **ma'nâsını** aňlayan
Ol bilür ancak nedür insânî hîlkatden garaž (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9*). [*ma'nâsını, -sı, -n, -ı*]
6. Mağzen-i esrâr-ı Hâk olduğunu bürhânıdur
Naşş-ı Kur'an'da şu **ma'nâ** didi mâ evhâ Hudâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6*). [*ma'nâ,]*
7. Bîñ bir ismûñ tecellisiyle döner bu ekvân
Bu **ma'nâ** hod nümâyan bellü 'irfân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12*). [*ma'nâ,]*

mānend-i 'Attār: Attar misali II Ferîdüddin Attār. Nişabur'da 1136 yılında doğmuş 1221 yılında vefat etmiş ünlü bir İranlı şair ve mutasavvıftır. Hekim ve eczacı olmasından dolayı Attār (aktar) olarak anılır.

1. N'ola **mānend-i 'Attār** eyler-isem varlığım yağma
Mağabbeti olan gelsün metâ' alsun dükânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7*). [*mānend-i 'attār,]*

mānend-i tūtî: Papağanın benzeri.

1. Cān kuşu **mānend-i tūtî** düşdi dām-ı miñnete
Bilmezem kaçan olur cān bu kafeş tenden hālâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7*). [*mānend-i tūtî,]*

ma'ni: Mana yönünden II Özünde.

1. Şüretâ bir kaçre-i nâçizem ammâ **ma'nide**
Cümleyi cem' eylemiş deryâlaruñ deryâsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7*). [*ma'nide, -de*]

mānî-i āb-ı havât: İnsanı ölümsüz kılan suyun engeli.

1. Bu vücûduñ zulmetidür **mānî-i āb-ı havât**
Bulmak isterseñ Hızır-veş eyle 'aşka iktidâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 3*). [*mānî-i āb-ı havât,]*

mānî-i tahrîrimiz: Yazmaya engel şey.

1. Ders-i sülûk olmasa **mānî-i tahrîrimiz**
Hizmet iderdüm size reşk ide gökde felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 15*). [*mānî-i tahrîrimiz, -imiz*]

manşib-ı dünyâ: Dünya makamı.

1. **Manşib-ı dünyâ** didüğüñ sanma olur pâyidâr
'İzzeti naşbı yetişmez 'azli vâveylâsına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5*). [*manşib-ı dünyâ,]*

Mansür: Hallac-ı Mansur olarak bilinir. Ünlü mutasavvıf "Ene'l-Hak" (ben Hakk'ım) demesinin ardından 922'de idam edilmiştir.

1. Olmayan **Mansūr** gibi berdār 'aşkuñ dārına
Olmamışdur zerre deñlü nār-ı 'aşka āşinā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5).
[mansūr,]
2. Senüñ Leylâ-yı zülfündür iden Mecnûn'ı âvâre
Senüñ 'aşkuñ-durur **Mansūr**'ı berdār olmağa bā'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4). [mansūr't, -'t]
3. Her kime sevdâ-yı zülfünden zühür itse eser
Ol daği **Manşūr** gibi Hâk yoluna berdār olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8).
[manşūr,]
4. Ey Hülûşî itmeyen **Manşūr** gibi cānını terk
Bilmedi hergiz cihānda vāşıl-ı dildār nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9).
[manşūr,]
5. Nedür **Manşūr**'ı gör kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını tā fāş gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8).
[manşūr't, -'t]
6. Cān u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda merteye
'Aşkuñ öz menzili **Mansūr** gibi ol dār imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8).
[mansūr,]

manzar-geh-i rahmān: Allah'ın tecelli yeri.

1. Yoğ ide kendi vücūduñ varlığında hāzretüñ
Kālbî evi hāşılı **manzar-geh-i Rahmān** gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 6).
[manzar-geh-i rahmān,]

manzar-ı halk: Halkın gözü.

1. Ta'alluk dāmenüñ ber-çide eyle **manzar-ı halkdan**
Otur bir küşe-i vahdetde dā'im Hākk'ı ezkār it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 7). [manzar-ı halkdan, -dan]

ma'rifet: İlim II Bilgi II Varlıkların hakikatini ve ilahi sırları tefekkür, keşif ve ilham yoluyla kavrama, gerçeği bilme, irfan.

1. Elde fırsat var iken tahşil ide gör **ma'rifet**
Yohsa bir gün hāk-ile yeksān olursun 'ākıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7).
[ma'rifet,]
2. Hābbeza pāk nüşādur aňlayana **ma'rifet**
Likin mezāyāsını bilmege devlet gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 9).
[ma'rifet,]

māsiivā: Allah'tan uzaklaştıran her şey II Dünya.

1. Ey Hülûşî **māsiivā** fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevḥid içre hergiz lā ile illā nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9).
[māsiivā,]
2. Ey Hülûşî **māsiivā** fikrinden evvel it hāzer
Ba'dehū kālb-i hülûş üzre gelüp imāna ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9).
[māsiivā,]
3. **Māsiivā** ālāyişinden kat' iderseñ kendüzin
Bilürem zāhid bulursun ol vākit ğamdan ḥalāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 5).
[māsiivā,]
4. İdemedüñ kālbini sen **māsiivādan** aşlā pāk
Ey gönül böyle kalursan işini nār eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 5).
[māsiivādan, -dan]
5. Derd ucından cānını terk eyledi cān isteyen
Māsiivā zünnārını kat' ider imān isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2).
[māsiivā,]

6. Kāngı dilde zāhir olur ey gönül esrār-ı Hū
Māsivā ekdārını cümle sürer efkār-ı Hū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 2).
[māsivā,]
7. Hāḳḳıyā Hāḳḳ'ıñ cemālûñ nûruna müstaḡrāk ol
Vāşıl olan ol maḳāma **māsivāyı** n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 20).
[māsivāyı, -y, -ı]

ma'sūk: Sevgili II Allah

1. Kimi 'ābid kimi fāsık kimi 'āşık kimi **ma'sūk**
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atā yā Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7).
[ma'sūk,]
2. Bir zamān ağla gönül **ma'sūka** isterseñ vuşul
Āh-ı zār-ı bülbül ile güllere te'sir olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 3).
[ma'sūka, -a]
3. 'Āşık oldur kim vire **ma'sūk** yolında baş u cān
Yanuban pervāne-veş kıla vücūduñ bî-nişān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1).
[ma'sūk,]
4. Kat' ider varlık cibālûñ dembedem eḡān ile
Olmağa Ferhād gibi **ma'sūka** mihmān isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8). [ma'sūka, -a]

māt it-: Yenmek II Üstün gelmek.

1. **Māt ider** bir cām-ıla begim nice 'ākilleri
Gör felek nice kaṭar ağuyı her bir tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7). [māt ider, er]

māye: Maya, öz II Yaratılış.

1. Tālib-i şevḳ-i Hudā'nuñ derd olur sermāyesi
Mihnet u renc u te'abbüd kesb-i 'aşḳuñ **māyesi** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2). [māyesi, -si]

mazhar-ı nūr-ı ilāhî: İlahi nurun ulaşanı.

1. **Mazhar-ı nūr-ı ilāhî** maḡzen-i esrār-ı 'aşḳ
Ey Hülûşî şübhesiz cümlesine kândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 9).
[mazhar-ı nūr-ı ilāhî,]

mazhar-ı sîrr-ı hudā ol-: Allah'ın sırrına ulaşmak.

1. **Mazhar-ı sîrr-ı Hudā olduṅsa**
Ey Hülûşî sakın olma küstāḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 9). [mazhar-ı sîrr-ı hudā olduṅsa, -du, -ñ, -sa-duñ, -sa]

maẓmūn: Asıl anlamın dolaylı olarak söylendiği sanatlı söz.

1. Hülûşî böyle **maẓmūnı** güzel elfāzına söz yok
İder mürde dili ihyā dem-i 'İsā'ya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 9).
[maẓmūnı, -ı]

me'ād: Âhiret hayatı, dönüş yurdu.

1. Rütbe-i 'irfāna vāşıl olamazsın şüfiyā
Olmayınca saña zāhir ḥikmet-i mebd' **me'ād** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 6).
[me'ād,]

me'āl: Anlam.

1. 'Ākıbet-endiş iseñ yād eyle evvel ḥālını
Şoñra fehmi eyle 'aceb nedür bu dünyādan **me'āl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). [me'āl,]

mecāl: Güç, takat II İmkan.

1. Bir misâfir-ḥānedür dünyā gelen geçer gider
Enbiyā vü evliyālar bulmadı mevte **mecāl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8).
[mecāl,]

mecaz/ mecāzî: Gerçek olmayan, hakikat dışı.

1. Nazar itmez ḥaḳîkat ehl-i zāhir kisvete aslā
Kabûl itmez çü çirk-âb-ı **mecāzî** ol ki deryâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6). [mecāzî, -ı]
2. Ey Hülûşî fâhrdan maḳşûd bil soymak seni
Daḥî çirk-âb-ı **mecāzîden** hemîn yumaḳ seni (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 22). [mecāzîden, -den]

meclis: Eğlence ve sohbet yeri II Dünya yaşantısı II Celveti Tarikatı.

1. Yapar ol kendüye vicdân murâd üzre sürer devrân
O şeh **meclisine** ihvân baḳalar ‘ayn-ı ibretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10). [meclisine, -i, -n, -e]
2. Şafâlar sürmege **meclisde** ‘uşşâka yeter şevküñ
Ne seyr-i bâḡçe-i cennet ne meyl-i hûr u ne ḡilmân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5). [meclisde, -de]
3. Pây-ı himmetle Hülûşî baş ḳadem bu **meclise**
Mecma ‘-ı ehl-i velâyetdür tarîḳ-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9).
[meclise, -e]
4. Es-şalâ gelsün mi ‘aşḳ nûş iden ‘âriflere
Tâ ebed medhûş olur bu **meclisün** mestānesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8).
[meclisün, -ün]

meclisden ayaḡın çek-: Sık sık gidilen bi yere uğramaz olmak II İlgiyi kesmek.

1. Tābekey mest-i mey-i cām-ı ḡurûrsun ey ḡöñül
Ayaḡın çek öyle meclisden ki huşyār ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8). [meclisden ayaḡın çek, -den]

meclis-i ‘aşḳ: Aşkın meclisi.

1. Meclis-i ‘aşḳda añıldıkda ḥaḳîkat sözleri
‘Āşḳuñ ‘indinde bil yokdur o sözlerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 3).
[meclis-i ‘aşḳda, -da]

meclis-i tevḥîd: Allah ‘ın bir ve tek olduğunun kabul edilip söylendiḡi meclis.

1. Ḡöñül mir‘âtınuñ cānā cilāsı **meclis-i tevḥîd**
Erenleruñ maḳāmı hem şafāsı **meclis-i tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1).
[meclis-i tevḥîd,]
2. Ḡöñül mir‘âtınuñ cānā cilāsı **meclis-i tevḥîd**
Erenleruñ maḳāmı hem şafāsı **meclis-i tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 2).
[meclis-i tevḥîd,]
3. Nice biñ cān-ıla eylesesün iḳbāl aña ‘āşık
Olur tesbîḥ-i Mevlā her şadāsı **meclis-i tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 6). [meclis-i tevḥîd,]
4. Eger ḳurb-i "ev ednā'ya" dilerseñ varmaḡa sālîk
Olupdur bu vuşûlün reh-nümāsı **meclis-i tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 8). [meclis-i tevḥîd,]
5. Hülûşî ehl-i ‘aşḳuñ cilvegāhıdur şu şoḡbetler
Ki olur ‘uḳde diller dil-ḡüşāsı **meclis-i tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10). [meclis-i tevḥîd,]

6. Yanup yakılmada táb-ı muhabbetde dil-i uşşāk
Göñül ikliminüñ nūr-ı zıyāsı **meclis-i tevḥīd** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4*).
[meclis-i tevḥīd,]

meclis-i va'z: Vaaz meclisi II Dini öğütlerin verildiği ortam.

1. Kānı ol **meclis-i va'z** ki olurdu anda
Nice üftāde-i bî-çāre günāhkāra şifā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 51*). [meclis-i
va'z, -ı]

mecma'-ı ehl-i velāyet: Velilerin toplantı yeri II Velilerin kavuşma yeri.

1. Pāy-ı himmetle Hülûşî baş kadem bu meclise
Mecma'-ı ehl-i velāyetdür tarîk-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 10*).
[mecma'-ı ehl-i velāyetdür, -dür]

mecmū'a-i sîne: Gönül mecmuası II Gönül kitabı.

1. Anı taḥrîr ideyim **mecmū'a-i sîneme** tā
Her nigāhında aka çeşm-i nemimden kıra kıra (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 31*).
[mecmū'a-i sîneme, -e]

Mecnûn: Aşk yüzünden akli başından giden Leyla vîi Mecnun hikayesinin erkek kahramanı, Kays.

1. Vādi-i ḥayretdeyim üftādeyim **Mecnûn** gibi
'Aşk zencirün sürür dîvāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 3*).
[mecnûn,]
2. Senün Leylā-yı zülfündür iden **Mecnûn**'ı āvāre
Senün 'aşkuñ-durur Mansūr'ı berdār olmağa bā'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3*). [mecnûn'ı, -ı]
3. Düşeli Leylā-yı 'aşkına senün **Mecnûn** gibi
Seyr-i deşt-i kūh ider göñlünde neng u 'ār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7*). [mecnûn,]
4. Umanlar naqd-i vaşluñ el-yevm ferdāya kâtilmaz
Gezer **Mecnûn** gibi hicr içre bu sevdāya kâtilmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [mecnûn,]
5. Eyledüm çünki ezelde ḥüsnine seyrān anuñ
Ol zamāndan 'āşıkam **Mecnûn** gibi dîvāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8*). [mecnûn,]
6. Beni āvāre itdi ıztırār ol saçı Leylā
Dimeñ **Mecnûn**'a düşdi dağlara ol ihtiyār-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8*).
[mecnûn'a, -a]

mecnûn-ı bî-çāre: Çaresiz Mecnun.

1. Olan **Mecnûn-ı bî-çāre** gezer 'aşk ile āvāre
Yanar pervāne-veş nāre göñül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [mecnûn-ı bî-çāre,]

meded: Yardım II Lutf II Lütuf ve yardım istemek için kullanılan sesleniş.

1. Fırkat-ı cehennemden işid nefsün ise aḥvālî bed
Baña **meded** senden **meded** senden kerem senden 'atā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [meded,]
2. Fırkat-ı cehennemden işid nefsün ise aḥvālî bed
Baña **meded** senden **meded** senden kerem senden 'atā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [meded,]
3. Düş olalı 'aşkına bî-çāreyim yâ Rab **meded**
Yandı kül oldu tenim pervāneyim yâ Rab **meded** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1*). [meded,]

4. Düş olalı 'aşkına bî-çāreyim yā Rab **meded**
Yandı kül oldu tenim pervāneyim yā Rab **meded** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 2). [meded,]
5. Vādi-i hayretdeyim üftādeyim Mecnûn gibi
'Aşk zencirûn sürür dîvāneyim yā Rab **meded** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 4). [meded,]
6. Kalmışım bu çarh-ı nā-hemvār içinde bir ğarîb
Bir enîsim yok 'aceb bîgāneyim yā Rab **meded** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6). [meded,]
7. Cām-ı 'aşkuñ nûş idelden şöyle medhûş oldu dil
Sağ u solum aňlamaz mestāneyim yā Rab **meded** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8). [meded,]
8. Ey Hülûsî derd-i 'aşk ideli ğalbmde karār
Yıkılup varlık evi vîrāneyim yā Rab **meded** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10). [meded,]
9. Ne mümkündür ğalāş olmak elinden nefis u şeytānuñ
Meger 'avn u **meded** iriše bize Hāk Te'ālā'dan (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4). [meded,]

meded-res ol-: İmdada yetişen olmak II Yardımcı olmak.

1. Hevā-yı nefis-ile şeytān beni esîr itdi
Meded-res ol bu demimde baña sen yā Fettāh (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4). [meded-res ol,]

medh: Övgü, övme.

1. N'ola Nāmūs-ı Ekber ola **medhinde** senüñ 'āciz
Ki zirā vasfıñ iden Kibriyādur yā Resûlallāh (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7). [medhinde, -i, -n, -de]

medhûş ol-: Hayranlık duymak II Divane olmak II Dehşete kapılmak.

1. Cām-ı 'aşkuñ nûş idelden şöyle **medhûş oldu** dil
Sağ u solum aňlamaz mestāneyim yā Rab meded (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7). [medhûş oldu, -dı]
2. Es-şalā gelsün mi 'aşk nûş iden 'āriflere
Tā ebed **medhûş olur** bu meclisüñ mestānesi (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8). [medhûş olur, -ur]

medhûş-ı 'aşk: Aşkın şaşkınlı.

1. Olanlar mübtelā la'l-i leb-i meknūnuna yāruñ
Olur **medhûş-ı 'aşkuñ** bāde-i ğamrāya katılmaz (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4). [medhûş-ı 'aşkuñ, -uñ]

medhûş-ı ser-gerdān: Ne yapacağını bilmez sarhoş II Perişan sarhoş II Aşık.

1. Kemāl-i şevķüñ-ile dil 'aceb **medhûş-ı ser-gerdān**
Olup müstağrak-ı hayret gezerim dāyimā sekrān (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 1). [medhûş-ı ser-gerdān,]

mefhar-i halk-ı cihān: Cihan halkının övünme sebebi II Hz. Muhammed.

1. Sen resûl-i Hāk iden ey **mefhar-i ğalk-ı cihān**
Ħayme-i ğađrāsını ħurmadan 'arz üzre semā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3). [mefhar-i ğalk-ı cihān,]

mefthûh: Açılmış, açık.

1. Bāb-ı Hāk **mefthûh** velî bu'd u ħuşūliyyet senüñ
Zāhirüñ vîrān idüp terk-i 'ubūdiyyet senüñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 13). [mefthûh,]

meger: *Aslında; oysa ki.*

1. Ne mümkündür halâş olmak elinden nefis u şeytânüñ
Meger ‘avn u meded irişe bize Hâk Te‘âlâ’ dan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4). [meger,]

mehcür: *Uzaklaşmış, ayrılmış.*

1. Felek kâsdı degil ehl-i velî mesrûr göstereñ
Çü dü ‘akis-dürür kı ‘âşıkı **mehcür** göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2). [mehcür,]

mehek düş-: *Ölçüye düşmek, mihenge vurulmak.*

1. Nakd-i ‘aşkıñ gerçi çoğ-idi ‘aceb tâlibleri
Kalb-i insân **düşdi** lakin işbu altuna **mehek** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6). [mehek düşdi, -di]

mehekk-i i‘tibâr: *Saygınlık, itibar tartısı.*

1. **Mehekk-i i‘tibâra** çek Hülûşî bu dîr-i nazmı
Ki vezzân-ı güher kâtında dine tâ ki a‘lâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9). [mehekk-i i‘tibâra, -a]

meh-i tâbân: *Parlak ay.*

1. Görenler vech-i dildârı **meh-i tâbânı** n‘eylerler
Nesiminden alanlar bû gül-i gülzârı n‘eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1). [meh-i tâbânı, -ı]

mehtâb: *Ay ışığı (aydınlık bağlamında).*

1. Ey Hülûşî her şehir **mehtâb** gibi aç gözlerüñ
İster-iseñ bulasın iki cihânda devleti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9). [mehtâb,]

mekân: *Yer II Dünya II Nefis*

1. Ey Hülûşî ‘âlem-i bâkîde isterseñ makâm
Bir gün evvel eyle bu fânî **mekânı** el-vedâ‘ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 10). [mekânı, -ı]
2. Fenâ-ender-fenâda dutalı menzilinı göñlüm
Uçup vahdet sarâyına haber yokdur **mekânımdan** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6). [mekânımdan, -ım, -dan]

meks eyle-: *Durmak II Dinlenmek II Beklemek.*

1. Dil şabâ-veş ‘âlemi geşt eyledi itmez karar
Zıll-ı zülfünde biraz **meks eyledi** ârâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [meks eyledi, -di]

mekteb-i ‘aşk: *Aşk mektebi II Tasavvuf.*

1. Ey Hülûşî evvelâ terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i ‘aşk içre sonra gir oku ‘irfânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10). [mekteb-i ‘aşk,]

mekteb-i ‘irfân: *İlmin okulu.*

1. Hülûşî sâlik-i râh-ı hakikat olayım dirseñ
Gelüp bu **mekteb-i ‘irfânda** ders-i ‘aşkı tekrâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 10). [mekteb-i ‘irfânda, -da]

melâl: *Hüzün, keder.*

1. Güş kıl sözimi ey t̄alib-i esrār-ı makāl
Yārim h̄atırına geldi neden böyle **melāl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 2).
[melāl,]

melce' eyle-: Sığınmak yapmak.

1. Şerî'at keşşisini **eyleyenler** kendüye **melce'**
Bulur h̄azret-i Nūh gibi necāt t̄ufân-ı deryâdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 5).
[melce' eyleyenler, -yen, -ler]

melce'-ı ehl-i sa'âdet: Saadet sahibi kimselerin sığmağı.

1. Şıdk-ıla bu yola gir olmak dilerseñ behr-mend
Melce'-ı ehl-i sa'âdetdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 8).
[melce'-ı ehl-i sa'âdetdür, -dür]

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

1. 'Âşıkūñ kâlbinde gizli 'arş u kürsî hem **melek**
Dañi anuñ üstine durmaz döner bu nūh felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1).
[melek,]

men 'arefe nefsehu: "Kendini/ nefsinı bilen Rabbini bilir." hadisi.

1. **Men 'arefe nefsehu** sırrını fehm it sâlikā
Kendi nefsin aña evvel ba'dehū Sübhān'ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 5).
[men 'arefe nefsehu,]

menkül: Nakledilmiş II Taşınmış.

1. Zihî âb-ı hayât-ı mâ-i şafâ kim teşnegân içün
Sañasın irş-ile **menkül-dürür** Hızır u Sikender'den (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 6).
[menkül-dürür, --dürür]

mennân: Allah'ın sıfatlarından biridir. Kullarına sınırsız nimetler veren, iyiliklerde bulunan anlamındadır.

1. Hülûsî kuluña her ân inâyet eyle yâ **Mennân**
Olupdur vâlih ü hayrân senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9).
[mennân,]

menzil: Yer, mekan II Makam

1. Tarîk-i Hâk 'da olan âşıklar
İstemez **menzilini** olsun kâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 6). [menzilini, -i, -n, -i]
2. Cân u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Âşıkūñ öz **menzili** Mansûr gibi ol dâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8).
[menzili, -i]
3. Fenâ-ender-fenâda dutalı **menzilini** gönülüm
Uçup vahdet sarâyına haber yokdur mekânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5). [menzilini, -i, -n, -i]
4. Namâzdur mü' minüñ hâli n'idersin şol kırı kâlî
İdermiş **menzilüñ** 'âlî kişi beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4).
[menzilüñ, -üñ]
5. Eger şâh u gedānuñ **menzili** çünki mezâr oldu
Ya fakr ile Ebû Derdâ ğinâda İskender olduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3). [menzili, -i]

merd: Allah için kendini yiğitçe feda edebilen kimseler.

1. Dünyâda çeker her ferd h̄alince belâ vü derd
İsterseñ olasin **merd** inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4).
[merd,]

merdân: Kahramanlar, yiğitler.

1. Bu yolda nice **merdān** terk eyledi baş u cān
Aḥvālını an her an inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 7*).
[merdān,]
2. Bu bezm-i 'âleme geldi egerçi çok **merdān**
Nice **merdān** her birisi ki fâşıl-ı devrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11*).
[merdān,]
3. Bu bezm-i 'âleme geldi egerçi çok **merdān**
Nice **merdān** her birisi ki fâşıl-ı devrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12*).
[merdān,]

merd-i meydān-ı Hudā: Allah'ın meydanının yiğidi.

Merd-i meydān-ı Hudā olmak dilersen şüfiyā

Nefsini mūr eyle andan soñra Süleymān'a ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7*).

[merd-i meydān-ı hudā,]

merhabā it-: Selamlamak.

1. Sāye saldı çün vücūduñ 'arş-ı a'zam üstine
Şad-hezār ta'zīm ile 'arş **itdi** saña **merhabā** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 10*).
[merhabā itdi, -di]

merhameti idesin: Birinin veya bir şeyin durumuna acımak, üzmek.

1. Ümîd-i lutf-ile geldüm kapuna yā Fettāḥ
İdesin merhameti ben kuluna yā Fettāḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2*).
[merhameti idesin, -esin]

mersiyye: Bir kimsenin ölümünden sonra onun iyiliklerini, meziyetlerini ve ölümünden duyulan acıyı dile getirmek için yazılan manzume, ağıt, sağı.

1. İrdi encāma bu **mersiyye** Hulûsî çünkim
Aña şâyeste budur târîḥe himmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 77*).
[mersiyye,]

mertebe: Rütbe.

1. Cān u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda **mertebe**
'Aşıkun öz menzili Mansūr gibi ol dār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7*). [mertebe,]

mesken it-: Yer edinmek, mesken tutmak II Yerleşmek.

1. Ey Hulûsî bir kanā'at küşesini **mesken it**
Gel ğinā-yı ma'nevî tahtında hünkār ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11*). [mesken it,]

mesken-i ehl-i fenāfillāh: Fenafillah ehlinin yeri, evi II Benliğini Allah'ın varlığında yok eden kimselerin bulunduğu yer.

1. Bu celvet-ḥāne ya'nî **mesken-i ehl-i fenāfillāh**
Cilā-yı kalb-i süllāk için oldu hōş cāy dil-hāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1*). [mesken-i ehl-i fenāfillāh,]

meslek: Tabi olunan yol.

1. Başına tāt eyle evvel var şeri'at **meslegün**
Kim şeri'atsız giden sālîklerin bil rāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3*).
[meslegün, -ün]

mesrūr: Sevinçli.

1. Ümîd-i vuslatuñdur bizi birkaç gün iden **mesrūr**
Eger hicrāna kılursa yine miñnet müheyyādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7*).
[mesrūr,]

2. Felek kâsdı değil ehl-i velî **mesrûr** göstereşün
Çü dü 'akis-dürür ço 'âşıkı mehcûr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 1*).
[mesrûr,]

mesrûr ol-: Sevinçli, mutlu olmak.

1. 'Ömrüñüz efzûn ola hâneñüz ma'mûr ola
Kâlbüñüz **mesrûr ola** bu-durur Hâk'dan dilek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6*).
[mesrûr ola, -a]

mest: Sarhoş II Allah aşkıyla kendinden geçen kimseler.

1. Sâki-i bezm-i elestden nûş idüpdür bâdeyi
Anuñ-içün gehi **mest** u gâhi hayrândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4*).
[mest,]

mest it-: Kendinden geçirmek II Aklını başından almak.

1. Tecelliyle beni **mest itdi** Hallâk
Anuñ-çün cân u dilim oldu müştâk (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 1*). [mest itdi, -di]

mestâne: Sarhoş II Kendinden geçmiş II Allah aşkının sarhoşu.

1. Câm-ı 'aşkuñ nûş idelden şöyle medhûş oldu dil
Sağ u solum anılamaz **mestâneyim** yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8*). [mestâneyim, -y, -im]
2. Ey gönül **mestâne** kimdür zâhir-i huşyâr nedür
Gâhi cem'iyet-i hâtîr gâhi bu efkâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*).
[mestâne,]
3. Kâse-i bezm-i elesti çünki sundı dost aña
Ol sebebdan rûz u şeb **mestânesidür** bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4*). [mestânesidür, -sî, -dür]
4. Ey Hülûsî bâde-i ğam zevkîdür 'âşıklaruñ
Ben o zevki nûş ideli key 'aceb **mestâneyim** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10*).
[mestâneyim, -y, -im]
5. Ezel câmında 'aşkı nûş idenden
O günden beru tâ **mestâneyim** ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4*).
[mestâneyim, -y, -im]
6. Es-şalâ gelsün mi 'aşk nûş iden 'âriflere
Tâ ebed medhûş olur bu meclisüñ **mestânesi** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8*).
[mestânesi, -sî]

mest-i ebed: Sonsuza kadar aşk sarhoşu.

1. Câm-ı 'aşkı nûş idenler sâğar-ı tevîd ile
Oldular **mest-i ebed** bu dâver-i tevîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 2*).
[mest-i ebed,]

mest-i mey-i câm-ı ğurûr: Gurur kadehi şarabının sarhoşu.

1. Tâbekey **mest-i mey-i câm-ı ğurûrsun** ey gönül
Ayağın çek öyle meclisden ki huşyâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7*). [mest-i mey-i câm-ı ğurûrsun, -sun]

mestûr: Gizli, saklı II Yazılmış, yazılı.

1. Alayım dirseñ eger 'ilm-i ledünniden haber
Heykel-i insânda **mestûr** âyet-i Kur'ân'a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4*).
[mestûr,]
2. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki deryâda olur **mestûr**
Nice gizlû olur deryâda deryâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7*).
[mestûr,]

3. Hülûşî sırr-ı nefahtü ki idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğın insânda **mestür** şol mu 'ammâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10*). [*mestür,*]

metâ': Varlık, mal II Eşya.

1. Bir gün olur götürür dünyâ **metâ'**ımı felek
Kabr içinde altına döşer saña toprak bisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3*).
[*metâ'ımı, -i, -n, -ı*]
2. N'ola mânend-i 'Attâr eyler-isem varlığım yağma
Maḥabbeti olan gelsün **metâ'** alsun dükânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8*). [*metâ',*]

metâ'-ı 'aşk: Aşkın varlığı.

1. **Metâ'-ı 'aşk** olalı ey Hülûşî 'âleme zâhir
Bu cem'iyet-dürür halk içre bazar olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 9*). [*metâ'-ı 'aşk,*]

mevcüdât: Yaratılmış olan her şey.

1. Hülûşî enfüs-i âfâkı aña
Bu **mevcüdâta** gel 'ibret ile bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 10*).
[*mevcüdâta, -a*]

mevlâ: Kainatın tek sahibi ve efendisi olan Allah.

1. Yüz urup mahlûka ğayrı âşinâyı n'eylesün
Sıdk-ıla ihlâş-ıla olan begim **Mevlâ'ya** kul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 16*).
[*mevlâ'ya, -ya*]
2. 'Aşk ile geldi gelenler bu cihân şahrâsına
Yine 'aşk ile irer kişi begim **Mevlâ'sına** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2*).
[*mevlâ'sına, -sı, -n, -a*]
3. Dil ü cânım karar itmez senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ**
Koyup kapuñ karar itmez senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1*). [*mevlâ,*]
4. Hülûşî kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10*). [*mevlâ,*]
5. Kapuña geldik âvâre ola derdimize çäre
Tutuşduk özge bir nâre senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8*). [*mevlâ,*]
6. Eger hür u eger ğilmân eger Mâlik eger Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6*). [*mevlâ,*]
7. Çün oldum yâr ile agyâr kalup biganeyim nâçâr
Bakarsam güle olur hâr senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4*). [*mevlâ,*]
8. Dil ü cânım karar itmez senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ**
Koyup kapuñ karar itmez senün 'aşkuñla yâ **Mevlâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2*). [*mevlâ,*]
9. Nefy idelüm sivâyı hem 'ucb ile riyâyı
Zikr idelüm **Mevlâ'yı** tevḥîd idelüm tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 4*).
[*mevlâ'yı, -yı*]
10. Eyleye **Mevlâ** nigâh gerd-i kederden seni
Görmeyesin rüy-ı saht dünyâda tâ ḥaşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 3*).
[*mevlâ,*]
11. Hudâ'yı anlamakdur bu vücûda girmeden maḥşûd
Ġaraḥ **Mevlâ'ya** kulluḡdur bu insânun kemalinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8*). [*mevlâ'ya, -ya*]

12. Eyledüñ a'la müheyyâ bezmimiz aḥşam içün
Ey dili nâlede **Mevlâ** da Kerîm'dür bâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2*). [mevlâ,]

mevt: Ölüm.

1. Bir misâfir-hânedür dünyâ gelen geçer gider
Enbiyâ vü evliyâlar bulmadı **mevte** mecâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8*). [mevte, -e]

mey: Şarap.

1. Ey Hülûşî ister-iseñ bulasın gamdan rehâ
Himmet-ile şeyh elünden bir piyâle **meyley** iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 10*). [meyley, -ler]

mevdân: Meydan II Dünya.

1. Hülûşî kalb gözin açmağa sa'y eyle bu **mevdânda**
Gözi a'mâ olanlar rû'yet-i didârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 9*). [mevdânda, -da]

mey-i nâb-ı hakikat: Doğrunun katıksız şarabı.

1. O şişe kim **mey-i nâb-ı hakikatle** mücellâdur
Anı nûş eyleyen 'âşık dü 'âlemde mu'arrâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1*). [mey-i nâb-ı hakikatle, -le]

meyl: Meyil, yönelme II İlgi, bağlılık.

1. Kaṭ' ider **meylüñ** bu dünyâdan olan ehl-i fenâ
Kaşr-ı kurbâ irişür Hakk ile olan âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 13*). [meylüñ, üñ]
2. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla haşr olırsuñ
Kıyâs it buña aḥvâlüñ pes andan soñra **meylüñ** tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6*). [meylüñ,]

meyl evle-: Yönelmek; gönül vermek.

1. Neye **meyl eyler-iseñ** anuñ-ıla haşr olırsuñ
Kıyâs it buña aḥvâlüñ pes andan soñra meylüñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 5*). [meyl eyler-iseñ, -r, --ise, -ñ]

meyl it-: (Bir kimseye veya bir şeye) yönelmek; gönül vermek.

1. Nice bu fâniye **meyl ide** begim 'âkiler
Ki makâmını yarın bulur-iken cennet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 69*). [meyl ide, -e]

meyl-i cinân: Cennetlerin sevgisi, ilgisi.

1. Ey Hülûşî tâlib-i didâr-ı Hakk olan gönül
Tâlib-i hürî deḡül **meyl-i cinân** olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 10*). [meyl-i cinân,]

meyl-i hür: Hurinin meyli, yönelmesi.

1. Şafâlar sürmege meclisde 'uşşâka yeter şevküñ
Ne seyr-i bâğçe-i cennet ne **meyl-i hür** u ne ğılmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 6*). [meyl-i hür,]

meyl-i sivâ: Allah'tan başka şeylere meyletmek, istek duymak.

1. Âşinâ-yı Hakk olan **meyl-i sivâyı** n'eylesün
'Âşık-ı ḥüsn ü cemâl gayrı hevâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 1*). [meyl-i sivâyı, -yı]

meyve: Meyve; netice.

1. Recā'-ı vaşl için ol şāh-ı hüsne 'arz-ı hāl itdüm
Maḥalli yok didi **meyve** bulunmaz der-kenār ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6*). [*meyve,]*

mezār: Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir.

1. Eger şāh u gedānuñ menzili çünkü **mezār** oldu
Ya faqr ile Ebū Derdā ğınāda İskender olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3*). [*mezār,]*

mezâyâ: Meziyetler II Üstün nitelikler.

1. Ḥabbeza pāk nüṣḥadur aňlayana ma'rifet
Likin **mezâyāsını** bilmege devlet gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 10*).
[*mezâyāsını, -sı, -n, -ı]*

mi: Soru eki.

1. Bir iki gün seni besler ki olasın şālih aňla
Yoḥsa bu çerḥ-i denī kimseyi eyler **mi** zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 14*).
[*mi,]*
2. Tābekey ey dil kılupsun ḥalka sen ol kıl u kāl
Gelmedi **mi** ḥāṭıra bir gün irer 'ömre zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2*).
[*mi,]*
3. Es-şalā gelsün **mi** 'aşk nūş iden 'āriflere
Tā ebed medhūş olur bu meclisün mestānesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7*).
[*mi,]*
4. Yoḥsa Eyyüb gibi **misin** derde olduñ mübtelā
Yoḥsa Ya 'kūb gibi zāyi' oldu Ken'ān'uñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 3*). [*misin, -sin]*
5. N'oldu bā'ış kendini 'aşk āteşine atmağa
Nūr-ı şem' içre **mi** zāhir oldu cānānuñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 8*).
[*mi,]*
6. Bāķi qalur **mi** sanırsın saña bu çerḥ-i denī
Miḥnet u derd u belāyı kendüye yār eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3*).
[*mi,]*
7. N'eylesün n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşıķān
Var **midur** bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 2*).
[*midur, -dur]*
8. Nice bu āh u enīni eylesün bī-çāregān
Var **midur** bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4*).
[*midur, -dur]*
9. Qalma bu kışır içre sa'y it olmağa ālī-tebār
Var **midur** bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12*).
[*midur, -dur]*
10. Ey Ḥulûşī 'āşıķuñ sermāyesidür āh u zār
Var **midur** bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10*).
[*midur, -dur]*
11. Qaldum āzürde-göñül ḥāṭır-perişān nā-tüvān
Var **midur** bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 8*).
[*midur, -dur]*
12. Tābekey ey nefis olursun bu hevāya ibtilā
Geçmedi **mi** daḥi göñülden senüñ bu ārzū (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4*).
[*mi,]*

micmer-i 'ālem: Yeryüzü buhurdanlığı.

1. **Micmer-i 'âlemde** yakmağa enâniyyet özün
İster-iseñ sâlikâ yak ahker-i tevhid ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3*).
[micmer-i 'âlemde, -de]

mihmân: Misafir.

1. Derd-i miḥnet hem-demi olsa revâdur 'aşkıñ
Hâne-i derd-i belâya ğayrı **mihmân** istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 4*).
[mihmân,]
2. Hâne-i dilde olalı 'aşk-ı Hâk **mihmânımız**
Ḥamdülillâh küfr-i şekden oldu pāk imânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 1*).
[mihmânımız, -ımız]
3. Yûsuf-ı Mısra'm ki kaldum çâh-ı 'aşk içre garîb
Bir enîsim yok ki zindânda ola **mihmân** baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8*).
[mihmân, -da]
4. Kat' ider varlık cibâlün dembedem efgân ile
Olmağa Ferhâd gibi ma'sûka **mihmân** isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8*). [mihmân,]
5. Sidre-i feyz-i Hudâ'ya ırmeyen alçağ dede
'Aşkıñ kâlbide evvel derd-i 'aşk **mihmân** gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 6*). [mihmân,]

mihmân ol-: Misafir olmak.

1. Hâne-i dilde kaçan kim 'aşk-ı Hak **mihmân ola**
Hân-ı elçâf-ı ilâhiden aña ihsân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 1*). [mihmân ola, -a]
2. Hülûşî n'ola vüs'atli olursa kalbi 'uşşâkıñ
Ki sultân-ı maḥabbet anda **olupdur** her an **mihmân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10*). [mihmân olupdur, -up, -dur]
3. Ey Hülûşî 'ârif iseñ 'aşkı elden komagıl
Bâb-ı Hâkk'a 'aşk-ıla **mihmân olursun** 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10*). [mihmân olursun, -ur, -sun]

miḥnet: Sıkıntı, zorluk, dert.

1. Ümîd-i vuşlatuñdur bizi birkaç gün iden mesrûr
Eger hicrâna kâlırsa yine **miḥnet** müheyyâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8*). [miḥnet,]
2. Ey Hülûşî terk idersen bu fenânuñ varlığın
İbn-i Edhem gibi olursın bu **miḥnetden** ḥalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 10*). [miḥnetden, -den]
3. Luṭf u kahrı ańlayan bilür cihânuñ n'olduğın
Kimine zevk-i sürûr kimine **miḥnetden** ğaraż (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*). [miḥnetden, -den]
4. Bâkı kâlır mı sanırsın saña bu çerḥ-i denî
Miḥnet u derd u belâyı kendüye yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 4*). [miḥnet,]
5. Ḥande-revnâk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-'aḳab biñ derd ü **miḥnetle** saña virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8*). [miḥnetle, -le]
6. Cîlvegâh olalı dilde **miḥnet** ü ğam her zamân
Ḥayret-ender-ḥayret içre oldu aḥvâlim yaman (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5*). [miḥnet,]
7. Tâlib-i şevk-i Hudâ'nuñ derd olur sermâyesi
Miḥnet u renc u te'abbüd kesb-i 'aşkıñ mâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*). [miḥnet,]

8. Şabr iden fakra taḥammül eyleyen **miḥnetlere**
Bir ulu sultân olur yarın ki 'ālî pāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 5*).
[miḥnetlere, -ler, -e]

miḥnet-i 'aşk: Aşkın sıkıntısı, derdi II Allah aşkının ağırlığı.

1. Miḥnet-i 'aşk aña rāḥatdur şafâyı n'eylesün
Ey gönül tutmak dilerseñ 'âlem-i 'ulvîde il (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 5*).
[miḥnet-i 'aşk,]
2. Sanma kim kâbil ola bu derde dermân ey tabîb
Miḥnet-i 'aşkdan dirîğ Loḳmân bile bîmâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6*). [miḥnet-i 'aşkdan, -dan]
3. Her biri bir dürlü mün'am eyledikde tâ ezel
Etdi i'tâ **miḥnet-i 'aşkı** bize Sübhânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 8*).
[miḥnet-i 'aşkı, -ı]

miḥnet-i ekdâr-ı 'âlem: Dünya kederlerinin sıkıntısı.

1. **Miḥnet-i ekdâr-ı 'âlemden** rehâ-yâb oldular
Eyleyen gönülün mücellâ yâver-i tevḥîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 7*).
[miḥnet-i ekdâr-ı 'âlemden, -den]

miḥnet-i fakr: Manevî yokluğun sıkıntısı.

1. Ey Hülûsî **miḥnet-i fakra** taḥammül eyleyen
Verseler almaz aña mülk-i Süleymân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 11*). [miḥnet-i fakra, -a]

miḥnet-i hicr: Ayrılık belası, zorluğu.

1. Hemîşe **miḥnet-i hicrinde** oldum bî-nevâ yâ Rab
Kapuña gelmişem dermânde 'âciz bir gedâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1*). [miḥnet-i hicrinde, -i, -n, -de]

mihr ü mäh: Güneş ve ay.

1. Halkaya girmiş erenler **mihr ü mäh** gibi döner
Haḳḳ'ın cemâlin görenler zevḳ-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3*). [mihr ü mäh,]

mihr-i 'aşk: Aşkın güneşi.

1. Yakdı çünkü **mihr-i 'aşkuñ** perrini pervânenün
Oldı anuñçün bu deñlü şem'-i 'aşka âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7*).
[mihr-i 'aşkuñ, -uñ]

mihr: Güneş, ışık.

1. Ne **mihrinden** ne mähından gönül kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda şeb u rûz geçirüpdür âh-ı zâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3*). [mihrinden, -den]
2. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi gezer bir nâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4*).
[mehri,]

minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

1. Bir nevâz şöyle ḥarâb gönülümü iḥyâ eyledi
Şimdiden şoñra ne **minnet** rakıbe bir cām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10*). [minnet,]
2. Hülûsî çünkü maḳdûruñ senüñ elbet olur ḥâşıl
Hezârân **minnet-ile** dünyenün kârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10*). [minnet-ile, --ile]

mîr ü gedâ: Beyler ve yoksullar.

1. 'Aşk bir sultân-ı 'âlemdür ki anuñ hükminüñ
Bende-i efkendesidür hâşılı **mîr ü gedâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10). [mîr
ü gedâ,]

mi'râc-ı rûhânî: Ruhun miracı II Ruhun manevi yükselmesi.

1. İder **mi'râc-ı rûhânî** kişi beş vakt namâz-ile
Siler kalbindeki pâsı kişi beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1).
[mi'râc-ı rûhânî,]

mîr'ât: Ayna II Allah'ın güzelliğini yansıtan varoluş evreni II İnsanın gönlü.

1. Göñül **mîr'âtını** gerd-i sivâdan eylemege pāk
Şeb u rûz zîkr-i tesbîh-i Hudâ ile cilâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7).
[mîr'âtını, -ı, -n, -ı]
2. Göñül **mîr'âtınıñ** cānâ cilâsı meclis-i tevḥîd
Erenlerüñ maķâmı hem şafâsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1).
[mîr'âtınıñ, -ı, -nuñ]

mîr-i 'aşk: Aşkın başkanı II Allah.

1. Ey Hülûşî **mîr-i 'aşka** kul olan dîvâneler
Taht-ı tecrîd üzre oldı cümlesi sultân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11).
[mîr-i 'aşka, -a]

misâfir-hâne: Konuk evi II Dünya.

1. Bir **misâfir-hânedür** dünyâ gelen geçer gider
Enbiyâ vü evliyâlar bulmadı mevte mecâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7).
[misâfir-hânedür, -dür]

misâl-i 'andelîb: Bülbülün benzeri.

1. Hâ'b u rāḥat uça gözinden **misâl-i 'andelîb**
Her seher āh u fiğânı nefis evin ide ḥarāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 11).
[misâl-i 'andelîb,]

misl: Eş; benzer.

1. Bir 'azîz idi ki **mişlin** bulamaz 'alemdede
Āfîtab eyler-ise geşt-i eķālîm-i cihān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 37). [mişlin,
-in]

Mısır: Mısır şehri II Ülke.

1. Şu diller kim senüñ 'aşkuñ ile cānâ olur ḥandān
Ebed **Mısr'ı** vücûd içre olur Yûsuf gibi sultân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2).
[mısr'ı, -ı]

mısra': Mısra, dize.

1. Hülûşî āb akup târîḥ için bu **mısrâ'**ı söyler
Gel iç bu çeşme-i āb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7). [mısrâ', -ı]
2. Tefekkürde iken bu **mısra'**ı hâtif idüp ilhām
Şafâ-baḥş oldu ehl-i dil için bu dil-rübâ dergāḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9). [mısra', -ı]

mısrâ'-ı târîḥ: Tarih mısraı II Tarih düşürmek.

1. Ben tefekkürde iken **mışra' -ı tārīhin** anuñ
Dedi hâtif rûh-ı pâki pedere rahmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 79*).
[mışra' -ı tārīhin, -in]

mısr-ı dil: *Gönlün Mısır'ı.*

1. Ey Hülûşî **Mısr-ı dilde** hüküm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre velî âgâhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*).
[mısr-ı dilde, -de]
2. **Mısr-ı dilde** Yûsuf-ı hüsnüñ bugün hayrânıdur
Ya'ķûb-ı hüznede hemîn Ken'ânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 9*). [mısr-ı dilde, -de]

mîve' -i 'irfân: *Bilgi meyvesi.*

1. **Mîve' -i 'irfândan** olmak diler-iseñ hişşe-mend
Bağçe' -i nahl-i hidâyetdür tarîķ-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3*).
[mîve' -i 'irfândan, -dan]

mollâ: *Alim II Hoca.*

1. Dürr-i deryâ-yı hâķikatüñ bugün ğavvâşıyım
Nükte-sencân-ı ma'ânî fehm ider **mollâsıyım** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2*).
[mollâsıyım, -sı, -y, -ım]

mu'ahhar: *Sonradan gelmiş II Geride bırakılmış.*

1. Hülûşî 'âleme geldim **mu'ahhar**
Velî aslım bakılsa a neyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11*). [mu'ahhar,]

mu'ammâ: *Anlaşılmayan şey II Bilmece II Divan edebiyatında bir kimsenin adını buldurmak için bilmece şeklinde söylenen söz yazmak.*

1. Hülûşî sırr-ı nefahtü ki idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğın insânda mestür şol **mu'ammâdan** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10*). [mu'ammâdan, -dan]

mu'arrâ: *Temizlenmiş, arınmış.*

1. O şîşe kim mey-i nâb-ı hâķikatle mücellâdur
Anı nûş eyleyen 'âşık dü 'âlemden **mu'arrâdur** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2*). [mu'arrâdur, -dur]

mübârek: *Bereketli; uğurlu; hayırlı.*

1. Yine elţâf-ı Hüdâ'dan bize oldu ihsân
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî **mübârek** Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2*). [mübârek,]
2. Nice mücrimlere teşrîf olupdur ğufrân
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî **mübârek** Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [mübârek,]
3. Hâķ Te'âlâ aña bizzât idüpdür ta'zîm
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî **mübârek** Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12*). [mübârek,]
4. Rûz-ı elestden olan va'dimize ola vefâ
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî **mübârek** Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8*). [mübârek,]

mübtelâ ol-: *Bir şeye düşkün olmak; kendini kaptırmak.*

1. Ger tábîb Loķmân imiş ben bî-nevâyı n'eylesün
Derd-i 'aşķa **mübtelâ olan** devâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 4*).
[mübtelâ olan, -an]

2. **Olanlar mübtelâ** la'l-i leb-i meknûnuna yâruñ
Olur medhûş-ı 'aşkuñ bâde-i hamrâya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3*). [*mübtelâ olanlar, -an, -lar*]
3. Yoğsa Eyyûb gibi misin derde **olduñ mübtelâ**
Yoğsa Ya'kûb gibi zâyî' oldu Ken'ân'uñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 3*). [*mübtelâ olduñ, -du, -ñ*]
4. Derd-i 'aşka **mübtelâ olmak** 'aceb düşvâr imiş
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hakk 'uşşâka müşkil kâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 1*). [*mübtelâ olmak, -mak*]
5. Nice gözleri nâ-bînâ kılpudur dide-i hasret
Nice Yûsuf'a **olur mübtelâ** Ken'ân'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 8*). [*mübtelâ olur, -ur*]

mücellâ: *Cilalı; parlak.*

1. O şîşe kim mey-i nâb-ı haqîkatle **mücellâdur**
Anı nûş eyleyen 'âşık dü 'âlemden mu'arrâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1*). [*mücellâdur, -dur*]

mücellâ evle-: *Cilalamak; gönlü arındırmak.*

1. Mîhnet-i ekdâr-ı 'âlemden rehâ-yâb oldular
Eyleyen göñlüñ **mücellâ** yâver-i tevîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 8*). [*mücellâ eyleyen, -y, -en*]

mücerred: *Saf II Yalnız; sadece.*

1. Haqîkat üzre 'aşk dolu gerekdür âşıkun kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6*). [*mücerred,]*
2. **Mücerred** dildedür el-hakk maḥabbet da'vası halkuñ
Bu dehrüñ böyle nâ-hemvar olan yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3*). [*mücerred,]*

mücmel: *Özet II Kısa ve öz anlatılmış.*

1. Şol şadâ-yı lenteranî dilde bir **mücmel** idi
Âyet-i İnnî enallâh aña hûb tefsîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 7*). [*mücmel,]*

mücrim: *Günahkar; suçlu.*

1. Nice **mücrimlere** teşrîf olupdur gufrân
Geldi ol şehri-sıyâm ya'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 3*). [*mücrimlere, -ler, -e*]

müdde'î: *İstek ve iddiasında inatla direnen (kimse) II Yalancı; iftiracı.*

1. Ğarka-i maḥv-ı fenâ olmak erenler kâridir
Sanma her bir **müdde'îye** açıla râh-ı sedâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 4*). [*müdde'îye, -y, -e*]
2. Her şehir bülbül gibi efğân u feryâd eylegil
Olma sakın **müdde'î-veş** dilde âh u vâhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6*). [*müdde'î-veş, --veş*]
3. Virme dil her **müdde'îye** yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kâmil insâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7*). [*müdde'îye, -ye*]
4. Şoḥbet-i kâmil gerekdür sâlike yol göstere
Sanma her bir **müdde'îyle** câiz ola ihtilâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8*). [*müdde'îyle, -yle*]

5. **Müdde'îye** lâf ile olmaz bu yolun sâlikî
Komayınca yolına rûh-ı revânî el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5).
[müdde'îye, -y, -e]

müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün: Bir aruz kalıbı.

1. **Müfte'ilün Fâ'ilün müfte'ilün Fâ'ilün**
Her birinün ismini saña ne lâzım demek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 19).
[müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün,]

muhalif: Muhalefet eden ; zıt.

1. Göñül zevrâkımnı deryâya şaldım 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba düşdüm bu **muhalif** rûzigâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2).
[muhalif,]

müheyyâ: Hazır; amade.

1. Ümîd-i vuşlatuñdur bizi birkaç gün iden mesrûr
Eger hicrâna kalursa yine miñnet **müheyyâdur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8). [müheyyâdur, -dur]

müheyyâ eyle-: Hazırlamak.

1. **Eyledün** a'lâ **müheyyâ** bezmimiz aḥşam için
Ey dili nâlede Mevlâ da Kerîm'dür bâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1).
[müheyyâ eyledün, -dün]

müheyyâ it-: Hazır etmek.

1. **Müheyyâ it** yarağın âhîret-çün zîra ki 'ömrün
Akarsu gibi aslâ hafta ile aya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 5).
[müheyyâ it,]
2. Hülûşî göç yarağın **it müheyyâ**
Ki nefsi nefsi dir ol demde herkes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9). [müheyyâ it,]

muhterem: Saygı değer; saygıya layık.

1. Ey Hülûşî zerre yokdur bu cihânuñ rāḥatı
Sa'y ideğör tâ ki yarın olasın sen **muhterem** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10).
[muhterem,]

mukadder: Takdir edilmiş, uygun (reva)görölmüş kader II Alın yazısı.

1. Hülûşî çünki taḳdîr-i Hudâ'ya şey'-i sâbıḳdur
Mukadderler olur elbet sen andañ sa'y-i 'aksin tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10). [mukadderler, -ler]

mukayyed ol-: Bağlanmak II Önem verip üstüne düşmek.

1. **Olmasun** aslâ **mukayyed** şâh-ı çarḥ dîvânına
Biz de ger bugün varırsak hâlimiz i'lâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 3).
[mukayyed olmasun, -ma, -sun]

muktedâ eyle-: Örnek alınan biri yapmak.

1. Nefḥa-i rûḥ olmadan daḥî tılsım-ı Âdem'e
Hâḳ Te'âlâ **eylemişdi** seni ḥalka **muktedâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 8).
[muktedâ eylemişdi, -miş, -di]

mülhak eyle-: Bağlamak; tabii olmak.

1. Hülûşî bendeyi yâ Hâḳ 'atâna **eylegil mülhak**
Ki oldu 'aşka müstağrak göñül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9). [mülhak eylegil, -gil]

mülk: Dünya II Memleket II Sahip olunan şey.

1. Eger 'arîf iseñ kalbini virme bu fenâ **mülke**
Hulûsî bu naşîhati dimiş bize geçenler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9).
[mülke, e]
2. İştîyâk-ı hasretüñ yakdı vücûdum **mülkini**
Derd-i firķât şehrinüñ vîrânesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7).
[mülkini, -i, -n, -i]

mülk-i bekâ: Ebedilik diyarı II Allah'ın bekası ile baki olma hali II Ahiret.

1. Terk ider İbrâhim-âsâ ey Hulûsî varlığıñ
Olmağa **mülk-i bekâ** tahtında sultân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10).
[mülk-i bekâ,]
2. Ölmeden kendi fenâ bulmuş-idi 'âlemde
Vâsıl-ı Hâk oluben kaçdı idi **mülk-i bekâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 64).
[mülk-i bekâ,]
3. Ğaraż **mülk-i bekâdur** olmağ-ıçün râhi ol semte
Vücûd şehrine uğradum bir iki gün durağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5). [mülk-i bekâdur, -dur]

mülk-i dil: Gönül ülkesi.

1. Ey Hulûsî mürşid isterseñ bu yolda 'aşka uy
Mülk-i dilde 'aşk-ı Hâk'ı geç ulu sultâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10).
[mülk-i dilde, -de]

mülk-i istiğnâ: Tok gözlülük diyarı.

1. Kat' idersüñ ey gönül gayriden 'arz-ı ihtiyâc
Mülk-i istiğnâda bir şâhin bulur hükmin revâc (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2). [mülk-i istiğnâda, -da]

mülk-i ma'nâ: Anlam diyarı II Manevi alem.

1. Terk idersin taht u tâcuñ sen de İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda ulu sultân olursun 'âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6).
[mülk-i ma'nâda, -da]
2. Dağıdanlar varlığın 'âlemde İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda olupdur cümlesi şâh-ı cihân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6).
[mülk-i ma'nâda, -da]

mülk-i Süleymân: Hz. Süleyman'ın hükümranlığı.

1. Ey Hulûsî miñnet-i fakra taħammül eyleyen
Verseler almaz aña **mülk-i Süleymân** istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 12). [mülk-i süleymân,]

mülk-i tecerrüd: Dünya'dan vazgeçip sadece Allah'a yönelenlerin diyarı.

1. 'Acûzî dehre baş egmez o kim **mülk-i tecerrüdde**
Kana'at tahtı üzre dâver-i hüküm-ile Dârâ'dur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3).
[mülk-i tecerrüdde, -de]

mültecâ: Sığınılacak yer II Sığınak.

1. Cemâlûñ feyz bahşâ-yı Hudâ'dur yâ Resûlallâh
Kapuñ üftâdegâna **mültecâdur** yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2).
[mültecâdur, -dur]

mü'min: Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden kimse. II Müslüman.

1. Namāzdur **mü'minūn** hālî n'idersin şol qurî kālî
İdermiş menzilūn 'ālî kişi beş vakt namāz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 99, Mısra 3).
[mü'minūn, -ūn]

mümkîn/ mümkûn: Olması, gerçekleşmesi imkan dahilinde olan.

1. Hülûşî bu zebân-ı tâze şi'ri eylemek tanzîr
Bilür **mümkîn** degil ehl-i suhân maḥzûr göstereşün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 88, Mısra 10). [mümkîn,]
2. Ne **mümkündür** ḥalâş olmak elinden nefis u şeytānuñ
Meger 'avn u meded irişe bize Hâk Te'ālâ'dan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 3). [mümkündür, -dür]

mün'am: Sayısız nimet ve ikram.

1. Her biri bir dürlü **mün'am** eyledikde tâ ezel
Etdi i'tâ miḥnet-i 'aşkı bize Sübhānımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 7).
[mün'am,]

münevver it-: Nurla doldurmak II Aydınlatmak.

1. İlāhî feyz-i nûruñla **münevver it** dil ü cânım
Sîva-yı ḥubbuñ çıkar kalbimde zerre ḳoma sulṭānım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 71, Mısra 1). [münevver it,]

münkād: Boyun eğmiş II İtaatkar.

1. Zâhîr ü bâtın ile anuñ olup **münkādî**
Şeyḥim üstādım odur eyler idi aña senā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 59).
[münkādî, -ı]

münkîr ü kâfir: İnkarcılar.

1. Cümle eşyâda begim cârî iken tevḥîd-i Hâk
Münkîr ü kâfirlerüñ kalbindeki inkâr nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 36, Mısra 4).
[münkîr-i kâfirlerüñ, -ler, -üñ]

mür: Karınca.

1. Merd-i meydân-ı Hudâ olmak dilersen şüfiyâ
Nefsini **mür** eyle andan soñra Süleymân'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 8).
[mür,]

murād: İstek; dilek; arzu.

1. Reng-i bûy- fāmına aldanma bâğ-ı 'ālemüñ
Kim **murādın** ḥāşılı itdi iş bu fānide bu dem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 67, Mısra 6).
[murādın, -ın]
2. Göñül bir tıfla beñzer gördüğine hep olur mā'il
Murād üzre velî emzürmege ol dāye ḳatılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 8).
[murād,]
3. Revādur söyler-ise ḥalka her gün pendüñi vā'iz
Murādıdur ki taḥlîş ide yarın kendüñi vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 49, Mısra 2).
[murādıdur, -ı, -dur]
4. Zāhidā gel 'aşka girmekdür bu şüretten **murād**
Terk idegör ḳıl ü ḳālî olasın ehl-i reşād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 21, Mısra 1).
[murād,]
5. Yapar ol kendüye vicdān **murād** üzre sürer devrān
O şeh meclisine iḥvān baḳalar 'ayn-ı ibretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 9).
[murād,]
6. **Murādın** üzre dünyāda tatalum 'ömr sürdün tut
Geçersin 'ākıbet bir gün eger biñ yıl oturduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 1).
[murādın, -ın]

7. Sen **murād** üzre daği nā'il-i kām olmazdan
Bezm-i maḳṣūdına senüñ iriştir nice zevāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 11).
[murād,]
8. Feyz-i ḳudsüñle beni eyle **murāda** vāşıl
Beni güm-kerde-i rāh itme işim firḳat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 73).
[murāda, a]

murād it-: İstemek; arzu etmek; dilemek.

1. Degüldür Hāḳ için aña Hülûşî şol kelāmlar kim
Murād ider o sözlerle ki ḥalḳ pesendüñi vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10). [murād ider, -er]

mürde: Ölü II Cansız II Perişan

1. Hemdem-i 'İsā idi her nefesi cān-baḥşı
Mürde diller bulur-idi nefesinden ihyā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 50).
[mürde,]
2. Hülûşî böyle maẓmūnı güzel elfāzına söz yok
İder **mürde** dili ihyā dem-i 'İsā'ya ḳatılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10). [mürde,]
3. Dil ü cān **mürde** iken buldı ḳudūmüyle şafā
Görilüp ḥātır-ı āzürdeden endüh-ı cefā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5).
[mürde,]

murğ: Kuş II Aşık II Gönül kuşu

1. Sakın uyma hevā-yı nefse zinhār
Düşürür **murğ** dāma işbu heves (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 8). [murğ, -ı]
2. Bāb-ı ḳurb-ı ḥazrete uçurmağa cān **murğını**
İ'tikād-ı pākden per-i dilde hem 'irfān gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7).
[murğını, -in, -ı]

mürîd: Tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak kendisinden usul ve tasavvuf yolunu öğrenen kimse.

1. Bir 'azîz idi ki ḥalḳ olmuş-idi aña **mürîd**
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi ğinā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 47).
[mürîd,]

mürşid: Hak ve hakikate ulaşma konusunda müritlerine yol gösteren kişi.

1. Ey Hülûşî **mürşid** isterseñ bu yolda 'aşḳa uy
Mülk-i dilde 'aşḳ-ı Hāḳ'ı geḳ ulu sultāna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9). [mürşid,]
2. İsteyen 'ilm-i ledünniden bugün almak ḥaber
İbtidā bir **mürşid** öninde ḳılur iḳrār-ı Hū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 4).
[mürşid,]
3. Ey Hülûşî ister-iseñ anlamağa kendüñi
Bende ol bir **mürşide** kim 'ārif-i devrān ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10).
[mürşide, -e]
4. Ḳurtulursa ḳayd-ı berzaḥdan bugün 'ārif olan
Aña her bir ḳaṭre **mürşid** zerreler bir pîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6).
[mürşid,]

mürşid-i kāmîl: Manevî yönden Hz. Muhammed'in hakikatine varis olma seviyesine erişmiş mürşit II İnsan-ı kāmîl.

1. Hāşılı bir **mürşid-i kāmîl** ile şoḥbet gerek
Tā yakīnen rāh-ı Hāḳḳ'ı eyleye saña küşād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7).
[mürşid-i kāmîl,]

Müşā: İsrailoğullarına gönderilen, Tur Dağı'nda Allah ile konuşan, elindeki asanın mucizeleriyle Kızıldeniz'i ortadan ikiye ayıran; elinin nur saçması gibi hikmetlere sahip peygamberdir.

1. Eger bildünse İnneni enällâh remzini şüfî
Saña zâhir olur maşşud nedür Tûr ile **Müşâ'dan** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [*müşâ'dan, -'dan*]

muşaffâ it-: Temizlemek; arındırmak.

1. Göñül âyînesin **iden muşaffâ** jeng-i sivâdan
Rehâ-yâb eyledi kalbini dünyâ ile 'uqbâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 1*).
[*muşaffâ iden, -en*]

mushaf-ı hatt-ı vār: Sevgilinin yazılı kitabı II Allah'ın kitabı Kuran-ı Kerim.

1. **Muşhaf-ı hatt-ı yâri** ders ideli zâhidâ
Añlandı cümle esrâr nedür Qur'ân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7*).
[*muşhaf-ı hatt-ı yâri, -i*]

mushaf-ı hüsn: Güzelliğin kitabı II Kuran-ı Kerim.

1. **Muşhaf-ı hüsnünde** yazılan şu rây-ı pāk-dil
Yüzine karşı okunmak gelir ezberden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 5*).
[*muşhaf-ı hüsnünde, -ü, -ñ, -de*]

müşil-i feyz-i hakikat: Allah'ın irfanının ulaştırmanı.

1. **Müşil-i feyz-i hakikatdûr** tarîk-i Celvetî
Ra'i-i rāh-ı şer'i atdûr tarîk-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1*). [*müşil-i feyz-i hakikatdûr, -dûr*]

müşkil: Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele.

1. Derd-i aşka mübtelâ olmak 'aceb düşvâr imiş
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hakık 'uşşâka **müşkil** kâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2*). [*müşkil,]*

müstağrak: Batmış, dalmış II Allah'ın nuruyla dolmuş.

1. Hakkıyâ Hakık'ın cemâlün nûruna **müstağrak** ol
Vâsıl olan ol makâma mâsivâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 19*).
[*müstağrak,]*

müstağrak ol-: Batmak II Bir şeyin içine gömülmek.

1. Hülûsî bendeyi yâ Hak 'atâna eylegil mülhak
Ki **oldu** 'aşka **müstağrak** göñül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10*). [*müstağrak oldu, -du*]

müstağrak-ı hayret: Şaşkınlığa gömülmüş II Kendini bilmeyecek derecede coşku ve vecit içinde olmak.

1. Kemâl-i şevkûn-ile dil 'aceb medhûş-ı ser-gerdân
Olup **müstağrak-ı hayret** gezerim dâyimâ sekrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 2*). [*müstağrak-ı hayret,]*

müştak: Şiddetle özleyen, arzu eden II Gönülden isteyen.

1. Tecelliyle beni mest itdi Hâllâk
Anuñ-çün cân u dilim oldu **müştak** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2*). [*müştak,]*

müştakîm-i 'aşık: Aşığın doğru yolu.

1. Kânı pervâne-veş bağı yanuk **müştakîm-i 'aşık**
Görüp bir kuru nâle bülbulün zârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [*müştakîm-i 'aşık,]*

mutlak: Şüphesiz, kesin.

1. Ey Hülûşî zıkr-i Hâk eşyâda cârî **muṭlaḳ**
Saña olsun bu sebaḳ tevḥîd idelim tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 9*).
[muṭlaḳ,]

müttakî: Dinin emir ve yasaklarına tam olarak uyan, günah ve haramdan sakınan, Allah'tan korkan (kimse).

1. Ekşer-i ehl-i sülûkî **müttakî** şâhib-şalâḥ
Ḥâşılı Hâḳḳ'a delâletdür tarîḳ-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 5*).
[müttakî,]

müyesser ol-: Nasip olmak.

1. Çün itmâmı **müyesser oldu** bu zibâ dil-ârânun
'Înân-ı tab'ımı şarf eyledüm tâ târîḥ nâgâḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*).
[müyesser oldu, -du]

N n

nā-bīnā kul-: Göremez hale getirmek.

1. Nice gözleri **nā-bīnā kılupdur** dide-i hasret
Nice Yūsuf'a olur mübtelā Ken 'ān'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7*). [*nā-bīnā kılupdur, -up, -dur*]

nāçār ol-: Çaresiz olmak.

1. Çün **oldum** yār ile agyār kalup bigāneyim **nāçār**
Bakarsam güle olur hār senūñ 'aşkuñla yā Mevlā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3*). [*nāçār oldum, -dum*]

nādān: Cahil, akılsız.

1. Ey Hülûşî sanma fehm ider bunı **nādān** olan
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i 'irfān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9*). [*nādān, -er*]

nāgāh: Ansızın, birdenbire, zamansız.

1. Çün itmāmı müyesser oldu bu zibā dīl-ārānuñ
'İnān-ı tab'ımı şarf eyledüm tā tārīh **nāgāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8*). [*nāgāh,*]

nā-hemvar: Uygunsuz II Düzgün olmayan.

1. Mücerred dildedür el-ḥaḳḳ maḥabbet da'vası ḥalkuñ
Bu dehrūñ böyle **nā-hemvar** olan yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4*). [*nā-hemvar,]*

nahvet-i kibr: Kibrin gururu.

1. Nahvet-i kibri ḳo bu yolda ara bir rehberi
Dil irādet virmege bir kāmīl ol insānı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7*). [*nahvet-i kibri, -i*]

nā'il-i kām: İstedigine/arzuladığına erişen.

1. Sen murād üzre daḫi **nā'il-i kām** olmazdan
Bezm-i maḳşūdına senūñ irişür nice zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 11*). [*nā'il-i kām,]*

nakd-i 'aşk: Aşkın nakdi, parası

1. Eger fāide isterseñ vücūduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda **nakd-i 'aşkdan** özge bāzārı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8*). [*nakd-i 'aşkdan, -dan*]
2. Ey Hülûşî ḳalb-i 'āşık zer gibi hālīs olur
Anuñ-içün **nakd-i 'aşkına** anuñ gelmez kesād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 10*). [*nakd-i 'aşkına, -n, -a*]
3. **Nakd-i 'aşkuñ** gerçi çoğ-idi 'aceb tālibleri
ḳalb-i insān düşdi līkin işbu altuna meḥek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 5*). [*nakd-i 'aşkuñ, -uñ*]

nakd-i vasl: Allah'a kavuşmanın varlığı, kazancı.

1. Umanlar **nakd-i vaşluñ** el-yevm ferdāya ḳatılmaz
Gezer Mecnūn gibi hicr içre bu sevdāya ḳatılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 1*). [*nakd-i vaşluñ, -uñ*]

nākes: Alçak, aşağı kimseler II Cimri kimseler.

1. Eyleme dünyâ için **nâkeslere** ey dil tapu
İster-iseñ saña açılsun haqîkatden kapu (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 1).
[nâkeslere, -ler, -e]

nağs-ı evrâk: *Yaprakların görünüşü, süslemesi II Dünya'nın zevk veren hali.*

1. Ledünnî 'ilmine vâsıl olanlar
Tetebbu' eylemezler **nağs-ı evrâk** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 8). [nağs-ı evrâk,]

nālân: *İnleyen, acı çeken; üzgün. II Aşık*

1. 'Acebdür bâde-i 'aşkını ger nûş itse bir 'âşık
İki 'alemi terk idüp olur bülbül gibi **nālân** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8).
[nālân,]
2. Bağrını pür-hûn ider 'aşk ğammı ile her seher
'Andelîb-âsâ gülistân içre **nālân** isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6).
[nālân,]

nālân it-: *İnlemek.*

1. 'Aşk-ı Haq geldi yitürdi benligüm **nālân idüp**
Kalmadı zerre vücudum kim vire bir şân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3).
[nālân idüp,]

nālân ol-: *İnleme haline gelmek.*

1. İnle ey dil derd-ile **nālân olursun** 'âkıbet
Ağla iki gözlerim giryân olursun 'âkıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1).
[nālân olursun, -ur, -sun]

nâle: *İnilti, inleme, feryat.*

1. Kani pervâne-veş bağı yanuk müstaķim-i 'âşık
Görüp bir kurı **nâle** bülbülün zârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [nâle,]
1. **Nâle** vü âh-ı zârım n'ola tuşsa cihânı
Bir ğarîbim ki kaldum berr ü yabân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5).
[nâle,]

nâlede: *İnleyen.*

1. Eyledün a'lâ müheyyâ bezmimiz aḥşam için
Ey dili **nâlede** Mevlâ da Kerîm'dür bâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [nâlede,]

nām: *Şan, şöhret.*

1. Aşlîma nisbet kılursam bu vücudum varlıĝuñ
Bir kurı **nāmdur** ki ancak söylenür insân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10). [nāmdur, -dur]
2. Enîs-i zât-ı Haq olalıdan kalbi Hülûşî'nün
Anuñ-çün 'âlem-i mülkde denilür **nāmına** insân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10). [nāmına, -ı, -n, -a]
3. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi gezer bir **nām** için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4).
[nām,]
4. Olmadan vâ'iz efendi tek ḥafîd âb-rû
Maḳsaduñ var-ise izhâr it Hülûşî **nām** için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12).
[nām,]

nām u nişân: *Şan ve şöhret.*

1. Kimde kim zâhir olur 'aşk u muhabbetden eger
Öz vücûduñ terk ider **nām u nişān** olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 4).
[nām u nişān,]

namāz: İslam dininde belli kurallara göre günde beş vakit yapılması Müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.

1. İder mi 'râc-ı rûhânî kişi beş vakıt **namāz-ile**
Siler kâlbindeki pâsı kişi beş vakıt **namāz-ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1).
[namāz-ile, --ile]
2. İder mi 'râc-ı rûhânî kişi beş vakıt **namāz-ile**
Siler kâlbindeki pâsı kişi beş vakıt **namāz-ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2).
[namāz-ile, --ile]
3. Hülûşî pāk iden özin açar kâlbindeki gözün
Görür vuşlatda kendüzin kişi beş vakıt **namāz-ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10). [namāz-ile, --ile]
4. Namāzın eyleme kâşır yüzün it Ka'be'ye nâzır
Bulurmuş cenneti hâzır kişi beş vakıt **namāz-ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8). [namāz-ile, --ile]
5. Hülûş eyle 'ibâdetde koma kendüyi gâfletde
Oturur bâb-ı kurbetde kişi beş vakıt **namāz-ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6).
[namāz-ile, --ile]
6. Namāzdur mü' minûñ hâli n'idersin şol kırı kâlî
İdermiş menzilûñ 'âlî kişi beş vakıt **namāz-ile** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4).
[namāz-ile, --ile]
7. **Namāzdur** mü' minûñ hâli n'idersin şol kırı kâlî
İdermiş menzilûñ 'âlî kişi beş vakıt namāz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3).
[namāzdur, -dur]
8. **Namāzın** eyleme kâşır yüzün it Ka'be'ye nâzır
Bulurmuş cenneti hâzır kişi beş vakıt namāz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7). [namāzın, -ın]

nāmūs-ı ekber: Cebrazil.

1. N'ola **Nāmūs-ı Ekber** ola medhinde senûñ 'âciz
Ki zirâ vaşfuñ iden Kibriyâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7).
[nāmūs-ı ekber,]

nān u nemek: Ekmek ve tuz.

1. Sâ'ir ihvâna da eyle Hülûşî selâm
Tâ ki unudulmaya ortada **nān u nemek** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 18). [nān u nemek,]

nār: Ateş II Cehennem II Eziyet II İlâhi aşkın ateşi.

1. Yanupdur âteş-i 'aşk içre bugün cānı 'uşşâkuñ
Yarın düzağ içinde yanmak için **nārı** n'eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4). [nārı, -ı]
2. 'Andelîbüñ her şehir bâ'is nedür efgânına
Hem dañı pervānenüñ perrin yakıcı **nār** nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6).
[nār,]
3. İdemedüñ kâlbini sen mäsivâdan aşlâ pāk
Ey gönül böyle kalursan işini **nār** eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 6).
[nār,]
4. Cemâlûñ şem'ine pervāneyim ben
O **nāra** yanmağa dîvāneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 2). [nāra, -a]
5. Kapuña geldik âväre ola derdimize çäre
Tutuşduk özge bir **näre** senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8). [näre, -e]

6. Bülbül 'âşık geçinür gülzârına
Hem dahi pervâne 'aşkuñ **nârına** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6*). [*nârına, -ı, -n, -a*]
7. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer 'aşk ile âvâre
Yanar pervâne-veş **nâre** gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4*). [*nâre, -e*]

nâr ol-: *Ateş gibi olmak II Cehennem gibi olmak.*

1. Hayıflar aña kim ömrüñ geçürdi hâb-ı gafletle
Bu ihmâl-i tekâsüldür yeri **nâr olmağa** bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 6*). [*nâr olmağa, -mağ, -a*]

nâr-ı 'aşk: *Aşk ateşi II İlâhi aşkın ateşi.*

1. Olmayan Mansûr gibi berdâr 'aşkuñ dârına
Olmamışdur zerre deñlü **nâr-ı 'aşka** âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6*). [*nâr-ı 'aşka, -a*]
2. Cilve-i şem'-i tecellî nûr 'aks itdi baña
Anuñ-içün **nâr-ı 'aşka** yanmada pervâneym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4*). [*nâr-ı 'aşka, -a*]

nâr-ı Nemrûd: *Nemrud'un ateşi.*

1. Şem'-i 'aşka cân virür pervâne-veş 'âşık olan
Nâr-ı Nemrûd'ı ider 'âşıklara gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 8*). [*nâr-ı nemrûd'ı, -ı*]

naşb: *İşe girme, bir mevkiye, makama atanma.*

1. Manşıb-ı dünyâ didüğüñ sanma olur pâyidâr
'İzzeti **naşbı** yetişmez 'azli vâveylâsına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6*). [*naşbı, -ı*]

naşihat: *Öğüt, tavsiye.*

1. Eger 'ârif iseñ kalbini virme bu fenâ mülke
Hulûsî bu **naşihati** dimiş bize geçenler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10*). [*naşihati, -i*]
2. Saña budur **naşihatim** şeb u rüz
Tevekkül üzre ol Allâh saña bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [*naşihatim, -im*]

nass-ı Kur'ân: *Kuran'ın kesin hükmü.*

1. Mağzen-i esrâr-ı Hâk olduğunuñ bürhânıdır
Naşş-ı Kur'ân'da şu ma'nâ didi mâ evhâ Hudâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6*). [*naşş-ı kur'ân'da, -da*]

nâ-tüvân: *Çaresiz; zayıf, güçsüz.*

1. Nice bir zulmet-i nefis içinde kaldın **nâ-tüvân**
Aç gözün gafletten uyan itmeden 'azm-ı 'adem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3*). [*nâ-tüvân,]*
2. Kaldum âzürde-gönül hâtır-perişân **nâ-tüvân**
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 7*). [*nâ-tüvân,]*

nazar: *Görünüş, bakış.*

1. Bürünüp bu nice esmâ vü şfât
Nazarda dün velî şâhâneym ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 10*). [*nazarda, -da*]

nazar it-: Bakmak II Düşünerek bakmak II Lütuf ve keremle bakmak.

1. **Nazar itmez** hakikat ehl-i zâhir kisvete aslâ
Qabûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzî ol ki deryâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 5*). [*nazar itmez, -mez*]

nazar evle-: Bakmak II Dikkate almak.

1. 'Ârif olan **eylemezmiş** işbu ekvâna **nazar**
'Âşıkun yanında bu dünyâ ile 'uqbâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*). [*nazar eylemezmiş, -mez, -miş*]

nazar kıl-: Bakmak II İncelemek amacıyla bakmak II Lütuf ve keremle bakmak.

1. **Nazar kılanlar** eşyâya bilürler
Cem 'îsi fânîdür zâtullah illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 7*). [*nazar kılanlar, -an, -lar*]

nâzır it-: Bakmak II Yönünü Kabe'ye dönmek.

1. Namâzın eyleme kâşır yüzün **it** Ka'be'ye **nâzır**
Bulurmuş cenneti hâzır kişi beş vakt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7*). [*nâzır it,*]

nâzır ol-: Denk, nitelik yönünden eşit olmak II Bakmak.

1. Şol iki gurfeler kim kûbbetullâha **olur nâzır**
İki 'âbide beñzer kim salât üzre olur her gâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3*). [*nâzır olur, -ur*]

naẓîre: Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafiye ve edayla yazılan benzer manzume.

1. Ey Hülûşî hem **naẓîre** hem hediyye olmağa
Yolla bu şi'rini yârân okusun bayram içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11*). [*naẓîre,*]
2. Hediyye hem **naẓîre** olmağa Kurrâ Efendi'ye
Hülûşî söyledi bu şi'ri aña i'tizâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9*). [*naẓîre,*]

ne: Ne...ne bağlacı.

1. Ne şâh ve **ne** gedâya kalısıdır çerh-i nâ-hemvâr
Bu dünyâya gelenler şerbet-i mevti içerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7*). [*ne,*]
2. **Ne** şâh ve ne gedâya kalısıdır çerh-i nâ-hemvâr
Bu dünyâya gelenler şerbet-i mevti içerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7*). [*ne,*]
3. Bu **ne** kudret bu **ne** şan'atdur begim kim gösterir
Bir vücûda nice evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3*). [*ne,*]
4. Bu **ne** kudret bu **ne** şan'atdur begim kim gösterir
Bir vücûda nice evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3*). [*ne,*]
5. Şafâlar sürmege meclisde 'uşşâka yeter şevküñ
Ne seyr-i bāğçe-i cennet **ne** meyl-i hûr u **ne** gilmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 6*). [*ne,*]
6. Şafâlar sürmege meclisde 'uşşâka yeter şevküñ
Ne seyr-i bāğçe-i cennet **ne** meyl-i hûr u **ne** gilmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 6*). [*ne,*]
7. Şafâlar sürmege meclisde 'uşşâka yeter şevküñ
Ne seyr-i bāğçe-i cennet **ne** meyl-i hûr u **ne** gilmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 6*). [*ne,*]

8. **Ne** mihrinden **ne** mähından gönül kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda şeb u rûz geçürüpdür âh-ı zâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3*). [*ne,]*
9. **Ne** mihrinden **ne** mähından gönül kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda şeb u rûz geçürüpdür âh-ı zâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3*). [*ne,]*

ne: *Ne kadar II Ne kadar güzel II Oldukça fazla anlamında.*

1. **Ne** hikmetdür bu kim eşyâda cümle 'aşk lisânı var
Velâkin oldu insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*). [*ne,]*
2. Nihân olmaz 'acebdür gözlüden etvârı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün 'âlem seçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra6*). [*ne,]*
3. 'Âşıkâ gel vech-i mañbûbda olan şol âna bak
Gör **ne** hûb şüret yaratmuş Şânî '-i Raḥmân 'a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra2*). [*ne,]*
4. Terk iden cânımı cânâna irerse **ne** 'aceb
Ey Hülûsî derd-i 'aşka yine derd oldu 'ilâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9*). [*ne,]*

ne: *Ne, soru zamiri.*

1. Gel ey bülbül haber vir n'oldı bu zâr olmağa bâ'is
Sebeb **ne** hem-nişini ol gülün hâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [*ne,]*
2. Gel beru ey gâfil insân **ne** 'aceb kâr eyledün
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi yâr eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1*). [*ne,]*

ne: *Nasıl II Öyle bir.*

1. **Ne** âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yaḳar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra3*). [*ne,]*
2. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyâya Rab ismi
Ne şan'at gösterüpdür 'âleme Raḥmân'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6*). [*ne,]*
3. **Ne** âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yaḳar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra4*). [*ne,]*
5. Kayd-ı ism ü resm olan olur leged-pây-i felek
Mihri gör **ne** koylara girdi gezer bir nâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4*). [*ne,]*
6. Sivâ fikri eger var-ısa ḳalbünde senün şüfî
Ne hâşıl başdan ayağa kara 'abâyı giydün tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8*). [*ne,]*
7. Ben **ne** ḥâkim kim senün vaşfını taḥrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşâfını kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*). [*ne,]*

ne: *Önüne geldiği kelimeyi olumsuz yapan bağlaç II Değil*

1. 'Âr-ı nâmûs şîşesin yerlere çalup kıralı
Ḳalb evinde zerre deñlü **ne** riya **ne** 'âr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4*). [*ne,]*
2. 'Âr-ı nâmûs şîşesin yerlere çalup kıralı
Ḳalb evinde zerre deñlü **ne** riya **ne** 'âr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4*). [*ne,]*

3. Müfte'ilün Fâ'ilün müfte'ilün Fâ'ilün
Her birinün ismini saña **ne** lâzım demek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 20*).[ne,]
4. **Ne** mümkündür halâş olmak elinden nefis u şeytânun
Meger 'avn u meded irişe bize Hâk Te'âlâ'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3*). [ne,]
5. Bir nevâz şöyle harâb gönülümü ihyâ eyledi
Şimdiden soñra **ne** minnet rakıbe bir cām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10*). [ne,]

ne hâşıl: *Ne çıkar, ne olur!*

1. Begim kâni'-dil olan iltifât itmez bu dünyâya
Ne hâşıl bu deninün bu tıtalum māl u menālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6*). [ne hâşıl,]

necât bul-: *Kurtulmak.*

1. Şerî'at keşisini eyleyenler kendüye melce'
Bulur hâzret-i Nûh gibi **necât** tûfân-ı deryâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6*). [necât bulur, -ur]

neden: *Niçin, hangi sebepten.*

1. Güş kıl sözimi ey tâlib-i esrâr-ı maķāl
Yârim hâtırına geldi **neden** böyle melâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 2*). [neden,]

nedür: *Nedir?*

1. Lik takdîr-i Hüdâ böyle imiş çâre **nedür**
Esdî evrâķ-ı vücûdına anuñ bād-ı hâzân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 41*). [nedür,]
2. Hülûşî 'aşık olanuñ yanup yakılmadır kârı
Nedür 'aşıklarun zevk ü şafâsı anı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12*).[nedür,]
3. 'Andelîbün her seher bâ'is **nedür** efğânına
Hem daħı pervānenün perrin yakıcı nār **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*).[nedür,]
4. Ey Hülûşî itmeyen Manşûr gibi cānını terk
Bilmedi hergiz cihānda vāşıl-ı dildār **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 10*). [nedür,]
5. Düşeli Leylā-yı 'aşkına senün Mecnūn gibi
Seyr-i deşt-i küh ider gönülünde neng u 'ār **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8*). [nedür,]
6. 'Andelîbün her seher bâ'is **nedür** efğânına
Hem daħı pervānenün perrin yakıcı nār **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6*).[nedür,]
7. Cümle eşyâda begim cārî iken tevḥîd-i Hâk
Münkir ü kāfirlerün ḳalbindeki inkār **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 4*). [nedür,]
8. Ey gönül mestāne kimdür zāhir-i huşyār **nedür**
Gāhi cem'iyet-i hâtır gāhi bu efkār **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2*). [nedür,]
9. Ey gönül mestāne kimdür zāhir-i huşyār **nedür**
Gāhi cem'iyet-i hâtır gāhi bu efkār **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*). [nedür,]
10. **Nedür** Manşûr'ı gör kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince sırrını tā fâş gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5*).[nedür,]

11. Añladuñsa şüfiyâ **nedür** bu bey'atden garaž
Fehm idersin n'olduğun pîr ile şoşbetden garaž (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 47, Mısra 1*). [*nedür,*]
12. Ey Hülûşî küntü kenzün ma'nâsını añlayan
Ol bilür ancak **nedür** insânî hilkatden garaž (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 47, Mısra 10*). [*nedür,*]
13. 'Âkıbet-endiş iseñ yâd eyle evvel hâlini
Şoñra fehm eyle 'aceb **nedür** bu dünyâdan me'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 4*). [*nedür,*]
14. **Nedür** şol cevher-i ma'nâ ki deryâda olur mestür
Nice gizlî olur deryâda deryâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 7*). [*nedür,*]
15. Hülûşî añladuñsa 'âlem-i şugrânun eţvârın
Nedür hikmet bize Âdem'le Havvâ'dan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 10*). [*nedür,*]
16. **Nedür** bil Âdem'e ta'lîm olunan 'alleme'l-esmâ
Haberün var-ise bize bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 5*). [*nedür,*]
17. Muşhaf-ı hatt-ı yâri ders ideli zâhidâ
Añlandı cümle esrâr **nedür** Qur'ân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 8*). [*nedür,*]
18. Bir 'aceb sevdâ imiş 'âlemde cânâ derd-i 'aşk
Düşmeyen ol derde bilmez gâlibâ sevdâ **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 4*). [*nedür,*]
19. 'Ârif olan eylemezmiş işbu ekvâna nazar
'Âşıkun yanında bu dünyâ ile 'uqbâ **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 6*). [*nedür, -uñ*]
20. Ey Hülûşî mäsivâ fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhid içre hergiz lâ ile illâ **nedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 10*). [*nedür,*]
21. Eger bildünse Innenî enallâh remzini şüfi
Saña zâhir olur maşşûd **nedür** Tûr ile Müşâ'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 8*). [*nedür,*]

nefahtu fih-min rûhi: "Ben, onun yaratılışını tamamladığım ve ona ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen onun için secdeye kapanın." *Hicr Suresi 29. ayetten iktibastır.*

1. Aşlını ger ararsan **nefahtu fih-min rûhi**
Fer'ün ise zühürî kevn-i mekân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 3*). [*nefahtu fih-min rûhi,*]

nefes: *Suluk II Şiir.*

1. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yakar dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir **nefes** dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 4*). [*nefes,*]
2. Hemdem-i 'İsâ idi her nefesi cân-baḥşî
Mürde diller bulur-idi **nefesinden** ihyâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 50*). [*nefesinden, -i, -n, -den*]
3. Hemdem-i 'İsâ idi her **nefesi** cân-baḥşî
Mürde diller bulur-idi nefesinden ihyâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 49*). [*nefesi, -i*]

nefes eyle-: *Can vermek II Canlandırmak.*

1. Nüş ideli bezm-i 'aşk-ı İlâhî cāmını
Bir **nefes eyledi** kaldı bezm-i mestânemiz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 4*). [*nefes eyledi, -di*]

nefha-i rūh: Ruhun güzel kokusu.

1. **Nefha-i rūh** olmadan daḥi tılsım-ı Ādem'e
Ḥaḳ Te'ālā eylemişdi seni ḥalka muḳtedā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7).
[nefha-i rūh,]

nefs: Kulun kötü huylarının ve zaafplarının merkezi II İnsanın benliği.

1. Fırkat-ı cehennemden işid **nefsüñ** ise aḥvâli bed
Baña meded senden meded senden kerem senden 'atā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7). [nefsüñ, -üñ]
2. Hā'b u rāḥat uça gözinden mişāl-i 'andelīb
Her seher āh u fiğānı **nefs** evin ide ḥarāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 12).
[nefs,]
3. Merd-i meydān-ı Hudā olmak dilersen şüfiyā
Nefsini mūr eyle andan şöıra Süleymān'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8).
[nefsini, -i, -ni]
4. Ey gönül ister-ise cânüñ ola oddan ḥalāş
İbtidā **nefsini** eyle şer ile şürdan ḥalāş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2).
[nefsini, -i, -n, -i]
5. Kendi **nefsüñ** saña bildürmek içündür sālīkā
Bir 'azizüñ kapusunda bunca hizmetden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5).
[nefsüñ, -üñ]
6. Kendi **nefsüñ** saña bildürmek içündür sālīkā
Bir 'azizüñ kapusunda bunca hizmetden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5).
[nefsüñ, -üñ]
7. Men 'arefe nefsehu sırrını fehm it sālīkā
Kendi **nefsin** aña evvel ba'dehü Sübhān'ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6).
[nefsin, -in]
8. Ne mümkündür ḥalāş olmak elinden **nefs** u şeytānuñ
Meger 'avn u meded irişe bize Ḥaḳ Te'ālā'dan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3). [nefs,]
9. Hülûşî aňlamaya isteyen esrār-ı Mevlā'yı
Geçer **nefsüñ** aña emretdüğü vehm u ḥayālinden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10). [nefsüñ, -üñ]
10. Tābekey ey **nefs** olursun bu hevāya ibtilā
Geçmedi mi daḥi gönülden senüñ bu ārzü (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3).
[nefs,]
11. Olma ālûde-i 'işyān ḥāb-ı ğafletle gözüm
Ġaflet uyhusuyla itdüñ kendi **nefsüñ** nekbeti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8).
[nefsüñ, -üñ]

nefs-i bed-hāh: Düşman nefis.

1. Ḥāb-ı ğafletten gözüm bir demde bîdār olmadı
Nefs-i bed-hāh itdiği işlere bîdār olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 2).
[nefs-i bed-hāh,]
2. Nesīm-i feyz-i Raḥmān olmağa bûy-ı ḥaḳīkatden
Bu yolda **nefs-i bed-hāhe** nice yıllar cefā ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6). [nefs-i bed-hāhe, -e]

nefs-i hevādār: Hevesli nefis.

1. Ey **nefs-i hevādārım** inşāf ide gör inşāf
Ey cefāsı çok yārim inşāf ide gör inşāf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 1). [nefs-i hevādārım, -ım]

nefs-i küstāh: Haddini bilmez, saygısız nefis.

1. Baña her dem ider bu **nefs-i küstâh**
Biñ hîle tâ olsun Hüdâ'dan ırâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 20, Mısra 1*). [*nefs-i küstâh,]*

nefsî nefsi: “Ben, ben” anlamındaki bu söyleyiş yalnız kendini ve kendi yararını düşünme hali.

1. Hülûşî göç yarağun it müheyyâ
Ki **nefsî nefsi** dir ol demde herkes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 43, Mısra 10*). [*nefsî nefsi,]*

nefy: Kişiyi bir olan Allah'tan ayıran her şeyden vazgeçmek.

1. Şehâdetden zühûr eylerse ger lâ
Saña lâyiğ idesüz **nefyi** illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 103, Mısra 2*). [*nefyi, -i]*

nefy it-: Herhangi bir şeyin varlığını kabul etmeyip aradan çıkarmak II İnkâr etmek; yok saymak.

1. **Nefy idelüm** sivâyı hem ‘ucb ile riyâyı
Zîkr idelüm Mevlâ'yı tevḥîd idelüm tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 23, Mısra 3*). [*nefy idelüm, -elüm]*

nehâr: Gündüz.

1. Düşeli âhir Hülûşî ‘aşk-ı Hakk’a âşinâ
Hicr odına yanuban leyl ü **nehâr** bîmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 35, Mısra 10*). [*nehâr,]*
2. Kõkmađuñ bu gûlsitândan ey gõñûl bûy-ı murâd
‘Andelîb gibi işûñ leyl u **nehâr** zâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 104, Mısra 8*). [*nehâr,]*

nekbet: Talihsiz, uğursuz; kötü.

1. Olma âlûde-i ‘işyân ḥâb-ı ğafletle gözüm
Ĝaflet uyhusuyla itdûñ kendi nefsiñ **nekbeti** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 106, Mısra 8*). [*nekbeti, -i]*

neng: Ayıp II Şan.

1. Düşeli Leylâ-yı ‘aşkına senûñ Mecnûn gibi
Seyr-i deşt-i kûh ider gõñlünde **neng** u ‘âr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 36, Mısra 8*). [*neng,]*

neş'e: Neşe, mutluluk.

1. Su gibi durma ziyâde olmadadır **neş'esi**
Hâşılı bu ‘aşk-ıla deryâ-yı ‘ummândur gõñûl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 63, Mısra 5*). [*neş'esi, -si]*

nesîm: Rüzgar.

1. Görenler vech-i dildârı meh-i tâbânı n'eylerler
Nesîminden alanlar bû gül-i gûlzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 2*). [*nesîminden, -i, -n, -den]*

nesîm-i cân-fezâ: Cana hayat veren rüzgar II İç açan rüzgar.

1. **Nesîm-i cân-fezâ** çünkim erişür cânîmîmdan
Maḥabbet gülleri zâhir olur bu gûlsitânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 79, Mısra 1*). [*nesîm-i cân-fezâ,]*

nesîm-i feyz-i rahmân: Allah'ın nimet rüzgarı.

1. **Nesîm-i feyz-i Rahmân** olmağâ bûy-ı ḥaḳîḳatden
Bu yolda nefsi bed-ḥâhe nice yıllar cefâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 5*). [*nesîm-i feyz-i rahmân,]*

nesne: Şey II Olay; durum.

1. Dirîgâ âhîri vakte irişenler bu ümmetden
'Acâyib **nesneler** görse gerek eşrât-ı sâ'atden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 2).
[nesneler, -ler]

neşve-i feyz-i hakikat: İlâhi gerçeğin irfanının manevi zevki.

1. Neşve-i feyz-i hakikatden olursun kâm-yâb
Kalb evini nûr idersin hâver-i tevhid ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 5).
[neşve-i feyz-i hakikatden, -den]

nevâz: Gönül okşayıcı.

1. Bir **nevâz** şöyle harâb gönülümü ihyâ eyledi
Şimdiden sonra ne minnet rakibe bir câm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9).
[nevâz,]

nev-zemîn: Yeni yol II Yeni üslup II Yeni tarzda yazılmış bu şiir.

1. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî itmege bu **nev-zemîn** üzre
Hulûsî hâme-i kudretle kurulmuş bir ağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 9).
[nev-zemîn,]

ney: Kamıştan yapılan nefesli çalgı.

1. Âh idersen 'aşk-ı Hak' a kimsenün âgâhı yok
Ney gibi bağrum delersen gönlümün her âhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2).
[ney,]

neye: Neye, soru zamiri.

1. Senüñdür lutf-ile ihsân **neye** kâdir za'if insân
Beni bu hicr-ile her an esirge koma sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5).
[neye,]
2. **Neye** meyl eyler-iseñ anuñ-ıla haşr olisarsuñ
Kıyâs it buña ahvâlün pes andan sonra meylün tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 5).
[neye,]

neyim: Ben neyim, kimim, hangi şeyim?.

1. Hulûsî 'âleme geldim mu'ahhar
Velî aslım bakılsa a **neyim** ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 12).
[neyim,]

n'eyler: Ne yapar II Ne yapsın.

1. 'Aşkıım rûz-ı ezelden kısmetümdür âh-ı zâr
Dahı bundan özge **n'eyler** zâhidâ efgân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6).
[n'eyler,]

n'eylerler: Ne yaparsın? II İşlerine yaramaz.

1. Görenler vech-i dildârı meh-i tâbânı **n'eylerler**
Nesiminden alanlar bû gül-i gülzârı **n'eylerler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1).
[n'eylerler,]
2. Görenler vech-i dildârı meh-i tâbânı **n'eylerler**
Nesiminden alanlar bû gül-i gülzârı **n'eylerler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2).
[n'eylerler,]
3. Eger fâide isterseñ vücuduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda naqd-i 'aşkdan özge bâzârı **n'eylerler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8).
[n'eylerler,]
4. Hulûsî kalb gözün açmağa sa'y eyle bu meydanda
Gözi a'mâ olanlar rû'yet-i didârı **n'eylerler** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10).
[n'eylerler,]

5. Hâkikat üzere 'aşk dolu gerekdür aşıkun kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı **n'eylerler** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6*). [*n'eylerler,]*
6. Yanupdur âteş-i 'aşk içre bugün cânı 'uşşâkuñ
Yarın düzağ içinde yanmak için nârı **n'eylerler** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4*). [*n'eylerler,]*

n'eylesün: *Ne yapsın?*

1. **N'eylesün** n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşıkân
Var midür bir çäre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1*). [*n'eylesün,]*
2. Ger tabîb Lokmân imiş ben bî-nevâyı **n'eylesün**
Derd-i 'aşka mübtelâ olan devâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 3*). [*n'eylesün,]*
3. Ger tabîb Lokmân imiş ben bî-nevâyı n'eylesün
Derd-i 'aşka mübtelâ olan devâyı **n'eylesün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 4*). [*n'eylesün,]*
4. Mihnet-i 'aşk aña râhatdur şafâyı **n'eylesün**
Ey gönül tutmak dilerseñ 'âlem-i 'ulvîde il (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 5*). [*n'eylesün,]*
5. Lâmekân ilinde seyrân eyleyen erbâb-ı dîl
Bu hârâb-âbâd u çerh-i bî-vefâyı **n'eylesün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 10*). [*n'eylesün,]*
6. Yüz urup mahlûka gayrı âşinâyı **n'eylesün**
Sıdk-ıla ihlâş-ıla olan begim Mevlâ'ya kul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 15*). [*n'eylesün,]*
7. Hâkîyâ Hâkî'un cemâlün nûruna müstağrâk ol
Vâsıl olan ol makâma mâsivâyı **n'eylesün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 20*). [*n'eylesün,]*
8. Âşinâ-yı Hâkî olan meyl-i sivâyı **n'eylesün**
'Âşık-ı hüsni ü cemâl gayrı hevâyı **n'eylesün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 1*). [*n'eylesün,]*
9. Âşinâ-yı Hâkî olan meyl-i sivâyı **n'eylesün**
'Âşık-ı hüsni ü cemâl gayrı hevâyı **n'eylesün** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 2*). [*n'eylesün,]*

nice: *Çok; pek çok.*

1. Büy-ı maşşûda **nice** vâsıl olur ehl-i sülûk
Kande bir gül açıla etrâfı cümle hâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 3*). [*nice,]*
2. Şeb-i gamda **nice** bir vâlih olsun dîde-i 'âlem
Tulû' it mâhtâbım tâ cihânı nûr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*). [*nice,]*
3. **Nice** efgân itmesün bî-çäre bülbül derd-ile
Her seher olur nümâyân gözine gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 3*). [*nice,]*
4. 'Aşk bir sırr-ı İlâhîdür 'ayân olmaz aña
Nice biñ vaş eylesem resm ü beyân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2*). [*nice,]*
5. **Nice** biñ cân-ıla eylemesün ikbâl aña 'aşık
Olur tesbîh-i Mevlâ her şadâsı meclis-i tevîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5*). [*nice,]*
6. Ey Hulûsî kimde kim olur nümâyân 'aşk-ı Hâk
Feth olur aña tarîk içre **nice** envâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 10*). [*nice,]*

7. Bu ne kudret bu ne şan'atdur begim kim gösterir
Bir vücûda **nice** evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*).
[nice,]
8. Sen de İbrâhîm-i Edhem gibi terk it varlıguñ
Haq yolına **nice** itdi hânumânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*). [nice,
]
9. **Nice** gözleri nâ-bînâ kılupdur dide-i hasret
Nice Yûsuf'a olur mübtelâ Ken'ân'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7*). [nice,]
10. Bu yolda **nice** merdân terk eyledi baş u cân
Ahvâlini an her an inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 7*). [nice,]
11. 'Ândelibâ tâbekey bu zâr-ı efgânuñ senüñ
Nice bir bağrın deler bu âh-ı giryânuñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2*).
[nice,]
12. Bunuñda **nicesi** ey dil idüp ahvâlini tebdîl
Nice bî-çâre vü bî-dil düşer ol dâma ğafletden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7*).
[nicesi, -si]
13. Bunuñda **nicesi** ey dil idüp ahvâlini tebdîl
Nice bî-çâre vü bî-dil düşer ol dâma ğafletden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8*).
[nice,]
14. **Nice** mücrimlere teşrîf olupdur ğufrân
Geldi ol şehri-ı sıyâm ya'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 3*). [nice,]
15. Varlığı çünkü hebâdur bu cihânun şübhe yok
Pes **nice** 'ârif olan düşer bunun sevdasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 4*).
[nice,]
16. Âb-ı lutfun baħş ider her şubh-ğâhda feyz-i Haq
Nice 'âşileri pāk ider şehreñ rahmeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6*). [nice,
]
17. Hülûşî **niceler** daħi olup ihlâş-ile dervîş
Açılup kalbine nûr-ı tecellî kurb-ı hâzretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 13*).
[niceler, -ler]
18. **Nice** bu âh u enîni eylesün bî-çâregân
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3*).
[nice,]
19. Bûrûnûp bu **nice** esmâ vü şîfât
Nazarda dūn velî şâhneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9*). [nice,]
20. Hikmetinde **nice** Farâbî kalur dem-beste
Kelâm u nuṭṭını idrâkde 'âciz Loḡmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5*). [nice,
]
21. Bu bezm-i 'âleme geldi egerçi çok merdân
Nice merdân her birisi ki fâşıl-ı devrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12*).
[nice,]
22. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki deryâda olur mestûr
Nice gizlû olur deryâda deryâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8*).
[nice,]
23. Mât ider bir cām-ıla begim **nice** 'âkilleri
Gör felek **nice** kaṭar aḡuyı her bir tasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7*).
[nice,]
24. Nesîm-i feyz-i Raḥmân olmağa bûy-ı haḳîkatden
Bu yolda nefis-i bed-ḥâhe **nice** yıllar cefâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6*).
[nice,]
25. Bu 'ilme dâ'ir olan fenni bilimez Eflâtûn
Tefekküründe **nice** 'aḳl bu 'ilmi olur ḥayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4*).
[nice,]

26. Sen murād üzre daħi nā'il-i kām olmazdan
Bezm-i maḳşūdına senüñ irişür **nice** zevāl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 12).
[nice,]
27. **Nice** bu fâniye meyl ide begim 'âkilller
Ki maḳâmını yarın bulur-iken cennet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 69).
[nice,]
28. **Nice** cân virmeye da'vacısı çün Hâzret ola
Nice firḳatde kalur dil ki aña vuşlat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 67). [nice,
]
29. Rehberi kuṭb u zamân Hâḳḳı'ya olmuşdı ḳarîn
Almış idi o 'azîzden **nice** kez ḥayr du'â (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 58). [nice,
]
30. Ḳanı ol meclis-i va'zı ki olurdu anda
Nice üftâde-i bî-çâre günâhkâra şifâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 52). [nice,]

nice: Nasıl, ne kadar?.

1. Kime bâḳîdür cihân ey ḡâfil insân gözüñ aç
Nice bir ḡafletde yatarsun idüp fikr-i muḥâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6).
[nice,]
2. Nice gözleri nâ-bînâ kılupdur dide-i ḥasret
Nice Yûsuf'a olur mübtelâ Ken'ân'ı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 8). [nice,]
3. **Nice** bir zûlmet-i nefis içinde ḳaldın nâ-tüvân
Aç gözün ḡafletden uyan itmeden 'azm-ı 'adem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3). [nice,]
4. Şol ki ḡavvâş-ı ḥaḳîḳatdur bu deryâya dalar
Girmeden bu bahre ben **nice** diyem dürdâneym (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6). [nice,]
5. **Nice** olmaya bilâ-mecma'ı bu dâr-ı belâ
Sicn-i mü'min dir idi aña Resûl-i müte'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 19).
[nice,]
6. Nice cân virmeye da'vacısı çün Hâzret ola
Nice firḳatde kalur dil ki aña vuşlat ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 68). [nice,
]
7. **Nice** bir da'vâ ile kendüñe urursun şişi
Bir zamâna ḳalmışuz aña sülûk-ı dervîşi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 17).
[nice,]
8. Mât ider bir cām-ıla begim **nice** 'âkilleri
Gör felek **nice** ḳaṭar aḡuyı her bir tasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8).
[nice,]
9. 'Âḳıbet-endiş iseñ fikr eyle bir kez ḥâlini
Nice bir seyr-i gülîstân seyr-i gülzâr eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8).
[nice bir,]

nicesi: Pek çoḡu (insan anlamında).

1. Bir 'aceb ḥikmet-dürür 'aşḳuñ yolında **nicesi**
Terk ider başuñ ola tâ vâşıl-ı dîdâr-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5).
[nicesi,]

niçün: Niçin.

1. **Niçün** itmezsün ḳarâr bir yerde vir baña ḥaber
N'oldu âh-ı zâra tebdil oldu ḥandânuñ senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5).
[niçün,]
2. Çün fenâdur ey Ḥulûşî bu cihânüñ varlığı
Yâ **niçün** dünyâ içün âḥiretüñ târ eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10).
[niçün,]

n'idem: "Ne yapayım, ne edeyim?" anlamında bir söz.

1. Olmadı 'aqlum baña hem-râh Hakk'a varmağa
N'idem isti'dadımı baña vefâdâr olmadı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4).
[n'idem,]

n'idersin: Ne edersin, ne yaparsın?

1. Namâzdur mü'minûn hâli n'idersin şol kurı kâlî
İdermiş menzilûn 'âlî kişi beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3).
[n'idersin,]

nigâh: Bakış, nazar.

1. Anı tahrîr ideyim mecmû'a-i sîneme tâ
Her nigâhında aka çeşm-i nemimden kâra kan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 32). [nigâhında, -i, -n, -da]

nigâh eyle-: Gözlemek, korumak.

1. Eyleye Mevlâ nigâh gerd-i kederden seni
Görmeyesin rûy-ı saht dünyâda tâ haşre dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 3).
[nigâh eyleye, -ye]

nihân ol-: Görünmez olmak, gizlenmiş olmak.

1. Nihân olmaz 'acebdür gözlüden etvârı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün 'âlem seçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5). [nihân olmaz, -maz]

nihâyet: Son; sınır.

1. İhsân-ı lutfuñ çok-durur dâ'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6). [nihâyet,]

nîlüfer: Sularda ve havuzlarda yetişen, uzun saplı, yuvarlak ve geniş yaprakları su üzerinde yüzen, beyaz, pembe, mâvi ve sarı büyük çiçekli su bitkisi.

1. Bî-mezâk olur lebensiz şehd-i şekker 'âşika
Dest-i sâkiden tualım şerbeti nîlüfer iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6).
[nîlüfer,]

nî'met: Rızık II Allah'ın kullarına bahsettiği her şey.

1. Nî'metine şükr iden Hakk'uñ olur şâhib-ğimâ
Ref' olur andan küdürât u gam u vehm 'anâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 11).
[nî'metine, -i, -n, -e]

nişân ol-: İşaret olmak II Bir şeyin göstergesi olmak.

1. Dûd-ı âhım ile cedvel ideyim eṭṭrafuñ
Tâ ki sûz-ı dilüme her varakı ola nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 30). [nişân ola, -a]

nisbet kıl-: Kıyaslamak; karşılaştırmak.

1. Aslıma nisbet kılursam bu vücûdum varlığuñ
Bir kurı nâmdur ki ancak söylenür insân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 9).
[nisbet kılursam, -ur, -sa, -m]

nîst ü hest: Yokluk ve varlık.

1. Nîst ü hestüñ kaydını terk eyleyenler sâlikâ
Gördüğü Hakk bakduğı hep âyet-i Rahmân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 7).
[nîst ü hestüñ, -üñ]

n'itsün: Ne etsin, ne yapsın?.

1. N'eylesün **n'itsün** bugün 'aşkuñ ucından 'aşıkān
Var mıdır bir çäre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1*).
[n'itsün,]

niye: Neden.

1. Sen **niye** mağrûrsun ey dil bu cihānda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz bu yolda irtihāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9*).
[niye,]

niyyet: Amaç; maksat.

1. Hâne-i dînini ta'mîr eylemekse **niyyetüñ**
Ey Hülûşî dünya evin cümleten vîrân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9*).
[niyyetüñ, -üñ]

niyyet: Niyet, istek.

1. Kûmâş-ı kisve-i 'irfānı **niyyet** var ise 'arza
Kesâdı var satılmaz bey'-i bâzârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7*). [niyyet,]

nokta: Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan şu (.) işaret II Mevzu, husus.

1. Nûşâ-i 'aşkı okumakdan ğaraz bir **noktadur**
Bâ'-ı bismillâh'ı şerha itdi gökden dört kitâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3*).
[noktadur, -dur]

n'ola: Şaşılr mı? II Ne olur?.

1. **N'ola** Âdem'e kılursa secde cümle kudsîyân
Rûy-i 'arz üstine olmuşdur hâlife hâşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 3*).
[n'ola,]
2. **N'ola** deryâ gibi cûş-ı hurûş eyler ise gönülüm
Şadev-veş dürr-i 'irfânım çıka tâ taşra kânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3*). [n'ola,]
3. **N'ola** mânend-i 'Attâr eyler-isem varlığım yağma
Mağabbeti olan gelsün metâ' alsun dükânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7*). [n'ola,]
4. **N'ola** Nâmûs-ı Ekber ola medhinde senüñ 'âciz
Ki zirâ vaşfuñ iden Kibriyâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7*).
[n'ola,]
5. Hülûşî **n'ola** vûs 'atli olursa kalbi 'uşşâkuñ
Ki sulţân-ı mağabbet anda olupdur her an mihmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 9*). [n'ola,]
6. Nâle vû âh-ı zârım **n'ola** tutsa cihânı
Bir ğarîbim ki kâldum berr ü yabân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5*).
[n'ola,]

n'oldu: Ne oldu? II Ne hale geldi?.

1. Gel ey bülbül haber vir **n'oldu** bu zâr olmağa bâ'is
Sebeb ne hem-nişîni ol gülüñ hâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1*). [n'oldu,]
2. **N'oldu** ol pîr-i hâkîkat o 'azîz-i dānā
Kānde iletdüñ anı bu haberi söyle baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 45*).
[n'oldu,]
3. Niçün itmezün karar bir yerde vir baña haber
N'oldu âh-ı zāra tebdil oldu hāndānuñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6*). [n'oldu,]

4. **N'oldu** bā'ış kendini 'aşk âteşine atmağa
Nūr-ı şem' içre mi zāhir oldu cānānuñ senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7). [n'oldu,]
5. Luţf u kahrı aňlayan bilür cihānuñ **n'olduğın**
Kimine zevk-i sürür kimine miñnetden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7). [n'olduğın,]
6. Añladuñsa şüfiyā nedür bu bey'atden ğaraż
Fehm idersin **n'olduğın** pîr ile şöhetden ğaraż (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2). [n'olduğın,]
7. Hülûşî sırr-ı nefahtü ki idrāk iden 'arifler
Bilürler **n'olduğın** insānda mestür şol mu 'ammādan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10). [n'olduğın,]

n'olsa: Ne olmak II Ne hale gelmek.

1. Eyle endişe 'aceb **n'olsa** gerek 'ākıbetüñ
Tābekey ğaflet ile kendüñe eylersin al (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 5). [n'olsa,]

nüh: Dokuz.

1. 'Aşıkuñ ğalbinde gizli 'arş u kürsî hem melek
Dañi anuñ üstine durmaz döner bu **nüh** felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2). [nüh,]
2. Ey Hülûşî Hū ile kıyım olur bu **nüh** felek
Ķaplamışdur on sekiz biñ 'ālemi eţvār-ı Hū (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9). [nüh,]

nükte: Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana II Anlamı ince ve nazik olan söz.

1. Dört kitābuñ **nüktesi** Fātiha'da gizlödür
Tefsîrini dilerseñ okı Furkân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9). [nüktesi, -si]
2. Dem uranlar **nükte-i** sırr-ı "Ene'l- Hāk"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ dārına herkes emān olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 5). [nükte-i, --i]

nükte-sencān-ı ma'ānî: Anlam nüktesini tartan, değerlendirebilen.

1. Dürr-i deryā-yı ĥaķıķatüñ bugün ğavvāşıyım
Nükte-sencān-ı ma'ānî fehm ider mollasıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2). [nükte-sencān-ı ma'ānî,]

nümāyan: Aşık; zahir II Görünür, anlaşılır.

1. Biñ bir ismüñ tecellisiyle döner bu ekvān
Bu ma'nā hod **nümāyan** bellü 'irfān içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12). [nümāyan,]

nümāyān it-: Göstermek; açığa çıkarmak.

1. İdüp taklîd-i eţvāruñ düzüp zāhirde her kārūñ
Nümāyān ider eţkārūñ sata ĥalkā kerāmetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 6). [nümāyān ider, -er]

nümāyān ol-: Görünmek.

1. Nice efġān itmesün bî-çäre bülbül derd-ile
Her seher **olur nümāyān** gözine gülzār-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 4). [nümāyān olur, -ur]
2. Ey Hülûşî kimde kim **olur nümāyān** 'aşk-ı Hāk
Feth olur aña tarîķ içre nice envār-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9). [nümāyān olur, -ur]

nūr: Işık II İlahi ışık II Hz. Muhammed'in nuru.

1. Haqqıyā Haqq'ın cemālūn **nūruna** müstağrāk ol
Vāşıl olan ol maķāma māsivāyı n'eylesün (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 19).
[nūruna, -u, -n, -a]
2. Cilve-i şem'-i tecellî **nūr** 'aks itdi baña
Anuñ-içün nār-ı 'aşka yanmada pervāneyim (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 3).
[nūr,]
3. Neşve-i feyz-i haķikatden olursun kām-yāb
Kalb evini **nūr** idersin hāver-i tevḥîd ile (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6). [nūr,]
4. Tulū'-ı pertev-i ḥüsnüñ giderdi zūlmet-i cehli
Anuñçün 'āleme **nūruñ** cilādur yā Resūlallāh (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4).
[nūruñ, -uñ]
5. Şeb-i ğamda nice bir vālih olsun dîde-i 'ālem
Tulū' it māhtābım tā cihānı **nūr** göstereñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 4).
[nūr,]

nūr-ı āfitāb: Güneşin nuru II Allah'ın sevgisi.

1. Āyine-i ḥātrıñ jeng-i sivādan eyle pāk
Tā ki kalbūñ ḥānesine doġa **nūr-ı āfitāb** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6).
[nūr-ı āfitāb,]

nūr-ı cemāl: Güzelliġin nuru II Allah'ın cemalinin nuru.

1. İdenler iktibās-ı feyz-i vech-i zū'l-celālinden
Tecellî olur elbetde aña **nūr-ı cemālinden** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 2).
[nūr-ı cemālinden, -i, -n, -den]

nūr-ı Haqq: Allah'ın nuru.

1. Gel halkaya girelüm edeb ile oturalım
Nūr-ı Haqq 'a dalalım tevḥîd idelüm tevḥîd (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 6).
[nūr-ı haqq, -alım]

nūr-ı Hudā: Allah'ın nuru.

1. Ey resūl-i müctebā vü v'ey ḥabīb-i Muştafā
Sensin ol sultān-ı kevneyn sensin ol **nūr-ı Hudā** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 2). [nūr-ı hudā,]

nūr-ı İmān: İman nuru.

1. Kendüye takvāyı rehber eyler-iseñ şüfiyā
Nūr-ı İmān ile kalbūñ ḥānesi dolar her an (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8).
[nūr-ı imān,]

nūr-ı şem': Mumun nuru.

1. N'oldu bā'is kendini 'aşk āteşine atmaġa
Nūr-ı şem' içre mi zāhîr oldu cānānuñ senüñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 8).
[nūr-ı şem',]

nūr-ı tecellî: Allah'ın tecellisinin nuru.

1. Hulûsî niceler daġı olup iḥlāş-ile dervîş
Açılup kalbine **nūr-ı tecellî** kurb-ı ḥazretten (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14).
[nūr-ı tecellî,]

nūr-ı zivā: Işıġın nuru.

1. 'Aşq bir ḥürşîd-i 'ālem-tābdur kim şu'lesi
Cümle eşyāya virüpdür dembedem **nūr-ı zivā** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6).
[nūr-ı zivā,]

2. Yanup yakılmada t̄ab-ı muḥabbetde dil-i uṣṣāk
Göñül ikliminüñ **nūr-ı z̄iyāsı** meclis-i tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4*).
[nūr-ı z̄iyāsı, -sı]

nüş it-: İçmek II Aşkı tatmak II Gönül vermek.

1. Ben dilerem 'aşk elinden bir kadeḥ **nüş itmege**
Lîk göñlüm uymadı baña hevādār olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5*).
[nüş itmege, -meg, -e]
2. 'Acebdür bâde-i 'aşkıñ ger **nüş itse** bir 'āşık
İki 'ālemi terk idüp olur bülbül gibi nālân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7*).
[nüş itse, -se]

nüş idelden: İçmek II Bir şeye sahip olmak II Aşkı tatmak; gönül vermek.

1. Cām-ı 'aşkuñ **nüş idelden** şöyle medhûş oldu dil
Sağ u solum añlamaz mestāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7*). [nüş idelden, -el, -den]
2. Ey Hülûşî bâde-i ğam zevkidür 'āşıklarūñ
Ben o zevkî **nüş ideli** key 'aceb mestāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10*).
[nüş ideli, -eli]
3. **Nüş ideli** bezm-i 'aşk-ı İlāhî cāmını
Bir nefes eyledi kaldı bezm-i mestānemiz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 3*).
[nüş ideli, -eli]
4. **Nüş iden** cām-ı muḥabbet yār elünden her zamān
Oldı ancak ol Hülûşî 'aşk-ı zevke āşinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9*). [nüş iden, -en]
5. Es-şalā gelsün mi 'aşk **nüş iden** 'āriflere
Tā ebed medhûş olur bu meclisüñ mestānesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7*).
[nüş iden, -en]
6. Ezel cāmında 'aşkı **nüş idenden**
O günden beru tā mestāneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3*). [nüş idenden, -en, -den]
7. Cām-ı 'aşkı **nüş idenler** sāğar-ı tevḥīd ile
Oldular mest-i ebed bu dāver-i tevḥīd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 1*). [nüş idenler, -en, -ler]
8. Sāki-i bezm-i elestden **nüş idüpdür** bādeyi
Anuñ-içün gehi mest u gāhi ḥayrāndur göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 3*).
[nüş idüpdür, -üp, -dür]

nüş eyle-: İçmek II Aşkı tatmak; gönül vermek.

1. Bezm-i 'aşk-ı İlāhî cāmını **nüş eyledik**
Zāhidi 'uzlet gözet sen ister içme ister iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 3*). [nüş eyledik, -dik]
2. O şişe kim mey-i nāb-ı ḥaḳīkatle mücellādur
Anı **nüş eyleyen** 'āşık dū 'ālemden mu'arrādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2*). [nüş eyleyen, -y, -en]
3. Feyz-i Ḥaḳ'dan bir kadeḥ **nüş eyleyen** dīvāneler
Hızr elinden de olursa āb-ı ḥayvān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 7*).
[nüş eyleyen, -y, -en]

nüşa: Sayfa II Kitap.

1. Ḥabbeza pāk **nüşadur** añlayana ma'rifet
Lîkin mezāyāsını bilmege devlet gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 9*).
[nüşadur, -dur]

nüşa-i 'aşk: Aşkın nüşası.

1. **Nüşa-i aşkı** okumakdan ğaraz bir noktadur
Bā' -ı bismillāh'ı şerha itdi gökden dört kitāb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3*).
[nüşa-i aşkı, -ı]

nutk: Konuşma, konuşma yetisi.

1. Hîkmetinde nice Farâbî qalır dem-beste
Kelām u **nuṭqımı** idrâkde 'âciz Loqmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6*).
[nuṭqım,]

O o

o: O, işaret sıfatı.

1. Meclis-i 'aşkda añıldıkda haķıķat sözleri
'Aşıkun' 'inde bil yokdur **o** sözlerden leziz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4).
[o,]
2. Ğaflet ile itmesün 'ömrün güzer cânâ senün
Ey Hulûşî çeşm-i 'ibret eyle gel **o** yana bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10).
[o,]
3. Ey Hulûşî bâde-i ğam zevkidür 'aşıklarun
Ben **o** zevki nüş ideli key 'aceb mestaneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10).
[o,]
4. O şîşe kim mey-i nâb-ı haķıķatle mücellâdur
Anı nüş eyleyen 'aşık dü 'âlemden mu'arrâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1). [o,]
5. Degüldür Haķ için añla Hulûşî şol kelâmlar kim
Murâd ider **o** sözlerle ki haķ pesendünî vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10). [o,]
6. Cemâlün şem'ine pervaneyim ben
O nâra yanmağa divaneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 2). [o,]
7. Bağçe-i gülzâr-ı Raḥmân'dan alanlar şemme'i
Tâ ebed bâkî kalur anuñ dimâğında **o** bû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8). [o,]
8. Yapar ol kendüye vicdân murâd üzre sürer devrân
O şeh meclisine iḥvân bakalar 'ayn-ı ibretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10). [o,]
9. Ezel câmında 'aşkı nüş idenden
O günden beru tâ mestaneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4). [o,]
10. Rehberi kuṭb u zamân Haķkı'ya olmuşdı karin
Almış idi **o** 'azizden nice kez ḥayr du'â (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 58). [o,]
11. Kânı **o** ḥilm-ile ârâste olan zât-ı şerif
Görmedi kimse zebânında anuñ zerre ḥatâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 55). [o,]
12. Kânı ol haķa-i zikrinde ḥalâvetle **o** feyz
Kânı ol şevk-ile dillerde olan zevk ü şafâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 53). [o,]
13. N'oldu ol pîr-i haķıķat **o** 'aziz-i dâna
Kânde iletdün anı bu ḥaberi söyle baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 45). [o,]

o: Üçüncü tekil şahıs zamiri.

1. 'Acüzî dehre baş egmez **o** kim mülk-i tecerrüdde
Kânâ'tat taḥtî üzre dâver-i hükm-ile Dârâ'dur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3).
[o,]
2. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike **oñsuz** bu yolda irtihâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10).
[oñsuz, -ñ, -suz]
3. 'Aşķ bir sırr-ı İlâhîdür 'ayân olmaz **aña**
Nice biñ vaşf eylesem resm ü beyân olmaz **aña** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1).
[aña, -ñ, -a]
4. Kimde kim zâhir olur 'aşķ u muḥabbetden eşer
Öz vücûduñ terk ider nâm u nişân olmaz **aña** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 4).
[aña, -ñ, -a]
5. Dem uranlar nûkte-i sırr-ı "Ene'l- Haķ"dan bugün
Düşdi 'aşķuñ dârına herkes emân olmaz **aña** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6).
[aña, -ñ, -a]

6. Şol gönüller kim bugün yâr-ile hâlvat oldılar
Keşret içre olsa da kayd-ı cihân olmaz **aña** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8*).
[aña, -ñ, -a]
7. Ey Hülûşî tâlib-i dîdâr-ı Hakk olan gönül
Tâlib-i hûrî değül meyl-i cinân olmaz **aña** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 10*).
[aña, -ñ, -a]
8. Zâhir olunca **aña** esrâr-ı zât
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedûd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 11*). [aña, -ñ, -a]

odur: Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden kelime.

1. Zâhir ü bâtın ile anuñ olup münkâdı
Şeyhim üstâdım **odur** eyler idi aña senâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 60*).
[odur,]

od: Ateş II İç yangını.

1. Ey 'âşık-ı şâdıklar tevhid idelüm tevhid
'Aşk **odına** yanıklar tevhid idelüm tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2*).
[odına, -ı, -n, -a]
2. Düşeli âhir Hülûşî 'aşk-ı Hakk'a âşinâ
Hicr **odına** yanuban leyl ü nehâr bîmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10*).
[odına, -ı, -n, -a]
3. Ey gönül ister-ise cânuñ ola **oddan** hâlâş
İbtidâ nefsinî eyle şer ile şûrdan hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1*).
[oddan, -dan]

oku-: Yazılmış bir şeyi gözden geçirip anlamaya çalışmak II Eğitim görmek.

1. Dört kitâbuñ nüktesi Fâtîha'da gizlûdür
Tefsîrini dilersen **oku** Furkân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 10*). [okı,]
2. Nüşa-i 'aşkı **okumakdan** garaz bir noktadır
Bâ'-ı bismillâh'ı şerha itdi gökden dört kitâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3*).
[okumakdan, -mak, -dan]
3. Ey Hülûşî evvelâ terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i 'aşk içre soñra gir **oku** 'irfânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10*).
[oku,]
4. İster-iseñ Hülûşî koçmağa bü-y-ı 'irfân
Oku ledünni 'ilmüñ bu gülsitân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*).
[oku,]
5. Ey Hülûşî hem nazîre hem hediye olmağa
Yolla bu şî'rini yârân **okusun** bayram için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12*).
[okusun, --sun]

ol-: Olmak II ... haline gelmek II ... durumda bulunmak II Vuku bulmak

1. Yüzün suyn döküp güyâ lisân-ı hâl ile **ola**
İçenlere du'â-yı hayr okur su gibi ezberden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 3*).
[ola, -a]
2. Hülûşî sâlik-i râh-ı hakikat **olayım** dirseñ
Gelüp bu mekteb-i 'irfânda ders-i 'aşkı tekrâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9*). [olayım, -a, -(y)ım]
3. Hâk yolına düş **olanlar** 'aşk-ıla tevhid ider
Cân u dil bî-hüş **olanlar** zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*). [olanlar, -an, -lar]
4. 'Âleme **oldı** vücûduñ "rahmeten li'l-'âlemîn"
Dü cihânda buldı rahmet saña iden iktidâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 3*). [oldı, -dı]

5. İki bölmüş cihānuñ halkını bu hāme-i taqdīr
Kimi ehl-i hicāb **olmuş** kimisi āşinā yā Rab (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 9, Mısra 10*).
[olmuş, -muş]
6. 'Acūze **olduğuñ** bu dehr-i dūnuñ bildi erler hep
Anuñçün aña mā'il olmadı 'ākil gelenler hep (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 11, Mısra 1*).
[olduğuñ, -duğ, -uñ]
7. Terk idersin taht u tācuñ sen de İbrāhīm gibi
Mülk-i ma'nāda ulu sultān **olursun** 'ākıbet (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 14, Mısra 6*).
[olursun, -ur, -sun]
8. Şem'-i 'aşka cān virür pervāne-veş 'āşık **olan**
Nār-ı Nemrūd'ı ider 'āşıklara gülzār-ı dost (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 15, Mısra 7*).
[olan, -an]
9. Bī-mezāk **olur** lebensiz şehd-i şekker 'āşika
Dest-i sākīden tualım şerbeti nīlüfer iç (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 18, Mısra 5*). [olur, -ur]
10. Kimde kim zāhir olur 'aşk u muhabbetden eser
Öz vücūduñ terk ider nām u nişān **olmaz** aña (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 2, Mısra 4*).
[olmaz, -maz]
11. Zāhidā gel 'aşka girmekdür bu şüretten murād
Terk ideğör kıl ü kālī **olasın** ehl-i reşād (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 21, Mısra 2*).
[olasın, -a, -sın]
12. Ey Hülūşī tālib-i dīdār-ı Hākk **olan** gönül
Tālib-i hūrī değül meyl-i cinān olmaz aña (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 2, Mısra 9*).
[olan, -an]
13. Şol gönüller kim bugün yār-ile hālvet oldılar
Keşret içre **olsa** da kayd-ı cihān olmaz aña (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 2, Mısra 8*).
[olsa, -sa]
14. Ey Hülūşī tālib-i dīdār-ı Hākk olan gönül
Tālib-i hūrī değül meyl-i cinān **olmaz** aña (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 2, Mısra 10*).
[olmaz, -maz]
15. Şol gönüller kim bugün yār-ile hālvet oldılar
Keşret içre olsa da kayd-ı cihān **olmaz** aña (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 2, Mısra 8*).
[olmaz, -maz]
16. Hülūşī kuluña her ān ināyet eyle yā Mennān
Olupdur vālih ü hayrān senūñ 'aşkuñla yā Mevlā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 8, Mısra 10*). [olupdur, -up, -dur]
17. Maḥzen-i esrār-ı Hākk **olduğunuñ** bürhānidur
Naşş-ı Kur'an'da şu ma'nā didi mā evhā Hudā (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 6, Mısra 5*).
[olduğunuñ, -duğ, -u, -nuñ]
18. Şirāt-ı müstakīme doğrı giderdi yolımız
Eger 'ināyet-i tevfiḳ **olursa** yā Fettāh (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 19, Mısra 8*). [olursa -ur, -sa]
19. 'Āşika **olmaz** ṭarīḳ-i 'aşkdan rāh-ı şavāb
Hem dahi olmaz aña ḡayrı cihetden feth-i bāb (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 10, Mısra 1*).
[olmaz, -maz]
20. 'Āşika olmaz ṭarīḳ-i 'aşkdan rāh-ı şavāb
Hem dahi **olmaz** aña ḡayrı cihetden feth-i bāb (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 10, Mısra 2*).
[olmaz, -maz]
21. Nihān olmaz 'acebdür gözlüden eṭvārı bu halkuñ
Ne keyfiyetde **olmuşdur** bütün 'ālem seçerler hep (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 11, Mısra 6*). [olmuşdur, -muş, -dur]
22. Ṭarīḳ-i Hākk 'da **olan** āşıklar
İstemez menzilinı olsun kāh (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 20, Mısra 5*). [olan, -an]
23. Ṭarīḳ-i Hākk 'da olan āşıklar
İstemez menzilinı **olsun** kāh (*Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 20, Mısra 6*). [olsun, -sun]

24. Bir ‘aceb hikmet-dürür ‘aşkuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ **ola** tā vāşıl-ı dīdār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6*).
[ola, -a]
25. ‘Ârif **olan** eylemezmiş işbu ekvāna nazar
‘Âşkuñ yanında bu dünyā ile ‘uqbā nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*).
[olan, -an]
26. Hülûşî ‘âşık **olanuñ** yanup yakılmadır kârı
Nedür ‘âşıklarūñ zevk ü şafâsı anı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11*).
[olanuñ, -an, -uñ]
27. Hülûşî kalb gözin açmağa sa’y eyle bu meydānda
Gözi a’ mā **olanlar** rü’ yet-i dīdārı n’eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10*).
[olanlar, -an, -lar]
28. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer ‘aşk ile âvâre
Yanar pervâne-veş nâre gönül eglemez eglemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [olan, -an]
29. Ey Hülûşî tahtgâh-ı ‘aşk olalı bu gönül
Dopdolu **olmuş-durur** ‘irfân-ıla dîvânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 10*).
[olmuş-durur, -muş, --durur]
30. Hâne-i dilde olalı ‘aşk-ı Hâk mihmânımız
Hamdüllillâh küfr-i şekden **oldu** pāk imânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 2*).
[oldu, -du]
31. Ey Hülûşî tahtgâh-ı ‘aşk **olalı** bu gönül
Dopdolu olmuş-durur ‘irfân-ıla dîvânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9*).
[olalı, -alı]
32. Elif gibi eger doğrı **olursan**
Efendi kırtarursın dünyāda re’s (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 3*). [olursan, -ur, -sa, -n]
33. Ey Hülûşî sanma fehmi ider bunu nādān **olan**
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i ‘irfân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9*). [olan, -an]
34. Eger kurb-i "ev ednā'ya" dilerseñ varmağa sâlik
Olupdur bu vuşulūñ reh-nümâsı meclis-i tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 8*). [olupdur, -up, -dur]
35. Nice biñ cān-ıla eylemesün iqbāl aña ‘âşık
Olur tesbīḥ-i Mevlā her şadāsı meclis-i tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 6*). [olur, -ur]
36. Şüfiyā ger ister-iseñ āb-ı Kevşer’dan lezîz
Şerbet-i ‘irfân **olupdur** şehd ü şekerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2*). [olupdur, -up, -dur]
37. Büy-ı mihrinden şemim itmek **olur** ey ‘andelīb
Şad hezārān baña gelür gonce-i terden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7*).
[olur, -ur]
38. Ey Hülûşî añlamak erbāb-ı ‘aşkuñ sözlerin
Dilde şevk-āmiz **olur** qand-i mükerrerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 10*). [olur, -ur]
39. Kırtulursa kayd-ı berzaḥdan bugün ‘ârif **olan**
Aña her bir qatre mürşid zereler bir pîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5*).
[olan, -an]
40. Açıl ey yüzi gül ḥüsnüñde **olan** ānı görsünler
Dökül ey ḥün-ı çeşmim gözlerimde kanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1*). [olan, -an]
41. Olmagıl cānā ḡazūb hilmi sıfāt it kendüñe
‘Âkile lâyiḳ budur her sözi ola inbisāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5*).
[olmagıl, -ma, -gıl]

42. Bir gün **olur** götürür dünyā metā' ını felek
 Qabr içinde altına döşer saña toprak bisāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3).
 [olur, -ur]
43. Tecelliyle beni mest itdi Hālāk
 Anuñ-çün cān u dilim **oldu** müştāk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2). [oldu, -du]
44. İzāfâtı kuyūdâtı güzër it
 Ki sa'y it **olasın** tā vāşıl-ı Hāk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6). [olasın, -a, -sın]
45. Her seher bülbül gibi efgān u feryād eylegil
Olma sakın müdde'î-veş dilde āh u vāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6).
 [olma, -ma]
46. Ey Hülûşî zerre yokdur bu cihānuñ rāhâtı
 Sa'y idegör tā ki yarın **olasın** sen muhterem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10).
 [olasın, -a, -sın]
47. Mücerred dildedür el-hākķ maħabbet da'vası hālķuñ
 Bu dehrüñ böyle nā-hemvar **olan** yarından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4). [olan, -an]
48. Dağıdanlar varlığın 'ālemde İbrāhīm gibi
 Mülk-i ma'nāda **olupdur** cümlesi şāh-ı cihān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6).
 [olupdur, -up, -dur]
49. Cümle eşyāda şıfāt-ı Hāk zāhir görünür
 Perdeyi ref' it gözinden ehl-i didār **ol** bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6).
 [ol,]
50. Senüñ hıketlerin fehminde şad Loķmān **olur** 'āciz
 Senüñ bir katre 'ilminde Felātun-'akl **olur** hayrān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5). [olur, -ur]
51. 'Acebdür bāde-i 'aşķını ger nüş itse bir 'aşķ
 İki 'ālemi terk idüp **olur** bülbül gibi nālān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8).
 [olur, -ur]
52. Merd-i meydān-ı Hudā **olmak** dilersen şūfiyā
 Nefsini mür eyle andan şöra Süleymān'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7).
 [olmak, -mak]
53. Derd-i 'aşķuñla kaçan kim dilde āh-ı zār **olur**
 Gözlerimüñ yaşı diñmez sanki bir piñar **olur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1).
 [olur, -ur]
54. Derd-i 'aşķuñla kaçan kim dilde āh-ı zār **olur**
 Gözlerimüñ yaşı diñmez sanki bir piñar **olur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2).
 [olur, -ur]
55. Feyż-i Hāk'dan bir kadeh nüş eyleyen dîvāneler
 Hızr elinden de **olursa** āb-ı hayvān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8).
 [olursa, -ur, -sa]
56. Derd-i miħnet hem-demi **olsa** revādur 'aşķuñ
 Hāne-i derd-i belāya ğayrı miħmān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3).
 [olsa, -sa]
57. Olanlar mübtelā la'l-i leb-i meknūnuna yāruñ
Olur medhūş-ı 'aşķuñ bāde-i hāmrayā katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4). [olur, -ur]
58. Yaraşur va'z āña hākķā ki **ola** 'ilm-ile 'āmil
 'Ameli olmayanuñ dinlemezler va'dini vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7).
 [ola, -a]
59. Müdde'îye lāf ile **olmaz** bu yoluñ sāliki
 Komayınca yolına rūh-ı revānı el-vedā' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5).
 [olmaz, -maz]
60. Su gibi sāfî-dil **oluban** yire sür yüzini
 Ehl-i dil olanlaruñ kalbinde gerekmez dimāğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3).
 [oluban, -uban]

61. İstikâmet üzere **olursan** olursın şübhe yok
İki 'âlemde efendi alnı açık yüzü ağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5). [olursan, -ur, -sa, -n]
62. Dünyâda çeker her ferd hâlince belâ vü derd
İsterseñ **olasın** merd inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4). [olasın, -a, -sın]
63. Hây hüy ile **olur** sanma bu yoluñ sâlikî
Âb-veş sâfî gönül kalbi dolu imân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3). [olur, -ur]
64. Su gibi durma ziyâde **olmadadur** neş'esi
Hâşılı bu 'aşk-ıla deryâ-yı 'ummândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5). [olmadadur, -ma, -da, -dur]
65. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihânda bilmezem
Bir gün **olur** sâlike oñsuz bu yolda irtihâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10). [olur, -ur]
66. Ey Hülûşî bir kanâ'at küşesini mesken it
Gel ğinâ-yı ma'nevî tahtında hünkâr **ol** bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [ol,]
67. Kat'ider varlık cibâlûñ dembedem efgân ile
Olmağa Ferhâd gibi ma'sûka mihmân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8). [olmağa, -ma, -ğa]
68. Ey Hülûşî mîr-i 'aşka kul olan dîvâneler
Taht-ı tecrîd üzere **oldı** cümlesi sultân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12). [oldı, -dı]
69. Terk ider İbrâhim-âsâ ey Hülûşî varlıguñ
Olmağa mülk-i beka tahtında sultân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10). [olmağa, -ma, -ğa]
70. Rûz-ı eleste **olan** va'dimize ola vefâ
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî mübârek Ramazân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7). [olan, -an]
71. Cilvegâh olalı dilde miñnet ü ğam her zamân
Hayret-ender-hayret içre **oldu** ahevâlim yaman (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6). [oldu, -du]
72. Ni'metine şükr iden Hakk'ıñ **olur** şahib-ğimâ
Ref' **olur** andan küdürât u ğam u vehm 'anâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 11). [olur, -ur]
73. Olduñusa zerre deñlü 'aşk-ı Hakk'dan behre-yâb
Kalbûñ evi dopdolu **olur** senûñ envâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8). [olur, -ur]
74. Neşve-i feyz-i hakikatden **olursun** kâm-yâb
Kalb evini nûr idersin hâver-i tevhid ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 5). [olursun, -ur, -sun]
75. Ey Hülûşî ister-iseñ anlamağa kendüñi
Bende ol bir mürşide kim 'ârif-i devrân **ola** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10). [ola, -a]
76. N'ola Nâmûs-ı Ekber **ola** medhinde senûñ 'âciz
Ki zirâ vaşfuñ iden Kibriyâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7). [ola, -a]
77. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki deryâda **olur** mestür
Nice gizlü olur deryâda deryâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7). [olur, -ur]
78. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki deryâda olur mestür
Nice gizlü **olur** deryâda deryâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8). [olur, ur]

79. Varlığı çünkü hebâdur bu cihânun şübhe yok
Pes nice 'arif **olan** düşer bunun sevdasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 96, Mısra 4*).
[olan, -an]
80. Şabr iden fakra tahammül eyleyen miñnetlere
Bir ulu sultân **olur** yarın ki 'âlî pâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 6*). [olur, -ur]
81. Ğarka-i mañv-ı fenâ **olmak** erenler kârıdır
Sanma her bir müdde'îye açıla rāh-ı sedād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 21, Mısra 3*).
[olmak, -mak]
82. Kurtulursa kayd-ı berzahdan bugün 'arif olan
Aña her bir kaçre mürşid zereler bir pîr **olur** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 6*).
[olur, -ur]
83. İhtiyār-ıla kabûl iden bu gün fakruñ yoluñ
'Ālem-i ma'nāda yarın bir ulu sultân **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 93, Mısra 6*). [ola, -a]
84. Hülûşî niceler dañı **olup** ihlāş-ile dervîş
Açılup kalbine nūr-ı tecellî kurb-ı hāzretiden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 13*).
[olup, -up]
85. Cilvegāh **olalı** dilde miñnet ü ğam her zamān
Hayret-ender-hayret içre oldu ahvālim yaman (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 5*). [olalı, -alı]
86. Kalma bu kısr içre sa'y it **olmağa** ālî-tebār
Var mıdır bir çäre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 11*).
[olmağa, -mağ, -a]
87. Revādur sözlerim **olsa** cevāhir
Yem-i 'irfānda bir dürdāneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 86, Mısra 7*). [olsa, -sa]
88. Hülûşî añlamadı gitdi bu cāndan esrārı
Ki kim **olmadı** kalbinde 'aşk-ı Hāk pinhān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 87, Mısra 14*).
[olmadı, -ma, -dı]
89. Kaṭ' ider meylüñ bu dünyādan **olan** ehl-i fenā
Kaşr-ı kurbā irişür Hāk ile **olan** āşinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 13*).
[olan, -an]
90. Cām-ı 'aşkı nûş idenler sāğar-ı tevḥîd ile
Oldular mest-i ebed bu dāver-i tevḥîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 92, Mısra 2*).
[oldular, -du, -lar]
91. Nîst ü hestüñ kaydını terk eyleyenler sālîkā
Gördügi Hāk bağıdı hep āyet-i Rāḥmān **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 93, Mısra 8*).
[ola, -a]
92. Kemāl-i şevküñ-ile dil 'aceb medhūş-ı ser-gerdān
Olup müstağrak-ı hayret gezerim dāyimā sekrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 2*). [olup, -up]
93. Begim kāni'-dil **olan** iltifāt itmez bu dünyāya
Ne ḥāşıl bu denîñüñ bu tuṭalum māl u menālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 77, Mısra 5*). [olan, -an]
94. Şu diller kim senüñ 'aşkuñ ile cānā **olur** ḥandān
Ebed Mısr'ı vücūd içre **olur** Yūsuf gibi sultān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 75, Mısra 2*).
[olur, -ur]
95. Hülûşî n'ola vūs'atli **olursa** kalbi 'uşşākuñ
Ki sultān-ı maḥabbet anda olupdur her an mihmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 75, Mısra 9*). [olursa, -ur, -sa]
96. Hākıyā Hāk'ıñ cemālüñ nūruna müstağrak **ol**
Vāşıl olan **ol** maḳāma māsivāyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 19*).
[ol,]

97. Ey kendüzin yetüren cism-ile cān içinde
Dām **oldu** bu vücūduñ kalduñ zindān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2*).
[oldu, -du]
98. Tâlib-i şevk-i Hudâ'nuñ derd **olur** sermâyesi
Miḥnet u renc u te'abbüd kesb-i 'aşkuñ mâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 1*). [olur, -ur]
99. **Olma** âlûde-i 'işyān ḥāb-ı ğafletle gözüm
Ġaflet uyhusuyla itdüñ kendi nefsün nekbeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7*).
[olma, -ma]
100. Mîve'-i 'irfāndan **olmak** diler-iseñ ḥişçe-mend
Bağçe'-i naḥl-i hidāyetdür ṭarîk-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3*).
[olmak, -mak]
101. Sıdk-ıla bu yola gir **olmak** dilerseñ behr-mend
Melce'-i ehl-i sa'âdetdür ṭarîk-i Celvetî (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7*).
[olmak, mak]
102. **Olmadı** 'aqlum baña hem-rāh Ḥaḥḥ'a varmağa
N'idem isti'dādımı baña vefādār olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3*).
[olmadı, -ma, -dı]
103. Olmadı 'aqlum baña hem-rāh Ḥaḥḥ'a varmağa
N'idem isti'dādımı baña vefādār **olmadı** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4*).
[olmadı, -ma, -dı]
104. Ben dilerem 'aşḡ elinden bir ḳadeḥ nüş itmege
Lîk göñlüm uymadı baña hevādār **olmadı** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 6*).
[olmadı, -ma, -dı]
105. Koḳmaduñ bu gülsitāndan ey göñül bûy-ı murād
'Andelîb gibi işün leyl u nehār zār **olmadı** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*).
[olmadı, -ma, -dı]
106. 'Aşḡ bir evc-i Hümā pervāzıdur kim zıllinūñ
Kime kim düşse **olur** dāreynde rif'at sāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4*).
[olur, -ur]
107. Söz tamām oldu Ḥulûşî irdi encāma kelām
Oldu dîvāne şadef-veş cevherün dürdānesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 10*).
[oldu, -du]
108. Nesīm-i feyz-i Raḥmān **olmağa** bûy-ı ḥaḳîkatden
Bu yolda nefis-i bed-ḥāhe nice yıllar cefā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 5*).
[olmağa, -mağ, -a]
109. Ḥulûşî biñ ḳusūr ile **olan** a'māle aldanma
Ḳabûl olmasına anuñda Ḥaḫret'den rızā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9*).
[olan, -an]
110. Tefekkürde iken bu mısra'ı hātîf idüp ilhām
Şafā-baḥş **oldu** ehl-i dil için bu dil-rübā dergāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [oldu, -du]
111. Eger şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldu
Ya faḳr ile Ebū Derdā ğināda İskender **olduñ** tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [olduñ, -du, -ñ]
112. Ey Ḥulûşî hem nazîre hem hediye **olmağa**
Yolla bu şî'rini yārān okusun bayram için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11*).
[olmağa, -mağ, -a]
113. Bu 'ilme dā'ir **olan** fenni bilimez Eflātūn
Tefekküründe nice 'aḳl bu 'ilmi olur ḫayrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 3*).
[olan, -an]
114. Sen murād üzre daḫi nā'il-i kām **olmazdan**
Bezm-i maḳşūdına senün irişür nice zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 11*).
[olmazdan, -maz, -dan]

115. 'İlm ü hikmetle eger **olsa** Felâtûn-ı zamân
Yine cellâd-ı ecelden bulamaz zerre emân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 23*). [*olsa, -sa*]
116. Yazayım her satırın hâme-i müjgânımla
Çeşm-i hûn-âbımla **olam** aña rîh-efşân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 28*). [*olam, -am*]
117. Biline tâ ki vefât iden pederimden **oldu**
Kubbe-i heft semâ başıma her dem zindân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 33*). [*oldu, -du*]
118. Hem-civâr eyle Hâbîbüñe makâm-ı pederi
'İzzet-i rif' at-ile aña bu devlet **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 76*). [*ola, -a*]
119. Feyz-i kudsüñle beni eyle murâda vâsıl
Beni güm-kerde-i râh itme işim fırkat **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 74*). [*ola, -a*]
120. Yâ İlâhî saña her hâl-ile budur dileğim
İki 'âlemde baña 'izzet-ile rif' at **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 72*). [*ola, -a*]
121. Nice bu fâniye meyl ide begim 'âkiler
Ki makâmını yarın bulur-iken cennet **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 70*). [*ola, -a*]
122. Nice cân virmeye da 'vacısı çün Hâzret **ola**
Nice fırkatde kalur dil ki aña vuşlat **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 68*). [*ola, -a*]
123. Ölmeden kendi fenâ bulmuş-idi 'âlemde
Vâsıl-ı Hâk **oluben** kaçdı idi mülk-i beķā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 64*). [*oluben, -uben*]
124. Zâhir ü bâtın ile anuñ **olup** münkâdı
Şeyhim üstâdım odur eyler idi aña senâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 59*). [*olup, -up*]
125. Rehberi kûtb u zamân Hâkî'ya **olmuşdı** qarîn
Almış idi o 'azizden nice kez hayr du'â (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 57*). [*olmuşdı, -muş, -dı*]
126. Kânı o hilm-ile ârâste **olan** zât-ı şerîf
Görmedi kimse zebânında anuñ zerre haţā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 55*). [*olan, -an*]
127. Bir iki gün seni besler ki **olasın** şâlih aña
Yohsa bu çerh-i denî kimseyi eyler mi zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13*). [*olasın, -a, -sın*]
128. Nice **olmaya** bilâ-mecma'ı bu dâr-ı belâ
Sicn-i mü' min dir idi aña Resûl-i müte'âl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 19*). [*olmaya, -ma, -y, -a*]
129. Nice cân virmeye da 'vacısı çün Hâzret **ola**
Nice fırkatde kalur dil ki aña vuşlat **ola** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 67*). [*ola, -a*]
130. Ey viren tâc u külâhı kendüye revnaķ dede
Sanma tecridî hemân **olmaķ-durur** çaylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 2*). [*olmaķ-durur, -maķ, --durur*]
131. Hulûşî çünki taķdîr-i Hudâ'ya şey'-i sâbıķdur
Muķadderler **olur** elbet sen andañ sa'y-i 'aksin tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10*). [*olur, -ur*]
132. Eger şâh u gedānuñ menzili çünki mezār **oldı**
Ya faķr ile Ebû Derdā ğınāda İskender olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3*). [*oldı, -dı*]
133. Şol iki ğurfeler kim ķubbetullāha **olur** nāzır
İki 'âbide beñzer kim salât üzre **olur** her ğāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4*). [*olur, -ur*]

134. Hediye hem nazîre **olmağa** Kurrâ Efendi'ye
Hulûsî söyledi bu şi'ri aña i'tizâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9*). [*olmağa, -mağ, -a*]
135. Kanı ol halka-i zikrinde halâvetle o feyz
Kanı ol şevk-ile dillerde **olan** zevk ü şafâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 54*). [*olan, -an*]
136. Bir 'azîz idi ki halk **olmuş-idi** aña mürîd
Himmet-i feyzi anuñ cümleyi eylerdi ğınâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 47*). [*olmuş-idi, -muş, -idi*]
137. Şeb-i ğamda nice bir vâlih **olsun** dîde-i 'âlem
Tulû' it mâhtâbım tâ cihânı nûr göstere (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*). [*olsun, -sun*]
138. Kayd-ı ism ü resm **olan** olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi gezer bir nâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3*). [*olan, -an*]
139. Kayd-ı ism ü resm **olan** olur leged-pây-i felek
Mihri gör ne koylara girdi gezer bir nâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3*). [*olur, -ur*]
140. **Olmadan** vâ'iz efendi tek hafîd âb-rû
Maşadun var-ise izhâr it Hulûsî nâm içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*). [*olmadan, -madan*]
141. Naḥvet-i kibri ço bu yolda ara bir rehberi
Dil irâdet virmege bir kâmil **ol** insânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8*). [*ol,]*
142. Nefḥa-i rûḥ **olmadan** daḥi tılısm-ı Âdem'e
Ḥaḳ Te'âlâ eylemişdi seni halka muḳtedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7*). [*olmadan,]*
143. Ğaraḳ mülk-i beḳâdur **olmağ-ıçün** râhi ol semte
Vücûd şehrine uğradum bir iki gün durağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5*). [*olmağ-ıçün,]*
144. Yûsuf-ı Mısra'm ki kaldum çâh-ı 'aşḳ içre garîb
Bir enîsim yok ki zindânda **ola** mihmân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8*). [*ola,]*

ol: O, üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

1. Hulûsî zulmet-i ğamdan rehâ bulur **ol** kim
Ola cârî lisânı içre anuñ yâ Fettâḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 9*). [*ol,]*
2. 'Aşḳ **oldur** Ḥaḳ yolında terk ide baş-ile cân
'Andelîb-âsâ hemân bir âh u eḡḡân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5*). [*oldur, -dur*]
3. 'Aşḳ **oldur** kim vire ma'sûḳ yolında baş u cân
Yanuban pervâne-veş kıla vücûduñ bî-nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [*oldur, -dur*]
4. Her kime sevdâ-yı zülfünden zuhûritse eser
Ol daḥi Maşşûr gibi Ḥaḳ yoluna berdar olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8*). [*ol,]*
5. Naḳar itmez ḥaḳîḳat ehl-i zâhir kisvete aslâ
Ḳabûl itmez çü çirk-âb-ı mecâzî **ol** ki deryâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6*). [*ol,]*
6. Ey Hulûsî sanma fehmi ider bunu nâdân olan
Añlar **ol** kimse ki her dem kesb-i 'irfân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [*ol,]*
7. Ey Hulûsî küntü kenzün ma'nâsını añlayan
Ol bilür ancak nedür insânı ḥilkatden ğaraḳ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10*). [*ol,]*

8. Yapar **ol** kendüye vicdân murād üzre sürer devrân
O şeh meclisine ihvân baqalar ‘ayn-ı ibretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 9*).
[ol,]
9. Usûlûñ añlamadılar **onu** hadîsüñ ammâ
Dağı tefsîrini fehminde cümle ser-gerdân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 9*).
[onu,]

ol: O, işaret sıfatı.

1. Ey resûl-i müctebâ vü v'ey habîb-i Muştafâ
Sensin **ol** sultân-ı kevneyn sensin **ol** nûr-ı Hudâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 2*).
[ol,]
2. Ey Hülûşî ümmet iseñ **ol** resûle sen dahi
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11*). [ol,]
3. Zûlmet-i cehl içre kalur **ol** kişi kim yakmadı
Hâne-i qalbine bir şem'-i ma'ârifden sirâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7*).
[ol,]
4. Gözi ceyhûn cigeri pür-hündür
Hâk içün **ol** kişi kim ide surâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8*). [ol,]
5. Nüş iden cām-ı muhabbet yâr elünden her zamân
Oldı ancak **ol** Hülûşî 'aşk-ı zevke âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10*). [ol,]
6. Gel ey bülbül haber vir n'oldı bu zâr olmağa bâ'is
Sebeb ne hem-nişini **ol** gülün hâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [ol,]
7. Her birin bir tarz-ıla üslûba koymuş **ol** Hâkîm
Her birisün kendü varlığına bürhân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5*).
[ol,]
8. Bir 'aceb sevdâ imiş 'âlemde cânâ derd-i 'aşk
Düşmeyen **ol** derde bilmez gâlibâ sevdâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 4*). [ol,]
9. Şıdk-ıla Hülûşî kûl bir kâmilî ara bul
Ol kâmile bende ol sultâna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8*). [ol,]
10. Kâse-i bezm-i elesti çünkü sundı dost aña
Ol sebebdan rûz u şeb mestânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4*).
[ol,]
11. Eyledüm çünkü ezelde hüsnine seyrân anuñ
Ol zamândan 'âşıkam Mecnûn gibi dîvâneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8*). [ol,]
12. Ğaraż mülk-i bekâdur olmağ-ıçün râhi **ol** semte
Vücûd şehrine uğradum bir iki gün durağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5*). [ol,]
13. Gönül bir tıfla beñzer gördüğine hep olur mâ'il
Murād üzre velî emzürmege **ol** dâye katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 8*).
[ol,]
14. Hülûşî göç yarağun it müheyyâ
Ki nefsi nefsi dir **ol** demde herkes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [ol,]
15. Cân u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Âşıkun öz menzili Mansûr gibi **ol** dâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8*).
[ol,]
16. Mâsivâ âlâyişinden kat' iderseñ kendüzin
Bilürem zâhid bulursun **ol** vakit gâmdan hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*).
[ol,]
17. Tâbekey ey dil kılupsun hâlka sen **ol** kıl u kâl
Gelmedi mi hâtırâ bir gün irer 'ömre zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1*).
[ol,]

18. Bunuñda nicesi ey dil idüp aḥvālini tebdīl
Nice bī-çāre vü bī-dil düşer **ol** dāma ğafletden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8*).
[ol,]
19. Yine elṭāf-ı Ḥudā'dan bize oldu iḥsān
Geldi **ol** şehir-i şıyām ya'nî mübârek Ramazān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2*). [ol,]
20. Rûz-ı elestde olan va'dimize ola vefâ
Geldi **ol** şehir-i şıyām ya'nî mübârek Ramazān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8*). [ol,]
21. Ḥaḳ Te'ālâ aña bizzât idüpdür ta'zīm
Geldi **ol** şehir-i şıyām ya'nî mübârek Ramazān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12*). [ol,]
22. Nice mücrimlere teşrîf olupdur ğufrān
Geldi **ol** şehir-i şıyām ya'nî mübârek Ramazān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [ol,]
23. Ḥaḳkıyâ Ḥaḳḳ'ıñ cemālün nûruna müstağrâḳ ol
Vaşıl olan **ol** maḳāma mäsivâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 20*).
[ol]
24. Ey Ḥulûşî ister-iseñ anlamağa kendüñi
Bende **ol** bir mürşide kim 'ārif-i devrān ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10*).
[ol,]
25. Sen **ol** sulṭān-ı server şāh-ı 'ālemsin ki kapuñda
Cihān sulṭānları cümle gedādūr yâ Resûlallāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5*).
[ol,]
26. Benî āvāre itdi ıztırārî **ol** saçı Leylā
Dimeñ Mecnûn'a düşdi dağlara **ol** ihtiyār-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7*).
[ol,]
27. Recā'-ı vaşl için **ol** şāh-ı ḥüsne 'arz-ı ḥāl itdüm
Maḥalli yok didi meyve bulunmaz der-kenār ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5*). [ol,]
28. Gördügi gibi rakibi gitdi **ol** âfet dirîğ
Uğramış idi bize bugün biraz ārām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7*). [ol,]
29. İçmedi bir kaçre bârî bādemiz söz geçmedi
Ol kadar ibrām u iḳdām eyledük bir cām için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10*). [ol,]
30. Kānı **ol** ḥaḳḳa-i zikrinde ḥalāvetle o feyz
Kānı ol şevḳ-ile dillerde olan zevḳ ü şafā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 53*). [ol,]
31. Kānı ol ḥaḳḳa-i zikrinde ḥalāvetle o feyz
Kānı **ol** şevḳ-ile dillerde olan zevḳ ü şafā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 54*). [ol,]
32. Kānı **ol** meclis-i va'zı ki olurdı anda
Nice üftāde-i bī-çāre günāhkāra şifā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 51*). [ol,]
33. N'oldu **ol** pîr-i ḥaḳıḳat o 'azîz-i dānā
Kānde iletdün anı bu haberi söyle baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 45*). [ol,]
34. Benî āvāre itdi ıztırārî **ol** saçı Leylā
Dimeñ Mecnûn'a düşdi dağlara **ol** ihtiyār-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8*).
[ol,]

ol: Bir vaşfa, özelliğe sahip kimse

1. N'ola mānend-i 'Attār eyler-isem varlığım yağma
Maḥabbeti **olan** gelsün metā' alsun dükānımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8*). [olan, -an]
2. Su gibi sāfi-dil oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil **olanlaruñ** ḳalbinde gerekmez dimāğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4*).
[olanlaruñ, -an, -lar, -uñ]

3. Āşinā-yı Hakk **olan** meyl-i sivāyı n'eylesün
'Āşık-ı hüsni cemāl ġayrı hevāyı n'eylesün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmîs 1, Mısra 1).
[olan, -an]

ol: Bulunmak II Yer almak.

1. 'Ār-ı nāmūs şîşesin yerlere çalup kıralı
Kâlb evinde zerre deñlü ne riya ne 'âr **olur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4).
[olur, -ur]
2. Hâne-i dilde **olalı** 'aşk-ı Hakk mihmânımız
Hamdülillâh küfr-i şekden oldu pâk imânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 1).
[olalı, -alı]
3. Saña budur naşihatim şeb u rûz
Tevekkül üzre **ol** Allâh saña bes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6). [ol,]
4. Yaraşur va'z aña hakkâ ki ola 'ilm-ile 'âmil
'Ameli **olmayan** dinlemezler va'dini vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8).
[olmayan, -ma, -y, -an, -uñ]
5. 'Āşıkâ gel vech-i maḥbûbda **olan** şol âna bak
Gör ne hûb şüret yaratmuş Şâni'-i Raḥmân'a bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1). [olan, -an]
6. Ders-i sülûk **olmasa** mâni'-i taḥrîrimiz
Hizmet iderdüm size reşk ide gökde felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 15).
[olmasa, -ma, -sa]

olaldan: Olduğundan beri.

1. Āşinā-yı Hakk **olaldan** halk-ıla bigāneyim
Baḳmazam bu kevne hergiz tâlîb-i cānāneyim (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1).
[olaldan,]

olalıdan: Olduğundan beri.

1. Enîs-i zât-ı Hakk **olalıdan** kalbi Hülûşî'nün
Anuñ-çün 'âlem-i mülkde denilür nāmına insân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 9). [olalıdan,]

on: On, sayı sıfatı.

1. Ey Hülûşî Hû ile kıyım olur bu nüh felek
Kâplamışdur **on** sekiz biñ 'âlemi etvâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 10).
[on,]

onulmaz: İyileşmez II Şifa bulmaz.

1. Kande bakarsam görünür gözime esrâr-ı dost
Bir **onulmaz** derd imiş bu başıma sevdâ-yı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2). [onulmaz,]
2. Bir **onulmaz** derd imiş cānâ maḥabbet âteşi
'Āşıkun kimini öldürdi kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7).
[onulmaz,]

orta: Meydan.

1. Sâ'ir ihvāna da eyle Hülûşî selām
Tâ ki unudulmaya **ortada** nân u nemek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 18).
[ortada, -da]

otur-: Oturmak II Bulunmak II Yaşamak

1. Gel halkaya girelüm edeb ile **oturalım**
Nûr-ı Hakk 'a dalalım tevḥîd idelüm tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5).
[oturalım, -alı, -m]

2. Ey Hülûşî kes ta'alluk dâmenüñ bu fâniden
Geç **otur** bir kûşe-i 'uzletde bî-nâm-ı nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10*).
[otur,]
3. Hülûş eyle 'ibâdetde koma kendüyi ğafletde
Oturur bâb-ı kurbetde kişi beş vaqt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6*).
[oturur, -ur]
4. Murâdın üzre dünyâda tutalum 'ömr sürdin tut
Geçersin 'âkıbet bir gün eger biñ yıl **oturduñ** tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2*). [oturduñ, -du, -ñ]
5. Ta'alluk dâmenüñ ber-çide eyle manzar-ı halkdan
Otur bir kûşe-i vaḥdetde dâ'im Hakk'ı ezkâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 8*).[otur,]

Ö ö

öldür-: Öldürmek II Çok üzmetmek II Perişan etmek.

1. Bir onulmaz derd imiş cânā mahabbet âteşi
‘Aşıkun kimini **öldürdi** kimini itdi sağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8).
[öldürdi, -di]

öl-: Can vermek.

2. Ger hâkîkat çarşusunda bulmak isterseñ revâc
Ey Hülûşî ibtidâ ‘aşk-ıla kûl **ölmek** gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10).
[ölmek, -mek]
3. **Ölmeden** kendi fenâ bulmuş-idi ‘âlemde
Vâsıl-ı Hâk oluben kaçdı idi mülk-i beķā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 63).
[ölmeden, -meden]

ömr-: Ömür II Hayat.

1. Ğaflet ile itmesün **ömrün** güzer cânā senün
Ey Hülûşî çeşm-i ‘ibret eyle gel o yana bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9).
[ömrün, -ün]
2. **Ömrünüz** efzün ola hâneñüz ma‘mûr ola
Kâlbünüz mesrûr ola bu-durur Hâk’dan dilek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 5).
[ömrünüz, -ünüz]
3. Mûheyyâ it yarağun âhîret-çün zîra ki **ömrün**
Akarsu gibi aslâ hafta ile aya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 5).
[ömrün, -ün]
4. Sa‘âdetle geçe **ömrün** dilerseñ
Dime Hâk sözi gûş itdükde lâ lâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5). [ömrün, -ün]

ömr sür-: Yaşamak.

1. Murâdın üzre dünyâda tutalum **ömr sürdin** tut
Geçersin ‘âkıbet bir gün eger biñ yıl oturduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 1). [ömr sürdin, -di, -n]

ömre zevâl ir-: Ölmek.

1. Tâbekey ey dil kılupsun halka sen ol kıl u kâl
Gelmedi mi hâtırâ bir gün **irer ömre zevâl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2).
[ömre zevâl irer, -er]

ömrün geçür-: Yaşamak.

1. Hayıflar aña kim **ömrün geçürdi** hâb-ı ğafletle
Bu ihmâl-i tekâsüldür yeri nâr olmağâ bâ‘iş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 5).
[ömrün geçürdi, -di-ün]

ön: Ön II Huzur II Karşı.

1. İsteyen ‘ilm-i ledünniden bugün almak haber
İbtidâ bir mürşid **öninde** kılur ikrâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 4).
[öninde, -i, -n, -de]

öyle: Öyle.

1. Tâbekey mest-i mey-i cām-ı gurûrsun ey gönül
Ayağın çek **öyle** meclisden ki huşyâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8). [öyle,]

öz: Kendi, şahsı, zatı.

1. Kimde kim zâhir olur 'aşk u muhabbetden eger
Öz vücûduñ terk ider nâm u nişân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 4*).
[öz, -den]
2. Derdime dermân aradum derd imiş dermân baña
Kendi **özüm** bilmege aslım imiş bürhân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2*).
[özüm, -üm]
3. Vuşlat-ı cânân dilerseñ **öz** vücûdundan geçüp
Varlığuñ yağmaya vir hem 'aqlını dîvâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3*).
[öz,]
4. Cân u başdan geçmeyen bulmaz bu yolda mertebe
'Âşıkun **öz** menzili Mansûr gibi ol dâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8*).
[öz,]
5. Hülûşî pāk iden **özin** açar kalbindeki gözin
Görür vuşlatda kendüzin kişi beş vâkt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9*). [özin, -in]
6. Micmer-i 'âlemde yakmağa enâniyyet **özün**
İster-iseñ sâlikâ yak ahker-i tevhid ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3*). [özün, -ün]

özge: Başka, diğer II Kendine has; değişik

1. 'Âşıkım rûz-ı ezelden kısmetümdür âh-ı zâr
Dahı bundan **özge** n'eyler zâhidâ efgân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6*).
[özge,]
2. Kapuña geldik âvâre ola derdimize çâre
Tutuşduk **özge** bir nâre senün 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8*). [özge,]
3. Eger fâide isterseñ vücûduñ 'aşka şarf eyle
Bu yolda naqd-i 'aşkdan **özge** bâzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8*). [özge,]
4. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağrım yaḫar dâ'im
Ne **özge** derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4*). [özge,]
5. Gûnbeğün bulmadadur cümle tenezzül a'zâ
Tûl-i 'ömr ise saña yapmadadur **özge** ḫayâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 10*).
[özge,]

P p

pādişāh: *Padişah, hükümdar II Yüksek mertebeli kişiler.*

1. 'İzzet-i rif'atine bakma cihānuñ şūfiyā

Pādişāhları kıl iden şol ulu sultāna bak (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 54, Mısra 8).

[pādişāhları, -lar, -ı]

pādişāh-ı lā-yezāl: *Zeval bulmaz padişah II Allah.*

1. Ey **pādişāh-ı lā-yezāl** senden kerem senden 'atā

V'ey şāhib-i 'izz ü celāl senden kerem senden 'atā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 5, Mısra 1).

[pādişāh-ı lā-yezāl,]

pāk: *Temiz, saf.*

1. Hāne-i dilde olalı 'aşk-ı Hāk mihmānımız

Hamdülillāh küft-i şekden oldu **pāk** imānımız (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 42, Mısra 2).

[pāk,]

2. Hābeza **pāk** nüshadur aňlayana ma'rifet

Likin mezāyāsını bilmege devlet gerek (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 9).[pāk,]

pāk eyle-: *Temizlemek, arındırmak II Günahlardan arındırmak.*

1. Āyine-i hātiruñ jeng-i sivādan **eyle pāk**

Tā ki kalbūñ hānesine doġa nūr-ı āfitāb (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 10, Mısra 5). [pāk

eyle,]

2. Gönül mir'atını gerd-i sivādan **eylemege pāk**

Şeb u rüz zikr-i tesbîh-i Hudā ile cilā ister (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 7).

[pāk eylemege, -meg, -e]

pāk it-: *Temizlemek II Günahlardan arındırmak.*

1. Āb-ı tevbeyle Hülûşî kendüñi **pāk ide gör**

Tā olasın hāzretüñ ġarķ rahmeti deryāsına (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 96, Mısra 9).

[pāk ide gör,]

2. Hülûşî **pāk iden** özin açar qalbindeki gözün

Görür vuşlatda kendüzün kişi beş vaķt namāz-ile (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 99, Mısra 9).

[pāk iden, -en]

3. Āb-ı luţfuñ baķş ider her şubh-gāhda feyz-i Hāk

Nice 'āşileri **pāk ider** şehertüñ rahmeti (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 106, Mısra 6).[pāk

ider,-er]

4. **İdemedüñ** qalbini sen māsivādan aşlā **pāk**

Ey gönül böyle kalursan işini nār eyledüñ (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 5).

[pāk idemedüñ, -e, -me, -dü, -ñ]

pāmāl ol-: *Ayaklar altında kalmak II Çiġnenmek II Yerle bir olmak.*

1. Görmedim gülşen-i 'ālemde hele bir gül kim

Olmaya hār-ı ġam-ı miñnet elinden **pāmāl** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 16).

[pāmāl olmaya, -ma, -ya]

pās: *Pas, kir II Gönül kiri.*

1. İder mi'rāc-ı rühānî kişi beş vaķt namāz-ile

Siler qalbindeki **pāsı** kişi beş vaķt namāz-ile (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 99, Mısra 2).

[pāsi, -ı]

pāve: *Makam, rütbe II Derece.*

1. Şabr iden faķra taħammül eyleyen miñnetlere

Bir ulu sultān olur yarın ki 'ālî **pāyesi** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 6).

[pāyesi, -si]

pāy-ı himmet: Yardım ayağı.

1. **Pāy-ı himmetle** Hülûşî baş kadem bu meclise
Mecma‘-ı ehl-i velâyetdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9).
[pāy-ı himmetle, -le]

pāyidār ol-: Kalıcı olmak II Ebedî olmak.

1. Manşib-ı dünyâ didüğün sanma **olur pāyidār**
‘İzzeti naşbı yetişmez ‘azli vāveylāsına (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5).
[pāyidār olur, -ur]

peder: Baba II Şair Muhammed Hulusi'nin babası.

1. Biline tâ ki vefât iden **pederimden** oldu
Kubbe-i heft semâ başıma her dem zindân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 33).
[pedrimden, -im, -den]
2. Ya ‘kub-āsâ yeridür ben de kılursam zârı
Pederimden beni yâd eyledi bu devr-i zamân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 36).
[pedrimden, -im, -den]
3. Ben tefekkürde iken mışra‘-ı târîhin anuñ
Dedi hâtif rûh-ı pâki **pedere** rahmet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 80).
[pedere, -e]

pend: Nasihat II Öğüt.

1. Revâdur söyler-ise halka her gün **pendüñi** vâ‘iz
Murâdudur ki tahtış ide yarın kendüñi vâ‘iz (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1).
[pendüñi, -ü, -ñ, -i]
2. Gehî cenneti vaşf eyler gehî düzağ ‘azâbını
Gehî halka ider tafsîl cañımün **pendüñi** vâ‘iz (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6).
[pendüñi, -ü, -ñ, -i]

perde: Gönülde hakkın tecellisine ve ilahi hakikatleri görmeye engel olan maddi manevi her şey.

1. Cümle eşyâda şîfât-ı Haq zâhir görünür
Perdeyi ref‘ it gözinden ehl-i didâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6).
[perdeyi, -yi]

per-i dil: Gönülün kanadı.

1. Bâb-ı kurb-ı hażrete uçurmağa cân murğını
İ‘tikâd-ı pâkden **per-i dilde** hem ‘irfân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 8).
[per-i dilde, -de]

perîşân: Kötü II Acınacak durumda.

1. Âh kim yine esîr-i gâflet-i cândur gönül
Fırkat-ile dembedem işi **perîşândur** gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2).
[perîşândur, -dur]

perr: Kanat.

1. Yakdı çünkü mihr-i ‘aşkuñ **perrini** pervānenün
Oldı anuñcün bu deñlü şem‘-i ‘aşka aşınā (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7).
[perrini, -i, -ni]
2. ‘Andelübün her seher bâ‘is nedür efğānına
Hem dañı pervānenün **perrin** yakıcı nār nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6).
[perrin, -in]

pertev-i nūr-ı Hudā: Allah'ın nurunun ışıǵı.

1. Şem'-i bezm-i yâre ermek ister-iseñ gel beru
Pertev-i nûr-ı Hudâ pervânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6*).
[pertev-i nûr-ı hudâ,]

pervâne: *Geceleri ışığın veya mumun etrafında dönen kelebek II Aşık.*

1. Yakdı çünkü mihr-i 'aşkuñ perrini **pervânenüñ**
Oldı anuñcün bu deñlü şem'-i 'aşka âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7*).
[pervânenüñ, -nüñ]
2. Düş olalı 'aşkına bî-çâreyim yâ Rab meded
Yandı kül oldı tenim **pervâneym** yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 2*). [pervâneym, -y, -im]
3. Bülbül 'âşık geçinür gülzârına
Hem dahi **pervâne** 'aşkuñ nârına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6*). [pervâne,]
4. Yaka 'aşk âteşi cümle varlıguñ **pervâne-veş**
Olmaya tâ ki vücûdî rü'yet-i Hakk'a hicâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 9*).
[pervâne-veş, --veş]
5. Şem'-i 'aşka cân virür **pervâne-veş** 'âşık olan
Nâr-ı Nemrûd'ı ider 'âşıklara gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7*).
[pervâne-veş, --veş]
6. 'Aşk-ı Hakk'a düş olalı bu gönül dîvânedür
Âteş-i şem' içre tutuşmuş yanar **pervânedür** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2*).
[pervânedür, -dür]
7. 'Andelîbüñ her şehir bâ'is nedür efgânına
Hem dahi **pervânenüñ** perrin yakıcı nâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6*). [pervânenüñ, -nüñ]
8. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer 'aşk ile âvâre
Yanar **pervâne-veş** nâre gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4*). [pervâne-veş, --veş]
9. Şem'-i bezm-i yâre ermek ister-iseñ gel beru
Pertev-i nûr-ı Hudâ **pervânesidür** bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6*).
[pervânesidür, -sî, -dür]
10. Kenz-i Hakk'ı ister-iseñ gönlini vîrâne kıl
Yanmada 'aşk âteşine kendüñi **pervâne** kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2*). [pervâne,]
11. Cilve-i şem'-i tecellî nûr 'aks itdi baña
Anuñ-içün nâr-ı 'aşka yanmada **pervâneym** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4*).
[pervâneym, -y, -im]
12. Kanı **pervâne-veş** bağı yanuk müstaķim-i 'âşık
Görüp bir kırı nâle bülbülüñ zârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [pervâne-veş, --veş]
13. 'Âşık oldur kim vire ma'şûk yolında baş u cân
Yanuban **pervâne-veş** kıla vücûduñ bî-nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*).
[pervâne-veş, --veş]
14. Cemâlûñ şem'ine **pervâneym** ben
O nâra yanmağa dîvâneym ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1*). [pervâneym, -y, -im]
15. Gel ey dîvâne gönülüm 'aşk-ı Mevlâ'dan haber söyle
Gel ey **pervâne-veş** yanmış bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2*). [pervâne-veş, --veş]
16. Gözleri giryân her dem cigeri büryân gerek
Şem'-i 'aşkda yanmada **pervâne-veş** sūzân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 8*). [pervâne-veş, --veş]

pervâz: *Uçuş, uçma.*

1. ‘Aşk bir evc-i Hümā **pervāzıdur** kim zıllınū
Kime kim düşse olur dāreynde rif at sāyesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3).
[pervāzıdur, -ı, -dur]

pes: Öyleyse II Bunun için.

1. Varlığı çünkü hebādūr bu cihānuñ şübhe yok
Pes nice ‘ārif olan düşer bunuñ sevdasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 4).
[pes,]
2. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla haşr olisarsuñ
Kıyās it buña aḥvālūñ **pes** andan soñra meylūñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6). [pes,]

pesend: Beğeni; takdir.

1. Degüldür Haḳ için aña Hülûşî şol kelāmlar kim
Murād ider o sözlerle ki halk **pesendüñi** vā‘iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10). [pesendüñi, -ü, -ñ, -i]

piñar: Su kaynağı II Aştığın gözyaşları.

1. Derd-i ‘aşkuñla kaçan kim dilde āh-ı zār olur
Gözlerimūñ yaşı diñmez sanki bir **piñar** olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2).
[piñar,]

pinhān: Gizli II Saklı.

1. Hülûşî añlamadı gitdi bu cāndan esrārı
Ki kim olmadı ḳalbinde ‘aşḳ-ı Haḳ **pinhān** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14). [pinhān,]

pîr: Bir tarikatın başındaki önder ve üstat kimse.

1. Añladuñsa şüfiyā nedür bu bey atden ğaraḳ
Fehm idersin n’olduğūñ **pîr** ile şoḳbetden ğaraḳ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2). [pîr,]
2. Ḳurtulursa ḳayd-ı berzaḳdan bugün ‘ārif olan
Aña her bir ḳatre mürşid zerreler bir **pîr** olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6).
[pîr,]
3. Kendü kendüni yitirmişsin ğaraḳ bulmak seni
Pîrūñūñ irşādi şimdi ḳalvete koymak seni (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 24).
[pîrūñūñ, -üñ, -ūñ]

pîr-i ḳaḳīkat: Hakikat üstadı.

1. N’oldu ol **pîr-i ḳaḳīkat** o ‘azîz-i dānā
Ḳande iletdüñ anı bu ḳaberi söyle baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 45). [pîr-i ḳaḳīkat,]

pişmān ol-: Bir şey yaptıktan sonra olumsuz sonucu karşısında üzülmek ve hayıflanmak.

1. Bu gülîstān içre yoktur çünkü ey bülbül ḳarār
İtme beyhüde figān **pişmān olursun** ‘āḳıbet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4).
[pişmān olursun, -ur, -sun]

pivāle: İçki kadehi.

1. Ey Hülûşî ister-iseñ bulasın gamdan rehā
Himmet-ile şeyh elünden bir **pivāle** meyler iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 10). [pivāle,]

pür-hün: Kanlı, kan dolu II Acı içinde.

1. Gözi ceyhûn cigeri **pür-hündur**
Hağ içün ol kişi kim ide surāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 7*). [*pür-hündur, -dur*]
2. Evvelâ ehl-i sülûkuñ sînesi **pür-hûn** gerek
Hem derûnunda gerekdür cigeri ola kebâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 7*). [*pür-hûn,*]
3. Bağrını **pür-hûn** ider ‘aşk ğammı ile her seher
‘Andelîb-âsâ gülîstân içre nālân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5*). [*pür-hûn,*]

püte-i ‘aşk: *Aşk potası, aşk kabı II Aşkın (gönlü içinde eriterek) kötülükleri arındıran kabı.*

1. Püte-i ‘aşk içre hâliş olmadukça bu vücûd
Olamazsın şüfiyâ çirk-âb ile ğışdan hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3*). [*püte-i ‘aşk,*]

R r

Rab: Allah.

1. Hemîşe miḥnet-i hicrinde oldum bî-nevâ yâ **Rab**
Kapuña gelmişem dermânde ‘âciz bir gedâ yâ **Rab** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1*). [*rab,]*
2. Hemîşe miḥnet-i hicrinde oldum bî-nevâ yâ **Rab**
Kapuña gelmişem dermânde ‘âciz bir gedâ yâ **Rab** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2*). [*rab,]*
3. Yitirdüm varlığıum ‘aşkuñla cümle eyledim yağma
Yolına baş-ile cānum dahi olsun fedâ yâ **Rab** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 4*). [*rab,]*
4. Ne ḥikmetdür bu kim eşyâda cümle ‘aşk lisânı var
Velâkin oldu insân bu tecellîye sezâ yâ **Rab** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*). [*rab,]*
5. Kimi ‘âbid kimi fâsık kimi ‘aşık kimi ma‘şûk
Ki olmuş her birine ya‘ni bir dürlü ‘atâ yâ **Rab** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8*). [*rab,]*
6. İki bölmüş cihānuñ ḥalkını bu hāme-i takdîr
Kimi ehl-i ḥicāb olmuş kimisi āşinâ yâ **Rab** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10*). [*rab,]*
7. Ḥulûşî yok ‘amelimiz eger ki ḥazrete lâyık
Hemân itme kapuñdan luṭfuñ-ıla sen cüdâ yâ **Rab** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12*). [*rab,]*
8. Düş olalı ‘aşkına bî-çāreyim yâ **Rab** meded
Yandı kül oldu tenim pervāneyim yâ **Rab** meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1*). [*rab,]*
9. Düş olalı ‘aşkına bî-çāreyim yâ **Rab** meded
Yandı kül oldu tenim pervāneyim yâ **Rab** meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 2*). [*rab,]*
10. Vâdi-i ḥayretdeyim üftādeyim Mecnûn gibi
‘Aşk zencirüñ sürür dîvāneyim yâ **Rab** meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 4*). [*rab,]*
11. Kalmışım bu çarḥ-ı nâ-hemvâr içinde bir ğarîb
Bir enîsim yok ‘aceb bîġāneyim yâ **Rab** meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6*). [*rab,]*
12. Cām-ı ‘aşkuñ nûş idelden şöyle medhûş oldu dil
Sağ u solum añlamaz mestāneyim yâ **Rab** meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8*). [*rab,]*
13. Ey Ḥulûşî derd-i ‘aşk ideli ḳalbimde karār
Yıkılup varlık evi vîrāneyim yâ **Rab** meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10*). [*rab,]*
14. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyâya **Rab** ismi
Ne şan‘at gösterüpdür ‘āleme Raḥmān‘ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 5*). [*rab,]*
15. Ey Ḥulûşî ḳulluḳ eyle **Rabbîne** iḥlâş ile
Tâ ki afv ide senüñ cürmüñ Ḥudâ-yı Zü‘l-celāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11*). [*rabbîne, -iñ, -e]*
16. ḳulluḳ ider **Rabb’isine** şıdk-ile her rûz u şeb
Bend-i şeytāndan ḥalâş olmaġa imkân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3*). [*rabb’isine, -i, -si, -n, -e]*

râh: Yol.

1. Ey Ḥulûşî Ḥaḳḳ’a gider **râh** gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şerî‘at yolu üzre ihtiyât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9*). [*râh,]*

2. Başına tãc eyle evvel var şerî'at meslegüñ
Kim şerî'atsız giden sâliklerüñ bil **râhı** yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4).
[râhi, -ı]

râhat: Huzur, mutluluk II Sıkıntı vermeyen şey veya durum

1. Ey Hülûşî zerre yokdur bu cihânuñ **râhatı**
Sa'y idegör tã ki yarın olasın sen muhterem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9).
[râhatı, -ı]
2. Hâ'b u **râhat** uça gözinden mişâl-i 'andelîb
Her seher âh u figânı nefis evin ide harâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 11).
[râhat,]
3. Mihnet-i 'aşk aña **râhatdur** şafâyı n'eylestün
Ey gönül tutmak dilerseñ 'âlem-i 'ulvîde il (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 5).
[râhatdur, -dur]

râhi: Yolcu II Seyyah.

1. Ğaraż mülk-i beğâdur olmağ-ıçün **râhi** ol semte
Vücüd şehrine uğradum bir iki gün durağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5).
[râhi,]

râh-ı Hakk: Allah yolu.

1. Hâşılı bir mürşid-i kâmil ile şöhet gerek
Tã yakinen **râh-ı Hakk** 'ı eyleye saña küşâd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 8).
[râh-ı hakk,]
2. Hakk yolında şıdık-ıla 'âşıqları itmeñ kıyâs
Anlara kim **râh-ı Hakk** 'ı gözlemez bigânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8).
[râh-ı hakk't, -'ı]

râh-ı şavâb: Doğruluk yolu.

1. 'Âşıka olmaz tarîk-i 'aşkdan **râh-ı şavâb**
Hem dahi olmaz aña gayrı cihetden feth-i bâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1).
[râh-ı şavâb,]

râh-ı sedâd: Hakikatin yolu.

1. Ğarka-i mağv-ı fenâ olmak erenler kâridir
Sanma her bir müdde'îye açıla **râh-ı sedâd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 4).
[râh-ı sedâd,]

Rahmân: Bütün canlılara merhamet eden Allah.

1. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyâya Rab ismi
Ne şan'at gösterüpdür 'âleme **Rahmân** 'ı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6).
[rahmân't, -'ı]

rahmet: Esirgeme, kollama, merhamet.

1. Âb-ı lutfuñ bahş ider her şubh-ğâhda feyz-i Hakk
Nice 'âşileri pāk ider şehirüñ **rahmeti** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6).
[rahmeti, -i]
2. Âb-ı tevbeyle Hülûşî kendüñi pāk ide gör
Tã olasın hazretüñ ğarķ **rahmeti** deryâsına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 10).
[rahmet-i deryasına, -sı, -n, -a]
3. Kalbine zâhir ola büy-ı ma'ârifden eser
Döke hem feyz u ma'ârif **rahmetin** aña şehâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 14).
[rahmetin, -in]

rahmet bul-: Allah'ın merhameti ve esirgemesine kavuşmak.

1. 'Äleme oldu vücûduñ "rahmeten li'l- 'âlemîn"
Dü cihânda **buldı rahmet** saña iden iktidâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 4).
[rahmet buldı, -dı]

rahmet eyle-: Merhamet etmek; bağışlamak.

1. 'Âşıka budur himmet eyleye Hakk'a rahmet
Resûle olan ümmet gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 7).
[rahmet eyleye, -y, -e]

rahmet ol-: (Bir kimseye merhamet etmesi ve bağışlaması için) Allah'a dua etmek II Allah'ın rahmetini temenni etmek.

1. Ben tefekkürde iken mışra' -ı târîhin anuñ
Dedi hâtif rûh-ı pâki pedere **rahmet ola** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 80).
[rahmet ola, -a]

rahmet saç-: Merhamet dağıtmak.

1. Tevhîd gönüller açar kalblere **rahmet saçar**
Şeytân zikirden kaçır tevhit idelim tevhîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7).
[rahmet saçır, -ar]

ra'i-i râh-ı şeri'at: İslam hukuku yolunu gören.

1. Mûşil-i feyz-i hakîkatdûr tarîk-i Celvetî
Ra'i-i râh-ı şeri'atdûr tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 2). [ra'i-i râh-ı şeri'atdûr, -dür]

ra'ıyyet: Bir hükümdar idaresinde bulunan halk.

1. Cümle a'zâ bil **ra'ıyyet** gibidûr aña hemîn
Taht-ı dilde sâkin olmuş ulu sulţândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7).
[ra'ıyyet,]

rakîb: Rakip, ağıyar.

1. Gördüğü gibi **rakîbi** gitdi ol âfet dirîğ
Uğramış idi bize bugün biraz ârâm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7).
[rakîbi, -i]
2. Bir nevâz şöyle harâb gönülümü ihyâ eyledi
Şimdiden şöñra ne minnet **rakîbe** bir câm içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [rakîbe,]
3. Hakîkatde yine tefrîk olunmaz yâr ağıyardan
Rakîbi 'aks-i dürbîn eyle bil kim dūr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6). [rakîbi,]

râm: İtaat etmek, boyun eğmek.

1. Âferin zâhîde teşhîr itmege maḥbûbını
Elde tesbîhîni halka eylemekdûr **râm** içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6).
[râm,]

ramazân: Müslümanların oruç tuttuğu ay II Ramazan ayı.

1. Yine elţâf-ı Hudâ'dan bize oldu iḥsân
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî mübârek **Ramazân** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2). [ramazân,]
2. Nice mücrimlere teşrîf olupdur gufrân
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî mübârek **Ramazân** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4). [ramazân,]

3. Rüz-ı eleste olan va‘dimize ola vefā
Geldi ol şehir-i şıyām ya‘nī mübārek **Ramazān** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 2, Mısra 8). [ramazān,]
4. Hâk Te‘ālā aña bizzāt idüpdür ta‘zīm
Geldi ol şehir-i şıyām ya‘nī mübārek **Ramazān** (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 2, Mısra 12). [ramazān,]
5. Ey Hülûşî **Ramazān** ayına eyle tefhīm
Eyle hem şavm u şalât-ıla kıyāmdan terkīm (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 2, Mısra 9). [ramazān,]

rāy-ı pāk-dil: Temiz kalpli düşünce.

1. Muşhaf-ı hüsnünde yazılan şu **rāy-ı pāk-dil**
Yüzine karşı okunmak gelir ezberden lezîz (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 5). [rāy-ı pāk-dil,]

recā: Dilek, istek II Kulun affını dilemesi.

1. Hülûşî cümleñüñ üftadesidür ümmetüñ içre
Kapuña yüz sürüp ‘affuñ **recādur** yā Resûlallāh (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 10). [recādur, -dur]

recā’-ı vaşl: Kavuşma ümidi.

1. **Recā’-ı vaşl** içün ol şāh-ı hüsnē ‘arz-ı hāl itdüm
Maḥalli yok didi meyve bulunmaz der-kenār ile (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 98, Mısra 5). [recā’-ı vaşl,]

ref’ it-: Ortadan kaldırmak.

1. Cümle eşyāda şıfāt-ı Hâk zāhir görünür
Perdeyi **ref’ it** gözinden ehl-i didār ol bugün (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 73, Mısra 6). [ref’ it,]

ref’ ol-: Ortadan kalkmak II Yok olmak.

1. Ni‘metine şükr iden Hâkḳ’uñ olur şāhib-ğınā
Ref’ olur andan küdürāt u ğam u vehm ‘anā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 12). [ref’ olur, -ur]

refik: Arkada, yol arkadaşı.

1. Ey Hülûşî ‘aşk-ı Hâkḳ’ı kendüye eyle **refik**
Tā ki yolını bulasın sāğar-ı tevḥîd ile (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 92, Mısra 9). [refik,]

rehā bul-: Kurtulmak.

1. Ey Hülûşî ister-iseñ **bulasın** gamdan **rehā**
Himmet-ile şeyh elünden bir piyāle meyle iç (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 18, Mısra 9). [rehā bulasın, -a, -sın]
2. Ey Hülûşî **bulmak** isterseñ eger ğamdan **rehā**
Kalbinüñ āyînesini ‘aşk-ıla eyle cilā (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 11). [rehā bulmak, -mak]
3. Hülûşî zulmet-i ğamdan **rehā bulur** ol kim
Ola cārî lisānı içre anuñ yā Fettāh (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 19, Mısra 9). [rehā bulur, -ur]

rehā-yāb eyle-: Kurtarmak.

1. Göñül āyînesin iden muşaffā jeng-i sivādan
Rehā-yāb eyledi kalbini dünyā ile ‘uḳbādan (Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 2). [rehā-yāb eyledi, -di]

rehā-yāb ol-: Kurtulmak II Sıkıntılardan kurtulmak.

1. Miḥnet-i ekdār-ı 'âlemden **rehā-yāb oldular**
Eyleyen gönllüñ mücellā yāver-i tevḥīd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 7*).
[rehā-yāb oldular, -du, -lar]

rehber: Yol gösteren; kılavuz II Şeyh II Mürşit.

1. Naḥvet-i kibri ʔo bu yolda ara bir **rehberi**
Dil irâdet virmege bir kâmil ol insânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7*).
[rehberi -i]
2. Açılur bâb-ı tecelliden anuñ ʔalbine yol
Ey Hülûsî bu maḳâmuñ **rehberini** ara bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 18*).
[rehberini, -i, -n, -i]
3. **Rehberi** ʔuṭb u zamân Ḥaḳḳı'ya olmuşdı ʔarîn
Almış idi o 'azîzden nice kez ḥayr du'â (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 57*).
[rehberi, -i]

rehber eyle-: Kılavuz yapmak II Yol gösterici olarak seçmek.

1. **Eyle** İskender gibi bir Hızır **rehber** kendüne
Ba' deḥū seyr eyleyüp bu 'âlemi seyrâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*).
[rehber eyle,]
2. Kendüye taḳvâyı **rehber eyler-iseñ** şüfiyâ
Nûr-ı imân ile ʔalbûñ ḥānesi dolar her an (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 7*).
[rehber eyler-iseñ, -r-, -ise, -ñ]

reh-nümâ: Yol gösteren, rehber.

1. Eger ʔurb-i "ev ednâ'ya" dilerseñ varmaḡa sâlik
Olupdur bu vuşûlûñ **reh-nümâsı** meclis-i tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 8*).
[reh-nümâsı, -sı]

remz: Gizli işaret, ima II Sembol.

1. Eger bildünse İnnenî enâllâh **remzini** şüfi
Saña zâhir olur maḳşûd nedür Tûr ile Mûşâ'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7*).
[remzini, -i, -n, -i]

renc: Zahmet, eziyet, dert.

1. Tâlib-i şevḳ-i Ḥudâ'nuñ derd olur sermāyesi
Miḥnet u **renc** u te' abbüd kesb-i 'aşḳuñ māyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*).
[renc,]

reng: Renk II Hile, oyun.

1. 'Arız-ı dildârdan ger **reng** ile bûy alma
Dostum şerbet-fürüşânlar dimezdi 'anber iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7*).
[reng,]
2. **Reng-i** bûy- fāmına aldanma bâḡ-ı 'âlemüñ
Kim murâdın ḥâşılı itdi iş bu fânide bu dem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 5*).
[reng-i, -i]

re's kurtar-: Baş kurtarmak, ahiretini kurtarmak.

1. Elif gibi eger doḡrı olursan
Efendi **ʔurtarursın** dünyâda **re's** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 4*). [re's
kurtarursın,]

reşk it-: Kıskanmak.

1. Ders-i sülûk olmasa mâni'-i taḥrîrimiz
Ḥizmet iderdüm size **reşk ide** gökde felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 16*).
[reşk ide, -e]

resm: Şekil II Resim; suret.

1. 'Aşk bir sır-ı İlâhîdür 'ayân olmaz aña
Nice biñ vaşf eylesem **resm** ü beyân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2). [resm,]
2. Egerçi çok-durur ammâ velâkin birisi de bu
Külâh u hırka vü tâcî giyerler **resm** ü şöhetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4). [resm,]

resûl: Hz. Muhammed.

1. Ey Hülûsî ümmet iseñ ol **resûle** sen dahi
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11). [resûle, -e]
2. 'Âşıka budur himmet eyleye Hakk'a rahmet
Resûle olan ümmet gel idelüm zikrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 8). [resûle, -e]

Resûlallâh: Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed.

1. Cemâlün feyz bahşâ-yı Hudâ'dur yâ **Resûlallâh**
Kapuñ üftâdegâna mültecâdur yâ **Resûlallâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 1). [resûlallâh,]
2. Cemâlün feyz bahşâ-yı Hudâ'dur yâ **Resûlallâh**
Kapuñ üftâdegâna mültecâdur yâ **Resûlallâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2). [resûlallâh,]
3. Tulû'-ı pertev-i hüsnün giderdi zulmet-i cehli
Anuñçün 'âleme nûruñ cilâdur yâ **Resûlallâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4). [resûlallâh,]
4. Sen ol sultân-ı server şâh-ı 'âlemsin ki kapuñda
Cihân sultânları cümle gedâdur yâ **Resûlallâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6). [resûlallâh,]
5. N'ola Nâmûs-ı Ekber ola medhinde senün 'âciz
Ki zirâ vaşfuñ iden Kibriyâdur yâ **Resûlallâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8). [resûlallâh,]
6. Hülûsî cümleñün üftadesidür ümmetün içre
Kapuña yüz sürüp 'affuñ recâdur yâ **Resûlallâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 10). [resûlallâh,]
7. Yâ **Resûlallâh** vücuduñ 'âleme mañz-ı 'atâ
Hâk-i pâyün tütüyâ-yı dîde-i ehl-i şafâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1). [resûlallâh,]

resûl-i Hak: Allah'ın resûlü.

1. Sen **resûl-i Hak** iden ey mefhar-i halk-ı cihân
Hayme-i haqrâsını kûrmadan 'arz üzre semâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3). [resûl-i hak,]

resûl-i mütebâ: Seçilmiş peygamber II Hz. Muhammed.

1. Ey **resûl-i mütebâ** vü v'ey habîb-i Muştâfâ
Sensin ol sultân-ı kevneyn sensin ol nûr-ı Hudâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1). [resûl-i mütebâ,]

resûl-i müte'âl: Yüce Resul (Hz. Muhammed).

1. Nice olmaya bilâ-mecma'ı bu dâr-ı belâ
Sicn-i mü'min dir idi aña **Resûl-i müte'âl** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 20). [resûl-i müte'âl,]

revâ: Lâyık, uygun.

1. Derd-i miḥnet hem-demi olsa **revādur** ‘āşıkūñ
Ḥāne-i derd-i belāya gayrı miḥmān istemez (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3*).
[revādur, -dur]
2. **Revādur** söyler-ise ḥalka her gün pendūñi vā‘iz
Murādıdır ki taḥlîş ide yarın kendūñi vā‘iz (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1*).
[revādur, -dur]
3. **Revādur** sözlerim olsa cevāhir
Yem-i ‘irfānda bir dürdāneyim ben (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 7*). [revādur, -dur]

revāc bul-: Değer kazanmak II İstenir olmak.

1. Ger ḥaḳîḳat çarşusunda **bulmak** isterseñ **revāc**
Ey Ḥulûşî ibtidā ‘aşk-ıla kûl ölmek gerek (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 9*).
[revāc bulmak, -mak]
2. Kat’ idersūñ ey gönül gayriden ‘arz-ı ihtiyāc
Mülk-i istiğnāda bir şāhīn **bulur** ḥükmin **revāc** (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2*). [revāc bulur, -ur]

revān ol-: Akmak.

1. Tāb-ı ‘aşkıyla demādem cigeri büryān gerek
Çeşm-i ḥünundan **ola** seyl-āb gibi yaşı **revān** (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4*).
[revān ola, -a]

revnak: Parlak II Güzel.

1. Ey viren tāt u külāhı kendüye **revnaḳ** dede
Sanma tecridi hemān olmaḳ-durur çaylaḳ dede (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 1*). [revnaḳ,]

ribāt: Tekke II Kervansaray, han.

1. Etme cānā gönlini dünyāya ‘aḳd-i irtibāt
Sanma kim bāḳī kalur bu köşk bu ‘ālī **ribāt** (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2*).
[ribāt,]

rıdvān: Cennetin kapısını bekleyen melek.

1. Eger ḥūr u eger ḡilmān eger Mālik eger **Rıdvān**
Olur her biri ser-gerdān senūñ ‘aşkuñla yā Mevlā (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5*). [rıdvān,]
2. Eger cennet eger **Rıdvān** eger ḥūrī eger ḡilmān
Baña sensiz olur zindān gönül eglenmez eglenmez (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [rıdvān,]

rif‘at: Yücelik II Makam ve mertebe yüksekliği.

1. ‘Aşk bir evc-i Ḥümā pervāzıdır kim zıllinūñ
Kime kim düşse olur dāreynde **rif‘at** sāyesi (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4*).
[rif‘at,]
2. Yā İlāhī saña her ḥāl-ile budur dileğim
İki ‘ālemde baña ‘izzet-ile **rif‘at** ola (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 72*). [rif‘at,]

rîh-efşān: Rüzgar saçan (!).

1. Yazayım her saṭırın ḥāme-i müjgānımla
Çeşm-i ḥün-ābımla olam aña **rîh-efşān** (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 28*). [rîh-efşān,]

rivā: İki yüzlülük, gösteriş yapma.

1. 'Âr-ı nāmūs şîşesin yerlere çalup kıralı
Kâlb evinde zerre deñlü ne **riyâ** ne 'âr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4).
[riyâ,]
2. Nefy idelüm sivâyı hem 'ucb ile **riyâyı**
Zikr idelüm Mevlâ'yı tevḥîd idelüm tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3).
[riyâyı, -yı]

riyâ u zerḳ: İki yüzölçüm ve hile.

1. Kulak ur baş u cân-ıla ki sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerḳ-ile dime ki ider andını vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 4).
[riyâ u zerḳ-ile, --ile]

rızâ: Razı olma II Allah'ın kulun hali ve yaptıkları karşısında duyduğu hoşnutluk.

1. Bir halkada olalum 'aşḳ-ı zevḳle dolalum
Ḥaḳ **rızâsın** bulalum gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4).
[rızâsın, -sı, -n]
2. Şevḳ-i muḥabbet cünbişi giderür kalbden teşvîşi
Ḥaḳ **rızâsın** uman kişi zevḳ-ile tevḥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6).
[rızâsın, -sı, -n]
3. Ḥulûşî bîñ kusûr ile olan a' mâle aldanma
Ḳabûl olmasına anuñda Ḥazret'den **rızâ** ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10). [rızâ,]

rücû: Geri dönme II Allah'a yönelme.

1. Ey Ḥulûşî cümle eşyâ çünki ḥâlik şübhesiz
Bir gün evvel sa'y ide gör Ḥaḳḳ'a isterseñ **rücû** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10). [rücû,]

rûh-ı pāk: Saf, temiz ruh.

1. Ben tefekkürde iken mısra' -ı târîḥin anuñ
Dedi hâtif **rûh-ı pākî** pedere rahmet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 80). [rûh-ı pākî, -i]

rûh-ı revân: Can II İnsanın ruhu.

1. Müdde' iye lâf ile olmaz bu yoluñ sâliki
Komayınca yolına **rûh-ı revânî** el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6).
[rûh-ı revânî, -ı]

rûḥını teslîm-i Ḥudâ evle-: Ruhunu Allah'a teslim etmek II Ölmek.

1. Geldi çün irci' iden aña ḥiṭâb-ı 'izzet
Eyledi rûḥını teslîm-i Ḥudâ bî-minnet (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 66).
[rûḥını teslîm-i ḥudâ eyledi, -di]

rûtbe-i 'irfân: Allah'ın sırlarına vakıf olanın rûtbesi.

1. **Rûtbe-i 'irfâna** vâşıl olamazsın şüfiyâ
Olmayınca saña zâhir ḥikmet-i mebdâ' me'âd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 5).
[rûtbe-i 'irfâna, -a]

rû'yet: Bakış, görüş.

1. Cilve-i ḥüsnüñe cânâ mâ'il evvelden göñül
Ederim bir **rû'yete** hür-ı cinânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 4).
[rû'yete, -e]

rû'vet-i didâr: Allah'ın tecellisinin görünüşü.

1. Hülûsî kalb gözin açmağa sa'y eyle bu meydânda
Gözi a' mā olanlar **rü'yet-i dîdârı** n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10*).
[rü'yet-i dîdârı, -ı]

rü'yet-i Hakk: Allah'ın görülmesi.

1. Yaka 'aşk âteşi cümle varlığıñ pervâne-veş
Olmaya tâ ki vücûdî **rü'yet-i Hakk'a** hicâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 10*).
[rü'yet-i hakk'a, -'a]

rüy-ı 'arz: Arzın yüzü II Dünya.

1. N'ola Âdem'e kılursa secde cümle kudsîyân
Rüy-ı 'arz üstine olmuşdur halîfe haşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 4*).
[rüy-ı 'arz,]

rüy-ı saht: Güç taraf, zor taraf II Dünya'nın sıkıntılı tarafı.

1. Eyleye Mevlâ nigâh gerd-i kederden seni
Görmeyesin **rüy-ı saht** dünyâda tâ haşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4*).
[rüy-ı saht,]

rüz: Gün; gündüz

1. Kulluk ider Rabb'isine şıdk-ile her **rüz** u şeb
Bend-i şeytândan halâş olmağa imkân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3*).
[rüz,]
2. Saña budur naşihatim şeb u **rüz**
Tevekkül üzre ol Allâh saña bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [rüz,]
3. Ne mihrinden ne mähından gönül kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda şeb u **rüz** geçürüpdür âh-ı zâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4*). [rüz,]

rüz-ı elest: Allâh'ın, ruhlar âlemini yarattığında, ruhlara "elestü bi-Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)" diye sorup ruhların da "belâ (evet)" diye cevap verdiği gün. II Bezm-i Elest.

1. **Rüz-ı elestde** olan va'dimize ola vefâ
Geldi ol şehri şıyâm ya'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7*). [rüz-ı elestde, -de]

rüz-ı ezel: Ezel günü.

1. 'Âşkıım **rüz-ı ezelden** kısmetümdür âh-ı zâr
Dahı bundan özge n'eyler zâhidâ efgân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5*).
[rüz-ı ezelden, -den]

rüz-ı şeb: Gece ve gündüz II Her zaman.

1. Kâse-i bezm-i elesti çünkü sundı dost aña
Ol sebebdan **rüz u şeb** mestânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4*).
[rüz-ı şeb,]

rüzigâr: Rüzgar II Zaman, devir.

1. Gönül zevrâkıñı deryâya şaldım 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba düşdüm bu muhâlif **rüzigâr** ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2*).
[rüzigâr,]

S s

sa'adet: Mutluluk, huzur.

1. **Sa'adetle** geçe 'ömrün dilerseñ
Dime Hâk sözi güş itdükde lâ lâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 103, Mısra 5*). [*sa'adetle, -le*]

sabâ: Sabah rüzgarı.

2. Dil **şabâ-veş** 'âlemi geşt eyledi itmez karar
Zıll-ı zülfünde biraz mekş eyledi ârâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 81, Mısra 7*). [*şabâ-veş, --veş*]

sabr it-: Sabretmek, dayanmak.

1. **Şabr iden** fakra taḥammül eyleyen miḥnetlere
Bir ulu sultân olur yarın ki 'âlî pâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 5*). [*şabr iden, -en*]

saç: Saç.

1. Beni âvâre itdi ıztırârî ol **saçı** Leylâ
Dimeñ Mecnûn'a düşdi dağlara ol ihtiyâr-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 98, Mısra 7*). [*saçı, -ı*]

sad: 100 sayısı II Pek çok.

1. Büy-ı mihrinden şemîm itmek olur ey 'andelîb
Şad hezârân baña gelür gonçe-i terden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 8*). [*şad,]*
2. Senûñ hikmetlerin fehminde **şad** Lokmân olur 'âciz
Senûñ bir kaṭre 'ilminde Felâtun-'akl olur ḥayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 5*). [*şad,]*

sadâ: Ses.

1. Nice biñ cân-ıla eylemesün iḳbâl aña 'âşık
Olur tesbîh-i Mevlâ her **şadâsı** meclis-i tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 22, Mısra 6*). [*şadâsı, -sı*]

sadâ-yı lenteranî: "Sen beni göremezsın." ayetinden iktibastır. (A'raf sûresi 143.ayet).

1. Şol **şadâ-yı lenteranî** dilde bir mücmel idi
Âyet-i İnnî enallâh aña ḥûb tefsîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 7*). [*şadâ-yı lenteranî,]*

sadef: İncinin kabuğu.

1. N'ola deryâ gibi cüş-ı ḥurûş eyler ise göñlüm
Şadef-veş dürr-i 'irfânım çıka tâ taşra kânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 79, Mısra 4*). [*şadef-veş, --veş*]
2. Söz tamâm oldu Ḥulûşî irdi encâma kelâm
Oldu dîvâne **şadef-veş** cevherün dürdânesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 10*). [*şadef-veş, --veş*]

sad-hezâr: Yüz bin, yüz binlerce.

1. Sâye saldı çün vücûduñ 'arş-ı a'zam üstine
Şad-hezâr ta'zîm ile 'arş itdi saña merhabâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 7, Mısra 10*). [*şad-hezâr,]*

safâ: Gönül şenliği; gönül huzuru.

1. Göñül mir'âtınun cānā cilāsı meclis-i tevḥîd
Erenlerün maḳāmı hem **şafāsı** meclis-i tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 2*).
[şafāsi, -sı]
2. **Şafāsızdur** cihānuñ bāğ-ı gülzārından el çekdüm
Ümîd şāh-ı tecellî terk idüp yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1*). [şafāsızdur, -sız, -dur]
3. Miḥnet-i 'aşk aña rāḥatdur **şafāyı** n'eylesün
Ey göñül tutmak dilerseñ 'ālem-i 'ulvîde il (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 5*).
[şafāyı, -yı]
4. Füzün eyler ḡamı sanma **şafā** var cām-ı 'işretde
Şudā'ı yok felek bezminde bir maḥmûr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7*). [şafā,]
5. Tecellî-i cemālünle göñüllerde ziyā ister
Tesellî-i vişālünle dil ü cānda **şafā** ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2*).[şafā,]

şafā bul-: Canlılık kazanmak II Mutlu olmak.

1. Dil ü cān mürde iken **buldı** kudümüyle **şafā**
Görilüp ḥātır-ı āzürdeden endüh-ı cefā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5*).
[şafā buldı, -dı]

şafā-bahş: Neşe, mutluluk veren.

1. Tefekkürde iken bu mısra 'ı ḥātîf idüp ilhām
Şafā-bahş oldu ehl-i dil için bu dil-rübā dergāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [şafā-bahş,]

şafālar sür-: Bir şeyin tadını, zevkini çıkarmak II Eğlenceli, rahat ve sakin yaşamak.

1. **Şafālar sürmege** meclisde 'uşşāka yeter şevküñ
Ne seyr-i bāğçe-i cennet ne meyl-i ḥūr u ne ḡilmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5*). [şafālar sürmege, -meg, -e]

şafāsın sür-: (Bir kimse veya şeyin) Nimetinden faydalanmak II Sağladığı imkanlardan yararlanmak II Tadını, zevkini çıkarmak.

1. Ey ḥaḳīḳat meclisine eyleyen vaż'-ı kadem
Zevk-ı rühānî **şafāsın sür** bu yolda dembedem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2*). [şafāsın sür,]

şafā-vı lezzet: Lezzet sefası II Kevser suyunun lezzeti.

1. Bi-ḥamdillāh içenler bu zülāl-i āb-ı Kevser'den
Şafā-vı lezzetin tercîḥ iderler şehd ü sükkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 2*). [şafā-vı lezzetin, -in]

sāfî: Saf, halis, temiz.

1. Hāy ḥüy ile olur sanma bu yoluñ sālîki
Āb-veş **sāfî** göñül ḳalbi dolu imān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4*).[sāfî,]

sāfî-dil: Saf, temiz gönüllü (kimse).

1. Su gibi **sāfî-dil** oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil olanlarun ḳalbinde gerekmez dimāḡ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3*).
[sāfî-dil,]

sağ: Sağ taraf.

1. Cām-ı 'aşkuñ nüş idelden şöyle medhüş oldu dil
Sağ u solum añlamaz mestāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8*). [sağ,]

sağ: Sağ, hayatta

1. Bir onulmaz derd imiş cānā maḥabbet āteşi
‘Âşıkun kimini öldürdi kimini itdi **sağ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8). [sağ,]

sāğar-ı tevḥîd: Allah'ın birliğine inanmanın kadehi.

1. Cām-ı ‘aşkı nûş idenler **sāğar-ı tevḥîd** ile
Oldular mest-i ebed bu dāver-i tevḥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 1).
[sāğar-ı tevḥîd,]
2. Ey Ḥulûşî ‘aşk-ı Ḥaḥḥ’ı kendüye eyle refîk
Tā ki yolunı bulasın **sāğar-ı tevḥîd** ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 10).
[sāğar-ı tevḥîd,]

şāhib-ḡınā: Zenginlik sahibi II Manevi zenginlik sahibi.

1. Nî‘metine şükr iden Ḥaḥḥ’uñ olur **şāhib-ḡınā**
Ref’ olur andan küdürāt u ḡam u vehm ‘anā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 11).
[şāhib-ḡınā,]

şāhib-i ‘izz ü celāl: İtibar ve büyüklük sahibi II Allah.

1. Ey pādîşāh-ı lā-yezāl senden kerem senden ‘atā
V’ey **şāhib-i ‘izz ü celāl** senden kerem senden ‘atā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 2). [şāhib-i ‘izz ü celāl,]

şāhib-salāḥ: Takva ve dürüstlük sahibi.

1. Ekşer-i ehl-i sülûki müttakî **şāhib-şalāḥ**
Ḥāşılı Ḥaḥḥ’a delâletdür tarîḳ-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 5).
[şāhib-şalāḥ,]

sahrā: Yer II Ova II Çöl.

1. ‘Âşk ile geldi gelenler bu cihān **şahrāsına**
Yine ‘aşk ile irer kişi begim Mevlā’sına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1).
[şahrāsına, -sı, -n, -a]

sā’ir: Diğer, öteki, başka.

1. **Sā’ir** iḥvāna da eyle Ḥulûşî selām
Tā ki unudulmaya ortada nān u nemek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 17).
[Sā’ir iḥvāna, -a]

sāki-i bezm-i elest: Elest meclisinin sakisi.

1. **Sāki-i bezm-i elestden** nûş idüpdür bâdeyi
Anuñ-içün gehi mest u gāhi ḥayrāndur göñül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 3).
[sāki-i bezm-i elestden, -den]

sakin: Hiçbir zaman olmaması gereken bir şeyi ifade eden uyarı sözü II Asla, hiçbir zaman.

1. Her seher bülbül gibi eḡḡān u feryād eylegil
Olma **sakin** müdde‘î-veş dilde āh u vāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6).
[sakin,]
2. Mazhar-ı sırr-ı Ḥudā olduñsa
Ey Ḥulûşî **sakin** olma küstāḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10). [sakin,]
3. **Sakin** uyma hevā-yı nefse zinhār
Düşürür murḡı dāma işbu heves (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 7). [sakin,]
4. ‘Âḳil iseñ bu fenāya **şakin** olma tālîb
Yok ḡebātî ki anuñla idesin kesb-i me’āl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 3).
[şakin,]

sākin ol-: Oturmak II Hüküm sürmek.

1. Cümle a'zâ bil ra'yyet gibidür aña hemîn
Taht-ı dilde **sâkin olmuş** ulu sulţândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8).
[sâkin olmuş, -mış]

sâkin-i künc-i kanâ'at: Kanaat köşesinin sakini.

1. **Sâkin-i künc-i kanâ'at** köşk ü eyvân istemez
İrtifâ'-ı kâdr için anlar daği şân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 1).
[sâkin-i künc-i kanâ'at,]

sal-: Bırakmak, koyvermek II Yaymak.

1. Sâye **saldı** çün vücûduñ 'arş-ı a'zam üstine
Şad-hezâr ta'zîm ile 'arş itdi saña merhabâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9).
[saldı, -dı]
2. Gönül zevrâkını deryâya **şaldum** 'aşk-ı yâr-ile
'Aceb girdâba düşdüm bu muhâlif rûzigâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1).
[şaldum, -du, -m]

salât: Namaz.

1. Şol iki gurfeler kim kûbbetullâha olur nâzır
İki 'âbide beñzer kim **salât** üzre olur her gâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4). [salât,]
2. Ey Hülûşî Ramazân ayına eyle tefhîm
Eyle hem şavm u **şalât-ıla** kıyâmdan terkîm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10). [şalât-ıla, --ıla]

sâlih: Dinin buyruklarına uygun harekette bulunan.

1. Bir iki gün seni besler ki olasın **şâlih** añla
Yohsa bu çerh-i denî kimseyi eyler mi zevâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 13).
[şâlih,]

sâlik: Bir tarikata girmiş, bir mürşide bağlanarak manevi yolculuğa çıkmış olan kimse.

1. Eger kurb-i "ev ednâ'ya" dilerseñ varmağa **sâlik**
Olupdur bu vuşûlûñ reh-nümâsı meclis-i tevhîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7). [sâlik,]
2. Şoñbet-i kâmil gerekdür **sâlike** yol göstere
Sanma her bir müdde'iyile câiz ola ihtilâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 7).
[sâlike, -e]
3. Müdde'iyile lâf ile olmaz bu yoluñ **sâliki**
Komayınca yolına rûh-ı revânî el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5).
[sâliki, -i]
4. Başına tâc eyle evvel var şerî'at meslegüñ
Kim şerî'atsız giden **sâliklerüñ** bil râhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4).
[sâliklerüñ, -ler, -üñ]
5. 'Âlem-i 'ulvîde bulmuşdur maķâmuñ **sâlikân**
'Âlem-i süflîde anuñ-çün efendi câhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 7).
[sâlikân, -ân]
6. Hây hüy ile olur sanma bu yoluñ **sâliki**
Âb-veş sâfî gönül kâlbi dolu imân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3).
[sâliki, -i]
7. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihânda bilmezem
Bir gün olur **sâlike** oñsuz bu yolda irtihâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10).
[sâlike, -e]
8. Men 'arefe nefsehu sırrını fehm it **sâlikâ**
Kendi nefsin añla evvel ba'dehü Sübhân'ı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 5).
[sâlikâ, -â]

9. Kendi nefsün saña bildürmek içündür **sālikā**
Bir ‘azizün kapusunda bunca hizmetden garaž (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5).
[sālikā, -ā]
10. Yumağa çirk-âb-ı işyânı gönülden **sālikā**
Gözlerinün kanlu yaşından gerek saña vuzû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 5).
[sālikā, -ā]
11. Micmer-i ‘âlemde yakmağa enāniyyet özün
İster-iseñ **sālikā** yak ahker-i tevḥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4).
[sālikā, -ā]
12. Nîst ü hestün kaydını terk eyleyenler **sālikā**
Gördüğü Hâk bakduğı hep âyet-i Raḥmân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 7).
[sālikā, -ā]

sālik-i rāh-ı hakikat: Doğru yolun takip edeni.

1. Hülûşî **sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat** olayım dirseñ
Gelüp bu mekteb-i ‘irfānda ders-i ‘aşkı tekrār it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9). [sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat,]

salṭanat: Hakimiyet, güç.

1. Düşeli İbrāhim ü Edhem gibi dervişliğe
Ḥubb-ı taḥt u **salṭanat** gönülümde tārūmār olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6).
[salṭanat,]

san-: Zannetmek.

1. Ey viren tâc u külâhı kendüye revnaḳ dede
Sanma tecridi hemân olmaḳ-durur çaylaḳ dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 2). [sanma, -ma]
2. Ğarka-i maḥv-ı fenâ olmaḳ erenler kândır
Sanma her bir müdde‘iye açıla rāh-ı sedād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 4).
[sanma, -ma]
3. Ey Hülûşî **sanma** fehmi ider bunu nādān olan
Añlar ol kimse ki her dem kesb-i ‘irfān eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9). [sanma, -ma]
4. **Sanma** kim kābil ola bu derde dermān ey ṭabīb
Miḥnet-i ‘aşḳdan dirēğ Loḳmān bile bīmār imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5). [sanma, -ma]
5. Etme cānā gönlini dünyāya ‘aḳd-i irtibāt
Sanma kim bākī kalur bu köşk bu ‘ālī ribāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2).
[sanma, -ma]
6. Şoḥbet-i kāmīl gerekdür sālike yol göstere
Sanma her bir müdde‘iyle cāiz ola iḥtilāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8).
[sanma, -ma]
7. Bākī kalur mı **sanırsın** saña bu çerḥ-i deni
Miḥnet u derd u belāyı kendüye yār eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3).
[sanırsın, -ır, -sın]
8. Hāy ḥūy ile olur **sanma** bu yoluñ sāliki
Āb-veş sāfī gönül ḳalbi dolu imān gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3).
[sanma, -ma]
9. **Sanma** ki her biri añlaya bu gevheri
Añlaya biñde biri vāfir olur itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 11).
[sanma, -ma]
10. Zihī āb-ı ḥayāt-ı mā-i şafā kim teşnegān için
Saņasın irş-ile menḳül-dürür Hızr u Sikender‘den (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 6). [saņasın, -asın]

11. Füzûn eyler gamı **sanma** şafâ var cām-ı 'işretde
Şudâ' ı yok felek bezminde bir maḥmûr göstêrsün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7*). [*sanma, -ma*]
12. Manşıb-ı dünyâ didügüñ **sanma** olur pâyidâr
'İzzeti naşbı yetişmez 'azlı vâveylâsına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5*).
[*sanma, -ma*]

saña: Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

1. 'Âleme oldu vücûduñ "rahmeten li'l-âlemîn"
Dü cihânda buldı rahmet **saña** iden iktidâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 4*).
[*saña,]*
2. Sâye saldı çün vücûduñ 'arş-ı a 'zam üstine
Şad-hezâr ta 'zîm ile 'arş itdi **saña** merhabâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 10*).
[*saña,]*
3. Bir sözüñ var diyeyim **saña** guş it
Zîkr-i Hâk'dan gayrıya tutma semâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 3*). [*saña,]*
4. Hâsılı bir mürşid-i kâmil ile şöhet gerek
Tâ yakînen râh-ı Hâk 'ı eyleye **saña** küşâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 8*).
[*saña,]*
5. Rütbe-i 'irfâna vâsıl olamazsın şüfiyâ
Olmayınca **saña** zâhir hikmet-i mebdâ' me'âd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 6*).
[*saña,]*
6. Ey Hülûşî zîkr-i Hâk eşyâda cârî mutlak
Saña olsun bu sebak tevḥîd idelim tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 10*).
[*saña,]*
7. Ey Hülûşî **saña** sebak ekvâna 'ibretle bak
Zâhir olana sırr-ı Hâk zevk-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9*).
[*saña,]*
8. **Saña** budur naşihatim şeb u rûz
Tevekkül üzre ol Allâh **saña** bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6*). [*saña,]*
9. **Saña** budur naşihatim şeb u rûz
Tevekkül üzre ol Allâh saña bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [*saña,]*
10. Kendi nefsüñ **saña** bildürmek içündür sâlikâ
Bir 'azizüñ kapısında bunca hizmetden ğaraż (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5*).
[*saña,]*
11. Bir gün olur götürür dünyâ metâ'ını felek
Kabr içinde altına döşer **saña** toprak bisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*).
[*saña,]*
12. Diler-iseñ ola **saña** her yerin dağ üsti bağ
'Aşk-ı Hâk-ile yaka gör kalbün evinde çerâğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1*). [*saña,]*
13. Bâkı kalur mı sanırsın **saña** bu çerḥ-i denî
Miḥnet u derd u belâyı kendüye yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3*).
[*saña,]*
14. Müfte'ilün Fâ'ilün müfte'ilün Fâ'ilün
Her birinüñ ismini **saña** ne lâzım dimek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 20*).
[*saña,]*
15. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre **saña**
Der-'akab biñ derd ü miḥnetle **saña** virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7*). [*saña,]*
16. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre **saña**
Der-'akab biñ derd ü miḥnetle **saña** virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8*). [*saña,]*
17. Eger bildünse İnnenî enâllâh remzini şüfî
Saña zâhir olur maḥşûd nedür Tûr ile Mûşâ'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [*saña,]*

18. Gel ey şüfî idem **saña** kitâb-ı 'aşkı beyân
Biline tâ ki **saña** bu haqîkat 'ilmi 'ayân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1*).
[saña,]
19. Gel ey şüfî idem **saña** kitâb-ı 'aşkı beyân
Biline tâ ki **saña** bu haqîkat 'ilmi 'ayân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2*).
[saña,]
20. Eyleme dünyâ içün nâkeslere ey dil tapu
İster-iseñ **saña** açilsun haqîkatden kapu (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2*).
[saña,]
21. Yumağa çirk-âb-ı 'işyânı gönülden sâlikâ
Gözlerinüñ kanlu yaşından gerek **saña** vuzû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6*).
[saña,]
22. Şehâdetden zühür eylerse ger lâ
Saña lâıyık idesüz nefyi illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 2*). [saña,]
23. Günbegün bulmadadır cümle tenezzül a'zâ
Tûl-i 'ömr ise **saña** yapmadadır özge hayâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 10*).
[saña,]
24. Yâ İlâhî **saña** her hâl-ile budur dileğim
İki 'âlemde baña 'izzet-ile rif'at ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 71*). [saña,]

san'at: Sanat II Ustalık II Hüner (Allah'ın yaratıcılığı bağlamında).

1. Biz yoğ-iken var eyledüñ **san'atı** izhâr eyledüñ
Adımız insân eyledüñ senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3*). [san'atı, -ı]
2. Bu ne kudret bu ne **şan'atdur** begim kim gösterir
Bir vücûda nice evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3*).
[şan'atdur, -dur]
3. Tecellî eylemişdür cümle-i eşyâya Rab ismi
Ne **şan'at** gösterüpdür 'âleme Raḥmân'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6*). [şan'at,]

şâni'-i Raḥmân: Allah.

1. 'Âşıkâ gel vech-i maḥbûbda olan şol âna bak
Gör ne ḥûb şüret yaratmış **Şâni'-i Raḥmân'a** bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2*). [şâni'-i raḥmân'a, -a]

sanki: Sanki, güya.

1. Derd-i 'aşkuñla kaçan kim dilde âh-ı zâr olur
Gözlerimüñ yaşı dînmez **sanki** bir pînar olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2*).
[sanki,]

sarây: Saray II Cennet II Fena makamı.

1. Yokluk yollarını açan fânî 'alâyıkdan geçen
Cennet **sarâyına** uçan zevk-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 8*).
[sarâyına, -ı, -n, -a]
2. Fenâ-ender-fenâda dutalı menzîlini göñlüm
Uçup vahdet **sarâyına** haber yokdur mekânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6*). [sarâyına, -ı, -n, -a]

sarf eyle-: Kullanmak II Tüketmek.

1. Eger fâide isterseñ vücûduñ 'aşka **sarf eyle**
Bu yolda naqd-i 'aşkdan özge bâzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7*). [sarf eyle,]
2. Çün itmâmı müyesser oldu bu zibâ dil-ârânüñ
'İnân-ı tab'ımı **sarf eyledüm** tâ târiḥ nâgâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8*).
[sarf eyledüm, -dû, -m]

sarf it-: Kullanmak II Tüketmek.

1. Bunuñ ma‘ânisi esrârını bilsem dersen
Şarf idersin vücūdını be-ṭarîḳ-ı Raḥmân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8).
[şarf idersin, -er, -sin]
2. Hülûsî varlıguñ mahv it Haḳ‘uñ kulluğuna **şarf it**
Demâdem Haḳḳ‘a feryâd it esirge ḳoma sulṭânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9). [şarf it,]

sarpa sür-: Çözülmesi güç bir duruma gelmek.

1. Virme dil her müdde‘iye yolını **sarpa sürer**
İderseñ hizmetini bir kâmil insâna ḳıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7). [sarpa sürer, -er]

sat-: Kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, gösteriş yapmak II Bir şeyi menfaat karşılığında feda etmek.

1. İdüp taḳlîd-i eṭvâruñ düzûp zâhirde her ḳâruñ
Nümâyân ider ezḳâruñ **sata** ḥalka kerâmetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 6).
[sata, -a]
2. Ḳumâş-ı kisve-i ‘irfânı niyyet var ise ‘arza
Kesâdı var **satılmaz** bey‘-i bâzârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8). [satılmaz, -ıl, -maz]

satır: Yazı sırası, dizisi.

1. Yazayım her **saṭırın** ḥâme-i müjgânımla
Çeşm-i ḥûn-âbımla olam aña rîḥ-efşân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 27).
[saṭırın, -ın]

savm: Oruç.

1. Ey Hülûşî Ramażân ayına eyle tefhîm
Eyle hem **savm** u şalât-ıla ḳıyâmdan terkîm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10). [savm,]

sa‘y it-: Çalışmak II Emek vermek, gayret etmek.

1. Ḳalma bu ḳışr içre **sa‘y it** olmağa âlî-tebâr
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11). [sa‘y it,]
2. Ey Hülûşî cümle eşyâ çünki ḥâlik şübhesiz
Bir gün evvel **sa‘y ide gör** Haḳḳ‘a isterseñ rücû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10). [sa‘y ide gör,]
3. Ey Hülûşî zerre yokdur bu cihânıñ râḥatı
Sa‘y idegör tâ ki yarın olasın sen muḥterem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10).
[sa‘y idegör, -e, -gör]
4. İzâfâtı ḳuyûdâtı güzër it
Ki **sa‘y it** olasın tâ vâsıl-ı Haḳ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6). [sa‘y it,]

sa‘y eyle-: Çalışmak II Emek vermek, gayret etmek.

1. Hülûşî ḳalb gözün açmağa **sa‘y eyle** bu meydânda
Gözi a‘mâ olanlar rü‘yet-i didârı n‘eylerler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 9). [sa‘y eyle,]

sâve: Gölge II Himaye.

1. **Sâve** saldı çün vücūdıñ ‘arş-ı a‘zam üstine
Şad-hezâr ta‘zîm ile ‘arş itdi saña merhabâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9).
[sâve,]
2. ‘Aşḳ bir evc-i Hümâ pervâzıdır kim zıllınñ
Kime kim düşse olur dâreynde rif at **sâyesi** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4).
[sâyesi, -si]

sa'y-i 'aks: Ters iş tutma, tersini yapma.

1. Hülûşî çünkü takdîr-i Hudâ'ya şey' -i sâbıkdur
Muqadderler olur elbet sen andan **sa'y-i 'aksin** tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 10). [sa'y-i 'aksin, -in]

sa'y-i 'irfân it-: İrfan, hikmet elde etmek için çalışma.

1. Tâbekey gönlün alur kayd-ı rûsûmiyyet senün
Sa'y-i 'irfân itmede bildüm kuşuriyyet senün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 12). [sa'y-i 'irfân,]

sâvim: Oruçlu.

1. Etme dünyâya tekâpûlar gönül bir kâm için
Sâvim-âsâ geçmesün bî-zevâk günün aḥşam için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 81, Mısra 2). [sâ'yim-âsâ, --âsâ]

sebak: Ders; öğüt.

1. Ey Hülûşî saña **sebak** ekvâna 'ibretle bak
Zâhir olana sır-ı Hâk zevk-ile tevḥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 29, Mısra 9).
[sebak,]

sebak ol-: Ders olmak II İbret olmak.

1. Ey Hülûşî zikr-i Hâk eşyâda cârî mutlak
Saña **olsun** bu **sebak** tevḥîd idelim tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 23, Mısra 10).
[sebak olsun, -sun]

sebât: Kararından ve sözünden dönmeme II Bir iş veya davranışta azim ve kararlılık gösterme.

1. Her kime kılsañ tecellî -i şifât
Mahv olur cümle vücûdunda **sebât** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 10). [sebât,]
2. 'Âkil iseñ bu fenâya şakın olma tâlib
Yok sebâtı ki anuñla idesin kesb-i me'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 4).
[sebâtı, -ı]

sebeb: Neden, gerekçe.

1. Gel ey bülbül haber vir n'oldı bu zâr olmağa bâ'is
Sebeb ne hem-nişini ol gülün hâr olmağa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 16, Mısra 2). [sebeb,]
2. Kâse-i bezm-i elesti çünkü sundı dost aña
Ol **sebebdan** rûz u şeb mestânesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 62, Mısra 4).
[sebebdan, -den]

sec-: İki şeyden birini tercih etmek.

1. Nihân olmaz 'acebdür gözlüden etvârı bu halkuñ
Ne keyfiyetde olmuşdur bütün 'âlem **seçerler** hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 11, Mısra 6). [seçerler, -er, -ler]

secde: İbadet veya tazim amacıyla yere baş koyma.

1. N'ola Âdem'e kılsa **secde** cümle kudsiyân
Rûy-ı 'arz üstine olmuşdur ḥalîfe ḥaşre dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 3).
[secde,]

sefer it-: Dünyevi bağlardan kurtulup Allah'a yönelmek II Yolculuğa çıkmak.

1. Eger ilm-i ledünniden alayım dir iseñ behre
Sefer it 'âlem-i ḳalbe biraz da seyr-i etvâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 12, Mısra 4). [sefer it,]

sefine: Gemi II Kurtarıcı.

1. Selâmet bulmağa tûfân-ı şirkden
Sefinedür hemân işbât-ı illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 4*).[sefîmedür,-dür]

sehâb: Bulut.

1. Kalbine zâhir ola bûy-ı ma'ârifden eser
Döke hem feyz u ma'ârif rahmetin aña **sehâb** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 14*). [sehâb,]

seher: Sabah olmağa başladığı vakit.

1. Bâğçe'-i Celveti'de bülbül idi el-hâşıl
Her **seher** âh u figâni idi zîkr-i Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 62*). [seher,]
2. Hâ'b u râhat uça gözinden mişâl-i 'andelîb
Her **seher** âh u figâni nefis evin ide hârâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 12*). [seher,]
3. 'Andelîbüñ her **seher** bâ'is nedür efgânına
Hem dañi pervânenüñ perrin yakıcı nâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*).[seher,]
4. Her **seher** bülbül gibi efgân u feryâd eylegil
Olma sakın müdde'î-veş dilde âh u vâhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5*). [seher,]
5. Bağrını pür-hûn ider 'aşk ğammı ile her **seher**
'Andelîb-âsâ gülistân içre nâlân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5*). [seher,]
6. Ey gönül kaldur **seher** vaktinde hâb-ı ğafleti
Şevk-ile eyle 'ibâdet tâ bulasın vuşlatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1*). [seher,]
7. Ey Hülûşî her **seher** mehtâb gibi aç gözlerün
İster-iseñ bulasın iki cihânda devleti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9*). [seher,]
8. Âb-ı lutfuñ baħş ider her şubh-ğâhda feyz-i Hâk
Nice 'aşîleri pâk ider **seherüñ** rahmeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6*). [seherüñ, -üñ]
9. Nice efgân itmesün bî-çâre bülbül derd-ile
Her **seher** olur nümâyân gözine gülzâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 4*).[seher,]

sekiz: Sekiz, sayı sıfatı.

1. Ey Hülûşî Hû ile kıyım olur bu nüh felek
Kıplamışdur on **sekiz** biñ 'âlemi eṭvâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 10*). [sekiz,]

sekrân: Mest, sarhoş.

1. Kemâl-i şevküñ-ile dil 'aceb medhüş-ı ser-gerdân
Olup müstağrak-ı hayret gezerim dâyimâ **sekrân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 2*). [sekrân,]

selâm eyle-: Selam vermek.

1. Sâ'ir ihvâna da eyle Hülûşî selâm
Tâ ki unudulmaya ortada nân u nemek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 17*). [selâm eyle,]

selâmet: Huzura kavuşma II Korku veya endişeden uzak durma.

1. Tutuldu Yûsuf-ı dîl çâh-ı hicr içinde hemîn
Didi **selâmeti** bâz eyleye bize yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6*). [selâmeti, -i]

selâmet bul-: Kurtulmak.

1. **Selâmet bulmağa** tûfân-ı şirkden
Sefinedür hemân işbât-ı illâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 3). [selâmet bulmağa, -mağ, -a]

sellemeke'llâhu 'an müfteriyâti'l-felek: Allah seni bu zamanın iftiracılarından korusun.

1. Ey şerîf-i muhterem vey âh-ı Ferhunde Beg
Sellemeke'llâhu 'an müfteriyâti'l-felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 2). [sellemeke'llâhu 'an müfteriyâti'l-felek,]

semâ: Gökyüzü.

1. Sen resûl-i Hâk iden ey mefhar-i halk-ı cihân
Hayme-i haðrâsını kırmadan 'arz üzre **semâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4). [semâ,]
2. Baña ta'zîm itmege iner **semâdan** kudsiyân
Ben bu ikrâma sezâ Hâlık'ın 'abd-ı hâşşıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 5). [semâdan, -dan]
3. Biline tâ ki vefât iden pederimden oldu
Kubbe-i heft **semâ** başıma her dem zindân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 34). [semâ,]

semâh tut-: Bektaşî ve Alevî tarikatlarında Allah'a ulaşma amacıyla yapılan dans II Allah'tan başkasına yönelmemek.

1. Bir sözüm var diyeyim saña guş it
Zîkr-i Hâk'dan gayrıya **tutma semâh** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4). [semâh tutma, -ma]

semâvât: Gökler.

1. Leyle-i mi'râcda çün kıldıñ **semâvâtı** 'ubûr
Cümle ervâh-ı melâ'ik itdi ta'zîm ü senâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7). [semâvâtı, -ı]

semte: Taraf II Yön.

1. Garaż mülk-i bekâdur olmağ-ıçün râhi ol **semte**
Vücûd şehrine uğradum bir iki gün durağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5). [semte, -e]

sen: İkinci tekil şahıs zamiri.

1. Ey Hülûşî Hâkk'a gider râh gerçi çok-durur
Lîk **sen** eyle şerî'at yolu üzre ihtiyât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10). [sen,]
2. **Sen** de İbrâhîm-i Edhem gibi terk it varlığıñ
Hâk yolına nice itdi hânûmânı el-vedâ' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7). [sen,]
3. Her demde Hülûşî yâr zîkr-i Hâk'ı it izhâr
'Afv ide **seni** Ğaffâr inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10). [seni, -i]
4. Ğaflet ile itmesün 'ömrün güzer cânâ **senün**
Ey Hülûşî çeşm-i 'ibret eyle gel o yana bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9). [senün, -ün]
5. 'Ândelibâ tâbekey bu zâr-ı efgânun **senün**
Nice bir bağrın deler bu âh-ı giryânun senün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1). [senün, -ün]
6. 'Ândelibâ tâbekey bu zâr-ı efgânun senün
Nice bir bağrın deler bu âh-ı giryânun **senün** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2). [senün, -ün]

7. Ey Hülûşî sende İsmâ'îl gibi teslimde ol
Tâ ki maqbûl ola Hâk yolında kurbânun **senüñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 10*). [*senüñ, -üñ*]
8. N'oldu bâ'îş kendini 'aşk âteşine atmağa
Nûr-ı şem' içre mi zâhir oldu cânânun **senüñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 8*). [*senüñ, -üñ*]
9. Niçün itmezün karar bir yerde vir baña haber
N'oldu âh-ı zâra tebdîl oldu hândânun **senüñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 6*). [*senüñ, -üñ*]
10. Yoħsa Eyyüb gibi misin derde olduñ mübtelâ
Yoħsa Ya 'kûb gibi zâyî' oldu Ken'ân'un **senüñ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 56, Mısra 4*). [*senüñ, -üñ*]
11. İdemedün kalbini **sen** mâsivâdan aslâ pāk
Ey gönül böyle kalursan işini nâr eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 5*). [*sen,]*
12. Eyleye Mevlâ nigâh gerd-i kederden **seni**
Görmeyesin rûy-ı saħt dünyâda tâ haşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 61, Mısra 3*). [*seni, -i*]
13. Ey Hülûşî kulluk eyle Rabbiñe ihlâş ile
Tâ ki afv ide **senüñ** cürmün Hudâ-yı Zü'l-celâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 12*). [*senüñ, -üñ*]
14. **Sen** niye mağrûrsun ey dil bu cihânda bilmezem
Bir gün olur sâlike oñsuz bu yolda irtiħâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 9*). [*sen,]*
15. Gezme gel cânâ beyâbân içre tenhâ vü ğarîb
Cânun içinde **senüñ** gizlü-durur sulţânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 66, Mısra 4*). [*senüñ, -üñ*]
16. Ey Hülûşî zerre yokdur bu cihânun râħatı
Sa'y ideğör tâ ki yarın olasın **sen** muħterem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 67, Mısra 10*). [*sen,]*
17. Hülûşî çünkü maqđûrun **senüñ** elbet olur hâşıl
Hezârân minnet-ile dünyenün kârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 69, Mısra 9*). [*senüñ, -üñ*]
18. Ey gönül derd-i Hudâ'dan **sen** haberdâr ol bugün
Girme ki 'aşk âteşine sen cigerdâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 73, Mısra 1*). [*sen,]*
19. Ey gönül derd-i Hudâ'dan sen haberdâr ol bugün
Girme ki 'aşk âteşine **sen** cigerdâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 73, Mısra 2*). [*sen,]*
20. Çek ta'alluk dâmenini **sen** daħi İdrîs gibi
Geç bu fânî 'âleminden şöħbet-i Rıdvân'a ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 3*). [*sen,]*
21. Ey Hülûşî **sen** daħi gel 'aşka eyle iktidâ
'Aşk zîrâ cümle eşyâ üstine serdâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 45, Mısra 9*). [*sen,]*
22. Tâbekey ey dil kılupsun halka **sen** ol kıl u kâl
Gelmedi mi hâţıra bir gün irer 'ömre zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 1*). [*sen,]*
23. **Sen** de kudsîler gibi kayd-ı 'alâyıkdan kesil
Eyleme dünyâ için halkıyla cânâ kâl u kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 7*). [*sen,]*
24. Olduñusa zerre deñlü 'aşk-ı Hâk'dan behre-yâb
Kalbün evi dopdolu olur **senüñ** envâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 90, Mısra 8*). [*senüñ, -üñ*]

25. Tābekey ey nefis olursun bu hevāya ibtilā
Geçmedi mi daḥi gönülden **senüñ** bu ārzū (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 91, Mısra 4*). [*senüñ, -üñ*]
26. Āb-ı hayvān ister-iseñ zulmet-i şebde ara
Hızr u İlyās gibi def' it **sende** hāb-ı rāḥatı (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 106, Mısra 4*). [*sende, -de*]
27. Sivā fikri eger var-ısa ḳalbūñde **senüñ** şüfî
Ne ḥāşıl başdan ayaḡa kara 'abāyı giydüñ tut (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 7*). [*senüñ, -üñ*]
28. **Sen** murād üzre daḥi nā'il-i kām olmazdan
Bezm-i maḳşūdına senüñ irişür nice zevāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 11*). [*sen,]*
29. Sen murād üzre daḥi nā'il-i kām olmazdan
Bezm-i maḳşūdına **senüñ** irişür nice zevāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 12*). [*senüñ, -üñ*]
30. Bir iki gün **seni** besler ki olasın şālîḥ añla
Yoḡsa bu çerḡ-i denî kimseyi eyler mi zevāl (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 13*). [*seni -i*]
31. Zāhirüñ bāṭınına uymaz **senüñ** elḡaḳ dede
Ey ḡam-ı dünyā vü 'uḳbāyı yiyeñ aḡmaḳ dede (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 3*). [*senüñ, -üñ*]
32. Tābekey gönüñ alur ḳayd-ı rüsūmiyyet **senüñ**
Sa'y-ı 'irfāñ itmede bildüm ḳuşūriyyet senüñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 11*). [*senüñ, -üñ*]
33. Tābekey gönüñ alur ḳayd-ı rüsūmiyyet senüñ
Sa'y-ı 'irfāñ itmede bildüm ḳuşūriyyet **senüñ** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 12*). [*senüñ, -üñ*]
34. Bāb-ı Ḥaḳ meftūḡ velî bu 'd u ḡuşūliyyet **senüñ**
Zāhirüñ vîrāñ idüp terk-i 'ubūdiyyet senüñ (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 13*). [*senüñ, -üñ*]
35. Bāb-ı Ḥaḳ meftūḡ velî bu 'd u ḡuşūliyyet senüñ
Zāhirüñ vîrāñ idüp terk-i 'ubūdiyyet **senüñ** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 14*). [*senüñ, -üñ*]
36. Ey Ḥulūşî fāḡrdan maḳşūd bil soymaḳ **seni**
Daḡi çirk-āb-ı mecāziden hemîn yumaḳ seni (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 21*). [*seni, i*]
37. Ey Ḥulūşî fāḡrdan maḳşūd bil soymaḳ seni
Daḡi çirk-āb-ı mecāziden hemîn yumaḳ **seni** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 22*). [*seni, i*]
38. Kendü kendüni yitirmişsin ḡaraz bulmaḳ **seni**
Pîrüñüñ irşādı şimdi ḡalvete ḳoymaḳ seni (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 23*). [*seni, -i*]
39. Kendü kendüni yitirmişsin ḡaraz bulmaḳ seni
Pîrüñüñ irşādı şimdi ḡalvete ḳoymaḳ **seni** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 24*). [*seni, -i*]
40. Ḥulūşî çünki taḳdîr-i Ḥudā'ya şey' -i sâbıḳdur
Muḳadderler olur elbet **sen** andañ sa'y-ı 'aksin tut (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 10*). [*sen,]*
41. Nefḡa-i rûḡ olmadan daḡi tılsım-ı Ādem'e
Ḥaḳ Te'ālā eylemişdi **seni** ḡaḡḳa muḳtedā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 6, Mısra 8*). [*seni, -i*]
42. Bezm-i 'aşḳ-ı İlahî cāmını nüş eyledik
Zāhidi 'uzlet gözet **sen** ister içme ister iç (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 18, Mısra 4*). [*sen,]*

43. Terk idersin taht u tãcuñ **sen** de İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda ulu sulţân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*).
[sen,]
44. Dilerseñ alasin bûy-ı muhabbetden eser **sen** de
Yûri bûlbûl gibi seyr-i gülîstân eyle gûlzâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*).
[sen,]
45. Ey Hülûşî ümmet iseñ ol resûle **sen** dahi
Terk idüp cãn-ile başın yoluna eyle fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11*).[sen.]

sen: İkinci tekil şahıs zamiri II Allah kastedilmiş.

1. Ey pâdişâh-ı lâ-yezâl **senden** kerem senden 'atâ
V'ey şâhib-i 'izz ü celâl senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 1*). [senden, -den]
2. Ey pâdişâh-ı lâ-yezâl senden kerem **senden** 'atâ
V'ey şâhib-i 'izz ü celâl senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 1*). [senden, -den]
3. Ey pâdişâh-ı lâ-yezâl senden kerem senden 'atâ
V'ey şâhib-i 'izz ü celâl **senden** kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 2*). [senden, -den]
4. Ey pâdişâh-ı lâ-yezâl senden kerem senden 'atâ
V'ey şâhib-i 'izz ü celâl senden kerem **senden** 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 2*). [senden, -den]
5. Biz yoğ-iken var eyledüñ san'atı izhâr eyledüñ
Adımız insân eyledüñ **senden** kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4*). [senden, -den]
6. Biz yoğ-iken var eyledüñ san'atı izhâr eyledüñ
Adımız insân eyledüñ senden kerem **senden** 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4*). [senden, -den]
7. İhsân-ı lutfuñ çok-durur dâ'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur **senden** kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [senden, -den]
8. İhsân-ı lutfuñ çok-durur dâ'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihâyet yok-durur senden kerem **senden** 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [senden, -den]
9. Fırkat-ı cehennemden işid nefsüñ ise aḥvâli bed
Baña meded **senden** meded senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [senden, -den]
10. Fırkat-ı cehennemden işid nefsüñ ise aḥvâli bed
Baña meded senden meded **senden** kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [senden, -den]
11. Fırkat-ı cehennemden işid nefsüñ ise aḥvâli bed
Baña meded senden meded senden kerem **senden** 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [senden, -den]
12. Aç ey Hülûşî gözini tâ göresin Haḳ yüzini
Sıdk-ıla dutdum yüzimi **senden** kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 10*). [senden, -den]
13. Aç ey Hülûşî gözini tâ göresin Haḳ yüzini
Sıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem **senden** 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 10*). [senden, -den]
14. **Senüñdür** lutf-ile ihsân neye kâdir za'if insân
Beni bu hicr-ile her an esirge ḳoma sulţânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5*).
[senüñdür, -üñ, -dür]
15. Dil ü cânım ḳarâr itmez **senüñ** 'aşkuñla yâ Mevlâ
Koyup kapuñ ḳarâr itmez senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1*). [senüñ, -üñ]

16. Dil ü cânım karar itmez senün 'aşkuñla yâ Mevlâ
Koyup kapuñ karar itmez **senün** 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2*). [*senün, -ün*]
17. Çün oldum yâr ile agyâr kalup bîgāneyim nâçâr
Bakarsam güle olur hâr **senün** 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4*). [*senün, -ün*]
18. Eger hür u eger gilmân eger Mâlik eger Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân **senün** 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6*). [*senün, -ün*]
19. Kapuña geldik âvâre ola derdimize çâre
Tutuşduk özge bir nâre **senün** 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8*). [*senün, -ün*]
20. Hülûşî kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân **senün** 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10*). [*senün, -ün*]
21. **Senden** umar cümle-i ehl-i sücüd
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1*). [*sen,-den*]
22. Senden umar cümle-i ehl-i sücüd
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2*). [*sen,]*
23. Zātuña 'âşık senün ehl-i şühüd
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4*). [*sen,]*
24. Kullaruñ şevki senün didârına
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8*). [*sen,]*
25. Kullaruñ şevki senün didârına
Sen kerem kıl **sen** 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8*). [*sen,]*
26. Zâhir olunca aña esrâr-ı zât
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12*). [*sen,]*
27. Zâhir olunca aña esrâr-ı zât
Sen kerem kıl **sen** 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12*). [*sen,]*
28. Hakk'ı isteyen vücüdünden geçür
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16*) [*sen,]*
29. Hakk'ı isteyen vücüdünden geçür
Sen kerem kıl **sen** 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16*). [*sen,]*
30. Zātuña 'âşık **senün** ehl-i şühüd
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3*). [*senün, -ün*]
31. Zātuña 'âşık senün ehl-i şühüd
Sen kerem kıl **sen** 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4*). [*sen,]*
32. Ben ne hâkim kim **senün** vaşfını tahtır eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşâfını kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*). [*senün, -ün*]
33. **Senün** Leylâ-yı zülfündür iden Mecnün'ı âvâre
Senün 'aşkuñ-durur Mansür'ı berdâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3*). [*senün, -ün*]
34. Senün Leylâ-yı zülfündür iden Mecnün'ı âvâre
Senün 'aşkuñ-durur Mansür'ı berdâr olmağa bâ'is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4*). [*senün, -ün*]
35. Hülûşî yok 'amelimiz eger ki hâzrete lâyık
Hemân itme kapuñdan lûtfuñ-ıla **sen** cüdâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12*). [*sen,]*
36. Hevâ-yı nefis-ile şeytân beni esîr itdi
Meded-res ol bu demimde baña **sen** yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4*). [*sen,]*
37. **Senden** umar cümle-i ehl-i sücüd
Sen kerem kıl sen 'inâyet yâ Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1*). [*senden, -den*]

38. Eger cennet eger Rıdvân eger hürî eger ğilmân
Baña **sensiz** olur zindân gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8*). [*sensiz, -siz*]
39. **Senüñ** hikmetlerin fehminde şad Loķmân olur 'âciz
Senüñ bir kaçre 'ilminde Felâtun-'akl olur hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5*). [*senüñ, -üñ*]
40. Şu diller kim **senüñ** 'aşkuñ ile cānā olur ħandân
Ebed Mısr'ı vücūd içre olur Yūsuf gibi sulţān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1*). [*senüñ, -üñ*]
41. Düşeli Leylā-yı 'aşkına **senüñ** Mecnûn gibi
Seyr-i deşt-i küh ider gönülünde neng u 'ār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7*). [*senüñ, -üñ*]
42. Egerçi kullaruñ cürmi efendi bî-nihāyetdür
Velâkin kapuña gelmiş-durur **senden** 'atā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4*). [*senden, -den*]

sen: İkinci tekil şahıs zamiri (Hz. Muhammed yerine).

1. Gerçi ħatmü'l-enbiyâsın 'âleme teşrîfde
'Âlem-i ervâĥda **sensin** cümlesine ibtidâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 6*). [*sensin, -sin*]
2. Ey resül-i müctebâ vü v'ey ħabîb-i Muştafâ
Sensin ol sulţān-ı kevneyn sensin ol nûr-ı Ĥudâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 2*). [*sensin, -sin*]
4. Ey resül-i müctebâ vü v'ey ħabîb-i Muştafâ
Sensin ol sulţān-ı kevneyn **sensin** ol nûr-ı Ĥudâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 2*). [*sensin, -sin*]
5. **Sen** ol sulţān-ı server şâh-ı 'âlemsin ki kapuñda
Cihân sulţānları cümle gedâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5*). [*sen,]*
6. N'ola Nâmûs-ı Ekber ola medĥinde **senüñ** 'âciz
Ki zirâ vaşfuñ iden Kibriyâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7*). [*senüñ, -üñ*]
7. **Sen** resül-i Ĥaķ iden ey mefĥar-i ĥaķ-ı cihân
Ĥayme-i ĥaĥrâsını kûrmadan 'arz üzre semâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3*). [*sen,]*

senâ eyle-: Övmek, methetmek.

1. Zâhir ü bâtın ile anuñ olup münkâdı
Şeyĥim üstâdım odur **eyler** idi aña **senâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 60*). [*senâ eyler, -r*]

senâ it-: Övmek.

1. Leyle-i mi'râcda çün kılduñ semâvâtı 'ubûr
Cümle ervâĥ-ı melâ'ik **itdi** ta'zîm ü **senâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 8*). [*senâ itdi, -di*]

serdâr: Baş kumandan II Sultan.

1. Ey Ĥulûşî sen daĥi gel 'aşka eyle iktidâ
'Aşķ zirâ cümle eşyâ üstine **serdâr** imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*). [*serdâr,]*

ser-gerdân: Şaşkın; perişan II Aşık.

1. Usûlûñ anlamadılar onu ĥadîsüñ ammâ
Daĥi tefsîrini fehminde cümle **ser-gerdân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10*). [*ser-gerdân,]*

ser-gerdān ol-: Şaşırmış, sersemlemiş, perişan halde olmak.

1. Eger hūr u eger gılmān eger Mālik eger Rıdvān
Olur her biri **ser-gerdān** senūñ ‘aşkuñla yā Mevlā (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 8, Mısra 6). [ser-gerdān olur, -ur]

sermāye: Varlık; servet II Kaynak.

1. Ey Hülûşî ‘aşkuñ **sermāyesidür** āh u zār
Var mıdur bir çāre āña söyleyin ey dostān (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 9). [sermāyesidür, -si, -dür]
2. Tālib-i şevk-i Hudā’nuñ derd olur **sermāyesi**
Miñnet u renc u te‘abbüd kesb-i ‘aşkuñ māyesi (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 1). [sermāyesi, -si]

sertāser: Baştan başa.

1. İçüpdür havzınuñ bir kaṭresinden Hızr ile İlyās
Gezüp ‘ālemi **sertāser** ider kudretlerüñ seyrān (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 8). [sertāser,]

sevdā: Kuvvetli aşk.

1. Bir ‘aceb **sevdā** imiş ‘ālemde cānā derd-i ‘aşk
Düşmeyen ol derde bilmez gālībā **sevdā** nedür (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 4). [sevdā,]
2. Bir ‘aceb **sevdā** imiş ‘ālemde cānā derd-i ‘aşk
Düşmeyen ol derde bilmez gālībā **sevdā** nedür (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 28, Mısra 3). [sevdā,]
3. Umanlar naḳd-i vaşluñ el-yevm ferdāya katılmaz
Gezer Mecnūn gibi hicr içre bu **sevdāya** katılmaz (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 2). [sevdāya, -ya]
4. Ey Hülûşî herkesüñ ḳalbinde bir **sevdāsı** var
Lîk ten bî-çāre ten cānānesidür bu göñül (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 62, Mısra 11). [sevdāsı, -sı]

sevdasına düş-: Aşık olmak II Gönül vermek.

1. Varlığı çünki hebādūr bu cihānuñ şübhe yok
Pes nice ‘ārif olan **düşer** bunuñ **sevdasına** (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 96, Mısra 4). [sevdasına düşer, -er]

sevdā-yı dost: Dostun sevdası.

1. Kande bakarsam görünüñ gözime esrār-ı dost
Bir onulmaz derd imiş bu başıma **sevdā-yı dost** (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 15, Mısra 2). [sevdā-yı dost,]

sevdā-yı sır: Sırrın sevdası.

1. ‘Aşk bir **sevdā-yı sırdur** kime olunsa beyān
İder İbrāhīm ü Edhem gibi terk-i taḫt u tāk (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 17, Mısra 3). [sevdā-yı sırdur, -dur]

sevdā-yı zülûf: Zülûf sevdası, (maşukun zülûf sevdasına kapılma).

1. Her kime **sevdā-yı zülûfünden** zühür itse eser
Ol daḫi Manşūr gibi Hāk yoluna berdār olur (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 35, Mısra 7). [sevdā-yı zülûfünden, -ün, -den]

seyl-āb: Sel II Aşığın gözyaşları.

1. Tāb-ı ‘aşkıyla demādem cigeri büryān gerek
Çeşm-i ḥünundan ola **seyl-āb** gibi yaşı revān (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 72, Mısra 4). [seyl-āb,]

2. Gözlerüñ yaşını **seyl-âb** eyle 'aşk-ı Hâk ile
Gâfleti kaldır gönülden bâri bîdâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 73, Mısra 3*).
[seyl-âb,]

sevr eyle-: İzlemek II Gezmek, gezinmek.

1. Cümle eşyâda vücûd-ı vâhidi **sevr eyleyen**
Var-ise oldur hemân tevhîd-i Hâk 'a âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 4, Mısra 3*).
[sevr eyleyen, -yen]
2. Eyle İskender gibi bir Hızır rehber kendüne
Ba'dehû **sevr eyleyüp** bu 'âlemi seyrâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 6*).
[sevr eyleyüp, -y, -üp-yüp]

sevrân: Gezinti ve temaşa (yeri).

1. Eyle İskender gibi bir Hızır rehber kendüne
Ba'dehû sevr eyleyüp bu 'âlemi **sevrâna** ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 6*).
[sevrâna, -a]

sevrân eyle-: Seyretmek; temaşa etmek.

1. **Eyledüm** çünkü ezelde hüsnine **sevrân** anuñ
Ol zamândan 'âşıkam Mecnûn gibi dîvâneym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 68, Mısra 7*). [sevrân eyledüm, -dü, -m]
2. Lâmekân ilinde **sevrân eyleyen** erbâb-ı dil
Bu harâb-âbâd u çerh-i bî-vefâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 9*).
[sevrân eyleyen, -y, -en]

sevrân it-: Seyretmek; temaşa etmek.

1. İçüpdür havzınun bir katresinden Hızır ile İlyâs
Gezüp 'âlemi sertâser **ider kudretlerün sevrân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 74, Mısra 8*). [sevrân ider, -er]

sevr-i bâğçe-i cennet: Cennet bahçesinin gezintisi, temaşası.

1. Şafâlar sürmege meclisde 'uşşâka yeter şevküñ
Ne **sevr-i bâğçe-i cennet** ne meyl-i hür u ne ğilmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 75, Mısra 6*). [sevr-i bâğçe-i cennet,]

sevr-i deşt-i küh: Dağın ovanın gezintisi.

1. Düşeli Leylâ-yı 'aşkına senüñ Mecnûn gibi
Seyr-i deşt-i küh ider gönünde neng u 'âr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 36, Mısra 8*). [sevr-i deşt-i küh,]

sevr-i etvâr it-: Hallerin izlenmesi.

1. Eger ilm-i ledünniden alayım dir iseñ behre
Sefer it 'âlem-i kalbe biraz da **sevr-i etvâr it** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 12, Mısra 4*).
[sevr-i etvâr it,]

sevr-i gülistân: Gül bahçesi seyri II Dünya hayatı.

1. 'Âkıbet-endiş iseñ fikr eyle bir kez hâlini
Nice bir **sevr-i gülistân** seyr-i gülzâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 8*).
[sevr-i gülistân,]

sevr-i gülistân eyle-: Gül bahçesini dolaşmak.

1. Dilerseñ alasın bü-yı muhabbetden eser sen de
Yüri bülbül gibi **sevr-i gülistân eyle** gülzâr it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 12, Mısra 6*).
[sevr-i gülistân eyle,]

sevr-i gülzâr: Gül bahçesi seyri II Dünya hayatı.

1. 'Âkıbet-endiş iseñ fikr eyle bir kez hâlini
Nice bir seyr-i gülîstân **seyr-i gülzâr** eyledüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8).
[seyr-i gülzâr,]

sezâ: Layık, yaraşır.

1. Baña ta 'zîm itmege iner semâdan kudsîyân
Ben bu ikrâma **sezâ** Hâlık'ıñ 'abd-ı hâşşîyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6).
[sezâ,]

sezâ ol-: Bir duruma uygun olmak; layık olmak.

1. Ne hikmetdür bu kim eşyâda cümle 'aşk lisânı var
Velâkin **oldı** insân bu tecellîye **sezâ** yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6).
[sezâ oldı, -dı]

sicn-i mü'min: Müminin hapishanesi.

1. Nice olmaya bilâ-mecma'ı bu dâr-ı belâ
Sicn-i mü'min dir idi aña Resûl-i mûte'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 20).
[sicn-i mü'min,]

sıdk: Sadakat; içten bağlılık.

1. **Şıdk-ıla** Hülûşî kûl bir kâmilî ara bul
Ol kâmile bende ol sultâna irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7). [şıdk-ıla, -ıla]
2. Aç ey Hülûşî gözini tâ göresin Hâk yüzini
Şıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 10). [şıdk-ıla, --ıla]
3. Hâk yolında **şıdk-ıla** 'aşıkları itmeñ kıyâs
Anlara kim râh-ı Hâk'ı gözlemez bigânedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7).
[şıdk-ıla, --ıla]
4. Kulluk ider Rabb'isine **şıdk-ile** her rûz u şeb
Bend-i şeytândan hâlâş olmağa imkân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3).
[şıdk-ile, --ile]
5. Yüz urup mañlûka gayrı âşinâyı n'eylesün
Şıdk-ıla ihlâş-ıla olan begim Mevlâ'ya kûl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 16).
[şıdk-ıla, --ıla]
6. **Şıdk-ıla** bu yola gir olmak dilerseñ behr-mend
Melce'-ı ehl-i sa'âdetdür tarîk-i Celvetî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7).
[şıdk-ıla, --ıla]

sidre: Arşta bulunan Miraç olayında varlıkların yükselebildiği son nokta ve ötesi Allah'ın zatı olan ilahi bir ağaç, makam.

1. Hâkikatden haber alduñ-ise bakma bu ekvâna
Geçüp **Sidre'yle** Tübâ 'arş-ı a'lâdan haber söyle (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4). [sidre'yle, -'y, -le]

sidre-i feyz-i Hudâ'ya: Allah'ın feyzinin bulunduğu yer.

1. **Sidre-i feyz-i Hudâ'ya** irmeyen alçak dede
'Âşıkun kalbinde evvel derd-i 'aşk mihmân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 5). [sidre-i feyz-i hudâ'ya, -'y, -a]

sıfat: Özellik; vasıf.

1. Ey Hülûşî bu **sıfatlar** 'âşıkun evşâfidır
Her ki giyer bu libâsı süfidür bî-irtiyâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 15). [sıfatlar, -lar]
2. Bürünüp bu nice esmâ vü **şifât**
Nazarda dūn velî şâhāneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9). [şifât,]

sıfât it-: Bir özelliğe sahip olmak.

1. Olmagıl cânâ ğazûb hilmi **sıfât it** kendüne
‘Âkile lâyiğ budur her sözi ola inbisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5). [sıfât it,]

sıfât-ı Hak: Allah'ın özelliği.

1. Cümle eşyâda **sıfât-ı Hak** zâhir görünür
Perdeyi ref' it gözinden ehl-i didâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5).
[sıfât-ı hak,]

Sikender: İskender kahramanlığı, Hızır ile ab-ı hayat suyunu araması ve çok uzakları gören aynasıyla tarihi-efsanevi bir kişidir.

1. Zihî âb-ı hayât-ı mâ-i şafâ kim teşnegân için
Sañasın irş-ile menkûl-dürür Hızır u **Sikender'den** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 6). [sikender'den, -'den]

sil-: Silmek II Manevî olarak temizlemek, arındırmak.

1. İder mi 'râc-ı rûhânî kişi beş vakt namâz-ile
Siler kalbindeki pâsı kişi beş vakt namâz-ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2).
[siler, -er]

silk-i bevân: İfade zinciri II Anlatma ipi, yolu.

1. Dîñle ahlvâl-i perîşânımı takrîr ideyim
Çekeyim **silk-i beyâna** yine bir tâze zebân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 26).
[silk-i beyâna, -a]

sîne: Gönül, kalp, göğüs.

1. Evvelâ ehl-i sülûkuñ **sînesi** pür-hûn gerek
Hem derûnunda gerekdür cigeri ola kebâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 7). [sînesi, -si]
2. 'Âşk-ı Hakk'a 'aşıklar gel idelüm zıkrullâh
Ey **sînesi** yanuklar gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 2).
[sînesi, -si]
3. Ağla ey didelerim kanlu yaş-ıla ağla
Sîneni âteş-i 'aşk-ıla demâdem dâğla (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 44). [sîneni, -n, -i]
4. Var ise gülsitân-i dehrûñ ey dil köhne evrâkı
Benüm de **sînem** üzre şerha olmuş tâze dâğum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8). [sînem,]

sirâc vak-: Bir yeri aydınlatmak amacıyla mum yakmak II Bir durumun ilimin ışıyla aydınlanması.

1. Zulmet-i cehl içre kalur ol kişi kim **yakmadı**
Hâne-i kalbine bir şem'-i ma'ârifden **sirâc** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8).
[sirâc yakmadı, -ma, -dı]

sırât-ı müstakîm: İslam II Doğru yol.

1. **Şırât-ı müstakîme** doğru giderdi yolumuz
Eger 'inâyet-i tevfiğ olursa yâ Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7). [şırât-ı müstakîme, -e]

sır: Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

1. Dem uranlar nükte-i **sırr-ı** "Ene'l- Hakk"dan bugün
Düşdi 'aşkuñ dârına herkes emân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 5).
[sırr-ı, -ı]

2. Nedür Manşûr'ı gör kardaş çü koydu 'aşk yolına baş
İdince **sırrını** tâ fâş gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*). [*sırrını, -i, -n, -ı*]
3. Men 'arefe nefsehu **sırrını** fehm it sâlikâ
Kendi nefsin aña evvel ba 'dehû Sübhân'ı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 5*). [*sırrını, -in, -ı*]

sırr-ı Hak: Allah'ın sırrı.

1. Ey Hülûşî saña sebak ekvâna 'ibretle bak
Zâhir olana **sırr-ı Hak** zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 10*). [*sırr-ı hak,]*

sırr-ı ilâhî: İlahi sır.

1. 'Aşk bir **sırr-ı ilâhîdür** 'ayân olmaz aña
Nice biñ vaşf eylesem resm ü beyân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1*). [*sırr-ı ilâhîdür, -dür*]

sırr-ı nefahtü: Allah'ın ruhlara türlü isimlerinin sırrını üflemesi.

1. Hülûşî **sırr-ı nefahtü** ki idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğın insânda mestür şol mu 'ammâdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 9*). [*sırr-ı nefahtü,]*

sırr-ı tevhid: "Lâ ilâhe illallah" sözünün sırrı.

1. Ey Hülûşî mâsivâ fikrin idenler bilmedi
Sırr-ı tevhid içre hergiz lâ ile illâ nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 10*). [*sırr-ı tevhid,]*

sivâ: Allah'tan uzaklaştıran her şey II Dünya.

1. Nefy idelüm **sivâyı** hem 'ucb ile riyâyı
Zikr idelüm Mevlâ'yı tevhid idelüm tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3*). [*sivâyı, -yı*]
2. **Sivâ** fikri eger var-ısa kâlbünde senûñ şüfî
Ne hâşıl başdan ayağa kara 'abâyı giydüñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7*). [*sivâ,]*

sivâ-yı hubb: Sevginin gayrısı.

1. İlâhî feyz-i nûruñla münevver it dil ü cânım
Sivâ-yı hubbuñ çıkar kâlbimde zerre koma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2*). [*sivâ-yı hubbuñ, -uñ*]

size: Siz zamirinin yönelme hali eki almış biçimi.

1. Ders-i sülûk olmasa mâni' -i tahtîrimiz
Hizmet iderdüm **size** reşk ide gökde felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 16*). [*size,]*

sohbet: Allah'a gönül veren insanların Allah'ı anmak üzere gerçekleştirdiği söyleşme.

1. Hâşılı bir mürşid-i kâmil ile **sohbet** gerek
Tâ yakînen râh-ı Hakk'ı eyleye saña küşâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7*). [*sohbet,]*
2. Hülûşî ehl-i 'aşkuñ cilvegâhıdır şu **sohbetler**
Ki olur 'ukde diller dil-güşâsı meclis-i tevhid (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9*). [*sohbetler, -ler*]
3. Añladuñsa şüfiyâ nedür bu bey'atden gârağ
Fehm idersin n'olduğın pîr ile **sohbetden** gârağ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2*). [*sohbetden, -den*]

sohbet-i kâmil: Kamil insanın sohbeti.

1. **Şoḥbet-i kâmil** gerekdür sâlike yol göstere
Sanma her bir müdde'yle câiz ola ihtilâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 7).
[şoḥbet-i kâmil,]

sohbet-i rıdvân: Rıdvân'ın sohbeti.

1. Çek ta'alluk dâmenini sen daḡı İdrîs gibi
Geç bu fânî 'âleminde **şoḥbet-i Rıdvân'a** ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4).
[şoḥbet-i rıdvân'a, -'a]

soñra: Sonra.

1. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla ḡaşr olırsaruñ
Kıyas it buña aḡvâlüñ pes andan **soñra** meylüñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6). [soñra,]
2. Merd-i meydân-ı Hudâ olmak dilersen şüfiyâ
Nefsini mür eyle andan **şoñra** Süleymân'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8).
[şoñra,]
3. 'Âkıbet-endiş iseñ yâd eyle evvel ḡâlini
Şoñra fehmi eyle 'aceb nedür bu dünyâdan me'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). [şoñra,]
4. Ey Hulûşî evvelâ terk eyle kendü varlığın
Mekteb-i 'aşk içre **şoñra** gir oku 'ırfânı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10).
[şoñra,]
5. Bir nevâz şöyle ḡarâb göñlümi iḡyâ eyledi
Şimdiden **şoñra** ne minnet rakıbe bir câm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [şoñra,]

söyle-: Demek, söylemek II Şiir yazmak II İzah etmek.

1. Hulûşî âb akup târiḡ için bu mısra'ı **söyler**
Gel iç bu çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7). [söyler, -r]
2. Revâdur **söyler-ise** ḡalka her gün pendüñi vâ'iz
Murâdudur ki taḡlîş ide yarın kendüñi vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1).
[söyler-ise, -r, --ise]
3. Hulûşî dâstân-ı 'aşk-ı Ḥakk'ı böyle yazmışlar
Bu ma'nâlar deḡildir **söylediğim** kendi yanımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 10). [söylediğim, -dig, -im]
4. Gel ey dîvâne göñlüm 'aşk-ı Mevlâ'dan ḡaber **söyle**
Gel ey pervâne-veş yanmış bu ma'nâdan ḡaber **söyle** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1). [söyle,]
5. Gel ey dîvâne göñlüm 'aşk-ı Mevlâ'dan ḡaber **söyle**
Gel ey pervâne-veş yanmış bu ma'nâdan ḡaber **söyle** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2). [söyle,]
6. Ḥaḡîkatden ḡaber alduñ-ise bakma bu ekvâna
Geçüp Sidre'yle Tûbâ 'arş-ı a'lâdan ḡaber **söyle** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4). [söyle,]
7. Nedür bil Âdem'e ta'lîm olunan 'alleme'l-esmâ
Ḥaberüñ var-ise bize bu ma'nâdan ḡaber **söyle** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6). [söyle,]
8. Nedür şol cevher-i ma'nâ ki deryâda olur mestür
Nice gizlü olur deryâda deryâdan ḡaber **söyle** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8). [söyle,]
9. Hulûşî añladuñsa 'âlem-i şuḡrânüñ etvârın
Nedür ḡikmet bize Âdem'le Havvâ'dan ḡaber **söyle** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10). [söyle,]

10. N'eylesün n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşkân
Var mıdır bir çäre aña **söyleyin** ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 2).
[söyleyin, -y, -in]
11. Nice bu âh u enîni eylesün bî-çâregân
Var mıdır bir çäre aña **söyleyin** ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 4).
[söyleyin, -y, -in]
12. Kaldum âzürde-gönül hâtır-perişân nâ-tüvân
Var mıdır bir çäre aña **söyleyin** ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 8).
[söyleyin, -y, -in]
13. Kalma bu kışır içre sa'y it olmağa âlî-tebâr
Var mıdır bir çäre aña **söyleyin** ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 12).
[söyleyin, -y, -in]
14. Ey Hülûşî 'aşkuñ sermâyesidür âh u zâr
Var mıdır bir çäre aña **söyleyin** ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 10).
[söyleyin, -y, -in]
15. N'oldu ol pîr-i hâkîkat o 'azîz-i dânâ
Kande iletdün anı bu haberi **söyle** baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 46).
[söyle,]
16. Hediyye hem nazîre olmağa Kurrâ Efendi'ye
Hülûşî **söyledi** bu şi'ri aña i'tizâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 98, Mısra 10).
[söyledi, -di]

söylen-: Kendi kendine konuşmak.

1. Ashıma nisbet kılursam bu vücûdum varlığıñ
Bir kurı nâmdur ki ancak **söylenür** insân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 10).
[söylenür, -ür]

soy-: Çıkarmak, soyutlamak.

1. Ey Hülûşî fâhrdan maşşûd bil **soymak** seni
Dañi çirk-âb-ı mecâziden hemîn yumağ seni (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 21).
[soymak,]

söz: Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi, kelimeler II Vaaz ve vaatler II Allah'ı anmada kullanılan zikirler II Şiir.

1. Bir **sözüm** var diyeyim saña guş it
Zîkr-i Hâk'dan gayrıya tutma semâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 20, Mısra 3). [sözüm, -üm]
2. Meclis-i 'aşkda añıldıkda hâkîkat **sözleri**
'Aşkuñ 'inde bil yokdur o sözlerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 3).
[sözleri, -ler, -i]
3. Meclis-i 'aşkda añıldıkda hâkîkat sözleri
'Aşkuñ 'inde bil yokdur o **sözlerden** lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 4).
[sözlerden, -ler, -den]
4. Ey Hülûşî añlamak erbâb-ı 'aşkuñ **sözlerin**
Dilde şevk-âmîz olur kând-i mükerrerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 9). [sözlerin, -ler, -in]
5. Olmagıl cânâ gâzûb hilmi şifât it kendüñe
'Âkile lâyıq budur her **sözi** ola inbisât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 48, Mısra 6). [sözi, -i]
6. Hülûşî böyle mazmûnı güzel elfâzına **söz** yok
İder mürde dili ihyâ dem-i 'İsâ'ya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 9).
[söz,]
7. Kulak ur baş u cân-ıla ki **sözi** dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerğ-ile dime ki ider andımı vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 49, Mısra 3). [sözi, -i]

8. Degüldür Hâk için aña Hülûsî şol kelâmlar kim
Murâd ider o **sözlerle** ki halk pesendüni vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10). [sözlerle, -ler, -le]
9. Cümle eşyâ zâhidâ her dem lisân-ı hâl-ile
Hâk'ı'a tevhid eyleyüp her **sözleri** ezkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 6). [sözleri, -leri]
10. **Söz** tamâm oldu Hülûsî irdi encâma kelâm
Oldu dîvâne şadef-veş cevherün dürdânesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9). [söz,]
11. Revâdur **sözlerim** olsa cevâhir
Yem-i 'irfânda bir dürdâneym ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 7). [sözlerim, -ler, -im]
12. Güş kıl **sözimi** ey tâlib-i esrâr-ı ma'âl
Yârim hâtırıma geldi neden böyle melâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 1). [sözimi, -im, -i]
13. Sa'âdetle geçe 'ömrün dilerseñ
Dime Hâk **sözi** güş itdükte lâ lâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6). [sözi, -i]
14. İçmedi bir kaçre bârî bâdemiz **söz** geçmedi
Ol kadar ibrâm u içdâm eyledük bir câm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9). [söz,]

su gibi oku-: Çok iyi ve yanlışsız okumak.

1. Yüzün suyun döküp güyâ lisân-ı hâl ile ola
İçenlere du'â-yı hayr **oğur su gibi** ezberden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4). [su gibi oğur, -r]

subh: Sabah.

1. Çünkü **şubh** irüp ziyâ ile cihân tenvîr olur
Vahdet-i zât-ı Hudâ'yı zerreler ta'kidir olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1). [şubh,]
2. 'Ahde vefâ eyleyüp geldi emânet bize
Hayr-ı celîsim-dürür her gice tâ **şubha** dek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 8). [şubha, -a]

sübhan: Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaatlardan uzak olan Allah.

1. Her biri bir dürlü mün'am eyledikde tâ ezel
Etdi i'tâ miñnet-i 'aşkı bize **Sübhanımız** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 8). [sübhanımız,]
2. Geç kayd-ı dil-i cândan cânâna irem dirseñ
Hem cism-ile bu tenden **Sübhan'a** irem dirseñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2). [sübhan'a, -'a]
3. Men 'arefe nefsehu sırrını fehm it sâlikâ
Kendi nefsin aña evvel ba'dehü **Sübhan'ı** bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6). [sübhan'ı, -'ı]

subh-gâh: Sabah vakti.

1. Âb-ı lûtfuñ baħş ider her **şubh-gâhda** feyz-i Hâk
Nice 'aşîleri pāk ider şehreñ rahmeti (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5). [şubh-gâhda, -da]

sudâ': Baş ağrısı II Sıkıntı.

1. Füzün eyler ğamı sanma şafâ var câm-ı 'işretde
Şudâ' yok felek bezminde bir maħmûr gösterstün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8). [şudâ'ı, -ı]

sūfî: Nefisleriyle mücadele edip tasavvufia ilgilenecek Allah'ın rızasını kazanmaya çalışan kimse II Kaba sofî (çok dindar olup ırfanî olmayan kimse).

1. Ey Hülûşî bu sıfatlar 'âşıkun evşâfidır
Her ki giyer bu libâsı **sūfdür** bî-irtiyâb (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 16).
[sūfdür, -dür]
2. Fikr-i la'îl-i yâr-ile **sūfî** demâdem Kevşer iç
Cennet-i gülzârî âb-ı tâbına bak şekker iç (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1).
[sūfî,]
3. Merd-i meydân-ı Hudâ olmak dilersen **şūfiyâ**
Nefsini mûr eyle andan şöîra Süleymân'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7).
[şūfiyâ, -yâ]
4. Püte-i 'aşk içre hâliş olmadukça bu vücûd
Olamazsın **şūfiyâ** çirk-âb ile gışdan hâlâş (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4).
[şūfiyâ, -yâ]
5. Añladuñsa **şūfiyâ** nedür bu bey' atden gâraş
Fehm idersin n'olduğun pîr ile şöîbetden gâraş (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1). [şūfiyâ, -yâ]
6. Rütbe-i 'ırfâna vâşıl olamazsın **şūfiyâ**
Olmayınca saña zâhir hikmet-i mebd'e' me'âd (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 5).
[şūfiyâ, -yâ]
7. Şūfiyâ ger ister-iseñ âb-ı Kevşer'den lezîz
Şerbet-i 'ırfân olupdur şehd ü şekkerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 1). [şūfiyâ, -yâ]
8. 'İzzet-i rif' atine bakma cihânun **şūfiyâ**
Pâdişâhları kûl iden şol ulu sultâna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 7).
[şūfiyâ, -yâ]
9. Kendüye takvâyı rehber eyler-iseñ **şūfiyâ**
Nûr-ı imân ile kalbün hânesi dolar her an (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 7).
[şūfiyâ, -yâ]
10. Eger bildünse Innenî enâllâh remzini **sūfî**
Saña zâhir olur maşşûd nedür Tûr ile Mûşâ'dan (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [şūfî,]
11. Gel ey **sūfî** idem saña kitâb-ı 'aşkı beyân
Biline tâ ki saña bu hâkîkat 'ilmi 'ayân (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1). [şūfî,]
12. Sivâ fikri eger var-ısa kalbünde senün **sūfî**
Ne hâşıl başdan ayağa kara 'abâyı giydün tut (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7).
[şūfî,]

sükker: Şeker.

1. Bi-hamdillâh içenler bu zülâl-i âb-ı Kevşer'den
Şafâ-yı lezzetin tercih iderler şehd ü **sükkerden** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 2). [sükkerden, -den]

Süleymân: Davut peygamberin oğlu olan Hz. Süleyman hem padişah hem de peygamberdir. Cinlere, hayvanlara, rûzgara hükmeder.

1. Merd-i meydân-ı Hudâ olmak dilersen şūfiyâ
Nefsini mûr eyle andan şöîra **Süleymân'a** ir (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8).
[süleymân'a, -'a]

sür-: Sürmek, uzaklaştırmak II Sürüklenmek.

1. Derd-i 'aşka ister-iseñ bulasın ey dil devâ
Sür çıkar kalbün evinden kalmasun zerre hevâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2).
[sür,]

2. Vâdi-i hayretdeyim üftâdeyim Mecnûn gibi
'Aşk zencirüñ **sürür** dîvâneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 4*). [*sürür, -ür*]
3. Kağı dilde zâhir olur ey gönül esrâr-ı Hû
Mâsivâ ekdârını cümle **sürer** efkâr-ı Hû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 2*). [*sürer, -er*]

sultân: Allah II Padişah II Manevi alemde hüküm süren kimse.

1. Bende ol bir 'ârife var hizmet-i **sultâna** ir
Terk idüp 'ırz u vakâruñ kûl olup **sultâna** ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*). [*sultâna, -a*]
2. 'İzzet-i rif'atine bakma cihânun şüfiyâ
Pâdişâhları kûl iden şol ulu **sultâna** bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8*). [*sultâna, -a*]
3. Şıdk-ıla Hülûşî kûl bir kâmilî ara bul
Ol kâmile bende ol **sultâna** irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8*). [*sultâna, -a*]
4. Cümle a'zâ bil ra'yyet gibidür aña hemîn
Taht-ı dilde sâkin olmuş ulu **sultândur** gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8*). [*sultândur, -dur*]
5. Gezme gel cânâ beyâbân içre tenhâ vü ğarîb
Cânun içinde senün gizlü-durur **sultânı** bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4*). [*sultânı, -ı*]
6. İlâhî feyz-i nûruñla münevver it dil ü cânım
Sîva-yı hubbuñ çıkar kalbimde zerre koma **sultânım** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2*). [*sultânım, -ım*]
7. Ciger hûn oldu fırkatde gözüm giryân-ı miñnetde
Beni bu dâr-ı hayretde esirge koma **sultânım** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [*sultânım, -ım*]
8. Senündür lutf-ile ihsân neye kâdir za'if insân
Beni bu hicr-ile her an esirge koma **sultânım** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6*). [*sultânım, -ım*]
9. 'İbâduñ yahşulu işi gidermek kalbde teşvîşi
İkilikten bu dervîşi esirge koma **sultânım** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*). [*sultânım, -ım*]
10. Hülûşî varlıguñ mahv it Hâk'ın kulluğuna şarf it
Demâdem Hâk'a feryâd it esirge koma **sultânım** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10*). [*sultânım, -ım*]
11. Çünkü yokdur bu fenânun 'izzetine i'tibâr
İder-iseñ kendünî kûl şol ulu **sultâna** kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6*). [*sultâna, -a*]
12. Ey Hülûşî mürşid isterseñ bu yolda 'aşka uy
Mülk-i dilde 'aşk-ı Hâk'ı geç ulu **sultâna** kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10*). [*sultâna, -a*]
13. Ey Hülûşî mîr-i 'aşka kul olan dîvâneler
Taht-ı tecrîd üzre oldı cümlesi **sultân** baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12*). [*sultân,]*
14. Terk idersin taht u tâcuñ sen de İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda ulu **sultân** olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6*). [*sultân,]*
15. Terk ider İbrâhîm-âsâ ey Hülûşî varlıguñ
Olmağa mülk-i beka tahtında **sultân** isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10*). [*sultân,]*
16. İhtiyâr-ıla kabûl iden bu gün fakruñ yoluñ
'Âlem-i ma'nâda yarın bir ulu **sultân** ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 6*). [*sultân,]*

17. Sen ol sultân-ı server şâh-ı 'âlemsin ki kapuñda
Cihân **sultânları** cümle gedâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6*). [*sultânları, -ları*]
18. Şabr iden fakra tahammül eyleyen miñnetlere
Bir ulu **sultân** olur yarın ki 'âlî pâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 6*).
[*sultân,]*
19. Şu diller kim senüñ 'aşkuñ ile cānā olur handān
Ebed Mısr'ı vücūd içre olur Yūsuf gibi **sultân** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*).
[*sultân,]*

sultân-ı 'âlem: *Alemlerin sultanı II Allah.*

1. 'Aşk bir **sultân-ı 'âlemdür** ki anuñ hükminüñ
Bende-i efkendesidür hâşılı mîr ü gedā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9*). [*sultân-ı 'âlemdür, -dür*]

sultân-ı kevneyn: *İki alemin sultanı II Dünya ve ahiret hayatının sultanı.*

1. Ey resûl-i müctebā vü v'ey habîb-i Muştafā
Sensin ol **sultân-ı kevneyn** sensin ol nûr-ı Hudā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 2*). [*sultân-ı kevneyn,]*

sultân-ı mahabbet: *Aşk sultanı II Allah.*

1. Hülûsî n'ola vüs'atlı olursa kalbi 'uşşākuñ
Ki **sultân-ı mahabbet** anda olupdur her an mihmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10*). [*sultân-ı mahabbet,]*

sultân-ı server: *Baş padişah.*

1. Sen ol **sultân-ı server** şâh-ı 'âlemsin ki kapuñda
Cihân sultânları cümle gedâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5*).
[*sultân-ı server,]*

sülûk-ı dervîşi: *Dervişin manevi bir yola girişi.*

1. Nice bir da'vā ile kendüñe urursun şişi
Bir zamāna kalmışuz aña **sülûk-ı dervîşi** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 18*).
[*sülûk-ı dervîşi, -i*]

su: *Su.*

1. **Su** gibi sâfî-dil oluban yire sür yüzini
Ehl-i dil olanlaruñ kalbinde gerekmez dimâğ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3*).
[*su,]*
2. **Su** gibi akup çağla hem yüregini dağla
Derd-ile hemān ağla dermāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5*). [*su,]*
3. **Su** gibi durma ziyāde olmadadur neş'esi
Hâşılı bu 'aşk-ıla deryā-yı 'ummāndur göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5*).
[*su,]*

sun-: *Sunmak; vermek II Takdim etmek.*

1. Kāse-i bezm-i elesti çünki **sundı** dost aña
Ol sebebdan rûz u şeb mestānesidür bu göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3*).
[*sundı, -dı*]

surāh it-: *Feryat etmek.*

1. Gözi ceyhün cigeri pür-hündur
Hağ içün ol kişi kim **ide surāh** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8*). [*surāh ide, -e*]

süret: *Şekil, biçim II Hal, vaziyet.*

1. Hande-revnāk **süretin** gösterse bir kerre saña
Der-'akab biñ derd ü miñnetle saña virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7*). [*süretin, -in*]

2. 'Âşıkā gel vech-i maḥbūbda olan şol āna baḳ
Gör ne ḥūb **şüret** yaratmuş Şānī'-i Raḥmān'a baḳ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2). [şüret,]
3. Zāhidā gel 'aşka girmekdür bu **şüret**den murād
Terk idegör kıl ü ḳālî olasın ehl-i reşād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1). [şüret, -den]
4. Haber bilmez ḥaḳîḳatden eğer görmez şerī'atden
Tarîḳat kisvesin ancak giyer bir ḳurı **şüret**den (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [şüret, -den]

şüretā: Görünüşte.

1. Egerçi **şüretā** ağıyāre yārim
Velākin ma'nada bîḡāneyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5). [şüretā,]
2. **Şüretā** bir ḳatre-i nāçizem ammā ma'nide
Cümleyi cem'eylemiş deryālaruñ deryāsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7). [şüretā,]

şüret-i zībā: Güzel yüz.

1. Vırme göñül bu cihānuñ **şüret-i zībāsına**
Girmeyesin dām-ı şeytāna beḡāyet gözün ac (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 5). [şüret-i zībāsına, -sı, -na]

süy-ı 'irfān: İrfanın yönü.

1. **Süy-ı 'irfān** ile hîç endiş-i beyhude itmesün
Biz ḥuzūra gelmedük in'ām içün ikrām içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5). [süy-ı 'irfān,]

süzān: Yanıp yakılmada II Acılı, ıztırāplı.

1. Gözleri giryān her dem cigeri büryān gerek
Şem'-i 'aşḳda yanmada pervāne-veş **süzān** gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 8). [süzān,]

süz-ı dil: Gönül ateşi II Gönül acısı.

1. Dūd-ı āhım ile cedvel ideyim eṭrāfuñ
Tā ki **süz-ı dilüme** her varaḳı ola nişān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 30). [süz-ı dilüme, -üm, -e]

sol: Sol taraf.

1. Cām-ı 'aşḳuñ nüş idelden şöyle medhüş oldı dil
Sağ u **solum** añlamaz mestāneyim yā Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8). [solum, -um]

Ş ş

şāh: *Padişah II Hükümdar.*

1. Ne **şāh** ve ne gedāya kalısıdır çerh-i nā-hemvār
Bu dünyāya gelenler şerbet-i mevti içerler hep (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 11, Mısra 7*). [*şāh,*]
2. Eger **şāh** u gedānuñ menzili çünki mezār oldu
Ya fakr ile Ebû Derdā ğmāda İskender olduñ tut (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 3*). [*şāh,*]

şāhāne: *Çok güzel II Üstün nitelikte II Şahlara layık mükemmellikte olan kimse.*

1. Bürünüp bu nice esmā vü sıfāt
Nazarda dūn velî **şāhāneyim** ben (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 86, Mısra 10*).
[*şāhāneyim, -y, -im*]

şāh-ı ‘ālem: *Alemin padişahı (Hz. Muhammed).*

1. Sen ol sulţān-ı server **şāh-ı ‘ālemsin** ki kapuñda
Cihān sulţānları cümle gedādur yā Resûlallāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 5*).
[*şāh-ı ‘ālemsin, -sin*]

şāh-ı çarh: *Feleğin hükümdarı.*

1. Olmasun aslā muqayyed **şāh-ı çarh** dîvânına
Biz de ger bugün varırsak hâlimiz i’lām için (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 80, Mısra 3*).
[*şāh-ı çarh,*]

şāh-ı cihān: *Cihan padişahı.*

1. Dağıdanlar varlığın ‘ālemde İbrāhīm gibi
Mülk-i ma’nāda olupdur cümlesi **şāh-ı cihān** (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 72, Mısra 6*).
[*şāh-ı cihān,*]

şāh-ı hüsne: *Güzellik sultanı.*

1. Recā’-ı vaşl için ol **şāh-ı hüsne** ‘arz-ı hāl itdüm
Maḥalli yok didi meyve bulunmaz der-kenār ile (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 98, Mısra 5*). [*şāh-ı hüsne, -e*]

şāh-ı tecellî: *Allah’ın yansımalarının hükümdarı II Allah’ın kudretinin görüldüğü en iyi yansıma.*

1. Şafāsızdur cihānuñ bağ-ı gülzārından el çekdüm
Ümîd **şāh-ı tecellî** terk idüp yarından el çekdüm (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 69, Mısra 2*). [*şāh-ı tecellî,*]

şāhîn: *Şahin (kuşu).*

1. Kat’ idersün ey gönül gayriden ‘arz-ı ihtiyāc
Mülk-i istiğnāda bir **şāhîn** bulur hûkmin revāc (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 17, Mısra 2*). [*şāhîn,*]

şān: *Şöhret II Ululuk.*

1. Sākin-i künc-i kanā’at köşk ü eyvān istemez
İrtifā’-ı kadr için anlar daḥi **şān** istemez (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 39, Mısra 2*). [*şān,*]

şān vir-: *Ün vermek; şöhret kazandırmak.*

1. ‘Aşk-ı Hāk geldi yitürdi benligüm nālān idüp
Kalmadı zerre vücūdum kim **vire** bir **şān** baña (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 4*).
[*şān vire, -e*]

sāveste: *Layık, yaraşır.*

1. İrdi encâma bu mergiyye Hülûşî çünkim
Aña **şâyeste** budur târîhe himmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 78*).
[şâyeste,]

seb: Gece.

1. Saña budur naşihatim **şeb** u rüz
Tevekkül üzre ol Allâh saña bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [şeb,]
2. Kulluk ider Rabb'isine şıdk-ile her rüz u **şeb**
Bend-i şeytândan halâş olmağa imkân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3*).
[şeb,]
3. Ne mihrinden ne mähından gönül kesb-i neşât eyler
Bu hengâmda **şeb** u rüz geçürüpdür âh-ı zâr ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4*). [şeb,]

seb u rüz: Gece ve gündüz.

1. Gönül mir'atını gerd-i sivâdan eylemege pāk
Şeb u rüz zıkr-i tesbîh-i Hudâ ile cilâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8*). [şeb u rüz,]

seb-i ğam: Gam gecesi.

1. **Şeb-i ğamda** nice bir vâlih olsun dîde-i 'âlem
Tulû' it mâhtâbım tâ cihânı nûr göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*).
[şeb-i ğamda, -da]

seh: Sultan; padişah II Dünýevi hevesleri yaşayan.

1. Yapar ol kendüye vicdân murâd üzre sürer devrân
O **şeh** meclisine ihvân bakalar 'ayn-ı ibretden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10*). [şeh,]

şehâdet: Tanıklık yapma; doğruluğunu tasdik etme.

1. **Şehâdetden** zühür eylerse ger lâ
Saña lâyiķ idesüz nefyi illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 1*). [şehâdetden, -den]

sehd: Bal.

1. Bî-hamdillâh içenler bu zülâl-i âb-ı Kevşer'den
Şafâ-yı lezzetin tercih iderler **sehd** ü şükkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 2*). [sehd,]

sehd ü şekker: Bal ve şeker.

1. Şüfiyâ ger ister-iseñ âb-ı Kevşer'den lezîz
Şerbet-i 'irfân olupdur **sehd ü şekkerden** lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2*). [sehd ü şekkerden, -den]

sehd-i şekker: Şekerin balı.

1. Bî-mezâk olur lebensiz **sehd-i şekker** 'aşıka
Dest-i sâkiden tualım şerbeti nilüfer iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5*). [sehd-i şekker,]

seheşâh-ı cihân: Cihanın şahlar şahı.

1. Ey Hülûşî ol **seheşâh-ı cihānuñ** yolına
Cism-ile cānum fedâ olsun dahi ben de fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11*).
[seheşâh-ı cihānuñ, -uñ]

sehr: Şehir II İnsan bedeni II Dünya

1. Ğaraż mülk-i beķādur olmağ-ıçün rāhi ol semte
Vücūd **şehrine** uğradum bir iki gün durağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6*). [*şehrine, -i, -n, -e*]
2. İştîyāk-ı ĥasretüñ yakdı vücūdum mülkini
Derd-i firķāt **şehriniñ** vîrānesidür bu göñül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8*). [*şehriniñ, -i, -niñ*]

şehr-i şıyām: *Oruç ayı II Ramazan.*

1. Yine elţāf-ı Ĥudā'dan bize oldu iĥsān
Geldi ol **şehr-i şıyām** ya'nî mübārek Ramażān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2*). [*şehr-i şıyām,]*
2. Nice mücrimlere teşrîf olupdur ğufrān
Geldi ol **şehr-i şıyām** ya'nî mübārek Ramażān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [*şehr-i şıyām,]*
3. Ĥaķ Te'ālā aña bizzāt idüpdür ta'zîm
Geldi ol **şehr-i şıyām** ya'nî mübārek Ramażān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12*). [*şehr-i şıyām,]*
4. Rûz-ı elestde olan va'dimize ola vefā
Geldi ol **şehr-i şıyām** ya'nî mübārek Ramażān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8*). [*şehr-i şıyām,]*

şek it-: *Şüphe etmek.*

1. Kûhl-i esrār-ı cevāhir gözine virdi cilā
Anuñ-ıçün oldu insānda başîret **itme şek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8*). [*şek itme, -me*]
2. Sanma ki her biri añlaya bu gevheri
Añlaya biñde biri vāfir olur **itme şek** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 12*). [*şek itme, -me*]

şekil: *Dış görünüş.*

1. 'Aşķ-ı Ĥaķ beni bu ĥaķ içinde destān eylemiş
Bir avuç toprak iken bu **şeklim** insān eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*). [*şeklim, -im*]

şekker: *Şeker II Tatlı.*

1. Fikr-i la'l-i yār-ile sūfî demādem Kevşer iç
Cennet-i gülzārı āb-ı tābına bak **şekker** iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2*). [*şekker,]*

sem': *Mum II İlahi nur.*

1. Cemālün **sem'ine** pervāneyim ben
O nāra yanmağa dîvāneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1*). [*sem'ine, -i, -n, -e*]

sem'-i aşk: *Aşķın mumu.*

1. Yakdı çünki mihr-i 'aşķuñ perrini pervānenüñ
Oldı anuñçün bu deñlü **sem'-i aşķa** āşinā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8*). [*sem'-i aşķa, -a*]
2. **Şem'-i aşķa** cān virür pervāne-veş 'aşık olan
Nār-ı Nemrūd'ı ider 'aşıklara gülzār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7*). [*şem'-i aşķa, -a*]
3. Gözleri giryān her dem cigeri büryān gerek
Şem'-i aşķda yanmada pervāne-veş sūzān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 8*). [*şem'-i aşķda, -da*]

sem'-i bezm-i yāre: *(Allah'ın) sevgilinin meclisinin mumu.*

1. **Şem‘-i bezm-i yâre** ermek ister-iseñ gel beru
Pertev-i nûr-ı Hudâ pervânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5*).
[şem‘-i bezm-i yâre, -e]

sem‘-i ma‘ârif: İrfan mumu.

1. Zulmet-i cehl içre kalur ol kişi kim yakmadı
Hâne-i kalbine bir **şem‘-i ma‘ârifden** sirâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8*).
[şem‘-i ma‘ârifden, -den]

semîm it-: Güzel koku koklamak.

1. Büy-ı mihrinden **şemîm itmek** olur ey ‘andelîb
Şad hezârân baña gelür gönce-i terden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7*).
[şemîm itmek, -mek]

semm: Koku II Koklamak.

1. Bâğçe-i gülzâr-ı Rahmân’dan alanlar **şemme’i**
Tâ ebed bâkî kalur anuñ dimâğında o bü (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 7*).
[şemme‘i, -e, -‘i]

şer: Kötülük; fenalık.

1. Ey gönül ister-ise cânuñ ola oddan hâlâş
İbtidâ nefsin eyle **şer** ile şûrdan hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [şer,]

şerbet: Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

1. Bî-mezâk olur lebensiz şehd-i şekker ‘âşıkâ
Dest-i sâkiden tualım **şerbeti** nîlüfer iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6*).
[şerbeti, -i]

şerbet-fürûşân: Şerbet satıcısı.

1. ‘Ârız-ı dildârdan ger reng ile bûy alma
Dostum **şerbet-fürûşânlar** dimezdi ‘anber iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 8*).
[şerbet-fürûşânlar, -lar]

şerbet-i ‘irfân: İrfan şerbeti.

1. Şüfiyâ ger ister-iseñ âb-ı Kevşer’den lezîz
Şerbet-i ‘irfân olupdur şehd ü şekkerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2*). [şerbet-i ‘irfân,]

şerbet-i mevt: Ölüm şerbeti.

1. Ne şâh ve ne gedâya kalısıdır çerh-i nâ-hemvâr
Bu dünyâya gelenler **şerbet-i mevti** içerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8*). [şerbet-i mevti, -i]

şerha it-: Parçalamak; dilimlemek.

1. Nüşâ-i ‘aşkı okumakdan garaz bir noktadur
Bâ‘-ı bismillâh‘ı **şerha itdi** gökden dört kitâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4*).
[şerha itdi, -di]

şerha ol-: Parçalanmış halde olmak.

1. Var ise gülsitân-i dehrûñ ey dil köhne evrâkı
Benüm de sinem üzre **şerha olmuş** tâze dâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8*). [şerha olmuş, -muş]

serî‘at: Allah‘ın kulları için peygamberleri vasıtasıyla koymuş olduğu iman, ahlâk, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü II İslam hukuku.

1. Ey Hülûşî Hakk'a gider rāh gerçi çok-durur
Lik sen eyle **şerî'at** yolu üzre ihtiyât (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10). [*şerî'at,]*
2. Başına tâc eyle evvel var **şerî'at** meslegüñ
Kim şerî'atsız giden sâliklerüñ bil rāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3). [*şerî'at,]*
3. Başına tâc eyle evvel var şerî'at meslegüñ
Kim **şerî'atsız** giden sâliklerüñ bil rāhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4). [*şerî'atsız, -sız]*
4. Şerî'at keşisini eyleyenler kendüye melce'
Bulur hâzret-i Nüh gibi necât tûfân-ı deryâdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 5). [*şerî'at,]*
5. Haber bilmez hakikatden eğer görmez **şerî'atden**
Tarikat kisvesin ancak giyer bir qurı şüretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11). [*şerî'atden, -den]*

şerîf-i muhterem: Saygıdeğer şerefli (kimse).

1. Ey **şerîf-i muhterem** vey âh-ı Ferhunde Beg
Sellemeka'llāhu 'an müfteriyāti'l-felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1). [*şerîf-i muhterem,]*

şevk: Gönül meyli II Allah aşkı ile insan gönlünde meydana gelen coşkunluk hali.

1. Kullaruñ **şevki** senüñ dîdârına
Sen kerem kıl sen 'ināyet yâ Vedūd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 7). [*şevki, -i]*
2. Ey Hülûşî anlamak erbâb-ı 'aşkuñ sözlerin
Dilde **şevk-âmîz** olur kâd-i mükerrerden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 10). [*şevk-âmîz, --âmîz]*
3. Ey gönül kaldır şehir vaktinde hâb-ı gâfleti
Şevk-ile eyle 'ibâdet tâ bulasın vuşlatı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [*şevk-ile, --ile]*
4. Tecellî **şevküñ-ile** bir kezin bakşam bu ekvâna
Eger ma'mûr eger vîrân görünür dîdeme yeksân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3). [*şevküñ-ile, -üñ, --ile]*
5. Şafâlar sürmege meclisde 'uşşâka yeter **şevküñ**
Ne seyr-i bâğçe-i cennet ne meyl-i hûr u ne gîlmân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5). [*şevküñ, -üñ]*
6. Kânı ol halka-i zikrinde hâlâvetle o feyz
Kânı ol **şevk-ile** dillerde olan zevk ü şafâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 54). [*şevk-ile, --ile]*

şevk-i mahabbet: (Allah'a duyulan) Aşkın arzusu.

1. Bâtinında yok teveccüh zerre ey aylak dede
Ey viren kendüzine **şevk-i mahabbet** cünbişi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 16). [*şevk-i mahabbet,]*
2. **Şevk-i muhabbet** cünbişi giderür kalbden teşvîşi
Hak rızasın uman kişi zevk-ile tevhiid ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 5). [*şevk-i muhabbet,]*

şey: Şey II Yaratılan her şey.

1. Dest-i kudretle yazılmış her **şeye** âyât-ı Hak
Anı fehmi itmek dilerseñ gel beru insâna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5). [*şeye, -e]*

sevh: Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse.

1. Ey Hülûşî ister-iseñ bulasın gamdan rehâ
Himmet-ile **şeyh** elünden bir piyâle meylar iç (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 10). [şeyh,]
2. Zâhir ü bâtın ile anuñ olup münkâdı
Şeyhim üstâdım odur eyler idi aña senâ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 60). [şeyhim, -im]

sey'-i sâbık: Eski, kadim kul.

1. Hülûşî çünki takdîr-i Hudâ'ya **şey'-i sâbık**dur
Muqadderler olur elbet sen andañ sa'y-i 'aksın tut (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 9). [şey'-i sâbıkdur, -dur]

seytân: Allah'ın emrine uymaması yüzünden cennetten kovulan ve kıyamete kadar insanları kötülüğe yönelten iblis.

1. Hevâ-yı nefis-ile **seytân** beni esir itdi
Meded-res ol bu demimde baña sen yâ Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3). [seytân,]
2. Tevhîd gönüller açar kalblere rahmet saçar
Şeytân zikirden kaçır tevhid idelim tevhid (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 8). [seytân,]
3. Ne mümkündür hâlâş olmak elinden nefis u **seytân**uñ
Meger 'avn u meded irişe bize Hâk Te'âlâ'dan (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3). [seytân, -uñ]

sifâ ol-: Derman olmak II Sıkıntısına çare bulmak.

1. Kânı ol meclis-i va'zı ki **olurdu** anda
Nice üftâde-i bî-çâre günâhkâra **şifâ** (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 52). [şifâ olurdu, -ur, -dı]

sikâr-ı şayd-ı ma'nî: Anlam avlanmasının avı.

1. **Sikâr-ı şayd-ı ma'nî** itmege bu nev-zemîn üzre
Hülûşî hâme-i kudretle kurulmuş bir ağum var (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 9). [sikâr-ı şayd-ı ma'nî,]

şimdi: Şimdi II Şu an.

1. Derd-i 'aşka mübtelâ olmak 'aceb düşvâr imiş
Şimdi bildüm 'aşk-ı Hâk 'uşşâka müşkil kâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2). [şimdi,]
2. Bir nevâz şöyle harâb gönülümü ihyâ eyledi
Şimdiden soñra ne minnet rakîbe bir câm için (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [şimdiden, -den]
3. Kendü kendüni yitirmişsin ğaraz bulmak seni
Pîrünüñ irşâdı **şimdi** hâlvete koymak seni (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 24). [şimdi,]

şî'r: Edebî ve estetik değeri olan, belli şekillere göre düzenlenmiş bulunan, vezinli ve kafiyeli söz.

1. Hülûşî bu zebân-ı tâze **şî'ri** eylemek tanzîr
Bilür mümkün degil ehl-i suhân mahzûr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 9). [şî'ri, -i]
2. Hediye hem nazîre olmağa Kurrâ Efendi'ye
Hülûşî söyledi bu **şî'ri** aña i'tizâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10). [şî'ri, -i]
3. Ey Hülûşî hem nazîre hem hediye olmağa
Yolla bu **şî'rini** yârân okusun bayram için (Derûnî-zâde Muhammed Hülûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12). [şî'rini, -in, -i]

şîşe: Şişe II Şarap.

1. O **şîşe** kim mey-i nâb-ı hâkîkatle mücellâdur
Anı nûş eyleyen 'âşîk dü 'âlemde mu'arrâdur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 38, Mısra 1*). [*şîşe,*]

söhret: *Meşhurluk, ün, herkesçe tanınma.*

1. Dām-ı şeytândur hele bu 'izz u cāhı dünyanıñ
Geç buların **şöhretinden** fakr-ıla var ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 73, Mısra 10*). [*şöhretinden, -i, -n, -den*]
2. Egerçi çok-durur ammâ velâkin birisi de bu
Külâh u hırka vü tacı giyerler resm ü **şöhretiden** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 4*). [*şöhretiden, -den*]

söyle: *Şöyle, işaret sıfatı.*

1. Cām-ı 'aşkuñ nûş idelden **şöyle** medhûş oldu dil
Sağ u solum añlamaz mestāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 7*). [*şöyle,*]
2. Bir nevâz **şöyle** hārâb göñlümi ihyâ eyledi
Şimdiden şöña ne minnet rakîbe bir cām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 81, Mısra 9*). [*şöyle,*]

sol: *Şu, işaret sıfatı.*

1. **Şol** gönüller kim bugün yâr-ile hâlvet oldılar
Keşret içre olsa da kayd-ı cihân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 2, Mısra 7*). [*şol,*]
2. **Şol** şadâ-yı lenteranî dilde bir mücmel idi
Âyet-i İnnî enallâh aña hûb tefsîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 7*). [*şol,*]
3. 'İzzet-i rif'atine bakma cihānuñ şüfiyâ
Pâdişāhları kûl iden **şol** ulu sultāna bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 54, Mısra 8*). [*şol,*]
4. 'Âşîkâ gel vech-i maḥbûbda olan **şol** āna bak
Gör ne hûb şüret yaratmuş Şānî'-i Rahmān'a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 54, Mısra 1*). [*şol,*]
5. Çünkü yokdur bu fenānuñ 'izzetine i'tibār
İder-iseñ kendüñi kûl **şol** ulu sultāna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 64, Mısra 6*). [*şol,*]
6. **Şol** ki gavvâş-ı hâkîkatdur bu deryāya dalar
Girmeden bu bahre ben nice diyem dürdāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 68, Mısra 5*). [*şol,*]
7. Degüldür Hâk için aña Hülûsî **şol** kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle ki halk pesendüñi vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 49, Mısra 9*). [*şol,*]
8. Hülûsî sırr-ı nefahtü ki idrâk iden 'ârifler
Bilürler n'olduğın insānda mestür **şol** mu'ammādan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 10*). [*şol,*]
9. Nedür **şol** cevher-i ma'nâ ki deryāda olur mestür
Nice gizlî olur deryāda deryādan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 7*). [*şol,*]
10. Namâzdur mü'minüñ hâli n'idersin **şol** kırı kâlî
İdermiş menzilüñ 'âlî kişi beş vakt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 99, Mısra 3*). [*şol,*]
11. **Şol** iki gurfeler kim kûbbetullāha olur nâzır
İki 'âbide beñzer kim salât üzre olur her gâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 102, Mısra 3*). [*şol,*]

su: *Şu, işaret sıfatı.*

1. Hülûşî ehl-i 'aşkuñ cilvegâhıdır **şu** şöhetler
Ki olur 'ukde diller dil-güşâsı meclis-i tevîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9).
[şu,]
2. Mağzen-i esrâr-ı Hâk olduğunun bürhânıdır
Naşş-ı Kur'ân'da **şu** ma'nâ didi mâ evhâ Hudâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6).
[şu,]
3. Muşhaf-ı hüsnünde yazılan **şu** rây-ı pâk-dil
Yüzine karşı okunmak gelir ezberden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 5).
[şu,]
4. **Şu** diller kim senüñ 'aşkuñ ile cânâ olur handân
Ebed Mısr'ı vücüd içre olur Yûsuf gibi sultân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1).
[şu,]

sür: Fitne II Kavga.

1. Ey gönül ister-ise cânıñ ola oddan halâş
İbtidâ nefsinı eyle şer ile **şürdan** halâş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2).
[şürdan, -dan]

sübhe: Şüphe, kuşku.

1. İstikâmet üzre olursan olursın **şübhe** yok
İki 'âlemde efendi alnı açık yüzü ağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5). [şübhe,]
2. Mağhar-ı nûr-ı İlâhî mağzen-i esrâr-ı 'aşk
Ey Hülûşî **şübhesiz** cümlesine kândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10).
[şübhesiz, -siz]
3. Ey Hülûşî cümle eşyâ çünki hâlik **şübhesiz**
Bir gün evvel sa'y ide gör Hâk'â isterseñ rücû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9). [şübhesiz, -siz]
4. Varlığı çünki hebâdur bu cihânıñ **şübhe** yok
Pes nice 'ârif olan düşer bunuñ sevdasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3).
[şübhe,]
5. Eger ârâyiş-i nakşuñ dilâ ehl-i behişt görse
Dir idi **şübhesiz** aña budur cây-ı beka billâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6).
[şübhesiz, -siz]

şükr eyle-: Şükretmek II Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirmek.

1. Dâyim Hâk'ı zikr eyle in'âmını fikr eyle
İhsânına **şükr eyle** inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 6). [şükr eyle,]

şükr it-: Şükretmek II Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirmek.

1. Ni'metine **şükr iden** Hâk'ıñ olur şâhib-ğınâ
Ref' olur andan kûdürât u gam u vehm 'anâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 11).
[şükr iden, -en]

şu'le: Işık II Ateş ışığı.

1. 'Aşk bir hürşid-i 'âlem-tâbdur kim **şu'lesi**
Cümle eşyâya virüpdür dembedem nûr-i ziyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5).
[şu'lesi, -si]
2. Yoğ-ise mâl u mülküm gam degil 'aşkuñ ile cânâ
Cihâna **şu'le** urunca körüklü bir çerâğum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 4).
[şu'le,]

T t

tā: Değın, dek, kadar. II ...ıncaya kadar II -den beri II Nihayet

1. Āyine-i hātıruñ jeng-i sivādan eyle pāk
Tā ki kalbūñ hānesine doğa nūr-ı āfītāb (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6*). [tā,]
2. Baña her dem ider bu nefis-i küstāh
Biñ hile tā olsam Hūdā'dan ırāh (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2*). [tā,]
3. Hāşılı bir mürşid-i kāmīl ile şöhet gerek
Tā yakīnen rāh-ı Hākk 'ı eyleye saña küşād (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 8*).
[tā,]
4. Yaka ‘aşk āteşi cümle varlığıñ pervāne-veş
Olmaya tā ki vücūdı rü'yet-i Hākk'a hicāb (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 10*).
[tā,]
5. Bir ‘aceb hikmet-dürür ‘aşkuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ ola tā vāşıl-ı dîdār-ı dost (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6*). [tā,
]
6. Mehekk-i i'tibāra çek Hülûşî bu dūr-i nazmı
Ki vezzān-ı güher katında dine tā ki a'lādur (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10*).
[tā,]
7. Nedür Mansūr'ı gör kardaş çü koydu ‘aşk yolına baş
İdince sırrını tā fāş gönül eglenmez eglenmez (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*).
[tā,]
8. Her biri bir dürlü mün'am eyledikde tā ezel
Etdi i'tā miñnet-i ‘aşkı bize Sübhānımız (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 7*). [tā,]
9. Aç ey Hülûşî gözini tā göresin Hāq yüzini
Sıdk-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atā (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9*). [tā,
]
10. İzāfātı kuyūdātı güzer it
Ki sa'y it olasın tā vāşıl-ı Hāq (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6*). [tā,]
11. Eyleye Mevlā nigāh gerd-i kederden seni
Görmeyesin rüy-ı saht dünyāda tā haşre dek (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4*).
[tā,]
12. 'Ahde vefā eyleyüp geldi emānet bize
Hayr-ı celisim-dürür her gice tā şubha dek (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 8*).
[tā,]
13. Bāğçe-i gülzār-ı Rahmān'dan alanlar şemme'i
Tā ebed bākî qalır anuñ dimāğında o bū (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8*). [tā,
]
14. N'ola deryā gibi cüş-ı hürüş eyler ise gönüm
Şādef-veş dürr-i 'irfānım çıka tā taşra kânımdan (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 4*). [tā,]
15. Es-şālā gelsün mi 'aşk nüş iden 'āriflere
Tā ebed medhüş olur bu meclisüñ mestānesi (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8*).
[tā,]
16. Āb-ı tevbeyle Hülûşî kendüñi pāk ide gör
Tā olasın hāzretüñ garq rahmeti deryāsına (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 10*).
[tā,]
17. Anı tahrîr ideyim mecmū'a-i sîneme tā
Her nigāhında aka çeşm-i nemimden kara kan (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 31*).
[tā,]
18. Biline tā ki vefāt iden pederimden oldu
Kubbe-i heft semā başıma her dem zindān (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 33*).
[tā,]
19. Çün itmāmı müyesser oldu bu zibā dil-ārānuñ
'İnān-ı tab'ımı şarf eyledüm tā tārîh nāgāh (*Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8*).
[tā,]

20. Şeb-i ğamda nice bir vâlih olsun dide-i 'âlem
Tulû' it mâhtâbım **tâ** cihânı nûr göstere (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 4). [tâ,]
21. Eger 'ârif iseñ ibretle bak ey dil bu ekvâna
Açılup kalb gözin **tâ** ola bîdâr olmağa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 8).
[tâ,]
22. Ezel câmında 'aşkı nûş idenden
O günden beru **tâ** mestâneym ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4). [tâ,]
23. Cân teslim eyledük yolına İsmâ'il gibi
Tâ bizim dañi bugün maqbûl ola kurbânımız (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6).
[tâ, -dı]
24. Ey gönül kaldır şehir vaqtinde hâb-ı ğafleti
Şevk-ile eyle 'ibâdet **tâ** bulasın vuslatı (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [tâ,]

tâ ki: Şöyle ki, öyle ki II Ola ki.

1. Kaşrede deryâyı bul deryâda aña kaşreyi
Kalma bu kışır içre **tâ ki** bildüğün 'irfân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4).
[tâ ki,]
2. Ey Hülûşî zerre yokdur bu cihânun râhâtı
Sa'y ideğör **tâ ki** yarın olasın sen muhterem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10).
[tâ ki,]
3. Ey Hülûşî sende İsmâ'il gibi teslimde ol
Tâ ki maqbûl ola Hâk yolında kurbânun senün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 10). [tâ ki,]
4. Sâ'ir ihvâna da eyle Hülûşî selâm
Tâ ki unudulmaya ortada nân u nemek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 18). [tâ ki,]
5. Ey Hülûşî 'aşk-ı Hâk'ı kendüye eyle refîk
Tâ ki yolını bulasın sāğar-ı tevhiid ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 10). [tâ ki,]
6. Dûd-ı âhım ile cedvel ideyim eţrafun
Tâ ki süz-ı dilüme her varağı ola nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 30). [tâ ki,]
7. Gel ey şüfî idem saña kitâb-ı 'aşkı beyân
Biline **tâ ki** saña bu hâkikat 'ilmi 'ayân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2). [tâ ki,]
8. Ey Hülûşî kulluk eyle Rabbiñe ihlâş ile
Tâ ki afv ide senün cürmün Hudâ-yı Zü'l-celâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12). [tâ ki,]

ta'alluk: Dünyaya karşı duyulan ilgi II Dünya hayatına bağıllık.

1. Ey gönül olduñ ise didâr-ı Hâk'a âşinâ
Kes **ta'alluk** dâmenün ağıyâra olma âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2).
[ta'alluk,]
2. **Ta'alluk** dâmenün ber-çide eyle manzar-ı hâkdan
Otur bir küşe-i vahdetde dâ'im Hâk'ı ezkâr it (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 7). [ta'alluk,]
3. Ey Hülûşî kes **ta'alluk** dâmenün bu fâniden
Geç otur bir küşe-i 'uzletde bî-nâm-ı nişân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9).
[ta'alluk,]
4. Çek **ta'alluk** dâmenini sen dañi İdrîs gibi
Geç bu fânî 'âleminden şohbet-i Rıdvân'a ir (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 3).
[ta'alluk,]

tâbekey: Ne zamana kadar.

1. Eyle endişe 'aceb n'olsa gerek 'âkıbetün
Tâbekey ğaflet ile kendüñe eylersin al (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 6).
[tâbekey,]
2. 'Ândelibâ **tâbekey** bu zâr-ı efgânun senün
Nice bir bağırın deler bu âh-ı giryânun senün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1).
[tâbekey,]

3. **Tābekey** mest-i mey-i cām-ı gurûrsun ey gönül
Ayağın çek öyle meclisden ki huşyâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7*). [*tābekey,]*
4. **Tābekey** ey nefis olursun bu hevâya ibtilâ
Geçmedi mi dağî gönülden senûñ bu ârzû (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3*). [*tābekey,]*
5. **Tābekey** gönülün alur kayd-ı rûsûmiyyet senûñ
Sa'y-ı 'irfân itmede bildüm kuşûriyyet senûñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 11*). [*tābekey,]*
6. **Tābekey** ey dil kılupsun halka sen ol kıl u kâl
Gelmedi mi hâtıra bir gün irer 'ömre zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1*). [*tābekey,]*

tāb-ı 'aşk: *Aşkın sıcaklığı II Aşkın sıkıntısı.*

1. Tāb-ı 'aşkıyla demâdem cigeri büryân gerek
Çeşm-i hûnundan ola seyl-âb gibi yaşı revân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3*). [*tāb-ı 'aşkıyla, -ı, -y, -la]*

tāb-ı muhabbet: *Muhabbetin sıcaklığı.*

1. Yanup yakılmada **tāb-ı muhabbetde** dil-i uşşāk
Gönül ikliminûñ nûr-ı zîyâsı meclis-i tevhîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3*). [*tāb-ı muhabbetde,]*

tabîb: *Doktor II Aşk derdinin doktoru.*

1. Sanma kim kâbil ola bu derde dermân ey **tabîb**
Miñnet-i 'aşkdan dirîğ Loğmân bile bîmâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5*). [*tabîb,]*
2. Ger **tabîb** Loğmân imiş ben bî-nevâyı n'eylesün
Derd-i 'aşka mübtelâ olan devâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 3*). [*tabîb,]*

tâc: *Hükümdarların başlarına taktıkları değerli baş eşyası II Tarikat şeylerinin başlarına kullandıkları başlık.*

1. Terk idersin taht u **tâcuñ** sen de İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda ulu sulţân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*). [*tâcuñ, -uñ]*
2. Egerçi çok-durur ammâ velâkin birisi de bu
Külâh u hırka vü **tâc**ı giyerler resm ü şöhretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4*). [*tâc, -ı]*
3. Terk-i dünyâ terk-i 'uqbâ terk-i cism ü cân gerek
Çâr terk itmek degil **tâc**ı hüner ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 10*). [*tâc, -ı]*

tâc u külâh: *Taç ve külâh (derişlik bağlamında).*

1. Ey viren **tâc u külâh**ı kendüye revnağ dede
Sanma tecridi hemân olmak-durur çaylağ dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 1*). [*tâc u külâh, -ı]*

tafsîl it-: *Bir şeyi bütün ayrıntılarıyla açıklama.*

1. Gehî cenneti vaşf eyler gehî düzağ 'azâbını
Gehî halka **ider tafsîl** cañimûñ pendüñi vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6*). [*tafsîl ider, -er]*

tahammül eyle-: *Sabretmek, dayanmak.*

1. Ey Hülûşî miñnet-i fakra **tahammül eyleyen**
Verseler almaz aña mülk-i Süleymân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 11*). [*tahammül eyleyen, -y, -en]*

2. Şabr iden fakra **taḥammül eyleyen** miḥnetlere
Bir ulu sultân olur yarın ki 'ālî pāyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 5*).
[taḥammül eyleyen, -y, -en]

tahlîs it-: Kurtarmak.

1. Revâdur söyler-ise ḥalka her gün pendüni vâ'iz
Murâdudur ki **tahlîş ide** yarın kendüni vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 2*).
[tahlîş ide, -e]

tahrîr eyle-: Kaleme almak; yazmak.

1. Ben ne ḥâkim kim senüñ vaşfını **tahrîr eyleyim**
Ben kimüm ki biñde bir evşâfını kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*).
[tahrîr eyleyim, -y, -im]

tahrîr it-: Kaleme almak; yazmak.

1. Anı **tahrîr ideyim** mecmû'a-i sîneme tâ
Her nigâhında aka çeşm-i nemimden kıra kıra (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 31*).
[tahrîr ideyim, -e, -y, -im]

taḥsîl it-: Bir alacağı toplamak, almak.

1. Elde fırsat var iken **taḥsîl ide** gör ma'rifet
Yohsa bir gün ḥâk-ile yeksân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7*).
[taḥsîl ide, -e]

taḥsîl-i ma'ârif: İlahi bilgilerin öğrenimi.

1. Kılma kışır içinde it cânâ ma'ânîye güzer
Añla **taḥsîl-i ma'ârifdür** bu ḥilkâtden ğarağ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 4*).
[taḥsîl-i ma'ârifdür, -dür]

taht: Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk II Makam, huzur.

1. Terk idersin **taht** u tâcuñ sen de İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda ulu sultân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*).
[taht,]
2. Ey Hülûşî ḥâzin-i 'ilm-i ledünnem ben bugün
Anuñ-içün besmele **tahtında** bâ noktâsıyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10*).
[tahtında, -i, -n, -da]
3. Ey Hülûşî bir kanâ'at küşesini mesken it
Gel ğinâ-yı ma'nevî **tahtında** ḥünkâr ol bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12*). [tahtında, -i, -n, -da]
4. Terk ider İbrâhîm-âsâ ey Hülûşî varlıĝuñ
Olmağâ mülk-i bekâ **tahtında** sultân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10*).
[tahtında, -i, -n, -da]

tahtgâh-ı 'aşk: Aşkın taht yeri.

1. Ey Hülûşî **tahtgâh-ı 'aşk** olalı bu gönül
Dopdolu olmuş-durur 'irfân-ıla dîvânımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9*).
[tahtgâh-ı 'aşk,]

taht-ı dil: Gönül tahtı.

1. Cümle a'zâ bil ra'yyet gibidür aña hemîn
Taht-ı dilde sâkin olmuş ulu sultândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8*).
[taht-ı dilde, -de]

taht-ı tecrîd: Dünyaya ait şeylerden vazgeçenlerin tahtı.

1. Ey Hülûşî mîr-i 'aşka kul olan dîvâneler
Taht-ı tecrîd üzre oldı cümlesi sultân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12).
[taht-ı tecrîd,]

takdîr ol-: Göstermek, görünür kılmak.

1. Çünkü şubh irüp ziyâ ile cihân tenvîr olur
Vaḥdet-i zât-ı Hudâ'yı zerreler **taḳdîr olur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 2).
[taḳdîr olur, -ur]

takdîr-i Hudâ: Allah'ın takdiri, kararı.

1. Lîk **taḳdîr-i Hudâ** böyle imiş çâre nedür
Esdî evrâḳ-ı vücûdına anuñ bād-ı ḥazân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 41).
[taḳdîr-i ḥudâ,]
2. Hülûşî çünkü **taḳdîr-i Hudâ'ya** şey'-i sâbıḳdur
Muḳadderler olur elbet sen andañ sa'y-i 'aksin tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 9). [taḳdîr-i ḥudâ'ya, -ya]

taklîd-i etvâr: Davranışların taklidi.

1. İdûp **taklîd-i etvârûñ** düzüp zâhirde her ḳaruñ
Nümâyân ider ezḳaruñ sata ḥalka kerâmetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5).
[taklîd-i etvârûñ, -uñ]

takrîr it-: Anlatmak II ifade etmek.

1. Diñle aḥvâl-i perîşânımı **takrîr ideyim**
Çekeyim silk-i beyâna yine bir tâze zebân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 25).
[takrîr ideyim, -eyim]

takvâ: Dünyadan el etek çekip bir yere kapanma ve ibadetle meşgul olma II Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden sakınma.

1. Kendüye **takvâyı** rehber eyler-iseñ şüfiyâ
Nûr-ı imân ile ḳalbûñ ḥânesi dolar her an (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 7).
[takvâyı, -yı]

tal'at-i âdem: İnsanın yüzü.

1. Cemâl-i Ḥaḳḳ'a âyine düşüpdür **tal'at-i Âdem**
Bu evşâf-ı şıfâtı ḳaplamuş insânı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 3).
[tal'at-i âdem,]

tâlib: Talep eden II Aşıklar.

1. Nakd-i 'aşḳuñ gerçi çoḡ-idi 'aceb **tâlibleri**
Ḳalb-i insân düşdi lîkin işbu altuna meḥek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 59, Mısra 5).
[tâlibleri, -leri]

tâlib ol-: İstemek; istekli olmak.

1. 'Âḳıl iseñ bu fenâyâ şaḳım **olma tâlib**
Yok ḡebâtı ki anuñla idesin kesb-i me'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 3). [tâlib olma, -ma]

tâlib-i cânâne: Allah'ın talibi II Allah'a ulaşmaya çalışan kimseler.

1. Âşinâ-yı Ḥaḳḳ olaldan ḥalk-ıla bigâneym
Baḳmazam bu kevne hergiz **tâlib-i cânâneym** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 2). [tâlib-i cânâneym, -y, -im]

tâlib-i didâr-ı Hakk: Allah'ın tecellisinin talibi.

1. Ey Hülûşî **ṭālib-i dīdār-ı Hakk** olan gönül
Ṭālib-i hūrî deḡül meyl-i cinān olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 2, Mısra 9*).
[ṭālib-i dīdār-ı hakk,]

ṭālib-i esrār-ı makāl: Sözü gizli talibi.

1. Güş kıl sözümü ey **ṭālib-i esrār-ı makāl**
Yārim hāṭırına geldi neden böyle melāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 1*). [ṭālib-i esrār-ı makāl,]

ṭālib-i hūrî: Cennet kızının talibi.

1. Ey Hülûşî ṭālib-i dīdār-ı Hakk olan gönül
Ṭālib-i hūrî deḡül meyl-i cinān olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 2, Mısra 10*).
[ṭālib-i hūrî,]

ṭālib-i şevk-i Hudā: Allah'ın kalpteki coşkunluğunun isteyen.

1. **Ṭālib-i şevk-i Hudā'nuñ** derd olur sermāyesi
Mihnet u renc u te'abbüd kesb-i 'aşkuñ māyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 1*). [ṭālib-i şevk-i hudā'nuñ, -'nuñ]

ta' līm olun-: Öğretilmek.

1. Nedür bil Ādem'e **ta' līm olunan** 'alleme'-l-esmā
Haberüñ var-ise bize bu ma'nādan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 95, Mısra 5*). [ta' līm olunan, -un, -an]

tamām ol-: Tamamlanmak, bitmek.

1. Söz **tamām oldu** Hülûşî irdi encāma kelām
Oldu dīvāne şadef-veş cevherüñ dürdānesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 9*).
[tamām oldu, -du]

ta' mīr eyle-: Düzeltmek II Yenilemek.

1. Hāne-i dīnini **ta' mīr eylemekse** niyyetüñ
Ey Hülûşî dünya evin cümleten virān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 9*).
[ta' mīr eylemekse, -mek, -se]

ta' mīr ol-: Onarılmak, düzeltilmek II Yenilenmek.

1. Ey Hülûşî 'ārif iseñ dāyimā zıkr it Hakk'ı
Hāne-yi dil çünkü zıkr-i Hakk-ıla **ta' mīr olur** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 10*). [ta' mīr olur, -ur]

tanzīr eyle-: Bir şiirin şekil ve anlam bakımından benzerini söylemek, benzerini yazmak II Nazire yazmak.

1. Hülûşî bu zebān-ı tāze şi'ri **eylemek tanzīr**
Bilür mümkün degil ehl-i suhān maḡzūr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 88, Mısra 9*). [tanzīr eylemek, -mek]

tapu eyle-: Hürmet göstermek II Hizmet etmek.

1. **Eyleme** dünyā için nākeslere ey dil **tapu**
İster-iseñ saña açılun ḡaḡikatden ḡapu (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 91, Mısra 1*). [tapu eyleme, -me]

tār: Karanlık.

1. Çün fenādur ey Hülûşî bu cihānuñ varlığı
Yā niçün dünyā için āḡiretüñ **tār** eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 10*).
[tār,]

tārīh: Bir olayın meydana geldiği tarihi belirten manzumlar II Tarih düşürme sanatı

1. Hülûşî âb akup **tārīh** içün bu mısra'ı söyler
Gel iç bu çeşme-i âb-ı şafâdan mâ-ı şekkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7). [tārīh,]
2. İrdi encâma bu merşiyeye Hülûşî çünkim
Aña şâyeste budur **tārīhe** himmet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 78). [tārīhe, -e]
3. Çün itmâmı müyesser oldu bu zibâ dil-ârânun
'Înân-ı tab'ımı şarf eyledüm tâ **tārīh** nâgâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8). [tārīh,]

tarîk: Allah'a ulaşmak için takip edilen yol II Yol.

1. Ey Hülûşî kimde kim olur nümâyân 'aşk-ı Hak
Feth olur aña **tarîk** içre nice envâr-ı dost (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 10). [tarîk,]

tarikat: Allah'a ulaşmak amacıyla tutulan yol II Bir mürşide bağlanıp belli şartlara uyarak ahlakını güzelleştirmeyi, kötülüklerden arınmayı, tevhidin hakikatine varmayı ve Allah'a ulaşmayı amaç edinen tasavvuf yolu.

1. Haber bilmez hakikatden eğer görmez şerî'atden
Tarikat kisvesin ancak giyer bir kırı şüretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [tarikat,]

tarîk-i 'aşk: Aşkın yolu.

1. 'Âşıka olmaz **tarîk-i 'aşkdan** rāh-ı şavāb
Hem dahi olmaz aña gayrı cihetden feth-i bâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1). [tarîk-i 'aşkdan, -dan]

tarîk-i Celvetî: Celvetiyye yolu.

1. Müşil-i feyz-i hakikatdür **tarîk-i Celvetî**
Ra'î-i rāh-ı şerî'atdür **tarîk-i Celvetî** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1). [tarîk-i celvetî,]
2. Müşil-i feyz-i hakikatdür **tarîk-i Celvetî**
Ra'î-i rāh-ı şerî'atdür **tarîk-i Celvetî** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 2). [tarîk-i celvetî,]
3. Mîve'-i 'irfândan olmak diler-iseñ hisse-mend
Bağçe'-i naḥl-i hidāyetdür **tarîk-i Celvetî** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 4). [tarîk-i celvetî,]
4. Ekşer-i ehl-i sülûki müttakî şāhib-şalāḥ
Hāsilı Hakk'a delāletdür **tarîk-i Celvetî** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 6). [tarîk-i celvetî,]
5. Sıdk-ıla bu yola gir olmak dilerseñ behr-mend
Melce'-ı ehl-i sa'âdetdür **tarîk-i Celvetî** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 8). [tarîk-i celvetî,]
6. Pây-ı himmetle Hülûşî baş kadem bu meclise
Mecma'-ı ehl-i velāyetdür **tarîk-i Celvetî** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 10). [tarîk-i celvetî,]

tarîk-i Hak: Allah'ın yolu.

1. Tarîk-i Hak 'da olan âşıklar
İstemez menzilinî olsun kâḥ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 5). [tarîk-i hak,]

tārumār ol-: Perişan olmak.

1. Düşeli İbrāhim ü Edhem gibi dervişliğe
Ḥubb-ı taḥt u saltanat gönlümde **tārumār olur** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6). [tārumār olur, -ur]

tarz: Tarz, yöntem.

1. Her birin bir **tarz-ıla** üslûba koymuş ol Hâkîm
Her birisün kendü varlığına bürhân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5*).
[tarz-ıla, -ıla]

tas: Tas (yeme içme bağlamında).

1. Mât ider bir cām-ıla begim nice 'âkilleri
Gör felek nice kaşar ağıy her bir **tasına** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8*).
[tasına, -i, -n, -a]

taşra: Dışarı.

1. N'ola deryâ gibi cüş-ı hürüş eyler ise gönlüm
Şadef-ves dürr-i 'irfânım çıka tâ **taşra** kânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 4*). [taşra,]

tâze: Yeni.

1. Var ise gülsitân-i dehrûn ey dil köhne evrâkı
Benüm de sînem üzre şerha olmuş **tâze** dağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8*). [tâze,]
2. Diñle ahvâl-i perîşânımı takrîr ideyim
Çekeyim silk-i beyâna yine bir **tâze** zebân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 26*).
[tâze,]

ta'zîm: Saygı, hürmet gösterme.

1. Leyle-i mi'râcda çün kılduñ semâvâtı 'ubûr
Cümle ervâh-ı melâ'ik itdi **ta'zîm** ü senâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 8*).
[ta'zîm,]
2. Sâye saldı çün vücûduñ 'arş-ı a'zam üstine
Şad-hezâr **ta'zîm** ile 'arş itdi saña merhabâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 10*).
[ta'zîm,]

ta'zîm it-: Saygı göstermek, hürmette bulunmak.

1. Baña **ta'zîm itmege** iner semâdan kudsîyân
Ben bu ikrâma sezâ Hâlîk'ün 'abd-ı hâşşiyım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 5*).
[ta'zîm itmege, -me, -ge]
2. Hâk Te 'âlâ aña bizzât **idüpdür ta'zîm**
Geldi ol şehri şıyâm ya 'nî mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11*).
[ta'zîm idüpdür, -üp, -dür]

te'abbüd: Kulluk etme.

1. Tâlib-i şevk-i Hudâ'nun derd olur sermâyesi
Mihnet u renc u **te'abbüd** kesb-i 'aşkuñ mâyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*). [te'abbüd,]

tebdîl it-: Değiştirmek.

1. Bunuñda nicesi ey dil **idüp** ahvâlini **tebdîl**
Nice bî-çâre vü bî-dil düşer ol dâma gafletden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7*).
[tebdîl idüp, -üp]

tebdîl ol-: Değişmek.

1. Niçün itmezün karar bir yerde vir baña haber
N'oldu âh-ı zâra **tebdîl oldu** handânun senün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6*).
[tebdîl oldu, -du]

tecellî: Allah'ın kudretinin kişilerde veya eşyalarda görünmesi II Görünür olma.

1. Ne hikmetdür bu kim eşyâda cümle 'aşk lisânı var
Velâkin oldu insân bu **tecelliye** sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*).
[tecelliye, -ye]
2. **Tecelliye** beni mest itdi Hâllâk
Anuñ-çün cân u dilim oldu müştâk (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 1*). [tecelliye, -y, -le]
3. **Tecellî** şevkûñ-ile bir kezin bakşam bu ekvâna
Eger ma'mûr eger vîrân görünür dîdeme yeksân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3*). [tecellî,]
4. Biñ bir ismüñ **tecellîsiyle** döner bu ekvân
Bu ma'nâ hod nümâyan bellü 'îrfân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11*).
[tecellîsiyle, -si, -y, -le]

tecellî eyle-: Allah'ın gücünün yarattıklarında görünmesi II Görünmek II Zuhur etmek.

1. **Tecellî eylemişdür** cümle-i eşyâya Rab ismi
Ne şan'at gösterüpdür 'âleme Rahmân'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 5*). [tecellî eylemişdür, -miş, -dür]

tecellî -i sıfât: Allah'ın sıfatlarından bir sıfatın kulunun kalbinde zâhir olması.

1. Her kime kılsañ **tecellî -i sıfât**
Mahv olur cümle vücûdunda şebât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 9*). [tecellî -i sıfât,]

tecellî ol-: Allah'ın kudretinin yarattıkları üzerinde görünmesi.

1. İdenler iktibâs-ı feyz-i vech-i zü'l-celâlınden
Tecellî olur elbetde aña nûr-ı cemâlınden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 2*).
[tecellî olur, -ur]

tecellî-i cemâl: Güzellik yansıması II Allah'ın tecellisi.

1. **Tecellî-i cemâlûñle** gönüllerde ziyâ ister
Tesellî-i vişâlûñle dil ü cânda şafâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1*).
[tecellî-i cemâlûñle, -iñ, -le]

tecrîd: Tecrit; dünyaya ait şeylerden vazgeçerek gönlünü Allah'a bağlama, kalbi masivadan arındırma.

1. Ey viren tâc u külâhı kendüye revnâk dede
Sanma **tecrîdî** hemân olmağ-durur çaylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 2*). [tecrîdî, -î]

tefekkkür: Düşünme II Zihin yorma II İnsanın alemdeki ve kendi varlığındaki alametleri bilmesi için iç dünyasının başlangıçtan hedefe doğru seyrini ifade eder.

1. Bu 'ilme dâ'ir olan fenni bilimez Eflâtûn
Tefekkküründe nice 'aql bu 'ilmi olur hayrân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4*).
[tefekkküründe, -ün-de]
2. **Tefekkkürde** iken bu mısra'ı hâtif idüp ilhâm
Şafâ-bağş oldu ehl-i dil içün bu dil-rübâ dergâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9*). [tefekkkürde, -de]
3. Ben **tefekkkürde** iken mısra'-ı târîhin anuñ
Dedi hâtif rûh-ı pâki pedere rahmet ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 79*).
[tefekkkürde, -de]

tefhîm eyle-: Açıklamak; izah etmek; bildirmek.

1. Ey Hülûşî Ramazân ayına **eyle tefhîm**
Eyle hem şavm u şalât-ıla kıyâmdan terkîm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9*).
[tefhîm eyle,]

tefrîk olun-: *Ayrılmak.*

1. Hâkikatde yine **tefrîk olunmaz** yâr ağyardan
Raķîbî 'aks-i dŭrbîn eyle bil kim dŭr gösterŭn (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 88, Mısra 5*). [*tefrîk olunmaz, -un, -maz*]

tefsîr: *Yorumlama; Kur'an-ı Kerim'in ayet veya surelerini açıklama.*

1. Usŭlŭn ańlamadılar onu hadîŭn ammâ
Daķi **tefsîrini** fehminde cŭmle ser-gerdân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 87, Mısra 10*). [*tefsîrini, -i, -n, -i*]
2. Dört kitâbuń nŭktesi Fâtîha'da gizlŭdŭr
Tefsîrini dilerseń okı Furķân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 10*). [*tefsîrini, -i, -n, -i*]

tefsîr ol-: *Kur'an-ı Kerim'in ayet ve surelerini açıklamak, yorumlamak.*

1. Ŗol Ŗadâ-yı lenteranî dilde bir mŭcmel idi
Âyet-i İnnî enallâh ańa hŭb **tefsîr olur** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 8*). [*tefsîr olur, -ur*]

tek: *Yalnız.*

1. Olmadan vâ'iz efendi **tek** hafid âb-rŭ
Maķsaduń var-ise izhâr it HŭlŭŖî nâm içŭn (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 80, Mısra 11*). [*tek,*]

tekâpŭ: *Göze girmek için saygı ve sevgi gösterme II Çabalama.*

1. Etme dünyâya **tekâpŭlar** gönŭl bir kâm içŭn
Sâ'yim-âsâ geçmesŭn bî-zevķ günŭn aķŖam içŭn (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 81, Mısra 1*). [*tekâpŭlar, -lar*]

tekrâr it-: *Bir eylemi birden fazla kez yeniden yapmak.*

1. HŭlŭŖî sâlik-i râh-ı hâķikat olayım dirseń
Gelŭp bu mekteb-i 'irfânda ders-i 'aŖķı **tekrâr it** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 12, Mısra 10*). [*tekrâr it,*]

tekye-gâh-ı dünyede: *Dünya tekkesi, dünya.*

1. **Tekye-gâh-ı dünyede** yok borısın çalmak işi
Kimsenŭń kulağına girmez bugŭn laķlaķ dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 19*). [*tekye-gâh-ı dünyede, -de*]

ten: *Beden II Vŭcut.*

1. DŭŖ olahı 'aŖķına bî-çäreylim yâ Rab meded
Yandı kŭl oldu **tenim** pervâneylim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 2*). [*tenim, -im*]
2. Cân kuŖı mânend-i tŭtŭ dŭŖdi dâm-ı miħnete
Bilmezem kaçan olur cân bu kaķeŖ **tenden** ħalâŖ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 46, Mısra 8*). [*tenden, -den*]
3. Geç kayd-ı dil-i cândan cânâna irem dirseń
Hem cism-ile bu **tenden** Sübhân'a irem dirseń (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 60, Mısra 2*). [*tenden, -den*]
4. Ey HŭlŭŖî herkesŭń ħalbinde bir sevdâsı var
Lîk **ten** bî-çäre **ten** cânânesidŭr bu gönŭl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 62, Mısra 12*). [*ten,*]
5. Ey HŭlŭŖî herkesŭń ħalbinde bir sevdâsı var
Lîk **ten** bî-çäre **ten** cânânesidŭr bu gönŭl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 62, Mısra 12*). [*ten,*]

tenezzül: *İnme II Alçakgönüllülük.*

1. Günbegün bulmadadır cümle **tenezzül** a'zâ
Tûl-i 'ömr ise saña yapmadadır özge hayâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 9*).
[tenezzül]

tenhâ: *Yalnız, tek başına.*

1. Gezme gel cânâ beyâbân içre **tenhâ** vü garîb
Cānuñ içinde senüñ gizlü-durur sultānı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3*).
[tenhâ,]

tenvîr olur: *Aydınlanmak, nurlanmak.*

1. Çünkü şubh irüp ziyâ ile cihân **tenvîr olur**
Vaḥdet-i zât-ı Hudâ'yı zerreler taḳdîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1*).
[tenvîr olur, -ur]

tercîh it-: *Uygun görüp seçmek.*

1. Bi-ḥamdillâh içenler bu zülâl-i âb-ı Kevşer'den
Şafâ-yı lezzetin **tercîh iderler** şehd ü sükkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 2*). [tercîh iderler, -er, -ler]

terk eyle-: *Bırakmak; vazgeçmek II Bir şeyin uğruna feda etmek.*

1. Ey Hülûşî evvelâ **terk eyle** kendü varlığını
Mekteb-i 'aşk içre şoñra gir oku 'irfânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9*). [terk eyle,]
2. Derd ucından cânını **terk eyledi** cân isteyen
Mâsivâ zünnârını kat' ider imân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1*). [terk eyledi, -di]
3. Nîst ü hestüñ kaydını **terk eyleyenler** sâlikâ
Gördüğü Hâḳ baḳduğı hep âyet-i Raḥmân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 7*).
[terk eyleyenler, -y, -en, -ler]
4. Zâhidâ gel 'aşḳa girmekdür bu sûretten murâd
Terk idegör kîl ü kâli olasın ehl-i reşâd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2*). [terk idegör, -egör]
5. **Terk iden** cânını cânâna irerse ne 'aceb
Ey Hülûşî derd-i 'aşḳa yine derd oldu 'ilâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9*).
[terk iden, -en]
6. Kimde kim zâhir olur 'aşḳ u muḥabbetden eşer
Öz vücûduñ **terk ider** nâm u nişân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 4*).
[terk ider, -er]
7. Bir 'aceb ḥikmet-dürtür 'aşḳuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ ola tâ vâsıl-ı dîdâr-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6*).
[terk ider, -er]
8. **Terk ider** İbrâhim-âsâ ey Hülûşî varlığını
Olmağa mülk-i beḳâ taḥtında sultân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*).
[terk ider, -er]
9. Ey Hülûşî **terk idersen** bu fenânuñ varlığını
İbn-i Edhem gibi olursın bu miḥnetden ḥalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*).
[terk idersen, -er, -sen]
10. **Terk idersin** taḥt u tâcuñ sen de İbrâhim gibi
Mülk-i ma'nâda ulu sultân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*).
[terk idersin, -er, -sin]
11. Ey Hülûşî ümmet iseñ ol resûle sen dahi
Terk idüp cân-ile başın yoluna eyle fedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 12*).
[terk idüp, -üp]

12. Bende ol bir 'ārife var hizmet-i sultāna ir
Terk idüp 'ırz u vakāruñ kul olup sultāna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*).
[terk idüp, -üp]
13. Şafâsızdur cihānuñ bağ-ı gülzârından el çekdüm
Ümîd şâh-ı tecellî **terk idüp** yarından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2*). [terk idüp, -üp]
14. 'Acebdür bâde-i 'aşkıñı ger nûş itse bir 'âşık
İki 'âlemi **terk idüp** olur bülbül gibi nālân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8*).
[terk idüp, -üp]
15. Sen de İbrâhîm-i Edhem gibi **terk it** varlıguñ
Haq yolına nice itdi hānumānı el-vedā' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7*). [terk it,]
16. Terk-i dünyā terk-i 'uqbā terk-i cism ü cān gerek
Çār **terk itmek** değil tâcî hüner ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 10*).
[terk itmek, -mek]
17. 'Âkile lâyıf olan dünyeyi **terk itmekdür**
Âhîret yolcusıdır zādını cem' itmekdür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 21*). [terk itmekdür, -mek, -dür]
18. Ey Hülûsî **itmeyen** Manşûr gibi cānını **terk**
Bilmedi hergiz cihānda vâsıl-ı dildâr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9*).
[terk itmeyen, -me, -y, -en]

terk-i cism: Bedeni terk etmek.

1. Terk-i dünyā terk-i 'uqbā **terk-i cism** ü cān gerek
Çār terk itmek değil tâcî hüner ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 9*).
[terk-i cism,]

terk-i dünyā: Dünya ve ona ait alakalardan vazgeçmek.

1. **Terk-i dünyā** terk-i 'uqbā terk-i cism ü cān gerek
Çār terk itmek değil tâcî hüner ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 9*).
[terk-i dünyā,]

terk-i taht u tâc it-: Hükümdarlık alametleri olan taht ve taçtan vazgeçilmesi II Hükümdarlıktan vazgeçmek.

1. 'Aşk bir sevdâ-yı sırdur kime olursa beyân
İder İbrâhîm ü Edhem gibi **terk-i taht u tâc** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 4*).
[terk-i taht u tâc ider, -er]

terk-i 'ubûdiyyet it-: Kulluğu terk etmek.

1. Bâb-ı Haq meftûh velî bu'd u huşûliyyet senûñ
Zâhirûñ vîrân **idüp terk-i 'ubûdiyyet** senûñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 14*).
[terk-i 'ubûdiyyet,]

terk-i 'uqbā: -Ahiret hayatı, cennet vb. bütün nimetlerinden Allah için kalben vazgeçmek.

1. Terk-i dünyā **terk-i 'uqbā** terk-i cism ü cān gerek
Çār terk itmek değil tâcî hüner ancak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 9*).
[terk-i 'uqbā,]

terkîm eyle: Yazma, işaret koyma.

1. Ey Hülûsî Ramazân ayına eyle tefhîm
Eyle hem şavm u şalât-ıla kıyâmdan **terkîm** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10*). [terkîm eyle,]

tesbîh: Allah'ı zikir ve tenzih ederken sayının anlaşılması için kullanılan, ibrişim veya ipliğe dizilmiş, çeşitli ağaç veya taşlardan yapılmış, genellikle 33 veya 99 tâneden meydana gelen dizi.

1. Āferīn zāhīde teşhīr itmege maḥbūbını
Elde **tesbīḥini** ḥalka eylemekdür rām için (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 81, Mısra 6).
[tesbīḥini, -i, -n, -i]

tesbīḥ-i Mevlā: Allah'ı hep anmak, Allah'ın adını dilden düşürmemek.

1. Nice biñ cān-ıla eylesün iqbāl aña 'āşık
Olur **tesbīḥ-i Mevlā** her şadāsı meclis-i tevḥīd (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 22, Mısra 6). [tesbīḥ-i mevlā,]

tesellī-i vişāl: Kavuşmanın tesellisi.

1. Tecellī-i cemālūñle gönüllerde ziyā ister
Tesellī-i vişālūñle dil ü cānda şafā ister (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 33, Mısra 2).
[tesellī-i vişālūñle, -üñ, -le]

teshīr it-: Sihir yapmak, büyülemek.

1. Āferīn zāhīde **teshīr itmege** maḥbūbını
Elde tesbīḥini ḥalka eylemekdür rām için (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 81, Mısra 5).
[teshīr itmege, -mege]

te'sīr ol-: Etkilemek.

1. Bir zamān ağla gönül ma'sūka isterseñ vuşul
Āh-ı zār-ı bülbul ile güllere **te'sīr olur** (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 27, Mısra 4). [te'sīr olur, -ur]

teslīmde ol-: Allah'ın hükmüne itirazsız razı olma, boyun eğme II Mukadderatı kabullenme.

1. Ey Hülūsī sende İsmā'il gibi **teslīmde ol**
Tā ki maḥbūl ola Ḥaḳ yolında ḳurbānuñ senüñ (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 56, Mısra 9). [teslīmde ol, -de]

teşnegān: Susamışlar, susayanlar II Yardıma muhtaç kimseler; insanlar, halk.

1. Zihī āb-ı ḥayāt-ı mā-i şafā kim **teşnegān** için
Sañasın irş-ile menḳūl-dürür Hızır u Sikender'den (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 78, Mısra 5). [teşnegān,]

teşrīf: Bir yerden bir yere gelerek orayı şereflendirme.

1. Gerçi ḥatmü'l-enbiyāsın 'āleme **teşrīfde**
'Ālem-i ervāḥda sensin cümlesine ibtidā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 7, Mısra 5). [teşrīfde, -de]

teşrīf ol-: Şereflendirmek.

1. Nice mücrimlere **teşrīf olupdur** gufrān
Geldi ol şehr-i şiyām ya'nī mübārek Ramazān (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Murabba 2, Mısra 3). [teşrīf olupdur, -up, -dur]

teşvīş: Karışıklık II Şüphe II İnsan zihnini bulandıran şey.

1. 'İbāduñ yahşulu işi gidermek ḳalbde **teşvīşi**
İkilikten bu dervīşi esirge ḳoma sulṭānım (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 71, Mısra 7).
[teşvīşi, -i]
2. Şevḳ-i muḥabbet cünbişi giderür ḳalbdan **teşvīşi**
Ḥaḳ rızāsın uman ḳişi zevḳ-ile tevḥīd ider (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 29, Mısra 5).
[teşvīşi, -i]
3. Ḥaḳ zikrini ey dervīş eyleyelüm yaz u ḳış
Gönülden gitsün **teşvīş** gel idelüm zikrullāh (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 101, Mısra 6).
[teşvīş,]

tetebbu' evle-: Etraflıca inceleyip araştırmak.

1. Ledünnî 'ilmine vâsıl olanlar

Tetebbu' eylemezler nakş-ı evrâk (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 8). [tetebbu' eylemezler, -mez, -ler]

teveccüh: Kalben Hakk'a ve mürşide yönelme.

1. Bâtinında yok **teveccüh** zerre ey aylak dede

Ey viren kendüzine şevk-i maḥabbet çünbişi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 15). [teveccüh,]

tevekkül: Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme, işini Allah'a bırakma.

1. Saña budur naḥîhatim şeb u rûz

Tevakkül üzre ol Allâh saña bes (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6). [tevekkül,]

tevḥîd: Allah'ın bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme II Allah'ı birlemek II Birleştirme.

1. Ey 'âşık-ı şâdıklar tevḥîd idelüm **tevḥîd**

'Aşk odına yanıklar **tevḥîd** idelüm **tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1). [tevḥîd,]

2. Ey 'âşık-ı şâdıklar tevḥîd idelüm **tevḥîd**

'Aşk odına yanıklar **tevḥîd** idelüm **tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2). [tevḥîd,]

3. Nefy idelüm sivâyı hem 'ucb ile riyâyı

Zıkr idelüm Mevlâ'yı **tevḥîd** idelüm **tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 4). [tevḥîd,]

4. Gel halkaya girelüm edeb ile oturalım

Nûr-ı Hakk'a dalalım **tevḥîd** idelüm **tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 6). [tevḥîd,]

5. Tévḥîd gönüller açar kalblere rahmet saçar

Şeytân zikiriden kaçar tevḥîd idelim **tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 8). [tevḥîd,]

6. Ey Hülûşî zıkr-i Hâk eşyâda cârî muṭlaḳ

Saña olsun bu sebak **tevḥîd** idelim **tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 10). [tevḥîd,]

7. Tévḥîd gönüller açar kalblere rahmet saçar

Şeytân zikiriden kaçar tevḥîd idelim **tevḥîd** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7). [tevḥîd,]

tevḥîd evle-: Allah'ın birliğini söylemek II Allah'ı zikretmek II Allah'ın birliğine inanmak.

1. Hülûşî **eyler-iseñ** Hakk'a **tevḥîd**

Dilinde zâhir olsun lâ'dan illâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 9). [tevḥîd eyler-iseñ, -r, --ise, -ñ]

2. Cümle eşyâ zâhidâ her dem lisân-ı hâl-ile

Hakk'a **tevḥîd eyleyüp** her sözleri ezkâr-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 6). [tevḥîd eyleyüp, -y, -üp]

tevḥîd id-: Allah'ın birliğini söylemek II Allah'ı zikretmek.

1. Ey 'âşık-ı şâdıklar **tevḥîd idelüm** tevḥîd

'Aşk odına yanıklar tevḥîd idelüm tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1). [tevḥîd idelüm, -elüm]

2. Ey 'âşık-ı şâdıklar tevḥîd idelüm tevḥîd

'Aşk odına yanıklar **tevḥîd idelüm** tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2). [tevḥîd idelüm, -elüm]

3. Nefy idelüm sivāyı hem ‘ucb ile riyyāyı
Zikr idelüm Mevlā'yı **tevḥīd idelüm** tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 4*).
[tevḥīd idelüm, -elüm]
4. Gel halkaya girelüm edeb ile oturalım
Nûr-ı Hakk 'a dalalım **tevḥīd idelüm** tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 6*).
[tevḥīd idelüm, -elüm]
5. Hakk yolına düş olanlar ‘aşk-ıla **tevḥīd ider**
Cân u dil bî-hüş olanlar zevk-ile **tevḥīd ider** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1*).
[tevḥīd ider, -er]
6. Yokluk yollarını açan fânî ‘alâyıkdan geçen
Cennet sarâyına uçan zevk-ile **tevḥīd ider** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 8*).
[tevḥīd ider, -er]
7. Ey Hülûsî saña sebak ekvāna ‘ibretle bak
Zâhir olana sırr-ı Hakk zevk-ile **tevḥīd ider** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 10*).
[tevḥīd ider, -er]
8. Hakk yolına düş olanlar ‘aşk-ıla **tevḥīd ider**
Cân u dil bî-hüş olanlar zevk-ile **tevḥīd ider** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*).
[tevḥīd ider, -er]
9. Şevk-i muhabbet cünbişi giderür kalbden teşvîşi
Hakk rızasın uman kişi zevk-ile **tevḥīd ider** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*).
[tevḥīd ider, -er]
10. Halkaya girmiş erenler mihr ü mäh gibi döner
Hakk'ın cemâlin görenler zevk-ile **tevḥīd ider** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4*). [tevḥīd ider, -er]
11. Tevḥīd gönülleri açar kalblere rahmet saçar
Şeytân zikirde kaçır **tevḥīd idelim** tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 8*).
[tevḥīd idelim, -elim]
12. Ey Hülûsî zikr-i Hakk eşyâda cârî mutlak
Saña olsun bu sebak **tevḥīd idelim** tevḥīd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 10*).
[tevḥīd idelim, -elim]

tevḥīd-i Hakk: Allah'ın birliği.

1. Cümle eşyâda begim cârî iken **tevḥīd-i Hakk**
Münkir ü kâfirlerün kalbindeki inkâr nedir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3*).
[tevḥīd-i hakk,]
2. Cümle eşyâda vücūd-ı vâhidi seyr eyleyen
Var-ise oldur hemân **tevḥīd-i Hakk** 'a âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*).
[tevḥīd-i hakk,]

tıfl: Çocuk.

1. Gönül bir **tıfla** beñzer gördüğine hep olur mâ'il
Murâd üzre velî emzürmege ol dâye katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7*). [tıfla, -a]

tılsım: Sihir, büyü II (İnsan) bedeni.

1. Nefḥa-i rûh olmadan daḥi **tılsım-ı** Âdem'e
Hakk Te'âlâ eylemişdi seni halka muḳtedâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7*).
[tılsım-ı, --ı]

toprak: Evrenin etrafını kaplayan katı madde II İnsanın yaratılışında kullanılan madde

1. Bir gün olur götürür dünyâ metâ'ını felek
Kabr içinde altına döşer saña **toprak** bisât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4*).
[toprak,]

2. 'Aşk-ı Hâk beni bu halk içinde destân eylemiş
Bir avuç **toprak** iken bu şeklim insân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*).
[toprak,]

tübâ: Kökü yukarıda dalları aşağıda olan ve cenneti gölgeleyen ilahi ağaç.

1. Hâkîkatden haber alduñ-ise bakma bu ekvâna
Geçüp Sidre'yle **Tübâ** 'arş-ı a'lâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4*). [tübâ,]

tûfân-ı deryâ: Deniz fırtınası.

1. Şerî'at keşşisini eyleyenler kendüye melce'
Bulur hâzret-i Nüh gibi necât **tûfân-ı deryâdan** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6*). [tûfân-ı deryâdan, -dan]

tûfân-ı şirk: Şirk fırtınası.

1. Selâmet bulmağa **tûfân-ı şirkden**
Sefinedür hemân işbât-ı illâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 3*). [tûfân-ı şirkden, -den]

tûl-i 'ömr: Ömrün uzunluğu.

1. Günbegün bulmadadır cümle tenezzül a'zâ
Tûl-i 'ömr ise saña yapmadadır özge hayâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 10*).
[tûl-i 'ömr,]

tulû' it-: Doğmak II Ortaya çıkmak.

1. Şeb-i gâmda nice bir vâlih olsun dîde-i 'âlem
Tulû' it mâhtâbım tâ cihânı nûr göstere (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 4*).
[tulû' it,]

tulû' -ı pertev-i hüsn: Güzelliğinin ışığının doğuşu, ortaya çıkması.

1. **Tulû' -ı pertev-i hüsnüñ** giderdi zulmet-i cehli
Anuñçün 'âleme nûruñ cilâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 3*).
[tulû' -ı pertev-i hüsnüñ, --ı-üñ]

Tür: Hazreti Musa'nın Allah'la konuştuğu dağ.

1. Eger bildünse İnneni enâllâh remzini şüfî
Saña zâhir olur maşşûd nedür **Tür** ile Mûşâ'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [tür,]

tut-: Tutmak, bir nesneyi elle kavramak II Kaplamak, etrafa yayılmak II İlerlemek.

1. Bî-meżâk olur lebensiz şehd-i şeker 'âşıkâ
Dest-i sâkiden **tutalım** şerbeti nilüfer iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6*).
[tutalım, -a, -lım]
2. Nâle vü âh-ı zârım n'ola **tutsa** cihânı
Bir garîbim ki kâldum berr ü yabân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5*).
[tutsa, -sa]
3. Neye meyl eyler-iseñ anuñ-ıla haşr olısarsuñ
Kıyâs it buña ahvâlün pes andan soñra meylün **tut** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6*). [tut,]

tut: Tut ki, farzet ki!.

1. Murâdın üzre dünyâda tutalum 'ömr sürdin **tut**
Geçersin 'âkıbet bir gün eger biñ yıl oturduñ **tut** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 1*). [tut,]
2. Murâdın üzre dünyâda tutalum 'ömr sürdin **tut**
Geçersin 'âkıbet bir gün eger biñ yıl oturduñ **tut** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2*). [tut,]

3. Eger şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldı
Ya fakr ile Ebū Derdā ğınāda İskender olduñ **tut** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [tut,]
4. Hülûşî çünki taķdîr-i Hudā'ya şey' -i sâbıkdur
Muķadderler olur elbet sen andañ sa'y-i 'aksin **tut** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10*). [tut,]
5. Sivā fikri eger var-ısa ķalbûñde senûñ şûfî
Ne hāşıl başdan ayağa kara 'abāyı giydüñ **tut** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8*). [tut,]
6. Begim ķānî' -dil olan iltifāt itmez bu dünyāya
Ne hāşıl bu denîñüñ bu **tuṭalum** māl u menālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6*). [tuṭalum,]
7. Murādın üzre dünyāda **tutalum** 'ömr sürdin tut
Geçersin 'ākıbet bir ğün eger biñ yıl oturduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 1*). [tutalum, -alu, -m]

tūtiyā-yı dīde-i ehl-i şafā: Zevk ve eğlenceye düşkün olanların gözünün sürmesi.

1. Yā Resûlallāh vücūduñ 'āleme maḥz-ı 'atā
Hāk-i pāyüñ **tūtiyā-yı dīde-i ehl-i şafā** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 2*). [tūtiyā-yı dīde-i ehl-i şafā,]

tutul-: Yakalanmak II Alıkoyulmak.

1. **Tutuldı** Yūsuf-ı dil çāh-ı hier içinde hemîn
Didi selāmeti bāz eyleye bize yā Fettāḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 5*). [tutuldı, -dı]

tutuş-: Yanmak II Aşk ateşiyle yanıp tutuşmak.

1. Kapuña geldik āvāre ola derdimize çāre
Tutuşduk özge bir nāre senûñ 'aşķuñla yā Mevlā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8*). [tutuşduk, -du, -k]
2. 'Aşk-ı Hākķ'a düş olalı bu ğöñül dīvānedür
Āteş-i şem' içre **tutuşmuş** yanar pervānedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2*). [tutuşmuş, -muş]

U u

'ubür kıl-: Geçmek II İlerlemek.

1. Leyle-i mi'râcda çün **kılduñ** semâvâtı **'ubür**
Cümle ervâh-ı melâ'ik itdi ta'zîm ü senâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7).
['ubür kılduñ, -duñ]

uç-: Uçmak II Yok olmak; gîtmek.

1. Hâ'b u rāḥat **uçā** gözinden mişāl-i 'andelîb
Her seher āh u fiğānı nefis evin ide ḥarāb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 11).
[uçā, -a]
2. Yokluḡ yollarını açan fānî 'alāyıkdan geçen
Cennet sarāyına **uçan** zevḡ-ile tevḥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 8). [uçan, -an]
3. Fenâ-ender-fenâda dutalı menzîlini göñlüm
Uçup vahdet sarāyına ḥaber yokdur mekânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6). [uçup, -up]

'ucb: Kendini beğenme II Kibir.

1. Nefy idelüm sivâyı hem **'ucb** ile riyâyı
Zîkr idelüm Mevlâ'yı tevḥîd idelüm tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3).
['ucb,]

uc-: Sebep, neden.

1. Derd **ucından** cânını terk eyledi cân isteyen
Mâsivâ zünnârını kat' ider îmân isteyen (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1).
[ucından, -i, -n, -dan]
2. N'eylesün n'itsün bugün 'aşkuñ **ucından** 'aşıkân
Var mıdur bir çâre aña söyleyin ey dostân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1).
[ucından, -i, -n, -dan]

uçur-: Uçurmak II Allah'a yakınlaştırmak.

1. Bâb-ı kurb-ı ḥazrete **uçurmağa** cân murḡını
İ'tikâd-ı pâkden per-i dilde hem 'irfân gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7).
[uçurmağa, -ma, -ğa]

uğra-: Uğramak II Ziyaret etmek.

1. Gâraḡ mülk-i beḳâdur olmağ-içün râhi ol semte
Vücûd şehrine **uğradum** bir iki gün duraḡum var (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6). [uğradum, -du, -m]
2. Gördüḡi gibi raḳîbi gitdi ol âfet dirîḡ
Uğramış idi bize bugün biraz ârām için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8).
[uğramış, -mış]

uğrak: Bir süre durulan konak yeri.

1. Güzergâhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür dünyâ
Yol **uğrağıdur** anuñçün bir ikişer geçerler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4). [uğrağıdur, -i, -dur]

'ukbâ: Ahiret II Öbür dünya.

1. 'Ârif olan eylemezmiş işbu ekvâna nazar
'Âşıkûñ yanında bu dünyâ ile **'ukbâ** nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6).
['ukbâ,]
2. Göñül âyînesin iden muşaffâ jeng-i sivâdan
Rehâ-yâb eyledi ḳalbini dünyâ ile **'ukbâdan** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2).
['ukbâdan, -dan]

3. Zāhirūn bātınına uymaz senūn elḥaḳ dede
Ey ğam-ı dūnyā vū 'uḳbāyı yiyen aḥmaḳ dede (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 4). ['uḳbāyı, -y, -ı]

ukde ol-: Dert olmak.

1. Hülûşî ehl-i 'aşḳuñ cilvegāhıdur şu şöḥbetler
Ki **olur** 'uḳde diller dil-güşāsı meclis-i tevḥîd (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10). ['uḳde olur,]

ulu: Yüce II Büyükt.

1. 'İzzet-i rif'atine bakma cihānuñ şūfiyā
Pādişāhları ḳul iden şol **ulu** sultāna bak (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [ulu,]
2. Cümle a'zā bil ra'ıyyet gibidür aña hemîn
Taḥt-ı dilde sākin olmış **ulu** sultāndur göñül (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8). [ulu,]
3. Ey Hülûşî mürşid isterseñ bu yolda 'aşḳa uy
Mülk-i dilde 'aşḳ-ı Ḥaḳ'ı geḳ **ulu** sultāna ḳıl (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10). [ulu,]
4. İḥtiyār-ıla ḳabūl iden bu gün faḳruñ yoluñ
'Ālem-i ma'nāda yarın bir **ulu** sultān ola (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 6). [ulu,]
5. Çünkü yokdur bu fenānuñ 'izzetine i'tibār
İder-iseñ kendūñi ḳul şol **ulu** sultāna ḳıl (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6). [ulu,]
6. Terk idersin taḥt u tācuñ sen de İbrāhîm gibi
Mülk-i ma'nāda **ulu** sultān olursun 'āḳıbet (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6). [ulu,]
7. Şabr iden faḳra taḥammül eyleyen miḥnetlere
Bir **ulu** sultān olur yarın ki 'ālî pāyesi (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 6). [ulu,]

um-: İstemek II Beklemek; ümit etmek.

1. Senden **umar** cümle-i ehl-i sücūd
Sen kerem ḳıl sen 'ināyet yā Vedūd (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1). [umar, -ar]
2. Şevḳ-i muḥabbet cünbişi giderür ḳalbden teşvîşi
Ḥaḳ rîzāsın **uman** kişi zevḳ-ile tevḥîd ider (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6). [uman, -an]
3. **Umanlar** naḳd-i vaşluñ el-yevm ferdāya ḳatılmaz
Gezer Mecnūn gibi hicr içre bu sevdāya ḳatılmaz (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 1). [umanlar, -an, -lar]

unut-: Unutmak.

1. Sā'ir iḥvāna da eyle Hülûşî selām
Tā ki **unudulmaya** ortada nān u nemek (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 18). [unudulmaya, -ul, -ma, -ya]

ur-: Vurmak.

1. Yoğ-ise māl u mülküm ğam degil 'aşḳuñ ile cānā
Cihāna şu'le **urunca** körüklü bir çerāğum var (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 4). [urunca, -unca]

usul: Bir ilimde bir sonuca erişmek için belli bir plana göre tâkip edilen yol, metot.

1. **Usulūñ** añlamadılar onu ḥadıṣūñ ammā
Daḥi tefsîrini fehminde cümle ser-gerdān (Derūnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 9). [usulūñ, -üñ]

‘uṣṣāk: *Aşıklar.*

1. Derd-i ‘aşka mübtelâ olmak ‘aceb düşvâr imiş
Şimdi bildüm ‘aşk-ı Hakk ‘uṣṣāka müşkil kâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2*). [‘uṣṣāka, -a]
2. Yanupdur âteş-i ‘aşk içre bugün cânı ‘uṣṣākuñ
Yarın düzaḥ içinde yanmak için nârı n’eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 3*). [‘uṣṣākuñ, -uñ]
3. Şafâlar sürmege meclisde ‘uṣṣāka yeter şevktüñ
Ne seyr-i bâğçe-i cennet ne meyl-i hür u ne ğilmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5*). [‘uṣṣāka, -a]
4. Hülûşî n’ola vüs’atli olursa kalbi ‘uṣṣākuñ
Ki sultân-ı maḥabbet anda olupdur her an mihmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 9*). [‘uṣṣākuñ, -uñ]

uy-: *Davranışlarını, hareket, fikir vb. karşısında mevcut kimse veya şeye göre ayarlamak II Ayak uydurmak.*

1. Sakın **uyma** hevâ-yı nefse zinhâr
Düşürür murğî dâma işbu heves (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 7*). [uyma, -ma]
2. Ey Hülûşî mürşid isterseñ bu yolda ‘aşka **uy**
Mülk-i dilde ‘aşk-ı Hakk’ı geç ulu sultâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*). [uy,]

uyan-: *Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak II Hakikati görmek II Gözü açılmak.*

1. Nice bir zulmet-i nefis içinde kaldın nâ-tüvân
Aç gözün ğafletten **uyan** itmeden ‘azm-ı ‘adem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4*). [uyan, -an]

uy-: *(Şartları veya özellikleri bakımından) Birbiriyle bağdaşmak II İki şeyin birbirine davranış, hareket, fikir olarak uygun olması.*

1. Ben dilerem ‘aşk elinden bir kadeḥ nüş itmege
Lîk göñlüm **uymadı** baña hevâdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 6*). [uymadı, -ma, -dı]
2. Zâhirüñ bātınına **uymaz** senüñ elḥak dede
Ey ğam-ı dünyâ vü ‘uqbâyı yiyeñ aḥmak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 3*). [uymaz, -maz]

uyhu: *Uyku II Gaflet uykusı.*

1. Olma âlûde-i ‘işyân ḥâb-ı ğafletle gözüm
Ġaflet **uyhusuyla** itdün kendi nefsün nekbeti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8*). [uyhusuyla, -su, -y, -la]

‘uzlet: *Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşama II Görünürde halkın içinde olduğu halde kalben onlardan ayrı olma.*

1. Bezm-i ‘aşk-ı İlahî cāmını nüş eyledik
Zâhidi ‘**uzlet** gözet sen ister içme ister iç (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 4*). [‘uzlet,]

Ü ü

ü/u: Ve.

1. 'Aşk bir sırr-ı İlâhîdür 'ayân olmaz aña
Nice biñ vaşf eylesem resm ü beyân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2*).
[ü,]
2. Leyle-i mi' râcda çün kılduñ semâvâtı 'ubûr
Cümle ervâh-ı melâ'ik itdi ta'zîm ü senâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 8*). [ü,]
3. Eger hür u eger ğilmân eger Mâlik eger Rıdvan
Olur her biri ser-gerdân senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5*). [u,]
4. Terk idersin taht u tâcuñ sen de İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda ulu sulţân olursun 'âkıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*). [u,]
5. Câm-ı 'aşkuñ nûş idelden şöyle medhûş oldu dil
Sağ u solum aňlamaz mestaneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8*). [u,]
6. Hulûsî kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senüñ 'aşkuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10*). [ü,]
7. Hâ'b u râhat uça gözinden mişâl-i 'andelîb
Her seher âh u figânı nefis evin ide harâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 11*). [u,]
8. Kalbine zâhir ola bûy-ı ma'ârifden eser
Döke hem feyz u ma'ârif rahmetin aña şehâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 14*). [u,]
9. Hâk yolına düş olanlar 'aşk-ıla tevhid ider
Cân u dil bî-hûş olanlar zevk-ile tevhid ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*).
[u,]
10. Bende ol bir 'ârif var hizmet-i sulţâna ir
Terk idüp 'ırz u vaķaruñ kul olup sulţâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*).
[u,]
11. Düşeli âhir Hulûsî 'aşk-ı Hâk'â âşinâ
Hicr odına yanuban leyl ü nehâr bîmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10*).
[ü,]
12. Düşeli âhir Hulûsî 'aşk-ı Hâk'â âşinâ
Hicr odına yanuban leyl ü nehâr bîmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10*).
[ü,]
13. Düşeli İbrâhîm ü Edhem gibi dervîşliğe
Hûbb-ı taht u saltanat göñlümde târumâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6*).
[u,]
14. Düşeli Leylâ-yı 'aşkına senüñ Mecnûn gibi
Seyr-i deşt-i kûh ider göñlünde neng u 'âr nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8*). [u,]
15. Cennet-i ƙalbe duhûl itmezse bunda 'aşıkân
Va'd olan yarın aña hürî u ğilmân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 10*).
[u,]
16. Saña budur naşihatim şeb u rûz
Tevekkül üzre ol Allâh saña bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [u,]
17. Luţf u ƙahrı aňlayan bilür cihânuñ n'olduğın
Kimine zevk-i sürür kimine miñnetden ğaraż (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7*).
[u,]
18. Ƙulak ur baş u cân-ıla ki sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerķ-ile dime ki ider andını vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3*). [u,]

19. Tecelliyle beni mest itdi Hālāk
Anuñ-çün cān **u** dilim oldu müştāk (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 53, Mısra 2*). [u,]
20. Bâki kâdur mı sanırsın saña bu çerh-i denî
Miñnet **u** derd **u** belâyı kendüye yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 4*). [u,]
21. Bâki kâdur mı sanırsın saña bu çerh-i denî
Miñnet **u** derd **u** belâyı kendüye yâr eyledüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 4*). [u,]
22. Hâk yolında cān **u** başı ‘âşıkun kurbân gerek
Derd-i miñnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken‘ân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 1*). [u,]
23. ‘Âşıkun kâlbinde gizli ‘arş **u** kürsî hem melek
Dağ anuñ üstine durmaz döner bu nüh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 1*). [u,]
24. Sâki-i bezm-i elestden nûş idüpdür bâdeyi
Anuñ-içün gehi mest **u** gâhi hayrândur gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 63, Mısra 4*). [u,]
26. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-‘akab biñ derd **ü** miñnetle saña virür elem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 67, Mısra 8*). [ü,]
27. İlâhî feyz-i nûruñla münevver it dil **ü** cânım
Sîva-yı hubbuñ çıkar kâlbimde zerre koma sulţânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 71, Mısra 1*). [ü,]
28. Şafâlar sürmege meclisde ‘uşşâka yeter şevküñ
Ne seyr-i bâğçe-i cennet ne meyl-i hür **u** ne gilmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 75, Mısra 6*). [u,]
29. Ne mümkündür hâlâş olmak elinden nefis **u** şeytânun
Meger ‘avn **u** meded irişe bize Hâk Te‘âlâ’dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 3*). [u,]
30. Ne mümkündür hâlâş olmak elinden nefis **u** şeytânun
Meger ‘avn **u** meded irişe bize Hâk Te‘âlâ’dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 76, Mısra 4*). [u,]
31. Hülûşî aňlamaya isteyen esrâr-ı Mevlâ’yı
Geçer nefsün aña emretdüğü vehm **u** hayâlinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 77, Mısra 10*). [u,]
32. Bi-hamdillâh içenler bu zülâl-i âb-ı Kevser‘den
Şafâ-yı lezzetin terciğ iderler şehd **ü** sükkerden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 78, Mısra 2*). [ü,]
33. Zihî âb-ı hayât-ı mâ-i şafâ kim teşnegân için
Sañasın irş-ile menkûl-dürür Hızır **u** Sikender‘den (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 78, Mısra 6*). [u,]
34. Kulluk ider Rabb‘isine sıdk-ile her rûz **u** şeb
Bend-i şeytândan hâlâş olmağa imkân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 82, Mısra 3*). [u,]
35. Egerçi çok-durur ammâ velâkin birisi de bu
Külâh **u** hırka vü tâcî giyerler resm **ü** şöhetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 4*). [ü,]
36. Egerçi çok-durur ammâ velâkin birisi de bu
Külâh **u** hırka vü tâcî giyerler resm **ü** şöhetden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 4*). [u,]
37. Dil **ü** cân mürde iken buldı kudümüyle şafâ
Görilüp hâtır-ı âzürdeden endüh-ı cefâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 2, Mısra 5*). [ü,]
38. Nice bu âh **u** enîni eylesün bî-çâregân
Var mıdır bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 3, Mısra 3*). [u,]

39. Cilvegāh olalı dilde miḥnet ü ğam her zamān
Ḥayret-ender-ḥayret içre oldu aḥvālīm yaman (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5*). [ü,]
40. Âşinā-yı Ḥaḳḳ olan meyl-i sivāyî n'eylesün
'Âşîḳ-ı ḥüsn ü cemāl ğayrı hevāyî n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 2*). [ü,]
41. Lāmekān ilinde seyrān eyleyen erbāb-ı dîl
Bu ḥarāb-ābād u çerḫ-i bî-vefāyî n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 10*). [u,]
42. Ni'metine şükr iden Ḥaḳḳ'ıñ olur şāhib-ġinā
Ref' olur andan küdürāt u ğam u vehm 'anā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 12*). [u,]
43. Ni'metine şükr iden Ḥaḳḳ'ıñ olur şāhib-ġinā
Ref' olur andan küdürāt u ğam u vehm 'anā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 12*). [u,]
44. Ḥaḳ zikrini ey dervîş eyleyelüm yaz u kış
Gönülden gitsün teşvîş gel idelüm zikrullāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5*). [u,]
45. Koḳmaduñ bu ğülsitāndan ey gönül bûy-ı murād
'Andelîb gibi işüñ leyl u nehār zār olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*). [u,]
46. Âb-ı ḥayvān ister-iseñ zulmet-i şebde ara
Ḥızr u İlyās gibi def' it sende ḥāb-ı rāḥatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4*). [u,]
47. Tālib-i şevḳ-i Ḥudā'nuñ derd olur sermāyesi
Miḥnet u renc u te'abbüd kesb-i 'aşḳuñ māyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*). [u,]
48. Tālib-i şevḳ-i Ḥudā'nuñ derd olur sermāyesi
Miḥnet u renc u te'abbüd kesb-i 'aşḳuñ māyesi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*). [u,]
49. Ey Ḥulûşî Ramazān ayına eyle tefhîm
Eyle hem şavm u şalāt-ıla kıyāmdan terkîm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10*). [u,]
50. Ey Ḥulûşî 'aşḳuñ sermāyesidür āh u zār
Var mıdır bir çāre aña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9*). [u,]
51. Hikmetinde nice Farābî ḳalur dem-beste
Kelām u nuṭḳını idrākde 'āciz Loḳmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6*). [u,]
52. Ne mihrinden ne māhından gönül kesb-i neşāt eyler
Bu hengāmda şeb u rûz geçürüpdür āh-ı zār ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4*). [u,]
53. Nāle vü āh-ı zārım n'ola tuṭsa cihānı
Bir ġarîbim kı ḳaldum berr ü yabān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6*). [ü,]
54. Tecellî-i cemālūñle gönüllerde ziyā ister
Tesellî-i vişālūñle dil ü cānda şafā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2*). [ü,]
55. Eger şāh u gedānuñ menzili çünki mezār oldu
Ya faḳr ile Ebū Derdā ġināda İskender olduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3*). [u,]
56. İçmedi bir ḳatre bārî bādemiz söz geçmedi
Ol ḳadar ibrām u iḳdām eyledük bir cām içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10*). [u,]
57. 'İlm ü hikmetle eger olsa Felātūn-ı zamān
Yine cellād-ı ecelden bulamaz zerre emān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 23*). [ü,]
58. Rehberi ḳuṭb u zamān Ḥaḳḳı'ya olmuşdı ḳarîn
Almış idi o 'azîzden nice kez ḥayr du'ā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 57*). [u,]

59. Zāhir ü bāṭın ile anuñ olup münkādı
Şeyḥim üstādim odur eyler idi aña senā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 59). [ü,]
60. Terk-i dünyā terk-i ‘uqbā terk-i cism ü cān gerek
Çār terk itmek degil tacı hüner ancaḳ dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 9). [ü.]

üftāde: Düşkün, biçare II Aşık.

1. Vādi-i ḥayretdeyim **üftādeyim** Mecnūn gibi
‘Aşḳ zencirūñ sürür dîvāneyim yā Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 3).
[üftādeyim, -y, -im]
2. Hülûşî cümleñüñ **üftadesidür** ümmetüñ içre
Kapuña yüz sürüp ‘affuñ recādur yā Resûlallāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 9). [üftadesidür, -si, -dür]

üftādegān: Düşkünler, biçareler II Aşıklar.

1. Cemālūñ feyz baḥşā-yı Hūdā’dur yā Resûlallāh
Kapuñ **üftādegāna** mültecādur yā Resûlallāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2).
[üftādegāna, -a]

üftāde-i bî-çāre: Çaresiz aşık.

1. Kānı ol meclis-i va’zı ki olurdu anda
Nice **üftāde-i bî-çāre** günāhkāra şifā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 52). [üftāde-i bî-çāre,]

ümīd: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

1. Şafāsızdur cihānuñ bāğ-ı gülzārından el çekdüm
Ümīd şāh-ı tecellî terk idüp yarından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2). [ümīd,]

ümīd-i lutf: Lütuf ümidi.

1. **Ümīd-i lutf-ile** geldüm kapuna yā Fettāh
İdesin merḥameti ben kuluna yā Fettāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1).
[ümīd-i lutf-ile, --ile]

ümīd-i vuslat: Kavuşma ümidi.

1. **Ümīd-i vuslatuñdur** bizi birkaç gün iden mesrūr
Eger hicrāna kalursa yine miḥnet müheyyādur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7).
[ümīd-i vuslatuñdur, -uñ, -dur]

ümmet: Bir peygambere inanan topluluk.

1. Ey Hülûşî **ümmet** iseñ ol resûle sen dahi
Terk idüp cān-ile başın yoluna eyle fedā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11).
[ümmet,]
2. Dirīgā āḥiri vakte irişenler bu **ümmetden**
‘Acāyib nesneler görse gerek eṣrāt-ı sâ’atden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1).
[ümmetden, -den]
3. Hülûşî cümleñüñ üftadesidür **ümmetüñ** içre
Kapuña yüz sürüp ‘affuñ recādur yā Resûlallāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 9). [ümmetüñ, -üñ]

ümmet ol-: (Peygamberin) ümmeti olmak.

1. ‘Āşıḳa budur himmet eyleye Ḥaḳḳ’a raḥmet
Resûle olan ümmet gel idelüm zıkrullāh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 8).
[ümmet olan, -an]

üslub: Üslup, şekil.

1. Her birin bir tarz-ıla **üslûba** koymuş ol Hâkîm
Her birisün kendü varlığına bürhân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 44, Mısra 5*).
[üslûba, -a]

üst: Üzerine.

1. Ey Hülûşî sen daği gel 'aşka eyle iktidâ
'Aşk zirâ cümle eşyâ **üstine** serdâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 45, Mısra 10*).
[üstine, -i, -n, -e]
2. N'ola Âdem'e kılsa secde cümle kudsîyân
Rûy-ı 'arz **üstine** olmuşdur halîfe haşre dek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 4*).
[üstine, -i, -n, -e]
3. Sâye saldı çün vücûduñ 'arş-ı a'zam **üstine**
Şad-hezâr ta'zîm ile 'arş itdi saña merhabâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 7, Mısra 9*).
[üstine, -i, -ne]
4. Kilk-i kudretle yazılmışdur cebinim **üstine**
Ben ki mañlûkât içinde cümleñün a'lâsıym (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 70, Mısra 3*).
[üstine, -i, -n, -e]
5. 'Aşkuñ kalbinde gizli 'arş u kürsî hem melek
Daği anuñ **üstine** durmaz döner bu nüh felek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 59, Mısra 2*).
[üstine.]

üstâd: Usta II Hoca II Mürşit.

1. Zâhir ü bâtın ile anuñ olup münkâdî
Şeyhim **üstâdım** odur eyler idi aña senâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 60*).
[üstâdım, -ım]

üzre/üzere: Üzerine.

1. 'Acûzî dehre baş egmez o kim mülk-i tecerrüdde
Kana'at tahtı **üzre** dâver-i hükm-ile Dâra'dur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 38, Mısra 4*).
[üzre,]
2. Sen murâd **üzre** daği nâ'il-i kâim olmazdan
Bezm-i maşşûdına senüñ irişür nice zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 11*).
[üzre,]
3. Murâdın **üzre** dünyâda tutalum 'ömr sürdin tut
Geçersin 'âkıbet bir gün eger biñ yıl oturduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 1*). [üzre,]
4. Haqîkat **üzre** 'aşk dolu gerekdür âşıkun kalbi
Mücerred dilde bî-hâşıl bu âh-ı zârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 31, Mısra 5*).
[üzre,]
5. Ey Hülûşî mâsivâ fikrinden evvel it hâzer
Ba'dehü kalb-i hülûş **üzre** gelüp imâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 32, Mısra 10*).
[üzre,]
6. Var ise gülsitân-i dehrüñ ey dil köhne evrâkı
Benüm de sinem **üzre** şerha olmuş tâze dâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 37, Mısra 8*). [üzre,]
7. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî itmege bu nev-zemîn **üzre**
Hülûşî hâme-i kudretle kurulmuş bir ağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 37, Mısra 9*). [üzre,]
8. Gönül bir tıfla beñzer gördüğine hep olur mâ'il
Murâd **üzre** velî emzürmege ol dâye katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 8*).
[üzre,]
9. İstikâmet **üzre** olursan olursın şübhe yok
İki 'âlemde efendî alnı açık yüzü ağ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 5*). [üzre,]
10. Yapar ol kendüye vicdân murâd **üzre** sürer devrân
O şeh meclisine ihvân bakalar 'ayn-ı ibretten (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 83, Mısra 9*).
[üzre,]

11. Saña budur naşihatim şeb u rüz
Tevekkül **üzre** ol Allâh saña bes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6*). [üzre,]
12. Sen resûl-i Hâk iden ey mefhar-i halk-ı cihân
Hayme-i haðrâsını kırmadan ‘arz **üzre** semâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4*).
[üzre,]
13. Ey Hülûşî Hâk’ a gider râh gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şerî’ at yolu **üzre** ihtiyât (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10*). [üzre,]
14. Ey Hülûşî mîr-i ‘aşka kul olan dîvâneler
Taht-ı tecrîd **üzre** oldu cümlesi sultân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12*).
[üzre,]
15. Şol iki gurfeler kim kûbbetullâha olur nâzır
İki ‘âbide beñzer kim salât **üzre** olur her gâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4*).
[üzre,]

V v

va'd: *Vaat II Söz II Bezm-i eleste ruhların Allah'ı kabul etmesi.*

1. Yaraşur va'z aña haqqā ki ola 'ilm-ile 'āmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler **va'dini** vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8).
[va'dini, -i, -n, -i]
2. Rûz-ı eleste olan **va'dimize** ola vefâ
Geldi ol şehr-i şıyām ya'nî mübârek Ramazân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7). [va'dimize, -imiz, -e]

va'd ol-: *Söz olarak verilen II Vaat olan.*

1. Cennet-i qalbe duhûl itmezse bunda 'aşıkân
Va'd olan yarın aña hûrî u gûlmân istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 10).
[va'd olan, -an]

vâdi-i havret: *Müridin her şeyde Allah'ın yansımasını görmesi sonucunda sürekli şaşkınlık içinde olduğu durum.*

1. **Vâdi-i hayretdeyim** üftâdeyim Mecnûn gibi
'Aşk zencirüñ sürür dîvâneyim yâ Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 3).
[vâdi-i hayretdeyim, -de, -y, -im]

vâfir ol-: *Çok fazla olmak II Çoğalmak.*

1. Sanma ki her biri aňlaya bu gevheri
Aňlaya biñde biri **vâfir olur** itme şek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 12). [vâfir olur, -ur]

vahdet: *Allah'a ulaşıp Allah'la bir olma durumu.*

1. Fenâ-ender-fenâda dutalı menziline göñlüm
Uçup **vahdet** sarâyına haber yokdur mekânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6). [vahdet,]

vahdet-i zât-ı Hudâ: *Allah'ın varlığının birliği.*

1. Çünkü şubh irüp ziyâ ile cihân tenvîr olur
Vahdet-i zât-ı Hudâ'yı zerreler taqdir olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 2).
[vahdet-i zât-ı hudâ'yı, -'yı]

vā'iz: *Vaaz eden, vaiz II Vaaz eden II Dinin dış kabuğuyla ilgilenen ve irfanı olmayan kimse.*

1. Olmadan **vā'iz** efendi tek hafid āb-rū
Maqsaduñ var-ise izhâr it Hülûşî nām içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11).
[vā'iz,]
2. Revâdur söyler-ise halka her gün pendüñi **vā'iz**
Murâdudur ki taħliş ide yarın kendüñi vā'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1).
[vā'iz,]
3. Revâdur söyler-ise halka her gün pendüñi vā'iz
Murâdudur ki taħliş ide yarın kendüñi **vā'iz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 2).
[vā'iz,]
4. Kulak ur baş u cān-ıla ki sözi dürr-i yâkûtdur
Riyâ u zerq-ile dime ki ider andını **vā'iz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 4).
[vā'iz,]
5. Gehî cenneti vaşf eyler gehî düzaħ 'azâbını
Gehî halka ider tafsil caħîmüñ pendüñi **vā'iz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6).
[vā'iz,]
6. Yaraşur va'z aña haqqā ki ola 'ilm-ile 'āmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler va'dini **vā'iz** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8).
[vā'iz,]

7. Degüldür Hâk için anla Hülûsî şol kelâmlar kim
Murâd ider o sözlerle ki halk pesendüni **vâ'iz** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10*). [vâ'iz,]

vakâr: Ağırbaşlılık II Temkinlilik.

1. Bende ol bir 'ârife var hizmet-i sultâna ir
Terk idüp 'ırz u **vaķāruñ** kul olup sultâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*).
[vaķāruñ, -uñ]

vakt: Zaman; an; devir II Namaz vakti.

1. Mâsivâ âlâyişinden kat' iderseñ kendüzin
Bilürem zâhid bulursun ol **vaķit** ğamdan ħalâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*). [vaķit,]
2. Dirîĝâ âĥiri **vaķte** irişenler bu ümmetden
'Acâyib nesneler görse gerek eşrâf-ı sâ'atden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1*).
[vaķte, -e]
3. İder mi 'râc-ı rûĥânî kişi beş **vaķt** namâz-ile
Siler ħalbindeki pâsı kişi beş **vaķt** namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1*).
[vaķt,]
4. İder mi 'râc-ı rûĥânî kişi beş **vaķt** namâz-ile
Siler ħalbindeki pâsı kişi beş **vaķt** namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2*).
[vaķt,]
5. Hülûşî pâk iden özin açar ħalbindeki gözin
Görür vuşlatda kendüzin kişi beş **vaķt** namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10*). [vaķt,]
6. Namâzin eyleme ķaşır yüzün it Ka'be'ye nâzır
Bulurmuş cenneti ĥâzır kişi beş **vaķt** namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8*). [vaķt,]
7. Hülûş eyle 'ibâdetde ħoma kendüyi ğafletde
Oturur bâb-ı ħurbetde kişi beş **vaķt** namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6*).
[vaķt,]
8. Namâzdur mü' minüñ ĥâlî n'idersin şol ħurî ħâlî
İdermüş menzilüñ 'âlî kişi beş **vaķt** namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4*).
[vaķt,]
9. Ey gönül kaldır seĥer **vaķtinde** ĥâb-ı ğafleti
Şevķ-ile eyle 'ibâdet tâ bulasın vuşlatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1*).
[vaķtinde, -i, -n, -de]

vâlih: Keder ve hüüzünle aklı gitmiş, şaşırmış.

1. Hülûşî kuluña her ân inâyet eyle yâ Mennân
Olupdur **vâlih** ü ĥayrân senüñ 'aşķuñla yâ Mevlâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10*). [vâlih,]
2. Şeb-i ğamda nice bir **vâlih** olsun dide-i 'âlem
Tulû' it mâĥtâbım tâ cihânı nûr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*).
[vâlih,]

var-: Ulaşmak II Allah'a ulaşmak II Hizmete girmek (şeyhe mürit olma bağlamında).

1. Olmasun aslâ muķayyed şâh-ı çarĥ dîvânına
Biz de ger bugün **varırsak** ĥâlimiz i'lâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4*).
[varırsak, -i, -r, -sa, -ķ]
2. Olmadı 'aķlum baña hem-râĥ Hâķķ'a **varmaĝa**
N'idem isti'dâdımı baña vefâdâr olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3*).
[varmaĝa, -maĝ, -a]
3. Bende ol bir 'ârife **var** hizmet-i sultâna ir
Terk idüp 'ırz u vaķāruñ kul olup sultâna ir (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1*).
[var,]

4. Eger kurb-i "ev ednā'ya" dilerseñ **varmağa** sâlik
Olupdur bu vuşûlün reh-nümâsı meclis-i tevhi'd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7*). [*varmağa, -a*]

var: *Bulunma II Mevcut olma durumu.*

1. Ne hikmetdür bu kim eşyâda cümle 'aşk lisânı **var**
Velâkin oldu insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*).
[*var,]*
2. Cümle eşyâda vücûd-ı vâhidi seyr eyleyen
Var-ise oldur hemân tevhi'd-i Hâk' 'a âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*).
[*var-ise, --ise*]
3. Bir sözüm **var** diyeyim saña guş it
Zikr-i Hâk'dan gayrıya tutma semâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 3*). [*var,]*
4. Bi-hamdillâh cihân kaydından âzâdım ferâğum **var**
Değişmem hâne-i çarha benüm bir hoş bucağum **var** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1*). [*var,]*
5. Bi-hamdillâh cihân kaydından âzâdım ferâğum **var**
Değişmem hâne-i çarha benüm bir hoş bucağum **var** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2*). [*var,]*
6. Var ise gülsitân-i dehrün ey dil köhne evrâkı
Benüm de sinem üzre şerha olmuş tâze dâğum **var** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8*). [*var,]*
7. Şikâr-ı şayd-ı ma'nî itmege bu nev-zemîn üzre
Hulûsî hâme-i kudretle kurulmuş bir ağum **var** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10*). [*var,]*
8. Gârağ mülk-i beğâdur olmağ-içün râhi ol semte
Vücûd şehrine uğradum bir iki gün durağum **var** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6*). [*var,]*
9. Yoğ-ise mâl u mülküm gam degil 'aşkuñ ile cânâ
Cihâna şu'le urunca körüklü bir çerâğum **var** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 4*).
[*var,]*
10. Var ise gülsitân-i dehrün ey dil köhne evrâkı
Benüm de sinem üzre şerha olmuş tâze dâğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7*). [*var,]*
11. Başına tâc eyle evvel **var** şeri'at meslegün
Kim şeri'atsız giden sâliklerün bil râhi yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3*).
[*var,]*
12. Ey Hulûsî herkesün kalbinde bir sevdâsı **var**
Lîk ten bî-çâre ten cânânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11*).
[*var,]*
13. Kumâş-ı kisve-i 'irfânı niyyet **var** ise 'arza
Kesâdî **var** satılmaz bey'-i bâzârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7*). [*var,]*
14. N'eylesün n'itsün bugün 'aşkuñ ucından 'aşıkân
Var mıdur bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 2*).
[*var,]*
15. Füzün eyler gamı sanma şafâ **var** cām-ı 'işretde
Şudâ'ı yok felek bezminde bir maḥmûr göstereün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7*). [*var,]*
16. Nice bu âh u enîni eylesün bî-çâregân
Var mıdur bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4*).
[*var,]*
17. Kalma bu kışr içre sa'y it olmağa âlî-tebâr
Var mıdur bir çâre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12*).
[*var,]*

18. Ey Hülûşî 'âşıkun sermâyesidür âh u zâr
Var mıdur bir çäre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10*).
[var,]
19. Kaldum âzürde-gönül hâtır-perişân nâ-tüvân
Var mıdur bir çäre aña söyleyin ey dostân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 8*).
[var,]
20. Kumâş-ı kisve-i 'irfânı niyyet **var** ise 'arza
Kesâdı **var** satılmaz bey'-i bâzârından el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8*). [var,]
21. Sivâ fikri eger **var-isa** kalbünde senün şüfî
Ne hâşıl başdan ayağa kara 'abâyı giydün tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7*).
[var-isa, --isa]
22. Var-ise zehr ile âlûde-dürür bünyâduñ
Kim girerse içine çekmelüdür bunca kelâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 17*).
[var-ise, --ise]
23. Olmadan vâ'iz efendi tek hafid âb-rû
Mağsaduñ **var-ise** izhâr it Hülûşî nâm için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12*).
[var-ise,]
24. Nedür bil Âdem'e ta'lîm olunan 'alleme'l-esmâ
Haberün **var-ise** bize bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6*). [var-ise,]

var eyle-: Yaratmak II Oluşturmak.

1. Biz yoğ-iken **var eyledün** san'atı izhâr eyledün
Adımız insân eyledün senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3*). [var eyledün, -dün]

var ol: Yaşamak.

1. Dâm-ı şeytândur hele bu 'izz u câhı dünyanıñ
Geç buların şöhretinden fakr-ıla **var ol** bugün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10*). [var ol,]

varak: Yaprak, sayfa.

1. Dûd-ı âhım ile cedvel ideyim eţrafuñ
Tâ ki süz-ı dilüme her **varağı** ola nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 30*).
[varağı, -ı]

varlık: Mevcudiyet; vücut; maddi varlık II Yaratılmışlar II Kişinin tüm maddi ve manevi mevcudiyeti.

1. Yitirdüm **varlığum** 'aşkuñla cümle eyledim yağma
Yolına baş-ile cânım dahi olsun fedâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3*).
[varlığum, -um]
2. Aşlma nisbet kılursam bu vücudum **varlığıñ**
Bir kurı nâmdur ki ancak söylenür insân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 9*).
[varlığıñ, -uñ]
3. Yaka 'aşk âteşi cümle **varlığıñ** pervâne-veş
Olmaya tâ ki vücûdı rû'yet-i Hakk'a hicâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 9*).
[varlığıñ, -uñ]
4. Her birin bir tarz-ıla üslûba koymuş ol Hakkım
Her birisün kendü **varlığına** bürhân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 6*).
[varlığına, -ı, -n, -a]
5. Ey Hülûşî terk idersen bu fenânuñ **varlığın**
İbn-i Edhem gibi olursın bu mihnetden hâlâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*).
[varlığın, -ın]
6. Sen de İbrâhîm-i Edhem gibi terk it **varlığıñ**
Hakk yolına nice itdi hânumânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7*).
[varlığıñ, -uñ]

7. Cenāb-ı Hakk'a kurbıyyet dilersen
Vücūduñ **varlığını** âteşe yak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 4*). [*varlığını, -ı, -n, -ı*]
8. Çün fenâdur ey Hülûşî bu cihānuñ **varlığı**
Yâ niçün dünyâ içün âhiretün târ eyledün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [*varlığı, -ı*]
9. Yoğ ide kendi vücūduñ **varlığında** hâzretün
Kâlbî evî hâşılı manzar-geh-i Raḥmân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 5*). [*varlığında, -ı, -n, -da*]
10. Vuşlat-ı cānân dilerseñ öz vücūdundan geçüp
Varlığun yağmaya vir hem 'aqlını dîvâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4*). [*varlığun, -uñ*]
11. Ey Hülûşî evvelâ terk eyle kendü **varlığın**
Mekteb-i 'aşk içre şoñra gir oku 'irfânı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9*). [*varlığın, -ın*]
12. Hülûşî **varlığun** maḥv it Hakk'ın kulluğuna şarf it
Demâdem Hakk'a feryâd it esirge koma sultânım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9*). [*varlığun, -uñ*]
13. Dağıdanlar **varlığın** 'âlemde İbrâhîm gibi
Mülk-i ma'nâda olupdur cümlesi şâh-ı cihân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5*). [*varlığın, -ın*]
14. Terk ider İbrâhîm-âsâ ey Hülûşî **varlığun**
Olmağa mülk-i bekâ tahtında sultân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*). [*varlığun, -uñ*]
15. Varlığı çünki hebâdur bu cihānuñ şübhe yok
Pes nice 'ârif olan düşer bunun sevdasına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3*). [*varlığı, -ı*]
16. N'ola mânend-i 'Attâr eyler-isem **varlığım** yağma
Maḥabbeti olan gelsün metâ' alsun dükânımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7*). [*varlığım, -ım*]
17. Kat' ider **varlık** cibālün dembedem efgân ile
Olmağa Ferhâd gibi ma'sûka miḥmân isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7*). [*varlık,*]

varlık evi: *Dünya II Maddi alem.*

1. Ey Hülûşî derd-i 'aşk ideli kalbimde karâr
Yıkılup **varlık evi** vîrāneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10*). [*varlık evi,*]

vasf: *Nitelik II Özellik.*

1. Ben ne ḥâkim kim senün **vaşfını** tahrîr eyleyim
Ben kimüm ki biñde bir evşâfını kılam edâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*). [*vaşfını, -ı, -n, -ı*]

vasf eyle-: *Bir şeyin veya kişinin niteliklerini sayarak tarif etmek.*

1. Gehî cenneti **vaşf eyler** gehî düzaḥ 'azâbını
Gehî ḥalka ider tafşil caḥîmün pendüñi vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5*). [*vaşf eyler, -r*]
2. 'Aşk bir sır-ı İlâhîdür 'ayân olmaz aña
Nice biñ **vaşf eylesem** resm ü beyân olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2*). [*vaşf eylesem, -se, -m*]
3. Feyz-i kudsünle beni **eyle** murâda **vâşıl**
Beni güm-kerde-i rāh itme işim fırkat ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 73*). [*vâşıl eyle,*]

vasf it-: *Övmek II Özelliklerini anlatmak.*

1. N'ola Nāmūs-ı Ekber ola medhinde senüñ 'âciz
Ki zirâ **vaşfuñ iden** Kibriyâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8*).
[vaşfuñ iden, -en]

vâşıl ol-: Ulaşmak II Erişmek.

1. Rütbe-i 'irfâna **vâşıl olamazsın** şüfiyâ
Olmayınca saña zâhir hikmet-i mebde' me'âd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 5*).
[vâşıl olamazsın, -a, -maz, -sın]
2. Hakkıyâ Hakk'ıñ cemâlün nûruna müstağrâk ol
Vâşıl olan ol maķâma mâsivâyı n'eylesün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 20*).
[vâşıl olan, -an]
3. Ledünnî 'ilmine **vâşıl olanlar**
Tettebbu' eylemezler naķş-ı evrâķ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 7*). [vâşıl olanlar, -an, -lar]
4. Bûy-ı maķşûda nice **vâşıl olur** ehl-i sülûk
Kande bir gül açıla eţrâfı cümle hâr imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 3*).
[vâşıl olur, -ur]

vâşıl-ı dîdâr-ı dost: Dostun tecellisinin ulaşanı.

1. Bir 'aceb hikmet-dürtür 'aşkuñ yolında nicesi
Terk ider başuñ ola tâ **vâşıl-ı dîdâr-ı dost** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6*).
[vâşıl-ı dîdâr-ı dost,]

vâşıl-ı dildâr: Sevdiğine kavuşma.

1. Ey Hülûşî itmeyen Manşûr gibi cânını terk
Bilmedi hergiz cihânda **vâşıl-ı dildâr** nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 10*).
[vâşıl-ı dildâr,]

vâşıl-ı Hak: Allah'a ulaşma; Allah'a kavuşma

1. İzâfâtı kuyûdatı güzër it
Ki sa'y it olasın tâ **vâşıl-ı Hak** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6*). [vâşıl-ı hak,]
2. Ölmeden kendi fenâ bulmuş-idi 'âlemde
Vâşıl-ı Hak oluben kaçdı idi mülk-i beķâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 64*).
[vâşıl-ı hak,]

vâveylâ: Feryat; çığlık.

1. Manşıb-ı dünyâ didüğüñ sanma olur pâyidâr
'İzzeti naşbı yetişmez 'azli **vâveylâsına** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6*).
[vâveylâsına, -sı, -n, -a]

va'z: Dini öğüt II Bir kimseyi iyiliğe yöneltecek söz.

1. Yaraşur **va'z** aña haķķā ki ola 'ilm-ile 'âmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler va'dini vā'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7*).
[va'z,]

vaż' ol-: Ortaya konma.

1. **Vaż' olunan** hizmeti hâzrete itdüm kıyâm
İşinüz baş üzredir demege çekdüm emek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 13*).
[vaż' olunan, -un, -an]

vaż'-ı kadem eyle-: Adım atmak, ayak basmak.

1. Ey haķīķat meclisine eyleyen vaż'-ı kadem
Zevķ-ı rûhânî şafâsın sür bu yolda dembedem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 1*).
[vaż'-ı kadem eyleyen, -y, -en]

ve: İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz.

1. Ne şāh **ve** ne gedāya kalısıdır çerh-i nā-hemvār
Bu dünyāya gelenler şerbet-i mevті içerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7*). [ve,]

vech-i dildār: Sevgilinin yüzü.

1. Görenler **vech-i dildārı** meh-i tábānı n'eylerler
Nesiminden alanlar bû gül-i gülzārı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1*).
[vech-i dildārı, -ı]

vech-i maḥbûb: Sevgilinin yüzü II Allah'ın tecellisi.

1. 'Āşıkā gel **vech-i maḥbûbda** olan şol āna bak
Gör ne ḥûb şüret yaratmış Şānı ' -i Raḥmān'a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1*).
[vech-i maḥbûbda, -da]

vech-i zü'l-celāl: Celal sahibi Allah'ın tecellisi.

1. İdenler iktibās-ı feyz-i **vech-i zü'l-celālinden**
Tecellî olur elbetde āna nūr-ı cemālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1*).
[vech-i zü'l-celālinden, -i, -n, -den]

vedūd: Kullarını çok seven, onları ihsanla dolduran anlamına gelen esma-i hüсна II Allah.

1. Senden umar cümle-i ehl-i sūcūd
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā **Vedūd** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2*).
[vedūd,]
2. Zātuña 'āşık senüñ ehl-i şühūd
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā **Vedūd** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4*).
[vedūd,]
3. Zāhir olunca āna esrār-ı zāt
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā **Vedūd** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12*).
[vedūd,]
4. Hakk'ı isteyen vücūdundan geçer
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā **Vedūd** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16*).
[vedūd,]
5. Kullarun şevki senün didārına
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā **Vedūd** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8*).
[vedūd,]

vefā ol-: Sözünde durma II Ezelde bezm-i eleste Allah'a verilen söze sadık kalma.

1. Rüz-ı eleste olan va'dimize **ola vefā**
Geldi ol şehir-i şiyām ya'nî mübārek Ramazān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7*).
[vefā ola, -a]

vefādār: Vefalı; sadık II Sözünde duran.

1. Olmadı 'aqlum baña hem-rāh Hakk'a varmağa
N'idem isti'dādımı baña **vefādār** olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4*).
[vefādār,]

vefāt it-: Ölmek.

1. Biline tā ki **vefāt iden** pederimden oldu
Kubbe-i heft semā başıma her dem zindān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 33*).
[vefāt iden, -en]

vehm: Vesvese; şüphe; yersiz düşünce.

1. Hülûşî aňlamaya isteyen esrār-ı Mevlā'yı
Geçer nefsün āna emretdüğü **vehm** u ḥayālinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10*). [vehm,]

2. Ni 'metine şükür iden Hakk'ın olur şahib-ğınā
Ref' olur andan küdürāt u ğam u **vehm** 'anā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 12). [vehm,]

velâkin: Ama, fakat, lakin.

1. Egerçi şüretâ ağıyâre yârim
Velâkin ma'nada bigâneym ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 6). [velâkin,]
2. Egerçi çok-durur ammâ **velâkin** birisi de bu
Külâh u hırka vü tâcı giyerler resm ü şöhetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3). [velâkin,]
3. Ne hikmetdür bu kim eşyâda cümle 'aşk lisânı var
Velâkin oldı insân bu tecellîye sezâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6). [velâkin,]
4. Egerçi kulların cürmi efendi bî-nihâyetdür
Velâkin kapuîa gelmiş-durur senden 'atâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4). [velâkin,]

velî: Ama; fakat.

1. Ey Hülûsî Mısr-ı dilde hükm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre **velî** âğâhı yok (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10). [velî,]
2. Gönül bir tıfla beñzer gördüğüne hep olur mâ'il
Murâd üzre **velî** emzürmege ol dâye katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 8). [velî,]
3. Hülûsî 'âleme geldim mu' ahhâr
Velî aslım bakılsa a neyim ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 12). [velî,]
4. Bürünüp bu nice esmâ vü sıfât
Nazarda dün **velî** şahâneym ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 10). [velî,]
5. Bâb-ı Hâk meftûh **velî** bu 'd u huşûliyyet senün
Zâhirün virân idüp terk-i 'ubûdiyyet senün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 13). [velî,]

vey: Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.

1. Ey şerîf-i muhterem **vey** âh-ı Ferhunde Beg
Sellemeka'llâhu 'an müfteriyâti'l-felek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1). [vey,]
2. Ey pâdişâh-ı lâ-yezâl senden kerem senden 'atâ
V'ey şahib-i 'izz ü celâl senden kerem senden 'atâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 2). [v'ey,]
3. Ey resûl-i müctebâ vü **v'ey** habîb-i Muştafâ
Sensin ol sultân-ı kevneyn sensin ol nûr-ı Hudâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1). [v'ey,]

vezzân-ı güher: Cevher tartıcısı, veznedarı.

1. Mehekk-i i'tibâra çek Hülûsî bu dîr-i nazmı
Ki **vezzân-ı güher** katında dine tâ ki a'lâdur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10). [vezzân-ı güher,]

vicdân: İnsanda iyiyi kötüyü ayırt eden, iyilikten huzur, kötülükten azap duymasına yol açan, davranışları hakkında âdil bir yargıya iten duygu.

1. Yapar ol kendüye **vicdân** murâd üzre sürer devrân
O şeh meclisine ihvân bakalar 'ayn-ı ibretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 9). [vicdân,]

vir-: Vermek, sunmak; takdim etmek; bahşetmek II Feda etmek

1. 'Aşk bir hürşid-i 'âlem-tâbdur kim şu' lesi
Cümle eşyâya **virüpdür** dembedem nûr-i ziyâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6).
[virüpdür, -üpdür]
2. Eger 'ârif iseñ kalbini **virme** bu fenâ mülke
Hulûşî bu naşîhati dimiş bize geçenler hep (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9).
[virme, -me]
3. **Virme** dil her müdde 'îye yolını sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kâmil insâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7). [virme, -me]
4. Hânde-revnâk şüretin gösterse bir kerre saña
Der-'aķab biñ derd ü miñnetle saña **virür** elem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8). [virür, -ür]
5. Vuşlat-ı cānān dilerseñ öz vücūdundan geçüp
Varlıguñ yağmaya **vir** hem 'aķlını divāne kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4).
[vir,]
6. Vire Allāhu Te'ālā aña 'ālî derecāt (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1). [vire, -e]
7. Ey **viren** tāt u külāhı kendüye revnāk dede
Sanma tecrîdî hemān olmaķ-durur çaylak dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 1). [viren, -en]
8. Ey Hulûşî miñnet-i faķra taħammül eyleyen
Verseler almaz aña mülk-i Süleymān istemez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 12). [verseler, -se, -ler]
9. Etmişem 'aşkuñ yolında cān u başı el-vedā'
Vermişim bir vuşlata iki cihānı el-vedā' (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2).
[vermişim, -miş, -im]
10. Naħvet-i kibri ķo bu yolda ara bir rehberi
Dil irādet **virmege** bir kâmil ol insānı bul (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8).
[vermege, -me, -ge]

vîrān: Yıkık II Harap olmuş II Perişan

1. Hāne-i dînini ta'mîr eylemekse niyyetüñ
Ey Hulûşî dünya evin cümleten **vîrān** gerek (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10).
[vîrān,]
2. Tecellî şevķüñ-ile bir kezin baķsam bu ekvāna
Eger ma'mûr eger **vîrān** görünür dîdeme yeksān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [vîrān,]

vîrān it-: Yıkmaķ II Harap etmek II Bozmaķ.

1. Bāb-ı Hāķ meftûh velî bu'd u huşûliyyet senüñ
Zāhirüñ **vîrān idüp** terk-i 'ubûdiyyet senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 14).
[vîrān idüp, -üp]

vîrāne: Yıkılmış, perişan halde olmak.

1. Ey Hulûşî derd-i 'aşķ ideli ķalbimde karār
Yıkılup varlık evi **vîrāneyim** yā Rab meded (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10).
[vîrāneyim, -y, -im]
2. İştîyāk-ı hāsetüñ yakdı vücūdum mülkini
Derd-i firķāt şehrinüñ **vîrānesidür** bu gōñül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8).
[vîrānesidür, -si, -dür]
3. Kenz-i Hāķķ'ı ister-iseñ gōñlini **vîrāne** kıl
Yanmada 'aşķ āteşine kendüñi pervāne kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1).
[vîrāne,]

vird: Zikir.

1. B lb l gibi z r eyle durmayup f g n eyle
Bu **virdi** her  n eyle c n na irem dirse  (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 60, Mısra 4).
[virdi, -i]

vis l: Kavuşma, ulaşma II Allah'a ulaşma.

1. H y t-ı c vid n  bulmağa ister-ise  ey dil
  e g r c r 'a-y   b-  h y t  H k **viş linden** (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 77, Mısra 4).
[viş linden, -i, -n, -den]

v : Ve.

1. Ey res l-i m cteb  **v ** v'ey h b b-i Muştaf 
Sensin ol sult n-  kevneyn sensin ol n r-  H d  (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 7, Mısra 1).
[v ,]
2. D ny da çeker her ferd h lince bel  **v ** derd
 sterse  olasin merd inş f ide g r inş f (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 52, Mısra 3). [v ,]
3. Gezme gel c n  bey b n içre tenh  **v ** g rib
C nu  içinde sen   gizl -durur sult n  bul (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 66, Mısra 3).
[v ,]
4. Egerçi çok-durur amm  vel kin birisi de bu
K l h u h r a **v ** t c  giyerler resm   şöhretten (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 83, Mısra 4). [v ,]
5. Bunu da nicesi ey dil idüp a v lini tebd l
Nice b -çare **v ** b -dil d şer ol d ma  afletten (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 83, Mısra 8).
[v ,]
6. B r n p bu nice esm  **v ** ş f t
Nazarda d n vel  ş h neyim ben (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 86, Mısra 9). [v ,]
7. N le **v **  h-  z r m n'ola t t a cih n 
Bir g ribim ki  aldum berr   yab n içinde (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 100, Mısra 5).
[v ,]
8. Z hir   b t n na uymaz sen   elh k dede
Ey  am-  d ny  **v **  kb y  yiye açmak dede (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Tahmis 2, Mısra 4). [v ,]

v c d: Beden, cisim, varlık.

1. Şu diller kim sen    ş k  ile c n  olur h nd n
Ebed Mı r'  **v c d** içre olur Y suf gibi sult n (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 75, Mısra 2).
[v c d,]
2. Bu **v c du ** z lmetid r m n '   b-  h y t
Bulmak isterse  H z r-veş eyle  ş ka i tid  (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 1, Mısra 3).
[v c du , -u ]
3.    -  H k geldi y t rdi benligüm n l n idüp
Kalmadı zerre **v c dum** kim v re bir ş n ba a (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 3, Mısra 4).
[v c dum, -um]
4.   leme oldu **v c du ** "ra meten li'l-  alem n"
D  cih nda buld  ra met sa a iden i tid  (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 7, Mısra 3).
[v c du , -u ]
5. H   '  isteyen **v c dundan** geçer
Sen kerem k l sen  in yet y  Ved d (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Murabba 1, Mısra 15).
[v c dundan, -u, -n, -dan]
6. Her kime k lsa  tecell  -  ş f t
Mahv olur cümle **v c dunda** şeb t (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Murabba 1, Mısra 10).
[v c dunda, -u, -n, -da]
7. Kimde kim z hir olur     u mu abbetden e er
 z **v c du ** terk ider n m u niş n olmaz a a (Der n -z de Muhammed Hul s  D v n , Gazel 2, Mısra 4).
[v c du , -u ]

8. Aslıma nisbet kılırsam bu **vücüdum** varlığıñ
Bir kurı nâmdur ki ancak söylenür insân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 9*).
[vücüdum, -um]
9. Sâye saldı çün **vücüduñ** 'arş-ı a'zam üstine
Şad-hezâr ta'zîm ile 'arş itdi saña merhabâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9*).
[vücüduñ, -uñ]
10. Yâ Resûlallâh **vücüduñ** 'âleme mahz-ı 'atâ
Hâk-i pâyüñ tütîyâ-yı dîde-i ehl-i şafâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1*).
[vücüduñ, -uñ]
11. Yaka 'aşk âteşi cümle varlığıñ pervâne-veş
Olmaya tâ ki **vücûd**î rü'yet-i Hâk' a hicâb (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 10*).
[vücûdî, -ı]
12. Eger fâide isterseñ **vücüduñ** 'aşka şarf eyle
Bu yolda naqd-i 'aşkdan özge bâzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7*). [vücüduñ, -uñ]
13. Ğaraż mülk-i beğâdur olmağ-ıçün râhi ol semte
Vücûd şehrine uğradum bir iki gün durağum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6*). [vücûd,]
14. Bu ne kudret bu ne şan'atdur begim kim gösterir
Bir **vücûda** nice evşâf bunca elvân eylemiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*).
[vücûda, -a]
15. Püte-i 'aşk içre hâliş olmadukça bu **vücûd**
Olamazsın şüfiyâ çirk-âb ile ğışdan halâş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3*).
[vücûd,]
16. Cenâb-ı Hâk' a kurbîyyet dilersen
Vücüduñ varlığını âteşe yak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 53, Mısra 4*). [vücüduñ, -uñ]
17. Yoğ ide kendi **vücüduñ** varlığında hâzretüñ
Kâlbî evi hâşılı manzar-geh-i Rahmân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 5*).
[vücüduñ, -uñ]
18. İştîyâk-ı hasretüñ yakdı **vücüdum** mülkini
Derd-i firâkât şehrinüñ vîrânesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7*).
[vücüdum, -um]
19. Vuşlat-ı cânân dilerseñ öz **vücûdundan** geçüp
Varlığıñ yağmaya vir hem 'aqlını dîvâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3*).
[vücûdundan, -u, -n, -dan]
20. 'Âşık oldur kim vire ma'sûk yolında baş u cân
Yanuban pervâne-veş kıla **vücüduñ** bî-nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*).
[vücüduñ, -uñ]
21. Ey kendüzin yetüren cism-ile cân içinde
Dâm oldu bu **vücüduñ** kalduñ zindân içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2*).
[vücüduñ, -uñ]
22. Bunuñ ma'anîsi esrârını bilsem dîrsen
Şarf idersin **vücûdını** be-tarîk-ı Rahmân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8*).
[vücûdını, -ın, -ı]

vücûda gir-: Yaratılmak.

1. Hüdâ'yı ânlamakdur bu **vücûda girmeden** maşşûd
Ğaraż Mevlâ'ya kullukdur bu insânüñ kemalinden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7*). [vücûda girmeden, -me, -den]

vücûd-ı vâhid: Benzersiz ve tek varlık II Allah.

1. Cümle eşyâda **vücûd-ı vâhidi** seyr eyleyen
Var-ise oldur hemân tevhîd-i Hâk' a âşinâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 3*).
[vücûd-ı vâhidi, -i]

vüs'at: Geniş (Gönül genişliği bağlamında).

1. Hülûşî n'ola **vüs'atli** olursa kalbi 'uşşâkuñ
Ki sulţân-ı maḥabbet anda olupdur her an miḥmān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 9*). [*vüs'atli, -li*]

vuşlat: *Kavuşma II Allah'a kavuşma.*

1. Etmişem 'aşkuñ yolında cân u başı el-vedâ'
Vermişim bir **vuşlata** iki cihânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2*). [*vuşlata, -a*]
2. Hülûşî pāk iden özin açar kalbindeki gözin
Görür **vuşlatda** kendüzin kişi beş vaqt namâz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10*). [*vuşlatda, -da*]
3. Ey gönül kaldır şehir vaktinde ḥâb-ı ḡafleti
Şevk-ile eyle 'ibâdet tâ bulasın **vuşlatı** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2*). [*vuşlatı, -ı*]
4. Nice cân virmeye da 'vacısı çün Ḥazret ola
Nice fırkatde kalur dil ki aña **vuşlat** ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 68*). [*vuşlat,]*

vuşlat-ı cânân: *Allah'a kavuşma.*

1. **Vuşlat-ı cânân** dilerseñ öz vücûdundan geçüp
Varlıḡuñ yağmaya vir hem 'aqlını dîvâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3*). [*vuşlat-ı cânân,]*

vuşül: *Vasıl olma; kavuşma.*

1. Eger kurb-i "ev ednâ'ya" dilerseñ varmaḡa sâlik
Olapdur bu **vuşülüñ** reh-nümâsı meclis-i tevḥîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 8*). [*vuşülüñ, -üñ*]
2. Bir zamân ağla gönül ma'şûka isterseñ **vuşül**
Âh-ı zâr-ı bülbül ile güllere te'sîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 3*). [*vuşül,]*

vuşül it-: *Ulaşmak; erişmek.*

1. Ey Hülûşî kurbet-i Ḥakk'a **idemezsın vuşül**
İki cihânı gönülden eylemedikçe ferâḡ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9*). [*vuşül idemezsın, -e, -mez, -sin*]

vużû: *Abdest II Abdest alma.*

1. Yumaḡa çirk-âb-ı 'işyânı gönülden sâlikā
Gözlerinüñ kanlu yaşından gerek saña **vużû** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6*). [*vużû,]*

Y y

yā: Ey anlamında kullanılmıştır.

1. Dil ü cânüm karar itmez senün 'aşkuñla **yā** Mevlā
Koyup kapuñ karar itmez senün 'aşkuñla **yā** Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1). [yā,]
2. Dil ü cânüm karar itmez senün 'aşkuñla **yā** Mevlā
Koyup kapuñ karar itmez senün 'aşkuñla **yā** Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2). [yā,]
3. Çün oldum yâr ile agyâr kalup bigāneyim nâçâr
Bakarsam güle olur hâr senün 'aşkuñla **yā** Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4). [yā,]
4. Eger hûr u eger gılmân eger Mâlik eger Rıdvân
Olur her biri ser-gerdân senün 'aşkuñla **yā** Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6). [yā,]
5. Kapuña geldik âvâre ola derdimize çâre
Tutuşduk özge bir nâre senün 'aşkuñla **yā** Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8). [yā,]
6. Hülûşî kuluña her ân inâyet eyle **yā** Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senün 'aşkuñla **yā** Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9). [yā,]
7. Hülûşî kuluña her ân inâyet eyle **yā** Mennân
Olupdur vâlih ü hayrân senün 'aşkuñla **yā** Mevlā (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10). [yā,]
8. Hemîşe miñnet-i hicrinde oldum bî-nevâ **yā** Rab
Kapuña gelmişem dermânde 'âciz bir gedâ **yā** Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1). [yā,]
9. Hemîşe miñnet-i hicrinde oldum bî-nevâ **yā** Rab
Kapuña gelmişem dermânde 'âciz bir gedâ **yā** Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2). [yā,]
10. Yitirdüm varlığıum 'aşkuñla cümle eyledim yağma
Yolına baş-ile cânüm dahi olsun fedâ **yā** Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 4). [yā,]
11. Ne hîkmetdür bu kim eşyâda cümle 'aşk lisânı var
Velâkin oldı insân bu tecelliye sezâ **yā** Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6). [yā,]
12. Kimi 'âbid kimi fâsık kimi 'âşık kimi ma'sûk
Ki olmuş her birine ya'ni bir dürlü 'atâ **yā** Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8). [yā,]
13. İki bölmüş cihānuñ halkını bu hāme-i takdîr
Kimi ehl-i hicâb olmuş kimisi âşinâ **yā** Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10). [yā,]
14. Hülûşî yok 'amelimiz eger ki hâzrete lâyıık
Hemân itme kapuñdan lutfuñ-ıla sen cüdâ **yā** Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12). [yā,]
15. Ümîd-i lutf-ile geldüm kapuna **yā** Fettâh
İdesin merhâmeti ben kuluna **yā** Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1). [yā,]
16. Ümîd-i lutf-ile geldüm kapuna **yā** Fettâh
İdesin merhâmeti ben kuluna **yā** Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2). [yā,]
17. Hevâ-yı nefis-ile şeytân beni esîr itdi
Meded-res ol bu demimde baña sen **yā** Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4). [yā,]
18. Tutuldu Yûsuf-ı dîl çâh-ı hier içinde hemîn
Didi selâmeti bâz eyleye bize **yā** Fettâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6). [yā,]

19. Şırât-ı müstaķime doğru giderdi yolumuz
Eger 'ināyet-i tevfiķ olursa **yā** Fettāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 19, Mısra 8*). [yā,]
20. Hülûşî zulmet-i ğamdan rehā bulur ol kim
Ola cārî lisānı içre anuñ **yā** Fettāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 19, Mısra 10*). [yā,]
21. Düş olalı 'aşķına bî-çāreyim **yā** Rab meded
Yandı kül oldı tenim pervāneyim **yā** Rab meded (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 1*). [yā,]
22. Düş olalı 'aşķına bî-çāreyim **yā** Rab meded
Yandı kül oldı tenim pervāneyim **yā** Rab meded (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 2*). [yā,]
23. Ey Hülûşî derd-i 'aşķ ideli ķalbimde karār
Yıkılup varlık evi vîrāneyim **yā** Rab meded (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 10*). [yā,]
24. Cām-ı 'aşķuñ nüş idelden şöyle medhüş oldı dil
Sağ u solum añlamaz mestāneyim **yā** Rab meded (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 8*). [yā,]
25. Kalmışım bu çarķ-ı nā-hemvār içinde bir ğarîb
Bir enişim yok 'aceb bigāneyim **yā** Rab meded (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 6*). [yā,]
26. Vādî-i hayretdeyim üftādeyim Mecnûn gibi
'Aşķ zencirûñ sürür divāneyim **yā** Rab meded (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 24, Mısra 4*). [yā,]
27. Senden umar cümle-i ehl-i sücūd
Sen kerem kıl sen 'ināyet **yā** Vedūd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 2*). [yā,]
28. Kullaruñ şevki senüñ didārına
Sen kerem kıl sen 'ināyet **yā** Vedūd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 8*). [yā,]
29. Zāhir olunca aña esrār-ı zāt
Sen kerem kıl sen 'ināyet **yā** Vedūd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 12*). [yā,]
30. Hāķķ'ı isteyen vücūdundan geçer
Sen kerem kıl sen 'ināyet **yā** Vedūd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 16*). [yā,]
31. Zātuña 'aşık senüñ ehl-i şühūd
Sen kerem kıl sen 'ināyet **yā** Vedūd (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Murabba 1, Mısra 4*). [yā,]
32. **Yā** Resûlallāh vücūdun 'āleme maķz-ı 'atā
Hāķ-i pāyüñ tütüñ-yı dîde-i ehl-i şafā (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 6, Mısra 1*). [yā,]
33. Cemālün feyz baķşā-yı Hudā'dur **yā** Resûlallāh
Ķapuñ üftādegāna mültecādur **yā** Resûlallāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 1*). [yā, -'dur]
34. Hülûşî cümleñ üftadesidür ümmetün içre
Ķapuña yüz sürüp 'affuñ recādur **yā** Resûlallāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 10*). [yā,]
35. N'ola Nāmūs-ı Ekber ola medħinde senüñ 'āciz
Ki zirā vaşfuñ iden Kibriyādur **yā** Resûlallāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 8*). [yā,]
36. Sen ol sulţān-ı server şāh-ı 'ālemsin ki Ķapuñda
Cihān sulţānları cümle gedādur **yā** Resûlallāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 6*). [yā,]
37. Tūlū'-ı pertev-i ħusnūñ giderdi zulmet-i cehli
Anuñçün 'āleme nūruñ cilādur **yā** Resûlallāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 4*). [yā,]
38. Cemālün feyz baķşā-yı Hudā'dur **yā** Resûlallāh
Ķapuñ üftādegāna mültecādur **yā** Resûlallāh (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 2*). [yā,]
39. **Yā** İlāhî saña her hāl-ile budur dileğim
İki 'ālemde baña 'izzet-ile rif'at ola (*Derûnî-zāde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 71*). [yā,]

1. Çün fenâdur ey Hülûşî bu cihânun varlığı
Yâ niçün dünyâ içün âhîretün târ eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 57, Mısra 10).
[yâ,]

yâ: Yahut; veya.

1. Hülûşî bendeyi yâ Hâk 'atâna eylegil mülhâk
Ki oldu 'aşka müstağrak gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 41, Mısra 9). [yâ,]
2. Eger şâh u gedânun menzili çünki mezâr oldu
Ya fakr ile Ebû Derdâ ğınâda İskender olduñ tut (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 13, Mısra 4). [ya,]

yabân: Issız yer; yabancı yer. II Dünya.

1. Nâle vü âh-ı zârım n'ola tûtsa cihânı
Bir ğarîbim ki kıldum berr ü yabân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 6).
[yabân,]

yâd evle-: Hatırlamak; anmak.

1. 'Âkıbet-endiş iseñ yâd eyle evvel hâlini
Şoñra fehîm eyle 'aceb nedür bu dünyâdan me'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 3). [yâd eyle,]
2. Ya 'kub-âsâ yeridür ben de kılsam zârı
Pederimden beni yâd eyledi bu devr-i zamân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 36).
[yâd eyledi, -di]

yağma: Yağmalama II Aşığın cisminden Allah aşkı uğruna vazgeçmesi.

1. Vuşlat-ı cânân dilerseñ öz vücûdundan geçüp
Varlığını yağmaya vir hem 'aklını dîvâne kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 64, Mısra 4).
[yağmaya, -ya]

yağma eyle-: Zorla ele geçirmek.

1. Yitirdüm varlığım 'aşkuñla cümle eyledim yağma
Yolına baş-ile cânım dahi olsun fedâ yâ Rab (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 9, Mısra 3).
[yağma eyledim, -di, -m]

yağma eyler-isem: Yağmalamak II Aşığın cisminden Allah aşkı uğruna vazgeçmesi.

1. N'ola mânend-i 'Attâr eyler-isem varlığım yağma
Maḥabbeti olan gelsün metâ' alsun dükânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 79, Mısra 7). [yağma eyler-isem, -r, --ise, -m]

yahşulu: İyi, güzel.

1. 'İbâduñ yahşulu işi gidermek kalbde teşvîşi
İkilikten bu dervîşi esirge koma sultânım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 71, Mısra 7).
[yahşulu,]

yak-: Ateşe vermek; ıstırap vermek II Gönlü tutuşturmak II Yok etmek

1. Yakdı çünki mihr-i 'aşkuñ perrini pervânenün
Oldı anuñçün bu deñlü şem'-i 'aşka âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 4, Mısra 7).
[yakdı, -dı]
2. Yaka 'aşk âteşi cümle varlığını pervâne-veş
Olmaya tâ ki vücûdî rû'yet-i Hâk' a hicâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 10, Mısra 9).
[yaka, -a]
3. Diler-iseñ ola saña her yerin dağ üsti bağ
'Aşk-ı Hâk' ile yaka gör kalbün evinde çerâğ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 2). [yaka, -a]
4. Cenâb-ı Hâk' a kurbîyyet dilersen
Vücûduñ varlığını âteşe yak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 53, Mısra 4). [yak,]

5. İştîyāk-ı hasretüñ **yakdı** vücūdum mülkini
Derd-i firķāt şehrinüñ virānesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7).
[yakdı, -dı]
6. Ne âteşdür maḥabbet âteşi bağrım **yaḳar** dâ'im
Ne özge derd imiş bu derd bulunmaz bir nefes dermān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [yaḳar, -ar]
7. Micmer-i 'âlemde **yaḳmağa** enāniyyet özün
İster-iseñ sâlikā yak ahker-i tevḥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3).
[yaḳmağa, -mağ, -a]
8. Micmer-i 'âlemde yakmağa enāniyyet özün
İster-iseñ sâlikā **yak** ahker-i tevḥîd ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4). [yak,]

yakıcı: Yakan; can acıtan.

1. 'Andelîbün her şehir bâ'is nedür efgānına
Hem daḥi pervānenüñ perrin **yakıcı** nār nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6). [yakıcı,]

yakul-: Acı çekmek II Yanmak.

1. Yanup **yakılmada** tâb-ı muḥabbetde dil-i uşşāk
Gönül ikliminüñ nūr-ı zîyâsı meclis-i tevḥîd (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3).
[yakılmada, -ma, -da]

yakînen: Şüphesiz olarak II Yakın olarak.

1. Hâşılı bir mürşid-i kâmil ile şoḥbet gerek
Tâ **yakînen** rāh-ı Ḥaḳḳ 'ı eyleye saña küşād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 8). [yakînen,]

Ya 'kub: Hz. Yusuf'un babası, oğlu Yusuf kaybolduktan sonra onun hasretiyle evinden yıllarca çıkmayan ve ağlamaktan kör olan ve oğlunun gömleğini yüzüne sürdükten sonra gözleri açılan peygamber.

1. Yoḥsa Eyyüb gibi misin derde olduñ mübtelā
Yoḥsa **Ya 'kub** gibi zāyi' oldu Ken 'ân'ıñ senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 4). [ya 'kub,]
2. **Ya 'kub-āsā** yeridür ben de kılursam zārı
Pederimden beni yād eyledi bu devr-i zamān (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 35).
[ya 'kub-āsā, --āsā]

ya 'kub-ı hüzn: Hüznün Yakup'u.

1. Mısr-ı dilde Yūsuf-ı ḥüsnüñ bugün ḥayrānidür
Ya 'kub-ı hüznde hemin Ken 'ānesidür bu gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 10). [ya 'kub-ı hüzn, -de]

yaman: Kötü, fena.

1. Cılvegāh olalı dilde miḥnet ü ḡam her zamān
Ḥayret-ender-ḥayret içre oldu aḥvālim **yaman** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6). [yaman,]

yan-: Birlikte, beraberinde olma II Şairin kendi şiir dünyası kastedilmiş.

1. 'Arif olan eylemezmiş işbu ekvāna nazar
'Aşıkūñ **yanında** bu dünyā ile 'uḳbā nedür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6).
[yanında, -ın, -da]
2. Ḥulûşî dāstān-ı 'aşḳ-ı Ḥaḳḳ'ı böyle yazmışlar
Bu ma'nālar deḡildür söyledigim kendi **yanımdan** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 10). [yanımdan, -ım, -dan]

yan: Bir şeyden zarar görmek II Sıkıntı ve acı çekmek II Aşk ateşine düşüp gönülden acı çekmek.

1. Düş olalı 'aşkına bî-çâreyim yâ Rab meded
Yandı kül oldu tenim pervâneyim yâ Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 2*). [*yandı, -dı*]
2. 'Aşk-ı Hakk'a düş olalı bu gönül dîvânedür
Âteş-i şem' içre tutuşmuş **yanar** pervânedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2*). [*yanar, -ar*]
3. **Yanupdur** âteş-i 'aşk içre bugün cânı 'uşşâkuñ
Yarın düzağ içinde yanmak için nârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 3*). [*yanupdur, -up, -dur*]
4. Yanupdur âteş-i 'aşk içre bugün cânı 'uşşâkuñ
Yarın düzağ içinde **yanmak** için nârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4*). [*yanmak, -mak*]
5. Düşeli âhir Hülûşî 'aşk-ı Hakk'a âşinâ
Hicr odına **yanuban** leyl ü nehâr bîmâr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10*). [*yanuban, -uban*]
6. **Yanup** yakılmada tâb-ı muhabbetde dil-i uşşâk
Gönül iklimin nûr-ı ziyâsı meclis-i tevhîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3*). [*yanup, -up*]
7. Kenz-i Hakk'ı ister-iseñ gönlini vîrâne kıl
Yanmada 'aşk âteşine kendüni pervâne kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2*). [*yanmada, -ma, -da*]
8. Cilve-i şem'-i tecellî nûr 'aks itdi baña
Anuñ-içün nâr-ı 'aşka **yanmada** pervâneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4*). [*yanmada, -ma, -da*]
9. 'Aşık oldur kim vîre ma'sûk yolında baş u cân
Yanuban pervâne-veş kıla vücuduñ bî-nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*). [*yanuban, -uban*]
10. Gel ey dîvâne gönüm 'aşk-ı Mevlâ'dan haber söyle
Gel ey pervâne-veş **yanmış** bu ma'nâdan haber söyle (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2*). [*yanmış, -mış*]
11. Cemâlün şem'ine pervâneyim ben
O nâra **yanmağa** dîvâneyim ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 2*). [*yanmağa, -mağ, -a*]
12. Gözleri giryân her dem cigeri büryân gerek
Şem'-i 'aşkda **yanmada** pervâne-veş sūzân gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 8*). [*yanmada, -ma, -da*]
13. Olan Mecnûn-ı bî-çâre gezer 'aşk ile âvâre
Yanar pervâne-veş nâre gönül eğlenmez eğlenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4*). [*yanar,]*

yan: Taraf, yön.

1. Gâflet ile itmesün 'ömrün güzer cânâ senün
Ey Hülûşî çeşm-i 'ibret eyle gel o **yana** bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*). [*yana, -a*]

ya'nî: Sözüñ kısası.

1. Kimi 'âbid kimi fâsık kimi 'âşık kimi ma'sûk
Ki olmuş her birine **ya'nî** bir dürlü 'atâ yâ Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8*). [*ya'nî,]*
2. Yine el tâf-ı Hudâ'dan bize oldu ihsân
Geldi ol şehri şiyâm **ya'nî** mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2*). [*ya'nî,]*
3. Nice mücrimlere teşrîf olupdur gufrân
Geldi ol şehri şiyâm **ya'nî** mübârek Ramazân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [*ya'nî,]*

4. Rûz-ı elestde olan va‘dimize ola vefâ
Geldi ol şehri-i sıyâm **ya‘nî** mübârek Ramazân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8). [ya‘nî,]
5. Hâk Te‘âlâ aña bizzât idüpdür ta‘zîm
Geldi ol şehri-i sıyâm **ya‘nî** mübârek Ramazân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12). [ya‘nî,]
6. Bu celvet-hâne **ya‘nî** mesken-i ehl-i fenâfillâh
Cilâ-yı kalb-i süllâk için oldu hûş cây dil-hâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1). [ya‘nî,]

yanık/yanuk: Allah aşkıyla tutuşmuş kişi II Aşk ateşine tutulmuş kişi.

1. Ey ‘âşık-ı şâdıklar tevhit idelüm tevhit
‘Aşk odına **yanıklar** tevhit idelüm tevhit (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2).
[yanıklar, -lar]
2. Cemâl-i Hâk‘a ‘âşıkdur gönül eglenmez eglenmez
Yolında bağı **yanuğdur** gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2). [yanuğdur, -dur]
3. Kânı pervâne-veş bağı **yanuk** müstakîm-i ‘âşık
Görüp bir kuru nâle bülbülün zârından el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5). [yanuk,]
4. ‘Âşk-ı Hâk‘a ‘âşıklar gel idelüm zikrullâh
Ey sinesi **yanuğlar** gel idelüm zikrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 2).
[yanuğlar, -lar]

yanup yakıl-: Sızlanmak II Şikayet etmek.

1. Hülûşî ‘âşık olanuñ **yanup yakılmadır** kârı
Nedür ‘âşıklarun zevk ü şafası anı görsünler (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11).
[yanup yakılmadır, -ma, -dır]

yap-: Yapmak II Etmek.

1. Günbegün bulmadadır cümle tenezzül a‘zâ
Tül-i ‘ömr ise saña **yapmadadır** özge hayâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 10).
[yapmadadır, -ma, -da, -dur]
2. **Yapar** ol kendüye vicdân murâd üzre sürer devrân
O şeh meclisine ihvân bakalar ‘ayn-ı ibretten (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 9).
[yapar,]

yâr: Sevgili; dost II Allah II Şair Muhammed Hulusi babası

1. Şol gönüller kim bugün **yâr-ile** halvet oldılar
Keşret içre olsa da kayd-ı cihân olmaz aña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7).
[yâr-ile, --ile]
2. Nûş iden cām-ı muhabbet **yâr** elünden her zamân
Oldı ancak ol Hülûşî ‘âşk-ı zevke âşinâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9). [yâr,]
3. Çün oldum **yâr** ile agyâr kalup biganeyim nâçâr
Bakarsam güle olur hâr senün ‘aşkuñla yâ Mevlâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3). [yâr,]
4. Ey nefsi-i hevâdarım inşâf ide gör inşâf
Ey cefâsı çok **yârim** inşâf ide gör inşâf (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2).
[yârim, -im]
5. Gel beru ey gâfil insân ne ‘aceb kâr eyledün
Kendü kendüne bu fânî dünyeyi **yâr** eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2).
[yâr,]
6. Bâki kalur mı sanırsın saña bu çerh-i denî
Miñnet u derd u belâyı kendüye **yâr** eyledün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 57, Mısra 4).
[yâr,]

7. Olanlar mübtelâ la'l-i leb-i meknûnuna **yâruñ**
Olur medhûş-ı 'aşkuñ bâde-i hamrâya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3*). [*yâruñ, -uñ*]
8. Her demde Hülûşî **yâr** zîkr-i Hâk'ı it izhâr
'Afv ide seni Ğaffâr inşâf ide gör inşâf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9*). [*yâr,]*
9. Egerçi şüretâ âgyâre **yârim**
Velâkin ma'nada bîgâneym ben (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5*). [*yârim, -im*]
10. Gûş kıl sözimi ey tâlib-i esrâr-ı makâl
Yârim hâtırma geldi neden böyle melâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 2*).
[*yârim, -im*]
11. Hâkikatde yine tefrîk olunmaz **yâr** âgyârdan
Raķîbî 'aks-i dürbîn eyle bil kim dür göstereşün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 5*). [*yâr,]*

yâr ol-: Dost, arkadaş olmak II Yararlı olmak.

1. Ey Hülûşî 'ârif-iseñ derd-i 'aşkdan ağlama
'Âşıkâ derd-i eninden ğayrisi **yâr olmadı** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10*).
[*yâr olmadı, -ma, -dı*]

varağ: Hazırlık II Öldükten sonra cennete gidebilmek için Dünya yaşamında Allah'ın emir ve yasaklarına uymak.

1. Mühıyyâ it **varağun** âhıret-çün zîra ki 'ömrün
Akarsu gibi aslâ hafta ile aya katılmaz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 5*).
[*varağun, -uñ*]
2. Hülûşî göç **varağun** it mühıyyâ
Ki nefsi nefsi dir ol demde herkes (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9*). [*varağun, -un*]

yârân: Dostlar.

1. Ey Hülûşî hem nazîre hem hediyye olmağa
Yolla bu şî'rini **yârân** okusun bayram içün (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12*).
[*yârân,]*

varaş: Yakışmak, uygun düşmek, layık olmak.

1. **Yaraşur** va'z aña hâkka ki ola 'ilm-ile 'âmil
'Ameli olmayanuñ dinlemezler va'dini vâ'iz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7*).
[*yaraşur, -ur*]

yarat: Yaratmak II Allah'ın yoktan var etmesi.

1. 'Âşıkâ gel vech-i maħbûbda olan şol âna bak
Gör ne hûb şüret **yaratmuş** Sâni'-i Raħmân'a bak (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2*). [*yaratmuş, -muş*]

yarın: Sonraki günde veya günlerde, gelecek zamanda II Ahiret günü

1. Cennet-i kâlbe duħûl itmezse bunda 'aşıkân
Va'd olan **yarın** aña hûrî u ğılmân istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 10*).
[*yarın,]*
2. Ğanîmet bilmeyen kesb itmege 'irfân bu eyyâmı
Yarın maħşerde bu kez çekdügi hızlânı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10*). [*yarın,]*
3. Yanupdur âteş-i 'aşk içre bugün cânı 'uşşâkuñ
Yarın düzaħ içinde yanmak içün nârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4*). [*yarın,]*
4. Ey Hülûşî zerre yokdur bu cihânun rāħatı
Sa'y ideğör tâ ki **yarın** olasın sen muħterem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10*).
[*yarın,]*

5. Revâdur söyler-ise hâlka her gün pendüni vâ'iz
Murâdudur ki tahtlîş ide **yarın** kendüni vâ'iz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 49, Mısra 2).
[yarın,]
6. İhtiyâr-ıla kabûl iden bu gün fakruñ yoluñ
'Âlem-i ma'nâda **yarın** bir ulu sultân ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 93, Mısra 6).
[yarın,]
7. Şabr iden fakra tahammül eyleyen miñnetlere
Bir ulu sultân olur **yarın** ki 'âlî pâyesi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 107, Mısra 6).
[yarın,]
8. Safâsızdur cihânun bâğ-ı gülzârından el çekdüm
Ümîd şâh-ı tecellî terk idüp **yarından** el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 69, Mısra 2). [yarından, -dan]
9. Mücerred dildedür el-hâkk mañabbet da'vası hâlkuñ
Bu dehrûñ böyle nâ-hemvar olan **yarından** el çekdüm (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 69, Mısra 4). [yarından, -dan]
10. Nice bu fâniye meyl ide begim 'âkiller
Ki mañamını **yarın** bulur-iken cennet ola (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 70).
[yarın,]

yas: Gözyaşı.

1. Yumağa çirk-âb-ı 'işyânı gönülden sâlikâ
Gözlerinüñ kanlu **yaşından** gerek saña vuzû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 91, Mısra 6).
[yaşından, -ı, -n, -dan]
2. Ağla ey didelerim kanlu **yaş-ıla** ağla
Sineni âteş-i 'aşk-ıla demâdem dâğla (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 43). [yaş-ıla, --ıla]
3. Tâb-ı 'aşkıyla demâdem cigeri büryân gerek
Çeşm-i hûnundan ola seyl-âb gibi **yaşı** revân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 72, Mısra 4).
[yaşı, -ı]
4. Gözlerüñ **yaşını** seyl-âb eyle 'aşk-ı Hâk ile
Gâfletî kaldur gönülden bâri bîdâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 73, Mısra 3).
[yaşını, -ı, -n, -ı]

yat-: Durmak, fark etmemek.

1. Kime bâkîdür cihân ey gâfil insân gözün aç
Nice bir gâfletde **yatursun** idüp fikr-i muhâl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 65, Mısra 6).
[yatursun, -ur, -sun]

yâver-i tevhid: Allah'ın birliğine inanmanın yardımcı.

1. Miñnet-i ekdâr-ı 'âlemden rehâ-yâb oldular
Eyleyen gönülün mücellâ **yâver-i tevhid** ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 92, Mısra 8).
[yâver-i tevhid,]

yazıl-: Yazılmak II Kaleme alınmak.

1. Muşhaf-ı hüsnünde **yazılan** şu rây-ı pāk-dil
Yüzine karşı okunmak gelir ezberden lezîz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 5).
[yazılan, -an]

yaz: Yazmak; kaleme almak II Belirlemek.

1. Hülûşî dâstân-ı 'aşk-ı Hâk'ı böyle **yazmışlar**
Bu ma'nâlar degıldür söyledigim kendi yanımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 79, Mısra 9). [yazmışlar, -mış, -lar]
2. **Yazayım** her satırın hâme-i müjgânımla
Çeşm-i hûn-âbımla olam aña rih-efşân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Diğer 1, Mısra 27).
[yazayım, -a, -y, -ım]

yaz: Yaz mevsimi.

1. Hâk zikrini ey dervîş eyleyelüm **yaz** u kış
Gönülden gitsün teşvîş gel idelüm zikrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5).
[yaz,]

yazıl-: Yazılmak II Alın yazısı bağlamında hakkında karar verilmek.

1. Dest-i kudretle **yazılmış** her şeye âyât-ı Hâk
Anı fehm itmek dilerseñ gel beru insâna bak (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5).
[yazılmış, -mış]
2. Kilk-i kudretle **yazılmışdur** cebînim üstine
Ben ki maḥlûkât içinde cümleñüñ a'lâsıyım (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 70, Mısra 3).
[yazılmışdur, -mış, -dur]

veksân: Aynı; eşit; beraber.

1. Tecellî şevkûñ-ile bir kezin baḡsam bu ekvâna
Eger ma'mûr eger vîrân görinür dîdeme **yeksân** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [yeksân,]

yem-i 'irfân: İrfân, mana denizi.

1. Revâdur sözlerim olsa cevâhîr
Yem-i 'irfânda bir dîrdâneym ben (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 86, Mısra 8). [yem-i 'irfânda, -da]

yer: Yer, mekan.

1. Hayıflar aña kim ömrüñ geçürdi hâb-ı ḡafletle
Bu ihmâl-i tekâsüldür **yeri** nâr olmaḡa bâ'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 6).
[yeri, -i]
2. Aşlı bir iken zemînüñ hoş ḡarîb ḡikmet-dürür
Ba'zı **yerde** hâr bitüp ba'zen gülistân eylemiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8).
[yerde, -de]
3. Niçün itmezün karar bir **yerde** vir baña haber
N'oldu âh-ı zâra tebdîl oldu ḡandânuñ senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5).
[yerde, -de]
4. Diler-iseñ ola saña her **yerin** daḡ üsti bağ
'Aşk-ı Hâkḡ-ile yaka gör ḡalbüñ evinde çerâḡ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1).
[yerin, -in]
5. Ya 'ḡub-âsâ **yeridür** ben de kılursam zârı
Pederimden beni yâd eyledi bu devr-i zamân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 35).
[yeridür, -i, -dür]

yerlere çalup kır-: Yere atıp kırmak.

1. 'Âr-ı nâmûs şîşesin **yerlere çalup kıralı**
ḡalb evinde zerre deñlü ne riya ne 'âr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 3).
[yerlere çalup kıralı, -alı]

yeter: Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.

1. Safâlar sürmeḡe meclisde 'uşşâka **yeter** şevkûñ
Ne seyr-i bağçe-i cennet ne meyl-i ḡûr u ne ḡilmân (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5). [yeter,]

yetiş-: Yetmek, yeterli olmak.

1. Mañsıb-ı dünyâ didüḡüñ sanma olur pâyidâr
'İzzeti naşbı **yetişmez** 'azli vâveylâsına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6).
[yetişmez, -mez]

yetür: Yitirmek; tüketmek; kaybetmek.

1. Ey kendüzin **yetüren** cism-ile cān içinde
Dām oldu bu vücūduñ kalduñ zindān içinde (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1*).
[yetüren, -en]

yi-: Tüketmek .

1. Zāhirûñ bātınına uymaz senüñ elhāk dede
Ey ğam-ı dünyā vü 'uqbāyı **yiye**n aħmak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 4*). [yiye, -y, -en]

yıkıl-: Bozulmak II Çökmek.

1. Ey Hülûşî derd-i 'aşk ideli kalbimde karār
Yıkılup varlık evi vîrāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10*).
[yıkılup, -up]

yıl: Sene.

1. Nesīm-i feyz-i Rahmān olmağa bŷy-ı hākīkatden
Bu yolda nefis-i bed-hāhe nice **yıllar** cefā ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6*).
[yıllar, -lar]
2. Murādın ŷzre dünyāda tutalum 'ömr sürdin tut
Geçersin 'ākıbet bir gün eger biñ **yıl** oturduñ tut (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2*). [yıl,]

yine: Tekrar II Yine de; sonunda.

1. Diñle aħvāl-i perîşānımı takrîr ideyim
Çekeyim silk-i beyāna **yine** bir taze zebān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 26*).
[yine,]
2. Ūmîd-i vuşlatuñdur bizi birkaç gün iden mesrūr
Eger hicrāna kalursa **yine** miñnet müheyyādur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8*). [yine,]
3. Āh kim **yine** esîr-i ğaflet-i cāndur göñŷl
Fırkat-ile dembedem işi perîşāndur göñŷl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1*).
[yine,]
4. Hākīkatde **yine** tefrîk olunmaz yār aķyārdan
Raķîbi 'aks-i dŷrbîn eyle bil kim dŷr göstereñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 5*). [yine,]
5. 'Āşk ile geldi gelenler bu cihān şahrāsına
Yine 'aşk ile irer kişi begim Mevlā'sına (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2*).
[yine,]
6. Terk iden cānını cānāna irerse ne 'aceb
Ey Hülûşî derd-i 'aşka **yine** derd oldı 'ilāc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10*).
[yine,]
7. **Yine** eltāf-ı Hūdā'dan bize oldu iħsān
Geldi ol şehr-i şıyām ya'nî mübārek Ramazān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 2, Mısra 1*). [yine,]
8. 'İlm ü hīkmetle eger olsa Felātŷn-ı zamān
Yine cellād-ı ecelden bulamaz zerre emān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 24*).
[yine,]

yitir-: Kaybetmek II Kendinden vazgeçmek.

1. **Yitirdŷm** varlıķum 'aşkuñla cŷmle eyledim yaķma
Yolına baş-ile cānum dahi olsun fedā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3*).
[yitirdŷm, -dŷm]
2. Kendŷ kendŷni **yitirmişsin** ķaraz bulmak seni
Pîrŷññ irşādı şimdi ķalvete koymak seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 23*).
[yitirmişsin, -miş, -sin]

3. 'Aşk-ı Hâk geldi **yitürdi** benligüm nālân idüp
Kalmadı zerre vücūdum kim vire bir şân baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3*).
[yitürdi, -di]

yoğ: Yok II Yararılmaş II Mevcut değil.

1. Biz **yoğ-iken** var eyledüñ san'atı izhâr eyledüñ
Adımız insân eyledüñ senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3*). [yoğ-iken, --iken]
2. **Yoğ-ise** māl u mülküm ğam degil 'aşkuñ ile cānā
Cihāna şu'le urunca körüklü bir çerāğum var (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3*).
[yoğ-ise, --ise]

yoğ it-: Ortadan kaldırmak II Varlığına son vermek.

1. **Yoğ ide** kendi vücūduñ varlığında hâzretüñ
Kālbi evi hāşılı manzar-geh-i Raḥmān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 5*).
[yoğ ide, -e]

yohsa: Yoksa II Bir düşüncenin, bir davranışın, bir tutumun ters olma ihtimalini anlatmak için kullanılır.

1. Elde fırsat var iken tahşil ide gör ma'rifet
Yohsa bir gün hâk-ile yeksân olursun 'ākıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8*).
[yohsa,]
2. **Yohsa** Eyyüb gibi misin derde olduñ mübtelā
Yohsa Ya 'kūb gibi zāyi' oldu Ken 'ān'uñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 3*). [yohsa,]
3. Yohsa Eyyüb gibi misin derde olduñ mübtelā
Yohsa Ya 'kūb gibi zāyi' oldu Ken 'ān'uñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 4*). [yohsa,]
4. Bir iki gün seni besler ki olasın şālîh añla
Yohsa bu çerḥ-i denî kimseyi eyler mi zevāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 14*).
[yohsa,]

yok: Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

1. Meclis-i 'aşkda añıldıkda ḥaḳıḳat sözleri
'Aşkuñ 'inde bil **yokdur** o sözlerden lezîz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*).
[yokdur, -dur]
2. Yūsuf-ı Mısr'am ki kaldum çāh-ı 'aşk içre garîb
Bir enîsim **yok** ki zindānda ola mihmān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8*).
[yok,]
3. Hülûsî **yok** 'amelimiz eger ki hâzrete lāyık
Hemān itme kapuñdan luṭfuñ-ıla sen cüdā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11*). [yok,]
4. Kalmışım bu çerḥ-ı nā-hemvār içinde bir garîb
Bir enîsim **yok** 'aceb bigāneyim yā Rab meded (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6*). [yok,]
5. İhsān-ı luṭfuñ çok-durur dā'yim kapuñ açık-durur
Fazla nihāyet **yok-durur** senden kerem senden 'atâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [yok-durur, --durur]
6. Bu gülîstān içre **yoktur** çünki ey bülbul qarār
İtme beyhūde figān pişmān olursun 'ākıbet (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3*).
[yoktur, -tur]

yokluk: Yokluk II Fenafillah.

1. Yokluk yollarını açan fānî 'alāyıkdan geçen
Cennet sarāyına uçan zevḳ-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7*).
[yokluk, -luk]

2. İstikâmet üzre olursan olursın şübhe **yoğ**
İki 'âlemde efendi alnı açık yüzü ağ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5). [yoğ,]
3. Âh idersem 'aşk-ı Hâkık'a kimsenün âgâhı **yoğ**
Ney gibi bağrum delersem gönölümün her âhı **yoğ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1). [yoğ,]
4. Âh idersem 'aşk-ı Hâkık'a kimsenün âgâhı **yoğ**
Ney gibi bağrum delersem gönölümün her âhı **yoğ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2). [yoğ,]
5. Başına tâc eyle evvel var şeri'at meslegün
Kim şeri'atsız giden sâliklerün bil râhı **yoğ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4). [yoğ,]
6. Her şehir bülbül gibi efğân u feryâd eylegil
Olma sakın müdde'î-veş dilde âh u vâhı **yoğ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6). [yoğ,]
7. 'Âlem-i 'ulvîde bulmuşdur makâmın sâlikân
'Âlem-i süflîde anuñ-çün efendi câhı **yoğ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8). [yoğ,]
8. Ey Hülûsî Mısr-ı dilde hükm ideli bu gönül
Düşdi Yûsuf gibi çâh içre velî âgâhı **yoğ** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10). [yoğ,]
9. Çünkü **yoğdur** bu fenânuñ 'izzetine i'tibâr
İder-iseñ kendüñi kul şol ulu sultâna kıl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5). [yoğdur, -dur]
10. Ey Hülûsî zerre **yoğdur** bu cihânun râhatı
Sa'y ideğör tâ ki yarın olasın sen muhterem (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9). [yoğdur, -dur]
11. Fenâ-ender-fenâda dutalı menziline gönölüm
Uçup vahdet sarâyına haber **yoğdur** mekânımdan (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6). [yoğdur, -dur]
12. Hülûsî böyle mazmûnı güzel elfâzına söz **yoğ**
İder mürde dili ihyâ dem-i 'İsâ'ya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 40, Mısra 9). [yoğ,]
13. Füzûn eyler gamı sanma şafâ var câm-ı 'işretde
Sudâ'ı **yoğ** felek bezminde bir maḥmûr göstereñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8). [yoğ,]
14. Varlığı çünkü hebâdur bu cihânun şübhe **yoğ**
Pes nice 'ârif olan düşer bunun sevdasına (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3). [yoğ,]
15. 'Âkil iseñ bu fenâyâ şakın olma tâlib
Yoğ sebâtı ki anuñla idesin kesb-i me'âl (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 4). [yoğ,]
16. Bâtinında **yoğ** teveccüh zerre ey aylak dede
Ey viren kendüzine şevk-i maḥabbet çünbişi (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 15). [yoğ,]
17. Tekye-gâh-ı dünyede **yoğ** borısın çalmaq işi
Kimsenün kulağına girmez bugün laḳlaḳ dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 19). [yoğ,]
18. Recâ'-ı vaşl için ol şâh-ı hüsne 'arz-ı hâl itdüm
Maḥalli **yoğ** didi meyve bulunmaz der-kenâr ile (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6). [yoğ,]

yoğ: Bir şeye ulaşmak için takip edilen seyir II Amaç, maksat II Uğruna, uğruna.

1. Yoğluk **yollarını** açan fânî 'alâyıkdan geçen
Cennet sarâyına uçan zevk-ile tevḥîd ider (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7). [yollarını, -lar, -ı, -n, -ı]

2. Güzergāhunda halkuñ bir kurulmuş köprüdür dünyā
Yol uğrağıdır anuñçün bir ikişer geçerler hep (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4*).
[yol,]
3. Şîrât-ı müstakîme doğru giderdi **yolumuz**
Eger 'ināyet-i tevfiķ olursa yā Fettāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7*).
[yolumuz, -umuz]
4. Bir 'aceb hikmet-dürür 'aşkuñ **yolında** nicesi
Terk ider başuñ ola tā vāşıl-ı dîdār-ı dost (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5*).
[yolında, -ı, -n, -da]
5. Ey Hülûşî ol şehenşāh-ı cihānuñ **yolına**
Cism-ile cānum fedā olsun dahi ben de fedā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11*).
[yolına, -ı, -n, -a]
6. Hāķ **yolında** şıdk-ıla 'āşıkları itmeñ kıyās
Anlara kim rāh-ı Hāķk'ı gözlemez bigānedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7*).
[yolında, -ı, -n, -da]
7. Hāķ **yolına** düş olanlar 'aşk-ıla tevhiğ ider
Cān u dil bî-hüş olanlar zevķ-ile tevhiğ ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1*).
[yolına, -ı, -n, -a]
8. 'Āşık oldur Hāķ **yolında** terk ide baş-ile cān
'Andelîb-āsā hemān bir āh u efgān istemez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5*).
[yolında, -ı, -n, -da]
9. Cemāl-i Hāķk'a āşıkdur gönül eglenmez eglenmez
Yolında bağı yanukdur gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2*). [yolında, -ı, -n, -da]
10. Cān teslim eyledük **yolına** İsmā'il gibi
Tā bizim dağı bugün maķbûl ola kurbānımız (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5*).
[yolına, -ı, -n, -a]
11. Cān u başdan geçmeyen bulmaz bu **yolda** mertebe
'Āşıkūñ öz menzili Mansûr gibi ol dār imiş (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7*).
[yolda, -da]
12. Sen de İbrāhîm-i Edhem gibi terk it varlığıñ
Hāķ **yolına** nice itdi hānumānı el-vedā' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*).
[yolına, -ı, -n, -a]
13. Etmişem 'aşkuñ **yolında** cān u başı el-vedā'
Vermişim bir vuşlata iki cihānı el-vedā' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 1*).
[yolında, -ı, -n, -da]
14. Ey Hülûşî Hāķk'a gider rāh gerçi çok-durur
Lîk sen eyle şerī'at **yolı** üzere ihtiyāt (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10*). [yolı, -ı]
15. Bu **yolda** nice merdān terk eyledi baş u cān
Ahyālını an her an inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 7*). [yolda, -da]
16. Ey Hülûşî sende İsmā'il gibi teslimde ol
Tā ki maķbûl ola Hāķ **yolında** kurbānuñ sentüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 10*). [yolında, -ı, -n, -da]
17. Hāķ **yolında** cān u başı 'āşıkūñ kurbān gerek
Derd-i miñnet çekmede hem Yûsuf-ı Ken'ān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1*). [yolında, -ı, -n, -da]
18. Hāy hūy ile olur sanma bu **yoluñ** sālîki
Āb-veş sāfi gönül ķalbi dolu imān gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3*).
[yoluñ, -uñ]
19. Sen niye mağrûrsun ey dil bu cihānda bilmezem
Bir gün olur sālîke oñsuz bu **yolda** irtiķāl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10*).
[yolda, -da]
20. Naķvet-i kibri ķo bu **yolda** ara bir rehberi
Dil irādet virmege bir kāmîl ol insānı bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7*).
[yolda, -da]

21. Ey haḳīḳat meclisine eyleyen vaḳ'-ı kâdem
Zevḳ-ı rûḫânî şafâsın sür bu **yolda** dembedem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2*).
[yolda, -da]
22. 'Âşık oldur kim vire ma'şûḳ **yolında** baş u cân
Yanuban pervâne-veş kıla vücûduñ bî-nişân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*).
[yolında, -ı, -n, -da]
23. Eger fâide isterseñ vücûduñ 'aşḳa şarf eyle
Bu **yolda** naḳd-i 'aşḳdan özge bâzârı n'eylerler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8*). [yolda, -da]
24. Müdde'îye lâf ile olmaz bu **yoluñ** sâlikî
Komayınca yolına rûḫ-ı revânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5*).
[yoluñ, -uñ]
25. Müdde'îye lâf ile olmaz bu yoluñ sâlikî
Komayınca **yolına** rûḫ-ı revânı el-vedâ' (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6*).
[yolına, -ı, -n, -a]
26. Ey Hülûsî mürşid isterseñ bu **yolda** 'aşḳa uy
Mülk-i dilde 'aşḳ-ı Haḳ'ı geḳ ulu sulṭâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*).
[yolda, -da]
27. Virme dil her müdde'îye **yolını** sarpa sürer
İderseñ hizmetini bir kâmil insâna kıl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7*). [yolunu, -ın, -ı]
28. İhtiyâr-ıla ḳabûl iden bu gün faḳruñ **yoluñ**
'Âlem-i ma'nâda yarın bir ulu sulṭân ola (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5*).
[yoluñ, -uñ]
29. Sıdḳ-ıla bu **yola** gir olmak dilerseñ behr-mend
Melce'-ı ehl-i sa'âdetdür tarîḳ-i Celveti (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7*).
[yola, -a]
30. Nesîm-i feyz-i Rahmân olmaḡa bûy-ı haḳīḳatden
Bu **yolda** nefsi-i bed-ḫâhe nice yıllar cefâ ister (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6*).
[yolda, -da]
31. Her kime sevdâ-yı zülfünden zuhûr itse eser
Ol daḡı Manşûr gibi Haḳ **yoluna** berdar olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8*).
[yoluna, -na]

vol açıl:- Işık tutulmak II Kılavuzluk edilmek.

1. **Açılır** bâb-ı tecelliden anuñ ḳalbine **yol**
Ey Hülûsî bu maḳâmuñ rehberini ara bul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 1, Mısra 17*).
[vol açılır, -ur]

vol göster:- Ne yapılacağını, nasıl davranılacağını öğretmek II Kılavuzluk etmek.

1. Şoḡbet-i kâmil gerekdür sâlike **yol göster**
Sanma her bir müdde'îyle câiz ola ihtilâṭ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 48, Mısra 7*). [yol göster, -e]

volcı: Yolculuk eden kimse II Ölen kişi, ahiret yolcusu.

1. 'Âḳile lâyıḳ olan dünyeyi terk itmekdür
Âḫiret **yolcısudur** zâdını cem' itmekdür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 22*).
[yolcısudur, -sı, -dur]

yolna baş koy:- Bir şeyin uğrunda ölümü göze almak.

1. Nedür Manşûr'ı gör ḳardaş çü **koydu** 'aşḳ **yolna baş**
İdince sırrını tâ fâş gönül eglenmez eglenmez (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5*).
[yolna baş koydu, -du]

yolna baş-ile cân fedâ ol:- Bir şeyin uğrunda yok olmak.

1. Yitirdüm varlığum 'aşkuñla cümle eyledim yağma
Yolına baş-ile cānum dahi olsun fedā yā Rab (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 9, Mısra 4*).
[yolına baş-ile cānum fedā olsun, -sun]

yolını bul-: Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla gereken düzene girmek.

1. Ey Hülûşî 'aşk-ı Hakk'ı kendüye eyle refik
Tā ki **yolını bulasın** sāgar-ı tevḥîd ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 92, Mısra 10*). [yolını bulasın, -a, -sın]

yolla-: Yollamak; göndermek.

1. Ey Hülûşî hem nazîre hem hediye olmağa
Yolla bu şî' rini yārân okusun bayram için (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12*).
[yolla,]

yu-: Yıkamak II Günahlardan arındırmak.

1. **Yumağa** çirk-âb-ı 'işyânı gönülden sâlikā
Gözlerinüñ kanlu yaşından gerek saña vuzū (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 91, Mısra 5*).
[yumağa, -a]
2. Ey Hülûşî fahrdan maşşûd bil soymak seni
Daḥî çirk-âb-ı mecâziden hemîn **yumağ** seni (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 22*). [yumağ,]

yürek: Yürek; gönül.

1. Su gibi akup çağla hem **yüregini** dağla
Derd-ile hemân ağla dermāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5*).
[yüregini, -in, -i]

yüri-: Yürümek II Gitmek.

1. Dilerseñ alasın büy-ı muhabbetden eser sen de
Yüri bülbül gibi seyr-i gülistān eyle güلزār it (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6*).
[yüri,]

Yūsuf: Hz. Yakub'un oğlu Hz. Yusuf II Kardeşleri tarafından kuyuya atılan ve ölüme terk edildikten sonra kurtulup Mısır'a sultan olan peygamber.

1. Nice gözleri nā-bînā kılupdur dide-i ḥasret
Nice **Yūsuf'a** olur mübtelā Ken'ān'ı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 8*). [yūsuf'a, -'a]
2. Ey Hülûşî Mısr-ı dilde ḥükm ideli bu gönül
Düşdi **Yūsuf** gibi çāh içre velī āgāhı yok (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10*).
[yūsuf,]
3. Şu diller kim senüñ 'aşkuñ ile cānā olur ḥandān
Ebed Mısr'ı vüçüd içre olur **Yūsuf** gibi sultān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*).
[yūsuf,]

Yūsuf-ı dil: Gönün Yusuf'u.

1. Tutuldi **Yūsuf-ı dil** çāh-ı hicr içinde hemîn
Didi selāmeti bāz eyleye bize yā Fettāḥ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 5*).
[yūsuf-ı dil,]

Yūsuf-ı ḥüsn: Güzelliğin Yusuf'u.

1. Mısr-ı dilde **Yūsuf-ı ḥüsnüñ** bugün ḥayrāndur
Ya'ḳūb-ı ḥüznde hemîn Ken'ānesidür bu gönül (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 62, Mısra 9*). [yūsuf-ı ḥüsnüñ, -üñ]

Yūsuf-ı Ken'ān: Kenan'ın Yusuf'u II Hz. Yakub'un oğlu Hz. Yusuf.

1. Haḳ yolında cān u başı 'āşıkūñ ḳurbān gerek
Derd-i mihnet çekmede hem **Yūsuf-ı Ken'ān** gerek (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 58, Mısra 2*). [*yūsuf-ı ken'ān,]*

Yūsuf-ı Mısır: *Mısır ülkesinin Yusuf'u.*

1. **Yūsuf-ı Mısır'am** ki kaldum çāh-ı 'aşḳ içre garīb
Bir enîsim yok ki zindānda ola mihmān baña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 3, Mısra 7*).
[*yūsuf-ı mısır'am, -'am]*

yüz: *Yüz, suret, çehre.*

1. Aç ey Hulûşî gözini tā göresin Haḳ **yüzini**
Şıdḳ-ıla dutdum yüzimi senden kerem senden 'atā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 5, Mısra 9*). [*yüzini, -i, -n, -i]*
2. Açıl ey **yüzi** gül hüsnuñde olan ānı görsünler
Dökül ey hün-ı çeşmim gözlerimde ḳanı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 30, Mısra 1*). [*yüzi, -i]*
3. Namāzin eyleme ḳaşır **yüzün** it Ka'be'ye nāzır
Bulurmuş cenneti hāzır ḳişi beş vaḳt namāz-ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 99, Mısra 7*). [*yüzün, -in]*

yüz ur-: *Yönelmek II Birinin önünde saygı ve hürmet göstermek amacıyla eğilmek II Dünyevi şeylere tamah etmek.*

1. **Yüz urup** maḥlûḳa ḡayrı āşināyı n'eylesün
Şıdḳ-ıla ihlāş-ıla olan begim Mevlā'ya ḳul (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 1, Mısra 15*).
[*yüz urup, -up]*

yüzimi dut-: *Yönelmek.*

1. Aç ey Hulûşî gözini tā göresin Haḳ yüzini
Şıdḳ-ıla **dutdum yüzimi** senden kerem senden 'atā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 5, Mısra 10*). [*yüzimi dutdum, -du, -m]*

yüzün suyun dök-: *Rica, minnet etmek, yalvarmak.*

1. **Yüzün suyun döküp** gūyā lisān-ı hāl ile ola
İçenlere du'ā-yı ḡayr okur su gibi ezberden (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 78, Mısra 3*).
[*yüzün suyun döküp, -üp]*

yüzine bak-: *Yüzüne bakmak II Değer vermek, ilgi göstermek.*

1. **Yüzine bakmaz** anuñçün Haḳḳı ey aylak dede (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Tahmis 2, Mısra 25*). [*yüzine bakmaz, -maz]*

yüzine karşı okun-: *Bir metni ezberleyip başka birine karşı ezberden söylemek.*

1. Muşḡaf-ı hüsnuñde yazılan şu rāy-ı pāk-dil
Yüzine karşı okunmaḳ gelir ezberden leziz (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 26, Mısra 6*).
[*yüzine karşı okunmaḳ, -i, -n, -e-n, -maḳ]*

yüzini yire sür-: *Yüzünü yere sürmek (tevazu bağlamında).*

1. Su gibi sāfî-dil oluban **yire sür yüzini**
Ehl-i dil olanlaruñ ḳalbinde gerekmez dimāḡ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 51, Mısra 3*).
[*yüzünü yire sür, -i, -n, -i]*

Z z

zād: Azık, yiyecek, yolluk.

1. 'Âkıle lâıyık olan dünyeyi terk itmekdür
Âhıret yolıcısıdır **zādını** cem' itmekdür (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 22).
[zādını, -ı, -n, -ı]

zâhid: Dünyayı terk edip dinin emirlerine uyan ve bu yüzden hayatın acemisi olan, züht ve takva sâhibi, dindar kimseler II Çok dindar olup irfanı olmayan kimse II Kaba sofı.

1. 'Âşıkım rûz-ı ezelden kısmetümdür âh-ı zâr
Dahı bundan özge n'eyler **zâhidâ** efgân baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6).
[zâhidâ, -â]
2. Bezm-i 'aşk-ı İlahî cāmını nüş eyledik
Zâhidi 'uzlet gözet sen ister içme ister iç (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 18, Mısra 4).
[zâhidi, -i]
3. **Zâhidâ** gel 'aşka girmekdür bu şüretten murād
Terk idegör kıl ü kâli olasın ehl-i reşād (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1).
[zâhidâ, -â]
4. Mâsivâ âlâyişinden kat' iderseñ kendüzin
Bilürem **zâhid** bulursun ol vakit ğamdan ğalās (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6). [zâhid,]
5. Cümle eşyâ **zâhidâ** her dem lisân-ı ħâl-ile
Ħaqq'a tevĥid eyleyüp her sözleri ezķār-ı Hû (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5).
[zâhidâ, -â]
6. Muşĥaf-ı ħatt-ı yâri ders ideli **zâhidâ**
Añlandı cümle esrâr nedür Qur'ân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7). [zâhidâ, -â]
7. Âferin **zâhide** teşĥir itmege maĥbûbını
Elde tesbîhini ħalka eylemekdür rām içün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 5). [zâhide, -e]

zâhir: Açık, görünür II Tecelli olmuş II Görünen alem.

1. Cümle eşyâda şıfât-ı Ħaqq **zâhir** görünür
Perdeyi ref' it gözinden ehl-i didâr ol bugün (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5).
[zâhir,]
2. İdüp taklîd-i etvârûñ düzüp **zâhirde** her ķaruñ
Nümâyân ider ezķaruñ sata ħalka kerāmetden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5).
[zâhirde, -de]
3. **Zâhir** ü bātın ile anuñ olup münķadı
Şeyĥim üstâdım odur eyler idi aña senâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 59).
[zâhir,]
4. **Zâhirüñ** bātınına uymaz senüñ elĥaķ dede
Ey ğam-ı dünyâ vü 'uķbâyı yiyen aĥmak dede (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 3). [zâhirüñ, -üñ]
5. Bâb-ı Ħaqq meftûĥ velî bu 'd u ĥuşûliyyet senüñ
Zâhirüñ vîrân idüp terk-i 'ubûdiyyet senüñ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 14).
[zâhirüñ, -üñ]

zâhir ol-: Açığa çıkmak II Görünür olmak.

1. Kalbine **zâhir ola** bûy-ı ma'ârifden eser
Döke hem feyz u ma'ârif rahmetin aña seĥâb (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 10, Mısra 13). [zâhir ola, -a]
2. Metâ'-ı 'aşk **olalı** ey Hulûşî 'âleme **zâhir**
Bu cem' iyyet-dürür ħalk içre bāzār olmaĥa bā'is (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 9). [zâhir olalı, -alı]

3. Ey Hülûsî saña sebağ ekvāna 'ibretle bağ
Zāhir olana sırr-ı Hāk zevk-ile tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 10*).
[zāhir olana, -an, -a]
4. N'oldu bâ'îş kendini 'aşk âteşine atmağa
Nūr-ı şem' içre mi **zāhir oldu** cānānuñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 8*).
[zāhir oldu, -du]
5. Rütbe-i 'irfāna vāşıl olamazsın şüfiyā
Olmayınca saña **zāhir** ḥikmet-i mebd'e' me'ād (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 21, Mısra 6*). [zāhir olmayınca, -ma, -y, -ınca]
6. Hülûsî eyler-iseñ Hākḳ'a tevḥîd
Dilinde **zāhir olsun** lâ'dan illā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 10*). [zāhir olsun, -sun]
7. **Zāhir olunca** aña esrār-ı zāt
Sen kerem kıl sen 'ināyet yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 11*). [zāhir olunca, -unca]
8. Kimde kim **zāhir olur** 'aşk u muḥabbetden eğer
Öz vücūduñ terk ider nām u nişān olmaz aña (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3*).
[zāhir olur, -ur]
9. Eger bildünse Innenî enāllāh remzini şüfi
Saña **zāhir olur** maḳşūd nedür Tūr ile Mūşā'dan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [zāhir olur, -ur]
10. Nesīm-i cān-fezā çünkim erişür cāne cānımdan
Maḥabbet gülleri **zāhir olur** bu gülsitānımdan (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2*). [zāhir olur, -ur]
11. Kağı dilde **zāhir olur** ey gönül esrār-ı Hū
Māsivā ekdārını cümle sürer efkār-ı Hū (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 90, Mısra 1*).
[zāhir olur, -ur]

zāhir-i huşyār: Ayık görünen.

1. Ey gönül mestāne kimdür **zāhir-i huşyār** nedür
Gāhi cem'iyet-i ḥātır gāhi bu efkār nedür (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*).
[zāhir-i huşyār,]

za'if: Zayıf, güçsüz.

1. Senüñdür luṭf-ile iḥsān neye kādır **za'if** insān
Beni bu hicr-ile her an esirge ḳoma sultānım (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5*).
[za'if,]

zamān: Zaman, devir; dönem

1. Rehberi ḳuṭb u **zamān** Hākḳı'ya olmuşdı ḳarīn
Almış idi o 'azizden nice kez ḥayr du'ā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 57*).
[zamān,]
2. Eyledüm çünki ezelde ḥüsnine seyrān anuñ
Ol **zamāndan** 'aşıḳam Mecnūn gibi dīvāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8*). [zamāndan, -dan]
3. Bir **zamān** aḡla gönül ma'sūḳa isterseñ vuşul
Āh-ı zār-ı bülbul ile güllere te'sir olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 3*).
[zamān,]
4. Cilvegāh olalı dilde miḥnet ü ḡam her **zamān**
Ḥayret-ender-ḥayret içre oldu aḥvālim yaman (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5*). [zamān,]
5. Nice bir da'vā ile kendüñe urursun şişi
Bir **zamāna** ḳalmışuz aña sülūk-ı dervīşi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 18*).
[zamāna, -a]

zār: Ağlama; inleme.

1. Kānı pervāne-veş bağı yanuk müstakīm-i ‘āşık
Görüp bir kırı nāle bülbülün **zārından** el çekdüm (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6*). [*zārından, -ı, -n, -dan*]
2. Ey Hülûşî ‘āşıkun sermāyesidür āh u **zār**
Var midur bir çāre āña söyleyin ey dostān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9*). [*zār,*]
3. Kōkmađun bu gūlsitāndan ey gōñül bŷy-ı murād
‘Andelīb gibi işŷn leyl u nehār **zār** olmadı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*). [*zār,*]
4. Ya ‘kub-āsā yeridür ben de kılursam **zārı**
Pederimden beni yād eyledi bu devr-i zamān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 35*). [*zārı -ı*]

zār eyle-: Ağlamak; inlemek.

1. Bülbül gibi **zār eyle** durmayup figān eyle
Bu virdi her ān eyle cānāna irem dirseñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3*). [*zār eyle,*]

zār ol-: Ağlamak II Zayıf hale düşmek.

1. Gel ey bülbül haber vir n’oldı bu **zār olmağa** bā’is
Sebeb ne hem-nişini ol gūlün hār olmağa bā’is (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1*). [*zār olmağa, -mağ, -a*]

zār-ı efgān-: Feryadın perişanı.

1. ‘Andelibā tābekey bu **zār-ı efgānuñ** senüñ
Nice bir bağıın deler bu āh-ı giryānuñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1*). [*zār-ı efgānuñ, -uñ*]

zāt-: Allah’ın varlığı II Kendi; öz.

1. **Zātuña** ‘āşık senüñ ehl-i şühūd
Sen kerem kıl sen ‘ināyet yā Vedūd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3*). [*zātuña, -u, -ñ, -a*]
2. Gülşen-i Celveti’de bir gül idi **zātı** anuñ
Bŷy-ı hŷsnine anuñ olmuş idi hālk hāyrān (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 39*). [*zātı, -ı*]

zāt-ı şerif-: Şerefli, saygıdeğer kimse II Şair Muhammed Hulusi.

1. Kānı o hilm-ile ārāste olan **zāt-ı şerif**
Görmedi kimse zebānında anuñ zerre haťā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 55*). [*zāt-ı şerif,*]

zātullah-: Allah’ın zatı.

1. Nāzar kılanlar eşyāya bilürler
Cem’isi fānidür **zātullah** illā (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 103, Mısra 8*). [*zātullah,*]

zāvi’ ol-: Ziyan olmak.

1. Yoħsa Eyyüb gibi misin derde olduñ mübtelā
Yoħsa Ya ‘kub gibi **zāyi’ oldu** Ken ‘ān’uñ senüñ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 56, Mısra 4*). [*zāyi’ oldu, -du*]

zebān-: Dil; söz II Şiir.

1. Diñle aħvāl-i perişānımı takrīr ideyim
Çekeyim silk-i beyāna yine bir tāze **zebān** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 26*). [*zebān,*]

2. Kānı o ʔilm-ile ārāste olan zāt-ı şerīf
Görmedi kimse **zebānında** anuñ zerre ʔatā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğēr 1, Mısra 56).
[zebānında, -ın, -da]

zebān-ı tāze: Duyulmamış, taze söz.

1. ʔulūşī bu **zebān-ı tāze** şī 'ri eylemek tanzīr
Bilūr mümkün degil ehl-i suhān maḥzūr göstērsün (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 88, Mısra 9). [zebān-ı tāze,]

zehr: Zehir.

1. Var-ise **zehr** ile ālūde-dürür bünyāduñ
Kim girerse içine çekmelūdūr bunca kelāl (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Diğēr 1, Mısra 17).
[zehr,]

zemīn: Yeryüzü.

1. Aslı bir iken **zemīnūñ** hoş ğarīb ḥikmet-dürür
Ba'zı yerde ḥār bitüp ba'zen gülīstān eylemiş (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 44, Mısra 7).
[zemīnūñ, -üñ]

zencīr: Birbirine geçmiş demir halkalardan oluşān ip ve bağ II Tutsaklık alameti.

1. Vādi-i ḥayretdeyim üftādeyim Mecnūn gibi
'Aşk **zencīrūñ** sürür dīvāneyim yā Rab meded (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 24, Mısra 4). [zencīrūñ, -üñ]

zer: Altın.

1. Ey ʔulūşī ḳalb-i 'āşık **zer** gibi ḥālis olur
Anuñ-içün naḳd-i 'aşḳına anuñ gelmez kesād (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 21, Mısra 9).
[zer,]

zerre: Çok küçük parçacık, zerre.

1. Derd-i 'aşḳa ister-iseñ bulasın ey dil devā
Sūr çıkar ḳalbūñ evinden kalmasun **zerre** hevā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 1, Mısra 2). [zerre,]
2. 'Aşk-ı Ḥāk geldi yitürdi benligüm nālān idüp
Kalmadı **zerre** vücūdum kim vire bir şān baña (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 3, Mısra 4).
[zerre,]
3. Olmayan Mansūr gibi berdār 'aşḳuñ dārına
Olmamışdur **zerre** deñlü nār-ı 'aşḳa āşinā (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 4, Mısra 6).
[zerre,]
4. Çünkü şubḥ irüp ziyā ile cihān tenvīr olur
Vaḥdet-i zāt-ı Ḥudā'yı **zerreler** taḳdīr olur (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 27, Mısra 2).
[zerreler, -ler]
5. Ey ʔulūşī **zerre** yokdur bu cihānuñ rāḥatı
Sa'y ideğör tā ki yarın olasın sen muḥterem (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 67, Mısra 9).
[zerre,]
6. İlāhī feyz-i nūruñla münevver it dil ü cānım
Sīva-yı ḥubbuñ çıkar ḳalbmde **zerre** ḳoma sulṭānım (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 71, Mısra 2). [zerre,]
7. 'Ār-ı nāmūs şīşesin yerlere çalup kıralı
Ḳalb evinde **zerre** deñlü ne riya ne 'ār olur (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 35, Mısra 4).
[zerre,]
8. Olduñusa **zerre** deñlü 'aşḳ-ı Ḥāk'dan behre-yāb
Ḳalbūñ evi dopdolu olur senūñ envār-ı Hū (Derūnī-zāde Muhammed Hulūsī Dīvānı, Gazel 90, Mısra 7).
[zerre,]

9. Kurtulursa kayd-ı berzaḥdan bugün ‘arîf olan
Aña her bir kaṭre mürşid **zerreler** bir pîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6*).
[zerreler, -ler]
10. ‘İlm ü ḥikmetle eger olsa Felâtûn-ı zamân
Yine cellâd-ı ecelden bulamaz **zerre** emân (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 24*).
[zerre,]
11. Kanı o ḥilm-ile ârâste olan zât-ı şerîf
Görmedi kimse zebânında anuñ **zerre** ḥaṭâ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 56*).
[zerre,]
12. Bâṭnında yok teveccüh **zerre** ey aylak dede
Ey viren kendüzine şevk-i maḥabbet çünbişi (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Tahmis 2, Mısra 15*).[zerre,]

zevâl: Dert; felaket; uğursuzluk.

1. Sen murâd üzre daḥi nâ’ il-i kâm olmazdan
Bezm-i maḥşûdına senüñ irişür nice **zevâl** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 12*).
[zevâl,]

zevâl evle-: Yok etmek; ortadan kaldırmak.

1. Bir iki gün seni besler ki olasıñ şâlih añla
Yohsa bu çerḥ-i denî kimseyi eyler mi zevâl (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 14*).
[zevâl eyler, -r]

zevk: İlahi tecellilerin görölmesinden dolayı arîfin kalbinde meydana gelen idrak ve bu halin verdiği haz. II Keyif.

1. Haḳ yolına düş olanlar ‘aşk-ıla tevḥîd ider
Cân u dil bî-ḥüş olanlar **zevk-ile** tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*).
[zevk-ile, -ile]
2. Halkaya girmiş erenler mihr ü mâh gibi döner
Haḳḳ’uñ cemâlin görenler **zevk-ile** tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4*). [zevk-ile, --ile]
3. Şevk-i muḥabbet cünbişi giderür kalbden teşvîşi
Haḳ rızâsın uman kişi **zevk-ile** tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*).
[zevk-ile, --ile]
4. Yokluk yollarını açan fânî ‘alâyıkdan geçen
Cennet sarâyına uçan **zevk-ile** tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 8*).
[zevk-ile, --ile]
5. Ey Hülûşî saña sebaḳ ekvâna ‘ibretle baḳ
Zâhir olana sırr-ı Haḳ **zevk-ile** tevḥîd ider (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 29, Mısra 10*).
[zevk-ile, -ile]
6. Ey Hülûşî bâde-i ḡam **zevkidür** ‘âşıkларуñ
Ben o zevki nüş ideli key ‘aceb mestāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9*).
[zevkidür, -i, -dür]
7. Ey Hülûşî bâde-i ḡam zevkidür ‘âşıkларуñ
Ben o **zevki** nüş ideli key ‘aceb mestāneyim (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10*).
[zevki, -i]

zevk ü şafâ: Zevk ve mutluluk.

1. Kanı ol ḥalka-i zikrinde ḥalâvetle o feyz
Kanı ol şevk-ile dillerde olan **zevk ü şafâ** (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 54*).
[zevk ü şafâ,]
2. Hülûşî ‘âşık olanuñ yanup yakılmadır kârı
Nedür ‘âşıkларуñ **zevk ü şafâsı** anı görsünler (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12*).
[zevk ü şafâsı, -sı]

zevk-i rûḥânî: Uhrevi zevk II Din ile ilgilenmenin insana verdiği haz.

1. Ey haḳīḳat meclisine eyleyen vaḳ'-ı ḳadem
Zevḳ-ı rūḥānī şafāsın sür bu yolda dembedem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2*). [*zevḳ-ı rūḥānî,]*

zevḳ-i sūrūr: Sevincin zevki.

1. Luṭf u ḳahrı aṅlayan bilür cihānuñ n'olduğın
Kimine **zevḳ-i sūrūr** kimine miḥnetden ğaraḳ (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*).
[*zevḳ-i sūrūr,]*

zevrak: Sandal.

1. Gönül **zevrāḳını** deryāya şaldım 'aşḳ-ı yār-ile
'Aceb girdāba düşdüm bu muḥālîf rüzîğār ile (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1*).
[*zevrāḳını, -ı, -n, -ı]*

zibā: Güzel, süslü.

1. Çün itmāmı müyesser oldu bu **zibā** dil-ārānuñ
'İnān-ı tab'ımı şarf eyledüm tā tārîḫ nāğāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*).
[*zibā,]*

zihî: Ne iyi, ne güzel!

1. Zihî āb-ı ḥayāt-ı mā-i şafā kim teşnegān içün
Saḅāsın irş-ile menḳûl-dürür Hızr u Sikender'den (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 78, Mısra 5*). [*zihî,]*

zikir: Allah'ın isimlerini söylemek.

1. Tevhîd gönüller açar ḳalblere rahmet saçar
Şeyṭān **zikirden** kaçır tevhîd idelim tevhîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 8*).
[*zikirden, -den]*

zikr eyle-: Anmak II Allah'ın isimlerini ibadet maksadıyla arka arkaya söylemek.

1. Dāyim Ḥaḳ'ı **zikr eyle** in 'āmını fikr eyle
İḥsānına şükr eyle inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5*). [*zikr eyle,]*

zikr it-: Anmak II Allah'ın isimlerini ibadet maksadıyla arka arkaya söylemek.

1. Nefy idelüm sivāyı hem 'ucb ile riyāyı
Zikr idelüm Mevlā'yı tevhîd idelüm tevhîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 4*).
[*zikr idelüm, -elüm]*
2. Ey Hülûşî 'ārif iseñ dāyimā **zikr it** Ḥaḳ'ı
Hāne-yi dil çünki zikr-i Ḥaḳḳ-ıla ta'mîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9*).
[*zikr it,]*

zikr-i Haḳ: Allah'ın zikri, anılması.

1. Ey Hülûşî **zikr-i Haḳ** eşyāda cārî mutlak
Saḅa olsun bu sebaḳ tevhîd idelim tevhîd (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 23, Mısra 9*).
[*zikr-i haḳ,]*
2. Bir sözüüm var diyeyim saḅa guş it
Zikr-i Haḳ'dan ğayrıya tutma semāh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4*). [*zikr-i haḳ'dan, -dan]*
3. Her demde Hülûşî yār **zikr-i Haḳ'ı** it izhār
'Afv ide seni Ğaffār inşāf ide gör inşāf (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9*). [*zikr-i haḳ'ı, -ı]*
4. Ey Hülûşî 'ārif iseñ dāyimā zikr it Ḥaḳ'ı
Hāne-yi dil çünki **zikr-i Haḳḳ-ıla** ta'mîr olur (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10*). [*zikr-i haḳḳ-ıla, --ıla]*

zıkr-i Mevlā: Allah adını zikretme.

1. Bâğçe’-i Celveti’de bülbül idi el-hâşıl
Her şehir âh u fîğânı idi **zıkr-i Mevlā** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 62). [zıkr-i mevlā,]

zıkr-i tesbîh-i Hudâ: Allah’ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu anma.

1. Gönül mir’atını gerd-i sivâdan eylemege pāk
Şeb u rûz **zıkr-i tesbîh-i Hudâ** ile cilâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8).
[zıkr-i tesbîh-i hudâ,]

zıkrini eyle-: Anmak II Allah’ın isimlerini ibadet maksadıyla arka arkaya söylemek.

1. Hâk zıkrini ey dervîş eyleyelüm yaz u kış
Gönülden gitsün teşvîş gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5).
[zıkrini eyleyelüm, -y, -elü, -m]

zıkrullâh it-: Allah’ı zikretmek.

1. ‘Âşk-ı Hâk’ a ‘âşıklar gel idelüm zıkrullâh
Ey sînesi yanıklar gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1).
[zıkrullâh idelüm, -elü, -m]
2. ‘Âşk-ı Hâk’ a ‘âşıklar gel idelüm zıkrullâh
Ey sînesi yanıklar gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 2).
[zıkrullâh idelüm, -elü, -m]
3. Bir hâlkada olalum ‘âşk-ı zevkle dolalum
Hâk rızâsın bulalum gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4).
[zıkrullâh idelüm, -elü, -m]
4. Ey Hülûşî-i derd-mend kendü kendüñe kıl bend
Geçmeden boyna kemend gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10). [zıkrullâh idelüm, -elü, -m]
5. ‘Âşık budur himmet eyleye Hâk’ a rahmet
Resûle olan ümmet gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 8).
[zıkrullâh idelüm, -elü, -m]
6. Hâk zıkrini ey dervîş eyleyelüm yaz u kış
Gönülden gitsün teşvîş gel idelüm zıkrullâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6).
[zıkrullâh idelüm, -elü, -m]

zıll: Gölge II Yansıma.

1. ‘Âşk bir evc-i Hümâ pervâzıdır kim **zıllinüñ**
Kime kim düşse olur dâreynde rif at sâyesî (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3).
[zıllinüñ, -î, -nüñ]

zıll-ı zülf: Saçın gölgesi.

1. Dil şabâ-veş ‘âlemi geşt eyledi itmez karar
Zıll-ı zülfünde biraz mekş eyledi ârâm için (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8).
[zıll-ı zülfünde, -ü, -n, -de]

zindân: Hapishane II Dünya II Canı hapsetmiş beden.

1. Yūsuf-ı Mısra’m ki kaldum çâh-ı ‘âşk içre garîb
Bir enîsim yok ki **zindānda** ola mihmān baña (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8).
[zindānda, -da]
2. Ey kendüzin yetüren cism-ile cān içinde
Dām oldu bu vücūduñ kalduñ **zindān** içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2).
[zindān,]
3. Biline tā ki vefāt iden pederimden oldu
Kubbe-i heft semā başıma her dem **zindān** (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Diğer 1, Mısra 34).
[zindān,]

zindân ol-: Bir yerin yaşanmaz, tatsız ve huzursuz hale gelmesi.

1. Eger cennet eger Rıdvân eger hürî eger ğılmân
Baña sensiz **olur zindân** gönül eglenmez eglenmez (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 41, Mısra 8). [zindân olur, -ur]

zinhâr: Sakın! Sakın ha! Aman!.

1. Sakın uyma hevâ-yı nefse **zinhâr**
Düşürür murğî dâma işbu heves (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 43, Mısra 7). [zinhâr,]

zîra: Çünkü II Onun için.

1. Müheyyâ it yarağün âhîret-çün **zîra** ki ‘ömrün
Akarsu gibi aslâ hafta ile aya katılmaz (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 40, Mısra 5). [zîra,]
2. Ey Hülûşî sen daği gel ‘aşka eyle iktidâ
‘Aşk **zîrâ** cümle eşyâ üstine serdâr imiş (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 45, Mısra 10).
[zîrâ,]
3. N’ola Nâmûs-ı Ekber ola medhinde senün ‘âciz
Ki **zîrâ** vaşfuñ iden Kibriyâdur yâ Resûlallâh (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 94, Mısra 8).
[zîrâ,]

ziyâ: Parlaklık II Aydınlık.

1. Tecellî-i cemâlünle gönüllerde **ziyâ** ister
Tesellî-i vişâlünle dil ü cânda şafâ ister (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 33, Mısra 1). [ziyâ,]
2. Çünkü şubhî irüp **ziyâ** ile cihân tenvîr olur
Vaḥdet-i zât-ı Hudâ’yı zerreler taḳdîr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 27, Mısra 1).
[ziyâ,]

ziyâde: Çok II Daha fazla.

1. Su gibi durma **ziyâde** olmadadır neş’esi
Hâsılı bu ‘aşk-ıla deryâ-yı ‘ummândur gönül (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 63, Mısra 5). [ziyâde,]

zuhûr: Meydana çıkma II Görünme.

1. Aşlını ger ararsan nefahtu fîh-min rūhi
Fer’ün ise **zuhûrî** kevn-i mekân içinde (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 100, Mısra 4).
[zuhûrî, -ı]

zuhûr it-: Meydana çıkmak II Görünmek II Zahir olmak.

1. Her kime sevdâ-yı zülfünden **zuhûr itse** eser
Ol daği Manşûr gibi Hâk yoluna berdâr olur (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 35, Mısra 7).
[zuhûr itse, -se]

zuhûr eyle-: Ortaya çıkmak II Görünmek.

1. Şehâdetden **zuhûr eylerse** ger lâ
Saña lâyıḳ idesüz nefyi illâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 103, Mısra 1). [zuhûr eylerse, -
r, -se]

zülâl-i âb-ı kevser: Kevser kaynağının suyu.

1. Bi-hamdillâh içenler bu **zülâl-i âb-ı Kevser’dan**
Şafâ-yı lezzetin terciḥ iderler şehd ü sükkerden (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 78, Mısra 1). [zülâl-i âb-ı kevser’dan, -‘den]

zulmet: Sıkıntı, dert, keder.

1. Bu vücûduñ **zulmetidür** mâni‘-i âb-ı hayât
Bulmak isterseñ Hızır-veş eyle ‘aşka iktidâ (Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânî, Gazel 1, Mısra 3).
[zulmetidür, -idür]

zulmet-i cehl: Cahilliğin karanlığı.

1. **Zulmet-i cehl** içre kalur ol kişi kim yakmadı
Hâne-i kalbine bir şem'-i ma'arifden sirâc (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7*).
[zulmet-i cehl,]
2. Tûlû'-ı pertev-i hüsnuñ giderdi **zulmet-i cehli**
Anuñçün 'âleme nûruñ cilâdur yâ Resûlallâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 94, Mısra 3*).
[zulmet-i cehli, -i]

zulmet-i ğam: Gamın karanlığı.

1. Hülûşî **zulmet-i ğamdan** rehâ bulur ol kim
Ola cārî lisânı içre anuñ yâ Fettâh (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 19, Mısra 9*). [zulmet-i ğamdan, -dan]

zulmet-i nefis: Nefsin karanlığı.

1. Nice bir **zulmet-i nefis** içinde kaldın nâ-tüvân
Aç gözün ğafletden uyan itmeden 'azm-ı 'adem (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3*). [zulmet-i nefis,]

zulmet-i şeb: Gecenin karanlığı.

1. Âb-ı hayvân ister-iseñ **zulmet-i şebde** ara
Hızr u İlyâs gibi def' it sende hâb-ı rāhatı (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3*).
[zulmet-i şebde, -de]

zünnâr: Papazların kuşandıkları ip, kuşak II İnsanı Dünya'ya veya Dünya heveslerine bağlayan ip, bağ.

1. Derd ucından cānını terk eyledi cān isteyen
Māsivâ **zünnārını** kat' ider imān isteyen (*Derûnî-zâde Muhammed Hulûsî Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2*).
[zünnārını, -ı, -n, -ı]

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Gamze ATEŞ

Yabancı Dili : İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2020
Lise		Düzce 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi	2016